

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 241/2020 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, valtiovarainvaliokuntaan, hallintovaliokuntaan, lakivaliokuntaan, sivistysvaliokuntaan, talousvaliokuntaan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- sivistysvaliokunta SiVL 5/2021 vp
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 5/2021 vp
- hallintovaliokunta HaVL 12/2021 vp
- talousvaliokunta TaVL 12/2021 vp
- valtiovarainvaliokunta VaVL 1/2021 vp
- lakivaliokunta LaVL 10/2021 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 17/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru, sosiaali- ja terveysministeriö
- osastopäällikkö Kari Hakari, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Huovila, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Heli Hätönen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Liisa Jokinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Riitta-Maija Jouttimäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- erityisasiantuntija Antti Kuopila, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Anna Kärkkäinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Mikko Meuronen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Taina Mäntyranta, sosiaali- ja terveysministeriö
- lääkintöneuvos Sirkku Pikkujämsä, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Arja Ruponen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Minna Saario, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Seija Sukula, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Auli Valli-Lintu, sosiaali- ja terveysministeriö
- kansliapäällikkö Kirsi Varhila, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Suvi Velic, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Raija Volk, sosiaali- ja terveysministeriö
- kuntaministeri Sirpa Paatero, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Ilari Ahola, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Ville-Veikko Ahonen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Timo Annala, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Noora Heinonen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marja Isomäki, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Ville Koponen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Mervi Kuittinen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Sakari Lehtiö, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Pasi Leppänen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Marja Niiranen, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Markku Nissinen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Erkki Papunen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Piia Pekola, valtiovarainministeriö
- yksikön päällikkö, finanssineuvos Tanja Rantanen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Petri Tuominen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Miikka Vähänen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Antti Väisänen, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Marietta Keravuori-Rusanen, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Anna Kiiskinen, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jussi Matikkala, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Elina Nyholm, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Maria Soininen, oikeusministeriö
- yksikönpäällikkö Corinna Tammenmaa, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Ilpo Helismaa, sisäministeriö
- pelastusneuvos Janne Koivukoski, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Jaana Määttä, sisäministeriö
- lainsäädäntöneuvos Annika Parsons, sisäministeriö
- toimistopäällikkö Seppo Kykkänen, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Elise Pekkala, työ- ja elinkeinoministeriö
- apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- johtaja Anna-Liisa Pasanen, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- oikeusneuvos, OTT Eija Siitari, korkein hallinto-oikeus
- ylituomari Ann-Mari Pitkäranta, Helsingin hallinto-oikeus
- ylituomari Jussi Karttunen, markkinaoikeus
- sosiaali- ja terveyssihteeri Anne Länsman-Magga, saamelaiskäräjät
- tietosuojavaltuutettu Anu Talus, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- johtaja Taito Vainio, Hätäkeskuslaitos
- koulutusjohtaja Pekka Lindholm, Pelastusopisto
- pääsihteeri Christina Gestrin, Svenska Finlands folkting
- lakimies Johanna Lindholm, Svenska Finlands folkting
- ylitarkastaja Oona Mölsä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- aluehallintoylilääkäri Laura Blåfield, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- sosiaalihuollon ylitarkastaja Emmi Häyrynen, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
- johtava tutkija Teemu Lyytikäinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT
- professori Paul Lillrank, Aalto-yliopisto
- professori Teemu Malmi, Aalto-yliopisto
- professori Otto Toivanen, Aalto-yliopisto
- professori Mirja Satka, Helsingin yliopisto
- professori Teppo Kröger, Jyväskylän yliopisto
- pääsihteeri Seppo Orjasniemi, Talouspolitiikan arviointineuvosto
- professori Pasi-Heikki Rannisto, Tampereen yliopisto
- vararehtori Juha Teperi, Tampereen yliopisto
- tenure track -tutkija, apulaisprofessori Liina-Kaisa Tynkkynen, Tampereen yliopisto
- professori Jari Stenvall, Tampereen yliopisto, Johtamiskorkeakoulu
- yhteiskuntatutkija Siv Sandberg, Åbo Akademi
- kuntoutusjohtaja Jaro Karppinen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote
- palvelupäällikkö Jan-Erik Palviainen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote
- kehitysjohtaja Merja Tepponen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote
- osaamiskeskuksen päällikkö Mikko Toivanen, Kansaneläkelaitos
- johtava asiantuntija Marjukka Turunen, Kansaneläkelaitos
- ylijohdaja Markus Henriksson, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira)
- erityisasiantuntija Sini Seemer, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA
- tutkija Tuukka Holster, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Hanne Kalmari, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtava asiantuntija Eeva Nykänen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Mikko Peltola, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- toimitusjohtaja Mirva Antila, DigiFinland Oy
- toimitusjohtaja Torbjörn Stoor, Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC
- kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä, Espoon kaupunki
- perusturvajohtaja Sanna Svahn, Espoon kaupunki
- pelastusjohtaja Erkki Hokkanen, Etelä-Karjalan pelastuslaitos
- pelastusjohtaja Harri Setälä, Etelä-Pohjanmaan pelastuslaitos
- johtaja Jaakko Pihlajamäki, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- kuntayhtymän johtaja Risto Kortelainen, Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä Essote

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- hankejohtaja Teppo Heikkilä, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- kehittämisjohtaja Visa Honkanen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- ylilääkäri Tapani Hämäläinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- toimialajohtaja Antti Vento, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- pelastuskomentaja Jani Pitkänen, Helsingin kaupungin pelastuslaitos
- tietohallintopäällikkö Petri Otranen, Helsingin kaupunki
- kansliapäällikkö Sami Sarvilinna, Helsingin kaupunki
- maakuntajohtaja Anna-Mari Ahonen, Hämeen liitto
- kuntayhtymän hallituksen puheenjohtaja Pekka Nousiainen, Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä Sosteri
- sairaanhoitopiirin johtaja Juha Kinnunen, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- digijohtaja Jari Porrasmaa, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri
- kuntayhtymän johtaja Pirjo Laitinen-Parkkonen, Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymä (Keusote)
- johtaja Marja Heikkilä, Koske - Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
- apulaiskaupunginjohtaja Jari Saarinen, Kuopion kaupunki
- johtajaylilääkäri Marja-Liisa Mäntymaa, Kymsote – Kymenlaakson sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä
- vt. kuntayhtymäjohtaja Susanne Karlsson, Kärkulla samkommun
- pelastusjohtaja Markus Aarto, Lapin Pelastuslaitos
- sairaanhoitopiirin johtaja Jari Jokela, Lapin sairaanhoitopiiri
- johtajaylilääkäri Jukka Mattila, Lapin sairaanhoitopiiri
- johtajaylilääkäri Jyri J. Taskila, Länsi-Pohjan sosiaali- ja terveystalvelujen ja sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
- pelastusjohtaja Veli-Pekka Ihamäki, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos
- vs. kaupunginjohtaja Pirkko Lindström, Mänttä-Vilppulan kaupunki
- konsernijohtaja Jukka Weisell, Oulun kaupunki
- hyvinvointijohtaja Kirsti Ylitalo-Katajisto, Oulun kaupunki
- sairaanhoitopiirin johtaja Tarmo Martikainen, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
- johtajaylilääkäri Juhani Sand, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri
- toimitusjohtaja Ilkka Pirskanen, Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä
- johtaja Ilkka Luoma, Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- johtava lääkäri Kati Liukko, Porvoon kaupunki
- sosiaali- ja terveystalvelujen johtaja Ann-Sofie Silvennoinen, Porvoon kaupunki
- toimitusjohtaja Marina Erhola, Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä
- kunnanjohtaja Henri Ruotsalainen, Rautavaaran kunta
- sairaanhoitopiirin johtaja Ermo Haavisto, Satakunnan sairaanhoitopiiri
- sosiaali- ja terveystalvelujen johtaja Harri Jokiranta, Seinäjoen kaupunki
- johtaja Pirjo Marjamäki, Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus
- lakiasiaintohtaja Juha Myllymäki, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Tarja Myllärinen, Suomen Kuntaliitto
- johtava lakimies Arto Sulonen, Suomen Kuntaliitto
- erityisasiantuntija Karri Vainio, Suomen Kuntaliitto
- johtaja Taru Kuosmanen, Tampereen kaupunki
- pormestari Lauri Lyly, Tampereen kaupunki
- kunnanjohtaja Olli Riikonen, Tohmajärven kunta

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- perusturvajohtaja Leena Karjalainen, Tornion kaupunki
- kaupunginjohtaja Timo Nousiainen, Tornion kaupunki
- kuntayhtymän johtaja Ilkka Fritius, Vaalijalan kuntayhtymä
- johtaja Marina Kinnunen, Vaasan sairaanhoitopiiri
- kaupunginjohtaja Ritva Viljanen, Vantaan kaupunki
- johtaja Seija Aaltonen, Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kuntayhtymä
- pelastusjohtaja Jari Sainio, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
- sairaanhoitopiirin johtaja Matti Bergendahl, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- sairaalajohtaja Petri Virolainen, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- hallintopäällikkö John Eriksson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- varamaneuvos Harry Jansson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- lainvalmistelija Diana Lönngren, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- osastopäällikkö Bengt Michelsson, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- vanhempi oikeusasiantuntija Niclas Slotte, Ahvenanmaan maakunnan hallitus
- toimitusjohtaja Olavi Kaukonen, A-klinikkasäätiö sr
- toimitusjohtaja Virpi Holmqvist, Attendo
- johtaja Karri Salminen, CGI Suomi Oy
- johtaja Juha Sorri, CGI Suomi Oy
- toimitusjohtaja Kaisa-Liisa Harjapää, Esko Systems Oy
- tuotekehitysjohtaja Pasi Meriläinen, Esko Systems Oy
- toimitusjohtaja Ari Miettinen, Fimlab Laboratoriot Oy
- liiketoimintajohtaja Leila Rutanen, Helsingin Diakonissalaitos
- liiketoimintajohtaja Ella Suojalehto, Helsingin Diakonissalaitos
- toimitusjohtaja Raija Tapio, Lääkärikeskus Aava Oy
- liiketoimintajohtaja Janne Aaltonen, Med Group Oy
- toimitusjohtaja Lasse Männistö, Mehiläinen Länsi-Pohja
- toimitusjohtaja Janne-Olli Järvenpää, Mehiläinen Oy
- hallinto- ja kehitysjohtaja Hannu Laitinen, Oy Apotti Ab
- tuotekehitysjohtaja Heikki Onnela, Oy Apotti Ab
- toimitusjohtaja Joni Aaltonen, Pihlajalinna Terveys Oy
- toimitusjohtaja Anne Piikivi, Pohjois-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä, Nordlab
- toimitusjohtaja Toni Långström, Siikalatvan sairaankuljetus Oy
- yhteiskuntasuhdejohtaja Lauri Korkeaoja, Suomen terveystalo Oyj
- toimitusjohtaja Pasi Lehto, Sydänsairaala Oy
- toimitusjohtaja Kristiina Michelsson, Tekonivelsairaala Coxa Oy
- edunvalvontajohtaja Marja Lounasmaa, Ammattiliitto Jyty ry
- pääsihteeri Riitta Särkelä, Ensi- ja turvakotien liitto
- johtaja Eveliina Vigelius, Hyvinvointiala HALI ry
- toimialapäällikkö Sirkkaliisa Heimonen, Ikäinstituutti
- yhteiskuntasuhdejohtaja Laura Andersson, Invalidiliitto ry
- lakimies Elina Nieminen, Invalidiliitto ry
- erityisasiantuntija Sari Bäcklund, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- yksikön johtaja Susanna Hintsala, Kehitysvammaliitto ry
- lakiasiaintoimittaja Jussi-Pekka Rantanen, Keva
- puheenjohtaja Mira Kumpula, Koulukuraattorit ry

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- neuvottelupäällikkö Henrika Nybondas-Kangas, KT Kuntatyöntajat
- toiminnanjohtaja Hanna Heinonen, Lastensuojelun Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Ismo Partanen, Lääkäripalveluyritykset ry
- kehitysjohtaja Kristian Wahlbeck, MIELI Suomen Mielenterveys ry
- toiminnanjohtaja Sari Tervonen, Omaishoitajaliitto ry
- lainopillinen asiamies Marica Nordman, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
- johtaja, varapääsihteeri Anne Knaapi, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- hallituksen varajäsen Aapo Liukko, Suomen Ensihoitoalan Liitto ry
- kehittämisasiantuntija Katri Partanen, Suomen Fysioterapeutit ry
- varatoiminnanjohtaja Nora Savanheimo, Suomen Hammaslääkäriliitto ry
- kunniapuheenjohtaja Jussi Mertsola, Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry
- edunvalvontajohtaja Anne Sainila-Vaarno, Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry
- johtaja Heikki Pärnänen, Suomen Lääkäriliitto ry
- johtaja Kim Nikula, Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry
- puheenjohtaja Annarilla Ahtola, Suomen Psykologiliitto ry
- puheenjohtaja Nina Hahtela, Suomen sairaanhoitajaliitto ry
- varapuheenjohtaja Jali Smolander, Suomen Sairaankuljetusliitto SSK ry
- pääsihteeri Tuija Brax, Suomen Sydänliitto ry
- neuvottelupäällikkö Harri Liikkanen, Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry
- kehittämisspäällikkö Sari Viinikainen, Tehy ry
- puheenjohtaja Eija Tiihonen, Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry
- maakuntajohtaja Ossi Savolainen, Uudenmaan liitto
- puheenjohtaja Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry
- lakimies Marjut Vuorela, Vanhustyön keskusliitto ry
- tutkimusprofessori (emeritus) Unto Häkkinen
- professori (emeritus) Juhani Lehto
- Uudenmaan erillisratkaisun selvityshenkilö Kari Nenonen
- tutkimusprofessori (emeritus) Markku Pekurinen
- professori (emerita) Anneli Pohjola
- työelämäprofessori Oona Ylönen, Turun yliopisto

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Lainsäädännön arviointineuvosto
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- muutosjohtaja Jaakko Herrala, Pirkanmaan liitto
- professori Petri Kuoppamäki, Aalto-yliopisto
- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- professori Päivi Leino-Sandberg, Helsingin yliopisto
- professori Juha Raitio, Helsingin yliopisto
- tutkimusjohtaja Ville-Pekka Sorsa, Helsingin yliopisto
- dekaani Sari Rissanen, Itä-Suomen yliopisto
- tutkijatohtori Linnéa Henriksson, Åbo Akademi
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- toimintayksikön esimies Sanna Imeläinen, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiiri Eksote
- hallinto- ja kehittämisjohtaja Markus Syrjänen, Espoon kaupunki
- toimialajohtaja Juha Jolkkonen, Helsingin kaupunki

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- hyvinvointijohtaja Kirsti Ylitalo-Katajisto, Oulun kaupunki
- muutosjohtaja Antti Parpo, Turun kaupunki
- apulaiskaupunginjohtaja Timo Aronkytö, Vantaan kaupunki
- maakuntajohtaja Kari Häkämies, Varsinais-Suomen liitto
- sairaanhoitopiirin johtaja Matti Bergendahl, Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- osakas, asianajaja Anna Kuusniemi-Laine, Asianajotoimisto Castrén & Snellman Oy
- osakas, asianajaja Mikko Alkio, Avance Asianajotoimisto Oy
- diagnostiikkajohtaja Lasse Lehtonen, HUS Diagnostiikkakeskus
- tietohallintojohtaja Kalle Alppi, Mehiläinen Oy
- toimitusjohtaja Jouko Kuisma, Salivirta & Partners
- Akava ry
- Autismiliitto ry
- Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- FDUV Förbundet de utvecklingsstördas väl
- HARSO ry
- Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry
- Kuntoutuksen toimialayhdistys ry
- Kuntoutusalan Asiantuntijat ry
- Kuurojen Liitto ry
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Mielenterveyspooli
- Näkeminen ja silmäterveys NÄE ry
- Näkövammaisten liitto ry
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- Pesäpuu ry
- Psykosociale förbundet rf
- SámiSoster ry
- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- Sosiaaliasiamiehet ry
- Sosiaalityöntekijöiden seura ry
- SOS-lapsikylä
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Apteekkariliitto ry
- Suomen Geronomiliitto ry
- Suomen Hammaslääkäriliitto ry
- Suomen Kuntoutusyritykset ry
- Suomen Lääkäriliitto ry
- Suomen potilasasiamiehet ry
- Suomen Psykologiliitto ry
- Suomen Sopimuspalokuntien Liitto ry
- Suomen Suuhygienistiliitto SSSL ry
- Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry
- Suomen yleislääkärit GPF ry

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- SYNLAB
- Terveys- ja Sosiaalialan Yrittäjät - TESO ry
- Uudenmaan vammaisneuvosto UVA
- Valtakunnallinen kansanterveystyön johtajien verkosto
- Veronmaksajain Keskusliitto ry
- Väestöliitto ry
- professori Arto Haveri
- ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja
- dosentti Timo Keistinen
- professori Anna-Maija Poikkeus
- valtiotieteen tohtori Timo T. Seppälä
- Helsingin yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta
- Itä-Suomen yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta
- Kotimaisten kielten keskus
- Lapin ammattikorkeakoulu
- Laurea-ammattikorkeakoulu
- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Työterveyslaitos
- Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
- Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
- Eteva kuntayhtymä
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Itä-Uudenmaan pelastuslaitos
- Jokilaaksojen pelastuslaitos
- Järvenpään kaupunki
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri
- Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalvelukuntayhtymä Soite
- Keski-Uudenmaan pelastuslaitos
- Kotitori – Tampereen kaupunki
- Kymenlaakson pelastuslaitos
- Lahden kaupunki
- Lapin liitto
- Parkanon kaupunki
- Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä
- Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- POSOTE20-hanke/Pohjois-Savon liitto
- Pyhtään kunta
- Savonlinnan kaupunki
- Savonlinnan kaupunki ja Meri-Lapin kunnat
- Siikalatvan kunta
- Uudenkaupungin kaupunki
- Uudenmaan Päihdehuollon Kuntayhtymä
- Vaasan kaupunki
- Ähtärin kaupunki

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- CGI Suomi Oy
- Docrates Oy
- Fimlab Laboratoriot Oy
- FinnHEMS Oy
- Logex Oy
- Pohjois-Suomen laboratoriokeskuksen liikelaitoskuntayhtymä, Nordlab
- Sydänsairaala Oy
- Tekonivelsairaala Coxa Oy
- TietoEVERY Oyj

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uuden hallintotason, hyvinvointialueiden, perustamisen ja toiminnan kannalta keskeiset lait, joita ovat laki hyvinvointialueesta, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, laki pelastustoimen järjestämisestä, laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki, laki hyvinvointialueiden rahoituksesta sekä ehdotukset kuntien valtionosuutta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, hyvinvointialueiden henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveystalvveluja sekä pelastustointia koskevan uudistuksen tavoitteena kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua.

Esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 21 hyvinvointialuetta, joille siirrettäisiin kuntien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Uudenmaalla sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu poikkeaisi muun maan ratkaisusta siten, että Helsingin kaupungille jäisi kuitenkin edelleen niiden järjestämisvastuu. Lisäksi palvelujen järjestämisestä vastaisi Uudellamaalla neljä hyvinvointialuetta ja terveydenhuollossa lisäksi HUS-yhtymä. Terveydenhuollon järjestämisvastuu jakautuisi laissa ja järjestämissopimuksessa määriteltävällä tavalla alueen hyvinvointialueiden, Helsingin sekä HUS-yhtymän välillä.

Ympäristönterveystalvvelu sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jäisivät kuntien tehtäviksi mutta edistämistehtävä olisi myös hyvinvointialueiden tehtävä. Opiskelu- ja kuraattori- ja psykologitehtävät siirtyisivät kuitenkin hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueet olisivat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Uudet hyvinvointialueet olisivat alueeltaan nykyisiä maakuntia vastaavia, mutta Uudenmaan maakunnan poikettaisiin nykyisestä maakuntajaosta. Hyvinvointialueiden ylin päättävä toimielin olisi vaaleilla valittava aluevaltuusto.

Hyvinvointialueesta annettavasta laissa säädettäisiin hyvinvointialueen toimintaa, taloutta ja hallintoa sekä talouden tarkastusta koskevat säännökset. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämis-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tä annettavalla lailla siirrettäisiin kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä perustettaville hyvinvointialueille. Pelastustoimen järjestämisestä annettavalla lailla siirrettäisiin kunnallisen pelastustoimen järjestämistä perustettaville hyvinvointialueille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen varmistamiseksi muodostettaisiin viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet laatisivat nelivuositteisen yhteistyösopimuksen.

Ehdotuksessa säädettäisiin täsmällisemmin hyvinvointialueen järjestämistä vastuusta sekä tarkkarajaisemmin palvelujen hankkimisesta yksityisiltä palvelutuottajilta sekä vuokratyövoiman käytöstä ja työvoiman hankinnasta. Voimaanpanolaissa säädettäisiin sellaisten hyvinvointialueella siirtyvien ostopalvelusopimusten mitättömyydestä ja irtisanomismahdollisuudesta, joissa olisi sovittu ehdotettavien järjestämistä vastuuta ja ostopalveluja koskevien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavan lain säännösten vastaisesti.

Valtion mahdollisuutta ohjata hyvinvointialueiden vastuulle kuuluvaa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea ehdotetaan samalla vahvistettavaksi. Ohjaus olisi strategista ja kohdistuisi rahoituksen ja palvelujen turvaamisen kannalta keskeisiin asioihin. Valtioneuvosto vahvistaisi joka neljäs vuosi strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle. Hyvinvointialueiden pitäisi ottaa tavoitteet huomioon omassa toiminnassaan ja myös yhteistyösopimusten valmistelussa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelisi vuosittain hyvinvointialueiden kanssa niiden järjestämistä vastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumisesta. Vastaavasti valtioneuvosto vahvistaisi joka neljäs vuosi strategiset tavoitteet pelastustoimelle ja sisäministeriö neuvottelisi vuosittain hyvinvointialueiden kanssa niiden järjestämistä vastuulle kuuluvan pelastustoimen toteutumisesta.

Hyvinvointialueiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion rahoituksella ja osaksi palvelujen käyttäjiltä perittävillä asiakasmaksuilla. Rahoituksesta säädettäisiin lailla hyvinvointialueen rahoituksesta. Rahoitus määräytyisi laskennallisesti pääosin hyvinvointialueen palvelujen tarpeen sekä olosuhdetekijöiden perusteella. Pelastustoimen rahoitukseen vaikuttaisi lisäksi riskikerroin. Valtion rahoitus olisi hyvinvointialueille yleiskatteellista. Rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle, on valtion tuloja lisättävä ja kuntien tuloja vastaavasti vähennettävä niiltä pois siirtyvän rahoitusvastuun verran. Tämän takia valtion verotuloja ehdotetaan kasvatettavaksi kiristämällä valtion ansiotuloverotusta. Jotta kokonaisveroaste ei kasvaisi, veloitetaan kunnat alentamaan kunnallisveroa. Kunnallisveron vähennys olisi 13,26 prosenttiyksikköä kaikissa kunnissa. Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennettaisiin ja valtion osuutta vastaavasti kasvatettaisiin.

Hyvinvointialueella ei olisi lähtökohtaisesti oikeutta ottaa pitkäaikaisesta lainaa. Hyvinvointialue voisi kuitenkin ottaa valtioneuvoston myöntämän lainanottovaltuuden puitteissa pitkäaikaisesta lainaa investointien rahoittamiseksi. Lisäksi säädettäisiin kiireellisen ja välttämättömän investoinnin lisälainoitusmahdollisuudesta. Hyvinvointialueiden olisi laadittava lainakehyksen sisältämistä investoinneista investointisuunnitelma, jonka hyväksyisivät osaltaan sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö.

Verotusta koskevat muutokset toteutettaisiin verovelvollisten kannalta mahdollisimman neutraalisti. Verorakenteen muutokset eivät voimaan astuessaan aiheuta verotuksen kiristymistä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Kuntien valtionosuuksia ehdotetaan vähennettäväksi siirtyviä tehtäviä vastaavalta osalta. Tästä sekä kunnallisveron alentamisesta aiheutuvia muutoksia rajoitettaisiin valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä pysyvällä määräytymistekijällä ja valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksella.

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluksessa oleva henkilöstö siirtyisi Helsingin kaupungin palveluksessa olevaa henkilöstöä lukuun ottamatta hyvinvointialueiden palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. HUS-sairaanhoidopiirin henkilöstö siirtyisi HUS-yhtymälle.

Sairaanhoidopiirien ja kehitysvammaisten erityishuoltopiirien kuntayhtymät sekä niiden omaisuus, vastuut ja velvoitteet siirtyisivät hyvinvointialueille. HUSin omaisuus siirtyisi kuitenkin HUS-yhtymälle ja Helsingin kaupungin omaisuus ei siirtyisi, mutta tältä osin säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen taloudenhoidon eriyttämistä kaupungin muusta taloudenhoidosta. Hyvinvointialueille siirtyisi kunnista, Helsingin kaupunkia lukuun ottamatta, sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämiseen liittyvä irtain omaisuus. Omaisuussiirroista ei suoritettaisi korvausta kunnille eikä kuntayhtymille, paitsi sellaisissa tilanteissa, joissa siirrot johtaisivat kunnan taloudellisen itsehallinnon kaventumiseen.

Hyvinvointialueissa annettavassa laissa säädettäisiin myös hyvinvointialueiden yhtiömuotoisesta toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksesta, jossa valtio voisi olla osakkaana. Osaamiskeskuksen tehtävänä olisi ylläpitää hyvinvointialueiden yhteistä tilatietojärjestelmää ja sillä voisi olla myös muita hyvinvointialueiden päättämiä tehtäviä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eduskunta hyväksyisi annettavaksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen peruskirjan soveltamisesta Suomessa kuntiin ja hyvinvointialueisiin. Ilmoitus on tarkoitettu tulemaan voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kolmen kuukauden kuluttua sen jälkeen, kun siitä on ilmoitettu sopimuksen tallettajalle.

Ehdotuksen mukaiset hyvinvointialueet perustettaisiin mahdollisimman pian lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. HUS-yhtymä perustettaisiin perussopimuksen hyväksymisellä. Ensimmäiset aluevaalit toimitettaisiin muualla paitsi Helsingissä ehdotuksen mukaan 23.1.2022. Ensi vaiheessa hyvinvointialueiden väliaikaishallinto ja aluevaalien jälkeen valittujen aluevaltuustojen toiminnan käynnistymisen jälkeen hyvinvointialueet valmistelevat toiminnan organisoinnin sekä henkilöstö- ja omaisuussiirrot yhdessä kuntien ja kuntayhtymien kanssa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen sekä muiden erikseen säädettävien palvelujen ja tehtävien järjestämisvastuu siirtyisi hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lukien.

Esitykseen liittyvät lait on tarkoitettu tulemaan porrastetusti siten, että osa tulisi voimaan 1 päivänä heinäkuun 2021 ja osa laista tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 uusien aluevaltuustojen aloittaessa toimintansa ja viimeiset 1 päivänä tammikuuta 2023. Esitykseen liittyisi myös siirtymäaikoja. Uudistuksen voimaantulon tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Lisäksi hyvinvointialueesta annettavaa lakia sovellettaisiin osittain jo heti hyvinvointialueiden toimintaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Uudistuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Kuten hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, on sosiaali- ja terveydenhuollon rakennetta pyritty uudistamaan jo pitkään usean hallituksen toimesta. Osittaisuudistuksina toteutettiin Kainuun maakuntakokeilu, jossa alueen kuntien sosiaali- ja terveydenhuolto toteutettiin vuosina 2005—2012 maakunnan laajuisesti maakuntahallintoon liittyvän kuntayhtymän toimesta, sekä vuosina 2007—2013 kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras-uudistus), jossa kunnat velvoitettiin määräaikaiseen yhteistoimintaan palvelujen järjestämisessä. Laajemmissa uudistusyrityksissä merkittävänä haasteina ovat olleet muun muassa perustuslain vaatimukset, uudistuksen laajuus, asetetut aikaikkunat ja alueiden erilaisuus. Pääministeri Alexander Stubbin hallituksen kaksitasoiseen kuntayhtymämalliin perustuva esitys (HE 324/2014 vp) raukesi eduskunnassa keväällä 2015, kuten myös pääministeri Juha Sipilän hallituksen laajaa maakuntapohjaista uudistusta koskevat esitykset keväällä 2019 (HE 15/2017 vp, HE 52/2017 vp, HE 57/2017 vp, HE 14/2018 vp, HE 15/2018 vp, HE 16/2018 vp).

Nyt käsiteltävänä olevan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen keskeisinä tavoitteina on kaventaa ihmisten hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut kaikille Suomessa asuville sekä parantaa näiden palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Uudistuksen tavoitteena on myös turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen, sekä hillitä osaltaan julkisen talouden kustannusten kasvua.

Tarkoituksena on koota sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille, joita kutsuttaisiin hyvinvointialueiksi. Uudellamaalla uudistus on tarkoitus toteuttaa alueen erityispiirteet huomioiden. Tehtävien kokoamisella suorilla vaaleilla valitun hyvinvointialueen aluevaltuuston ohjaukseen vahvistettaisiin hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien demokraattista ohjausta. Tavoitteena on myös vahvistaa hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Tavoitteena on lisäksi vahvistaa hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta ja velvollisuutta turvata sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut kaikissa tilanteissa. Hyvinvointialueet tuottaisivat järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut pääosin julkisina palveluina, ja yksityinen ja kolmas sektori toimisivat täydentävinä palvelujen tuottajina. Ehdotus mahdollistaa hyvinvointialueen tarkoituksenmukaisiksi arvioimat monituottajaratkaisut lainsäädännön reunaehdot huomioiden. Henkilöstön siirtoa koskevien säännösten tarkoituksena on turvata henkilöstön asema uudistuksessa. Lisäksi tavoitteena on, ettei verorakenteen muutokset voimaan tullessaan aiheuta verotuksen kiristymistä tai muutoksia hyvinvointialueelle siirtyvän toiminnan asemaan verotuksessa.

Perustuslakivaliokunta on edeltävien vaalikausien sote-esityksiä käsitellessään toistuvasti todennut, että sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiselle on olemassa perusoikeusjärjestelmään pohjautuvia painavia perusteita, jotka puoltavat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuun siirtämistä yksittäisiä kuntia suurempien toimijoiden hoidettavaksi (PeVL 26/2017

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vp, PeVL 30/2016 vp, PeVL 75/2014 vp, PeVL 67/2014 vp). Valiokunta on myös todennut, että julkisen talouden rahoitus pohjaan vaikuttavat toimintaympäristön muutostekijät, kuten väestörakenteen muutos, edellyttävät tehokkaita toimenpiteitä muun muassa perustuslain 19 §:ssä tarkoitettujen sosiaalisten perusoikeuksien turvaamiseksi tulevaisuudessa (ks. PeVL 63/2016 vp, s. 2—3 ja PeVL 20/2013 vp, s. 3/II).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että ehdotetulle uudistukselle voidaan kiistatta katsoa olevan painava yhteiskunnallinen ja perusoikeuksien toteutumiseen kiinnittyvä tarve. Valiokunta korostaa uudistuksen tavoitetta yhdenvertaisuuden edistämisestä sekä alueellisesti että yksilötasolla siten, että jokainen saisi riittävät ja yksilöllisiä tarpeitaan vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut matalalla kynnyksellä. Esityksessä korostetaan perustellusti eri väestöryhmien välistä yhdenvertaisuutta ja tavoitetta ihmisten tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämisestä. Myös peruspalvelujen vahvistamisen tavoite on väestön hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumisen näkökulmasta keskeistä.

Hyvinvointialueiden itsehallinto

Uudistuksessa perustettavat 21 hyvinvointialuetta ovat itsehallinnollisia, suoraan edustukselliseen demokratiaan perustuvia. Ylintä päätösvaltaa hyvinvointialueella käyttää suorilla vaaleilla valittava aluevaltuusto, jossa turvataan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Hyvinvointialueet ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä uudessa hyvinvointialueesta annettavassa laissa säädetään. Koska hyvinvointialueet ovat kokonaan uusia julkisen hallinnon viranomaisia, niihin ei voida suoraan soveltaa kuntia tai valtion viranomaisia koskevaa sääntelyä. Tämän vuoksi lailla säädetään muun muassa hyvinvointialueiden muodostamisesta ja aluejaosta, suhteesta valtioon ja kuntiin, toimialasta ja tehtävistä, hallinnosta, päätöksenteosta ja taloudesta, henkilöstön asemasta, rahoituksesta, vaalimenettelystä sekä asukkaiden oikeudesta osallistua ja vaikuttaa. Lisäksi on muutettava hallinnon yleislakeja hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien huomioon ottamiseksi.

Perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan käsitelleet itsehallinnon luonnetta kuntaa suuremmilla alueilla. Perustuslakivaliokunta viittaa aiempiin lausuntoihinsa, joiden mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiselle on olemassa perusoikeusjärjestelmään pohjautuvia painavia perusteita, jotka puoltavat sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuun siirtämistä yksittäisiä kuntia suurempien toimijoiden hoidettavaksi. Perustuslakivaliokunta toteaa, että erityisesti hyvinvointialueita koskevat säännösehdotukset muistuttavat viime vaalikaudella maakunnista ehdotettua sääntelyä. Perustuslakivaliokunta korosti viime vaalikaudella ehdotetun maakuntaitsehallinnon välttämättöminä peruselementteinä itsehallinnon kansanvaltaista perustaa ja siihen nojautuvaa demokraattista päätöksentekoa sekä maakunnan tehtävien ja hallinnon lakiperustaa.

Hyvinvointialueiden tehtävät

Hyvinvointialueesta annetun lain 6 §:n mukaan hyvinvointialue järjestää sille erikseen lailla säädetty tehtävät. Hallituksen esityksen mukaan toiminnan aloitusvaiheessa hyvinvointialueen lakisääteiset tehtävät koostuvat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävistä. Ehdotetun 7 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa muun muassa järjestettävien palvelujen ja muiden toi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

menpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavan valinnasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Hyvinvointialueen yleisestä toimialasta ja mahdollisuudesta järjestää palveluja yhtiömuodossa säädetään hyvinvointialueesta annettavassa laissa. Hyvinvointialueella on lakisääteisten tehtävien lisäksi oikeus ottaa alueellaan hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Näiden tehtävien hoito ei saa vaarantaa sen lakisääteisten tehtävien hoitamista. Lisäksi hyvinvointialue voi alueellaan tai yhdessä toisen hyvinvointialueen kanssa myös tämän toisen hyvinvointialueen alueella harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Samoin edellytyksin hyvinvointialue voi ottaa hoidettavikseen kuntien yleiseen toimialaan kuuluvia tehtäviä, jotka alueen kaikki kunnat sopimuksella antavat hyvinvointialueen hoidettaviksi ja jotka lisäksi liittyvät hyvinvointialueen tehtävälleen. Kuntien on myös osoitettava hyvinvointialueelle rahoitus tehtävän hoitoon. Hyvinvointialueella ei siten ole samanlaista yleistä toimialaa kuin kunnilla, vaan sen mahdollisuudet ottaa päätöksensä perusteella tehtäviä hoidettavakseen ovat huomattavasti rajatummat kuin kunnan.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt selvänä, että yleinen toimiala vahvistaisi hallintoalueen itsehallinnollista asemaa (PeVL 17/2017 vp). Lausunnossaan valiokunta on todennut, että yleisen toimialan ehdotetun kaltainen rajausta ei kuitenkaan muodostu perustuslain 121 §:n 4 momentin kannalta ongelmalliseksi (kappale 21).

Hyvinvointialueet voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään myös yhteistoiminnassa. Hyvinvointialueella voi olla liikelaitoksia kuten kunnillakin. Hyvinvointialueen ja kuntien välillä on mahdollista tehdä tietyin edellytyksin myös tehtäväsiirtoja.

Valtion rahoituksen suhde hyvinvointialueiden itsehallintoon ja verotusoikeus

Esityksen mukaan hyvinvointialueiden rahoitus perustuu valtion rahoitukseen eikä hyvinvointialueella ole omaa verotusoikeutta. Hyvinvointialueiden tulonlähteinä ovat valtion rahoitus, asiakas- ja käyttömaksut sekä myyntitulot, eikä sillä ole muita merkittäviä tulonlähteitä. Hyvinvointialueiden rahoituksesta säädetään hyvinvointialueiden rahoituslailla. Rahoituslain mukaisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on uusien ja laajennusinvestointien rahoitusta varten rajoitettu lainanottovaltuus.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan (s. 7) lainsäätäjän harkintavalta kuntia suurempien hallintoalueiden verotusoikeuden suhteen on laaja. Perustuslakivaliokunta on pitänyt itsenäistä verotusoikeutta perustuslain 121 §:n 4 momentin kannalta perusteltuna, mutta ehdoton 121 §:n 4 momentissa tarkoitettulle itsehallinnolle asetettava vaatimus se ei ole.

Valtiovarainvaliokunta totesi lausunnossaan (s. 37—38), että sen asiantuntijakuulemisessa on esitetty erisuuntaisia näkemyksiä maakuntaverosta ja sen merkityksestä. Valiokunta korosti, ettei esitys sisällä ehdotusta maakuntaverosta ja sen käyttöönotosta. Valiokunta korosti maakuntaverotusta arvioineen komiteatyön päättymisen jälkeen tapahtuvan jatkovalmistelun merkitystä, sillä valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuotiin laajasti esille maakuntaveroon liittyviä myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia. Valiokunta muistutti, ettei maakuntaveron käyttöönotolla tule nostaa

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kokonaisverotuksen tasoa. Lausunnossa todetaan edelleen, että hallitus on arvioinut, että se tarkastelee kehysriihessä 2022 hyvinvointialueiden rahoitusta suhteessa niiden tehtäviin. Tavoitteeksi on asetettu, että verotusta ja rahoitusta koskeva lainsäädäntö valmistuu hallituskauden aikana ja se saatetaan voimaan viimeistään vuonna 2026. Jos hyvinvointialueiden verotusta koskevaa lainsäädäntöä ei saada valmiiksi edellä mainitussa aikataulussa, valiokunta piti tärkeänä, että hallitus sitoutuu varmistamaan hyvinvointialueiden rahoituspohjan riittävyden.

Myös hallintovaliokunta pohti lausunnossaan (s. 7) verotusoikeuteen liittyviä näkökohtia ja edellytti, että maakuntaveron käyttöönottoa ja vaikutuksia selvitetään jatkotyössä. Hallintovaliokunta toteaa lausunnossaan, että verotusoikeus on tärkeä elementti ja yksi keskeinen paikallisen itsehallinnon tunnusmerkki. Valiokunta korostaa, että asiantuntija-arvioissa on tuotu esiin, että hyvinvointialueiden verotusoikeus mahdollistaisi kevyemmän valtionohjauksen kuin puhtaasti valtion rahoitukseen perustuva järjestelmä. Hallintovaliokunta huomauttaa, että verotusoikeuden puuttumisen on katsottu heikentävän kannustimia tehokkaaseen toimintaan ja kustannusten säästöön. Hallintovaliokunta huomauttaa myös, että saadun selvityksen mukaan taloustieteellinen tutkimuskirjallisuus puoltaa verotusoikeuden antamista hyvinvointialueille valtionrahoituksen ohella. Hallintovaliokunnan mukaan verotusoikeus tarvitsisi kuitenkin rinnalleen jonkinlaisen tassaajärjestelmän. Hallintovaliokunta edellyttää asiantuntijakuulemisten perusteella, että maakuntaveron käyttöönottoa ja vaikutuksia selvitetään jatkotyössä.

Hyvinvointialueen rahoitusta käsitellään tarkemmin mietinnössä jäljempänä.

Kansanvaltaisuus ja osallistumisoikeudet

Hyvinvointialueiden perustuminen itsehallintoon edellyttää, että niiden ylin päättävä toimielin eli aluevaltuusto valitaan suorilla aluevaaleilla, joissa hyvinvointialueen asukkailla on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Aluevaaleista säädetään hyvinvointialueesta annettavassa laissa ja valtuuston vaalimenettelystä vaalilainsäädännössä. Ensimmäiset aluevaalit on tarkoitus toimittaa tammi-kuun lopussa vuonna 2022 ja sen jälkeen vaalit toimitetaan aina kuntavaalien yhteydessä. Aluevaaleja koskevassa sääntelyssä noudatetaan mahdollisimman pitkälti voimassa olevan vaalilainsäädännön mukaisia periaatteita. Hyvinvointialue muodostaa yhden vaalipiirin, eikä hyvinvointialuetta jaeta sisäisiin vaalipiireihin.

Esityksessä ehdotetaan, että pienimmillä hyvinvointialueilla (enintään 200 000 asukasta) valtuustoon valittaisiin vähintään 59 jäsentä. Suuremmilla hyvinvointialueilla valittaisiin valtuutettuja vähintään 69 (enintään 400 000 asukasta), 79 (enintään 600 000 asukasta) tai 89 (yli 600 000 asukasta). Valtuusto voisi kuitenkin päättää, että valtuuston koko olisi suurempikin.

Kansanvaltaisuutta ymmärrettynä erityisesti osallistumisena ja vaikuttamisena voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan pitää keskeisimpänä itsehallinnon periaatteellisena osatekijänä kulloisestakin itsehallinnollisesta järjestelystä riippumatta. Perustuslakivaliokunta piti aikaisemmin ehdotettua maakuntien päätöksentekojärjestelmää perusteiltaan itsehallintoon kuuluvan kansanvaltaisuuden vaatimuksen täyttävänä (PeVL 26/2017 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä myös nyt ehdotettu sääntely toteuttaa perustuslain 2, 14 ja 121 §:ssä edellytettyä kansanvaltaisuutta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti kuitenkin huomiota siihen, että hyvinvointialueisiin koh-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

distuva valtion ohjaus ja alueiden rahoitusmalli kaventavat tosiasiallisesti aluevaltuuston päätösvaltaa.

Perustuslakivaliokunnan mukaan kyseessä olevan kaltaisen suuren hallinnollisen uudistuksen yhteydessä kuntia suurempien hallintoalueiden itsehallinnon ja sosiaalisten perusoikeuksien turvaamisen välillä voi eräissä suhteissa vallita jännitteinen punninta-asetelma. Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että valtion ohjauksen, tehtävien järjestämistapaa koskevien rajoitusten ja ehdotetun rahoitusmallin vuoksi hyvinvointialueiden itsehallinto jää varsin ohueksi. Valiokunta toisti kuitenkin käsityksensä siitä, että sosiaalisten perusoikeuksien turvaaminen edellyttää erityisesti tällaisen hallinnollisen muutoksen yhteydessä sellaista valtiollista ohjausta ja valvontaa, jota muuten voitaisiin pitää perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaisen itsehallinnon toteutumisen kokonaisarvioinnissa valtiosääntöisesti jossain määrin ongelmallisena.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt perustuslain 2 §:ssä säädetyn kansanvallan periaatteen kannalta huomiota siihen, että äänestäjillä on saatavilla riittävä kokonaiskuva vaaleissa valittavan toimielimen tehtävistä ja toimivallasta (PeVL 65/2018 vp, s. 21). Perustuslakivaliokunta piti tärkeänä, että hyvinvointialueiden ja aluevaltuustojen tehtävistä viestitään riittävän laajasti ja ymmärrettävästi. Valiokunta korosti lisäksi tarvetta seurata aluevaalien äänestysaktiivisuutta ja vaalien alueellisen edustavuuden toteutumista.

Hyvinvointialueissa ehdotetaan lisäksi säädettäväksi muista aluehallinnon kansanvaltaisuuden edistämiseen pyrkivistä keinoista. Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on lain 29 §:n mukaan oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.

Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Hyvinvointialueen asukkaille ehdotetaan lain 30 §:ssä oikeutta tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaan liittyvistä asioista. Lisäksi 31 §:ssä ehdotetaan, että aluevaltuusto voi päättää järjestää hyvinvointialueella neuvoa-antavan kansanäänestyksen. Aloitteen kansanäänestyksen järjestämisestä voi ehdotuksen mukaan tehdä vähintään 3 % hyvinvointialueen 15 vuotta täyttäneistä asukkaista. Hyvinvointialueelle ehdotetaan lisäksi perustettavaksi myös vaikuttamistoimielimet nuorisoa, vanhuksia ja vammaisia henkilöitä varten (32 §) sekä kaksikielisille hyvinvointialueille kansalliskielilautakunta ja Lapin hyvinvointialueelle saamen kielen lautakunta (33 §). Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan ehdotuksia hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista perusteltuina. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu sääntely tarjoaa hyvät mahdollisuudet vahvistaa hyvinvointialueen hallinnon kansanvaltaisuutta.

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan YK:n vammaisyleissopimuksen 4 artiklan sopimusmääräykseen neuvotella sopimuksen toimeenpanossa tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta. Vammaissoleimuksen 4 artiklan määräysten toteutuminen edellyttää viranomaisilta omaaloitteista aktiivisuutta vammaisten ihmisten mukaan ottamiseksi eri prosesseihin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä vammaisten henkilöiden osallistamisen mainitseminen yksinomaan hallituksen esityksen perusteluissa ei vammaisyleissopimuksen tarkoitus huomioiden toteuta riittäväällä tavalla perustuslain 14 §:ssä julkiselle vallalle asetettua velvoitetta edistää yksi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

lön osallistumisoikeutta. Hyvinvointialuelain sääntelyä vammaisneuvostosta on lausunnon mukaan syytä täsmentää kuntalakea vastaavalla tavalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan on myös vammaisyleissopimukseen liittyvistä syistä arvioitava mahdollisuuksia vahvistaa vammaisneuvoston asemaa esimerkiksi säätämällä kattavammasta oikeudesta osallistua sote-järjestämislain 7 §:ssä tarkoitetun alueellisen hyvinvointikertomuksen laadintaan sekä hyvinvointialueen alue- ja palvelustrategian laadintaan ja seurantaan. Perustuslakivaliokunnan mielestä hyvinvointialuelain 29 §:n sääntelyä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on täydennettävä maininnalla siinä lueteltujen tilaisuuksien järjestämisestä siten, että ne ovat esteettömiä ja saavutettavia kaikille (kappale 174). Myös viestintää koskevaan 34 §:ään on lausunnon mukaan syytä sisällyttää vaatimus saavutettavuudesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 34 §:n muuttamista lausunnon mukaisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueilla seurataan uudistuksen vaikutuksia vammaisten henkilöiden palveluihin.

Ehdotetun hyvinvointialuelain 29 §:n perustelujen mukaan säännöksessä korostetaan monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia ja tuodaan esiin erilaisia keinoja, joita voidaan hyödyntää päätösvalmistelun eri vaiheissa. Lisäksi pykälässä korostetaan monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen ja vaikuttamisen menetelmiä, joilla tarkoitettaisiin erityisesti digitaalisia menetelmiä. Sääntelyllä on tarkoitus edistää eri asukasryhmien ja eri palveluiden käyttäjien osallistumista itselleen sopivalla tavalla. Tarkoitus on myös edistää yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia ja sitä, että aluevaltuusto tarjoaa erilaisiin asiakokonaisuuksiin ja tilanteisiin sopivia joustavia osallistumisen muotoja ja niin pitkä- kuin lyhytaikaisia vaikuttamisen keinoja ja mahdollisuuksia. Erityistä huomiota on perustelujen mukaan tarpeen kiinnittää muun muassa eri vähemmistöjen, kuten kieli-, kulttuuri- ja seksuaalivähemmistöjen, osallistumisen mahdollisuuksiin sekä esimerkiksi sellaisten ihmisten osallistumismahdollisuuksiin, joilla ei vammaisuudesta tai muusta syystä ole mahdollisuutta osallistua tavanomaisin menetelmin.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimistä ehdotetaan säädettäväksi eri tavalla kuin kuntien vastaavista toimielimistä kuntalaissa. Saadun selvityksen mukaan hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan lähtökohtaisesti kuntien vastaavista toimielimistä. Kun kuntalaissa on erityissäännökset vaalikelpoisuudesta vammaisneuvostoon, tämä sääntely peilautuu vastaavasti hyvinvointialueen vammaisneuvoston jäsenten valintaan. Säännösehdotuksen perustelujen mukaan vammaisneuvoston osalta on tärkeää huolehtia vammaisten henkilöiden ja heidän omaistensa ja järjestöjen riittävästä edustuksesta ja siitä, että eri vamma- ja sairausryhmät olisivat monipuolisesti edustettuina neuvostossa. Toisin kuin kuntalaissa, hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimistä säädettäisiin samassa pykälässä siten, että kaikkia toimielimiä koskisivat samat perussäännökset. Saadun selvityksen mukaan vaalikelpoisuuden sääntely vain yhden toimielimen osalta ei ole tarkoituksenmukaista eikä ehdotettu vaalikelpoisuuden rajausta soveltu hyvin muihin hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin.

Ehdotetun hyvinvointialuelain 29 §:ssä säädetään yleisellä tasolla osallistumisen ja vaikuttamisen keinoista, joita hyvinvointialueella on käytettävissään. Hyvinvointialue päättää muista osallistumisen ja vaikuttamisen keinoista ja niiden yksityiskohdista. Laissa ei ole tarkoituksenmukaista säätää tarkemmin hyvinvointialueen järjestämien keskustelutilaisuuksien käytännön järjestelyistä. Valiokunta korostaa, että hyvinvointialueen viranomaisten järjestämissä keskustelutilaisuuksissa otetaan huomioon esteettömyys- ja saavutettavuusnäkökohdat. Sosiaali- ja terveys-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

valiokunta pitää välttämättömänä, että vammaisten henkilöiden edustuksen toteutumista hyvinvointialueen vammaisneuvostossa seurataan ja tarvittaessa täsmennetään.

Luottamushenkilöiden asema

Hyvinvointialuelain 88 §:ssä säädetään luottamushenkilön tiedonsaantioikeudesta. Luottamushenkilöllä on oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Hallituksen esityksen perustelujen (s. 593—594) mukaan salassapitosäännökset rajaavat tietojensaantioikeutta. Luottamushenkilöllä on kuitenkin perustelujen mukaan aina oikeus niihin salassa pidettäviin tietoihin, jotka kuuluvat hänen varsinaisten tehtäviensä hoitamiseen ja joita tarvitaan esimerkiksi päätöksenteon perusteena toimielimen käsiteltävänä olevassa asiassa.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (kappale 36), että kuntalaissa on nyt ehdotettua vastaava säännös, jonka säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että perustelulausuma vaikutti ristiriitaiselta suhteessa ehdotettuun säännökseen (PeVL 63/2014 vp, s. 3—4). Valiokunta kuitenkin tuolloin katsoi saamansa selvityksen perusteella, että perusteluisa oli tarkoitus viitata kulloinkin sovellettavaan aineelliseen lainsäädäntöön perustuvaan oikeuteen saada tietoja. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että myös hyvinvointialuelain perusteluisa viitataan kulloinkin sovellettavaan aineelliseen lainsäädäntöön perustuvaan oikeuteen saada tietoja.

Hyvinvointialuejako

Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu kunnilta uudelle perustettavalle hallintotasolle, hyvinvointialueille. Suomeen ehdotetaan perustettavaksi 21 hyvinvointialuetta pääosin nykyisen maakuntajaon pohjalta. Uudenmaan maakunnassa on kuitenkin neljä hyvinvointialuetta, ja näiden lisäksi Helsingin kaupunki vastaa kaupunkina sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä. Lisäksi Uudenmaalla toimii HUS-yhtymä, joka vastaa sille laissa säädetyistä sekä HUS-järjestämissopimuksessa sovitusta tehtävistä. Uudenmaan erillisratkaisu perustuu selvitykseen, joka tehtiin yhteistyössä alueen kaupunkien ja kuntien kanssa sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa ohjausryhmässä.

Joissakin asiantuntijalausunnoissa hyvinvointialueiden määrää on pidetty liian suurena. Toisaalta on myös nostettu esiin huolia pienten kuntien ja niiden asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista osana laajempia hyvinvointialueita. Erikoissairaanhoidon järjestämisen kannalta suuremmat alueet voisivat olla perusteltuja, mutta esimerkiksi sosiaalipalveluiden kannalta pienemmät alueet voivat olla perusteltuja. Demokratian ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien kannalta pieni alueiden määrä voisi olla ongelmallinen. Valittu aluejako noudattaa pitkälti vakiintunutta maakuntajakoa, ja Uudenmaan erillisratkaisu kasvattaa hyvinvointialueiden määrää. Valiokunta pitää hallituksen esityksessä valittua hyvinvointialueiden määrää ja aluejakoa tarkoituksenmukaisena.

Valiokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemykseen siitä, että Uudenmaan erillisratkaisua voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon Uudenmaan muita maakuntia merkittävästi suurempi

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

koko ja muista maakunnista poikkeavat olosuhteet. Hallintovaliokunta toteaa, että Uudellamaalla sijaitsee kolme neljästä Suomen suurimmasta kaupungista, minkä lisäksi maakunnassa sijaitsee useita vahvoja kehyskuntia, jotka asukasmääränsä ja olosuhteidensa puolesta ovat verrattavissa moniin muiden maakuntien keskuskaupunkeihin. Alueen huomattavan suuri väestömäärä sekä nykyisten sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden koko muihin maakuntiin verrattuna puoltaa lausunnon mukaan Uudenmaan alueen jakamista useampaan hyvinvointialueeseen.

Perustettavista hyvinvointialueista ja kuntien sijoittumisesta hyvinvointialueisiin säädetään voimaantulolaissa. Esitykseen sisältyvässä uudessa hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa määriteltyjen kriteerien perusteella valtioneuvosto voi päättää hyvinvointialueiden yhdistymisestä tai kunnan siirtämisestä toiseen hyvinvointialueeseen. Hyvinvointialueiden yhdistymisen tai muun niiden aluejaon muutoksen perusteella muuttuu myös muiden viranomaisten toimialajakona oleva maakuntajakko. Myös maakuntajaosta uudistuksen voimaan tullessa säädetään voimaantulolaissa.

Hyvinvointialueen arviointimenettely voi johtaa aluejaon muuttamiseen. Aluejakoa voidaan muuttaa, jos muutos parantaa hyvinvointialueen toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää hyvinvointialueen toimintakykyä tai hyvinvointialueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita.

Perustuslain sanamuoto 121 §:n 4 momentissa tarkoitetun itsehallinnon sisällöstä jättää lainsäätäjälle harkintavaltaa, millaiseksi hyvinvointialueen itsehallinto ja hyvinvointialueen asema muodostuvat. Esityksen perustelujen mukaan kuntia alemman kynnyksen aluejaon muuttamiseksi voidaan katsoa olevan sopusoinnussa hyvinvointialueen itsehallintoa koskevan perustuslain sääntelyn kanssa.

Hyvinvointialueiden hallinnon järjestäminen

Aluevaltuusto on hyvinvointialueen ylintä päätöksentekovaltaa käyttävä toimielin ja tekee hyvinvointialuetta ja sen toimintaa koskevat tärkeimmät päätökset. Päätösvalta kuuluu aluevaltuustolle, jollei asiasta ole erikseen toisin säädetty tai jollei valtuusto itse ole siirtänyt toimivaltaansa hyvinvointialueen muille viranomaisille.

Aluevaltuusto vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa. Aluevaltuustolle kuuluu hyvinvointialueen toiminnan ja talouden kokonaisvastuu, joka sillä on riippumatta siitä, miten toiminnan hoitaminen on hyvinvointialueella organisoitu. Aluevaltuusto voi itse päättää siitä, miten se jakaisi sille kuuluvaa päätösvaltaa sen alaisille viranomaisille. Erityisesti hyvinvointialuelain 22 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa keskeisissä asioissa hyvinvointialueen päätösvallan tulisi kuitenkin aina säilyä aluevaltuustolla.

Aluevaltuusto asettaa hyvinvointialueen ja sen toiminnan keskeiset tavoitteet hyvinvointialuestrategiassa. Hyvinvointialuestrategiassa on otettava huomioon hyvinvointialueen tehtäväaloja koskevat muut strategisen tason suunnitteluasiakirjat. Tällainen on esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa tarkoitettu palvelustrategia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Palvelustrategiassa asetetaan tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet ja paikalliset olosuhteet. Palvelustrategian ensisijaisena tavoitteena on määrittellä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan hyvinvointialueen alueella. Palvelustrategiassa on tarkasteltava myös periaatteita palvelujen saatavuudelle ja saavutettavuudelle sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Palvelustrategian tarkoituksena on tämän mukaisesti ottaa kantaa muun ohella palveluverkon toteutukseen, lähipalvelujen saatavuuteen ja toteutustapaan sekä yleisesti palvelujen saavutettavuuteen. Silloin kun palveluja kootaan suurempiin kokonaisuuksiin, hyvinvointialue voi palvelustrategiasa ottaa kantaa siihen, miten turvataan näiden palvelujen saavutettavuus alueen eri osissa asuville henkilöille. Palvelustrategiassa voidaan ottaa huomioon, miten palvelustrategia tukee paikallista elinvoimaa ja monituottajuutta sekä tukee toimialan innovaatioiden kehittymistä.

Aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen hallintosäännöstä ja samalla myös omasta asemastaan hyvinvointialueen organisaatiossa. Hallinnon järjestämisen perusteisiin kuuluu hyvinvointialueen hallinnon rakenteesta eli organisaatiosta päättäminen sekä toimivallan jakautuminen hyvinvointialueen viranomaisille. Hallintosäännön sisällöstä säädetään lain 95 §:ssä ja toimivallan siirtämisestä lain 96 §:ssä.

Hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä käsitellään erikseen jäljempänä.

Rajat ylittävä yhteistyö

Hallintovaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei hyvinvointialueita koskevassa sääntelyssä ole huomioitu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä pelastustoimen tehtävien rajat ylittävän yhteistyön tarpeita. Pohjoismaisilla rajoilla rajakuntien joustavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja erityisesti ensihoito tulee turvata kuten nykyisinkin. Lisäksi laissa on tarpeen mahdollistaa hyvinvointialueen ottaa erillisellä sopimuksella hoitaakseen myös kansainvälisiin sopimuksiin perustuvia erityistehtäviä, kuten Saimaan kanavan vuokra-alueen pelastustoimeen ja ensihoitoon kuuluvat tehtävät. Sosiaali- ja terveystoimi ehdottaa tätä koskevia muutoksia 1. lakiehdotuksen 6 §:ään.

Hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyö

Hallintovaliokunta piti perusteltuna, että hyvinvointialueet ja kunnat määrittävät itse tarkemmat yhteistyötavat ja -rakenteet kunkin alueen erityispiirteet huomioiden. Lausunnon mukaan yhteistyörakenteiden ja toimintamallien muodostumisesta voitaisiin tukea täydentämällä sääntelyä esimerkeillä, joista hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien välisissä neuvotteluissa ainakin voitaisiin sopia. Sosiaali- ja terveystoimi ehdottaa 1. lakiehdotuksen 14 §:ää täydennettäväksi esimerkeillä, joita ovat yhteistyön edellyttämät yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämä tiedonkulku.

Uudenmaan erilliskäytäntö hyvinvointialueiden hallinnon näkökulmasta

Hallituksen esityksen 5. lakiehdotus sisältää sääntelyn sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla. Lain tarkoituksena on ehdotetun 1 §:n mukaan edistää

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Uudellamaalla.

Erillisratkaisua koskevan lakiehdotuksen mukaan Uudenmaan maakunnassa on muista maakunnista poiketen neljä hyvinvointialuetta, joille siirretään nykyisin kuntien vastuulla olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Helsingin kaupunki jää hyvinvointialuejaon ulkopuolelle, ja sillä on edelleen näiden palveluiden järjestämismääräysvastuu. Erikoissairaanhoidon ja yliopistolliseen sairaalatoimintaan liittyvien tehtävien osalta tehtäviä on säädetty lailla HUS-yhtymälle. Lisäksi hyvinvointialueet voivat siirtää tehtäviä HUSille lailla säädettyä HUS-järjestämissopimuksen perusteella.

Perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaista ei sinänsä johdu estettä aluehallinnon ja tehtävien järjestämiselle eri tavoin eri osissa maata, mikäli sille on olemassa asianmukaisia perusteita. Valiokunnan mielestä ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta keskeisintä ehdotetussa uudistuksessa on se, että jokaiselle on turvattava yhdenvertaisesti oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin perustuslain 19 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla.

Hallituksen esityksessä Uudenmaan erillisratkaisua perustellaan sillä, että Uudellamaalla toiminnalliset lähtökohdat poikkeavat muusta maasta. Uudenmaan jaon useampaan järjestämismääräysvastuuseen olevaan tahoon mahdollistavat perustelujen mukaan alueen muuta maata suurempi väestöpohja ja henkilöstön osaamista koskeva laaja resurssipohja. Esityksen perustelujen mukaan erillisratkaisu mahdollistaisi muutoksen hallitummin kuin yhden hyvinvointialueen malli. Keskeisenä tavoitteena on hallituksen esityksen (s. 1 169) mukaan ollut erillisratkaisun avulla turvata myös HUSin toiminta, jolla on sekä Uudellamaalla että yhteistoiminta-alueella alueellisesti ja valtakunnallisesti keskitettyjä erikoissairaanhoidon tehtäviä, joiden hoito tulee uudistuksessa turvata. Uudenmaan maakunnassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ensisijaisessa vastuussa olevien järjestäjien väestöpohja ei myöskään olennaisesti poikkeaisi maakunnittain muodostetuista hyvinvointialueista. Ainoastaan Itä-Uudenmaan hyvinvointialue kuuluisi pienimpien hyvinvointialueiden joukkoon. Perustuslakivaliokunnan mielestä erillisratkaisulle on lain tarkoitus huomioiden esitetty hyväksyttävät perustelut.

Helsingin erityisasema

Erillisratkaisua koskevan lakiehdotuksen 3 §:n mukaan Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Uudellamaalla. Helsingin kaupungille jää siten edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistehtäviä muista kunnista poiketen.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut Helsingin erityisasemaa erityisesti puuttumisena perustuslain 121 §:ssä turvattuun kunnalliseen itsehallintoon. Hallituksen esityksen perusteluissa arvioidaan valtion ohjauksen merkitystä Helsingin kaupungin osalta kunnallisen itsehallinnon perustuslain suojan kannalta vain hyvin niukasti, mitä perustuslakivaliokunta pitää puutteena. Lausunnon mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä kehittää sääntelyä Helsingin kaupungin itsehallintoa paremmin huomioivaan suuntaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa, että kunnallisen itsehallinnon perustuslainsuojasta johtuvista syistä sosiaali- ja terveystoiminnan on täsmennettävä sääntelyä ja rajattava Helsingin kaupunkiin kohdistuva ohjaus vain lakisääteisiin tehtäviin ja vain ehdottoman välttämättömään nyt arvioitavana olevan valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen kannalta. Tällainen rajausta on edellytyksenä 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisympäristössä.

Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä on lisäksi muutettava siten, että siitä käy selkeästi ilmi rajausta, jonka mukaan arviointimenettelyyn liittyvää hyvinvointialueen muuttamista koskevaa aluejakoselvityksen toimittamista koskevaa sääntelyä ei sovelleta Helsingin kaupunkiin. Tällainen rajausta on edellytyksenä 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisympäristössä.

Sosiaali- ja terveystoiminta ehdottaa perustuslakivaliokunnan edellyttämiä muutoksia yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Hyvinvointialueiden kielellinen asema

Perustuslain 17 §:n 1 momentissa turvattujen, suomen ja ruotsin kieltä koskevien kielellisten oikeuksien toteutuminen on ehdotetuissa kielilain muutoksessa ja sote-järjestämislain 5 §:ssä sidottu viranomaisen kielelliseen asemaan, joka määräytyy sen alueeseen kuuluvien kuntien kielellisen aseman perusteella. Hyvinvointialueen kielellinen asema määräytyy sen alueen kuntien kielellisen jaotuksen perusteella. Kaksikielisen hyvinvointialueen alueella sosiaali- ja terveydenhuolto olisi järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi. Yksikielisen hyvinvointialueen alueella voi eräin poikkeuksin käyttää ja saada palveluja vain hyvinvointialueen kielellä. Ehdotetun kielilain muutoksen mukaan lakia sovelletaan myös hyvinvointialueella ja hyvinvointiyhtymässä. Esityksen sisältö vastaa nykytilaa eikä siten muuta kielellisiä oikeuksia lain tasolla. Esityksen myötä oikeus saada palveluja sekä suomen että ruotsin kielellä laajenee maantieteellisesti, koska kaksikielisen hyvinvointialueen olisi järjestettävä palvelut molemmilla kielillä myös sen alueeseen kuuluvissa yksikielisissä kunnissa. Samalla kuitenkin palveluista vastuussa olevien alueiden koko kasvaisi ja kielivähemmistön suhteellinen osuus väestöstä pienenee, mikä voi esityksen perustelujen mukaan johtaa kielellisten oikeuksien ja palveluiden kielellisen saavutettavuuden käytännön heikentymiseen.

Esityksessä ehdotettu sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erikoistason integraatio merkitsee myös, että nykyisten kaksikielisten kuntienkin osalta järjestämisvastuu perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista siirtyy hyvinvointialueille, joissa ruotsinkielisten osuus jää vähemmistöksi Pohjanmaan hyvinvointialuetta lukuun ottamatta. Esitykseen sisältyy ehdotuksia, joilla pyritään varmistamaan kielellisten oikeuksien käytännön toteutuminen.

Perustuslakivaliokunta piti lausunnossaan hallituksen esityksen tavoin kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta erityisen merkityksellisenä seikkana sitä, että kielivähemmistöjen suhteellisen osuuden pienentyminen sosiaali- ja terveystoiminnasta vastuussa olevilla alueilla saattaa johtaa palveluiden kielellisen saavutettavuuden heikentymiseen. Valiokunta kiinnitti samaan huomiota myös edellisestä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista koskeneesta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 26/2017 vp). Kielellisten oikeuksien käytännön

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

toteutumisen kannalta perustuslakivaliokunta piti merkittävänä säädettäväksi ehdotettavia kieli-
lautakuntia, joiden tehtävänä on arvioida kielellisen vähemmistön palveluiden saatavuutta, tar-
vetta ja laatua sekä tehdä näitä seikkoja koskevia ehdotuksia aluehallitukselle. Tämän lisäksi va-
liokunta kuitenkin korosti, että valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida uudistuksen toimeenpa-
non vaikutuksia kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen ja ryhtyä tarvittaessa vaaditta-
viin toimiin varmistaakseen potilaiden ja asiakkaiden mahdollisuuden saada omakielistä palve-
lua. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan kantaan.

Kielellisten oikeuksien toteutumista palvelujen järjestämisessä käsitellään tarkemmin mietinnös-
sä jäljempänä.

Uudistuksen vaikutukset kuntiin

Kuten perustuslakivaliokunta lausunnossaan toteaa, kunnille jää huolimatta ehdotetusta tehtä-
vien siirrosta hyvinvointialueille edelleen merkittävä määrä paikallisia lakisääteisiä tehtäviä. Li-
säksi kunnat voivat yleisen toimialansa puitteissa edelleen ottaa itselleen myös muita tehtäviä.
Verotusoikeutta koskevan sääntelyn seurauksena kuntien verotulot laskisivat huomattavasti. Ve-
rotulojen vähenemistä vastaa hallituksen esityksen mukaan kuitenkin pääpiirteissään menojen
pientyminen tehtävien siirron johdosta.

Uudistuksen vaikutukset kuntiin

Valtiovarainvaliokunta huomauttaa lausunnossaan (s. 23—24), että sivistyspalvelut ovat keskei-
nen kunnille jäävä tehtävä, jonka rahoitus on turvattava niin kunnan omilla toimilla kuin myös
valtionosuusrahoituksen riittävyydellä. Valtiovarainvaliokunnan mukaan huomiota tulee tällöin
kiinnittää vieraskielisen väestön sekä lasten ja nuorten määrän kasvuun ja siihen osoitetun rahoit-
uksen riittävyyteen. Sivistysvaliokunta pitää välttämättömänä (s. 19), että kunnille turvataan riit-
tävä valtionrahoitus sivistyspalvelujen järjestämiseen. Sivistysvaliokunta ehdottaa lausumaesi-
tyksessä, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä
perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin. Sosiaali- ja terveys-
valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan näkemykseen siitä, että uudistuksen myötä kuntien mah-
dollisuudet järjestää sivistykselliset perusoikeudet on turvattava. Valiokunta ehdottaa asiasta lau-
sumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 10*).

Valtionosuusjärjestelmää ehdotetaan esityksessä muutettavaksi siten, että valtionosuusperusteet
kuvaavat paremmin kuntien jäljelle jääviä tehtäviä ja niihin liittyviä tarve-eroja. Ehdotuksen ta-
loudelliset vaikutukset kuntien tehtävien rahoitukseen muodostuvat hallituksen esityksen mu-
kaan lähtökohtaisesti neutraaleiksi. Tähän vaikuttavat myös valtionosuusjärjestelmään liitettä-
väksi ehdotettu järjestelmämuutoksen tasaus ja kuntakohtaisen muutoksen euromääräinen raja-
us, joilla pyritään rajaamaan ja lieventämään tehtävien ja valtionosuuksien siirrosta aiheutuvaa
muutosta kunnan talouteen.

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että kuntien tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoit-
usperiaatteen mukaisesti niiden tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Valio-
kunta on katsonut, että kunnille osoitettavat rahoitustehtävät eivät itsehallinnon perustuslainsuo-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

jan takia saa suuruutensa puolesta heikentää kuntien toimintaedellytyksiä tavalla, joka vaarantaisi kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan ja siten myös omasta hallinnostaan.

Hallituksen esityksen mukaisessa uudistuksessa ei sinänsä ole kysymys uusista kunnille annettavista tehtävistä. Perustuslakivaliokunta totesi, ettei sillä ole, huomioiden tulojen vähenemistä lähtökohtaisesti vastaavan menojen vähentymisen, lähtökohtaista huomauttamista sääntelyyn rahoitusperiaatteen näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetusta sääntelystä voi kuitenkin aiheutua eroja esimerkiksi yli 100 000 asukkaan kuntien ja niitä pienempien kuntien rahoitusaseman välillä ja uudistus saattaa kohdella kasvukuntia taantuvia alueita huonommin. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että kuntien talouteen vaikuttavaa lainsäädäntöä toimeenpantaessa kiinnitetään vakavaa huomiota maan eri osissa olevien kuntien asukkaiden yhdenvertaiseen kohteluun ja heidän tosiasiallisiin mahdollisuuksiinsa saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja.

Perustuslakivaliokunta painotti, että rahoitusmallin vaikutuksia ja toimivuutta on tarkoin seurattava myös yksittäisten kuntien talouden kestävyuden ja suorituskyvyn kannalta sekä tarvittaessa ryhdyttävä tarvittaviin korjaustoimiin. Valiokunta painotti lisäksi kunnallisen itsehallinnon perustuslaillisen suojan ydinelementtien merkitystä erityisesti yleisen toimialan ja siihen kytkeytyvän verotuksen osalta sekä huolehtimista kuntien mahdollisuudesta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Tällä on erityistä merkitystä myös kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamishankkeissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan sekä valtiovarainvaliokunnan kuulemat asiantuntijat (s. 23) ovat olleet huolissaan, miten kunnat selviävät jatkossa tehtävistään ja investoinneista. Uudistuksen pelätään heikentävän etenkin suurten ja kasvavien kaupunkien kykyä investoida kestäväan kasvuun ja huolehtia kaupungin elinvoimasta, kasvusta ja kilpailukykyä. Huolta on myös siitä, että muutos pienentää talouden dynamiikkaa ja kuntien mahdollisuuksia tasapainottaa omilla toimillaan kunnan taloutta. Uudistuksen nähdään kohtelevan epäoikeudenmukaisesti mm. niitä kuntia, jotka ovat pystyneet esim. tuottavuustoimenpiteiden, rakenteellisten uudistusten sekä volyymietujen kautta pitämään sote-kustannukset tarvevakioitua alemmalla tasolla. Myös hallintovaliokunta huomauttaa asiantuntijakuulemisissa nousseen esiin, että kasvukaupungeilla on haasteita investoida. Hallintovaliokunta edellytti lausunnossaan (s. 65), että kuntien talouden tasapainoa, lainanhoidon kykyä ja investointikykyä seurataan säännöllisesti uudistuksen yhteydessä ja sen jälkeen. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemyksiin (s. 23) ja pitää esitettyjä huolia sinänsä aiheellisina, sillä kuntien tulopohjassa tapahtuu erittäin suuria muutoksia, joiden vaikutuksista ei ole tässä vaiheessa täsmällistä tietoa. Pidemmällä aikavälillä muutos kuntien talouteen voi olla suuri, koska kunnallisveron ja yhteisöveron leikkausten jälkeen verotulojen vuosittainen euromääräinen kasvu on nykytilannetta pienempää, mikä voi heikentää kuntien mahdollisuuksia investointeihin ja taloutensa tasapainottamiseen. Suurissa kaupungeissa mm. MAL-velvoitteet ovat taloudellisesti merkittäviä, ja kuntatalouden pitää kyetä niihin vastaamaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hallituksen esityksessä on kuitenkin pyritty monin tavoin vähentämään uudistuksen kielteisiä vaikutuksia ja huolehtimaan siitä, että uudistus ei sinänsä heikennä eikä paranna minkään kunnan rahoitusasemaa. Esityksen tavoitteena on, että uudistusta edeltävä kunnan tulorahoitusasema säilyisi mahdollisimman ennallaan.

Valiokunta pitää kuntien näkökulmasta keskeisenä sitä, että uudistuksen yhteydessä kuntien suurimmat riskit siirtyvät hyvinvointialueille, kun väestön sairastavuuteen ja ikääntymiseen liittyvät kustannukset poistuvat kuntataloudesta. Tämä helpottaa ja parantaa erityisesti pienten kuntien käyttötalouden ennustettavuutta ja hallittavuutta. Tämän lisäksi peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää muutetaan siten, että sen perusteena käytettävät valtionosuusperusteet kuvaavat kuntien jäljelle jääviä tehtäviä ja niihin liittyviä tarve-eroja.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin (s. 24) perusteltuna lähtökohtaa, jonka mukaan kuntien tulojen ja menojen muutokset rajataan enimmillään +/- 60 euroon asukasta kohden. Osa asiantuntijoista on tosin ehdottanut muutosvaikutuksen nollaamista, mutta silloin rahoitusjärjestelmiin tehtävillä muutoksilla ei olisi lähtökohtaisesti merkitystä, kun nollaaminen jäädyttäisi nykytilanteen. Se olisi erityisen epäedullinen mm. niille kunnille, joilla olisi poikkeuksellisesti huono talousvuosi laskenta-ajankohtana. On kuitenkin selvää, että tämä rajaus aiheuttaa tulonmenetyksiä kunnille tilanteessa, jossa kunnan talous muuttuu muutoinkin voimakkaasti.

Vaikka muutoksen kielteisiä vaikutuksia pyritään välttämään, on luonnollisesti mahdollista, ettei kuntien elinvoimaisuutta ja toimintakykyä pystytä esitetyillä ratkaisulla varmistamaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää siten valtiovarainvaliokunnan ja hallintovaliokunnan tavoin välttämättömänä seurata ja arvioida huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen. Erikseen on syytä seurata suurten kaupunkien kehitystä ja elinvoimaisuutta. Esille nouseviin epäkohtiin on reagoitava nopeasti ja oikea-aikaisesti. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Kuntien omaisuusjärjestelyjä koskeva korvaussääntely

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettavaksi ehdotetun lain (6. lakiehdotus, jäljempänä myös voimaantulolaki) 4 luvussa ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialueille siirtyvän omaisuuden omaisuusjärjestelyistä. Uudistuksen seurauksena kuntien omaisuutta sekä sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymissä oleva, viime kädessä kuntien omistukseen kuuluva omaisuus siirtyvät hyvinvointialueen omistukseen. Myös kuntaa sitovat sopimukset ja vastuut siirtyvät hyvinvointialueelle.

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan (kappale 48—52) edellisellä vaalikaudella korvaussääntelystä antamiinsa kannanottoihin. Perustuslakivaliokunnan mukaan (kappale 53) nyt arvioitavan hallituksen esityksen voimaantulolakiehdotuksen 43 §:ssä on pääosin otettu huomioon valiokunnan esittämät huomiot. Lausunnon mukaan oikeus korvauksen saamiseen on kuitenkin edelleen sidottu vain kunnallisveroprosentin laskennalliseen korotustarpeeseen. Vaikka korvaus-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

rajaa on alennettu, ei nyt ehdotettu sääntely korvauksesta täysin vastaa perustuslakivaliokunnan edellyttämää.

Perustuslakivaliokunta pitää ongelmallisena (kappale 54), että valiokunnan säätämisyjärjestyskysymyksenä pitämä vaatimus sivuutetaan esityksessä viittaamalla lähinnä yksityisen konsultin tekemään tutkimukseen, joka hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluiden mukaan todistaa, ettei veronkorotustarpeen rinnalle ole esitettävissä toista arviointiperustetta, joka selkeästi osoittaisi sellaista omaisuusjärjestelyistä aiheutuvaa kunnan taloudellisen itsehallinnon vaarantamista, jota veronkorotuspaine ei jo osoittaisi (s. 1 162—1 163). Perustuslakivaliokunnan mielestä voimaanpanolakiehdotuksen 43 §:n sääntelyä korvauksen edellytyksistä on täydennettävä myös muilla kriteereillä, jotka turvaavat kunnan taloudellisen itsehallinnon. Tällainen muutos on edellytyksenä voimaanpanolakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan mielestä sanottu täydennys voidaan muotoilla esimerkiksi nyt ehdotettua sääntelyä täydentäväksi edellytykseksi korvauksen maksamisesta, jos muu erityinen syy osoittaa omaisuusjärjestelyn ilmeisesti vaarantavan kunnan mahdollisuuden päättää omasta taloudestaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että voimaanpanolain 43 §:ää on tarpeen tarkentaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella. Voimaanpanolain 43 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan taloudellista itsehallintoa turvaava säännös, jonka mukaan kunnalla on oikeus saada korvausta omaisuusjärjestelyihin liittyvistä välittömistä kustannuksista, vaikka momentin mukainen korvausraja ei ylittyisi, jos kunnan mahdollisuus päättää omasta taloudestaan ilmeisesti vaarantuu.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän uudistaminen

Integraatio ja hyvinvointialueen järjestämisvastuu sosiaali- ja terveyspalveluista

Ehdotetussa uudistuksessa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirretään kokonaisuudessaan pelastustoimen kanssa kuntaa suuremmille hyvinvointialueille. Uudellamaalla uudistus on tarkoitus toteuttaa alueen erityispiirteet huomioiden.

Hyvinvointialueista muodostuu nykyistä kantokykyisempien toimijoiden yhtenäinen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelurakenne, jolloin palvelut kootaan yhden päätöksenteon, johtamisen ja budjetoinnin alle eli integroitaisiin samaan hallinnolliseen rakenteeseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio. Palvelurakenne sisältää itsessään aidon kannusteen huolehtia asiakkaan palveluista tarveperusteisesti, oikea-aikaisesti ja kustannusvaikuttavasti, kun yksi järjestäjä vastaa asiakkaan kaikista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Järjestäjällä ei näin ollen ole mahdollisuutta siirtää vastuuta asiakkaan tai potilaan palveluista toisaalle. Myös vastuu annettavien palvelujen eri osakokonaisuuksien kustannuksista on yhdellä taholla. Nykyrakenne sisältää mahdollisuuden osaoptimointiin siirtämällä vastuuta palvelusta ja sen aiheuttamista kustannuksista toiselle järjestäjälle, kun erikoissairaanhoidon järjestämisvastuu on erillään peruspalveluista. Rakenteellisella uudistuksella on siten valiokunnan mielestä merkittävä vaikutus palvelujen toteutumiseen ja niistä aiheutuviin kustannuksiin, eikä hallintorakenteiden merki-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tystä voi sivuuttaa keskittymällä ainoastaan palvelujen sisällölliseen kehittämiseen, jos perustana on heikot rakenteet, joissa ei varmisteta kaikille järjestäjille riittävää kantokykyä ja osaamista.

Valiokunnan näkemyksen mukaan rakenteellinen integraatio mahdollistaa myös nykyjärjestelmää merkittävästi paremmin palvelujen toiminnallisen uudistamisen. Rakenteessa, jossa yksi taho vastaa toiminnan toteutuksesta, palvelujen järjestäjällä on mahdollisuus toteuttaa merkittäviä toiminnallisia uudistuksia palveluprosesseissa, kun se vastaa palvelujen kokonaisuudesta ja sillä on alaisuudessaan eri toiminnoista vastaava henkilöstö. Järjestäjä kykenee vaikuttamaan palvelukokonaisuuden organisointiin ja siihen käytettävien voimavarojen painotukseen kohdentamalla rahoitusta sosiaali- ja terveydenhuollon sisällä sen eri osiin siten, että palvelujen toteutus tapahtuu mahdollisimman oikea-aikaisesti ja vaikuttavasti. Tämä vahvistaa perusterveydenhuollon asemaa, kun järjestäjällä on kannuste vähentää usein kalliimpien ja myös potilaan kannalta raskaampien erikoissairaanhoidon palvelujen tarvetta huolehtimalla siitä, että ihmiset saavat apua terveysongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kun palveluprosesseja on mahdollista kehittää eri kokonaisuutena ja painopistettä siirtää korjaavista palveluista ennalta ehkäiseviin tai varhaisemmassa vaiheessa annettaviin palveluihin, vältetään sosiaalisten ongelmien sekä sairauksien kehittymistä vaikeammaksi. Tämä vähentää paitsi inhimillistä kärsimystä myös palvelujärjestelmän kustannuksia.

Valiokunta pitää erityisen tärkeänä sosiaalihuollon aseman vahvistumista. Moniin ihmisten sosiaalisiin ongelmiin sekä arjessa pärjäämisen vaikeuksiin vaikuttamalla pystytään parantamaan ihmisten hyvinvointia sekä estämään terveysongelmien syntymistä tai etenemistä. Sosiaalihuollon liittäminen saman järjestäjän vastuulle luo merkittävän kannusteen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi.

Palvelujen integroiminen nykyistä merkittävästi kantokykyisemmille järjestäjille varmistaa myös henkilöstön saatavuutta ja osaamisen hyödyntämistä tasaisesti väestön palvelujen toteutuksessa.

Nykyistä suurempien integroitujen järjestäjien muodostaminen edistää valiokunnan näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuutta, laatua ja yhdenvertaisuutta sekä hillitsee kustannusten kasvua. Valiokunta pitää palvelujen sujuvan toteutuksen sekä kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta perusteltuna rakenteellista uudistusta, jossa integraatio toteutetaan kokoamalla vastuu yhdelle, riittävän kantokykyiselle järjestäjälle.

Myös jo integroiduista sosiaali- ja terveydenhuollon vapaaehtoisista kuntayhtymistä saadut kokemukset ovat osoittaneet edellä todettujen hyötyjen olevan saavutettavissa.

Valiokunta korostaa, että rakenteellinen ja hallinnollinen uudistus ei yksin ratkaise kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen kytkeytyviä uudistamistarpeita. Rakenteellinen uudistus luo kuitenkin perustan sille, että toiminnallisia ja sisällöllisiä uudistuksia pystytään hyvällä johtamisella tehokkaasti toteuttamaan. Epätarkoituksenmukaiset ja heikot rakenteet tekevät vaikeaksi ja osin mahdottomaksi laajempien toiminnallisten uudistusten toteutuksen.

Pelastustoimen integroiminen samalle järjestäjälle. Uudistuksella toteutettavalla rakenteellisella integraatiolla on tarkoitus varmistaa toiminnalliset hyödyt pelastustoimeen kuuluvan pelastustoiminnan sekä sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelun kesken.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Pelastustoimi tuottaa nykyisin valtaosan sosiaali- ja terveystoimen vastuulla olevista kiireellisistä ensihoitopalveluista. Tätä toimintamallia on mahdollista jatkaa myös uudistuksen jälkeen. Valiokunta pitää perusteltuna pelastustoimen siirtämistä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa samalle järjestäjälle, koska tällöin ensihoito- ja ensivastetehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää samaa asemaverkostoa, samoja tukitoimintoja, osin samaa henkilöstöä, samoja toimintamalleja ja yhteisiä harjoituksia sekä yhteistä vara- ja suuronnettomuusvalmiutta. Myös sopimuspalokuntia voidaan käyttää pelastustoimen tehtävien ohella ensivastetoiminnassa. Integraatio tuottaa siten synergiahyötyjä ja tukee myös varautumista poikkeusoloihin. Edellä esitetyistä syistä valiokunta pitää perusteltuna ehdotettua hallintorakennetta, jossa hyvinvointialueille siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös pelastustoimi.

Uudenmaan erillisratkaisu ja integraatio. Ehdotetussa ratkaisussa Uudellemaalle luodaan erillisratkaisu, jossa alue jaetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuussa olevalle neljälle hyvinvointialueelle, ja Helsingin kaupunki järjestää palvelut kaupunkina. HUS-yhtymä on järjestämisvastuussa niistä erikoissairaanhoidon toiminnoista, joista laissa erikseen säädetään tai joista sovitaan järjestämissopimuksessa.

Uudenmaan erillisratkaisu on hallituksen esityksen mukaan (s. 231) perusteltu erityisesti alueen suureen kokoon liittyvien toimeenpanon riskien minimoimiseksi.

Valiokunta toteaa, että Uudellamaalla ei muodosteta vastaavaa rakenteellista integraatiota kuin muualla Suomessa, joten alueelle ei muodostu rakenteen kautta suoraan vastaavia kannusteita kuin muilla hyvinvointialueilla.

Valiokunta pitää ratkaisua kuitenkin hallituksen esityksessä todettujen perusteiden valossa nyt toteutettavan uudistuksen yhteydessä tarkoituksenmukaisena. Toimeenpanon hallittavuus on ratkaisevaa, jotta palvelut eivät muutosprosessin suuruuden johdosta vaarantuisi.

Valiokunta toteaa, että myös Uudellamaalla luodaan ehdotetulla ratkaisulla nykyistä kantokykyisempiä perustason palvelujen järjestäjiä ja säädetään Helsingin kaupunkia lukuun ottamatta sama hyvinvointialuehallinto. Siten muutos vie Uudellamaalla palvelurakennetta samaan suuntaan kuin muualla maassa, vaikka integraatio kokonaisuuden osalta jääkin toteutumatta. Ehdotetun HUS-järjestämissopimuksen avulla myös Uudellamaalla on valiokunnan näkemyksen mukaan mahdollisuus sopimusperusteisesti toteuttaa uudella tavoin toiminnallista yhteistyötä. Tämän yhteistyön kautta Uudellamaalla on nykyistä paremmat mahdollisuudet toteuttaa palvelujen kokonaisuuteen toiminnallisia muutoksia siten, että palvelut toteutuisivat asiakkaiden ja potilaiden näkökulmasta vastaavalla tavoin palvelutarpeen ilmetessä mahdollisimman sujuvasti ja oikea-aikaisesti ilman, että syntyy osioimintia siitä, vastaako palvelusta jokin Uudenmaan hyvinvointialue vaiko HUS-yhtymä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että Uudenmaan rakenneratkaisua seurataan ja arvioidaan suhteessa muualla toteutettavaan rakenteelliseen integraatioon palvelujen oikea-aikaisen saatavuuden ja kustannuskehityksen näkökulmasta.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuu

Hyvinvointialue vastaa sote-järjestämislain 8 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Jär-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

jestämismvastuun sisällöstä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä, jonka mukaan hyvinvointialue vastaa muun muassa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä, tuottamistavan valinnasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Hyvinvointialueella on sote-järjestämislain mukaan oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Järjestämismvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämismvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto.

Viime vaalikauden valinnanvapauslakiehdotusta arvioidessaan perustuslakivaliokunta katsoi, että julkisella vallalla on perustuslain 19 §:stä seuraava velvollisuus ylläpitää riittävästi omaa tuotantoa sen varmistamiseksi, että se voi kaikissa tilanteissa turvata jokaiselle riittävät ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut (PeVL 15/2018 vp, s. 16). Perustuslaista ei kuitenkaan johdu tarkkoja rajoja oman tuotannon määrälle tai sen toteuttamisen tavoille. Perustuslakivaliokunnan mielestä oleellista on varmistaa lainsäädännössä se, että vastuussa oleva järjestäjä voi kaikissa tilanteissa turvata sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävän saatavuuden.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Jotta hyvinvointialue pystyy tosiasiallisesti huolehtimaan järjestämismvastuuseensa kuuluvista edellä kuvatuista tehtävistään, edellyttää se valiokunnan näkemyksen mukaan käytännössä sitä, että hyvinvointialueella on riittävästi myös omaa palvelutuotantoa sekä omaa henkilöstöä ja osaamista tehtävistään suorittamiseksi. Oma palvelutuotanto on myös edellytys hyvinvointialueen tarvitsemalle tilaajaosaimiselle sekä hankkimien palvelujen valvontaan tarvittavalle osaamiselle. Hyvinvointialueen henkilöstövoimavarojen sekä osaamisen tulee valiokunnan näkemyksen mukaan olla sellaista, että vastuut kyetään myös tosiasiallisesti hoitamaan. Siten pelkkä muodollisten vastuuhenkilöiden osoittaminen ei ole riittävä, vaan osaamis pohjan tulee olla eri toimintojen ja erikoisalojen näkökulmasta myös käytännössä riittävä. Vastuunkanto ei saa muodostua näennäiseksi, vaan vastuut tulee kyetä tosiasiallisesti paitsi hoitamaan väestö- ja yksilötasolla myös valvomaan sekä tarvittaessa puuttumaan yksilötasolla tilanteisiin, joissa palvelujen taso ja laatu eivät toteudu vastuiden mukaisesti.

Ehdotettu sääntely varmistaa valiokunnan näkemyksen mukaan järjestäjälle kyvykkyyden ja osaamisen sekä sellaisen oman tuotannon kapasiteetin, jonka turvin sen on mahdollista myös erilaisissa häiriötilanteissa sopeuttaa omaa tuotantoaan siten, että myös häiriön kohteena olevat palvelut kyetään turvaamaan, kunnes tuotanto saadaan vakautettua.

Valiokunta pitää kannatettavana ratkaisua, jossa omalle palvelutuotannolle ei aseteta tiettyjä määrällisiä tai prosentuaalisia osuuksia tuotannosta. Myös tämä antaa eri hyvinvointialueille mahdollisuuden arvioida eri toimintojen osalta määrällisesti ja alueellisesti oman tuotannon ja ostopalvelujen tarkoituksenmukaista suhdetta siitä näkökulmasta, että sillä on mahdollisuus varmistaa palvelujen saatavuus kaikissa tilanteissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Valiokunta pitää kuitenkin selvänä, että hyvinvointialueella on oltava riittävästi omaa palvelutuotantoa niin sosiaalihuollossa kuin terveydenhuollon perustasolla ja erikoissairaanhoidossa. Siten esimerkiksi perusterveydenhuollon ulkoistaminen ei ole mahdollista kokonaan tai siten, että oma tuotanto jää keskeisten toimintojen osalta vain väestöpohjaltaan pieniin kuntiin. Valiokunta pitää perusteltuna myös esitettyä lähtökohtaa, että myös näiden ylätasen sektoreiden sisällä oman palvelutuotannon on oltava riittävä ja laaja-alaisesti toiminta-alueen tehtävät kattavaa siten, ettei jotakin lääketieteen erikoisalaa tai jotakin muuta palvelualaa, esimerkiksi kaikkea perustason suunhoitoa, kaikkia ikääntyneiden palveluja, kaikkia vammaispalveluja, kaikkia lastensuojelun palveluja tai kaikkia kuntoutuksen palveluja, ole kokonaan ulkoistettu, vaan kullakin sektorilla olisi riittävästi myös hyvinvointialueen omaa osaamista. Esimerkiksi hyvinvointialueen yksittäisten terveysasemien ulkoistus olisi kuitenkin mahdollista. Tämä voi valiokunnan näkemyksen mukaan myös edistää tuotannon tehokkuutta, kun omaa tuotantoa on mahdollista verrata ulkoistetun terveysaseman tuotannon tehokkuuteen ja laatuun. Oman tuotannon riittävyttä tulee arvioida suhteessa koko hyvinvointialueen laajuiseen palvelutuotantoon.

Vastuut tulee kyetä toteuttamaan hyvinvointialueella siten, että järjestäjä tosiasiallisesti kykenee ohjaamaan ja valvomaan toimintaa käytännössä sekä sisällöllisesti että maantieteellisesti eri tehtäväalueilla. Esimerkiksi vastaavalla lääkirillä on oltava järjestämistä vastuu toteuttamiseksi hyvinvointialueen omassa palvelutuotannossa riittävä määrä virkasuhteisia terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotta sekä väestötason että yksilötason vastuu kyetään toteuttamaan käytännössä kaikilla lääketieteen aloilla ja myös kaikissa osissa hyvinvointialuetta.

Valiokunta toteaa, että myös meneillään oleva covid-19-epidemia on osoittanut, että hyvinvointialueen on kyettävä myös käytännössä ohjaamaan ja johtamaan esimerkiksi tartuntatautilainsäädännön sekä valmiuslainsäädännön mukaiset vastuut yhtenäisesti koko hyvinvointialueen laajuisesti kaikissa sen vastuulla olevissa toiminnoissa ja toimipisteissä. Hyvinvointialueen oman henkilöstön määrä tulee mitoittaa siten, että virkavastuulla tapahtuva johtaminen, ohjaus ja valvonta ulottuvat hyvinvointialueen kaikille tehtäväaloille ja myös maantieteellisesti hyvinvointialueen alueen eri osiin.

Palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Ehdotetun sote-järjestämislain 3 luvussa säädetään palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta.

Hyvinvointialue voi sote-järjestämislain 12 §:n mukaan tuottaa asiakkaalle annettavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja hankkimalla niitä yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava järjestämistä vastuustaan riippumatta siitä, kuinka se palvelut toteuttaa. Järjestämistä vastuuseen kuuluu ehdotetun hyvinvointialuelain 7 §:n mukaan tuottamistavan valinnan lisäksi muun muassa vastuu palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä. Järjestäjä vastaa myös palvelujen tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

käyttämistä. Järjestäjällä on siten hyvin syvälle tuotantoon ulottuvaa vastuuta riippumatta siitä, tuottaako se palvelut itse vai hankkiiko se ne esimerkiksi ostopalveluna.

Hankittavien palvelujen on lisäksi sote-järjestämislain 12 §:n mukaan oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että hyvinvointialue pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta myös hankittavien palvelujen osalta. Lain 12 §:ssä säädetään lisäksi niistä palveluista, joita hyvinvointialue ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta. Valiokunta korostaa, että sääntely ei tarkoita sitä, että hyvinvointialueen tulisi ylläpitää poikkeustilanteisiin varautuen palveluissaan ylikapasiteettia, vaan sen oman tuotannon tulee olla niin riittävää, että se kykenee erilaisissa poikkeustilanteissa sopeuttamaan toimintaansa siten, että palvelut turvataan.

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava 14 §:ssä tarkoitettulla tavalla hyvinvointialueen hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Lisäksi sen on oltava riittävän vakavarainen, jotta se pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta ja lakisääteisten velvollisuuksiensa täyttämistä. Yksityisen palveluntuottajan on nimettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö sekä toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä määrä toimintokohtaisia vastuuhenkilöitä.

Ehdotettu sääntely on perustuslakivaliokunnan mukaan (kappale 78) merkityksellistä perustuslain 124 §:n kannalta, jonka mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Perustuslakivaliokunta totesi (kappale 79), että ehdotettava sääntely täyttää perusratkaisuiltaan hyvin perustuslain 124 §:stä johtuvat vaatimukset.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää ehdotettuja palvelujen hankintaa koskevia säännöksiä perusteltuina. Valiokunta korostaa, että yksityisiä palveluntuottajia koskevilla vaatimuksilla turvataan hankittavien palvelujen laatua, asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä palvelutoiminnan jatkuvuutta. Annettaessa julkinen hallintotehtävä yksityisen palveluntuottajan hoidettavaksi on perustuslain 124 §:n mukaan varmistuttava siitä, ettei siirto vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Tämä edellyttää sitä, että yksityiselle palveluntuottajalle asetetaan lainsäädännössä tietyt toimintaedellytykset ja vaatimukset, jotka sen tulee täyttää.

Valiokunnan näkemyksen mukaan sääntely jättää järjestäjälle päätösvallan siitä, miten se tuottaa palvelut mahdollistaen laajan yksityisen palvelutuotannon hyödyntämisen palvelujen järjestämisessä monituottajuusmallilla. Samalla kuitenkin ehdotetut säännökset turvaavat järjestäjän asemaa järjestämisvastuun toteuttamisessa siten, että järjestäjällä on riittävä osaaminen ja se kykenee tosiasiaassa myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen osalta hoitamaan sote-järjestämisvastuuseen kuuluvat vastuut muun muassa palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä sekä tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta. Koska valvovat viranomaiset perustavat arviointinsa lainsäädäntöön, luo ehdotettu sääntely valiokunnan näkemyksen mukaan myös valvoville viranomaisille nykyistä paremmat mahdollisuudet

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

det arvioida, täytyvätkö yhtäältä järjestämisvastuun edellytykset sekä toisaalta yksityisen palveluntuottajien toiminnan edellytykset.

Valiokunta pitää tärkeänä, että ehdotetun sääntelyn puitteissa hyvinvointialueilla kehitetään oman palvelutuotannon ja yksityiseltä hankittujen palvelujen vertailukelpoisuutta, jotta erilaisten tuotantomuotojen laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen liittyvä tieto tulee osaksi hyvinvointialueiden tuotantotapojen valintaa tukevaa päätöksentekoa.

Valiokunta korostaa, että hyvinvointialueiden hankintapolitiikan käytännön toteutuksella on vaikutuksia palveluiden käyttäjiin sekä markkinoihin. Valiokunta näkee, että hankittaessa verorahoitteisia julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja yksityisiltä palveluntuottajilta, tulee hankinnoissa korostaa palvelun laatua ja asiakaslähtöisyyttä. Lisäksi hyvinvointialueiden tulee hankintalainsäädännön puitteissa pyrkiä mahdollistamaan myös itsenäisten ammatinharjoittajien, pienten ja keski suurten yritysten sekä kolmannen sektorin toimijoiden osallistumista palveluiden tuotantoon.

Valiokunta tarkastelee seuraavaksi tiettyjä erityiskysymyksiä liittyen palvelujen hankkimiseen yksityiseltä palveluntuottajalta.

Alihankinta

Perustuslain 124 § edellyttää myös, ettei yksityinen palveluntuottaja voi ilman laissa annettua valtuutusta hankkia alihankintana julkisia hallintotehtäviä sisältäviä palveluja. Ehdotetun sote-järjestämislain 17 § mahdollistaa sen, että hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottava yksityinen palveluntuottaja voi hankkia omaa toimintaansa täydentäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai omaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöään täydentävää työvoimaa alihankkijalta. Pykälässä säädetään tarkemmin alihankinnan edellytyksistä.

Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään suhtautunut julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen eli subdelegointiin pidättyväisesti. Jotta nyt ehdotettavat säännökset täyttävät perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiset vaatimukset, on valmistelussa arvioitu, että täydentäväksi palvelutoiminnaksi voidaan katsoa osuus, joka olisi enintään 49 % yksityisen palveluntuottajan hyvinvointialueelle tuottamista palveluista, mikä on kirjattu sote-järjestämislain yksityiskohtaisiin perusteluihin (s. 697 ja 712). Ostopalveluntuottajalla on lisäksi oltava sote-järjestämislain 14 §:n mukaan hyvinvointialueen hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Hyvinvointialueen tulee valvoa ostopalveluntuottajiaan ja alihankkijoitaan, mihin liittyen sen olisi myös hyväksyttävä ostopalveluntuottajan alihankkijat. Tällä turvattaisiin perustuslakivaliokunnan edellyttämiä vaatimuksia: riittävää viranomaisvalvontaa ja alihankkijalle asetettuja laatu- ja muita vaatimuksia.

Alihankintaa koskevan sääntelyn osalta perustuslakivaliokunta totesi nyt tarkastettavana olevaa esitystä arvioidessaan, että siinä on pääosin otettu asianmukaisesti huomioon perustuslakivaliokunnan kannanotot alihankinnasta eikä alihankintaa koskeva 17 §:n sääntely nyt käsillä olevassa sääntely-yhteydessä muodostu ongelmalliseksi (kappale 80). Perustuslakivaliokunnan käsityk-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sen mukaan alihankinnasta nyt ehdotettua väljempikin sääntely on mahdollinen, kunhan sääntely täyttää perustuslain 124 §:ssä asetetut edellytykset.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ehdota alihankintaa koskeviin säännösehdoiksi muutoksia. Valiokunta toteaa, että yksityisellä palveluntuottajalla voi olla suuri osa henkilöstöstään myös toimeksiantosopimussuhteessa (eli alihankkijoina), kun se tuottaa palveluja hyvinvointialueelle. Lisäksi esimerkiksi täysin yksityisesti järjestetyissä (asiakkaiden itse maksamissa tai vakuutusyhtiön maksamissa) palveluissa sekä työnantajan järjestämässä työterveyshuollon sairaanhoito- ja muissa terveyspalveluissa ei ole estettä käyttää 100-prosenttisesti alihankkijoita eli toimeksiantosopimussuhteista henkilöstöä.

Sote-järjestämislakiehdotuksessa ei ole ehdotettu sallitaksi alihankinnan edelleen ketjuttamista, joten palveluntuottajan alihankkija ei voisi hankkia palveluja edelleen seuraavalta alihankkijalta. Tällöin ketjun viimeisenä oleva tuottaja olisi hyvin etäällä hyvinvointialueen valvonnasta.

Valiokunnan kuulemisissa on tuotu esiin, että ketjutuksen kieltoon liittyen säännösten perusteella jää jossain määrin tulkinnanvaraiseksi, katsotaanko sellaiset ammatinharjoittajat, jotka toimivat samanaikaisesti useammassa yksityisessä yrityksessä, näiden yritysten ketjutetuiksi alihankkijoiksi. Myös osuuskuntien kohdalla huoli ketjutuksen kiellosta on nostettu esiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että pienten ja keski suurten yritysten mahdollisuuksia päästää palveluntarjoajiksi voidaan hyvinvointialueella edistää esimerkiksi hyväksymällä yhteistarjoukset erilaisilta ryhmittymiltä, kuten osuuskunnilta tai muilta yhteistyöryhmiltä. Tällöin hyvinvointialue tekee mahdollisen hankintasopimuksen palvelun hankkimisesta ryhmittymän kunkin jäsenen kanssa erikseen eli kyse on palvelujen hankkimisesta 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla suoraan kyseiseltä yksityiseltä palveluntuottajalta eikä kyseessä ole alihankinnan ketjuttaminen. Ammatinharjoittajien samanaikainen toimiminen useassa yrityksessä ei vaikuta tarkasteluun alihankinnan ketjuttamisesta. Ammatinharjoittajien on edelleen mahdollista toimia samanaikaisesti useidenkin yksityisten palveluntuottajien alihankkijana sekä hyvinvointialueen palveluntuottajana

Yksityisessä terveyspalveluiden tuotannossa toimitaan nykyisin tavanomaisesti toimintamallilla, jossa merkittävä osa asiakaspalveluiden tuottajista toimii itsenäisinä ammatinharjoittajina. Hyvinvointialue voi tehdä sopimuksen palvelujen hankinnasta kunkin itsenäisen ammatinharjoittajan kanssa erikseen. Tällainen toimintamalli on esimerkiksi käytössä varsin laajamittaisena HUSin hankkimissa psykoterapiapalveluissa. Palvelut voidaan myös hankkia sellaiselta yksityisen terveydenhuollon palveluntuottajalta, jolla on palveluksessaan tarvittava ammattihenkilöstö. Näissä edellä mainituissa malleissa kyse ei ole alihankinnasta. Kolmannessa mallissa tuottajana toimii osin yksityinen palveluntuottaja, ja sen lisäksi alihankkijoina itsenäisiä ammatinharjoittajia. Yksityisen terveyspalvelun tuottajalla tulee olla lupaviranomaisen hyväksymä terveydenhuollon palveluista vastaava johtaja. Valiokunta korostaa, että alihankinnassa olennaista on sekä hyvinvointialueen että ostopalvelusopimuksen tekävän yksityisen palveluntuottajan alihankkijaan kohdistuva riittävä valvonta.

Valiokunta katsoo, että alihankinnan rajoittaminen tietyllä prosenttiosuudella ei ole tarkoituksenmukaista, vaan olennaista on alihankinnan valvonnan ja palvelutuotantoon liittyvien vastuiden

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

järjestäminen. Myös perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että väljempikin sääntely on mahdollista, ja painottaa valvonnan keskeistä merkitystä. Valiokunta edellyttää, että valtioneuvosto selvittää lainsäädännön muutostarpeet alihankinnan osalta mahdollistaen tarkoituksenmukaisen alihankinnan ja antaa tarvittaessa korjausehdotukset eduskunnalle. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*)

Hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden asema

Ehdotetun sote-järjestämislakiehdotuksen 2 §:n 4 momentin yksityisen palveluntuottajan määritelmään kuuluvat myös julkisomisteiset yhteisöt, kuten yhden tai useamman hyvinvointialueen yksinomaisessa määräysvallassa olevat yhteisöt. Myös hyvinvointialueen, kunnan ja valtion omistamiin yhteisöihin sovelletaan siten lain 3 luvun säännöksiä palvelujen hankkimisesta yksityisiltä palveluntuottajilta. Siten niiden palvelutuotanto ei kuulu hyvinvointialueiden omaan tuotantoon.

Perustuslakivaliokunta on viime vaalikauden sote-esityksen käsittelyn yhteydessä todennut, että maakunnan perustuslain 19 §:stä seuraava velvollisuus on ylläpitää riittävästi omaa tuotantoa sen varmistamiseksi, että se voi kaikissa tilanteissa turvata jokaiselle riittävät ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut (PeVL 15/2018 vp, s. 16). Perustuslakivaliokunta totesi, että kun perustuslain 6 §:n ja 19 §:n 3 momentin kokonaisuus edellyttää, että julkisen vallan on turvattava lailla yhdenvertaisella tavalla jokaiselle oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin, lainsäädännössä on varmistettava, että järjestämisvastuussa olevalla maakunnalla on sekä riittävät taloudelliset voimavarat että muutoinkin riittävä henkilöstöä, tiloja ja laitteistoja koskeva kapasiteetti tuottaa riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Näiden vaatimusten tulee perustuslakivaliokunnan mukaan toteutua paitsi kunkin maakunnan sisällä myös koko valtakunnan tasolla (PeVL 15/2018 vp, s. 17–18).

Perustuslakivaliokunta edellytti sittemmin säätämisyjärjestyskysymyksenä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksen sääntelyä täsmennettävän siten, että siinä määritellään säädöspenultaisesti perustuslakivaliokunnan käytännössä edellytetty maakunnan liikelaitoksen velvollisuus ylläpitää sellaista palvelutuotannon tasoa ja valmiutta, että se kykenee näillä keinoin kaikissa tilanteissa asianmukaisesti turvaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden riittävän saatavuuden ja tarvittaessa välittömästi puuttumaan korvaavan palvelutuotannon keinoin mahdollisiin palveluiden saatavuutta vaarantaviin tilanteisiin (PeVL 65/2018 vp, s. 17).

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 17/2021 vp) mukaan nyt ehdotettu sääntely täyttää perustuslakivaliokunnan käytännössä palvelujen järjestäjän omalle tuotannolle asetetut vaatimukset.

Hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden asema

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että se arvioi tässä lausunnossa nyt ehdotettua sääntelyä eikä laajemmin sitä, millaisilla mahdollisilla muilla lainsäädännöllisillä ratkaisuilla sosiaali- ja terveydenhuoltoa voitaisiin järjestää perustuslain mukaisesti. Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan kuitenkin, että ehdotonta estettä julkisomisteisen yhteisön ehdotettua laajemmalle asemalle osana omaa tuotantoa ei valiokunnan mielestä ole, kunhan perustuslain 124 §:ssä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

säädetyt edellytykset täyttyvät annettaessa julkisia hallintotehtäviä julkisomisteiselle yhteisölle, sillä julkisomisteiset yhteisöt eivät ole perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuja viranomaisia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä ja hyvään lainsäädäntötapaan kuuluvana, että etenkin silloin, kun laajakantoiseen hallituksen esitykseen esitetään tehtäviksi hyvin merkittäviä ja esityksen perusratkaisuihin olennaisesti vaikuttavia muutoksia, asian valmistelu osoitetaan valtioneuvoston tehtäväksi. Hallitus voi tällöin antaa asiasta joko kokonaan uuden esityksen tai perustuslain 71 §:ssä tarkoitettua täydentävää esityksen.

Valtiovarainvaliokunta pitää (s. 19) välttämättömänä, ettei hyvin toimivien julkisomisteisten yhtiöiden eikä myöskään osuuskuntien asemaa vaikeuteta. Ne tuottavat skaalaetuja ja lisäävät siten mahdollisuuksia palvelutuotannon tuottavuuden ja tehokkuuden parantamiseen. Hallintovaliokunnan lausunnon (s. 15) mukaan jää epäselväksi, pystyisivätkö lääketieteellisiä tukipalveluita (esim. laboratoriopalvelut) tuottavat sidosyksiköt toimimaan nykyisellä tavalla. Hallintovaliokunnan käsityksen mukaan esitystä on tarpeen tarkentaa tältä osin. Myös sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esiin hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden asema uudistuksessa.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ei ehdota muutoksia hallituksen esityksen mukaiseen perusratkaisuun siitä, että hyvinvointialueiden omistamien yhteisöjen palvelutuotanto ei kuulu hyvinvointialueiden omaan tuotantoon, vaan se rinnastetaan yksityisten palveluntuottajien tuotantoon. Hyvinvointialueen riittävä oma sote-palvelutuotanto on palvelujen järjestäjän eli viranomaisen omaa tuotantoa. Riittävää omaa palvelutuotantoa koskevan vaatimuksen taustalla on edellä todetut perustuslakivaliokunnan viime vaalikaudella antamat lausunnot siitä, että maakunnalla tulee olla omaa palvelutuotantoa siten, että se olisi voinut huolehtia sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa, että vaikka viime vaalikaudella malli olikin erityisesti valinnanvapausratkaisun osaltaan erilainen, on nyt ehdotetun mallin valmistelussa katsottu, että samat ongelmat kuin viime vaalikaudella voivat syntyä myös silloin, kun hyvinvointialueet itse omilla päätöksillään yhtiöittävät toimintaansa. Yhtiöittämisen mahdollinen laajentuminen suuremmille maantieteellisille alueille, laajoihin toimintoihin taikka keskeisiin palveluihin, kuten ympärivuorokautiseen päivystykseen, liittyy merkittäviä riskejä. Laaja-alainen tehtävien tai erikoisalojen yhtiöittäminen tarkoittaisi, että hyvinvointialueelle ei syntyisi järjestämisvastuun edellyttämää riittävää osaamista. Yhtiöittäminen vaikeuttaisi mm. palvelutuotannon turvaamista mahdollisissa palvelutuotannon ongelmatilanteissa ja siirtäisi ohjausvaltaa etäämmäksi demokraattisesta ohjauksesta. Yhtiöitetyn toiminnan varaan olisi vaikea rakentaa mm. häiriö- ja poikkeustilanteisiin tarvittavaa valmiutta ja varautumista. Yhtiöitetty toiminta tuo raja-aitoja myös integraation toteutumiseen.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa kuitenkin, että sote-järjestämislain 12 §:n 1 momenttia muutetaan hallintovaliokunnan esittämällä tavalla siten, että hyvinvointialueiden on mahdollista hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta kokonaisuudessaan lääketieteelliset ja hammaslääketieteelliset tukipalvelut sekä niiden tuottamisessa tarpeellinen erityisosaaminen. Näin mahdollistetaan lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisten tukipalvelujen tuottaminen kokonaisuudessaan jatkossakin nykyisen kaltaisesti esimerkiksi hyvinvointialueiden yhtiöissä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Palvelutarpeen arviointi ja virkalääkärivaatimus

Hyvinvointialueen on ehdotetun sote-järjestämislain 12 §:n 3 momentin pääsäännön mukaan vastattava palvelutarpeen arvioinnista hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Hyvinvointialue voi poiketa tästä pääsäännöstä momentissa tarkemmin määritellyssä laajuudessa. Lähetteen perusteella tehtävän terveydenhuoltolain 52 §:ssä tarkoitetun ratkaisun asiakkaan ottamisesta sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön sairaanhoitoa varten ja siihen liittyvän hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisut sekä sairaalaan otetun asiakkaan erikoissairaanhoidon palvelujen antamiseen liittyvän hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisut tekisi hallituksen esityksen mukaan kuitenkin virkasuhteessa oleva lääkäri tai hammaslääkäri.

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan (kappale 84) siihen, että se on viime vaalikauden sote-esitystä arvioidessaan todennut, että julkisen vallan (tuolloin ehdotettujen maakuntien) on kyettävä varmistamaan muun muassa se, että palvelutarpeen arviointi toteutuu yhdenmukaisten kriteerien ja menettelyjen mukaisesti (PeVL 26/2017 vp, s. 38—39). Perustuslakivaliokunta pitää nyt ehdotettua mallia arvioidessaan, että julkiselle vallalle perustuslain 19 §:n 3 momentissa osoitetun turvaamisvelvollisuuden ja myös hyvinvointialueiden järjestämistehtävän asianmukaisen hoidon kannalta sinänsä perusteltuna, että julkisen vallan vastuulle kuuluu erikoissairaanhoidon pääsyä koskeva palvelutarpeen arviointi. Hoitoratkaisujen tekemisessä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen mukaan kyse ennen muuta lääketieteellisestä arviosta. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan 12 §:n 3 momentin sääntelyä väljempikin sääntely yksityisen palveluntuottajan oikeudesta tehdä palvelutarpeen arviointia on siten perustuslain kannalta mahdollinen.

Palvelutarpeen arviointiin on kiinnitetty huomiota myös sosiaali- ja terveystieteiden asiantuntijakuulemisissa. Valiokunta toteaa, että asiaan liittyi valiokunnan kuulemisissa myös epäselvyyttä ja väärinymmärrystä asiaan liittyvistä käsitteistä sekä siitä, mitä julkisen hallintotehtävä käytännössä tässä yhteydessä tarkoittaisi. Useissa lausunnoissa on todettu, että järjestämislain 12 §:ään esitetystä virkalääkärivelvoitteesta tulee luopua sellaisissa erikoissairaanhoidon toiminoissa, joita ei ole tähän asti pidetty julkisen vallan käyttönä vaan tosiasiallisena palvelutuotantona.

Valiokunta toteaa, että sosiaalihuollon antamista koskeva päätös on muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös, joka on julkisen vallan käyttöä ja jonka tekeminen ja valmistelu kuuluu sosiaaliviranomaiselle. Sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointi kytkeytyy niin kiinteästi palvelujen myöntämistä koskevaan päätöksentekoon, että myös siihen voidaan katsoa liittyvän julkisen vallan käytön piirteitä. Palvelutarpeen arvioinnilla on myös käytännössä ratkaiseva merkitys sille, millaisia palveluja ihminen saa tai ei saa eli kuinka yksilön perusoikeudet toteutuvat. Tämän vuoksi sosiaalihuollon palvelutarpeen arviointia ei ole katsottu perustelluksi antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi hankittaessa ostopalveluja.

Julkisessa terveydenhuollossa hoidon antaminen on perinteisesti nähty niin sanottuna tosiasiallisena hallintotoimintana, eivätkä siinä tehtävät hoitoratkaisut ole voimassa olevan lainsäädännön ja oikeuskäytännön mukaan muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä. Julkisen hallintotehtävän käsite kattaa myös tosiasiallisen hallintotoiminnan, jota julkisesti rahoitetun terveydenhoi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

don antaminen pääasiassa on. Julkinen hallintotehtävä ei siten tarkoita, että siinä välttämättä syntyy muutoksenhakukelpoinen päätös.

Julkisessa terveydenhuollossa tehtävä ratkaisu siitä, saako henkilö julkisin varoin annettavaa hoitoa vai ei ja millaista hoitoa hänelle annetaan, liittyy perustuslain 19 §:ssä säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen turvata, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Näihin ratkaisuihin liittyy siten yksilön oikeusturvan kannalta merkittäviä intressejä ja ovat siten PL 124 §:n tarkoittamaa julkista hallintotehtävää. Tähän ratkaisuun liittyvät esimerkiksi potilaan hoidon tarpeen arviointi ja hoitosuunnitelman laatiminen, sairauksien diagnosointi ja potilaan tutkimiseen liittyvät ratkaisut sekä lähetteen antaminen erikoissairaanhoidon.

Julkiseen hallintotehtävään liittyy sekä hoidon saatavuuden että yhteisten verovarojen käytön näkökulmasta myös PL 6 §:n mukainen yhdenvertaisuus. Vaikka hoitoratkaisujen tuleekin perustua lähtökohdiltaan lääketieteelliseen arvioon, perustuu julkisin verovaroin annettavan palvelun tarpeen arviointi aina myös yhtenäisiin kiireettömän tai kiireellisen hoidon perusteisiin, jotka julkisessa terveydenhuollossa kytkeytyvät käytettävissä oleviin voimavaroihin, vaikuttavuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Pelkkä lääkärin tekemä lääketieteellinen arvio ei siten julkisessa terveydenhuollossa ole vielä yksistään riittävä hoitoon ottamiseen liittyvissä ratkaisuissa.

Hoitopäätöksiä voidaan lääketieteellisesti perustella väljemmin tai tiukemmin perustein. Hyvinvointialue vastaa jatkossa terveydenhuoltolain 2 §:n nojalla siitä, että hoidon tarpeen arviointi ja hoito järjestetään yhtenäisin lääketieteellisin tai hammaslääketieteellisin perustein. Näin ollen terveydenhuollossa hoitoon pääsyn ratkaisuja ohjaavat osaltaan myös hoitoon pääsyyn liittyvät kriteerit, joista viime kädessä vastaa julkisessa terveydenhuollossa terveydenhuoltolain 57 §:n mukaan vastaava lääkäri, jonka ohjeita ja linjauksia muiden lääkäreiden tulee yksittäisiä hoitopäätöksiä tehdessään noudattaa. Vastaavasti vastaavan lääkärin tulee kyetä tosiasiallisesti käytännössä näitä ratkaisuja sekä väestö- että yksilötasolla valvomaan, jotta yhdenvertaisuus hoidon saatavuudessa ja verovarojen kohdentamisessa toteutuu. Hoitoon ottamista ja palvelutarpeen arviointia koskeva päätöksenteko ei saa olla näennäistä vastuuta. Jotta hyvinvointialueella ja sen vastaavalla lääkäriellä on tosiasiallinen kyky vastata tehtävistään, tulee hyvinvointialueella olla tätä varten henkilöstössään kattavasti eri erikoisalojen riittävä osaaminen.

Valiokunta pitää siten perusteltuna ehdotetun sote-järjestämislain 12 §:n 3 momentissa valittua perusratkaisua siitä, että julkiseksi hallintotehtäväksi katsottava hoitoratkaisu koskien julkisin varoin annettavaa hoitoa sekä siihen liittyvä hoidon tarpeen arviointi voidaan antaa yksityisen ostopalveluntuottajan tehtäväksi lähtökohtaisesti vain perusterveydenhuollon palveluissa. Erikoissairaanhoidon ottamiseen liittyy merkittäviä ratkaisuja asiakkaan oikeudesta saada julkisin varoin maksettavaa hoitoa, jonka antamisen on tapahduttava yhdenvertaisin perustein. Kyseessä on hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttaminen, missä puolestaan ei ole kysymys vain yksittäisten potilaiden hoitoratkaisuista, vaan vastuusta turvata hyvinvointialueen kaikille asukkaille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut yhdenvertaisesti ja vastuusta huolehtia resurssien riittävyydestä. Säilyttämällä hyvinvointialueella ns. portinvartijan rooli erikoissairaanhoidon ottamisessa voidaan koko hyvinvointialueella järjestäjän ohjauksessa varmistaa potilaiden yhdenvertaisuus erikoissairaanhoidon pääsyssä sekä julkisen terveydenhuollon palveluvalikoiman, hoitosuosituksen ja hoidonporrastuksen toteutumisessa. Lisäksi turvataan hyvinvointialueen järjestä-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

misvastuun toteutuminen ja riittävä oma osaaminen kaikilla hyvinvointialueen järjestämällä lääketieteen erikoisaloilla, mikä puolestaan on elintärkeää muun muassa ympärivuorokautisen päivystyksen turvaamisessa.

Ottaen huomioon valiokunnan saaman laajan lausuntopalautteen sekä sen, että perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan 12 §:n 3 momentin sääntelyä väljempikin sääntely yksityisen palveluntuottajan oikeudesta tehdä palvelutarpeen arviointia on perustuslain kannalta mahdollinen, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää perusteltuna muuttaa virkalääkärivaatimusta koskevaa sote-järjestämislain 12 §:n 3 momenttia siten, että potilaan sairaalaan ottaminen, siihen liittyvä erikoissairaanhoidon tarpeen arviointi ja alustavan hoitosuunnitelman laatiminen olisivat hyvinvointialueen vastuulla, mutta mainittuja tehtäviä ei määriteltäisi virkalääkäriin tehtäväksi. Tällöin hyvinvointialue voi joustavammin harkita, käyttääkö tehtävässä virkasuhteista lääkäriä tai hammaslääkäriä vai hyvinvointialueeseen työsuhteessa oleva lääkäriä tai hammaslääkäriä. Näitä tehtäviä hyvinvointialue ei voi antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi. Viime kädessä hyvinvointialueella näistä tehtävistä vastaa terveydenhuoltolain 57 §:n mukaan vastaava lääkäri, jolla tulee edellä todetuin tavoin olla riittävä henkilöstö vastuunsa kantamisen tueksi.

Sen jälkeen, kun hyvinvointialueella on edellä mainituin vastuun tehty hoidon tarpeen arviointi ja otettu asiakas sairaalaan sekä laadittu kullekin lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisalalle alustava hoitosuunnitelma, voidaan antaa myös yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi kyseisellä erikoisalalla asiakkaan tarkempi hoidon tarpeen arviointi, hoitoratkaisujen tekeminen ja tarkemman hoitosuunnitelman laatiminen. Tällöin yksityiseltä palveluntuottajalta ei edellytetä, että se asiakasta hoitaessaan saattaisi jokaisessa vaiheessa erikseen hoidon tarpeen arviointia ja hoitoratkaisuja hyvinvointialueen tehtäväksi. Valiokunnan näkemyksen mukaan tämä sujuvoittaa asiakkaan hoitoa vaarantamatta kuitenkaan hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvaa valvontavastuuta. Jos kuitenkin asiakkaalla ilmenisi hoidon tarvetta olennaisesti laajemmin tai muulla lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisaloilla kuin jolle tai joille hyvinvointialue on hänet osoittanut, asiakkaan hoitaminen toisella erikoisalalla edellyttää aina hyvinvointialueen suorittamaa hoidon tarpeen arviointia ja alustavaa hoitosuunnitelmaa tälle toiselle erikoisalalle. Valiokunta toteaa, että säännökset mahdollistavat sen, että hyvinvointialue voi hankkia myös kokonaisuudessaan tietyt yksittäiset erikoissairaanhoidon toimenpiteet (esim. kaiholeikkaukset) ostopalveluna, kunhan sillä on kyseisellä erikoisalalla riittävä oman tuotannon osaaminen. Myös palvelusetelin käyttö on edelleen mahdollista. Esityksellä ei muuteta sitä koskevaa sääntelyä.

Potilaan ottamisesta erikoissairaanhoidon sairaalaan läheteen perusteella päättävät valiokunnan saaman selvityksen mukaan nykyisin pääasiassa sairaanhoitopiirin palveluksessa olevat lääkärit tai työvoimaksi vuokratut/hankitut lääkärit. Näin ollen valiokunnan käsityksen mukaan ehdotus ei pääosin muuttaisi nykyisiä käytäntöjä. Se kuitenkin täsmentää ja selkeyttää julkisena hallinto- ja palvelu- ja terveysviraston toteutettavan hoidon tarpeen arvioinnin sääntelyä. Joissakin nykyisissä sairaanhoitopiirien tekemisissä ulkoistuksissa potilaan sairaalaan ottamisesta päättäminen on annettu yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi (esim. Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin tekemä ulkoistus, Etelä-Karjalan keskussairaalan silmäyksikkö). Näiltä osin toiminta ei vastaa ehdotettua lainsäädäntöä.

Valiokunta toteaa selvyiden vuoksi, että ehdotetussa sote-järjestämislaissa ei ehdoteta säädettäväksi, että julkisen terveydenhuollon hoitoratkaisut olisivat edelleenkin muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Neuvolapalvelut

Ehdotetun sote-järjestämislain 12 §:n 1 momentin perusteella hyvinvointialue päättää itse tarkemmin siitä, mitä palveluja se hankkii yksityiseltä palveluntuottajalta. Hyvinvointialueen on mahdollista hankkia yksityisiltä palveluntuottajilta kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, joiden hankkimista ei ole pykälässä rajoitettu. Hallituksen esityksessä pykälän perusteluissa (s. 686) todetaan, että hyvinvointialueen olisi perusteltua säilyttää omana toimintanaan myös esimerkiksi terveydenhuoltolain 15 §:ssä tarkoitettujen neuvolapalvelut lukuun ottamatta neuvolan lähetteellä eli neuvolan palvelutarpeen arvioinnin perusteella annettavia palveluja, kuten puheterapiaa tai toimintaterapiaa, joita voitaisiin hankkia myös yksityiseltä palveluntuottajalta. Lisäksi perusteluissa tuodaan laajemmin esiin perusteluja tälle näkemykselle.

Valiokunnan kuulemisissa on tuotu esiin epä tietoisuutta siitä, rajoittaako esitys neuvolapalvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta. Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että esityksen kyseisen pykälän säännökset eivät estä neuvolapalvelujen hankintaa yksityiseltä palveluntuottajalta. Valiokunnan näkemyksen mukaan pykälän perusteluissa on tuotu esiin niitä painavia näkökohtia, joiden esityksen valmistelussa on katsottu puoltavan neuvolapalvelujen säilyttämistä hyvinvointialueen omana tuotantona. Hyvinvointialueella on kuitenkin mahdollisuus päätösvaltansa mukaisesti hankkia myös neuvolapalveluja yksityiseltä palveluntuottajalta, jos se katsoo hyvinvointialueella tarkoituksenmukaiseksi esimerkiksi hankittaessa terveyskeskuspalveluja yksityiseltä palveluntuottajalta.

Palvelujen hankintaa koskevan päätöksen perustelevinen

Ehdotetun sote-järjestämislain 16 §:ssä säädetään palvelujen hankintaa koskevan päätöksen perustelevisesta. Pykälän mukaan sen lisäksi, mitä hankintalain 123 §:ssä ja hallintolain (434/2003) 45 §:ssä säädetään, hyvinvointialueen 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen hankkimista koskevassa hankintapäätöksessä on ilmentävä perustelut siitä, että palvelujen hankinnalle on olemassa 12 §:ssä tarkoitettujen edellytykset, sekä siitä, kuinka hyvinvointialue kykenee toteuttamaan 8 §:ssä säädetyn järjestämisvastuunsa hankkiessaan palveluja. Lisäksi perusteluista on ilmentävä, miten hyvinvointialue on huolehtinut 15 §:ssä tarkoitetuista velvoitteistaan.

Valiokunta toteaa, että säännöksen tarkoituksena ei ole luoda lisärajoituksia hankintojen tekemiselle, vaan hankintapäätöksen perusteluvelvollisuus 16 §:ssä tuo läpinäkyväksi sen, onko hankintapäätöstä tehtäessä noudatettu sote-järjestämislain säännöksiä. Perusteluvelvollisuudella on tarkoitus ohjata hyvinvointialueita tarkastelemaan ulkoistuksia myös järjestämisvastuun kantamisen, julkisen hallintotehtävän siirron rajauksien sekä riskienhallinnan näkökulmasta. Koska hankintapäätös on julkinen asiakirja, voivat myös hyvinvointialueen asukkaat saada tiedon päätöksen perusteluista. Myös valvontaviranomaiset ja sosiaali- ja terveysministeriö voivat hankintapäätöksestä saatujen tietojen perusteella arvioida tehtyjen hankintojen perusteluja osana myöhempää hyvinvointialueen ohjausta ja valvontaa.

Eräiden julkisomisteisten yhtiöiden asema uudistuksessa

Valiokunnan kuulemisissa on noussut esiin uudistuksen vaikutukset erityisesti julkisomisteisina yhtiöinä toimivien Tampereen Sydänsairaala Oy:n ja Tekonivelsairaala Coxa Oy:n toimintaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valiokunta toteaa, että sen tehtäviin ei sellaisenaan kuulu lainsäädännön toimeenpanon ohjeistaminen ja kunkin tulevan hyvinvointialueen tulee arvioida oma toimintansa ja tarvittavilta osin mukauttaa se vastaamaan lakia. Toimeenpanoa koskeva päätösvalta siitä, kuinka tulevat hyvinvointialueet palvelutuotantonsa lainsäädännön asettamissa puitteissa organisoivat, kuuluu niiden tuleville päätöksentekijöille.

Valiokunnan saamaan selvitykseen perustuen voidaan kuitenkin yleisellä tasolla arvioida, että sekä Sydänsairaala Oy:n että Tekonivelsairaala Coxa Oy:n toiminnan osalta tulee organisoida uudelleen läheteiden käsittelyä, jotta se tapahtuu edellä todettujen säännösten mukaisesti. Lisäksi Sydänsairaalan osalta päivystystoimintoja tulee organisoida uudelleen. Tulevilla hyvinvointialueilla tulee järjestämislain mukaisten vastuidensa toteuttamiseksi olla riittävästi omaa osaamista ja palvelutuotantoa ortopedian, kardiologian sekä sydän- ja rintaelinkirurgian erikoisalalla. Näiden erikoisalojen osalta hyvinvointialueen tulee pystyä vastaamaan myös ympärivuorokautisesta päivystyksestä vastuidensa mukaisesti. Hyvinvointialueella tulee olla mainittuja tehtäviä varten myös omaa henkilöstöä sekä toiminnassa tarvittavia tiloja ja laitteita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Tampereen Sydänsairaala voi jatkaa toimintaansa yhtiömuotoisena, kun varmistetaan lisäksi seuraavien asioiden toteutuminen ja tehdään tarvittavat toiminnalliset muutokset:

- 1) Ympärivuorokautinen päivystys hoidetaan joko kokonaan hyvinvointialueen palveluksessa olevalla henkilökunnalla tai vaihtoehtoisesti hankkimalla täydentävästi vuokrattua työvoimaa Sydänsairaalasta.
- 2) Hyvinvointialueen palveluksessa oleva viranhaltija voi toimia sivutoimiluvalla myös Sydänsairaalassa, kun varmistetaan siitä, ettei viranhaltija hoida hyvinvointialueella tehtäviä, joihin hän on sivutoimen vuoksi esteellinen.

Yhteistoiminta-alueella voidaan sopia hyvinvointialueiden välisestä työnjaosta sekä muusta yhteistoiminnasta palvelujen järjestämisessä siten kuin sote-järjestämislaissa säädetään. Tarkemmat yksityiskohdat käytännön järjestelyistä muotoutuvat uudistuksen toimeenpanossa tulevien hyvinvointialueiden päätösten mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää hyvänä, että perustuslakivaliokunnan kannan pohjalta hallitus on valiokunnan saaman selvityksen mukaan päättänyt aloittaa lainsäädännön selvitystyön, jossa arvioidaan mahdollisten säännösmuutosten reunaehdot ja sääntelyvaihtoehdot. Valiokunta näkee, että hyvinvointialueiden toimintaa ohjaavan sosiaali- ja terveysministeriön tulee etsiä yhteistyössä toimintamallit, jotka mahdollistavat julkisomisteisten yhtiöiden toiminnan jatkuvuuden mahdollisimman sujuvasti hyväksyttävän lainsäädännön puitteissa. Valiokunta kiirehtii asian selvittämistä. (*Valiokunnan lausumaehdotus 15*)

Valiokunnan käsittelyssä on noussut esiin lisäksi vuoden 2020 alkupuolella toimintansa aloittanut Tervia, jonka muodostavat Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunta ja sen tytäryhtiö Tervia osajat Oy. Saadun selvityksen mukaan Tervia osajat Oy:n toiminnassa olisi kyseessä henkilöstövuokraus. Valiokunta toteaa, että 13 §:n 2 momentin mukaisena vuokratyövoimana ei pidetä työntekijöitä, jotka eivät ole työsuhteessa henkilöstövuokrausyritykseen. Hyvinvointialue ei voisi vuokrata työvoimakseen henkilöstövuokrausyritykseen alihankintasuhteessa olevaa työntekijää, vaan työntekijän tulee olla työsuhteessa nimenomaan kyseiseen henkilös-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tövuokrausyritykseen. Koska henkilöstövuokrausyritys ei tuota itse palveluja, siihen ei sovelleta 14 §:n säännöksiä palveluntuottajaa koskevista vaatimuksista, kuten riittävästä omasta osaamisesta tai muista toimintaedellytyksistä. Näin ollen henkilöstövuokrausyritykseen ei sovellettaisi myöskään alihankintaa koskevaa 17 §:ää. Valiokunta korostaa kuitenkin, että väliaikaishallinnon sekä hyvinvointialueiden tulee toimeenpanossa arvioida toimintaansa itse suhteessa ehdotettuun lainsäädäntöön.

Siirtyvien sopimusten mitättömyyttä ja irtisanomista koskeva sääntely

Voimaanpanolain 29 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi sellaisten yksityisen palveluntuottajan kanssa tehtyjen sopimusten tai niiden ehtojen mitättömyydestä ja irtisanomisesta, jotka siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle ja joissa on sovittu järjestämisvastuusta tai palvelujen hankkimisesta toisin kuin sote-järjestämislaissa säädetään. Mitättömyys- ja irtisanomismahdollisuus koskee sekä ostopalvelusopimuksia että niihin liittyviä vuokra- ja käyttöoikeussopimuksia. Lisäksi säännös koskee irtisanomisen osalta vuokratyövoiman ja työvoiman hankkimisesta ostopalveluina tehtyjä sopimuksia. Jotta palvelujen saatavuus voitaisiin turvata sopimuksien mitättömyys- ja irtisanomistapauksissa, ehdotetaan säädettäväksi, että sopimuksista tulee mitättömiä ja niiden voimassaolo lakkaa irtisanomisen vuoksi vuoden 2026 alusta lukien. Voimassaoloa voidaan irtisanomiskategoriaan kuuluvien sopimusten osalta jatkaa vielä kaksi vuotta. Sopimusten päättämisestä tulee lisäksi neuvotella ja niitä voidaan muuttaa hankintalainsäädännön rajoissa ilman uutta tarjouskilpailua.

Perustuslakivaliokunta pitää (kappale 134) varsinkin ehdotettua mitättömyyssääntelyä huomattavan syvällekäyvänä puuttumisena sopimussuhteiden pysyvyyteen ja edelleen perustuslain 15 §:ssä turvattuun omaisuudensuojaan, minkä vuoksi sääntelyn hyväksyttävyydelle, oikeasuhtaisuudelle ja välttämättömyydelle asetettavat vaatimukset ovat erittäin korkealla. Lisäksi mitättömyyden edellytysten tulee ilmetä laista täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Hallituksen esityksen mukaan irtisanomisen ja mitättömäksi toteamisen tarkoituksena on varmistaa perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetyn julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden toteuttaminen. Perustuslakivaliokunnan mielestä (kappale 135) ehdotetulle sääntelylle voidaan lähtökohtaisesti katsoa olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta painavat perusteet, jotka liittyvät riittävien ja yhdenvertaisten sosiaali- ja terveysten palvelujen turvaamisvelvollisuuden varmistamiseen.

Perustuslakivaliokunta pitää (kappale 136) sopimussuhteeseen puuttumista rajoittavan perustelujen odotusten suojan kannalta merkityksellisenä sitä, että perustuslain 22 §:ssä säädetty turvaamisvelvollisuus on kohdistunut julkiseen valtaan ja siis ulkoistamissopimuksen julkiseen sopijapuoleen jo sopimusta tehtäessä.

Perustuslakivaliokunta viittaa (kappale 137) vuodesta 2016 voimassa olleeseen rajoituslakiin ja toteaa, että pitkään valmistelussa olleen sote-uudistuksen osalta ei voida pitää ennakoimattomana, että uudistuksen yhteydessä rajoitetaan hyvinvointialueen oikeutta solmia palvelujen ulkoistamissopimuksia yksityisten palveluntuottajien kanssa. Yksityisen sopijaosapuolen voidaan tällaisessa asetelmassa katsoa olevan tietoinen siitä, että kuntien sote-uudistuksen valmisteluaikana tekemät ulkoistamissopimukset saattavat olla ristiriidassa uudistuksen perustavoitteiden kanssa. Perustuslakivaliokunta on viitannut siihen, että toisessa sääntely-yhteydessä se on katsonut, että elinkeinonharjoittajilta voidaan edellyttää varautumista lainsäädännön merkittäviinkin muutok-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

siin, jos elinkeinon liittyvät vakavat epäkohdat ovat jo vuosien ajan olleet vahvasti esillä (PeVL 28/2012 vp s. 3/II). Lisäksi valiokunta on todennut (kappale 138), että perustuslaillisen arvioinnin kannalta merkitystä on myös sillä, että ulkoistamissopimuksen toinen sopijapuoli, palveluntuottaja, toimii varsin säännellyllä toimialalla (ks. myös PeVL 15/2018 vp, s. 58; PeVL 56/2005 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan painavien yleisten etujen vuoksi vahvasti säännellyillä markkinoilla toimivat yritykset eivät voi perustellusti odottaa lain-säädännön pysyvän kaikissa oloissa muuttumattomana (PeVL 56/2005 vp ja PeVL 31/2006 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt (kappale 139—143) sääntelyn perustuslainmukaisuuden arvioinnissa merkityksellisenä neuvotteluelvoitetta, siirtymäaikaa, oikeutta saada korvausta sekä mahdollisuutta saattaa riita-asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunta on pitänyt ehdotettua siirtymäaikaa kohtuullisena.

Perustuslakivaliokunta katsoo (kappale 144), että ehdotetulle siirtymävaiheen sääntelylle on painavat ja hyväksyttävät perusteet, jotka liittyvät erityisesti riittävien ja yhdenvertaisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen perustuslain 19 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla. Sääntelyn ei voi valiokunnan mielestä arvioida kohtuuttomasti heikentävän sopimusosapuolten oikeusasemaa. Myös oikeusturvajärjestelyjä voidaan pitää tehokkaina ja toimivina. Perustuslakivaliokunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että irtisanomisen ja mitättömyyden toteuttamisen edellytykset on voimaanpanolakiehdotuksen 29 §:ssä määritelty verraten avoimesti ja ilman porasteisuutta, mitä ei voida pitää ongelmattomana perusoikeuksien rajoittamiseen kohdistuvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää tältä osin huomiota erityisesti mitättömyyttä koskevaan voimaanpanolain 29 §:n 1 momentin 2 kohtaan, jonka mukaan mitättömiä ovat sellaiset sopimukset, joiden perusteella on ilmeistä, ettei hyvinvointialue kanna tosiasiaassa hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n ja sote-järjestämislain 8 §:ssä säädettyä järjestämisvastuutaan. Perustuslakivaliokunta katsoo, että sääntelyä erityisesti mitättömyyden edellytyksistä on perustuslain 15 §:stä johtuvista syistä tältä osin täsmennettävä ja kynnyistä nostettava. Perustuslakivaliokunnan mielestä olisi syytä säädösperusteisesti sitoa mitättömyys esimerkiksi siihen, että sopimus vaarantaa olennaisesti ja vakavasti nimenomaan perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvattujen oikeuksien toteutumisen. Tällainen muutos on edellytyksenä 6. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sääntelyä voidaan täsmentää esimerkiksi esityksen perusteluissa annettujen soveltamistilanteita täsmentävien kuvausten perusteella (s. 45).

Myös lakivaliokunta, valtiovarainvaliokunta sekä talousvaliokunta ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota sopimuksen mitättömyyteen ja irtisanomiseen (VaVL 1/2021 vp, s. 19—20 sekä TaVL 12/2021 vp, s. 11).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan lausuntoon ja katsoo, että ehdotetulle sääntelylle on hallituksen esityksessä esitetty perustuslain 19 §:n 3 momentin näkökulmasta perustuslainmukaiset painavat ja hyväksyttävät perusteet. Valiokunta kuitenkin ehdottaa, että pykälää täsmennetään perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siinä esitetyin tavoin hallituksen esityksen perusteluista ilmenevien soveltamistilanteiden kuvausten perusteella siten kuin jäljempänä mietinnön yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esiin näkemys siitä, onko mitättömyyssäännöksessä kyse *lex in casu* -tapauksesta siten, että säännös koskisi vain Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin toimintojen ulkoistusta. Valiokunta toteaa, että se yhtyy sosiaali- ja terveysministeriöltä saatuun näkemykseen siitä, että säännöksen perusteella mitättömäksi tulisi useammankin säännöksen edellytyksen nojalla todennäköisesti Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin ulkoistamissopimus. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, ettei mitättömyyssäännöksessä (29 §:n 1 mom. 2 kohta) ole kyse *lex in casu* -tapauksesta. Länsi-Pohjan sopimuksen lisäksi säännös voi koskea myös muita laajoja ostopalvelusopimuksia, joita on tehty laajoista toiminnoista tai siirtämällä tosiasiaa järjestämistä vastuuta yksityiselle palveluntuottajalle. Valiokunta kuitenkin pitää selvänä, että sellainen perusterveydenhuollon ulkoistussopimus, joka on nykyisessä järjestelmässä esimerkiksi yhden kunnan perusterveydenhuollon niin sanottu kokonaisulkoistus, ei ole säännöksen nojalla laajuuden ja tehtäväalan osalta mitätön, jos kyseessä on hyvinvointialueen palvelujen kokonaisuuden kannalta vähäinen ulkoistus.

Yhteistyöalueet ja yhteistyösopimukset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen varmistamiseksi muodostetaan viisi yhteistyöaluetta. Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita ja yhteistyösopimusta koskevan sääntelyn tarkoituksena on turvata kaikkien hyvinvointialueiden kyky järjestää riittävät ja yhdenvertaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kaikissa olosuhteissa sekä turvata sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuus koko kansantalouden näkökulmasta.

Yhteistyöalueiden välisestä yhteistyöstä ja yhteistyösopimuksesta säädetään sote-järjestämislakiehdotuksen 5 luvussa. Yhteistyöalueisiin kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat eri yhteistyöalueisiin. Yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet laativat valtuustokausittain yhteistyösopimuksen.

Yhteistyöalueet korvaavat nykyiset erikoissairaanhoidon erityisvastuualueet. Uusilla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueilla yhteistyövelvoite koskee erikoissairaanhoidon lisäksi tarpeellisilta osin myös perusterveydenhuoltoa ja sosiaalihuoltoa.

Valiokunta pitää ehdotettua yhteistyöalueita ja yhteistyösopimuksia koskevaa sääntelyä kannatettavana. Ehdotetussa uudistuksen aluejaossa osa hyvinvointialueista olisi asukasmäärältään ja taloudelliselta kantokyvyltään suhteellisen pieniä. Uudistuksen mukaisella yhteistyöalueella on mahdollista sopia tarkoituksenmukaisesta työnjaosta esimerkiksi sellaisissa palveluissa, jotka vaativat erityisosaamista tai kalliita investointeja taikka suurempaa volyyymiä, koska asiakas- tai potilasmäärät olisivat muutoin pieniä. Valiokunta toteaa, että yhteistyöalueiden kohdalla ei ole kyse päätöksenteon uudesta tasosta vaan sopimukseen perustuvasta yhteistyöstä, jossa jokainen yhteistyöalueeseen kuuluva hyvinvointialue on sopimusosapuolena. Yhteistyöalueita ja yhteistyösopimuksia koskevan sääntelyn tarkoituksena on valiokunnan näkemyksen mukaan turvata hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä nykyisen erityisvastuualueita koskevan sääntelyn kaltaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Nykyiset erityisvastuualueet on säädetty erikoissairaanhoidon toimintaa varten. Kun uudistuksen myötä muodostetaan integroidut hyvinvointialueet, pitää valiokunta välttämättömänä, että toimeenpanossa huolehditaan siitä, että yhteistyöalueilla tapahtuva toiminta suunnitellaan ja sopimukset valmistellaan huomioiden tasavertaisesti myös sosiaalihuollon tarkoituksenmukainen yhteistyö.

Valiokunta painottaa, että lähes kaikki sote-järjestämislain 36 §:n 3 momentin perusteella yhteistyösopimuksessa sovittaviksi edellytettävät asiakokonaisuudet koskevat terveydenhuollon lisäksi sosiaalihuoltoa. Terveyspalvelujen lisäksi myös sosiaalihuollossa ja lastensuojelussa on erityistä osaamista edellyttäviä palveluja, joita koskeva osaaminen ja tieteelliseen tutkimukseen perustuva kehittämistoiminta on tarpeen keskittää viidelle yhteistyöalueelle. Asiantuntijakuulemisten mukaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa on jo kehitetty lasten, nuorten ja perheiden vaativien erityispalveluiden osaamis- ja tukikeskuksia (OT-keskukset). Valiokunta pitää sosiaalihuollon kehittymisen kannalta merkittävänä, että myös sosiaalihuollon puolelle luodaan lakisääteinen rakenne erityisosaamisen yhteistyölle. Sosiaalihuollon osalta laajemmat yhteistyöalueet mahdollistavat nykyistä paremmat mahdollisuudet järjestää erityistä ja kapea-alaista osaamista edellyttävät palvelut sekä sovittaa yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusolosuhteisiin. Valiokunta pitää tärkeänä, että osana sote-uudistuksen seuranta arvioidaan, miten yhteistyöalueita ja yhteistyösopimusta koskeva sääntely vastaa sosiaalihuollon tarpeisiin, ja tarpeen mukaan jatkokehitetään sääntelyä tältä osin sisällöllisen valmistelun edetessä.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (kappale 74), että palveluiden riittävästä ja yhdenvertaisesta saatavuudesta on syytä huolehtia myös niissä tapauksissa, joissa yksittäinen kunta on ennen uudistusta kuulunut yhteen maakuntaan ja toisessa maakunnassa olevaan sote-yhteistyöalueeseen ja jonka palvelut uudistuksen jälkeen järjestetään hyvinvointialueiden välisellä sopimuksella. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että hyvinvointialueiden välisestä yhteistyöstä sote- ja pelastuspalveluiden järjestämisessä on mahdollista tietyin reunaehdoin sopia. Hyvinvointialueet voivat hyvinvointialuetta koskevan lakiehdotuksen 9 §:n perusteella toimia tuottamisen osalta yhteistyössä hankkimalla palveluja toiselta hyvinvointialueelta. Hyvinvointialueet voivat toimia myös yhteistoiminnassa sopimalla hyvinvointialuetta koskevan lakiehdotuksen 8 luvun mukaisesta yhteistoiminnasta (hyvinvointialueiden yhteinen yhtiö, palvelujen hankkiminen toiselta hyvinvointialueelta, yhteinen toimielin, yhteinen virka, sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta ja tukipalveluja tuottava hyvinvointiyhtymä). Hyvinvointialueita koskevan lakiehdotuksen 53 §:ssä säädetään yhteistoiminnan suhteesta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin.

Erityishuoltopiirit

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta sisällöllisiä muutoksia vammaisille henkilöille tarkoitettuja palveluita koskeviin erityislakeihin, kuten kehitysvammalakiin, vammaispalvelulakiin tai tulkkauspalvelulakiin. Hallituksen esityksessä ei myöskään ehdoteta sisällöllisiä muutoksia sosiaalihuoltolain vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa tai työtoimintaa koskeviin säännöksiin. Nykyiset kehitysvammaisten erityishuollosta vastaavat erityishuoltopiirien kuntayhtymät kuitenkin ehdotetaan lakkautettaviksi ja kehitysvammaisten erityishuollon järjestämisvastuu siirretään hyvinvointialueille. Erityishuollosta tuottamisesta vastanneiden kuntayhtymien

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

toiminta ja henkilöstö siirtyvät osaksi hyvinvointialueiden toimintaa. Toiminta siirtyy sille hyvinvointialueelle, jonka alueella tehtävää hoitava erityishuollon henkilöstö työskentelee. Myös kuntayhtymien omistamat kiinteistöt siirtyvät sen hyvinvointialueen hallintaan ja omistukseen, jonka alueella kiinteistö sijaitsee.

Hallituksen esityksessä erityishuoltopiirien lakkauttamista perustellaan YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisella lähtökohdalla, jonka mukaan vammaisuuden ja siihen liittyvien palvelutarpeiden määrittelyssä keskeistä ei ole lääketieteellinen diagnoosi vaan vammaisen henkilön suhde toimintaympäristöön ja yhteiskuntaan (s. 159). Toiseksi erityishuoltopiirien lakkauttamista perustellaan (s. 396—397) sillä, että kun sekä kehitysvammaisille että muille vammaisille henkilöille tarkoitettujen palvelujen järjestämistä on samalla taholla (hyvinvointialueilla), tämä mahdollistaa paremmin sekä perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden että erityistason palveluiden integraation. Näin monialaisten palveluiden tarpeessa olevat vammaiset henkilöt saavat palvelunsa yhdestä toimipisteestä. Lisäksi entistä suuremmat järjestäjätahot mahdollistavat perustelujen mukaan erityisosaamisen syntymisen ja kerryttämisen esimerkiksi pienten asiakasryhmien kohdalla, millä on positiivisia vaikutuksia vammaisten yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja kielellisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (kappale 169) pitänyt myönteisenä, että kehitysvammaisten erityishuollon järjestämistä yhteisen vammaispalvelulain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleislakien mukaisten palveluiden järjestämistä kanssa mahdollistaa palvelutarvetta arvioitaessa ja palveluja myönnettäessä vammaispalvelulaista ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetusta laista ilmenevän yleisten sosiaali- ja terveyspalveluiden ensisijaisuuden periaatteen paremman huomioimisen, mikä heijastaa yleisempää sosiaali- ja terveydenhuollon normaalisuusperiaatetta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota (kappale 169) erityisten tarpeiden huomioimiseen uudistuksen toteuttamisessa ja painottaa tarvetta huolehtia erityisesti siirtymävaiheesta siitä, että erityishuoltopiirien lakkauttaminen ei aiheuta tosiasiallisia heikennyksiä vammaisten henkilöiden asemaan. Valiokunta painottaa myös hyvinvointialueiden yhteistyön merkitystä tilanteissa, joissa vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaaminen uhkaa heikentyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että vammaiset henkilöt ovat yksi keskeinen useita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tarvitseva ryhmä, jonka palvelujen yhteensovittamisen järjestämistä yhteisen integrointi yhdelle järjestäjälle luo nykyistä paremmat mahdollisuudet palveluketjujen ja -kokonaisuuksien toimimiselle. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa vammaisjärjestöt korostivat, että tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttaminen edellyttää positiivista erityiskohtelua ja vammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden sekä elämäntilanteen huomioimista palvelujen toteuttamisessa. Järjestöt painottivat, että riittävä erityistason osaaminen on säilytettävä ja siirrettävä hyvinvointialueille, joissa osaamista myös kehitetään jatkossa. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin myös esiin tarve valtakunnallisille konsultaatiopoloille ja palveluketjuille, joiden avulla turvataan vaativien erityispalveluiden saatavuus. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että erityispalvelut voidaan turvata alueiden välisellä yhteistoiminnalla tai ostopalveluina. Hyvinvointialueiden tulee varmistaa, että palvelut ovat yhdenvertaisesti saatavilla ja saavutettavissa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa Vaalijalan, Etevan, Eskoon ja Kärkullan kuntayhtymät ovat kuitenkin nostaneet esille huolen erityispalvelujen turvaamisesta ja esittäneet, että nykyis-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tä useiden maakuntien alueilla toimivista erityishuollon kuntayhtymistä muodostettaisiin hyvinvointiyhtymiä, joilla on oikeus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja valtakunnallisesti. Valiokunta katsoo edellä ja hallituksen esityksen perusteluissa esitetyistä syistä, ettei eri vammaisryhmiä tule asettaa erilaiseen asemaan hallinnollisesti tai palvelujen saannissa eikä jatkaa erillisen kehitysvammahuollosta vastaavan kuntayhtymän toimintaa hyvinvointiyhtymänä.

Valiokunta painottaa, että kuntayhtymien esille nostamat huolet erityispalvelujen turvaamisesta on otettu huomioon sote-järjestämislain 36 §:n sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueita koskevassa sääntelyssä ja 39 §:n kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimusta koskevassa sääntelyssä sekä voimaanpanolain 56 ja 57 §:n siirtymäsäännöksissä. Sote-järjestämislain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan mukaan samaan yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa on sovittava hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta sellaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa, jotka harvoin tarvittavina tai erityisen vaativina edellyttävät toistettavuutta tai laaja-alaista erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi tai merkittäviä investointeja laitteistoihin, välineisiin tai toimitiloihin. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimusta käsitellään jäljempänä.

Voimaanpanolain 56 ja 57 §:n siirtymäsäännöksillä varmistetaan erityispalvelujen turvaamisen edellyttämän yhteistyön jatkuminen siirtymäaikana ennen edellä mainittujen sopimusten laatimista sekä yksilötasolla asumispalvelujen tai päivä- tai työkeskustoiminnan piirissä olevan asiakkaan palvelujen jatkuvuus. Lisäksi esimerkiksi Vaalijalan ja Etevan kuntayhtymien valtakunnallisten erityispalvelujen tuottamista koskevat sopimukset niiden ulkopuolisten kuntien ja muiden erityishuoltopiirien kuntayhtymien kanssa siirtyvät hyvinvointialueille voimaanpanolain omaisuussiihtosääntelyn perusteella. Valiokunta kuitenkin ehdottaa, että voimaanpanolain 56 ja 57 §:n sopimisvelvoitteita, sopimisen määräaikoja ja sopimusten voimassaoloaikoja koskevia säännöksiä tarkennetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla. Lisäksi valiokunta ehdottaa siirtymäsäännöksiä muutettaviksi siten, että henkilöllä on aina halutessaan oikeus jatkaa asumistaan sellaisessa asumispalvelu-tyksikössä, jossa henkilö on asunut ennen uudistuksen voimaantuloa, vaikka hänen oman kotikuntansa hyvinvointialue järjestää palvelun omalla alueellaan.

Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyö

Sote-järjestämislain 39 §:ssä veloitetaan kaksikieliset hyvinvointialueet sopimaan keskinäisesti yhteistyöstä ja työnjaosta ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa. Sopimisvelvoite koskee sellaisia palveluja, joissa yhteistyö on tarpeellista palvelujen toteuttamisen edellyttämän osaamisen, palvelujen saatavuuden tai laadun varmistamiseksi taikka kielellisten oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaatavuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvi- en suurten kustannusten vuoksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyövelvoite on tarpeen ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Esimerkiksi osa nykyisin Kårkulla samkommun -kuntayhtymän järjestämästä erityishuollosta on sellaista, jonka turvaamiseksi kaksikielisten hyvinvointialueiden välinen yhteistyö on tarpeen erityishuollosta vastaavan kuntayhtymän purkamisen jälkeen. Yhteistyö voi olla tar-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

peen myös muiden ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa. Valiokunta katsoo, että ruotsinkielisten vammaisten palvelut turvataan parhaiten siten, että ne järjestetään mahdollisimman yksikielisessä ruotsinkielisessä ympäristössä.

Sote-järjestämislain 39 §:n perusteella Varsinais-Suomen hyvinvointialue vastaa kaksikielisten hyvinvointialueiden keskinäistä yhteistyötä koskevan yhteistyösopimuksen laatimisen koordinoimisesta. Vaikka koordinaatiotehtävä ehdotetaan säädettäväksi yhdelle hyvinvointialueelle, tehtävän hoitaminen edellyttää tiivistä yhteistoimintaa kaikkien kaksikielisten hyvinvointialueiden välillä. Valiokunta toteaa, että sote-järjestämislain 39 § mahdollistaa kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyön eri tavoin eikä kutakin palvelua edellytetä keskitettävän vain yhden kaksikielisen hyvinvointialueen tuotettavaksi. Sopimuksen osapuolina olevat kaksikieliset hyvinvointialueet ratkaisevat yhteistyössä, mille hyvinvointialueille joitakin tehtäviä mahdollisesti keskitetään ja sen, miten keskitettyjä neuvontapalveluja voidaan hyödyntää sopimuksen osapuolina olevien hyvinvointialueiden asiakkaiden hyväksi. Ahvenanmaan maakunnalla on edelleen mahdollisuus hankkia palveluja hyvinvointialueilta.

Valiokunta painottaa lisäksi, että Varsinais-Suomen kaksikielisten hyvinvointialueiden välisen sopimuksen koordinoititehtävän valmisteluun varataan riittävät resurssit. Ruotsinkielisen erityishuollon tilaa tulee seurata, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät (*Valiokunnan lausumaehdotus 14*).

Valiokunta ehdottaa kuitenkin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla täsmennettäväksi 2. lakiehdotuksen 39 §:ää sen selkeyttämiseksi, mistä asioista sopimuksessa on sovittava.

Kahden ympärivuorokautisesti päivystävän sairaalan alueet

Ehdotetun voimaanpanolain 59 §:n mukaan Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueille säädetään mahdollisuus terveydenhuoltolain 50 §:n 3 ja 4 momenteista poiketen ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä sairaaloidensa yhteydessä vuoden 2032 loppuun saakka. Terveydenhuoltolain kiireellisen hoidon keskittämistä koskevan sääntelyn perusteena on potilasturvallisuuden ja laadun turvaaminen.

Lapin hyvinvointialue koostuu sekä Lapin että Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirien alueista, joilla kummallakin on ollut oma keskussairaalansa. Vastaavasti Etelä-Savon hyvinvointialue koostuu sekä Etelä-Savon että Itä-Savon sairaanhoitopiirien alueista, joilla myös kummallakin on ollut oma keskussairaalansa. Hallituksen esityksen mukaan (s. 924) säännöksen tarkoituksena on, että alueen nykyisten sairaaloiden yhteydessä voitaisiin järjestää päivystystoimintaa esitetyn siirtymäajan aikana. Siirtymäkausi mahdollistaa keskussairaالاتasoisen erikoissairaanhoidon, mukaan lukien tietyn leikkaustoiminnan, jatkumisen näiden hyvinvointialueiden molemmissa sairaaloissa siihen saakka, että erikoissairaanhoidon toteutus hyvinvointialueella on suunniteltu väestön tarpeita vastaavaksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Kahdesta päivystyksestä aiheutuviin kustannuksiin ei esityksen mukaan makseta erillistä korvausta, vaan kustannukset tulisi kattaa hyvinvointialueen rahoituslain mukaisella yleiskatteellisella rahoituksella.

Valtiovarainvaliokunta pitää perusteltuna (s. 15), että jatkovalmistelussa kiinnitetään huomiota Etelä-Savon ja Lapin hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyteen sekä myös siihen, että niiden, kuten monien muidenkin alueiden, väestömäärä saattaa kasvaa tuntuvasti kausi- ja vapaaajan asukkaiden myötä. Tämä lisää perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon päivystyksen tarpeita ja luo lisäpainetta palvelujen järjestämiseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei esitys sisällä rahoitusta kahden päivystävän sairaalan ylläpitoon. Näin ollen hyvinvointialueen saama rahoitus ei lähtökohtaisesti riitä nykyisen laajuiseen erikoissairaanhoidon palvelurakenteeseen ilman, että perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen tarpeen mukaista rahoitusta merkittävästi ohjataan erikoissairaanhoidon toteuttamiseen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä siirtymäajasta perusteltuna, jotta tulevilla hyvinvointialueilla on mahdollisuus tehdä työnjakoa kahden sairaalan välillä ja sopeuttaa toimintansa tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi koko hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon toteutuksen näkökulmasta sekä huolehtia, että integroidussa kokonaisuudessa voimavarat kohdennetaan tarkoituksenmukaisella tavalla perustason palvelujen ja erikoissairaanhoidon kesken.

Edellä käsitelty sairaaloiden päivystystoiminnan laajuuteen ja tasoon liittyvä erityiskysymys on seurausta voimassa olevaan terveydenhuoltolakiin ja sen perusteella annettuun asetukseen sisältyvästä kiireellisen hoidon sääntelystä.

Terveydenhuoltolain 50 §:ssä säädetään kolmesta kiireellisen hoidon päivystyksen tasosta: (1) laissa mainittujen sairaanhoitopiirien keskussairaalan yhteydessä toimiva laaja ympärivuorokautinen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteispäivystys, (2) muiden sairaanhoitopiirien keskussairaalan yhteydessä toimiva ympärivuorokautinen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteispäivystys sekä (3) perusterveydenhuollon tai akuuttilääketieteen ympärivuorokautinen päivystys, joka voidaan järjestää kunnassa tai sairaanhoitopiirissä vain sosiaali- ja terveysministeriön luvalla tiettyjen edellytysten täytyessä.

Ne sairaanhoitopiirit, joissa on yliopistollinen sairaala, voivat väestön palvelutarpeen niin edellyttäessä perustaa useamman kuin yhden ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystyksikön sairaaloidensa yhteyteen. Valiokunta toteaa, että esimerkiksi Raahen aluesairaalassa on mahdollista jatkaa nykyisenkaltaista päivystystyöskentelyä, koska kyseessä on hyvinvointialue, jolla sijaitsee yliopistollinen sairaala ja koska sääntely mahdollistaa joustavan järjestelyn ulkoistetun työvoiman käytöstä.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään terveydenhuoltolain 50 §:n 7 momentin nojalla tarkemmin päivystyksen järjestämisen erikoisalakohtaisista edellytyksistä. Lisäksi asetuksella voidaan säätää kiireellisen hoidon perusteista ja kiireellisen vastaanottotoiminnan, laajan ympärivuorokautisen päivystyksikön, ympärivuorokautisesti päivystävän yhteispäivystyksikön sekä ympärivuorokautisen perusterveydenhuollon ja akuuttilääketieteen päivystyksikön tehtävistä ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

laatuvaatimuksista, poikkeuslupien myöntämisen tarkemmista edellytyksistä sekä päivystysyksiköiden alueellisesta yhteistyöstä.

Valiokunta ilmaisee käsityksensä, että siirrettäessä järjestämisvastuu nykyisiä järjestäjiä suuremmille hyvinvointialueille näin yksityiskohtaisesti määritelty eri laajuisten ja tasoisten päivystysten sääntely ei ole tarpeellista, vaan hyvinvointialueiden omaa päätösvaltaa niiden käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa voidaan lisätä. Tätä puoltaa myös se, että käytännössä mainittujen tasojen väliset erot etenkin laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen ja muun ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen osalta eivät ole tarkkarajaisia, koska muut kuin laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaanhoitopiirit ovat voineet määrittää itse päivystystään laajemmaksi kuin mihin laki velvoittaa. Kuitenkin laajan ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen velvoitteella on katsottu olevan suuri merkitys sairaalan asemalle, rekrytoinnille ja kehittämiselle.

Valiokunta katsoo, että tarvittaessa hallituksen tulee ryhtyä lainsäädännöllisiin tai muihin toimiin, jotta voidaan turvata Kemin ja Savonlinnan sairaalan riittävä palvelutaso. (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*)

Oppilas- ja opiskelijahuolto

Esityksessä ehdotetaan, että esi- ja perusasteen oppilaiden sekä toisen asteen opiskelijoiden opiskeluhoitoon palvelut kootaan osaksi hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja. Tähän sisältyvät kouluterveydenhuolto, toisen asteen opiskeluterveydenhuolto sekä oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori- ja psykologipalvelut. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella oppilas- ja opiskelijahuollon palveluista koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ovat terveydenhuoltolain 16 ja 17 §:n mukaisesti kunnan järjestämisvastuulle kuuluvia terveydenhuollon palveluja, mutta kuraattori- ja psykologipalveluja järjestetään kunnan päätöksen mukaan opetustoimen tai sosiaali- ja terveystoimen alaisuudessa. Suurimmassa osassa kunnista kuraattori- ja psykologipalvelut on järjestetty opetustoimessa.

Sivistysvaliokunta on lausunnossaan (SiVL 5/2021 vp) käsitellyt laajasti oppilas- ja opiskelijahuollon asemaa ja toimintaa osana hyvinvointialueita. Sivistysvaliokunta korostaa lausunnossaan oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen ennalta ehkäisevää ja yhteisöllistä luonnetta ja niiden järjestämistä oppilaitoksen tiloissa lähellä oppilaita. Valiokunta ottaa lausunnossaan kantaa myös oppilas- ja opiskelijahuollon henkilöstön riittävyyteen, oppilas- ja opiskelijahuollon ja opetushenkilöstön yhteistyön tärkeyteen sekä tietojärjestelmien yhteensopivuuteen. Sivistysvaliokunta toteaa lausunnossaan, että erityisesti oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyvät muutosehdotukset edellyttävät lapsen edun huomioimista, ja pitää puutteena sitä, ettei esityksestä ole laadittu perusteellista lapsivaikutusten arviointia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sivistysvaliokunnan tavoin tärkeänä oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen siirron tavoitetta saada oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut ja palveluketjut nykyistä toimivammiksi siten, että niillä osaltaan turvataan se, että jokainen oppilas ja opiskelija saa tarvitsemansa tuen ja hoidon oikea-aikaisesti sekä laadultaan ja määrältään riittävästi. Valiokunta katsoo, että hyvinvointialueilla on yksittäisiä kuntia paremmat edellytykset organisoida oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut mukaan lukien kuraattori- ja psykologipalvelut sekä esimer-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kiksi niihin kiinteästi liittyvät lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut nykyistä tarkoituksenmukaisemmaksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Hyvinvointialueen toimiessa järjestäjänä kaikilla oppilas- ja opiskelijahuoltopalvelujen työntekijöillä säilyy yhteys muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon, mikä on edellytyksenä hoito- ja palveluketjujen sujuvuudelle sekä työntekijöiden riittävän osaamisen ja ammatillisen tuen varmistamiselle. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on kuitenkin tuotu esille myös huoli siitä, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen hallinnon siirto sivistystoimesta hyvinvointialueelle voi johtaa siihen, että ymmärrys kouluissa ja oppilaitoksissa tarvittavasta tuesta vähenee ja opiskeluhoito etääntyy koulumaailmasta.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esitettiin vaihtelevia kantoja siitä, tulisiko oppilas- ja opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisvastuu olla jatkossa kunnilla vai hyvinvointialueilla. Useissa asiantuntijalausunnoissa korostetaan oppilas- ja opiskelijahuollon yhteisöllisen työn merkitystä, jonka ennustetaan arvioiden mukaan heikkenevän suhteessa nykytilaan psykologien ja kuraattorien hyvinvointialueelle siirtämisen seurauksena. Lisäksi riskinä nähdään, että koulukuraattorien ja -psykologien siirtyessä hyvinvointialueiden työnjohdolliseen alaisuuteen voidaan heitä määrätä direktio-oikeuden rajoissa myös muihin kuin oppilas- ja opiskelijahuollon tehtäviin, jolloin oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen saatavuus tosiasiallisesti heikkenee. Monissa asiantuntijalausunnoissa korostetaan myös hyvinvointialueen järjestämien oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen yhteistyön tärkeyttä oppilaitoksen sekä kunnan sivistystoimen kanssa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että oppilas- ja opiskelijahuollon ja siihen sisältyvien psykologi- ja kuraattoripalvelujen kokoaminen hyvinvointialueen alaisuuteen ei muuta kyseisten palvelujen tai opiskeluhoollon kokonaisuuden sisältöä, joka määräytyy oppilas- ja opiskelijahuoltolain perusteella. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ensisijaisena tarkoituksena on tukea oppilaiden koulunkäyntiä ja opiskelijoiden opiskelua. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan lausunnossaan esittämään näkemykseen siitä, että yhteisöllisyyden ylläpitämisellä on oleellinen merkitys oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin, viihtyvyyden ja oppimisen edellytysten turvaamisessa. Valiokunta painottaa, että uudistuksen toimeenpanossa tulee huolehtia siitä, että opiskelijahuollon palvelut järjestetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyllä tavalla ennalta ehkäisevänä, koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona, johon osallistuu jokainen oppilaitoksessa työskentelevä sekä opiskeluhoollon palveluiden henkilöstön jäsen. Valiokunta painottaa, että oppilas- ja opiskelijahuoltoa toteutetaan vastaisuudessaakin yhteistyössä opiskelijoiden sekä heidän huoltajiensa kanssa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää yhteisöllisen oppilas- ja opiskelijahuoltotyön toteuttamiseksi ja oppilas- ja opiskelijahuollon yksilökohtaisten palvelujen saavutettavuuden kannalta tärkeänä, että oppilas- ja opiskelijahuollon palvelut järjestetään esityksen mukaisesti ensisijaisesti koulussa tai oppilaitoksissa lähellä oppilaita ja opiskelijoita. Esityksen mukaan koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Esityksessä on kuitenkin otettu huomioon, että oppilaitosrakennuksissa ei välttämättä aina ole palvelujen järjestämiseen soveltuvia tiloja. Tällöin koulutuksen järjestäjän tulee tarjota palveluille tilat oppilaitoksen välittömästä läheisyydestä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan oppilaitoksen välittömällä läheisyydellä tarkoitettaisiin opiskelijoiden kannalta kohtuullista kävelytäisyyttä oppilaitoksesta. Tilojen soveltuvuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös niiden esteettömyys ja saavutettavuus.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valiokunta korostaa, että vaikka oppilas- ja opiskelijahuollon psykologien ja kuraattorien työnantaja vaihtuu, he työskentelevät edelleen oppilaitoksissa ja ovat osa samaa työyhteisöä muun oppilaitoksessa työskentelevän henkilöstön kanssa. Tämä turvaa osaltaan oppilaitosympäristön tuntemuksen sekä päivittäisen matalan kynnyksen yhteistyön. Valiokunta korostaa hyvinvointialueiden ja oppilaitosten ylläpitäjänä toimivien kuntien välisen yhteistyön merkitystä. Kunnan opetus-toimen lisäksi hyvinvointialueella on velvollisuus tehdä yhteistyötä myös muiden kunnan hallinnonalojen, kuten nuorisotoimen, kanssa.

Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueen alaisuudessa oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattoreilla on mahdollisuus tehdä sosiaalihuoltolain mukaisia palvelutarpeen arviointeja ja päätöksiä, jos hyvinvointialue näin päättää. Asia jää hyvinvointialueen arvioitavaksi ja päätettäväksi samalla tavoin kuin nykyisin kunnissa. Valiokunta korostaa, että jos oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattori hoitaa hyvinvointialueella myös muita sosiaalihuoltolain mukaisia tehtäviä, hyvinvointialueen tulee varmistaa, että kuraattorilla on näiden tehtävien edellyttämä kelpoisuus sekä riittävä tieto- ja osaamis pohja. Lisäksi hyvinvointialueen tulee varmistaa, että virkavastuuta edellyttävät tehtävät hoidetaan virkasuhteessa. Valiokunta painottaa myös, että oppilas- ja opiskelijahuollon kuraattorien mahdollisesti hoitamat muut sosiaalihuoltolain mukaiset tehtävät eivät saa vaikuttaa oppilas- ja opiskelijahuollon riittävään saatavuuteen tai sen laissa säädettyyn sisältöön.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sivistysvaliokunnan tavoin tärkeänä huolehtia siitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltoa jatkossakin toteutetaan eri ammattihenkilöiden yhteistyönä ja yhteisin tavoittein oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Uudistus edellyttää toimintatapojen jatkuvaa arviointia ja sen perusteella tarpeen mukaan tehtävää kehittämistyötä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa sivistysvaliokunnan tavoin myös lasten ja nuorten mielenterveyden tukemisen tärkeyttä ja ehdottaa, että oppilas- ja opiskelijahuollon terveydenhoidon osaksi perustetaan moniammatillisia mielenterveystiimejä ongelmien varhaisen tunnistamisen ja oikea-aikaisen tukemisen vahvistamiseksi. Valiokunta kiirehtii terapiatakuuta osana hoitotakuun uudistamista matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen turvaamiseksi.

Valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan näkemykseen siitä, että uudistuksen vaikutuksia oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen laatuun sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut, arvioidaan ja seurataan. Valiokunta ehdottaa tästä lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 6*). Valiokunta painottaa myös hallinnon järjestämistä ja kehittämistä siten, että se parhaalla mahdollisella tavalla tukee oppilas- ja opiskelijahuollolle säädettyjen tavoitteiden toteutumista. Valiokunnan saaman tiedon mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on käynnissä erillisvalmistelu, jossa arvioidaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tarpeet ja mahdollisuudet jatkokehittää oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevaa sääntelyä esimerkiksi hyvinvointialueen ja opetuksen tai koulutuksen järjestäjän välisen yhteistyön osalta. Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus tuoda eduskuntaan syysistuntokaudella 2021. Valiokunta painottaa myös, että erityisesti koulukuraattorien ja -psykologien koulutuspaikkoja on tärkeä lisätä molemmilla kansalliskielillä, jotta oppilas- ja opiskelijahuollon työntekijöiden saatavuus turvataan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja rajapinnat kuntien tehtäviin

Kunnille jää sote-uudistuksen jälkeenkin merkittäviä tehtäviä, joilla on yhtymäpintoja hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystalouteihin. Kuntien vastuulla ovat muun muassa varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kulttuuri-, liikunta-, nuoriso- ja vapaa-ajantoimi, alueiden käytön suunnittelu ja pääosin asuntopolitiikka. Kunnille on annettu myös uusia tehtäviä, kuten työllisyyden kuntakokeilut. Myös esimerkiksi työttömien henkilöasiakkaiden ja maahanmuuttajien palveluilla on tiivis kytkeä hyvinvointialueille siirtyviin sosiaali- ja terveystalouteihin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkossa sekä kuntien että hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Sote-järjestämislain mukaan kunnalla ja hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tehtävä kytkeytyy kunnan ja hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Sote-järjestämislaki ohjaa hyvinvointialuetta ja kuntia yhteistyöhön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueella on sote-järjestämislain 7 §:n perusteella velvollisuus toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tukea niitä asiantuntemuksellaan. Vastaava velvoite on sote-järjestämislain 6 §:n perusteella kunnilla hyvinvointialueen suuntaan. Hyvinvointialueen ja alueen kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Valiokunta pitää neuvotteluvelvoitetta tärkeänä välineenä yhteiseen hyvinvoinnin suunnitteluun, kehittämiseen ja tiedolla johtamiseen, ja se luo pohjaa myös muuhun kunnan ja hyvinvointialueen väliseen yhteistyöhön.

Sote-järjestämislain mukaan hyvinvointialueen on paitsi yhteensovittettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujaan kunnallisten ja valtion palvelujen kanssa myös edistettävä palvelujensa yhteensovittamista muiden toimijoiden, kuten järjestöjen, palvelujen kanssa. Hyvinvointialueen valtion ohjauksessa tarkastellaan myös hyvinvointialueen ja kuntien sekä muiden toimijoiden välisen yhteistyön toteutumista. Sosiaali- ja terveystaloutta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden, kuten Kansaneläkelaitoksen ja järjestöjen, välisen yhteistyön toteutumista seurataan ja arvioidaan sekä kokonaisuutena että palvelukohtaisesti.

Valiokunta korostaa kunnan ja hyvinvointialueen saumattoman yhteistyön tarvetta erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palvelujen yhteensovittamisessa. Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, kuten neuvolan, opiskeluhoollon, terveyden- ja sosiaalihuollon palvelut sekä lastensuojelu, siirtyvät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Kuntien sivistystoimen järjestettäväksi puolestaan jäävät varhaiskasvatukseen, perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen palvelut. Sekä kuntien että hyvinvointialueiden tehtävänä on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että hyvinvointialueilla jatketaan perhekeskusten kehittämistyötä lasten ja perheiden palvelujen yhteensovittamiseksi osana tulevaisuuden sote-keskusten toiminnan kehittämistä. Hallituksen esityksen mukaan perhekeskuksen monialaisen yhteistyön käytäntöjä edelleen vahvistamalla ja kehittämällä voidaan luoda toimivia yhteistyökäytäntöjä kunnan, hyvinvointialueen ja kolmannen sektorin toimijoiden välille, mikä osaltaan varmistaa myös uudistuvassa palvelurakenteessa lasten ja perheiden kannalta keskeisten toimijoiden yhteistyön sekä ennalta ehkäisevän että erityisen tuen tarpeeseen vastaamisessa. Valiokunta korostaa, että sosiaali- ja terveystaloutten lähipalvelujen tarjonta kaikkien kuntien alueella on tärkeä yhteistyön onnistumisen edellytys ja merkityksellistä myös väestön hyvinvointierojen kaventamisen näkökulmasta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta nostaa lausunnossaan esille sosiaali- ja terveyspalvelujen tiiviin rajapintakytkennän työttömien henkilöasiakkaiden palveluihin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin, että hyvinvointialueiden ja työvoimapalveluiden rakenneuudistuksen ja muiden työvoimapolitiittisten uudistusten yhteensovitus edellyttää laajaa selvittelyä ja mahdollisesti erillistä hanketta sekä valtakunnallisesti että alueellisesti.

Työpajatoiminta

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu työpajatoiminta yhtenä tärkeänä esimerkkinä hyvinvointialueiden ja kuntien välille muodostuvista keskeisistä yhdyspinnoista. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ja sivistysvaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota työpajatoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen sote-uudistuksen jälkeen sosiaali- ja terveysvaliokunnalle antamissaan lausunnoissa. Lausunnoissa uhkana nähdään kuntien ylläpitämän monialaisen työpajatoiminnan mahdollinen alasajo sote-uudistuksen jälkeen sosiaalipalveluiden järjestämisvastuun ja rahoituksen siirtyessä kunnilta hyvinvointialueille.

Kunnissa järjestetään nykyään työpajatoimintaa nuorisolain perusteella. Lisäksi kunnissa on myös muita työpajoja, joiden sisällöstä ei säädetä laissa ja joissa järjestetään toimintaa ja palveluita eri-ikäisille ihmisille. Kyse on siis kunnan toiminnassa muodostuneesta toimintaympäristöstä, jossa voidaan järjestää erityyppisiä palveluita. Työpajoilla on usein yhteys myös lakisääteisiin palveluihin ja etuuksiin, ja niissä sovelletaan useaa eri lainsäädäntöä.

Nuorisolaissa säädetty nuorten työpajatoiminta on yksi nuorisotyön muoto, ja sen järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Myös yksityiset toimijat voivat järjestää nuorten työpajatoimintaa. Nuorisolain 21 §:n mukaan valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorten työpajatoimintaan. Nuorten työpajatoimintaan tarkoitettua valtionavustuksen saamisen edellytyksenä on, että opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy nuorten työpajan valtionapukelpoiseksi.

Työpajatoiminnassa voidaan järjestää myös kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, jotka ovat lakisääteisiä sosiaalihuollon palveluja. Kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukainen kuntouttava työtoiminta on työllistymistä edistävä palvelu, joka voidaan sisällyttää asiakkaan ja TE-toimiston ja kunnan sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa laadittuun aktiivisuussuunnitelmaan. Kuntouttava työtoiminta on sovitettava yhteen henkilön tarvitsemien muiden sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelujen, julkisten työvoimapalvelujen sekä muiden palvelujen ja tukitoimien kanssa. Kuntouttava työtoiminta on monialainen palvelu, ja sitä voidaan toteuttaa monella tavalla. Useimmiten kuntouttavaan työtoimintaan sisältyviä elämänhallintaa ja työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluja kuitenkin toteutetaan työpajaympäristössä. Kunnalla on oikeus saada kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivää ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvaa henkilöä kohti. Henkilön osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan vähentää kunnan työmarkkinatukimenoja.

Työpajoissa toteutetaan myös sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta, jolla tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalista kuntoutusta koskeva säännös mahdollistaa sisällöltään monentyyppisen toiminnan, eikä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

palveluun osallistumiseen liity velvoitteita. Sosiaalinen kuntoutus rahoitetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kautta, eikä rahoitukseen liity erillistä valtion korvausta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lakiesityksen mukaan kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus mukaan lukien siirtyvät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää nämä palvelut asukkailleen heidän tarpeidensa mukaisesti ja turvata myös tarvittavat lähipalvelut. Uudistuksen voimaantulolakisesityksen mukaan kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle liikkeenluovutuksen periaattein. Kuntien voimassa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät sopimukset, kuten järjestön kanssa tehdyt sopimukset sote-palvelun tuottamisesta, siirtyvät hyvinvointialueen vastuulle. Hyvinvointialue vuokraa kunnilta niiden omistukseen jäävät terveydenhuollon tai sosiaalitoimen käytössä olevat toimitilat siirtymäajaksi. Hyvinvointialue ja kunta voivat kuitenkin sopia sopimusten ja toimitilojen siirtymisen osalta myös toisin.

Kunnilla ei säily järjestämisvastuuta kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen tehtävissä, joten kunta ei myöskään enää voi saada valtion korvausta kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Niiden työpajojen, joissa ei tällä hetkellä järjestetä muita kunnallisia palveluja kuin kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta, toiminta (ml. toimitilat, henkilöstö ja ostopalvelusopimukset) siirtyy kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle ja toiminta voi käytännössä jatkua entisellään. Hyvinvointialue tekee tarvittavaa yhteistyötä myös valtion palveluiden, kuten työllisyyspalveluiden, kanssa.

Valiokunta toteaa, että kunnan on edelleen mahdollista järjestää nuorisolain mukaista työpajatoimintaa ja saada siihen opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää valtionavustusta sekä muuta työpajatoimintaa omalla verorahoituksellaan yleisen toimialansa puitteissa. Jos samassa työpajassa nykyisin tuotetaan myös muita palveluja kuin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, toiminta voi jatkua kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyönä siten, että hyvinvointialue tuo kuntouttavan työtoiminnan tai sosiaalisen kuntoutuksen palvelut kunnalta vuokraamaansa tilaan, jossa esimerkiksi kunnan nuorisotoimi ja hyvinvointialueen sosiaalihuolto tekevät yhteistyötä. Tällöin kokonaisuus säilyy asiakkaan näkökulmasta ennallaan. Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palvelut ovat kuitenkin kokonaan hyvinvointialueen järjestämiä ja rahoittamia, eikä kunta osallistu niiden tuottamiseen. Siltä osin kuin työpajassa kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta nykyisin kunnissa toteuttava henkilöstö ei siirry hyvinvointialueen palvelukseen sosiaalihuollon henkilöstönä hyvinvointialueen tulee rekrytoida palvelukseensa tarvittava henkilöstö. Sama koskee myös tarvittavia ulkoisia ostopalvelusopimuksia (esim. järjestöjen kanssa), jos ne eivät siirry hyvinvointialueen nimiin sosiaalihuollon sopimuksina.

Hyvinvointialue voi myös hankkia kunnalta kuntouttavan työtoiminnan palveluja ostopalvelusopimuksen perusteella. Tällöin kunnan tulee kuntalain kilpailuneutraalisääntöjen perusteella lähtökohtaisesti yhtiöittää toiminta ja hyvinvointialueen tulee hankintalain perusteella pääsääntöisesti kilpailuttaa hankinta. Kunnalla ei ole hyvinvointialueen kilpailutuksessa erityisasemaa suhteessa muihin palveluntuottajiin. Kuntouttavaa työtoimintaa koskeva laki kieltää kuntouttavan työtoiminnan hankkimisen yritykseltä kuntouttavaan työtoimintaan sisältyvää tukea ja ohjausta lukuun ottamatta. Jos kunta haluaa toimia kuntouttavan työtoiminnan palveluntuottajana ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

myydä palveluaan hyvinvointialueelle, se voi tarjota yhtiömuodossa hyvinvointialueelle tukea ja ohjausta koskevaa palvelua. Jos kunta haluaa tuottaa muutakin kuin tuki- ja ohjauspalvelua, kuten kokonaisen kuntouttavan työtoiminnan palvelukokonaisuuden, sen tulee organisoida toiminta säätiön tai yhdistyksen muotoon.

Sivistysvaliokunta kiinnittää lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan vakavaa huomiota nuorten mahdollisuuteen saada monipuolisesti ja laadukkaasti myös kuntouttavaa työtoimintaa ja sosiaalista kuntoutusta työpajoilla lähipalveluna. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää puolestaan lausunnossaan tärkeänä, että kuntien järjestämän monialaisen työpajatoiminnan toiminnan jatkuminen turvataan myös sote-uudistuksen jälkeen. Valiokunta pitää tärkeänä, että uudistuksen vaikutukset myös kuntien järjestämään kuntouttavaan työtoimintaan arvioidaan ja toiminnan jatkumisen edellytykset kunnissa samoin kuin kolmannen sektorin toimijoiden mahdollisuus toimia palvelujen tuottajina varmistetaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että erillisessä jatkovalmistelussa tulee selvittää työpajatoimintaa koskevan uudistamisen tarvetta siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy myös sivistysvaliokunnan näkemykseen siitä, että työpajatoiminnan mahdolliset hallinnolliset ja toiminnalliset muutokset tulee siirtymäaikana toteuttaa suunnitelmallisesti ja hallitusti ja siten, etteivät ne vaaranna työpajapalveluiden laatua, toimintaedellytyksiä ja saatavuutta lähipalveluna. (*Valiokunnan lausumaehdotus 7*)

Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa järjestöjen merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, ennalta ehkäisevässä työssä, asiantuntijaroolissa sekä palvelujen tuottajana. Järjestöt tuottavat muun muassa kuntoutuksen, lastensuojelun, vanhustenhuollon, päihdehuollon ja kehitysvammahuollon palveluja sekä asumispalveluja. Järjestöjen tuottamat palvelut vaativat usein vaativaa erityisosaamista ja kohdistuvat usein haavoittuvimmassa asemassa oleviin henkilöihin. Valiokunta tunnistaa, että järjestöillä on palvelujen tuottajien lisäksi merkittävä rooli sosiaalista hyvinvointia lisäävinä ja osallisuutta vahvistavina toimijoina.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esille huoli järjestöjen jäämisestä väliinpuotoajiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutoksessa, jos kunnat ja hyvinvointialueet eivät tue järjestöjen tekemää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Valiokunta korostaa, että järjestöt ovat uudistuksen jälkeen niin kuntien kuin hyvinvointialueidenkin merkittävä yhteistyökumppani. Järjestöillä on merkittävä rooli kansanterveyden edistämisessä.

Valiokunta toteaa ja pitää myönteisenä, että järjestöt on huomioitu sote-järjestämislaissa nyky-sääntelyä kattavammin. Sote-järjestämislain 6 ja 7 §:ssä säädetään hyvinvointialueen ja kunnan velvollisuudesta tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä niiden velvollisuudesta edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Pykälien säännöskohtaisten perustelujen mukaan tämä voi tarkoittaa esimerkiksi asukkaiden ohjaamista järjestöjen toiminnan pariin, asiantuntija-avun antamista, toimitilojen luovuttamista järjestöjen käyttöön tai avustusten myöntämistä järjestöille. Sote-järjestämislain 10 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on myös edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujensa yhteensovittamista muun muassa järjestöjen palvelujen kanssa. Lisäksi valiokunta painottaa, että

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

järjestöt voivat tuottaa hyvinvointialueelle ostopalveluja yksityisinä palveluntuottajina, jolloin niitä koskevat sote-järjestämislain 3 luvun säännökset, ja ne voivat osallistua hyvinvointialueiden hankintamenettelyihin. Järjestöt voivat tarjota palvelujaan myös suoraan asiakkaille kuten nykyisinkin. Vaikka esitykseen on kirjattu yhteistyövelvoite järjestöjen kanssa, on kuitenkin varmistettava, että jokaiselle alueelle muodostuu toimiva yhteistyörakenne hyvinvointialueen ja järjestöjen yhteistyölle. Valiokunta painottaa, että on tärkeää, että myös järjestöjen toimintamahdollisuudet turvataan uudistusta toimeenpantaessa.

Valiokunta toteaa, että kuntien ja hyvinvointialueiden tuki järjestöjen toiminnalle on jatkossakin vain yksi julkissektorin tapa edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tekevien järjestöjen toimintaa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekeviä järjestöjä tuetaan lisäksi valtionavustuksilla, jotka muodostavat keskeisen osan järjestöjen rahoituksesta. Muita rahoituksen lähteitä järjestöille ovat kertalahjoitukset, yritys yhteistyö ja jäsenmaksut. Valiokunta painottaa, että järjestöjen palvelujen jatkuvuuden ja toimintaedellytysten turvaamiseksi tulee luoda pysyvä rahoitusmalli.

Kielelliset oikeudet

Edellä on käsitelty hyvinvointialueiden kielellistä asemaa. Sote-järjestämislain 5 §:n sääntely vastaa nykyistä kuntia ja kuntayhtymiä koskevaa sääntelyä sote-palvelujen osalta. Kuten hallituksen esityksessäkin on tunnustettu, sosiaali- ja terveystalvveluja käyttävien asiakkaiden kannalta keskeistä kuitenkin on, miten kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä. Hallituksen esityksen mukaan olennaisia tekijöitä kielellisten oikeuksien käytännön toteutumisen kannalta ovat kielivähemmistön suhteellinen osuus väestöstä alueella, kielitaitoisen henkilökunnan saatavuus, mahdollisuudet järjestää palveluja kieliperusteisesti sekä erilaiset ohjauskeinot. Lähtökohtaisesti hyvinvointialueilla on kuntia isompina toimijoina kuntia paremmat edellytykset kehittää ja edistää kielellisten oikeuksien toteutumista. Toisaalta, kuten hallituksen esityksessä ja perustuslakivaliokunta lausunnossaan (kappale 155) toteaa, kielivähemmistöjen suhteellisen osuuden pieneneminen sosiaali- ja terveystalvveluista vastuussa olevilla alueilla saattaa johtaa palveluiden kielellisen saavutettavuuden heikentymiseen.

Sosiaali- ja terveystalvveliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan (kappale 156) tavoin, että kieli ja potilaan tarve tulla ymmärretyksi on tärkeä osa potilasturvallisuutta. Kieli ja ymmärretyksi tuleminen ovat myös edellytys potilaan itsemääräämisoikeuden ja tiedonsaantioikeuden toteutumiseksi.

Kielellisten oikeuksien käytännön toteutumisen kannalta perustuslakivaliokunta piti merkittävänä säädettäväksi ehdotettavia kielilautakuntia, joiden tehtävänä on arvioida kielellisen vähemmistön palveluiden saatavuutta, tarvetta ja laatua sekä tehdä näitä seikkoja koskevia ehdotuksia aluehallitukselle. Tämän lisäksi valiokunta kuitenkin korosti, että valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida uudistuksen toimeenpanon vaikutuksia kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen ja ryhtyä tarvittaessa vaadittaviin toimiin varmistaakseen potilaiden ja asiakkaiden mahdollisuuden saada omakielistä palvelua.

Sote-järjestämislakiehdotuksen 33 §:n mukaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Lainkohdan perustelujen mukaan se voi antaa tukea muille hyvinvointialueille esimerkiksi verkottamalla ruotsinkielisiä palveluita järjestäviä hyvinvointialueita ja tuottamalla malleja ja materiaalia ruotsinkielisten palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelystä kaikkien hyvinvointialueiden käyttöön. Vastaavasti Lapin hyvinvointialueen tehtävänä on lainkohdan mukaan tukea saamenkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa. Rahoituslaki ei sisällä säännöksiä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle ja Lapin hyvinvointialueelle osoitettavasta rahoituksesta liittyen niiden tehtävään tukea ruotsinkielisten ja saamenkielisten palvelujen kehittämistä koko maassa, vaan kaksikielisyydestä aiheutuvia kustannuksia rahoitetaan kaksikielisyyskriteerillä. Valiokunta toteaa, että kehittämistehtävän sisältö on perusteluissa kuvattu melko väljästi ja korostaa, että kehittämistehtävän toimeenpanossa on otettava huomioon tehtävän luonne muita hyvinvointialueita ja niiden omaa kehittämistyötä tukevana toimintana. Valiokunta pitää tärkeänä tehtävän riittävää resursointia ja yhteistyötä koulutuksen, tutkimuksen ja kehittämisen toimijoiden kanssa.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota myös saamenkielisten (kappale 159—161) ja viittomakielisten oikeuksien toteutumiseen (kappale 162—165).

Saamelaisella on saamen kielilain (1086/2003) mukaan oikeus käyttää saamen kieltä (inarinsaame, koltansaame tai pohjoissaame) asioidessaan saamelaisten kotiseutualueen kunnissa ja niissä kuntayhtymissä, joihin nämä kunnat kuuluvat. Hallituksen esityksen mukaan ehdotettu saamelaisten kielellisiä oikeuksia koskeva sääntely kattaa oikeuksien laajuuden osalta sekä lainsäädännön että käytännön osalta nykytilan tarkoittamat palvelut ja maantieteellisen alueen. Lisäksi oikeudet laajentuvat muiden kuin kotiseutualueella tuotettavien palvelujen osalta maantieteellisesti nykyisen Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin alueelle, koska se tulee osaksi perustettavaa Lapin hyvinvointialuetta. Lapin hyvinvointialueen saamenkielisyyslisä tukee saamenkielisten palveluiden järjestämistä käytännössä ja vastaa hallituksen esityksen mukaan tältä osin perustuslakivaliokunnan viime vaalikauden maakuntaudistuksesta esittämään huomioon saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden rahoituksesta (PeVL 26/2017 vp).

Ehdotetun sote-järjestämislain 5 §:n perusteluissa tuodaan esiin, että oikeus käyttää saamen kieltä tarkoittaa saamen kielilain mukaan sitä, että oikeus tulee ensisijaisesti turvata saamen kielen taitoisen henkilöstön kautta, mutta jos tämä ei ole mahdollista, niin oikeuden toteutumisesta voidaan huolehtia maksuttoman tulkkauksen kautta. Saamenkielisen henkilöstön haastavan saataavuuden kannalta saamenkielisten palvelujen järjestämisvastuuta ei voida säätää hyvinvointialueelle samalla tavoin kuin ruotsinkielisten palvelujen osalta säädetään. Valiokunta korostaa, että sote-järjestämislain 32 § velvoittaa hyvinvointialuetta kansallisen ja alueellisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä toimimaan yhteistyössä kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden, kuten saamelaiskäräjien, kanssa. Valiokunta korostaa yhteistyötä saamelaiskäräjien kanssa erityisesti niiltä osin kuin hyvinvointialueen palvelut koskevat saamen kieltä ja kulttuuria. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan lausunnossaan (kappale 161) esittämään vaatimukseen siitä, että valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida uudistuksen toimeenpanon vaikutuksia saamenkielisten oikeuksien käytännön toteutumiseen ja ryhtyä tarvittaessa vaadittaviin toimiin varmistukseksi potilaiden ja asiakkaiden mahdollisuus saada omakielistä palvelua.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetulla sääntelyllä ei lähtökohtaisesti muuteta viittomakieltä käyttävien oikeuksia. Sote-järjestämislain 5 §:n 3 momentin mukaan palveluja annettaessa on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkkauksesta ja tulkin hankkimisesta, jos sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse asiakkaan käyttämää viittoma- tai muuta kieltä tai asiakas ei vammaisuuden tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi. Hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnissa on katsottu, että tulevilla hyvinvointialueilla on lähtökohtaisesti nykyisiä järjestäjiä olennaisesti paremmat mahdollisuudet huolehtia alueellaan viittomakieltä käyttävien henkilöiden oikeuksien toteutumisesta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan (kappale 165) tavoin tärkeänä, että valtioneuvosto seuraa ja arvioi uudistuksen toimeenpanon vaikutuksia saamenkielisten ja viittomakielisten oikeuksien käytännön toteutumiseen ja ryhtyy tarvittaessa vaadittaviin toimiin varmistaakseen viittomakielisten potilaiden ja asiakkaiden oikeuksien toteutumisen.

Muita kieliä kuin kansalliskieliä, saamen kieltä ja viittomakieltä koskevat potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) säännökset, joiden mukaan potilaan ja asiakkaan äidinkieli, hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuurinsa on mahdollisuuksien mukaan otettava hänen hoidossaan ja kohtelussaan huomioon. Valiokunta pitää tärkeänä, että vieraskielisten asiakkaiden lisääntynyt määrä otetaan huomioon hyvinvointialueiden henkilöstön rekrytoinnissa ja koulutuksessa ja että palveluja tarjotaan mahdollisuuksien mukaan asiakkaalle ymmärrettävällä kielellä. Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta nostaa yleisesti esille saavutettavan ja tarvittaessa selkokielisen viestinnän tarpeen sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistoiminta

Sote-järjestämislakiehdotuksen 32 §:ssä säädetään yksittäisen hyvinvointialueen velvollisuudesta vastata alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisestä sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioon ottaen. Osana tätä tehtävää hyvinvointialueen tulee toimia yhteistyössä kuntien sekä muiden koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa. Lisäksi hyvinvointialueen tulee tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon osaamis- ja työvoimatarpeen arviointia ja ammatillisen osaamisen kehittämistä yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa sekä muiden koulutusviranomaisten, työhallinnon ja maakuntien liittojen kanssa. Hyvinvointialueiden tulee lakiesityksen mukaan huolehtia edellä mainitusta tehtävästään yhteistyössä muiden samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden kanssa. Työnjaosta, yhteistyöstä ja toiminnan yhteensovittamisesta tulee sopia sote-järjestämislain 36 §:n mukaisessa yhteistyöalueen yhteistyösopimuksessa.

Sivistysvaliokunnan lausunnossa (s. 21—22) ja useissa valiokunnan saamista asiantuntijalausunnoissa katsotaan, että tutkimus-, kehittämis-, koulutus- ja innovaatiotoiminnalla (TKKI-toiminta) tulisi olla merkittävämpi rooli lakiesityksessä ja hyvinvointialueille ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueille tulisi säätää esitettyä selkeämpi ja vahvempi TKKI-toiminnan velvoite. Sivistysvaliokunta korostaa lausunnossaan, että uudistuksessa tulee huomioida monialaisen osaamisen tuottaminen, yliopistojen ja yliopistosairaaloiden tuloksekkaan yhteistyön turvaaminen ja koulutus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan varmistaminen kaikilla hyvinvointialueilla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valtiovarainvaliokunta pitää lausunnossaan (VaVL 1/2021 vp) välttämättömänä, että yliopistotason sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoitus varmistetaan erillisellä lainsäädännöllä. Valiokunnan mukaan valmistelutyön yhteydessä on arvioitava kattavasti sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (ml. rakenteet, rahoitus ja ohjaus) koskevaa sääntelyä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että esityksessä ehdotettu TKKI-rakenteita koskeva sääntely vastaa pitkälti nykytilaa eikä esityksessä esitetä säädettäväksi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden yhteistyösopimusta koskevaa sääntelyä tarkemmin alueellisista tai valtakunnallisista TKKI-toiminnan rakenteista.

Myöskään yliopistollisten sairaaloiden tehtävistä tai erillisrahoituksesta ei nykyisin säädetä laisaa lukuun ottamatta yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle sairaanhoitopiireille terveydenhuoltolain ja sen nojalla annettujen asetusten perusteella keskitettyjä erityistason sairaanhoidon tehtäviä. Näihin tehtäviin ei esitetä muutoksia hallituksen esityksessä, vaan yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet hoitaisivat jatkossa vastaavia tehtäviä kuin yliopistollista sairaalaa ylläpitävät sairaanhoitopiirit nykyisin. Nykytilannetta vastaavasti keskitettyjen tehtävien rahoitusvastuu jakautuu kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjien kesken.

Esityksessä ei ehdoteta myöskään muutoksia valtion tutkimus- ja koulutuskorvauksia koskevaan sääntelyyn. Eduskunta päättää vuosittain terveydenhuollon ja sosiaalihuollon tutkimus- ja koulutuskorvauksia koskevien momenttien rahoitustasosta. Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuu kunnista siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden ja pelastustoimen vuoden 2022 yhteenlaskettuihin kustannuksiin. Näin ollen hyvinvointialueille siirtyy myös kuntien ja sairaanhoitopiirien nykyisin sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaan käyttämä rahoitus siltä osin kuin se on kirjautunut sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta jakaa sivistysvaliokunnan näkemyksen siitä, että tutkimustiedon ja osaamisen vahvalla perustalla on keskeinen merkitys sosiaali- ja terveyspalveluiden onnistumisessa ja kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusrahoituksen turvaamista välttämättömänä korkeatasoisen ja vaikuttavan hoidon ja palveluiden samoin kuin palvelujärjestelmän kehittämisen kannalta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että 2000-luvun alkuvuosista lähtien tutkimusmääräraha on laskenut merkittävästi. Sivistysvaliokunta viittaa lausunnossaan eduskunnan vuoden 2020 talousarvioesityksen yhteydessä hyväksymään lausumaan, jonka mukaan tutkimusrahoituksen riittävyys varmistetaan uudessa sote-rakenteessa. Lisäksi eduskunta edellytti, että valtion tutkimusrahoitusta terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen vahvistetaan ja saatetaan takaisin kasvu-uralle väestön terveyttä ja hyvinvointia edistävän, korkeatasoisen ja vaikuttavan tutkimuksen varmistamiseksi.

Valiokunta katsoo sivistysvaliokunnan tavoin, että kyse on laajasta kokonaisuudesta, jota säänneltäessä on paneuduttava tarpeisiin ja mahdollisuuksiin kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa ja niiden rahoitusta sekä yliopistollisia sairaaloita koskevaa sääntelyä kokonaisuutena. Valiokunta katsoo, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos luo tarvittavan pohjan jatkokehittämiselle, joka on tarkoituksen-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mukaista toteuttaa erillisvalmisteluna. Valiokunta ehdottaa tästä lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 9*).

Valiokunta ehdottaa kuitenkin tarkennettavaksi sote-järjestämislain 22 §:n 2 momenttia jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla niin, että se sisältää valtakunnallisten strategisten tavoitteiden asettamisen sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kokonaisuudesta. Valiokunta katsoo, että säännöksen tarkentaminen tältä osin vahvistaa valtioneuvoston mahdollisuuksia asettaa valtakunnallisilla strategisilla tavoitteilla suuntaviivoja hyvinvointialueilla tehtävään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, jolla tuetaan yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Vastaavalla tavalla valtioneuvosto voi määritellä valtakunnallisia tavoitteita myös sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistyötä koskevaa sote-järjestämislain 32 §:ää tarkennetaan niin, että hyvinvointialue vastaa kokonaisuudesta, joka käsittää kunnille nykyisin kuuluvan palvelujärjestelmässä tapahtuvan koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kokonaisuuden hyvinvointialueella.

Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti sosiaalihuoltolakiin on tehty 1.9.2020 voimaan tulleet muutokset, jotka mahdollistavat valtion rahoituksen myös sosiaalityön yliopistolliseen tutkimukseen ja erikoissosiaalityöntekijän koulutukseen. Sosiaalihuollon tutkimusperusteiseen kehittämiseen voidaan siten luoda pohja. Kuten sivistysvaliokuntakin toteaa, tämä uusi rahoitusmahdollisuus on tärkeä sen vuoksi, että sosiaalityön ja sosiaalipalveluiden tutkimukseen ei ole ollut terveyden tutkimuksen kaltaista valtion korvaukseen perustuvaa rahoitusjärjestelmää. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso on välttämättä jatkossa turvata ja pyrkiä sitä myös korottamaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy myös siihen sivistysvaliokunnan kantaan, että sosiaalihuoltoon tulee luoda yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset yliopistolliset palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet. Sosiaalihuollon asiakkaalla tulee olla oikeus saada parhaaseen mahdolliseen tutkittuun tietoon perustuvaa palvelua vastaavalla tavalla kuin terveydenhuollossa. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 8*)

Sivistysvaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että sosiaalialan osaamiskeskustoiminta mainitaan hallituksen esityksessä hyvinvointialueiden yhteistyösopimusta koskevan sote-järjestämislain 36 §:n perusteluissa, mutta ei varsinaisessa lakiehdotuksessa. Sivistysvaliokunta katsoo, että osaamiskeskusten asema tulee turvata lakiehdotuksessa, jotta välttyään lain epäselviltä tulkinnoilta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annettuun lakiin on hallituksen esityksellä HE 56/2021 vp esitetty tehtäviksi tarpeelliset tekniset muutokset siten, että sääntelyä sovelletaan jatkossa kuntien sijasta hyvinvointialueisiin. Myös osaamiskeskusten erillisrahoituksen on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus jäädä ennalleen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

Valiokunta korostaa valvonnan merkitystä asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavien olosuhteiden ja käytäntöjen ennalta ehkäisemisessä. Valvonnan tehokkuudella on merkitystä myös pal-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

velujen saatavuuden ja saavutettavuuden edistämisessä samoin kuin havaittujen puutteiden ja epäkohtien jälkikäteisessä korjaamisessa.

Sote-järjestämislakiehdotuksen 6 luvussa säädetään hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvonnasta, hyvinvointialueen velvollisuudesta valvoa sille palveluja tuottavia yksityisiä palveluntuottajia sekä valtion valvontaviranomaisten suorittamasta hyvinvointialueiden järjestämisvastuun sekä kuntien 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta. Luku sisältää säännökset hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvontavelvollisuudesta (40 ja 41 §) ja valvontaviranomaisista (42 §), valvonta-asian käsittelystä (43 §), viranomaisten välisestä yhteistyöstä (44 §), ohjaus- ja arviointikäynneistä (45 §), tarkastusoikeudesta (46 §), hallinnollisesta ohjauksesta (47 §), määräyksestä ja uhkasakosta (48 §) ja valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta (49 §). Hallituksen esityksen mukaan valvonnan sisältö täsmentyy ja siihen tulee uusia painotuksia sekä valvonnan uudelleen kohdentamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen valvonnassa suunnataan painopistettä järjestämisen sekä siihen kuuluvan omavalvonnan valvontaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää perusteltuna lain tavoitetta siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan painopistettä jälkikäteisestä valvonnasta järjestämisen sekä siihen kuuluvan omavalvonnan valvontaan. Valiokunta toteaa, että sääntelyn onnistunut toimeenpano edellyttää muun muassa valvontaviranomaisilta uudenlaista osaamista sekä yhtenäisten toimintakäytäntöjen kehittämistä niin palvelujen järjestämisen kuin tuottamisenkin valvonnan osalta. Myös valvontatietojen käyttöön ja raportointiin liittyvät uudet tehtävät lisäävät valvontaviranomaisten osaamis- ja muita resurssitarpeita. Valiokunta pitää tärkeänä, että tehtävien lisääntyessä niihin osoitetaan riittävä rahoitus.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota kysymyksiin liittyen yksityisten palveluntuottajien omavalvontaan, hyvinvointialueen mahdollisuuksiin reagoida asiakas- tai potilasturvallisuuteen välittömästi vaikuttaviin epäkohtiin tai puutteisiin, hyvinvointialueen ja valvontaviranomaisten toimivaltuuksiin, valvonnan toteutumiseen hyvinvointialueiden toimiessa yhteistyössä tai yhteistoiminnassa aluehallintoviraston toimialueen rajat ylittäen, valvonta-asian vireilletuloon sekä valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeuksiin. Valiokunta ehdottaa jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvattuja täsmennyksiä sote-järjestämislakiehdotuksen 40, 41, 44, 46 ja 49 §:iin. Valiokunta toteaa, että yksityisestä terveydenhuollosta ja yksityisistä sosiaalipalveluista annettuja lakeja on tarkoitus muuttaa vastaamaan sote-järjestämislain omavalvontaa koskevia säännöksiä osana HE 56/2021 vp (Sote100) esitettyjä muutoksia. Lisäksi valiokunnan saaman tiedon mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on tarkoitus arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa sekä valvontaviranomaisten omavalvontaa koskevia säännöksiä vielä tällä hallituskaudella. Valvonnan arviointi koskisi sekä julkisia palvelunjärjestäjiä ja -tuottajia että yksityisiä palveluntuottajia.

Valiokunta painottaa, että valvontaviranomaisen osaamista ja roolia on vahvistettava erityisesti järjestämisvastuun ohjaukseen ja valvontaan liittyvissä tehtävissä, joissa on tarve laajamittaiselle ennakkolliselle ja vuorovaikutteiselle valvontatoiminnalle jälkikäteisvalvonnan lisäksi. Valvontaroolia tulee vahvistaa myös tuottamisvastuuseen liittyvän ennakoivan ohjauksen ja omavalvonnan edistämisessä, tukemisessa sekä viranomaisvalvonnan toimenpiteisiin ryhtymistä tilanteissa, joissa omavalvonta ei syystä tai toisesta riitä varmistamaan riittäviä, asianmukaisia ja turvallisia

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

palveluja. Valvontaviranomaisella täytyy olla kyky tarvittaessa voimakkainkein keinoin oikea-aikaisesti puuttua asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Uudistus edellyttää valvontaviranomaiselta myös uusien toimintakäytäntöjen kehittämistä ja sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa syntyvän valvontatiedon raportointikyvyn parantamista. Valvontaan sisältyy myös palveluntuottajien ohjaus ja siihen liittyvät arviointikäynnit.

Valiokunta pitää hyvänä, että ehdotus parantaa valvontaviranomaisten mahdollisuuksia ohjata ja valvoa niin oman kuin myös ostopalvelutuotannon lainmukaisuutta verrattuna nykytilaan. Vaikka valvontaviranomaisilla on nykyisinkin laajat valtuudet, ehdotus selkeyttää ja tehostaa valvontaviranomaisten toimintamahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Uudellamaalla

Hallituksen esityksen 5. lakiehdotus sisältää sääntelyn sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla (jäljempänä myös Uusimaa-laki). Lain tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Uudellamaalla.

ErillISRatkaisua koskevan lakiehdotuksen mukaan Uudenmaan maakunnassa on muista maakunnista poiketen neljä hyvinvointialuetta, joille siirretään nykyisin kuntien vastuulla olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Helsingin kaupunki jää hyvinvointialuejaon ulkopuolelle, ja sillä on edelleen näiden palveluiden järjestämisvastuu. Erikoissairaanhoidon ja yliopistolliseen sairaalatoimintaan liittyvien tehtävien osalta tehtäviä on säädetty lailla HUS-yhtymälle. Lisäksi hyvinvointialueet voivat siirtää tehtäviä HUSille lailla säädettyä HUS-järjestämissopimuksen perusteella.

Uudenmaan erillISRatkaisu poikkeaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen osalta hallinnolliselta malliltaan muussa maassa toteutettavaksi ehdotetusta mallista. Kuten mietinnössä on edellä integraatiota koskevassa jaksossa todettu, järjestämisvastuun integraatio ei toteudu yhden järjestäjätahon toimesta siten kuin muualla maassa.

Hallituksen esityksessä (s. 1 169) Uudenmaan erillISRatkaisua perustellaan sillä, että Uudellamaalla toiminnalliset lähtökohdat poikkeavat muusta maasta. Uudenmaan jaon useampaan järjestämisvastuussa olevaan tahoon mahdollistaa perustelujen mukaan alueen muuta maata suurempi väestöpohja ja henkilöstön osaamista koskeva laaja resurssipohja. Muualla maassa ei voida muodostaa nykyistä maakuntaa pienempiä järjestäjien kokonaisuuksia ilman, että hyvinvointialueista syntyisi kantokyvyltään liian heikkoja alueita. Kaikilla muilla hyvinvointialueilla tarvitaan keskuskuntaa hyvinvointialueiden kantokyvyn turvaamiseksi. Esityksen perustelujen mukaan erillISRatkaisu mahdollistaisi muutoksen hallitummin kuin yhden hyvinvointialueen malli. Keskeisenä tavoitteena on hallituksen esityksen mukaan ollut erillISRatkaisun avulla turvata myös HUSin toiminta, jolla on sekä Uudellamaalla että yhteistoiminta-alueella alueellisesti ja valtakunnallisesti keskitettyjä erikoissairaanhoidon tehtäviä, joiden hoito tulee uudistuksessa turvata. Uudenmaan maakunnassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ensisijaisessa vastuussa olevien järjestäjien väestöpohja ei myöskään olennaisesti poikkeaisi maakunnittain muodostetuista hy-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vinvointialueista. Ainoastaan Itä-Uudenmaan hyvinvointialue kuuluisi pienimpien hyvinvointialueiden joukkoon.

Perustuslakivaliokunnan mielestä (kappale 116) erillISRatkaisulle on lain tarkoitus huomioiden esitetty hyväksyttävät perustelut.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan (s. 25) pitänyt Uudenmaan erillISRatkaisua perusteltuna ottaen huomioon Uudenmaan muita maakuntia merkittävästi suurempi koko ja muista maakunnista poikkeavat olosuhteet. Uudellamaalla sijaitsee kolme neljästä Suomen suurimmasta kaupungista, minkä lisäksi maakunnassa sijaitsee useita vahvoja kehyskuntia, jotka asukasmääränsä ja olosuhteidensa puolesta ovat verrattavissa moniin muiden maakuntien keskuskaupunkeihin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa Uudenmaan erillISRatkaisusta on annettu yhtäältä sitä puoltavia ja toisaalta kriittisiä kannanottoja. Ratkaisua on kyseenalaistettu erityisesti, koska rakenteellinen integraatio ei toteudu järjestämisvastuun jakautumien vuoksi Uudellamaalla. Järjestämisvastuun jakautumisen vuoksi on myös arvioitu, että se voi merkitä kustannusten kasvua, osaoptimointia, päällekkäistä tuotantoa sekä lisääntyvää kilpailua osaavasta työvoimasta.

Valiokunta viittaa ensinnä siihen, että alueen kunnat ovat arvioineet, että ehdotettu rakenne on toteuttamiskelpoisin ratkaisu ja ottaa huomioon alueen erilaisen väestörakenteen. Palvelujen turvaamisen näkökulmasta valiokunta pitää painavana perusteena hallituksen esityksessä esitettyä (s. 231) perustelua toimeenpanon riskien minimoimisesta. Alueen suureen kokoon liittyvä muutoksen suuruus muodostaa sellaisenaan palvelujen turvaamisen näkökulmasta riskin, joka voidaan estää pienentämällä muutoksen mittavuutta. Uudellamaallakin muutos tapahtuisi kuitenkin muuhun maahan nähden samansuuntaisesti, kun järjestämisvastuu perustasosta siirtyy Helsinkiä lukuun ottamatta yhtä kuntaa suuremmalle alueelle, jolle säädetään vastaava suoran demokratian hallintomalli kuin muualle Suomeen. Vaikka järjestämisvastuu jakautuu Uudellamaalla hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän välillä, alueiden kasvava koko ja sen myötä parempi järjestämiskyky sekä järjestäjien pienempi määrä luovat kuitenkin potentiaalिन nykyistä hallitummalle perus- ja erikoistason väliselle yhteistyölle Uudellamaalla kokonaisuutena. Valiokunta korostaa toiminnallisesta näkökulmasta alueiden välisen yhteistyön ja yhteisen sopimisen merkitystä, jotta vastaavia hyötyjä voidaan alueella toteuttaa kuin integroiduilla hyvinvointialueilla.

Valiokunta painottaa, että Uudellamaalla toteutettavaa rakenneratkaisua tulee seurata ja arvioida tarkasti erityisesti palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun sekä kustannusvaikuttavuuden näkökulmasta sekä tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli osaoptimointia palvelujen toteutuksessa ilmenee.

HUS-yhtymän järjestämisvastuu ja järjestämissopimus. Ehdotetun Uusimaa-lain 5 §:ssä säädetään niistä palveluista, joissa järjestämisvastuu on HUS-yhtymällä. Pykälässä HUS-yhtymän vastuulle säädetään vastuu muun muassa keskitettävistä palveluista, yliopistolliselle sairaalalle kuuluvista tehtävistä, ensihoidosta sekä kiireellisestä hoidosta lukuun ottamatta perusterveydenhuollon kiireellistä hoitoa. Lisäksi pykälässä säädetään vastuu niistä tehtävistä, jotka turvaavat HUS-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

yhtymälle laadun ja potilasturvallisuuden näkökulmasta riittävän volyymin ja osaamisen erikoissairaanhoidon. Lain 6 §:ssä säädetään muista HUS-yhtymälle kuuluvista tehtävistä.

Uusimaa-lain 3 luvussa säädetään HUS-järjestämissopimuksesta, joka on Uudenmaan hyvinvointialueiden Helsingin kaupungin ja HUSin keskinäinen sopimus, jossa sovitaan sopimuksen osapuolien työnjaosta, yhteistyöstä ja toiminnan yhteensovittamisesta palvelujen järjestämiseksi. HUSille lain mukaan kuuluvista tehtävistä ei voi sopia toisin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on esitetty huolta siitä, että HUS-järjestämissopimuksen ja HUS-yhtymän järjestämismääräysten rajanveto jää tulkinannanvaraiseksi erityisesti siltä osin, mitkä tehtävät ovat sellaisia, jotka lain nojalla kuuluvat HUSille Uusimaa-lain 5 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan, joka säättää lakisääteisesti HUSille vastuun niistä erikoissairaanhoidon palveluista, joita momentin 1—5 kohdassa tarkoitettujen palvelujen järjestäminen edellyttää, jotta turvataan HUS-yhtymän erikoissairaanhoidon palvelujen riittävä määrällinen ja sisällöllinen kokonaisuus osaamisen, potilasturvallisuuden, palvelujen laadun sekä kustannusvaikuttavuuden varmistamiseksi.

Valiokunta toteaa, että esitetty säännös voi aiheuttaa jännitteitä HUS-yhtymän ja alueen hyvinvointialueiden välillä säännöksen tulkinnasta. Valiokunta korostaa, että säännöksessä määriteltyjen muiden tehtävien hoito edellyttää eri erikoisalioilla ja toiminnoissa tarpeeksi suurta palveluvolyymiä, jolla erityisosaaminen pystytään turvaamaan. Ilman riittävää palveluvolyymia erikoistuminen tai erikoisosaamisen ja laadun sekä potilasturvallisuuden ylläpitäminen ei ole mahdollista. Lisäksi toiminta muodostuu kalliiksi ja tehottomaksi, jos HUS-yhtymän toiminnan volyyymi kaventuu olennaisilta osin.

Valiokunta toteaa, että erillisratkaisun toiminnallinen onnistuminen edellyttää, että Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän on kyettävä nykyistä tiiviimpään dialogiseen strategiseen yhteistyöhön. Yhteistyön keskeisenä tavoitteena tulee olla kaikille toimijoille yhdessä ja yhteisesti asetetut strategiset tavoitteet ja mittarit, joiden kautta Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin HUS-yhtymään kohdistama omistajaohjaus on mahdollisimman yhdensuuntaista sekä strategisella että operatiivisella tasolla. Näiden strategisten tavoitteiden päämääränä tulee valiokunnan näkemyksen mukaan olla asiakkaan näkökulmasta palvelujen toiminnallisen kokonaisuuden toteutus sekä palvelujen laadun ja potilasturvallisuuden varmistaminen niin HUS-yhtymässä kuin hyvinvointialueilla.

Valiokunta korostaa, että osana edellä todettua Uudenmaan rakenneratkaisun seurantaan tulee seurata ja arvioida myös HUS-järjestämissopimuksen toimivuutta palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja laadun, kustannusvaikuttavuuden, HUS-yhtymän toiminnan riittävän volyymin, osaamisen sekä potilasturvallisuuden näkökulmasta. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin epäkoh-
tien korjaamiseksi.

Potilasdirektiivi

Valiokunnan kuulemisissa on noussut esiin niin kutsutun potilasdirektiivin (potilaiden oikeuksien soveltamisesta rajat ylittävissä terveydenhuollossa annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/24/EU) suhde nyt ehdotettuun sääntelyyn. Direktiivin lähtökohtana on, että

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

potilas saa hakea vapaasti terveyspalveluja toisesta EU- tai ETA-valtiosta ja Sveitsistä. Potilaalla on oikeus korvaukseen toisessa valtiossa saamastaan hoidosta samojen perusteiden mukaisesti kuin jos hoito olisi annettu potilaan kotimaassa.

Potilasdirektiivi on implementoitu Suomessa säätämällä laki rajat ylittävästä terveydenhuollosta (1201/2013, jäljempänä rajalaki), joka tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Rajalakiin on koottu rajat ylittävään terveydenhuoltoon liittyvät menettelyt ja rajat ylittävän terveydenhuollon palveluista aiheutuneiden kustannusten korvaamista koskevat kansalliset säännökset. Ehdotetussa sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia nykyiseen rajat ylittävästä terveydenhuollosta annettuun lakiin, jolla on pantu täytäntöön potilasdirektiivi Suomessa. Sote-uudistus ei koske kyseisiä korvauksia, vaan Suomen kansallista palvelujärjestelmää ja sen osalta erityisesti järjestämistäsiirtoa. Saadun selvityksen mukaan sote-uudistus edellyttää teknisiä muutoksia rajalakiin ja ne on esitetty tehtäväksi ns. Sote100-lakiesitysten (HE 56/2021 vp) yhteydessä. Lisäksi sosiaali- ja terveystoimen ministeriössä on asetettu hanke, jossa arvioidaan sairausvakuutuslakiin kohdistuvien muutosten vaikutuksia ulkomailla aiheutuneiden sairaanhoitokustannusten korvausprosessiin sekä kartoitetaan toimeenpanossa esiintyneitä muutostarpeita.

Pelastustoimen uudistaminen

Valiokunta viittaa hallintovaliokunnan lausuntoon, jossa sen toimialaan kuuluvaa pelastustoimen uudistusta on käsitelty laajasti (s. 39—52). Kuntien vastuulla olevat pelastustoimen tehtävät ehdotetaan siirrettäviksi perustettavien 21 hyvinvointialueen vastuulle. Helsingin kaupunki vastaa jatkossakin pelastustoimen järjestämisestä. Pelastustoimen nykyinen aluejako vastaa pääosin muodostettavia hyvinvointialueita. Muutoksia aluejaossa tapahtuu kuitenkin Oulu-Koillismaan pelastustoimen alueella Pohjois-Pohjanmaalla sekä Keski-Uudenmaan pelastustoimen alueella, joka jakautuu tuleville Keski-Uudenmaan ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueille.

Hallituksen esitykseen sisältyvää pelastustoimen järjestämisestä annettavaa lakia (3. lakiehdotus) sovelletaan hyvinvointialueen järjestämistäsiirtoa olevan pelastustoimen järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan. Niin sanotussa Uusimaa-laissa (5. lakiehdotus) säädetään Helsingin kaupungin pelastustoimen hallinnon ja talouden eriyttämisestä. Pelastustoimen rahoitusvastuu siirretään kunnilta valtiolle. Säännökset pelastustoimen rahoituksen perusteista sisältyvät hyvinvointialueiden rahoituksesta annettavaan lakiin (7. lakiehdotus).

Pelastuslaitokset toimivat sosiaali- ja terveystoimen ensihoidon palveluntuottajina lähes kaikilla pelastustoimen alueilla. Pelastuslaitokset ja sopimuspalokunnat hoitavat valtaosan ensihoitopalveluun kuuluvasta ensivastetoiminnasta koko maassa. Valiokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin välttämättömänä, että pelastustoiminnan ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuoma synergiaetua turvataan. Uudistuksen yhtenä tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialueiden pelastuslaitoksilla on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja koko maassa.

Uudistuksen tavoitteena on turvata ja ylläpitää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, kattavuutta ja laatua sekä kehittää pelastustoimen palvelujen valtakunnallista yhdenmukaisuutta ja tehostaa toiminnan vaikuttavuutta. Lisäksi suuronnettomuuksiin ja muihin häiriötilanteisiin, poikkeusoloihin ja niihin kuuluviin väestönsuojelutilanteisiin varautumista pyritään parantamaan. Tärkeä elementti hätätilanteiden hoitoa on kyky kommunikoida kansalaisten kanssa heidän omalla äidinkiellään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kielellään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että ruotsinkielisen pelastushenkilökunnan koulutusta tulee vahvistaa mahdollisimman ripeästi.

Hallintovaliokunta piti lausunnossaan uudistuksen tavoitteita kannatettavina. Näiden tavoitteiden toteutuminen edellyttää toimivaa ja riittävän tiheää paloasemaverkostoa sekä toimivaa yhteistyötä sopimuspalokuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että pelastustoimen lähipalvelut säilyvät pääosin nykyisen kaltaisina ja vähintään nykyisen tasoisina, jotta nopean avun tuottaminen onnettomuustilanteissa voidaan varmistaa. Tämä on mahdollista vain varmistamalla riittävä rahoitus pelastustoimen tehtävien hoitamiseen. Hyvinvointialue päättää saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. Laskennallisten kustannusten perusteet määrittellen kuitenkin pelastustoimelle erikseen. Valiokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin välttämättömänä, että uudistuksessa huolehditaan pelastustoimen riittävästä rahoituksesta sekä pelastustoimen lähipalvelujen säilyttämisestä nykyistä vastaavalla tasolla.

Sopimuspalokuntajärjestelmän toiminnan varmistaminen on pelastustoimen palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta elintärkeää. Sopimuspalokuntien merkitys pelastustoiminnan palvelujen tuottajana tai tukena korostuu erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Hallintovaliokunta painottaa, että sopimuspalokuntien pitkän aikavälin toimintaedellytykset tulee turvata erilaisin toimenpitein. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy hallintovaliokunnan näkemyksiin.

Hallintovaliokunta tähdensi, että pelastustoimi on säädettävässä lainsäädännössä erillinen ja asemaltaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon rinnasteinen toimiala myös hyvinvointialueella. Hyvinvointialue päättää kuitenkin itsehallintonsa nojalla omasta organisaatiostaan. Pelastustoimen tehtävät siirtyvät omana erillisenä toimialanaan hyvinvointialueen järjestämivastuulle. Hallintovaliokunta korosti, että toimialat ovat ehdotetussa lainsäädännössä tasavertaisia.

Uudenmaan erillisratkaisun vaikutukset pelastustoimessa

Hallintovaliokunta piti ehdotettua Uudenmaan erillisratkaisua myös pelastustoimen näkökulmasta perusteltuna. Uusimaa on muita maakuntia merkittävästi suurempi ja alueen olosuhteet poikkeavat muista maakunnista. Esimerkiksi alueen huomattavan suuri väestömäärä aiheuttaa myös pelastustoimelle erilaisia haasteita kuin muualla Suomessa.

Hallintovaliokunta kiinnitti huomiota myös Helsingin kaupungin erityispiirteisiin, joita ovat pelastustoimen kannalta muun muassa kaupunkirakenteen aiheuttamat liikenteelliset haasteet ja pendelöinnin vaikutukset henkilömäärään perustuviin riskeihin. Pääkaupungissa on myös yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta elintärkeitä toimintoja sekä kriittistä infrastruktuuria, palveluja ja toimintoja, jotka vaativat erilaista varautumista ja resursseja kuin muualla maassa. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että nämä erityispiirteet voidaan ottaa huomioon myös pelastustoimen rahoituksen määräytymistekijöissä.

Pelastuslaitokset ensihoitopalvelujen tuottajina

Voimassa olevan terveydenhuoltolain 39 §:n mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on järjestettävä alueensa ensihoitopalvelu. Se voi järjestää palvelun alueellaan hoitamalla toiminnan itse,

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla sen muulta palveluntuottajalta. Tällä hetkellä kuusi sairaanhoitopiiriä tuottaa ensihoitopalvelun omana toimintanaan. Pelastuslaitos osallistuu ensihoitopalvelun tuottamiseen 14 sairaanhoitopiirissä. Seitsemässä sairaanhoitopiirissä on oman ja pelastuslaitoksen tuottaman ensihoidon lisäksi myös yksityisiä ensihoidon palveluntuottajia.

Pelastustoimi on merkittävä palvelujen tuottaja sosiaali- ja terveystoimen vastuulla olevissa ensihoitopalvelutehtävissä. Pelastuslaitokset ja sopimuspalokunnat hoitavat valtaosan ensihoitopalveluun kuuluvasta ensivastetoiminnasta koko maassa. Pelastustoimi ei kuitenkaan ole osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa, vaan se on oma erillinen ja asemaltaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon rinnasteinen toimialansa myös hyvinvointialueella. Hallintovaliokunta piti lausunnossaan välttämättömänä, että pelastustoimen mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja turvataan myös perustettavilla hyvinvointialueilla. Pelastustoimen ja ensihoidon tiiviin yhteyden tuoman synergiaedun säilyttäminen palvelutuotannossa on keskeinen peruste sille, että pelastustoimi siirretään hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Tämä edellyttää pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen palvelurakenteen organisoimista yhdenmukaisen aluejaon ja järjestämismallin mukaisesti.

Pelastustoimi voi ehdotetun lainsäädännön perusteella jatkossakin tuottaa ensihoitopalveluja hyvinvointialueen omana toimintana, kun hyvinvointialue järjestäjänä ja pelastustoimi tuottajana organisoidaan samaan oikeushenkilöön. HUS-yhtymällä on ehdotetun lainsäädännön mukaan järjestämisvastuu mm. terveydenhuoltolain 39 §:ssä tarkoitetusta ensihoitopalvelusta Uudellamaalla. HUS-alueella palvelut voidaan saadun selvityksen mukaan hankkia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 15 §:n 6 momentissa tarkoitettuna ns. käänteisenä sidosyksikköhankintana, koska Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on määräysvalta HUS-yhtymään.

Valiokunta pitää hallintovaliokunnan tavoin tärkeänä, että Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin pelastuslaitokset voivat jatkossakin tuottaa ensihoitopalveluja. Kun pelastustoimella on mahdollisuus tuottaa ensihoitopalveluja, voidaan varmistaa tuottava synergia pelastustoimen ja kiireellisen ensihoidon resurssien käytössä ja taata tehokas toiminta onnettomuuden uhrien pelastamisen ja potilaiden hoidon rajapinnassa. Harkinta ensihoito- ja ensivastepalvelujen tuottamistavasta on kuitenkin sen järjestämisestä vastaavilla hyvinvointialueilla ja Uudellamaalla HUS-yhtymällä.

Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämällä tavalla 3. lakiehdotuksen 5 §:n täydentämistä asetuksenantovaltuudella, jonka mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin suurempiin kokonaisuuksiin koottujen tehtävien kustannusten jakamisesta ja korvauksista. Lisäksi ehdotetaan saman lakiehdotuksen 6 §:n muuttamista siten, ettei pelastustoimen palvelutasopäätöstä alisteta aluehallintoviraston vahvistettavaksi vaan aluehallintovirasto antaa asiasta valmisteluvaiheessa lausunnon.

Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että 3. lakiehdotuksen 11 §:n kriteerit siitä, mitä tarkoitetaan investointien laajakantoisuudella ja merkittävyydellä, ovat varsin yleispiirteisiä (kappale 106). Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa säännöksen täsmentämistä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Rahoitus

Hyvinvointialueiden rahoitusmalli

Valtion rahoituksesta hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseen ehdotetaan säädettäväksi laissa hyvinvointialueiden rahoituksesta (7. lakiehdotus, jäljempänä myös rahoituslaki). Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu suurelta osin valtion rahoitukseen sekä osin asiakas- ja käyttömaksuihin. Koska valtio ottaa vastuun hyvinvointialueiden rahoittamisesta, siirtyvien tehtävien kustannuksia vastaava määrä kuntatalouden tuloja koko maan tasolla siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen kokonaisveroasteen nousun estämiseksi. Sote-uudistuksen myötä yli puolet (noin 59 %) kuntien käyttötalouden kustannuksista siirtyy hyvinvointialueille, kun kuntien lakisääteiset tehtävät vähenevät merkittävästi. Siirtyvien nettokustannusten arvioidaan valiokunnan saaman selvityksen mukaan olevan arviolta noin 20,6 mrd. euroa vuoden 2022, tasossa ja näistä sote-palvelujen osuuden arvioidaan olevan noin 20,16 mrd. euroa ja pelastustoimen noin 470 milj. euroa.

Kustannusten ja tulojen siirto on koko maan tasolla kustannusneutraali. Sen sijaan kuntakohtaisesti siirtyvät kustannukset ja tulot voivat poiketa merkittävästi toisistaan. Kuntakohtaisia eroja kuitenkin rajoitetaan valtionosuusjärjestelmään esitettävillä muutoksilla sekä tasauselementeillä. Koko maan tasolla muutos on noin 22 milj. euroa positiivinen, mikä johtuu siitä, että kuntien rahoitusvastuu lääkärihelikopteritoiminnan rahoittamisesta poistuu vuodesta 2023 alkaen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämänhetkisen arvion mukaan kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmästä hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtyvä määrä on noin 5,3 mrd. euroa. Veromenetyksen korvauksista siirtyy yhteensä noin 1,8 mrd. euroa. Tämän lisäksi kunnilta hyvinvointialueille siirtyy 12,8 mrd. euroa kunnallisvero ja kolmasosa kuntien yhteisöveron tuotosta (0,67 mrd. euroa). Kunnallisveron siirto toteutetaan alentamalla kaikkien kuntien kunnallisveroprosenttia 12,39 prosenttiyksiköllä (vuoden 2020 tason laskelman arvio oli 13,26 prosenttiyksikköä).

Valtion rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista. Sote-tehtävien laskennallinen rahoitus on pitkälti tarveperusteinen, ja se perustuu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen huhtikuussa 2020 julkaistuun tutkimukseen. Sote-palvelutarpeen (81,45 %) lisäksi mallissa huomioidaan asukasperusteisuus (13,4 %) sekä erilaisia hyvinvointialueiden olosuhteita kuvaavia määräytymistekijöitä (4 %), kuten vieraskielisyys, kaksikielisyys, asukastiheys, saaristolaisuus ja saamenkielisyys. Tämän lisäksi rahoitukseen sisältyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaava kerroin (1 %).

Pääosa (81,45 %) sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta kohdennetaan alueiden ikäryhmäkohtaisen asukasmäärän ja palvelutarpeiden perusteella. Tästä terveydenhuollon palvelutarpeen osuus olisi 48,185 prosenttiyksikköä, vanhustenhuollon palvelutarpeen osuus 16,112 prosenttiyksikköä ja sosiaalihuollon palvelutarpeen osuus 17,153 prosenttiyksikköä rahoituksesta. Rahoituksen taso tarkistetaan vuosittain, jolloin otetaan huomioon arvioitu palvelutarpeen ja kustannustason kasvu sekä hyvinvointialueiden mahdolliset tehtävien ja velvoitteiden muutokset. Lisäksi hyvinvointialueelle myönnetty laskennallinen rahoitus tarkistetaan vuosittain jälkikäteen koko maan tasolla vastaamaan toteutuneita kustannuksia. Näin pyritään varmistamaan, ettei laskennallinen rahoitus irtaannu todellisista kustannuksista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Siirtymäkauden kustannuksia varten sosiaali- ja terveydenhuollon sosiaalimenojen palvelutarvearvioon lisätään 0,2 prosenttiyksikköä vuosina 2023—2029. Palvelutarpeen arvioitu kasvu huomioidaan täysimääräisesti uudistuksen voimaantuloavuoden ja sitä seuraavan vuoden (esityksessä ehdotetut vuodet 2023 ja 2024) rahoituksen tasossa, mutta sen jälkeen palvelutarpeen kasvu huomioidaan 80-prosenttisesti. Vuosittainen rahoituksen muutos nykytilanteeseen verrattuna on siirtymäkauden lopulla (v. 2029) enintään +200 e/asukas ja -100 e/asukas. Enimmäismuutoksen ylittävä osuus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella.

Pelastustoimen rahoitus kohdennettaisiin hyvinvointialueen asukasluvun (65 %), asukastiheyden (5 %) ja riskitekijöiden (30 %) perusteella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemykseen (s. 8) siitä, että yleiskatteellinen ja laskennallinen, pääosin palvelutarpeisiin sekä pelastustoimen osalta asukasluvuun, asukastiheyteen ja riskitekijöihin pohjautuva rahoitus on lähtökohdiltaan perusteltu malli resurssien jakamiseen. Malli perustuu vahvaan tietopohjaan, joka on huomattavasti kattavampi kuin nykyinen kuntien valtionosuusjärjestelmässä käytettävä tietoperusta. Huomioon on otettu ne tutkimusaineistoon perustuvat tekijät, joilla on selvästi osoitettua merkitystä hyvinvointialueen asukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen käytön tarpeisiin ja kustannuksiin sekä muutamat alueellisiin erityispiirteisiin liittyvät tekijät. Rahoitusmallissa tarvetekijöiden rooli korostuu, minkä voidaan katsoa olevan linjassa yleisten sosiaali- ja terveyspoliittisten tavoitteiden kanssa. Se luo osaltaan pohjaa yhdenvertaisempien palvelujen toteutumiseen eri alueiden välillä.

Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueiden erityispiirteet tulevat huomioiduiksi myös pelastustoimen rahoituskriteereissä. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus edustaa valiokunnan näkemyksen mukaan kokonaisuutena, jossa huomioidaan kasvualueet asukasmäärän kriteerissä ja harvaan asutut alueet asukastiheyden kriteerissä. Riskikerroin on kriteeri, joka huomioi pelastustoimen palvelutason eli kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet ja onnettomuuksiin liittyvät tai muut uhat.

Valtiovarainvaliokunta pitää lausunnossaan (s. 27) tärkeänä, että lapsibudjetointi vakiinnutetaan käyttöön vuoden 2023 talousarvioesityksessä, jolloin myös hyvinvointialueiden varsinaisen toiminnan on tarkoitus käynnistyä. Valtiovarainvaliokunta toteaa, että valtioneuvoston kanslia on asettanut työryhmän selvittämään lapsibudjetointia osana kansallista lapsistrategiaa. Tavoitteena on edistää lasten oikeuksia ja lapsivaikutusten arviointia talousarvioprosessissa ja hallinnon eri tasoilla. Valtiovarainvaliokunnan mukaan on tärkeää, että lapsivaikutusten arviointi tukee valtioneuvoston, hyvinvointialueiden ja kuntien päätöksentekoa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan huomioihin. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan sopimusvaltion tulisi ottaa kaikki lasten oikeudet huomioon talousarvioprosessiensa kaikissa vaiheissa ja kaikissa hallintojärjestelmissään kansallisella sekä paikallisella tasolla. Valiokunta korostaa sote-järjestämislain 7 §:n 2 momentin velvoitetta, jonka mukaan hyvinvointialueen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöstensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin, kuten esimerkiksi lapsiin. Valiokunta toteaa, että lapsibudjetoinnin kehittäminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kuntien ja hyvinvointialueiden kesken, koska niillä molemmilla tulee olemaan jatkossa vastuuta lasten palveluista. Tämän rajapintayhteistyön kehittäminen edellyttää toimijoilta uusien toimintatapojen ja yhteistyöraken-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

teiden kehittämistä. Lapsibudjetoinnin käyttöönotto vaatii myös yhtenäiset tiedonmääritykset sen toteutusta sekä siihen liittyvää lapsivaikutusten arviointia varten. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto valmistelee lapsibudjetoinnin toteutusta käyttöönotettavaksi hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisestä. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotus 13*)

Rahoituksen riittävyys

Rahoituksen riittävyyteen vaikuttaa yhtäältä hyvinvointialueille kohdistettavan kokonaisrahoituksen taso sekä toisaalta ne tekijät, joiden perusteella rahoitus kohdennetaan yksittäisille hyvinvointialueille.

Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueiden koko maan rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain siten, että rahoituksen tasossa otetaan etukäteen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä hyvinvointialueiden mahdolliset uudet tehtävät. Jälkikäteen tarkistetaan vuosittain valmistuneiden tilinpäätöstietojen perusteella hyvinvointialueiden koko maan tason toteutuneet kustannukset vastaamaan kyseisen tilinpäätösvuoden laskennallisia kustannuksia. Pelastustoimen osalta ei huomioida vastaavaa palvelutarpeen kasvua. Palvelutarpeen muutoksen arvioinnin perusteena käytetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämän sosiaalimenojen analyysimallin, SOME-mallin mukaista arvioitua palvelutarpeen kasvua.

SOME-malli perustuu nykyiseen ikäryhmäkohtaiseen palvelujen käyttöön, jonka pohjalta tehdään arviot tulevasta palvelujen käytöstä. Keskeisenä ajurina mallissa ovat väestörakenteen muutokset. Väestön ikääntyminen siis näkyy mallissa palvelutarpeen kasvuna tulevina vuosina. SOME-mallin mukaan väestön ikärakenteen muutoksesta aiheutuvaksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvuksi arvioidaan vuosina 2023—2027 keskimäärin noin 1 prosentti vuosittain.

Hyvinvointialueille myönnetään ehdotetun rahoituslain 3 §:n mukaan valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella. Rahoitus perustuu pääasiassa sosiaali- ja terveydenhuollon ennakoituun palvelutarpeeseen. Palvelutarvetekijät perustuvat hallituksen esityksen mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen huhtikuussa 2020 julkaistuun tutkimukseen.

Rahoituslakiehdotuksen 11 §:ssä säädetään niistä edellytyksistä, joiden vallitessa yksittäisellä hyvinvointialueella olisi oikeus saada laskennallisen rahoituksen lisäksi valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen perustuslain turvaamien palvelujen vaarantuessa.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta toteaa, että ratkaisevassa asemassa sote-palvelujen sekä pelastustoimen järjestämistehtävän asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on valtion kokonaisrahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen. Hyvinvointialueiden riittävän rahoituksen turvaamiseksi ehdotettu rahoitusmalli perustuu palveluista aiheutuviin kokonaiskustannuksiin, palvelutarpeen kasvuun, kustannustason muutokseen sekä palvelutarvetta kuvaaviin tekijöihin ja eräi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

siin muihin määräytymistekijöihin sekä tarvittaessa valtion lisärahoitukseen. Valiokunta pitää hallituksen esityksessä valittuja lähtökohtia rahoituksen riittävyyden näkökulmasta perusteltuina.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan näkemykseen (s. 9) ja toteaa, että rahoitusmalli antaa riittävän hyvän lähtökohdan uudistukselle. Sosiaali- ja terveysvaliokunta valtiovarainvaliokunnan (s. 9) sekä talousvaliokunnan (s. 5—6) tavoin toteaa, että rahoitusmallin toimivuutta ja rahoituksen riittävyyttä on seurattava ja arvioitava sekä tarvittaessa korjattava. Perustuslakivaliokunta toteaa (kappale 106), että hyvinvointialueiden rahoitusta koskeva sääntely ei kokonaisuutena arvioiden muodostu perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta ongelmalliseksi.

Palvelutarvetta kuvaavat ja muut määräytymistekijät. Perustuslakivaliokunta on pitänyt olennaisena, että sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoituksen on riittävästi vastattava palvelutarvetta ja turvattava se, etteivät sosiaali- ja terveyspalveluista perittävät asiakasmaksut suuruudellaan siirrä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin (PeVL 15/2018 vp, s. 23). Ehdotetun rahoituslain 3 §:n sääntelystä perustuslakivaliokunnalla ei sinänsä ole huomautettavaa (kappale 96). Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että palvelutarvetekijöissä tulee ottaa huomioon paitsi terveydenhuollon myös sosiaalihuollon kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä laajasti. Lisäksi on välttämätöntä jatkuvasti arvioida tarvetekijöinä huomioon otettavien seikkojen luetteloa ja niiden painokertoimia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin huoli siitä, kuinka hyvin tarvekertoimessa käytetyt tarvetekijät kuvaavat hyvinvointialueiden tosiasiallista palvelutarvetta ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Myös valtiovarainvaliokunnan sekä talousvaliokunnan kuulemisissa on kiinnitetty asiaan huomiota (VaVL 1/2021 vp, s. 8 ja TaVL 12/2021 vp s. 5—6). Huomiota on kiinnitetty mm. siihen, että tarvevakio ei ota huomioon toiminnan tehokkuudesta riippumattomia eroja kustannustasossa maan eri osien välillä, vaikka palkat, vuokrat ja monet muut kustannustekijät vaihtelevat eri alueilla ja ovat pääosin korkeammat kasvukeskuksissa kuin taantuvilla alueilla ja syrjäseuduilla. Ongelmalliseksi on nähty myös se, että lisärahoitus ohjautuu tarvevakion kautta alueille, joissa kustannustaso ei välttämättä nouse samassa tahdissa kuin kasvukeskuksissa. Myös mallin sairausluokituksia on pidetty puutteellisina, koska ne jättävät huomioimatta ison osan erikoissairaanhoidossa kuluja aiheuttavista potilaista. Esimerkiksi HUSin tautiryhmistä se kattaa vain 54 prosenttia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että palvelutarvetta kuvaavina tekijöinä on huomioon otettu ne tutkimusaineistoon perustuvat tekijät, joilla on selvästi osoitettua merkitystä hyvinvointialueen asukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen käytön tarpeisiin ja kustannuksiin, sekä muutama alueellisiin erityispiirteisiin liittyvät tekijät. Valiokunta pitää perusteltuna, että rahoitusmallin lähtökohdaksi on valittu rahoitusmalli, jonka tarkoituksena on varmistaa, että julkinen valta turvaa perusoikeuksien toteutumisen suuntaamalla rahoituksen keskeisiltä osiltaan palvelutarpeen perusteella eri puolilla maata.

Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta kuvaavaa mallia on kehitetty jo pitkään THL:n ja sen edeltäjän Stakesin toimesta. Myöskään sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituselementtinä se ei ole uusi, vaan THL:n aiempaan tutkimukseen perustuva tarvekerroin on jo käytössä osana nykyistä kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää. Uusin tutkimus perustuu aiempaa parempaan aineistoon ja kattaa laajemman joukon sairauksia sekä sosiaalihuol-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

lon palvelutarvetta kuvaavia tekijöitä. Tutkimus on julkaistu vuonna 2020. THL:n tutkimusraportissa on kuvattu kattavasti käytetyt tutkimusaineistot. Aineistoina käytetään pääosin THL:n kokoamia valtakunnallisista rekistereistä poimittuja yksilötason tietoja. Terveyden- ja vanhustenhuollon käyttötiedot perustuvat pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoilmoitusrekisteriin. Nämä käyttötiedot on muunnettu kustannuksiksi hyödyntämällä keskimääräisiä kansallisia yksikkökustannuksia. Sosiaalihuollon avopalveluista ei ole käytettävissä koko väestön kattavia käyttötietoja. Tämän vuoksi sosiaalihuollon kertoimet arvioidaan niiltä alueilta, joista on saatavilla sosiaalihuollon avopalvelujen käyttötiedot. Valiokunta kuitenkin korostaa, ettei mittareiden puute saa johtaa sosiaalisten palvelutarpeiden riittämättömään huomioimiseen rahoituksessa.

Jatkovalmistelussa on perusteltua arvioida mm. aluekohtaisia kustannustekijöitä sekä muita rahoitukseen vaikuttavia määräytymistekijöitä ja painokertoimia. Laskentamallin on myös pystyttävä reagoimaan hyvinvointialueiden osin nopeastikin muuttuviin palvelutarpeisiin, mutta samalla on varmistettava rahoituksen ennakoitavuus.

Rahoituslakiesityksen mukaisesti tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien. Jatkossa palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavista tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein. Painokertoimet säädetään lisäksi valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueiden tehtävämuutoksen yhteydessä ottamalla painokertoimis- ja huomioon tehtävämuutoksesta aiheutuva laskennallinen vaikutus.

THL on sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan käynnistänyt palvelutarvemallin jatkotutkimuksen yhdessä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen (VATT) kanssa, ja se on tarkoitus toteuttaa niin, että tuloksia olisi saatavilla vuoden 2022 alussa. Näin ollen ne olisi mahdollista ottaa huomioon vuoden 2023 hyvinvointialueiden rahoituksessa. THL pyrkii myös jatkuvasti kehittämään mallin sairausluokitusta. Sosiaalihuollolle määritetään mallissa oma tarvekerroin. Valiokunta pitää jatkotutkimusta tärkeänä ja toteaa samalla, että tarvetekijöiden kehittäminen on jatkuvaluonteista kehitystyötä. Valiokunta toteaa, että tarvekerroinmallin tarkennukset ovat välttämättömiä ennen uudistuksen voimaantuloa, jotta uudistus voidaan toimeenpanna tasapuolisesti. Valiokunta pitää tärkeänä, että ulkopuoliset asiantuntijat voivat arvioida THL:n tarvekerroinmallia. Valiokunta ehdottaa asiasta lausumaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 5*).

Hintaindeksi. Kustannustason muutoksen vaikutus valtion rahoitukseen määräytyy rahoituslain 8 §:n mukaan hyvinvointialueen hintaindeksin perusteella. Indeksini muodostuu yleisestä ansiotasoindeksistä (0,60), kuluttajahintaindeksistä (0,30) ja hyvinvointialueyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuisesta muutoksesta (0,10). Perustuslakivaliokunta pitää mahdollisena (kappale 99), että valtion hyvinvointialueille osoittama rahoitus erkaantuu vähitellen palvelujen todellisista järjestämiskustannuksista erityisesti sellaisilla alueilla, joissa kustannustaso on korkea. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyä indeksin rakenteesta voi olla aiheellista muuttaa. Vähintäänkin on välttämätöntä seurata indeksin ja todellisten järjestämiskustannusten vastaavuutta.

Hyvinvointialueiden kustannusindeksin osalta sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että se on pyrittävä muodostamaan siten, että hyvinvointialueet eivät itse voi vaikuttaa päätöksillään sen kehitykseen. Jos hyvinvointialueiden kustannusindeksissä käytettäisiin esimerkiksi yleisen ansiotasoindeksin sijasta hyvinvointialueiden ansiotasoindeksiä, hyvinvointialueilla ei valtiovarainmi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

nisteriön arvion mukaan olisi kannusteita ansiotasokehityksen hillintään, koska valtio rahoittaisi palkankorotuksen täysimääräisesti. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy kuitenkin edellä todettuun perustuslakivaliokunnan huoleen ja toteaa, että hintaindeksin ja todellisten järjestämiskustannusten vastaavuutta on seurattava uudistuksen voimaantulon jälkeen perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla ja muutettava indeksin rakennetta, jos rahoitus erkaantuu todellisista kustannuksista.

Pelastustoimen rahoituksen määräytymistekijät. Pelastustoimen rahoitus määräytyisi rahoituslain 4 luvun mukaisesti asukasmäärän, asukastiheyden ja riskitekijöiden perusteella. Asukaskohteisesti suoritettavan osuuden painoarvo koko maan tason hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksessa olisi 13,424 prosenttia. Pääpaino olisi sote-palvelujen tarvetta kuvaavien sekä niihin kytkeytyvien olosuhdetekijöiden osuudella, jonka painoarvo olisi 85,576 prosenttia. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painoarvo olisi 1 prosentti.

Pelastustoimen palvelut eroavat sosiaali- ja terveystoimen palveluista siinä, että lähes kaikki pelastustoimen palvelut viedään asiakkaan luo (pelastustoiminta onnettomuustilanteissa) tai tuotetaan asiakkaan luona (palotarkastukset, turvallisuusviestintä, koulutus). Tämä edellyttää riittävän tiheää paloasemaverkkoa. Pelastustoimen toimintavalmiudella ja paloasemaverkostolla on suuri merkitys myös pelastustoimen hoitaman ensivasteen näkökulmasta. Valiokunta toteaa, että alueiden erityispiirteet tulevat huomioiduiksi hyvinvointialueen pelastustoimen rahoituskriteereissä. Pelastustoimen laskennallinen rahoitus edustaa kokonaisuutta, jossa rahoituksen riittävyyden näkökulmasta kohdennetaan rahoitus pelastustoimen palvelutason edellyttämällä tavoin eri hyvinvointialueille.

Lisärahoituksen myöntäminen ja maksaminen. Rahoituslakiehdotuksen 11 §:n 1 momentin nojalla yksittäisellä hyvinvointialueella olisi oikeus saada laskennallisen rahoituksen lisäksi valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin kytkeytyvien pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi riittävien palvelujen turvaamisen. Hallituksen esityksen mukaan (s. 945) voimavarojen riittävyyttä tulee tällöin arvioida viime kädessä yksilöiden palvelutarpeen eikä keskimääräisen väestön perusteella.

Lisärahoituksen saaminen ja määrä sidotaan 11 §:ssä palvelujen järjestämisen vaarantumiseen ja toisaalta tarpeeseen. Kynnys lisärahoituksen saamiseen ei perustuslakivaliokunnan mielestä muodostu tässä suhteessa liian korkeaksi (PeVL 15/2018 vp, s. 23; PeVL 65/2018 vp s. 27). Hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden ja perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamisen kannalta merkityksellistä on, että lisärahoituksen saamiseen on edellytysten täytyessä oikeus, eikä myöntäminen riipu tältä osin valtioneuvoston harkinnasta. Perustuslakivaliokunta kiinnittää tältä kannalta huomiota rahoituslain 26 §:n 1 momentin sanamuotoon, jota on selvyuden vuoksi syytä muuttaa korvaamalla ilmaisu "voidaan myöntää" esimerkiksi ilmaisulla "myönnetään".

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että rahoituslain 26 §:n 1 momentti muutetaan perustuslakivaliokunnan toteamalla tavalla ("voidaan myöntää" korvataan ilmaisulla "myönnetään"), jotta valiokunnan toteamaa epäselvyyttä ei synny. Valiokunta korostaa valtion vastuuta valtion ra-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

hoitukseen perustuvassa järjestelmässä ja painottaa, että hyvinvointialueella on oikeus saada valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi näiden palvelujen järjestämisen.

Arvio hyvinvointialueiden rahoituksesta vuosina 2023—2030

Hyvinvointialueiden rahoituksen kehittymistä vuodesta 2023 eteenpäin on uudistuksen valmistelussa kuvattu rahoituksen painelaskelmalla. Laskelmalla pyritään kuvaamaan käytettävissä olevalla tiedolla, miten rahoitus kehittyy alueittain. Laskelmassa joudutaan tekemään lukuisia määriä oletuksia, joten tuloksiin tulee suhtautua varauksella.

Laskelman pohjan muodostavat kunnilta siirtyvät kustannukset (vuoden 2022 tasossa), rahoituksen määräytyminen poikkileikkaustilanteesta sekä siirtymäajan rahoitus. Rahoitus kasvaa laskelmassa koko maan tasolla rahoituslain mukaisesti arvioitun palvelutarpeen ja hintojen muutosten johdosta. Lisäksi laskelmassa on huomioitu rahoitukseen sisältyvä palvelutarpeen määräaikainen korotus 0,2 prosenttiyksiköllä vuosille 2023—2029. Vuodesta 2025 lähtien arvioitusta kasvusta huomioidaan 80 prosenttia. Laskelmassa ei ole huomioitu mahdollista rahoituksen jälkikäiteistarkastusta tai alueiden lisärahoitustarpeita eikä myöskään mahdollisia tulevia tehtävämuutoksia.

Valiokunta toteaa, että pidemmän aikavälin painelaskelmia tarkennetaan jatkossa, ja saadun selvityksen mukaan seuraava ennuste valmistuu syksyllä 2021. Laskelma antaa kuitenkin valiokunnan näkemyksen mukaan käytettävissä olevan tiedon valossa parhaan arvion ennustetusta rahoituksen alueittaisesta kokonaiskehityksestä, vaikka laskelmaan liittyy epävarmuustekijöitä.

Taulukko: Arvio siirtyvistä kustannuksista v. 2022 ja aluekohtaisesta rahoituksen kehityksestä vuosina 2023—2030; Hyvinvointialueiden rahoituksen painelaskelma

Arvio hyvinvointialueiden rahoituksesta, milj. euroa	2022	2023	2024	2026	2028	2030
Helsinki	2 350	2 442	2 527	2 693	2 900	3 135
Vantaa + Kerava	822	862	907	1 012	1 140	1 259
Länsi-Uusimaa	1 566	1 630	1 691	1 808	1 954	2 122
Itä-Uusimaa	337	350	366	402	446	484
Keski-Uusimaa	671	700	726	778	844	920
Varsinais-Suomi	1 817	1 882	1 956	2 133	2 324	2 515
Satakunta	865	891	913	972	1 036	1 106
Kanta-Häme	633	654	677	732	802	863
Pirkanmaa	1 930	2 002	2 068	2 226	2 407	2 602
Päijät-Häme	765	792	822	893	982	1 067
Kymenlaakso	698	717	735	770	820	874
Etelä-Karjala	520	535	549	577	614	656
Etelä-Savo	618	634	650	680	721	766
Pohjois-Savo	1 052	1 082	1 111	1 169	1 250	1 337

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Arvio hyvinvointialueiden rahoituksesta, milj. euroa	2022	2023	2024	2026	2028	2030
Pohjois-Karjala	659	682	705	762	835	905
Keski-Suomi	991	1 027	1 066	1 160	1 278	1 388
Etelä-Pohjanmaa	772	794	821	883	947	1 013
Pohjanmaa	662	684	705	746	803	863
Keski-Pohjanmaa	271	279	288	305	327	351
Pohjois-Pohjanmaa	1 546	1 602	1 657	1 783	1 930	2 087
Kainuu	320	328	338	362	390	416
Lappi	770	798	828	897	982	1 064
Manner-Suomi	20 635	21 365	22 104	23 742	25 731	27 792

Rahoitusmallin kokonaisuuden seuranta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää perustuslakivaliokunnan tavoin (kappale 106) huomiota edellä mainittujen erityisten seurantarpeiden lisäksi siihen, että myös rahoituksen kokonaisuuden riittävyttä on välttämätöntä tarkastella (ks. myös VaVL 1/2021 vp, s. 9). Perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta rahoitusjärjestelmän käynnistämisvaiheessa olisi perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan perusteltua ottaa huomioon myös hyvinvointialueiden hoidettavaksi siirtyvä hoitovelka ja covid-19-epidemian aiheuttamat vaikutukset sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden sekä hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisten kriteerien toimivuuden arviointiin liittyy oleellisesti vuosittainen hyvinvointialueiden ohjaus- ja arviointiprosessi, jonka avulla tunnistetaan ennakoivasti toimintaympäristössä tapahtuvia sekä paikallisia että valtakunnallisia muutoksia. Hyvä ennakointi mahdollistaa myös palveluiden ja toimintatapojen kehittämisen taloudellisen tasapainon säilyttämiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että tarvetekijöitä ja rahoituksen kokonaisuutta on tärkeä pitkällä tähtäimellä kehittää suuntaan, jossa kannustetaan yhä enemmän ennalta ehkäisevään toimintaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa lisäksi, että rahoitusmallia tulee seurata ja arvioida myös siitä näkökulmasta, etteivät sote-palveluista perittävät asiakasmaksut muodostu liian korkeiksi ja suuruudellaan siirrä palveluja niitä tarvitsevien ulottumattomiin. Riittävät palvelut on turvattava koko maassa jokaiselle asukkaalle.

Kustannusten kasvun hillintä

Valtiovarainvaliokunta toteaa lausunnossaan (s. 11), että kannustimet kustannusten kasvun hillintään ovat esityksessä suhteellisen vähäisiä, ja alueilla arvioidaan olevan kannustin käyttäen kaikki se rahoitus, joka niille myönnetään. Toisaalta valiokunta tuo esille, että tiukka budjettikuriin ei olisi ongelmattonta, sillä silloin hyvinvointialueet saattaisivat joutua tinkimään palveluiden laadusta ja saatavuudesta selvittääkseen lakisääteisistä tehtävistään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Myös talousvaliokunta toteaa, että ehdotetussa järjestelyssä on vaarana, että syntyy eräänlaisen yhteisen resurssin ongelma: budjetoitujen kustannusten ylittyessä ylimenevä osuus katetaan hyvinvointialuetta laajemmalla väestöltä (koko maa) kerättävillä veroilla.

Myös valiokuntien asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että rahoitusmalliin ei sisälly riittävästi sellaisia kannustimia, jotka tukisivat menojen kasvun hillintää. Koska hyvinvointialueille ei synny kannustimia esim. verotuksen kautta, rahoitusmalliin tulisi sisältyä mekanismeja, jotka ohjaisivat alueita vahvemmin kustannustehokkaaseen toimintaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy edellä todettuihin näkemyksiin. Valtiovarainvaliokunnan taivoin (s. 11) sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin toteaa, että hallituksen esitys sisältää useita kustannusten kasvun hillintää tukevia elementtejä. Keskeisenä menettely, jolla hyvinvointialueiden rahoitus tarkistetaan etukäteen 80-prosenttisesti vastaamaan arvioitua palvelutarpeen kasvua vuodesta 2025 lukien. Myös rahoituksen laskennallisuus ja yleiskatteisuus kannustavat kustannustehokkuuteen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa lisäksi, että ehdotetussa hyvinvointialueiden rahoituslaisissa on pyritty ensisijaisesti huolehtimaan siitä, että rahoitusmalli turvaa hyvinvointialueiden riittävän rahoituksen. Valtiorahoitteisissa mallissa valtiolla on vastuu huolehtia siitä, että hyvinvointialueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään. Tehtävistä säädettyä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti hyvinvointialueiden tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan. Ratkaisevassa asemassa palvelujen järjestämistehtävän asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen. Valiokunnan näkemyksen mukaan myös palvelujen integroiminen samalle vastuutaholle kannustaa toteuttamaan palvelut mahdollisimman oikea-aikaisesti siten, että yksittäisten ihmisten hoidon tai muun palvelun tarve ei pääse pahenemaan.

Uudistuksen vaikutus kustannusten kasvun hillintään riippuu valiokunnan näkemyksen mukaan myös siitä, missä määrin valtio pystyy ohjaamaan hyvinvointialueita kustannustehokkaaseen toimintaan turvaamalla kuitenkin tarpeen mukaiset palvelut.

Valiokunta toteaa, että rahoitusmallin toimivuutta on seurattava ja arvioitava, onko valtorahoitusta mallia tarpeen muuttaa kustannusten kasvua tehokkaammin hillitseväksi.

Investointien rahoitus ja ohjaus

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuu hallituksen esityksen mukaan rahoituslain mukaiseen valtion rahoitukseen eikä sisällä erillistä investointien rahoitusta.

Hyvinvointialuelakiehdotuksen 15 §:ssä säädetään investointien rahoittamista pitkäaikaisella lainalla koskevasta menettelystä, joka muodostaa poikkeuksen hyvinvointialueiden pitkäaikaisen lainan ottamista koskevalle 115 §:n mukaiselle kiellolle. Hyvinvointialueet voivat toteuttaa investointeja vain valtioneuvoston lainanottovaltuuden puitteissa.

Sote-järjestämislakiehdotuksen 26 §:n ja pelastustoimen järjestämislakiehdotuksen 11 §:n mukaan hyvinvointialue saa toteuttaa investoinnin ja investointia vastaavan sopimuksen tai pitkävai-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

lutteen hyödykkeen luovutuksen vain, jos sosiaali- ja terveysministeriö tai sisäministeriö on hyväksynyt sen osana hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että sääntely kaventaa hyvinvointialueiden itsehallintoa (kappale 103). Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että investointien rahoitus ei hyvinvointialuelakiehdotuksen 15 §:n mukaan lähtökohtaisesti perustu hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeisiin vaan niiden lainanhoitokykyyn. Perustuslakivaliokunta painottaa edellä sanotun mukaisesti perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluvaa valtion vastuuta huolehtia siitä, että hyvinvointialueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään. Perustuslakivaliokunta toteaa, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä täydentää sääntelyä palvelutarpeiden edellyttämien investointien — laajasti ymmärrettynä — turvaamiseksi hyvinvointialueilla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma voidaan jättää hyväksymättä muun muassa, jos on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä.

Perustuslakivaliokunta toteaa (kappale 105), että ehdotettuun sääntelyyn sisältyy nimenomaiset säännökset siitä, mitä tarkoitetaan sen soveltamista määrittävällä laajakantoisella tai muutoin merkittävällä investoinnilla. Investointien laajakantoisuuden ja merkittävyyden kriteerit ovat perustuslakivaliokunnan mielestä kuitenkin varsin yleispiirteisiä, ja niitä on syytä täsmentää.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemykseen. Myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tuotu esiin, että investointivaltuus on erittäin kiireä ja se voi sellaisenaan vaarantaa palvelujen saatavuuden sekä vaikeuttaa merkittävästi palvelujen toteutusta. Investointien ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän (hyvinvointialueiden investointisuunnitelma neljäksi vuodeksi, valtioneuvoston vuosittain myöntämä lainanottovaltuus pitkäaikaisille lainoille ja mahdollinen valtioneuvoston vuosittain myöntämä lainanottovaltuus pitkäaikaisille lainoille ja mahdollinen valtioneuvoston vuosittain myöntämä lainanottovaltuus pitkäaikaisille lainoille ja mahdollinen valtioneuvoston vuosittain myöntämä lainanottovaltuus pitkäaikaisille lainoille) ei katsota kohdentavan investointeihin käytettävissä olevia resursseja eri hyvinvointialueiden erilaisten investointitarpeiden mukaisesti. Kuulemisissa on tuotu esiin, että ehdotettu ratkaisu ei mahdollistaisi kaikilla hyvinvointialueilla nykyisten toimitilojen asianmukaista ylläpitoa ja asettaisi joidenkin hyvinvointialueiden selviytymiskyvyn kyseenalaiseksi.

Valiokunta toteaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen investoinnit ovat elintärkeä ja välttämätön osa palvelujen toteutusta. Investoinneilla on siten keskeinen merkitys perustuslain tarkoittamien palvelujen turvaamisessa. Näin ollen niiden rahoitus ei voi perustua ensisijaisesti hyvinvointialueiden lainanottovaltuuteen vaan palvelutarpeeseen. Valtioneuvoston on siten investointeja ja lainanottovaltuutta koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa huolehdittava siitä, että rahoitusperiaate toteutuu myös hyvinvointialueiden investointien osalta.

Valiokunta toteaa, että hyvinvointialueesta annettavan lain 15 §:ää on tarpeen muuttaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelutarpeiden edellyttämien investointien turvaamiseksi hyvinvointialueilla. Esityksen mukaisella lainanottovaltuuden muuttamisesta koskevalla 15 §:n 3 momentin säännöksellä (ns. lisälainanotto-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

valtuus) on tarkoitus turvata perustuslakivaliokunnan lausunnossa tarkoitettuja palvelutarpeen edellyttämiä investointeja. Valiokunta ehdottaa, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siitä poistetaan kiireellisyysedellytys. Tämän poiston myötä valtioneuvoston tulee muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta aina, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Kun lisälainanottovaltuuden edellytyksiä näin väljennetään, on valiokunnan käsityksen mukaan valtioneuvoston investointeja ja lainanottovaltuutta koskevassa päätöksenteossään huolehdittava siitä, että rahoitusperiaate toteutuu myös hyvinvointialueiden investointien osalta ensisijaisesti palvelutarpeeseen perustuen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lisäksi, että perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta sote-järjestämislain 26 §:n 3 momentin ja pelastustoimen järjestämislain 11 §:n 3 momentin sisältämiä investointien laajakantoisuuden ja merkittävyyden kriteerejä täsmennetään.

Valiokunta painottaa lisäksi, että lainanottovaltuuksien riittävyttä ja investointien ohjausta koskevan menettelyn toimivuutta tulee seurata ja arvioida. Tarvittaessa tulee käynnistää investointijärjestelmän laajempi kehittämisen tarkastelu ja muuttaa investointien rahoitusta ja siihen liittyvää menettelyä koskevaa sääntelyä. Lisäksi lainanhoitokatteen laskentatapaa tulee tarvittaessa muuttaa nopeammalla aikataululla.

Rahoituksen kohdentuminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella

Sekä kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmään että hyvinvointialueiden rahoitukseen esitetään kuuluvaksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella jaettavaa osuutta.

Valtionosuusjärjestelmään sisältyy uusi terveyden ja hyvinvoinnin (hyte) edistämisen lisäosa (100 Me), jolla pyritään kannustamaan kuntia ennalta ehkäiseviin, hyvinvointia ja terveyttä lisääviin toimiin. Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisellä voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa huomattavia säästöjä, joilla on merkitystä niin kuntatalouden kuin myös koko kansantalouden näkökulmasta. On siksi tärkeää huolehtia siitä, että rahoitus antaa kunnille vahvan kannusteen panostaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Toiminnan vaikuttavuus edellyttää myös kunnan ja sote-toimijoiden saumatonta yhteistyötä.

Hallituksen esityksen mukaan yksi prosentti hyvinvointialueiden rahoituksesta perustuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Tämän ns. hyte-kertoimen tarkoituksena on kannustaa ja tukea hyvinvointialueita toteuttamaan monipuolisia ja suunnitelmallisia toimia, jotka tähtäävät erityisesti kansansairauksien ehkäisyyn. Lisäksi käytettävät indikaattorit liittyvät ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen, tapaturmien vähentämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja työllistymisen edistämiseen. Rahoitus määrittellään alueen hyte-toimintaa ja tuloksia koskevien tietojen perusteella, ja kerrointen sisältö kuvaa keskeisiä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyviä tekijöitä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää valtiovarainvaliokunnan tavoin (s. 10) hyte-kerrointa perusteltuna, sillä pitkällä aikavälillä säästöjä syntyy tehokkaimmin nimenomaan silloin, kun palvelujärjestelmä vastaa varhaisessa vaiheessa ja ennakoiden asiakkaiden tarpeisiin. Rahoitus on kui-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tenkin vaatimaton siihen nähden, miten merkittäviä taloudellisia säästöjä ennaltaehkäisyn ja terveyden edistämisen toimilla voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa. Jatkossa onkin perusteltua arvioida kertoimien toimivuutta ja vaikuttavuutta. Saatujen kokemusten pohjalta rahoituksen osuutta on arvioitava uudelleen ja varmistettava, että hyvinvointialueilla on vahva kannuste hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Sivistysvaliokunta katsoo (s. 17), että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eli ns. hyte-kertoimen painoarvoa on tarpeellista hieman kasvattaa nykyisestä, jotta tehdyn hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön merkitys tulee paremmin huomioiduksi tässä kokonaisuudessa.

Myös monissa asiantuntijalausunnoissa kiinnitetään huomiota hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkitykseen ja sen painoarvoon rahoituksessa. Osa asiantuntijoita katsoo, että painoarvon tulisi olla suurempi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää todettua valtionosuusjärjestelmän lisäosaa kannatettavana. Kunnilla säilyy myös uudistuksen jälkeen kannustin pyrkiä edistämään kuntalaistensa terveyttä ja hyvinvointia. Esitettävä euromäärä ei ole pieni suhteutettuna sote-uudistuksen jälkeiseen peruspalvelujen valtionosuuden kokonaismäärään. Sen suhteellinen osuus koko valtionosuudesta on noin 5 prosenttia, joten se on suhteessa selvästi suurempi hyvinvointialueiden rahoituksessa olevaan hyte-rahoitukseen verrattuna (1 %).

Valiokunta pitää esitetyistä kriittisistä näkemyksistä huolimatta esitettyä hyte-kertoimen painoarvoa perusteltuna. Käytettävissä on vasta ensimmäiset versiot hyte-kertoimen määrittämisessä. Kertoimen tietopohja täydentyy tulevina vuosina, jolloin saadaan parempaa tietoa ja vaikutusarvioita hyte-kertoimen pohjaksi. Valiokunta painottaa myös, että valtion rahoitus perustuu tarveperusteiseen maliin. Mikäli hyte-kertoimen painoarvoa korotetaan olennaisesti, voi vaarantua palvelutarpeen mukainen rahoituksen kohdentuminen sekä sen myötä hyvinvointialueiden kyky toteuttaa palveluja palvelutarvetta vastaavasti. Hyvinvointialueiden hyte-rahoituksen osuutta on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen arvioida uudelleen siinä vaiheessa, kun kerrointa on kehitetty ja kun nähdään, millaisia vaikutuksia hyvinvointialueiden toimenpiteillä on hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Valiokunta toteaa lisäksi, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella myönnettävä osuus on osa yleiskatteellista valtion rahoitusta. Hyvinvointialueet ja kunnat päättävät rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen.

Valiokunta korostaa, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää hyvää ja tiivistä kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä.

Muutuskustannukset

Uudistuksessa esitetyn rahoitusmallin tavoitteena on hillitä julkisten menojen kasvua, mutta isoissa uudistuksissa syntyy väistämättä myös muutuskustannuksia. Muutuskustannukset eivät siten ole ainoastaan tälle uudistukselle ominaisia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Muutuskustannuksia arvioitaessa on tärkeää erottaa kertaluonteiset ja tilapäiset muutuskustannukset sekä pysyvät, vuosittain toistuvat muutuskustannukset. Osa muutuskustannuksista on myös sellaisia, joiden voidaan olettaa tuottavan kustannushyötyä tulevaisuudessa tuottavuuden kasvuna ja tällaisia olisivat esimerkiksi hyvinvointialueiden hallinnon muutuskustannukset. Hallituksen esitys sisältää arvioinnin muutuskustannuksista (s. 313—326). Uudistuksen muutuskustannukset on valiokunnan saaman selvityksen mukaan esitetty hallituksen esityksen antamishetken tilannekuvan ja tuolloin käytettävissä olleen uusimman tiedon mukaisesti, ja tiedot tarkentuvat valmistelun ja toimeenpanon edetessä. Lisäksi uudistuksen vaikutukset julkisen talouden näkökulmasta on arvioitu erikseen (s. 326—334). Muutuskustannusten vuoksi julkinen talous ei uudistuksen seurauksena näyttäisi vahvistuvan 2020-luvun aikana, vaan aikaisintaan 2030-luvulla.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan merkittävimmät pysyvät muutuskustannukset ovat palkkojen harmonisointi (arvio n. 124—434 milj. euroa vuodessa, keskiarvo noin 280 miljoonaa euroa vuodessa vuoden 2023 tasolla) ja verotulomenetykset, jotta kenenkään verotus ei kiristyisi (arvio n. 255 milj. euroa vuodessa vuoden 2023 tasolla). Valiokunta pitää ongelmallisena arvioon liittyvää suurta epävarmuutta, jonka 310 miljoonan euron ero alhaisimman ja korkeimman arvion välillä osoittaa. Näiden muutuskustannusten on oletettu kasvavan ajassa mm. ansiotason kasvun myötä. Lisäksi merkittäviä kertaluonteisia kustannuksia syntyy ICT-muutostarpeista, joiden voidaan arvioida myös luovan mahdollisuuksia toiminnan tehostamiseen ja vähentävän rinnakkaisten ja päällekkäisten tietojärjestelmien ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Valiokunta painottaa tarvetta koordinoida ICT-hankkeita eri hyvinvointialueiden välillä siten, että uudistuksen jälkeen käytössä olevien rinnakkaisten ja päällekkäisten tietojärjestelmien määrä voitaisiin minimoida.

Valtiovarainvaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena (s. 26), että hyvinvointialueiden perustamisesta ja käynnistämisestä aiheutuvat kertaluonteiset ICT-muutuskustannukset kompensoidaan alueille hankesuunnitelmiin perustuvalla valtionavustuksella vuosina 2022—2025. Pitkäkestoiset ICT-toiminnan kustannusvaikutukset hyvinvointialueille on puolestaan perusteltua rahoittaa ensisijaisesti hyvinvointialueiden rahoitusta tarkistavien mekanismien kautta. Palvelutuotannon kustannusten kasvun hillitsemiseksi on valtiovarainvaliokunnan mukaan lisäksi tärkeää, että ICT-järjestelmiä muutettaessa edistetään samalla myös uuden sote-järjestelmän kykyä ottaa käyttöön tehokkuutta parantavia ja laatua nostavia digitaalisia ratkaisuja.

Hyvinvointialueille siirtyä henkilöstöä useista eri kunnista ja kuntayhtymistä. Tällöin siirtyvän henkilöstön samasta tai saman vaatavuustason tehtävistä maksettava palkan taso vaihtelee, sillä jokaisessa kunnassa ja kuntayhtymässä on oma tehtävien ja palkkojen vaatavuusjärjestelmä. Palkkojen yhteensovittamisen tarve hyvinvointialueilla perustuu työnantajan velvollisuuteen kohdella työntekijöitä yhdenvertaisesti muun muassa maksamalla samanarvoisesta työstä sama palkka. Palkkojen yhteensovittamisen kustannusvaikutuksia on sosiaali- ja terveysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan nykyhetkellä vaikea arvioida, sillä kustannusvaikutus hyvinvointialueittaisiin toimintamenoihin määräytyy lopullisesti sen mukaan, millainen palkkausjärjestelmä kullakin hyvinvointialueella otetaan käyttöön, sekä milloin nämä järjestelmät tulevat voimaan.

Palkkaharmonisoinnin kustannusten osalta valtiovarainvaliokunta pitää perusteltuna (s. 26), että kustannukset katetaan valtion yleiskatteisella rahoituksella, koska palkkakustannukset ovat osa hyvinvointialueen toimintamenoja. Aiempien kokemusten mukaan palkkojen yhteensovittami-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

nen vie useampia vuosia ja se saattaa tapahtua myös eritahtisesti eri alueilla, jolloin sen kustannusvaikutus näkyy asteittain.

Muiden muutuskustannusten osalta valtiovarainvaliokunta toteaa (s. 27), että isoihin uudistuksiin liittyy aina suuria muutuskustannuksia, joiden tarkempi määrä pystytään laskemaan vasta myöhemmin. Muutuskustannukset huomioidaan niiden tarkentuessa täysimääräisesti viime kädessä valtion talousarvioon otettavana erillisrahoituksena.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy edellä todettuihin valtiovarainvaliokunnan näkemyksiin ja toteaa lisäksi, että muutuskustannuksista esitettyihin kustannusarvioihin sisältyy merkittäviä epävarmuustekijöitä. Muutuskustannuksia tulee arvioida jatkuvaluonteisesti ja tarkentaa niitä täytäntöönpanon suunnittelun sekä uudistuksen varsinaisen täytäntöönpanon aikana.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valmistelun ja lainsäädännön edellyttämää rahoitusta eri tahoille tullaan ehdottamaan valmistelun edetessä valtion talousarviomenettelyssä normaali-tapaan ja tarvittaessa lisätalousarviomenettelyä käyttäen.

Valtion toimesta tapahtuva hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden ohjaus

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (2. lakiehdotus, jäljempänä myös sote-järjestämislaki) ja laissa pelastustoimen järjestämisestä (3. lakiehdotus, jäljempänä myös pela-järjestämislaki) ehdotetaan säädettäväksi hyvinvointialueen ohjauksesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja pelastustoimessa. Ohjausmekanismeja ovat ehdotuksen mukaan valtioneuvoston vuosittain vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet (sote-järjestämislaki 22 §, pela-järjestämislaki 8 §), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen neuvottelukunta (sote-järjestämislaki 23 §, pela-järjestämislaki 9 §), ministeriöiden vuotuiset ohjausneuvottelut hyvinvointialueiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueitten kanssa (sote-järjestämislaki 24 ja 37 §, pela-järjestämislaki 10 §), hyvinvointialueiden ohjauksen yhteinen tietopohja (sote-järjestämislaki 29—31 § ja pela-järjestämislaki 13—15 §) sekä valtioneuvoston toimivalta päättää tietyin edellytyksin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyösopimuksesta (sote-järjestämislaki 38 §). Lisäksi hyvinvointialueiden toimintaa ohjataan myös hyvinvointialueiden investointien ohjausmallilla.

Esityksen mukaan hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta ohjataan sosiaali- ja terveysministeriön, sisäministeriön ja valtiovarainministeriön toimesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtiollinen ohjaus vahvistuu ehdotuksen myötä verrattuna nykytilaan. Valtakunnallisella ohjauksella pyritään hallituksen esityksen mukaan varmistamaan, että itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla on kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkaiden perusoikeuksien toteutuminen (s. 349). Tavoitteena on osaltaan turvata laadukkaan, vaikuttavan ja oikea-aikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa ja pelastustoimen palvelujen toteutuminen riskejä vastaavasti.

Valiokunta toteaa, että nykyinen pääsääntöisesti puitetyyppiseen normiohjaukseen ja korvamerkitsemättömään resurssiohjaukseen sekä näitä täydentävään informaatio-ohjaukseen perustuva kansallisen tason ohjaus ei riittävällä tavalla ole turvannut yhdenvertaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä nykyisessä pirstaleisessa palvelurakenteessa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa pirstaleinen järjestäjäkenttä monikanavaisine ra-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

hoitusjärjestelmiseen ja valtion heikkoine ohjausmahdollisuuksineen on johtanut vahvempien ja paremmin edellytyksin toimivien palvelujärjestelmän osien kehittymiseen muita voimakkaammin. Pelastustoimessa valtion heikot ohjausmahdollisuudet ovat johtaneet siihen, että on vaikea saada aikaan ratkaisuja, jotka johtaisivat sitä tarvittaessa valtakunnallisiin tai yhdenmukaisiin toimintamalleihin, riskejä vastaavaan palvelutasoon taikka yhdenmukaiseen palvelutarjontaan.

Hyvinvointialueiden talouden ohjaus on kuntien talouden ohjausta vahvempaa. Hyvinvointialueiden rahoituksen perustuminen valtion rahoitukseen edellyttää valiokunnan näkemyksen mukaan, että valtiolla on vaikutusmahdollisuuksia sellaisiin päätöksiin, joiden kustannukset jäävät viime kädessä sen maksettaviksi. Tätä edellyttää myös rahoitusperiaatteen toteutumisen arviointi ja turvaaminen. Nykyistä vahvempi valtiollinen ohjaus on tarpeen, jotta itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla olisi kyky varmistaa hyvinvointialueen asukkaiden perusoikeuksien toteutuminen. Valiokunta pitää tärkeänä, että ohjauksen tarkoituksena on turvata laadukkaan, vaikuttavan ja oikea-aikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertainen toteutuminen koko maassa. Ohjaus on valiokunnan näkemyksen mukaan tarpeen myös pelastustoimen palvelujen riskejä vastaavan toteutumisen turvaamiseksi. Ohjauksella varmistettaisiin osaltaan hyvinvointialueiden rajallisten voimavarojen tehokasta käyttöä osana julkisen talouden kokonaisuutta.

Meneillään oleva covid-19-pandemia on osoittanut konkreettisesti, että tarvitaan ensinnäkin pirstaleisen palvelurakenteen kokoamista suurempiin ja kantokykyisempiin kokonaisuuksiin. Sen lisäksi poikkeusoloissa, laajoissa onnettomuus- ja häiriötilanteissa, säteily- ja vaarallisten aineiden onnettomuustilanteissa sekä edellisiin rinnastettavissa valtakunnallista koordinaointia ja johtamista vaativissa varautumisesta ja pelastustoimintaa edellyttävissä tilanteissa tarvitaan myös yhtenäisempää valtakunnallista suunnittelua ja ohjausta sekä johtamista.

Valtion ohjauksen haasteena tulee valiokunnan näkemyksen mukaan olemaan se, kuinka valtio yhtäältä varmistaa perustuslaissa turvattujen palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, sekä toisaalta, kuinka se kykenee kannustamaan kustannusvaikuttavaan taloudenpitoon. Valiokunta korostaa, että valtion on aina ensisijaisesti turvattava perusoikeudet. Siten valtion ohjauksen tulee aina olla sekä toiminnan että talouden ohjausta siten, että talouden ohjaus ei irtaannu erilliseksi toiminnallisten ratkaisujen arvioinnista ja toiminnan turvaamisesta. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja perusoikeuksien turvaamisen lisäksi toimintaa tulee ohjata kustannusvaikuttavaksi siten, että käytössä olevilla resursseilla saadaan aikaan mahdollisimman suurta hyvinvointi- ja terveyshyötyä. Pelkkä kustannustehokkuus ei siten ole riittävää. Valiokunta toteaa, että ohjauksen tulee olla strategisen tason ohjausta eikä sen kautta tule puuttua hyvinvointialueen operatiivisiin ratkaisuihin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa hyvinvointialueisiin kohdistuvaa valtion ohjausta on pidetty yhtäältä liian tiukkana sekä toisaalta on nostettu esiin epäilyjä siitä, riittävätkö valtion ja hyvinvointialueiden ohjauskeinot uudistuksen tavoitteiden toteutumiseen. Valiokunta korostaa, että valtioneuvoston tulee seurata ja arvioida uudistuksen edetessä myös omaa ohjaustaan ja sitä koskevaa menettelyä sekä tarvittaessa muuttaa sääntelyä. Valiokunta toteaa, että ohjaus vaatii tuekseen valtakunnallisen yhtenäisen tietopohjan kehittämistä. Järjestäjien määrän olennaisen vähentämisen myötä uudistus tekee tämän kehitystyön mahdolliseksi huomattavasti pirstaleista nykyjärjestelmää paremmin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että tietopohjainen johtaminen ja ohjaus on yksi uudistuksen kulmakivistä. Ehdotetulla lainsäädännöllä velvoitettaisiin palveluiden järjestämisestä vastaavat tahot seuraamaan ja arvioimaan omaa toimintaansa tietopohjaisesti (sote-järjestämislain 29 §). Tiedon yhdenmukaisuus varmistettaisiin sillä, että käytettävän tiedon tulee olla THL:n määrittelemien tietorakenteiden mukaista. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriölle tulee asetukse-
nantomahdollisuus ns. vähimmäistietosisällöstä, jolla edellytettäisiin vertailukelpoista tietoa jokaiselta alueelta. Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä kannatettavana ja korostaa, että tietopohjan kehittäminen vaatii tuekseen määrätietoisen valtionohjauksen.

Valiokunta korostaa, että hyvinvointialuelain 120 §:n mukaisesti hyvinvointialueiden on tuotettava tietoja toiminnastaan ja taloudestaan, ja näitä tietoja käytetään alueellisesti erityisesti toiminnan johtamista ja seurantaa varten. Lisäksi vertailukelpoiset ja läpinäkyvät tiedot muodostavat pohjan ja mahdollistavat yhteismitallisen tarkastelun valtakunnallisesti.

Valiokunta painottaa valtakunnallisen ohjauksen merkitystä uudistuksen täytäntöönpanossa, kun luodaan uudenlaista integroitua järjestämisrakennetta. Toiminnan lähtökohdaksi ei tällöin tule ottaa vain hallinnollista uudistusta, vaan integraatio mahdollistaa palvelutoimintojen uudelleenorganisoinnin asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti yli sektorirajojen.

Henkilöstön asema uudistuksessa

Uudistuksen yhteydessä kuntien ja kuntayhtymien palveluksesta hyvinvointialueiden palvelukseen siirtyy noin 212 520 henkilöä. Lisäksi hyvinvointialueille siirtyy alustavien arvioiden perusteella vähintään 2 000 talous- ja henkilöstöhallinnon ammattilaista sairaanhoitopiirien ja muiden kokonaan hyvinvointialueille siirtyvien organisaatioiden mukana. Lisäksi kunnista siirtyy alustavan arvion mukaan noin 1 000 talous- ja henkilöstöhallinnon ammattilaista.

Voimaanpanolain 3 luvun 18 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön sekä opiskelu- ja kuraattorien siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi, jolloin henkilöstöllä siirtymähetkellä olevat oikeudet ja velvollisuudet säilyvät. Hyvinvointialueille ehdotetaan siirtyväksi myös ne kuntien keskitetyissä tukitehtävissä toimivat henkilöt, joiden työpanoksesta kohdistuu siirtyviin tehtäviin vähintään puolet. Esityksessä ei ehdoteta siirtyväksi henkilöitä, joiden työtehtävistä alle puolet kohdistuu siirtyviin tehtäviin.

Valiokunta toteaa, että muutostilanteita varten on olemassa liikkeenluovutusta koskevat säännökset niin työsopimuslaissa kuin viranhaltijoita koskevassa lainsäädännössä. Liikkeenluovutusta koskevien säännösten soveltaminen tarkoittaa muun ohella, että liikkeenluovutuksessa siirtyvät henkilöt säilyttävät palvelussuhteen ehtonsa ja etuutensa ja luovutuksen saajan on meneillään olevan sopimuskauden loppuun saakka noudatettava siirtyvän henkilöstön työsuhteen ehtoja sellaisina kuin ne olivat ennen luovutusta. Tämä koskee sekä palkkausta että myös muita palvelussuhteen ehtoja, kuten esimerkiksi henkilön oikeutta vuosilomaan. Lisäeläketurvan säilyminen voidaan puolestaan taata pysymällä Kevan jäsenyhteisönä.

Valiokunta korostaa hallintovaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin hyvän henkilöstöjohtamisen ja henkilöstön osallistumisen tärkeyttä muutoksen toteutuksessa. Henkilös-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

töön muutosvaiheessa kohdistuvan kuormituksen hallinnan kannalta on tärkeää, että muutosvaiheessa tehdään asianmukaiset riskikartoitukset ja huolehditaan henkilöstön työssä jaksamisesta. Henkilöstö tulee ottaa mukaan uusien toimintojen suunnitteluun, ja muutoksen vaikutuksia esimerkiksi työhyvinvointiin tulee arvioida osana muutosprosessia. Valtakunnallisia asiantuntijaorganisaatioita, esimerkiksi Työterveyslaitos, THL ja työeläkeyhtiöt, on syytä hyödyntää muutoksen aikana ja seurannassa. Henkilöstön osallistumista valmisteluun turvaa osaltaan työnantajan ja henkilöstön yhteistoimintaa koskeva sääntely. Työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annettava laki (21. lakiehdotus) velvoittaa luovuttavat työnantajat käymään yhteistoimintaneuvottelut ennen luovutusta. Hyvinvointialueet ovat yhteistoimintaneuvotteluun velvoitettuja luovutuksensaajina.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa lausunnossaan, että uudistuksella on laajoja tasa-arvo-vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjien lisäksi alan henkilöstöön. Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan tavoin, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat ovat keskeinen työkalu seurata tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista, ja painottaa, että hyvinvointialueiden tulee tehdä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain mukaisesti sekä seurata ja arvioida suunnitelmien toteutumista aktiivisesti.

Henkilöstön siirtyminen ostopalvelujen mitättömyys- ja irtisanomistilanteissa

Hallintovaliokunta ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ovat lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota siihen, että voimaanpanolain 29 §:n tarkoittamissa ostopalvelujen mitättömyys- ja irtisanomistilanteissa henkilöstön siirtyminen hyvinvointialueella jää epävarmaksi ja tämä voi vaarantaa hyvinvointialueiden mahdollisuudet turvata palvelujen saatavuuden. Hallintovaliokunta on esittänyt, että tämän vuoksi voimaanpanolain 18 §:ään tulisi lisätä uusi 3 momentti, jossa säädetään henkilöstön siirtymisestä liikkeenluovutuksena hyvinvointialueelle, jos hyvinvointialue toteaa ostopalvelusopimuksen mitättömäksi tai irtisanoo sopimuksen lain 29 §:n perusteella ja henkilöstö on aiemmin siirtynyt ostopalvelusopimuksen perusteella liikkeenluovutuksena ostopalvelutuottajan palvelukseen. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lisäksi huomauttanut, että esityksen antamisaikana suunniteltu aikataulu voi esityksen käsittelyn aikana muuttua, minkä vuoksi on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että liikkeenluovutusperiaate ja muut henkilöstön asemaa turvaavat järjestelyt ovat voimassa riittävän kauan uudistuksen toimeenpanon aikatauluun nähden.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatuin tavoin, että voimaanpanolain 18 §:ään lisätään uusi kolmas momentti, jonka mukaan henkilöstö siirtyisi liikkeenluovutuksena hyvinvointialueelle siinä tapauksessa, että hyvinvointialue toteaa ostopalvelusopimuksen mitättömäksi tai irtisanoo sopimuksen lain 29 §:n perusteella ja henkilöstö on aiemmin siirtynyt ostopalvelusopimuksen perusteella liikkeenluovutuksena ostopalvelutuottajan palvelukseen.

Palkkojen yhdenmukaistaminen

Hyvinvointialueille siirtyä henkilöstöä useista eri kunnista ja kuntayhtymistä. Tällöin siirtyvän henkilöstön samasta tai saman vaatavuustason tehtävistä maksettavan palkan taso vaihtelee, sillä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

jokaisessa kunnassa ja kuntayhtymässä on oma tehtävien ja palkkojen vaativuuksjärjestelmä. Palvelussuhdelakien mukaan liikkeenluovutuksessa luovutuksensaajalla, kuten työnantajilla yleensäkin, on velvollisuus kohdella palveluksessaan olevia henkilöitä tasapuolisesti. Työsuhteisen henkilöstön osalta tämä perustuu työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 2 §:ään ja viranhaltijoiden osalta viranhaltijalakia koskevan ehdotuksen 3 luvun 12 §:n 1 momenttiin. Lisäksi työnantajaa velvoittavat yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) tasapuolisen kohtelun ja syrjinnän kieltoa koskevat säännökset.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan lausunnossaan (TyVL 5/2021 vp) esittämään vaatimukseen siitä, että suunnitelmallinen työ palkkojen harmonisoinniseksi tulee aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja että valtion tulee turvata hyvinvointialueille riittävät määrärahat palkkaharmonisoinnin kustannuksiin. Lisäksi valiokunta korostaa, että palkkojen yhteensovittamisen toteutumista ja sen kustannuksia tulee seurata tarkoin. Lausunnossaan hallintovaliokunta (HaVL 12/2021 vp) on viitannut saamiinsa selvityksiin uudistuksen muutostokustannusten kustannustekijöistä, määristä ja kohdentumisesta sekä näitä koskevan valmistelun jatkumisesta eduskuntakäsittelyn ja uudistuksen täytäntöönpanon aikana.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan palkkojen yhteensovittamisen kustannusvaikutuksia on nykyhetkellä vaikea arvioida, sillä kustannusvaikutus hyvinvointialueittaisiin toimintamenoihin määräytyy lopullisesti sen mukaan, millainen palkkausjärjestelmä kullakin hyvinvointialueella otetaan käyttöön sekä milloin nämä järjestelmät tulevat voimaan.

Työvoiman hankkiminen ja vuokraaminen

Järjestämislakiehdotuksen 13 §:ssä säädetään hyvinvointialueen yksityiseltä palveluntuottajalta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamista varten hankkimasta työvoimasta sekä näiden palvelujen tuottamista varten vuokratyövoimana käyttämästä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä. Pykälän mukaan yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman ja vuokratyövoiman tulee toimia hyvinvointialueen suorassa työnjohdollisessa alaisuudessa. Työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan vuokratyöjärjestelyssä käyttäjäyritykselle siirtyy oikeus johtaa ja valvoa työntekoa samoin kuin ne työnantajalle säädetyt velvollisuudet, jotka liittyvät välittömästi työn tekemiseen ja sen järjestelyihin.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta huomauttaa lausunnossaan, että ehdotettu sote-järjestämislain 13 §:n säännös on vaikeasti avautuva erityisesti siltä osin kuin siinä on kyse työnantajan velvoitteista työvoiman vuokrauksessa tai hankinnassa. Valiokunta huomauttaa, että ehdotetun säännöksen vuokratyöjärjestelyihin lisätty vaatimus "suora työnjohdollinen alaisuus" on työoikeudelle vieras ilmaisu eikä sen sisältö selviä myöskään esityksen perusteluista. Näin ollen jää epäselväksi, onko ehdotetulla 13 §:llä tarkoitus asettaa lisäriteereitä vuokratyöjärjestelyyn. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa säännöstä täsmennettäväksi jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla.

Rekisterinpito ja henkilötietojen käsittely

Sote-järjestämislakiehdotuksen 58 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden toiminnassa syntyneiden sekä niille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneiden asiakas- ja potilastietojen rekisterin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

pidosta, asiakas- ja potilasrekistereissä olevien tietojen luovuttamisesta sosiaali- ja terveyspalveluja hyvinvointialueelle tuottavalle yksityiselle palveluntuottajalle sekä mainittujen yksityisten palveluntuottajien velvollisuudesta tallentaa hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereihin asiakas- ja potilastietoja. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (julkisuuslaki) koskevan 28. lakiehdotuksen 4 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan julkisuuslain tarkoittamia viranomaisia ovat sote-järjestämislakiehdotuksen 58 §:ssä viitatussa hyvinvointialueen sijasta hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaiset.

Sote-järjestämislakiehdotuksen 58 §:n säännöksen mukaan hyvinvointialue on EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille. Säännökseen otetun informatiivisen viittaussäännöksen mukaan näistä asiakas- ja potilastiedoista sekä niiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa, julkisuuslaissa ja tietosuojalaissa.

Valiokunta toteaa, että potilas- ja asiakastiedon rekisterinpidon vastuuta varten muodostuu nykyistä selkeämmät ja hallittavammat kokonaisuudet, ja pitää siten ehdotettua sääntelyä lähtökohdaisesti kannatettavana.

Perustuslakivaliokunta toteaa (kappale 182), että ehdotetun sääntelyn perusteella jää epäselväksi, miltä osin rekisterinpitäjän velvollisuudet koskevat hyvinvointialuetta ja miltä osin hyvinvointialueen viranomaisia. Sääntelyä ja sen suhdetta erityisesti asiakas- ja potilastiedosta säännöksessä viitatussa tavalla erikseen säädettyyn on täsmennettävä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta sääntelyä tältä osin täsmennettäväksi.

Sote-järjestämislain 58 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi momentti, jossa säädetään oikeudesta käsitellä hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereissä olevia välttämättömiä asiakas- ja potilastietoja salassapitosäännösten estämättä käyttötarkoituksensa mukaisessa laajuudessa hyvinvointialueen eri toimintayksiköissä. Siten täsmennetään järjestämislain 58 §:n suhdetta potilaslain 13 §:ään ja asiakaslain 16 §:ään, joissa sivullisuus ja suostumus tietojen luovutuksen edellytyksenä on sidottu toimintayksikön käsitteeseen. Kyseinen käsittelyoikeus on sisällytetty hallituksen esityksen pykäläkohtaisiin perusteluihin.

Valiokunta toteaa, että potilaslaissa toimintayksiköllä tarkoitetaan terveyskeskusta eli kunnan tai kuntayhtymän järjestämisvastuulle kuuluvaa terveyskeskustoimintaa (eli koko perusterveydenhuoltoa) kokonaisuutena. Sote-uudistuksen ja niin sanotun sote100-lakiesityksen (HE 56/2021 vp) perusteella on kuitenkin ilmeistä, että hyvinvointialueiden toiminta tulee organisoiduksi useampiin toimintayksiköihin, kuitenkin niin, että hyvinvointialueet saavat itse määrittää, mitä toimintayksiköitä niillä olisi. Ehdotettu sääntely varmistaa osaltaan, että eri alueiden asukkaat olisivat henkilötietojen suhteen yhdenvertaisessa asemassa riippumatta siitä, miten hyvinvointialue organisaationsa toimintayksiköiksi järjestää. Sääntely myös varmistaa, että hyvinvointialueen oma oikeus asiakas- ja potilastietoihin on samanlainen kuin hyvinvointialueen lukuun toi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mivilla yksityisillä palveluntuottajilla, joiden tiedonsaantioikeuden osalta on säännösehdotus sote-järjestämislain 58 §:ssä.

Palvelujen integraation tavoitteita ja tarpeellisuutta on avattu hallituksen esityksessä monin tavoin. Toiminnallisen muutoksen tapahtuminen edellyttää myös riittävän sujuvaa tiedonvaihtoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että osana rakenteellista integraatiota on tarpeen kehittää tiedon integraatiota. Samaan aikaan valiokunta korostaa tietojen käsittelyn luottamuksellisuutta ja toteaa, että asiakkaille ja potilaille on oltava koko ajan selvää, millä tavalla, kenen toimesta ja mihin tarkoituksiin heitä koskevia tietoja voidaan lainsäädännön tai suostumuksen perusteella käsitellä ja millä keinoilla he pystyvät vaikuttamaan itseään koskevien tietojen käsittelyyn. Niin ikään on luottamuksellisen asiakas- ja potilassuhteen syntymisen ja ylläpitämisen kannalta keskeistä, että asiakas ja potilas pystyvät luottamaan siihen, ettei häntä koskevia tietoja käsitellä perusteettoman laajasti.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esiin Uudenmaan hyvinvointialueiden potilastietojen käsittelyyn liittyvänä ongelmana se, ettei ehdotus sisällä sääntelyä nykyisenkaltaisesta HUSin alueen yhteisrekisteristä, josta säädetään nykyisin terveydenhuoltolain 9 §:ssä. Valiokunta toteaa, että asiaa koskeva valmistelu on sisällytetty niin sanottuun sote100-lakiesitykseen (HE 56/2021 vp). Valiokunta pitää tärkeänä varmistaa, ettei tiedon integraatio käytännössä vaarannu Uudellamaalla, ja käsittelee Uudenmaan hyvinvointialueita koskevan rekisterinpitoasian kyseisen esityksen yhteydessä.

Hallituksen esityksen 20. lakiehdotuksessa säädetään kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT:n jäsenyhteisöjen työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä. Lakiehdotuksen 14 §:ssä säädetään julkisuudesta ja tietojensaantioikeuksista. Perustuslakivaliokunta toteaa (kappale 187), että lakiehdotuksen perusteluissa ei tarkemmin selosteta, mitä tietoja tiedonsaantioikeuden on tarkoitus kattaa. Perusteluissa viitataan kuitenkin siihen, että osa tarvittavista tiedoista voi olla sellaisia, että lainsäädännössä voi olla rajoituksia niiden luovuttamiselle (s. 1 038). Pykälän 2 momentin mukaan Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT:llä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada jäsenyhteisöiltään 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeelliset tiedot. Pykälän 4 momentin mukaan valtiovarainministeriöllä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 18 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajat KT:ltä, hyvinvointialueilta ja hyvinvointiyhtymiltä tämän lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen edustajan tehtävien suorittamiseksi tarvittavat tiedot.

Perustuslakivaliokunta edellyttää säätämisyjärjestyskysymyksenä (kappale 189), että hallituksen esityksen 20. lakiehdotuksen 14 §:n 2 ja 4 momenttia on muutettava perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan johdosta valiokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (ks. myös PeVL 12/2014 vp, s. 3/I).

Perustuslakivaliokunta huomauttaa (kappale 190) lisäksi, että lakiehdotuksen 14 §:n 3 momentin mukainen Kunta- ja hyvinvointialue-työnantajien oikeus saada 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi valtion viranomaisilta ne tiedot, jotka sen jäsenyhteisöt ovat niille toimittaneet, ei

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sanamuotonsa mukaan ulotu salassapidettäviin tietoihin. Mikäli tarkoituksena on, että tietojensaantioikeus on voimassa salassapitovelvollisuuden estämättä, on ehdotettua sääntelyä täydennettävä ja muutettava myös tältä osin selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä käytännön mukaiseksi. Mikäli sääntelyä täydennetään kattamaan myös salassapidettävät tiedot, on sääntelyn muuttaminen vastaamaan valiokunnan käytäntöä edellytyksenä hallituksen esityksen 20. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että edellä todettuja 20. lakiehdotuksen säännöksiä muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta.

Muutoksenhaku ja oikeusturva

Lakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut ehdotuksia, jotka koskevat oikeusturvaa ja muutoksenhakua, rikosoikeudellista virkavastuuta sekä oikeusministeriön hallinnonalan eräitä lakiehdotuksia. Lakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota hyvinvointialuelain 90 §:n kuntalakia vastaaviin sanamuotoihin ja pitänyt aiheellisena arvioida jatkossa luottamushenkilön virheellistä menettelyä koskevia kunnalliseen ja aluehallintoon liittyviä säännöksiä kokonaisuutena.

Lakivaliokunta piti perusteltuna säätää hyvinvointialueen viranomaisen päätökseen kohdistuvasta muutoksenhausta esitetyin tavoin pääpiirteissään samalla tavalla kuin kunnallisasioiden muutoksenhausta (1. lakiehdotus, 16 luku). Lakivaliokunta piti myös perusteltuna uuden valituslajin, aluevalituksen, sisällyttämistä lisäelementtinä hallinnolliseen muutoksenhakupöytäkirjaan hyvinvointialueiden perustamisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistuksen toteutuessa. Lakivaliokunta katsoi, että lakiehdotuksen muutoksenhakua koskevien säännösten perusratkaisut ovat lähtökohtaisesti asianmukaiset.

Sote-järjestämislain 3 luvussa säädetään palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta. Lakivaliokunta on lausunnossaan käsitellyt ulkoistamista koskeviin sopimuksiin ja palvelujen ja työvoiman hankintaan liittyvien riitojen tuomioistuinkäsittelyä (s. 18—21). Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää lakivaliokunnan tavoin perusteltuna, että sääntely pyritään laatimaan niin, että samaa asiaa ei käsitellä kahdessa eri tuomioistuimessa, ja ehdottaa sote-järjestämislain 60 §:n muuttamista.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa myös eri lakiehdotuksiin lakivaliokunnan lausuntoon perustuvia osin teknisiä pykälämuutoksia yksityiskohtaisista perusteluista tarkemmin ilmenevällä tavalla.

Rikosoikeudellinen virkavastuu

Ulkoistettuja palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan palveluksessa oleviin sovelletaan ehdotetun sote-järjestämislain 20 §:n mukaan rikoslain 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettuihin ulkoistettuihin palveluihin sisältyviä julkisia hallintotehtäviä. Sama koskisi hankittuja ja vuokrattuja työntekijöitä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan ehdotettu sääntely toteuttaa sitä perustuslakivaliokunnan vakiintuneeseen käytäntöön perustuvaa vaatimusta, että oikeus-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

turvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:n tarkoittamassa merkityksessä edellyttää muun muassa asioita käsittelevien henkilöiden toimivan rikosoikeudellisella virkavastuulla (kappale 81).

Virkavastuusäätelyn täsmälliselle muotoilulle ei perustuslakivaliokunnan käytännössä ole esitetty tarkempia edellytyksiä. Nyt ehdotettu sääntely on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan muotoiltu samalla tavalla kuin julkista hallintotehtävää hoitavan virkavastuuta koskeva sääntely tavanomaisestikin. Perustuslakivaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota virkavastuusäätelyn johdonmukaisuuteen ja tarpeeseen vastaisuudessa arvioida julkista hallintotehtävää hoitavan virkavastuun laajuutta (ks. rikoslain 40 luvun sääntely virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän rikosoikeudellisesta vastuusta). Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tällaisen arvioinnin on syytä ulottua laajemmalle kuin nyt käsillä olevaan lainsäädäntöhankkeeseen, ja se on sopivimmin tehtävissä valtioneuvoston piirissä.

Lakivaliokunta totesi lausunnossaan, että ehdotetussa sote-järjestämislain 20 §:ssä on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan viime vaalikaudella käsittelyssä olleesta valinnanvapauslakia koskevasta hallituksen esityksestä antamat lausunnot ja niissä esitetyt huomiot. Kyseiseen valinnanvapauslakiehdotukseen sisältyi nyt ehdotettua 20 §:ää vastaavan kaltainen säännös virkavastuusta (75 §). Lakivaliokunta esitti lausunnossaan perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten kyseistä säännösehdotusta tarkistettavaksi muun muassa siten, että virkavastuusäätely ulotetaan yksityisen palveluntuottajan alihankintaan. Lisäksi lakivaliokunta esitti virkavastuusäätelyn koskevan yksityisiä palvelujen tuottajia yritystoiminnan muodosta riippumatta sekä sen ulottamista myös oikeushenkilön johtoon ja toimielinten jäseniin sekä itsenäiseen ammatinharjoittajaan.

Lakivaliokunnan mukaan sääntelytapa vastaa voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyviä lukuisia muita rikoslain ulkopuolisia erityisiä virkavastuusäännöksiä. Rikosoikeudellinen virkavastuu on siten laajaa eli vastaa virkamiehen ja julkista valtaa käyttävän henkilön virkavastuuta koskien kaikkia yleisiä virkarikoksia. Virkavastuun laajuus ei kuitenkaan ole lausunnon mukaan ehdotetun säännöksen sanamuodon perusteella täysin yksiselitteistä. Lakivaliokunnan mielestä ehdotettua 20 §:ää on selkeyssyistä perusteltua tarkentaa, jotta siitä ilmenee selvästi, että pykälässä mainittuihin henkilöihin sovelletaan kaikkia rikoslain 40 luvun virkarikossäännöksiä, jotka koskevat virkamiehiä. Valiokunta ehdottaa 20 §:n muuttamista lakivaliokunnan esittämällä tavalla.

Lakivaliokunta kiinnitti huomiota rikosoikeudelliseen virkavastuuseen liittyvään epäsymmetriaan. Lakiehdotuksen 20 §:n nojalla yksityisen palveluntuottajan palveluksessa olevan rikosoikeudellinen virkavastuu on yhtä laajaa kuin virkamiehen ja julkista valtaa käyttävän henkilön virkavastuu, joka koskee kaikkia yleisiä virkarikoksia. Ehdotetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä voi kuitenkin hoitaa myös hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilöstö, joka voi olla paitsi virka- myös työsuhteista. Hyvinvointialueen virkasuhteiseen henkilöstöön sovelletaan virkamiehiä koskevia rikoslain 40 luvun säännöksiä, jolloin kyse on laajasta virkavastuusta. Hyvinvointialueen työsuhteiset työntekijät ovat sen sijaan rikoslain 40 luvun 11 §:n 3 kohdassa tarkoitettuja julkisyhteisön työntekijöitä, joihin sovelletaan rikoslain 40 luvun säännöksiä vain rajoitetusti, jollei kyseisten tehtävien suorittamiseen sisälly julkisen vallan käyttöä. Julkisyhteisön työntekijään sovelletaan siten lahjusrikoksia sekä virkasalaisuuden rikkomista koskevia rangaistussäännök-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

siä, mutta heihin ei sovelleta rangaistussäännöksiä virka-aseman väärinkäyttämistä (7—8 §) eikä virkavelvollisuuden rikkomisesta (9—10 §).

Kaikki rikoslain 40 luvussa tarkoitetut virkarikokset eivät siten koske kaikkia henkilöryhmiä, vaan vastuun laajuus vaihtelee eri henkilöryhmissä. Julkisyhteisössä virkavastuuseen vaikuttaa paitsi henkilön muodollinen asema myös tehtävän luonne, ja lähtökohtana on, että virkavastuu liittyy erityisesti viranomaistoimintaan eli virkamiesten tehtävänhoitoon julkisyhteisössä. Tarve liittää virkavastuu julkisyhteisön työntekijään on siten arvioitu olennaisesti rajatummaksi.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on pidetty ongelmallisena sitä, että samantyyppisestä toiminnasta voi seurata erilaajuinen virkarikosvastuu sen mukaan, toteutetaanko toiminta hyvinvointialueen vai yksityisen palveluntuottajan toimesta. Ero työsuhteisten henkilöiden virkavastuun ulottuvuudessa nousee nyt käsillä olevassa sote-uudistuksessa erityisesti esiin, koska se mahdollistaa yksityisten palveluntuottajien käyttämisen laissa tarkoitetuissa tehtävissä varsin laajasti ja vastaavia tehtäviä tulevat suorittamaan myös hyvinvointialueiden työsuhteiset henkilöt.

Lakivaliokunta totesi, että ehdotetun 20 §:n virkavastuusäntely vastaa voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyviä lukuisia muita rikoslain ulkopuolisia erityisiä virkavastuusäntöksiä, joissa virkavastuu on laajaa. Epäsymmetrian taustalla on erityisesti se, että rikoslain 40 luvun järjestelmä ja perustuslain 124 § perustuvat erilaisille lähtökohdille ja käsitteille. Lisäksi rikoslain 40 luvussa on kysymys yksittäisten henkilöiden rikosoikeudellista vastuusta tietyssä konkreettisesti tehtävässä, kun taas perustuslain 124 §:n näkökulma on tehtäväkokonaisuuksissa ja niille asetettavissa oikeudellisissa laatuvaatimuksissa.

Lakivaliokunta on lausunnossaan käsitellyt erilaisia vaihtoehtoja rikosoikeudellisen virkavastuun epäsymmetrian ratkaisemiseksi. Lakivaliokunta piti selvänä, että työsuhteisia henkilöitä koskeva epäsymmetria virkavastuusäntelyssä ei liity pelkästään sote-uudistukseen, vaan se tulee esiin muissakin yhteyksissä siirrettäessä julkisia hallintotehtäviä muille kuin viranomaisille. Tämän vuoksi lakivaliokunta katsoi, ettei edellä kuvattua epäsymmetriaa ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista muuttaa tässä yhteydessä rikoslain ulkopuolisin erityissäännöksin, koska tällainen sääntelytapa ei ratkaise julkisyhteisön työntekijän virkavastuun perusteita yleisesti ja yhtenäisesti, vaan vaikuttaa luovan uusia epäsymmetriatilanteita. Valiokunnan mukaan epäsymmetriaa ja virkavastuun perusteita on perusteltua selvittää ja arvioida rikoslain 40 luvun yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta piti välttämättömänä, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun säännösten uudistamistarpeiden selvittämisen ja arvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Erityistä huomiota tulee kiinnittää virkavastuun ulottuvuuteen ja sen eroihin ja arvioida muun muassa, miten virkavastuusäntely voidaan rakentaa sellaisten lähtökohtien varaan, ettei perusteettomia eroja vastuun ulottuvuuteen synny. Myös julkisen hallintotehtävän merkitystä virkavastuusäntelyssä tulee arvioida. Samassa yhteydessä on lausunnon mukaan syytä tarkastella myös rikosoikeudellisen virkavastuun suhdetta rikoslain 16 luvun säännöksiin ja niissä tarkoitettuun korotettuun rikosoikeudelliseen suojaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa asiasta lakivaliokunnan esittämän lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 11*).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan maakunnalla on Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan mukaan lainsäädäntövalta palo- ja pelastustointia koskevissa asioissa ja 18 §:n 12 ja 13 kohdan mukaan lainsäädäntövalta sosiaalihuoltoa koskevissa asioissa ja tietyin poikkeuksin terveyden ja sairaanhoitoa koskevissa asioissa. Säännösehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä eivät siten suoraan koske Ahvenanmaan itsehallintoa.

Hallituksen esityksestä seuraa kuitenkin välillisiä muutoksia Ahvenanmaalla verotettavien asemaan, jollei asiaa erikseen järjestetä lainsäädännöllisesti. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (kappale 193) pitänyt tärkeänä hallituksen esityksen (s. 1 179) mainintaa siitä, että sääntelykokonaisuuteen kuuluva rahoitusuudistus toteutetaan Ahvenanmaan kannalta mahdollisimman neutraalisti. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että valtionverotuksen kiristymisen estämiseksi Ahvenanmaalla tuloverolain 124 §:ssä säädetään ansiotulon verotuksessa sovellettavan veroasteikon veroprosentteja alennettaviksi 13,26 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Ahvenanmaan maakuntahallitus on ehdottanut lausunnossaan, että Ahvenanmaalla käytössä oleva mediamaksu, jolla rahoitetaan Ahvenanmaan julkiset radio- ja tv-palvelut, tulee ottaa huomioon arvonnalisäverolaisissa. Sosiaali- ja terveystoimikunta ehdottaa, että arvonnalisäverolain 79 §:n 2 momenttia ja 85 a §:n 1 momentin 5 kohtaa muutetaan jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteissa kuvatulla tavalla siten, että säännöksissä huomioidaan mediamaksu.

Lisäksi maakuntahallitus on lausunnossaan ehdottanut muutoksia opintorahavähennykseen, kuntien yhteisövero-osuuden vähentämiseen ja valtionverotuksen invalidivähennykseen. Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan (VaVL 1/2021 vp) käsitellyt näitä asioita myös Ahvenanmaan aseman kannalta ja pitänyt hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia perusteltuina eikä ole näiltä osin ehdottanut muutoksia hallituksen esitykseen. Sosiaali- ja terveystoimikunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan kantaan.

Voimaantulo ja toimeenpano

Esitykseen liittyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan porrastetusti siten, että osa tulisi voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021 ja osa laeista tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 uusien aluevaltuustojen aloittaessa toimintansa ja viimeiset 1 päivänä tammikuuta 2023. Esitykseen liittyisi myös siirtymäaikoja. Uudistuksen voimaantulolain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Lisäksi hyvinvointialueesta annettavaa lakia sovellettaisiin osittain heti hyvinvointialueiden toimintaan.

Voimaantulolaisissa säädetään hyvinvointialueen toiminnan käynnistämisestä vastaavasta väliaikaisesta valmistelutoimielimestä, jonka tehtävänä on vastata hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes ensimmäinen aluevaltuusto on valittu ja aluevaltuuston asettama aluehallitus on aloittanut toimintansa. Hyvinvointialueen alueen kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin ja alueen pelastustoimen on sovittava välittömästi lain voimaan tultua väliaikaisen valmistelutoimielimen kokoonpanosta ja asetettavasta kunnallisesta viranomaisesta. Jos val-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mistelutoimielintä ei ole asetettu viimeistään kahden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, asettaa valtioneuvosto valmistelutoimielimen valtiovarainministeriön esityksestä.

Varainsiirtovero

Valtiovarainvaliokunnan lausunnossa tuotiin esille huoli voimaanpanolain 23 §:ssä säädettyjen varojen siirron verokohtelusta. Valtiovarainvaliokunta piti lausunnossaan aiheellisena täsmentää tältä osin oikeustilaa ja säätää asia nimenomaisesti voimaanpanolaissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa voimaanpanolain 51 §:n muuttamista lausunnon mukaisesti. Valiokunta ehdottaa lisäksi valtiovarainvaliokunnan esittämän varainsiirtoveroa koskevan lausuman hyväksymistä (*Valiokunnan lausumaehdotus 12*)

Ympäristöterveydenhuolto

Monialaisen maakunnan parlamentaarisisessa selvityksessä on esitetty ympäristöterveydenhuollon järjestämistä kunnilta hyvinvointialueille vuonna 2026. Eräillä alueilla järjestämistä vastuu on siirretty sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavan kuntayhtymän järjestettäväksi siten, että alue vastaa tulevan hyvinvointialueen aluetta. Hallintovaliokunta piti perusteltuna, ettei näillä alueilla muuhun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmiin integroituja toimintoja tarvitsisi purkaa. Tämä on toteutettavissa siten, että siirrosta sovitaan, se koskee koko aluetta ja kunnat osoittavat siihen täysimääräisen rahoituksen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että voimaanpanolain 65 §:ssä mahdollistetaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen hyvinvointialueilla, jos kunnat ovat tehneet sopimuksen tehtävän hoitamisesta osana muita integroituja sote-palveluja viimeistään vuoden 2022 lopussa koko hyvinvointialueen alueella ja hyvinvointialue ja kunnat tekevät asiasta sopimuksen siten, että kunnat osoittavat siihen täysimääräisen rahoituksen.

Muita huomioita

Valiokunta toteaa, että hyvinvointialue- ja aluevaalit-sanoja vastaavat ruotsin kielellä paremmin sanat "välfärdsregion" ja "regionval".

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki hyvinvointialueesta

6 §. Hyvinvointialueen tehtävät. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella uutta 3 momenttia, jonka 1 kohta liittyy tilanteeseen, jossa hyvinvointialue toteuttaa omaa lakisääteistä tehtäväänsä tai rajatun yleisen toimialansa perusteella itselleen ottamaansa tehtävää yhteistyössä toisen maan viranomaisen kanssa esimerkiksi hankkimalla siihen liittyviä palveluja toisen maan viranomaiselta. Tällöin toisen valtion viranomainen voi hoitaa tehtävää omalla alueellaan tai Suomessa hyvinvointialueen alueella. Uuden 3 momentin 2 kohta liittyy tilanteeseen, jossa hyvinvointialue hoitaa pykälän 1 momentissa määritellyn tehtävälänsä liittyvää toisen valtion viranomaisen tehtävää yhteistyössä tämän kanssa joko omalla alueellaan tai toisen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

valtion alueella. Edellytyksenä on, että hyvinvointialueen ja toisen maan viranomaisen sopima yhteistyö perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainväliseen sopimukseen.

Lisäksi ehdotetaan uutta 4 momenttia, joka mahdollistaa hyvinvointialueelle kansainväliseen sopimukseen perustuvan veloitteen täytäntöönpanoon osallistumisen valtion kanssa tehtävään sopimukseen perustuen (toimeksiantotehtävä). Säännös mahdollistaa muun muassa sen, että Etelä-Karjalan hyvinvointialue ja Suomen valtio voivat sopia, että Etelä-Karjalan hyvinvointialue hoitaa pelastustoimen ja ensihoidon tehtävät, jotka Suomen tulee suorittaa eräiden Saimaan kanavan ja siihen liittyvien alueiden vuokraamisesta tehtyjen kansainvälisten sopimusten perusteella.

Ehdotetuilla muutoksilla ei muuteta viranomaisten toimivaltaan ja julkisen vallan käyttöön liittyviä lähtökohtia. Myös ehdotetuissa yhteistyötilanteissa Suomen alueella noudatetaan Suomen lainsäädäntöä ja julkista valtaa Suomessa käyttää Suomen viranomaisen.

14 §. Hyvinvointialueen ja kuntien neuvottelu. Valiokunta ehdottaa säännöksen täydentämistä esimerkeillä asioista, joista hyvinvointialueen ja kuntien neuvottelussa voidaan sopia. Tällaisia ovat muun muassa yhteistyön edellyttämät yhteistoimintarakenteet, toimintamallit ja yhteistyön edellyttämä tiedonkulku.

15 §. Hyvinvointialueen lainanottovaltuus. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella investointitarpeen kiireellisyysedellytyksen poistamista lainanottovaltuuden muuttamisessa.

24 §. Valtuutettujen lukumäärä. Valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon perusteella, että 2 momentista poistetaan tarpeeton täytäntöönpanosäännös. Lakiehdotuksen 148 § sisältää yleisen säännöksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta.

30 §. Aloitteisuus. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan esittämällä perusteilla pykälän 2 momenttia muutettavaksi siten, että aloitteesta on käytävä ilmi hyvinvointialueen jäsenyys ja että aloitteeseen mahdollisesti liittyvään nimien keräämiseen kohdistuva yksityiskohtainen sääntely poistetaan.

33 §. Kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausuntoon viitaten täsmennystä 2 momentin 4 kohdan kansalliskielilautakuntaa koskevaan säännökseen. Muutos on tarpeen, jotta sääntelyssä ei synny ristiriitaa suhteessa sote-järjestämislain 39 §:n kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyötä koskevaan säännökseen, jonka mukainen yhteistyösopimus tehdään ruotsinkielisten palveluiden varmistamisesta.

Lisäksi ehdotetaan 6 momentin saamen kielen lautakunnan tehtäviä koskevan säännöksen täsmennämistä.

34 §. Viestintä. Tietojen antamisen ehdotetaan 2 momentissa täsmennettävän tapahtuvaksi hyvinvointialueen verkkosivuilla. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella 3 momenttiin lisättäväksi vaatimuksen viestinnän esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

35 §. Hyvinvointialueen toimintaelimet. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknistä korjausta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

66 §. Hyvinvointiyhtymien yhdistyminen. Valiokunta ehdottaa 2 momentin teknistä täsmentämistä.

67 §. Hyvinvointiyhtymän jakautuminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentissa oleva käsite ”yhdistymissopimus” muutetaan käsitteeksi ”jakautumissopimus”.

80 §. Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan. Valiokunta ehdottaa 2 kohdan teknistä täsmentämistä.

85 §. Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asema. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknistä täsmennystä.

89 §. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella ehdotetaan 4 momentin täydentämistä siten, että tietoja rekisteristä voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina. Sidonnaisuusrekisteriä on pidettävä yleisessä tietoverkossa hyvinvointialueen verkkosivustolla.

96 §. Toimivallan siirtäminen. Hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan lausuntoihin viitaten valiokunta ehdottaa, että 3 momentti poistetaan. Lakiehdotuksen 3 momentin mukaan erikseen säädetään aluevaltuuston velvollisuudesta osoittaa hallintosäännön määräyksellä hyvinvointialueen viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen yksittäiselle hyvinvointialueen viranhaltijalle. Säännöstä sovellettaisiin esimerkiksi yksilöön kohdistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa, mikäli toimivallan siirtämisestä ei ole erikseen säädetty. Lakiehdotuksen 97 §:n 5 momentin mukaan ylemmän toimielimen käsiteltäväksi ei saa ottaa asiaa, jossa toimivallan käyttäminen on edellä kuvatulla tavalla osoitettu yksittäiselle viranhaltijalle. Lisäksi lakiehdotuksen 139 §:n 4 momentin mukaan 96 §:n 3 momentissa tarkoitettua viranhaltijan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen käsittelee laissa säädetty tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija. Menettely poikkeaa 139 §:n 2 momentissa kuvatusta pääsäännöstä, jonka mukaan oikaisuvaatimuksen käsittelee toimielin. Edellä kuvattu toimivallan siirtämistä, nk. otto-oikeuden käyttöä sekä oikaisuvaatimusta koskeva sääntely poikkeaa kuntalain vastaavasta sääntelystä.

Saadun selvityksen mukaan edellä kuvattu kokonaisuus liittyy sen mahdollisuuden huomioon ottamiseen, että erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväkohtaista lainsäädäntöä muutetaan siten, että joidenkin tehtävien osalta toimivalta asian ratkaisemiseen tulisi hallintosäännöllä osoittaa hyvinvointialuelain 96 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla yksittäiselle viranhaltijalle. Tällä hetkellä voimassa olevassa lainsäädännössä tällaista velvoitetta ei ole eikä sellaista olla selvityksen mukaan ehdottamassa, minkä vuoksi 3 momentille ja siihen liittyville muille säännöksille ei ole tarvetta.

Kuntalaista poikkeavaa sääntelyä on lausunnoissa pidetty ongelmallisena ja sen on katsottu mahdollisesti voivan johtaa hallintokäytännön epäyhtenäisyyteen ja hallinto-oikeuksiin tehtävien muutoksenhakujen lisääntymiseen. Valiokunta pitää lausuntovaliokuntien tavoin aiheellisena edellä kuvatun toimivallan siirtämistä koskevan 96 §:n 3 momentin sääntelyn ja siihen liittyvien nk. otto-oikeutta (97 §:n 5 mom.) ja oikaisuvaatimusta (139 §:n 4 mom.) koskevien säännösten poistamista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

97 §. Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi. Edellä 96 §:n perusteluissa todetuista syistä valiokunta ehdottaa, että lakiehdotukseen sisältyvä 5 momentin otto-oikeuden rajoittamista koskeva säännös muutetaan kuntalain 92 §:n 5 momenttia vastaavaksi.

99 §. Aluevaltuuston kokoontuminen. Kokouksista ehdotetaan tiedotettavaksi hyvinvointialueen verkkosivustolla.

113 §. Hyvinvointialueen ilmoitukset. Ilmoitukset ehdotetaan julkaistaviksi hyvinvointialueen verkkosivustolla.

114 §. Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa. Tiedot ehdotetaan julkaistaviksi hyvinvointialueen verkkosivustolla.

123 §. Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset. Viittaukset 2 momentissa ehdotetaan korjattaviksi.

128 §. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus. Valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi esityksen perusteluja vastaavaksi siten, että tarkastusviraston tarkastusoikeus on vain valtiolta saadun rahoituksen osalta.

138 §. Luvun säännösten soveltaminen. Valiokunta ehdottaa 2 ja 3 momentin sanamuodon selkeyttämistä lakivaliokunnan lausunnon perusteella.

139 §. Oikaisuvaatimus. Hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan lausuntoihin viitaten ja edellä 96 §:n perusteluissa todetuista syistä valiokunta ehdottaa, että 4 momentti poistetaan.

145 §. Päätöksen tiedoksianto hyvinvointialueen järjestäjälle. Valiokunta ehdottaa tiedoksiannon toteuttamista hyvinvointialueen verkkosivustolla.

147 §. Jatkovalitus. Valiokunta ehdottaa ilmoituksen julkaisemista hyvinvointialueen verkkosivustolla. Lakivaliokunnan lausunnon perusteella ehdotetaan 3 momentin ensimmäisen virkkeen poistamista tarpeettomana, koska lain 138 §:ssä on jo viitattu lakiin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa.

2. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

4 §. Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus. Perustuslakivaliokunta korostaa lausunnossaan säännöksen perusteluissa kuvatun tarvearvioinnin merkitystä (kappale 170). Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täydennettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella maininnalla siitä, että yksittäisen asiakkaan palveluiden tarve tulee arvioida siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännössä säädetään. Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia muutettavaksi perustuslakivaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan edellyttämällä tavalla velvoittavampaan muotoon siten, että hyvinvointialueen on turvattava järjestämisvastuulleen olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus. Hyvinvointialueella olisi velvollisuus turvata esteettömyys ja saavutettavuus sen järjestämisvastuulla ole-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vissa palveluissa tuotantotavasta riippumatta eli myös tuottaessa palveluja esimerkiksi ostopalveluina.

6 §. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa. Valiokunta ehdottaa pykälän 3 ja 4 momentin teknistä täsmentämistä.

7 §. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on vammaisyleissopimukseen liittyvistä syistä arvioitava mahdollisuuksia vahvistaa vammaisneuvoston asemaa esimerkiksi säätämällä kattavamasta oikeudesta osallistua sote-järjestämislain 7 §:ssä tarkoitetun alueellisen hyvinvointikertomuksen laadintaan. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään viittaus hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ään, jossa säädetään hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa. Viittaus huomioi yhdenvertaisesti eri asiakasryhmät ja vaikuttamistoimielimet.

9 §. Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin. Valiokunta ehdottaa pykälän sanamuodon tarkentamista siten, että se kuvaisi myös muiden sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien kuin palvelujen järjestämisen, esimerkiksi kehittämistehtävien, kokoamisen yleisiä edellytyksiä. Pykälän 1 momentissa kuvattujen yleisten edellytysten informatiivisen luonteen selkeyttämiseksi ehdotetaan, että sanamuodon "kootaan" sijasta käytettäisiin sanamuotoa "voidaan koota". Lisäksi ehdotetaan 1 momentin viimeiseen lauseeseen sisältyvän informatiivisen viittaussäännöksen muuttamista yleisempään muotoon, koska kokoamisesta saatettaisiin jatkossa säätää muissakin laeissa kuin terveydenhuoltolaissa ja sosiaalihuoltolaissa.

10 §. Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin tehdään tekninen täsmennys liittyen hoidon tarpeen arviointiin.

11 §. Palvelustrategia. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täsmennetään siten, että palvelustrategiassa asetettavien tavoitteiden toteuttamisessa otetaan huomioon myös kustannusvaikuttavuus.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on vammaisyleissopimukseen liittyvistä syistä arvioitava mahdollisuuksia vahvistaa vammaisneuvoston asemaa esimerkiksi säätämällä kattavamasta oikeudesta osallistua hyvinvointialueen palvelustrategian laadintaan ja seurantaan. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään viittaus hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ään liittyen hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumisoikeuksiin. Viittaus huomioi yhdenvertaisesti eri asiakasryhmät ja vaikuttamistoimielimet.

12 §. Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttia tarkennetaan siten, että se kattaa palvelujen hankinnan lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttöön liittyvän muun tuen, jota ei ole määritelty varsinaiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksi. Tällaista palvelujen käyttöön liittyvää muuta tukea olisi esimerkiksi sosiaali- ja potilasasiamiestoiminta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin täsmentämistä siten, että hyvinvointialue voi hankkia kokonaisuudessaan lääketieteelliset ja hammaslääketieteelliset tukipalvelut sekä niiden tuottamisessa tarpeellisen erityisosaamisen yksityiseltä palveluntuottajalta. Näin mahdollistetaan lääketieteellisten ja hammaslääketieteellisten tukipalvelujen tuottaminen kokonaisuudessaan jatkossakin nykyisen kaltaisesti esimerkiksi hyvinvointialueiden yhtiöissä. Lääketieteellisiä ja hammaslääketieteellisiä tukipalveluita ovat sellaiset palvelut, joita hoitovastuussa oleva taho tarvitsee taudinmäärityksen, hoidon ja kuntoutuksen tueksi. Lääketieteellisillä ja hammaslääketieteellisillä tukipalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi laboratorio- ja kuvantamistutkimuksia tai muita tutkimustoimenpiteitä ja niiden tulkintaa. Toisaalta tukipalveluita ovat myös esimerkiksi hammasteknisten välineiden tai apuvälineiden valmistaminen. Tukipalveluihin liittyvällä erityisosaamisella tarkoitetaan esimerkiksi sairaalafysikkojen tai diagnostisten erikoisalojen erikoislääkäreiden osaamista. Valiokunnan ehdottaman muutoksen myötä tukipalvelujen hankkiminen kokonaisuudessaan on mahdollista, jos se on tarpeen tukipalvelujen laadun, osaamisen ja kustannustehokkuuden turvaamiseksi.

Lääketieteellisiksi tai hammaslääketieteellisiksi tukipalveluiksi ei katsota kuuluvan kuitenkaan sellaisia suoraan potilaaseen kohdistuvia toimenpiteitä, jotka tosiasiallisesti ovat jo itsessään osa potilaan oireiden tai sairauden hoitoa. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi radiologian alan niin sanotut interventioradiologiset toimenpiteet. Muun muassa katetriteitse tehtävät verisuonitoimenpiteet ovat potilaan suoranaista hoitoa, vaikka niiden toteuttaja olisi diagnostisen alan erikoislääkäri. Tällaisissa palveluissa hyvinvointialueilla tulee olla riittävä oma palvelutuotanto eikä niitä voida kokonaisuudessaan hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta.

Pykälän 2 momentin 2 kohtaa on valiokunnan näkemyksen mukaan syytä tarkentaa siten, että kiello hankkia sosiaalityötä kohdistetaan nimenomaan yksilö- ja perhekohtaiseen sosiaalityöhön. Tämä on viranhaltijana toimivalle sosiaalityöntekijälle kuuluva tehtävä, jossa käytetään myös julkista valtaa. Ehdotettu 12 §:n 2 momentin 2 kohta ei kuitenkaan estäisi hyvinvointialuetta hankkimasta esimerkiksi yksityisenä palveluntuottajana (itsenäisenä ammatinharjoittajana) toimivalta sosiaalityöntekijältä sellaista asiantuntijaosaamista (esimerkiksi yhteisöjen kanssa tehtävää asiantuntijatyötä, sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvää yksilövalmennusta tai kasvatus- ja perheneuvontaan liittyvää asiantuntijatukea), johon ei liity viranhaltijana toimivalle sosiaalityöntekijälle kuuluvia edellä kuvattuja tehtäviä.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan tarkoituksena on valiokunnan saaman selvityksen mukaan ollut, että hyvinvointialueen tulee vastata järjestäjänä ensihoidon kokonaisvalmiudesta, mutta se voisi hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta ostopalveluna ambulanssiyksiköiden hälytysvalmiutta. Valiokunta ehdottaa, että 4 kohdan sanamuotoa tältä osin tarkennetaan. Lisäksi 4 kohtaan ehdotetaan siirrettäväksi pykälän 3 momentista säännös siitä, että ensihoitopalvelusta vastaavan lääkärin ja kenttäjohtajan tehtävät on hoidettava kaikilta osin virkasuhteessa.

Pykälän 3 momenttia ehdotetaan selvytyden vuoksi täsmennettäväksi siten, että siinä mainitaan palvelutarpeen arvioinnin lisäksi myös hoidon tarpeen arviointi. Valiokunnan näkemyksen mukaan palvelutarpeen arvioinnin käsitteellä on tarkoitettu sekä sosiaalihuollon palvelutarpeen että terveydenhuollon hoidon tarpeen arviointia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Pykälän 3 momentin virkalääkärivaatimusta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi edellä yleisperusteluista ilmenevistä syistä siten, että potilaan sairaalaan ottaminen, siihen liittyvä erikoissairaanhoidon tarpeen arviointi ja alustavan hoitosuunnitelman laatiminen olisivat hyvinvointialueen vastuulla, mutta mainittuja tehtäviä ei määriteltäisi virkalääkärin tehtäviksi. Tällöin hyvinvointialue voisi joustavammin harkita, käyttäkö tehtävässä esimerkiksi virkasuhteista lääkäriä tai hammaslääkäriä vai hyvinvointialueeseen työsuhteessa olevaa lääkäriä tai hammaslääkäriä. Näitä tehtäviä hyvinvointialue ei voisi antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi.

Sen jälkeen, kun hyvinvointialue on tehnyt edellä mainitun hoidon tarpeen arvioinnin ja ottanut asiakkaan sairaalaan sekä laatinut alustavan hoitosuunnitelman kullekin lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisalalle, se voisi antaa myös yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi kyseisellä erikoisalalla asiakkaan tarkemman hoidon tarpeen arvioinnin, hoitoratkaisujen tekemisen ja tarkemman hoitosuunnitelman laatimisen. Jos kuitenkin asiakkaalla ilmenisi hoidon tarvetta olennaisesti laajemmin tai muulla lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisaloilla kuin jolle tai joille hyvinvointialue on hänet osoittanut, asiakkaan hoitaminen toisella erikoisalalla edellyttäisi aina hyvinvointialueen suorittamaa hoidon tarpeen arviointia ja alustavaa hoitosuunnitelmaa tälle toiselle erikoisalalle. Yksityisen palveluntuottajan tekemä hoitosuunnitelma on siten aina hyvinvointialueen hoitosuunnitelmaa tarkentava.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että hyvinvointialueiden tulee palveluhankintoja tehdessään noudattaa palvelujen ja tehtävien keskittämistä koskevia säännöksiä ja yhteistyösopimuksia.

Pykälän 6 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi 1 momenttiin tehdyn muutoksen johdosta säännös siitä, että palvelujen käyttöön liittyvän tuen hankkimiseen sovelletaan ehdotetun 3 luvun säännöksiä vastaavasti kuin palvelujen hankkimiseenkin.

13 §. Vuokratyövoiman ja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman käyttö.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1, 2 ja 4 momenttia muutetaan siten, että säännöksissä viitataan työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momenttiin sekä todetaan vuokratun ja hankitun työvoiman toimivan hyvinvointialueen johdon ja valvonnan alaisena.

Sosiaalihuoltolain 49 a §:ssä todetaan, että sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä varten kunnan käytettävissä tulee olla riittävästi sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta asiakastyöhön osallistuvaa henkilöstöä. Sosiaalihuoltolaki ei siten rajaa sosiaalihuollon tehtäviä pelkästään sosiaalihuollon ammattihenkilölaissa mainittujen ammattihenkilöiden tekemäksi työksi. Laki ei myöskään ota kantaa siihen, minkä asiakasryhmien kanssa muu asiakastyöhön osallistuva henkilöstö voi työskennellä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ei sote-järjestämislailla ole ollut tarkoitus tältä osin muuttaa nykytilaa, vaan tarkoitus on, että vuokrattuun ja hankittuun työvoimaan sovelletaan voimassa olevaa sääntelyä koskien henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia. Tältä osin 13 §:n 1 ja 2 momenttia on tarpeen tarkentaa.

Lisäksi ehdotetaan virkalääkärivaatimukseen liittyen muutettavaksi myös 4 momenttia vastaamaan 12 §:n 3 momentin sanamuotoja sekä siten, että hyvinvointialue voi katsoessaan sen tarpeelliseksi arvioida uudelleen vuorattuna tai hankittuna työvoimana toimivan lääkärin tai ham-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

maslääkärin tekemän sairaalaan ottamista koskevan ratkaisun, mutta tähän ei olisi säännönmukaisesti velvoitetta, jos hyvinvointialue ei katso sitä edellyttävän.

20 §. Rikosoikeudellinen virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu. Valiokunta ehdottaa laki-valiokunnan lausunnon perusteella 1 momenttia täsmennettäväksi, jotta säännöksestä ilmenee selvästi, että pykälässä mainittuihin henkilöihin sovelletaan kaikkia rikoslain 40 luvun virkari-kossäännöksiä, jotka koskevat virkamiehiä.

22 §. Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle. Valiokunta ehdottaa, että sivistysvaliokunnan lausunnon johdosta pykälän 2 momentin 3 kohtaan lisätään valtakunnallisten strategisten tavoitteiden asettaminen sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kokonaisuudesta. Säännöksen tarkentaminen tältä osin vahvistaa valtioneuvoston mahdollisuuksia asettaa valtakunnallisilla strategisilla tavoitteilla suuntaviivoja hyvinvointialueilla tehtävään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, jolla tuetaan yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä.

24 §. Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentin 8 kohtaa täsmennetään teknisesti ja lisätään viittaus lain 36 ja 39 §:ään.

26 §. Investointisuunnitelman hyväksymismenettely. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, että pykälän 3 momentin sisältämiä investointien laajakantoisuuden ja merkittävyyden kriteerejä täsmennetään.

Vaikutuksiltaan laajakantoisella investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitettaisiin sellaista hanketta, jolla olisi pitkäkestoisia ja merkittäviä vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamistapaan, saatavuuteen, saavutettavuuteen tai laatuun hyvinvointialueella taikka joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon tai yhteistyöhön.

Palvelujen toteuttamistapaan pitkäkestoisesti ja merkittävästi vaikuttava hanke voisi olla esimerkiksi sellainen toimitilahanke, joka sitoisi hyvinvointialueen pitkäaikaisesti kyseisiin toimitiloihin, mutta tiloja ei olisi ongelmitta mahdollista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittyessä sekä palvelutarpeiden muuttuessa esimerkiksi ottaa muiden palvelujen tai uusien palvelumuotojen käyttöön.

Palvelujen saatavuuteen tai saavutettavuuteen hanke voisi vaikuttaa säännöksessä tarkoitetulla tavalla esimerkiksi, jos sillä olisi merkittäviä vaikutuksia lähipalvelujen saatavuuteen hyvinvointialueella ja muutoin väestön mahdollisuuteen asioida palveluissa. Palvelujen laatuun hanke voisi vaikuttaa säännöksessä tarkoitetulla tavalla esimerkiksi siten, että se sitoisi pitkäaikaisella tavalla hyvinvointialueen tietyn alan asiantuntijoita, jolloin tällä olisi vaikutuksia asiantuntijoiden saatavuuteen muissa hyvinvointialueen palveluissa, tai jos investoinnin hyödyntäminen ei olisi mahdollista, ellei tietyn alan asiantuntijoita olisi saatavilla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hanke, joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon tai yhteistyöhön, voisi olla hanke, jonka vaikutukset palveluihin ulottuisivat usean hyvinvointialueen alueelle, tai hanke, jonka välittömät vaikutukset rajoittuisivat yhteen hyvinvointialueeseen mutta jolla voisi olla merkittäviä välillisiä vaikutuksia myös muiden hyvinvointialueiden toimintaan tai investointeihin. Esimerkiksi sairaalainvestoinneilla voi olla merkittäviä vaikutuksia myös läheisten hyvinvointialueiden asiakasvirtoihin ja työnjakoon sekä yhteistyöalueilla että vapaaehtoisessa hyvinvointialueiden välisessä yhteistyössä. Vastaava merkitys voi olla myös merkittävillä erikoissairaanhoidon laite- ja tilainvestoinneilla.

Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta tai sellaisen hankkeen osaa, joka vaikuttaisi hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla vaikuttamalla hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita tai järjestää väestön tarpeemukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Kyse olisi siten hankkeesta, joka sitoisi pitkäaikaisesti ja merkittävässä määrin hyvinvointialueen resursseja yhteen hankkeeseen siten, että se vaikeuttaisi hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita tarpeellisia sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita. Hankkeen taloudellisesta merkittävydestä kertoisivat sen absoluuttisen rahamääräisen suuruuden lisäksi sen osuus sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannuksista. Hankkeen taloudellinen merkittävyys voisi liittyä myös sen suhteeseen hyvinvointialueen väestömäärään ja väestön palvelutarpeisiin sekä näiden arvioituun kehitykseen.

Vaikka investointi, investointia vastaava sopimus tai pitkävaikutteisen omaisuuden luovutus täyttäisi vaikutuksiltaan laajakantoisen tai taloudellisesti merkittävän investoinnin määritelmän, tämä ei sote-järjestämislain 26 §:n mukaan kuitenkaan tarkoittaisi, että sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma tulisi tällä perusteella hylätyksi. Sen sijaan kyse olisi siitä, että sote-järjestämislain 26 §:n 3 momentin 2—4 kohtien perusteella tehtävä arviointi ylipäänsä koskisi vain tällaisia investointeja. Vähäisemmät investoinnit jäisivät kokonaan arvioinnin ulkopuolelle.

29 §. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointivelvollisuus.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täydennettäväksi siten, että hyvinvointialueen tulee toimittaa selvitys hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tilasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja sosiaali- ja terveysministeriölle. Lisäksi valiokunta ehdottaa 2 momenttiin ehdotetun lisäyksen takia täsmennystä pykälän 4 momenttiin.

30 §. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arviot. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttia täydennettäväksi siten, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulee pykälässä tarkoitettujen asiantuntija-arvioiden julkaisemisen lisäksi toimittaa ne sosiaali- ja terveysministeriölle.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täydennetään niin, että Valviran ja aluehallintoviraston tulee toimittaa momentissa mainittu selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle ja sosiaali- ja terveysministeriölle. Valiokunta ehdottaa muutosten takia myös pykälän 3 momentin teknistä täsmentämistä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

32 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta hyvinvointialueella. Valiokunta ehdottaa pykälän otsikkoa ja 1 momenttia tarkennettavaksi, siten että hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Muutos ehdotuksella ei laajenneta hyvinvointialueiden tehtäviä suhteessa kuntien tai sairaanhoitopiirien nykyisiin tehtäviin. Ehdotetun muutoksen myötä säännös on yhdenmukainen samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden yhteistyötä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisessa koskevan 36 §:n 3 momentin 7 kohdan kanssa. Sanamuodosta käy myös paremmin ilmi, että hyvinvointialue päättää itse omien alueellisten erityispiirteidensä ja tarpeidensa pohjalta koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnastaan kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden.

36 §. Hyvinvointialueiden yhteistyösopimus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 4 momenttia täydennetään niin, että säännöksessä tarkoitettu yhteistyösopimus on sovittava yhteen 39 §:ssä tarkoitetun kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen kanssa.

37 §. Yhteistyösopimuksen valmistelu ja toteutumisen seuranta. Valiokunta ehdottaa pykälän 6 momentin teknistä täsmentämistä.

39 §. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimus. Valiokunta ehdottaa muutettaviksi pykälän 1 ja 2 sanamuotoja niin, että siitä käy selkeämmin ilmi, että 1 momentissa säädetään sopimuksen laatimisveloitteesta sekä sopimuksen yleisestä tarkoituksesta ja 2 momentissa asioista, joista sopimuksessa on sovittava, ja asioista, joista sopimuksessa voisi sopia sekä sopimisen yleisistä reunaehdoista.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia selkeytettäväksi siten, että sopimuksessa on sovittava kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, 1) joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi tai 2) joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitetaan ruotsinkielisiä palveluita, joita kaikkien kaksikielisten hyvinvointialueiden ei ole mahdollista toteuttaa riittävässä määrin itsenäisesti esimerkiksi asiantuntijoiden saatavuusongelmien takia, jolloin kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjako tai yhteistyö niissä on välttämätöntä ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

Toisessa kohdassa tarkoitetaan ruotsinkielisiä palveluja, joita kaikkien hyvinvointialueiden ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa itsenäisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa palvelujen keskittämisellä arvioidaan olevan merkittävä positiivinen vaikutus palvelujen laatuun. Lisäksi sopimuksessa on 2 momentin mukaan sovittava asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa.

Pykälän 1 ja 2 momentin sanamuodon selkiyttämistä huolimatta sopimisveloitteen piiriin kuuluvat edelleen tehtävät, joiden on jo hallituksen esityksen perusteluissa katsottu kuuluvan sopi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

misveloitteen alaan. Pykälän 2 momentissa tarkoitettuja tehtäviä ovat ainakin Kårkulla samkommun -kuntayhtymältä hyvinvointialueiden järjestämistä vastuulle siirtyvät erityishuoltoon liittyvät asiantuntija- ja kehittämistukitehtävät. Kårkullan asiantuntija- ja kehittämiskeskuksen palvelut käsittävät sekä asiakkaille annettavia palveluja että asiantuntijoille annettavaa asiantuntijatueta ja kehittämistoimintaa. Lisäksi sopimisvelvoite koskee Kårkullalta siirytävää kehitysvammaneuvo-, asumis-, päivä- ja työkeskustoimintaa, jos palveluja ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikilla kaksikielisillä hyvinvointialueilla, ja riittävät palvelut voidaan toteuttaa työnjaon avulla. Sopimisvelvoite koskee myös muita sellaisia ruotsinkielisiä palveluja, joita kaikki kaksikieliset hyvinvointialueet eivät pysty toteuttamaan itsenäisesti tai joita ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa kaikilla kaksikielisillä hyvinvointialueilla, mutta yhteistyöllä ja työnjaolla voidaan toteuttaa riittävät ruotsinkieliset palvelut. Näitä voivat olla muun muassa erityisen vaativat päihdehuollon palvelut ja lastenpsykiatrian ympärivuorokautisen hoidon palvelut. Palvelujen saatavuudessa on alueellista vaihtelua, mutta momentissa tarkoitettuja palveluja voivat olla myös tietyt lastensuojelun palvelut (mm. kiireelliset sijoitukset) ja muut kuin jo edellä mainitut vammaisten henkilöiden palvelut, puheterapia, seritutumukset ja ikäihmisten asumispalvelut. Kaksikielisten hyvinvointialueiden tulee yhdessä määrittää tehtävät, jotka täyttävät 2 momentin edellytykset, ja sopia niistä koskevasta työnjaosta ja yhteistyöstä pykälässä säädetyllä mukaisesti.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin lisätään selkeyden vuoksi nimenomainen maininta siitä, että yhteistyösopimuksessa voidaan sopia myös muusta kuin edellä tarkoitettusta kaksikielisten hyvinvointialueiden välisestä työnjaosta ja yhteistyöstä. Sopimuksessa voidaan sopia esimerkiksi ruotsinkielisiä tukipalveluita (esim. käännös-, tulkki- ja puhelinneuvontapalvelut, lomakkeet ja pohjat) sekä digipalvelujen kehittämistä koskevasta yhteistyöstä, mutta veloitetta tähän ei ole.

Valiokunta ehdottaa myös, että pykälän 2 momenttiin sisältyvää säännöstä siitä, mitä muuta sääntelyä sopimusta tehtäessä olisi otettava huomioon, selkeytetään siten, että sen mukaan sopimuksella ei voida poiketa siitä, mitä järjestämislain 11 §:ssä taikka muussa laissa tai lain nojalla säädetään tehtävien keskittämisestä. Tämä on tarpeen, koska tehtävien keskittämisestä saatetaan jatkossa säätää myös muussa laissa kuin terveydenhuoltolaissa tai sosiaalihuoltolaissa. Lisäksi momentissa huomioidaan ehdotettavassa sote-järjestämislain 36 §:ssä tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen yhteistyösopimus lisäämällä siihen säännös, jonka mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimus olisi yhteensovittettava yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen kanssa.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän 5 momenttia tarkennettavaksi siten, että valtioneuvosto voi sen mukaan päättää kaksikielisten hyvinvointialueiden sopimuksen sisällöstä kaksikielisiä hyvinvointialueita sitovasti, jos kaksikieliset hyvinvointialueet eivät pääse sopimukseen yhteistyösopimuksen sisällöstä tai sopimuksen sisältö ei turvaa ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tämä on perusteltua siksi, että pykälässä säädettäväksi ehdotettavan yhteistyöveloitteen nimenomaisena tarkoituksena on osaltaan turvata ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutuminen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tarkennus tekee myös valtioneuvoston puuttumisvallasta tarkkarajaisemman.

Valiokunta ehdottaa lisäksi eräitä teknisiä tarkennuksia pykälän otsikkoon sekä sen 3—7 momenttiin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

41 §. Hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvollisuus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täydennetään niin, että hyvinvointialueen on vaadittava järjestämisvastuulleen kuuluvia palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa mahdollisesti ilmenevien asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavien epäkohtien tai puutteiden välitöntä korjaamista.

44 §. Viranomaisten välinen yhteistyö. Pykälän 2 momentin mukaan hyvinvointialueen on ilmoitettava yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneistä epäkohdista ja puutteista välittömästi palveluja valvovalle valvontaviranomaiselle. Valiokunta ehdottaa momenttia muutettavaksi niin, että ilmoittamisvelvollisuus koskee niin yksityisissä kuin myös hyvinvointialueen toimintayksiköissä havaittuja epäkohtia ja puutteita. "Palveluntuottajalla" tarkoitettaisiin näin ollen myös hyvinvointialueen omia toimintayksiköitä, joissa ilmenneistä asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista olisi myös ilmoitettava valvontaviranomaiselle. Lisäksi valiokunta ehdottaa momenttia tarkennettavaksi siltä osin, millaisia epäkohtia ilmoittamisvelvollisuus koskee. Hyvinvointialueen ilmoitusvelvollisuus valvontaviranomaiselle ja valvontaviranomaisen ilmoitusvelvollisuus hyvinvointialueelle ehdotetaan koskemaan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneitä asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavia tilanteita.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaisten on ilmoitettava valvonnassa havaitsemistaan lääkehuollon puutteista tai muista epäkohdista Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuselle. Valiokunta ehdottaa, että vastaavasti, kuten 2 momentissa, myös lääkehuollon osalta ilmoitusvelvollisuus tarkennetaan koskemaan asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavia epäkohtia.

46 §. Tarkastusoikeus. Pykälässä säädetään hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan ja toiminnassa käytettävien toimitilojen tarkastuksesta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia täsmennetään koskemaan kuvatallenteiden lisäksi äänitallenteita.

49 §. Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä välttämättömät sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämistä, tuottamista tai toteuttamista sekä asiakasta koskevat tiedot pykälässä luetelluilta tahoilta.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että 1 momentissa tarkoitetuilla tahoilla on oikeus ilman valvontaviranomaisen pyyntöäkin ilmoittaa sille seikasta, joka voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuutta. Valiokunta ehdottaa 2 momentin täsmentämistä siten, että mahdollisuus ilmoittaa säännöksessä tarkoitettujen tietojen valvontaviranomaiselle voi tapahtua salassapitosäännösten estämättä.

Lisäksi ehdotetaan uudessa 3 momentissa säädettäväksi siitä, että tiedot ja selvitykset voidaan antaa myös teknisen rajapinnan avulla. Ennen teknisen rajapinnan avaamista on varmistuttava tietojen asianmukaisesta suojaamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

51 §. Varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella. Koska tarkoituksena ei ole, että valmiussuunnittelun ohjaamisessa luovutettaisiin henkilötietoja, ehdotetaan 1 momenttiin lisättäväksi asiaa koskeva säännös.

Valiokunta ehdottaa 2 momentin 3 kohtaa täydennettäväksi siten, että valmiuskeskus voi jakaa tilannekuvatiedot myös aluehallintovirastolle.

Lisäksi täydennetään 2 momentin 3 ja 4 kohtaa sekä 5 momenttia siten, että niiden mukainen valmiuskeskuksen velvollisuus jakaa yhteistyöalueen tilannekuva muille yhteistyöalueen hyvinvointialueille, aluehallintovirastoille, muille valmiuskeskuksille ja sosiaali- ja terveysministeriölle koskee myös 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tilannekuvatietoja.

Myös 4 momentin sanamuotoa täsmennetään siten, että tiedonsaantioikeuksissa huomioidaan 3 momentin säännös, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä yliopistollista sairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän keskinäisestä työnjaosta koskien valmiuskeskusten tehtäviä.

58 §. Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan rekisterinpitäjän määritelmää täydennettäväksi sosiaali- ja terveysministeriön esittämällä tavalla. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella, että pykälään lisätään uusi 2 momentti, jossa säädetään oikeudesta käsitellä hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereissä olevia välttämättömiä asiakas- ja potilastietoja salassapitosäännösten estämättä käyttötarkoituksensa mukaisessa laajuudessa hyvinvointialueen eri toimintayksiköissä. Siten täsmennetään järjestämislain 58 §:n suhdetta potilaslain 13 §:ään ja asiakaslain 16 §:ään, joissa sivullisuus ja suostumus tietojen luovutuksen edellytyksenä on sidottu toimintayksikön käsitteeseen.

59 §. Täydennyskoulutusvelvollisuus ja jatkuva ammatillinen kehittyminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikko ja sisältöä muutetaan vastaamaan sanamuodoltaan ammattipätevyysdirektiiviä (2013/55/EU) ja sen perusteella säädettyä kansallista lainsäädäntöä. Henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittäminen perustuu ammattipätevyysdirektiivin 22 artiklan mukaisesti jatkuvaan ammatilliseen kehittämiseen, joka edellyttää pitkäjänteistä ja suunnitelmallista osaamisen johtamista.

60 §. Muutoksenhaku. Lakivaliokunnan lausunnon perusteella ehdotetaan 1 momenttia täsmennettäväksi siten, että viittaus koskee nimenomaan hyvinvointialueen viranomaisen tämän lain nojalla tekemää päätöstä.

Lisäksi ehdotetaan pykälään lisättäväksi uusi 5 momentti, jonka mukaan markkinaoikeus voi hankintapäätöksestä tehtyä valitusta käsitellessään ottaa kantaa pääasian ratkaisun yhteydessä myös sote-järjestämislain 3 luvun mukaisten edellytysten ja vaatimusten noudattamiseen siltä osin kuin ne kohdistuvat yksityiseen palveluntuottajaan eli kun niillä on vaikutusta tarjoajan asemaan. Ehdotetussa ratkaisussa markkinaoikeuden ei tule kuitenkaan ottaa kantaa siihen, onko ostopalvelujen hankkimiselle ylipäätään ollut sote-järjestämislain 12 §:ssä tarkoitettuja edellytyksiä. Lisäksi markkinaoikeudella tulee olla toimivalta määrätä hankintalain 154 §:ssä tarkoitettu seuraamus, jos hankinnassa on menetelty sote-järjestämislain 3 luvussa tarkoitettujen yksityistä palveluntuottajaa koskevien edellytysten ja vaatimusten vastaisesti. Selvyyden vuoksi sote-jär-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

jestämislakiin on myös tarpeen lisätä ostopalvelujen ja työvoiman hankintaa koskevien asioiden osalta informatiivinen viittaus hankintalain muutoksenhakusäännöksiin.

3. Laki pelastustoimen järjestämisestä

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala. Valiokunta ehdottaa 3 momentin teknistä tarkistamista.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan teknisiä tarkistuksia.

5 §. Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin. Valiokunta ehdottaa, että lain 5 §:n 2 momenttia täydennetään hallintovaliokunnan esittämällä tavalla kustannusvastuun selkeyttämiseksi asetuksenantovaltuudella, jonka mukaan kootun tehtävän kustannusten jakamisen perusteista sekä koottuun tehtävään sisältyvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden korvauserusteista voidaan säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella.

6 §. Pelastustoimen palvelutasopäätös. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan ehdotuksen perusteella 3 momenttia muutettavaksi siten, että hyvinvointialueen on pyydettävä palvelutasopäätöksestä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluehallintoviraston lausunto on tällöin ehdotettua selkeämmin osa palvelutasopäätöksen valmistelua, eikä hyvinvointialueen palvelutasopäätöstä jälkikäteen alisteta aluehallintoviraston vahvistettavaksi.

11 §. Investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelma. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella 3 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että vaikutuksiltaan laajakantoisella investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta, jolla olisi pitkäkestoisia ja merkittäviä vaikutuksia pelastustoimen tehtävien ja palvelujen toteuttamistapaan, saatavuuteen, saavutettavuuteen tai laatuun hyvinvointialueella tai joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon ja yhteistyöhön.

Palvelujen toteuttamistapaan pitkäkestoisesti ja merkittävästi vaikuttava hanke voisi olla esimerkiksi sellainen tilanne-, johtokeskus- tai viestijärjestelmähanke, jolla olisi merkittävää vaikutusta pelastustoiminnan alueellisen tai valtakunnallisen johtamisen järjestelyihin.

Palvelujen saatavuuteen tai saavutettavuuteen hanke voisi vaikuttaa säännöksessä tarkoitettulla tavalla esimerkiksi, jos sillä olisi merkittäviä vaikutuksia lähipalvelujen saatavuuteen hyvinvointialueella. Esimerkiksi paloasemien sijoittamisessa olisi tarpeen ottaa huomioon mahdollisuudet tuottaa pelastustoimintaan ja ensihoitoon kuuluvia palveluita tarvittaessa hyvinvointialueiden väliset rajat ylittävällä tavalla.

Hanke, joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon tai yhteistyöhön, voisi olla hanke, jonka vaikutukset palveluihin ulottuisivat usean hyvinvointialueen alueelle, tai hanke, jonka välittömät vaikutukset rajoittuisivat yhteen hyvinvointialueeseen mutta jolla voisi olla merkittäviä välillisiä vaikutuksia myös muiden hyvinvointialueiden toimintaan tai investointeihin. Tällainen arviointi voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa hankitaan sellaista pelastustoi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

minnassa tarvittavaa kalustoa, jolta edellytetään yhteensopivuutta muiden hyvinvointialueiden kaluston kanssa.

Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta tai sellaisen hankkeen osaa, joka vaikuttaisi hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla vaikuttamalla hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita pelastustoimen hankkeita tai järjestää väestön tarpeenmukaiset pelastustoimen palvelut. Kyse olisi siten hankkeesta, joka sitoisi pitkäaikaisesti ja merkittävässä määrin hyvinvointialueen resursseja yhteen hankkeeseen, mikä vaikuttaisi hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita tarpeellisia pelastustoimen hankkeita. Hankkeen taloudellisesta merkittävydestä kertoisivat sen absoluuttisen rahamääräisen suuruuden lisäksi sen osuus pelastustoimen kokonaiskustannuksista. Taloudellinen merkittävyys voisi ilmetä myös tarkasteltaessa hanketta suhteessa muihin hyvinvointialueen käynnistämiin tai suunnittelemiin pelastustoimen hankkeisiin. Koska hanke voitaisiin toteuttaa myös osissa, olisi perusteltua, että kyseessä voisi olla myös hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla vaikuttavan hankkeen osa. Taloudellisen merkittävyyden kriteerien täytyminen edellyttäisi aina tapauskohtaista ja hyvinvointialueen kokonaistilanteen huomioivaa arviointia, eikä laissa siksi olisi mahdollista tai tarkoituksenmukaista säätää esimerkiksi tietyistä rahamääräisistä rajoista tai prosenttiosuuksista.

4. Hyvinvointi- ja maakuntajakolaki

22 §. Voimaantulo. Valiokunta ehdottaa 1 momentin teknistä täsmentämistä. Lisäksi suomenkielisen lakiehdotuksen 5 momenttia täydennetään vastaamaan ruotsinkielistä lakiehdotusta.

5. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla

2 §. Soveltamisala ja eri lakien soveltaminen. Valiokunta ehdottaa, että suomenkielisen lakiehdotuksen 1 ja 2 momenttia muutetaan vastaamaan ruotsinkielistä lakiehdotusta niin, että 1 momentin viimeinen virke siirretään 2 momentin viimeiseksi virkkeeksi.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 1. lakiehdotuksen 33 §:ään (kansalliskielilautakunta).

Myös 6 momenttiin ehdotetaan teknisiä tarkistuksia.

3 §. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Uudellamaalla. Valiokunta ehdottaa pykälää täydennettäväksi niin, että siinä todetaan myös Uudenmaan maakunnan muiden kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävä viittaamalla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:ään. Valiokunta ehdottaa lisäksi teknisluonteista tarkennusta pykälän ensimmäiseen virkkeeseen.

4 §. Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin järjestämisvastuu. Valiokunta ehdottaa teknistä muutosta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6 §. HUS-yhtymän muut tehtävät. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan teknistä muutosta.

9 §. HUS-järjestämissopimuksen sisältö. Valiokunta ehdottaa, että 1 momenttiin lisätään myös HUS-yhtymälle 6 §:ssä säädetyt tehtävät.

Pykälän 3 momentin 6 kohdan sanamuoto ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan soveltuvin osin sote-järjestämislain 36 §:n 3 momentin 7 kohdan sanamuotoa. Lisäksi ehdotetaan, että pykälässä säädettäviin HUS-järjestämissopimuksessa sovittaviin asioihin lisätään uudeksi 3 momentin 7 kohdaksi velvoite sopia riittävän työvoiman varmistamisesta terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetussa yhteispäivystyksessä.

17 §. Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella lisättäväksi uuden 1 momentin, josta ilmenee lain 18 §:n perusteluissa todettu lähtökohta, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien järjestämisessä ylintä päätösvaltaa käyttää edelleen kaupunginvaltuusto.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 2 momenttiin lisätään maininta siitä, että myös Helsinki olisi mukana hyvinvointialueesta annettavan lain 21 §:n mukaisessa valtakunnallisessa toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksessa. Osaamiskeskus olisi kaikkien hyvinvointialueiden yhteisesti omistama osakeyhtiö, jonka pääasiallisena tehtävänä olisi ylläpitää hyvinvointialueiden yhteistä tilatietojärjestelmää ja siihen liittyviä palveluita. Lisäksi momentista on tarpeen poistaa viittaus hyvinvointialueesta annetun lain 33 §:ään.

19 §. Kansalliskielilautakunta. (Uusi). Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella, että lakiin lisätään uusi kansalliskielilautakuntaa koskeva säännös ja että lautakunnan tehtäväala sekä puheenjohtajan läsnäolo-oikeus kaupunginhallituksessa rajataan säännöksessä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskeviin asioihin.

19—27 §. Pykälänumerointi muuttuu ehdotetun uuden 19 §:n vuoksi.

20 (19) §. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan talouden eriyttäminen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääätämisyjärjestyskysymyksenä sitä, että lakiehdotuksessa täsmennetään Helsingin kaupunkiin kohdistuva ohjaus vain lakisääteisiin tehtäviin ja vain ehdottoman välttämättömään. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut erityisesti ongelmalliseksi, että Helsinkiin sovellettavan sote-järjestämislain 26 §:n ja pelastustoimen järjestämislain 11 §:n mukaan investointisuunnitelmaan sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman hyväksymisestä päättäisi Helsingin kaupungin sijasta viime kädessä sosiaali- ja terveysministeriö ja pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymisestä sisäministeriö.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa 20 (19) ja 21 (20) §:ää täydennettäväksi siten, että niistä käy selkeästi ilmi, että Helsingin kaupungin investointisuunnitelmaan sisällytetään ainoastaan investoinnit, jotka rahoitetaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annettavan lain nojalla maksettavalla valtion rahoituksella, lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä perittävillä asiakasmaksuilla taikka muilla näistä tehtävistä kertyvillä tuotoilla. Helsingin kaupungin verorahoituksellaan rahoittamia investointeja ei siten kirjattaisi sen investointi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

suunnitelmaan, eivätkä nämä investoinnit siten olisi myöskään investointisuunnitelman hyväksymismenettelyn piirissä.

21 (20) §. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen talousarvio ja investointisuunnitelma. Edellä 20 (19) §:n perusteluissa todetuista syistä valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista sekä uuden 3 momentin lisäämistä pykälään.

23 (22) §. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnon ja talouden tarkastus. Valiokunta ehdottaa säännöstä muutettavaksi esityksen perusteluja vastaavaksi siten, että tarkastusviraston tarkastusoikeus on vain valtiolta saadun rahoituksen osalta.

24 (23) § Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen arviointimenettely. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut säätämisyjärjestyskysymykseksi ja ongelmalliseksi Helsingin kaupungin itsehallinnon suojan kannalta sen, että valtioneuvosto näyttäisi säännösten sanamuodon perusteella voivan tietyin edellytyksin asettaa myös aluejakoselvittäjän selvittämään hyvinvointialueen muuttamista myös Helsingin kaupungin osalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa pykälän täydentämistä siten, että siitä käy selkeästi ilmi perustuslakivaliokunnan edellyttämä raja-aluejakoselvityksen soveltamisen osalta.

25 (24) § Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Uudenmaan hyvinvointialueet olisivat tietosuojasetuksessa tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämistä vastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille. Vastaava täsmennys tehdään myös HUS-yhtymän osalta 2 momentissa ja lisätään HUS-yhtymää koskevat säännökset uuteen 5 ja 7 momenttiin.

27 (26) §. Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku. Valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon mukaisesti, että pykälään lisätään valtioneuvoston päätökseen (12 §) liittyvä viittaussäännös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään säännökset, joiden mukaan HUS-järjestämissopimusta koskeva päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta riippumatta, jollei valitus käy hyödyttömäksi tai valitusviranomaisen sitä kiellä. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään säännös, jonka mukaan HUS-järjestämissopimusta koskevat riidat ratkaistaan hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa, koska kyseessä on julkisoikeudellista sopimusta koskeva riita-asia.

6. Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta

1 §. Lakien voimaantulo. Valiokunta ehdottaa 2 momentin viimeisen vuosiluvun korjaamista. Hyvinvointialueen talousarvion ja tilinpäätöksen laatimista ja hallinnon ja talouden tarkastamista koskevia hyvinvointialuelain säännöksiä (13 ja 14 luku) sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2021 talousarvioon, tilinpäätökseen ja tilintarkastukseen. Voimaantulolain 5 §:n mukaisesti hyvinvointialueet perustetaan suoraan lain nojalla päivänä, jona laki tulee voimaan. Jo järjestämistä vastuun siirtymistä edeltävältä ajalta eli väliaikaishallinnon ajalta tulee laatia talousarvio ja tilin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

päätös, joka myös tarkastetaan. Tämä on tärkeää paitsi hyvinvointialueen talouden seurannan ja talouden valvonnan takia myös kansantalouden tilinpidon täydellisyyden varmistamiseksi.

3 §. Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin ja HUS-sairaanhoidopiiriin. Valiokunta ehdottaa, että 1 ja 3 momenttiin lisätään maininta valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustamisesta, josta säädetään lain 63 §:ssä. Myös Helsingin ja HUS-yhtymän on perusteltua tulla mukaan hyvinvointialueiden yhteisesti omistamaan osaamiskeskukseen, jonka pääasiallisena tehtävänä on ylläpitää hyvinvointialueiden yhteistä tilatietojärjestelmää ja siihen liittyviä palveluita. Lisäksi valiokunta ehdottaa ruotsinkielisen lakiehdotuksen 3 momenttia täydennettäväksi vastaamaan suomenkielistä lakiehdotusta.

6 §. Maakuntajako. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 3 kohdasta poistetaan Honkajoki, koska se liittyi osaksi Kankaanpään kaupunkia vuoden 2021 alusta.

10 §. Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät ja toimivalta. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella, että 2 momenttiin lisätään valmistelutoimielimen tehtäviin valmistella ja toteuttaa sen muihin tehtäviin liittyvä riskienhallinta (uusi 9 kohta).

Valiokunta ehdottaa 3 momentin viittaussäännöksen poistamista, koska jäljempänä ehdotetaan lakiehdotukseen sisältyneen 65 §:n poistamista ja korvaamista ympäristöterveydenhuoltoon liittyvällä säännöksellä.

15 §. Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän toiminnan sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien valmistelun rahoitus. Sote-uudistuksen toimeenpanossa on ilmennyt tarve ottaa huomioon myös se valmistelu, jota uudistus edellyttää tehtäväksi Helsingin kaupungissa. Ehdotetun 15 §:n perusteella Helsingin kaupungille ei voitaisi maksaa tästä valmistelusta korvausta, kuten muille hyvinvointialueille maksettaisiin.

Uudistuksen perusteella Helsingin kaupungin on sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 5 luvun mukaisesti eriytettävä kaupungin talousarviossa ja kirjanpidossa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen sen toimiessa hyvinvointialueen tehtävien järjestäjänä. Säännösten mukaisesti kaupungin on jaettava kirjanpidossa toiminnot kahteen eri kokonaisuuteen ja ratkaistava muun muassa kaupungin sisäisen laskutuksen toteutus. Lisäksi kaupungin on läpikäytävä esimerkiksi konserniyhtiöt niin kutsuttujen alakonsernitilinpäätösten toteuttamisen kannalta sekä ratkaistava, miten konserniyhtiöt yhdistellään kirjanpidossa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen toimintoihin sekä kaupungin muuhun toimintaan. Muutokset edellyttävät muutosten toteuttamista myös taloushallinnon tietojärjestelmiin. Taloussuunnittelun ja kirjanpidon sekä tietojärjestelmien muutostoimet on toteuttava ennen kaupungin vuoden 2023 talousarvion valmistelun käynnistystä.

Valiokunta ehdottaa, että korvauksesta säädetään uudessa 4 momentissa.

16 §. Ensimmäiset aluevaalit. Valiokunta ehdottaa teknistä täsmennystä 2 momenttiin.

18 §. Henkilöstön asema. Valiokunta ehdottaa hallintovaliokunnan lausunnon perusteella pykälään uutta 3 momenttia, jossa säädetään henkilöstön siirtymisestä liikkeenluovutuksena hyvin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vointialueelle siinä tapauksessa, että hyvinvointialue toteaa ostopalvelusopimuksen mitättömäksi tai irtisanoo sopimuksen lain 29 §:n perusteella ja henkilöstö on aiemmin siirtynyt ostopalvelusopimuksen perusteella liikkeenluovutuksena ostopalvelutuottajan palvelukseen. Säännös ei koske vain sellaista henkilöstöä, joka on aiemmin siirtynyt kunnalta ja kuntayhtymältä yksityisen palveluntuottajan palvelukseen, vaan myös tämän jälkeen yksityisen palveluntuottajan siirtyviä tehtäviä varten palkkaamia henkilöitä. Säännös turvaa siten laajoissa ostopalvelutilanteissa henkilöstön siirtymisen hyvinvointialueille. Säännös ei koske kuitenkaan sellaisia tilanteita, joissa henkilöstöä ei ole aiemmin siirtynyt ostopalvelutuottajan palvelukseen. Rajaus on tarpeen, koska ostopalvelutuottajan henkilöstö voi hoitaa muitakin tehtäviä kuin ostopalveluja. Ehdotettu uusi 3 momentti koskee myös tukipalveluissa työskenteleviä.

21 §. Selvitys sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien omaisuudesta, sopimuksista tai vastuista. Valiokunta ehdottaa, 1 momentin 3 kohtaa muutetaan vastaamaan ruotsinkielistä lakiehdotusta ja lainkohdan yksityiskohtaisia perusteluita lisäämällä siihen maininta konsernitilinpäätöksestä.

29 §. Eräiden kunnilta tai kuntayhtymiltä siirtyvien sopimusten mitättömyys ja irtisanominen. Valiokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta on säätämisyjärjestyskysymyksenä edellyttänyt, että säännöstä muutetaan sopimusten mitättömyyttä koskevalta osin.

Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin 2 kohtaa edellä yleisperusteluissa ilmenevistä syistä muutettavaksi perustuslakivaliokunnan esittämällä tavalla siten, että sitä täydennetään esityksen perusteluissa annettujen soveltamistilanteita täsmentävien kuvausten perusteella. Säännöksen perusteluissa esitetään, että järjestämistä vastuun puuttuminen tai vaarantuminen olisi ilmeistä silloin, kun hyvinvointialueella ei olisi mahdollisuutta päättää hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n mukaisesti palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta alueellaan laajojen ulkoistuksien vuoksi tai ulkoistukseen liittyisi merkittäviä riskejä. Merkittävänä riskinä on perusteluissa esitetty sellaiset ostopalvelusopimukset, joiden taloudellinen arvo muodostaa merkittävän osuuden hyvinvointialueen käyttömenoista ja kyseessä olisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta keskeisestä tehtävästä. Lisäksi perusteluissa on viitattu siihen, että ilmeistä järjestämistä vastuun puuttuminen olisi silloin, kun yksityinen tosiasiaassa valmistelisi päätökset.

Valiokunta toteaa, että sellaisiin sopimuksiin, jotka vaarantaisivat olennaisesti ja vakavasti nimenomaan perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvattujen oikeuksien toteutumisen, voidaan puuttua normaalien sopimusoikeudellisten säännöksiä perusteella. Lisäksi niihin olisi pitänyt puuttua ja voidaan tulevaisuudessa puuttua aluehallintovirastojen ja Valviran valvontatoimilla. Valiokunta katsoo kuitenkin, että nyt voimassa olevat sopimukset voivat johtaa tilanteeseen, joissa asukkaiden perustuslain 19 §:n 3 momentissa turvatut perusoikeudet voivat toteutua yhdenvertaisuuden näkökulmasta olennaisesti eri tavoin. Tämä tulee ottaa huomioon säännöksessä.

Valiokunta ehdottaa, että 29 §:n 1 momentin 2 kohtaa tarkennettaisiin siten, että sellaisia tilanteita, joissa järjestämistä vastuu puuttuisi säännöksen tarkoittamalla tavalla, "ilmeisesti" olisivat sellaiset sopimukset tai sopimusehdot, joissa yksityinen palveluntuottaja vastaisi julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien valmistelusta, joissa sopimuksessa oli rajoitettu hyvinvointialueen oikeutta valvoa tai ohjata toimintaa tai joissa asukkaiden palvelujen saatavuus toteutuisi sopi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

muksen perusteella olennaisesti eri tavoin hyvinvointialueen muiden asukkaiden palvelujen saatavuuteen nähden.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädetään lisäedellytyksenä, että säännös koskee vain sellaisia sopimuksia, joissa ostopalvelusopimuksen taloudellinen arvo muodostaa merkittävän osuuden hyvinvointialueen käyttömenoista ja ostopalvelusopimuksen kohteena on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta keskeinen tehtävä.

Irtisanomista koskeva 2 momentti siirtyy 3 momentiksi. Valiokunta ehdottaa, että sitä tarkennetaan nostamalla irtisanomiskynnystä siten, että irtisanomisoikeus rajataan riittävää omaa palvelutuotantoa koskevan edellytyksen osalta toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävää tehtävää alaa taikka laajaa tehtäväkokonaisuutta koskeviin ostopalvelusopimuksiin.

Pykälän 4 momentin loppuosan säännös siirretään 5 momentiksi.

Pykälän 4 momentti siirtyy 6 momentiksi. Valiokunta ehdottaa, että siihen lisätään säännös siitä, että sopimuksen irtisanomisessa ja mitättömyyden toteamisessa on noudatettava suhteellisuusperiaatetta. Lisäksi säännökseen lisätään säännös, jonka mukaan sopimuksen jäädessä voimaan mitätöntä tai irtisanomisperusteen alaista ehtoa ei voida soveltaa ja sopimuksen arvoa on alennettava mainittua sopimusehtoa vastaavasti. Jotta edellä mainittu ei aiheuttaisi tulkintaepäselvyyttä säännöksen suhteesta hankintalainsäädäntöön, valiokunta ehdottaa pykälän viimeisen momentin siirtämistä 6 momentiksi siirtyneeseen momenttiin. Sen mukaan sopimuksen muuttamiseen sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa säädetään. Täten kaikissa muuttamistilanteissa olisi noudatettava kuitenkin hankintalainsäädäntöä.

Pykälän otsikkoon tehdään kielelliset korjaukset.

30 §. Velvollisuus maksaa sopimussakkoa ja korvausta. Valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon perusteella 2 momentin täsmentämistä siten, että oikeus korvaukseen koskee välittömiä kustannuksia hyödyttömiksi jäävistä investoinneista eikä palvelutuottajan ole pitänyt vaurautua tähän. Lisäksi ehdotetaan pykälän otsikon täsmentämistä.

40 §. Omaisuuden saanto. Valiokunta ehdottaa teknistä täsmennystä pykälän 3 momenttiin.

43 §. Korvaus uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnille aiheutuvista kustannuksista.

Valiokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta ehdottaa sääntämisyjärjestyskysymyksenä, että säännöstä muutetaan.

Voimaanpanolain 43 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi kunnan taloudellista itsehallintoa turvaava säännös, jonka mukaan kunnalla on oikeus saada korvausta omaisuusjärjestelyihin liittyvistä välittömistä kustannuksista, vaikka momentin mukainen korvausraja ei ylittyisi, jos kunnan mahdollisuus päättää omasta taloudestaan ilmeisesti vaarantuu. Tällöin korvausta ei myöskään rajoiteta pykälän 2 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettulla tavalla niissä kunnissa, joiden tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Lisättävällä säännöksellä huomioidaan muutoin kunnan itsenäisen taloudellisen päätösvallan ilmeinen vaarantuminen voimaanpanolain 4 luvussa säädettyjen omaisuusjärjestelyjen seurauksena. Tällöinkin lähtökohtana ovat 3 momentin mukaiset, uudistuksen omaisuusjärjestelyistä seuranneet välittömät, kunnan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat kustannukset, jotka ovat kunnan kirjanpidon tai muiden selvitysten nojalla todennettavissa.

46 §. HUS-yhtymän toimielinten järjestäytyminen ja toimielimissä käsiteltävät asiat. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 4 momentissa säädetään myös kansalliskielilautakunnan valitsemisesta.

49 §. HUSin ja HUS-yhtymän toimivalta. Valiokunta ehdottaa pykälän otsikon ja 2 momentin teknistä täsmentämistä.

50 §. Vireillä olevien asioiden siirtyminen. Valiokunta ehdottaa teknistä täsmennystä pykälään.

51 §. Velvollisuus varainsiirtoveron suorittamiseen Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa nousi esille huoli voimaanpanolain 23 §:ssä säädettyjen varojen siirron verokohtelusta. Valtiovarainvaliokunta piti lausunnossaan aiheellisena täsmentää tältä osin oikeustilaa ja säätää asia nimenomaisesti voimaanpanolaissa. Valiokunta esitti lausunnossaan voimaanpanolain 51 §:ään lisättäväksi maininnan siitä, että varainsiirtoveroa ei ole suoritettava arvopaperin luovutuksesta siirrettäessä kunnan mainitun lain 23 §:n 2 momentissa tarkoitettut varat mainitun pykälän 1 momentin mukaisesti hyvinvointialueille.

56 §. Kärkulla. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta tarkennettavaksi pykälän sopimisen määräaikoja ja sopimusten voimassaoloaikoja koskevia säännöksiä. Lisäksi valiokunta ehdottaa teknisluonteisia tarkennuksia pykälään.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa käytetty käsite "toimitilat" korvataan täsmällisemmällä käsitteillä "kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset sekä toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus". Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi pykälän 3 ja 4 momenttiin. Lisäksi valiokunta ehdottaa 1 momenttia täydennettäväksi siirtymäsäännöksellä, jonka mukaan tilanteessa, jossa henkilöstö on tuottanut asiantuntijapalveluja myös oman hyvinvointialueensa alueen ulkopuolelle ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa, hyvinvointialueiden on sovittava viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022 toiminnan jatkamisesta.

Pykälän 2 momenttia valiokunta ehdottaa täydennettäväksi päivämäärällä, jolloin hyvinvointialueiden on sovittava viimeistään palvelujen tuottamisesta muiden hyvinvointialueiden alueilla tilanteessa, jossa kehitysvammaisten neuvolapalveluja hoitava henkilöstö on ennen järjestämislain voimaantuloa hoitanut tehtävää muiden hyvinvointialueiden alueilla. Sopimus olisi tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

Pykälän 3 momentin mukaan Kärkulla-kuntayhtymän asumispalveluyksiköt sekä päivä- ja työkeskustoiminta sekä niiden kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset ja toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyvät 1 päivänä tammikuuta 2023 sille hyvinvointialueelle,

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

jonka alueella toimitilat sijaitsevat. Jos näissä siirtyvissä asumispalveluyksiköissä tai päivä- ja työkeskustoiminnassa olisi ennen vuotta 2023 järjestetty palveluja myös muiden hyvinvointialueiden asukkaille, hyvinvointialueet olisivat velvollisia sopimaan toiminnan jatkamisesta viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2023. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentista poistetaan säännös siitä, että sopimisvelvoitetta ei ole, jos henkilön oman kotikunnan hyvinvointialue järjestää palvelun omalla alueellaan vuoden 2023 alusta lukien. Valiokunta katsoo, että henkilöllä tulee olla aina halutessaan oikeus jatkaa asumistaan sellaisessa asumispalveluyksikössä, jossa henkilö on asunut ennen uudistuksen voimaantuloa. Henkilön ei tarvitse muuttaa kotikuntaansa voidakseen jatkaa asumista asumispalveluyksikössä. Jos henkilö kuitenkin itse haluaa muuttaa oman hyvinvointialueensa tarjoamaan uuteen asumispalveluyksikköön, vaihto on mahdollinen. Lisäksi valiokunta ehdottaa teknisluonteisia korjauksia 1—3 momenttiin.

Valiokunta ehdottaa pykälään uutta 4 momenttia, jossa säädetään muun kuin 1—3 momentissa säädetyn Kärkulla-kuntayhtymän asiantuntijapalveluja, kuntayhtymän kehitysvammaisten neuvolapalveluja ja kuntayhtymän asumispalveluyksiköitä sekä päivä- ja työkeskustoimintaa koskevan toiminnan ja henkilöstön siirtymisestä sille hyvinvointialueelle, jonka alueella henkilöstö pääasiallisesti työskentelee. Lisäksi momentissa säädetään muiden kuin 1—3 momentissa tarkoitettujen kiinteistöjen, toimitiloja koskevien vuokrasopimusten sekä toimitilojen hallintaa oikeuttavan muun omaisuuden siirtymisestä toimitilojen sijaintihyvinvointialueelle. Pykälän 4 momentti siirtyy 5 momentiksi.

Pykälän 5 momenttiin valiokunta ehdottaa teknisluonteisia korjauksia.

57 §. Vaalijalan, Etevan ja Eskoon kuntayhtymien toiminnan jakaminen. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta tarkennettavaksi pykälän sopimisen määräaikoja ja sopimusten voimassaoloaikoja koskevia säännöksiä. Lisäksi valiokunta ehdottaa teknisluonteisia tarkennuksia pykälään.

Valiokunta ehdottaa 1 momenttia täydennettäväksi niin, että siitä kävisi ilmi päivämäärä, jolloin hyvinvointialueiden on viimeistään sovittava palvelujen tuottamisesta muiden hyvinvointialueiden alueilla tilanteessa, jossa henkilöstö on hoitanut tehtävää näiden hyvinvointialueiden alueella ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa. Sopimus olisi tehtävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

Valiokunta ehdottaa tarkennettavaksi pykälän 2 momenttia niin, että kuntayhtymän omistamien kiinteistöjen ja toimitiloja koskevien vuokrasopimusten lisäksi myös toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyy sille hyvinvointialueelle, jonka alueella toimitilat sijaitsevat. Lisäksi valiokunta ehdottaa momenttiin teknisiä korjauksia. Vastaavasti kuten 56 §:n osalta, valiokunta ehdottaa, että 57 §:n 2 momentista poistetaan säännös siitä, että sopimisvelvoitetta ei ole, jos henkilön oman kotikunnan hyvinvointialue järjestää palvelun omalla alueellaan vuoden 2023 alusta lukien. Valiokunta katsoo, että henkilöllä tulee olla aina halutessaan oikeus jatkaa asumistaan sellaisessa asumispalveluyksikössä, jossa henkilö on asunut ennen uudistuksen voimaantuloa. Henkilön ei tarvitse muuttaa kotikuntaansa voidakseen jatkaa asumista asumispalveluyksikössä. Jos henkilö kuitenkin itse haluaa muuttaa oman hyvinvointialueensa tarjoamaan uuteen asumispalveluyksikköön, vaihto on mahdollinen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

63 §. Valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustaminen.

Pykälän 2 momentin loppuun ehdotetaan lisättäväksi säännös HUS-yhtymän omistusosuudesta valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen osakkeista osaamiskeskusta perustettaessa. Osaamiskeskukselta säädetään hyvinvointialuelain 21 §:ssä. Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän jäsenyydestä osaamiskeskuksessa säädetään Uusimaa-lain 2 ja 17 §:ssä. Voimaanpanolain 63 §:n soveltamisesta Helsingin kaupunkiin ja HUS-yhtymään säädetään voimaanpanolain 3 §:ssä. Valiokunta ehdottaa, että 2 momentin lopussa HUS-yhtymän osuudeksi säädetään kolmasosa kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin osakkeista.

64 §. Asiakirjojen siirtyminen hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle. Pykälässä ehdotetaan rekisterinpitäjäyksi täsmennettäväksi hyvinvointialueen, kunnan ja kuntayhtymän toimivaltaisen viranomaisen vastuulle.

65 §. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa. Hallituksen esitykseen sisältyvässä voimaanpanolain 65 §:ssä säädettäisiin hyvinvointialueen perustamisvaihetta koskevasta, ajallisesti ja sisällöllisesti rajatusta poikkeuksesta hankintojen kilpailuttamisvelvollisuuteen. Sopimukset siirtyvät lähtökohtaisesti sellaisinaan, ja hyvinvointialueen voi olla mahdollista järjestää palvelutuotantonsa siirtyneiden sopimusten mukaisesti.

Valtiovarainministeriön selvityksen mukaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistukseen ja järjestämisvastuun siirtoon on ollut mahdollista jo pidemmän aikaa varautua sopimusehdoissa. Hankintalaissa on lisäksi lukuisia mahdollisuuksia kilpailuttaa hankinta joustavasti ja nopeasti esimerkiksi käyttämällä sähköisiä menettelyjä. Tämän lisäksi hankintalaissa on joukko poikkeuksia, jolloin hankintaa ei tarvitse kilpailuttaa lainkaan. Tällaisia ovat esimerkiksi hankintalain 40 §:ssä mainitut suorahankintaperusteet, 110 §:n mukainen sosiaali- ja terveyspalveluita koskeva suorahankinta erityistilanteissa sekä 136 §:ssä mainitut sallitut sopimusmuutokset ja lisähankinnat. Voimaanpanolakiin ehdotetun säännöksen käyttöala saattaa jäädä varsin pieneksi ja aiheuttaa oikeudellista tulkinnanvaraisuutta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa myös lakivaliokunnan lausunnossa esitetyillä perusteilla säännöksen poistamista.

Valiokunta ehdottaa, että 65 §:ssä säädetään sen sijaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtymisestä hyvinvointialueille eräissä tapauksissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että säännöksessä mahdollistetaan ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitaminen hyvinvointialueilla, jos kunnat ovat tehneet sopimuksen tehtävän hoitamisesta osana muita integroituja sote-palveluja viimeistään vuoden 2022 lopussa koko hyvinvointialueen alueella ja hyvinvointialue ja kunnat tekevät asiasta sopimuksen siten, että kunnat osoittavat siihen täysimääräisen rahoituksen. Sopimuksen on oltava voimassa vuoden 2028 alkuun saakka.

Jotta ympäristöterveydenhuollon siirto voidaan ottaa huomioon riittävän ajoissa mm. henkilöstöä ja omaisuutta koskevissa selvityksissä, pykälässä säädetään myös siirtoa koskevien päätöksiä ja sopimuksien määräajoista. Hyvinvointialueen kaikkien kuntien tulee päättää vuoden 2021 loppuun mennessä siirtää ympäristöterveydenhuolto erikoissairaanhoidopiirille siten, että se hoitaa tehtävää viimeistään 31.12.2022. Lisäksi hyvinvointialueen ja alueen kuntien tulee tehdä sopimus tehtävän hoitamisesta viimeistään 30.6.2022.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Koska siirron perusteella myös tehtävää hoitavan henkilökunnan ja sen hoitoon liittyvän omaisuuden, mm. sopimuksien, tulisi myös siirtyä, viitataan näiden osalta, että siirtoon sovelletaan voimaanpanolain henkilöstön ja omaisuuden siirtoa koskevia säännöksiä.

67 §. Muutoksenhaku. Valiokunta viittaa lakivaliokunnan lausuntoon, jossa on kuvattu tilanteita, joissa muun muassa mitättömiä ja irtisanottavia sopimuksia koskevat riidat voivat hajaantua siten, että niitä käsiteltäisiin eri tuomioistuimissa. Lakivaliokunnan lausunnossa esitetyillä perusteilla sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että sopimuksen muuttamistapauksissa sovelletaan vain hankintalain muutoksenhakusäännöksiä. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan voida tutkia, onko sopimuksen muuttaminen täyttänyt voimaanpanolaissa säädetyt edellytykset. Niissä tapauksissa, joissa on kyse sopimuksen mitätöitymisestä tai irtisanomisesta kokonaisuudessaan, mahdolliset riita-asiat käsitellään hallintoriita-asioina markkinaoikeudessa. Ehdotettu ratkaisu edellyttää myös markkinaoikeudesta annetun lakiin muutoksia, joita on käsitelty jäljempänä (Uusi 51. lakiehdotus). Muutosesitykseen liittyy myös jäljempänä esitetty muutos tuomioistuinmaksulakiin (Uusi 52. lakiehdotus).

Valiokunta ehdottaa pykälään myös muut lakivaliokunnan lausunnossa esitetyt täydennykset ja täsmennykset.

7. Laki hyvinvointialueiden rahoituksesta

5 §. Valtion rahoituksen perusteena olevat kustannukset. Pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että valtion rahoituksen perusteena olevissa kustannuksissa huomioitaisiin myös rahoituskustannukset. Rahoituskustannuksiin sisältyvät korot sekä esimerkiksi erilaiset järjestelypalkkiot, provisiot ja muut vastaavat kustannukset. Vastaavasti rahoitustuotot vähennettäisiin huomioitavista kustannuksista.

26 §. Hyvinvointialueen lisärahoitus. Valiokunta ehdottaa, että rahoituslain 26 §:n 1 momentti muutetaan perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta siten, että ilmaisu "voidaan myöntää" korvataan ilmaisulla "myönnetään", jotta epäselvyyttä valtion lisärahoitusvastuusta ei synny. Hyvinvointialueella on oikeus saada valtiolta lisärahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi näiden palvelujen järjestämisen.

30 §. Oikaisuvaatimus. Valiokunta ehdottaa pykälän ja sen otsikon selkeyttämistä ja teknistä muuttamista lakivaliokunnan esittämällä tavalla.

31 §. Muutoksenhaku. Valiokunta ehdottaa pykälän selkeyttämistä ja teknistä muuttamista lakivaliokunnan esittämällä tavalla.

37 §. Hyvinvointialueen vuoden 2023 rahoituksen maksamista koskeva poikkeussäännös.

Valiokunta ehdottaa täydennettäväksi ruotsinkielisen lakiehdotuksen vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tarvetekijöitä koskevia taulukoita niin, että ne vastaavat suomenkielistä lakiehdotusta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8. Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

1 §. Soveltamisala. Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esityksen antamisen jälkeen hyväksyty ja vahvistettu oppivelvollisuuslaki (1214/2020) lisätään 1 momentin uudeksi 7 kohdaksi. Tämän johdosta momentin kohtien 7—19 numerointi muuttuu kohdiksi 8—20.

2 §. Poikkeukset soveltamisalaan. Oppivelvollisuuslain johdosta valiokunta ehdottaa, että 1 momentin 4 kohdan määritelmään tehdään laista 1216/2020 johtuva muutos ja 2 momentin viittaus perusopetuslakiin muutetaan viittaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin. Lisäksi 3 momenttiin ehdotetaan teknistä täsmennystä.

4 §. Määritelmät. Valiokunta ehdottaa, että 1 momentin 11 kohdassa oppivelvollisen määritelmän viittaus perusopetuslakiin muutetaan viittaukseksi oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 ja 2 momenttiin.

23 §. Kustannustenjaon tarkistus. Pykälän 2 momentin 3 kohtaan tehdään laista 1216/2020 johtuva muutos.

24 §. Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset. Pykälän 1 momentin 4 kohdan viittaus perusopetuslakiin muutetaan viittaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin ja 2 momentin 1 kohtaan tehdään laista 1216/2020 johtuva muutos.

25 §. Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja. Ehdotetun 2 momentin mukaan kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltäneen kolmannen vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tarkistuksessa käytetään kahden vuoden takaisia tietoja nykyisen kolmen vuoden viiveen sijasta. Viiveen lyhentäminen tulee mahdolliseksi kuntien automaattisen talousraportoinnin käyttöönoton myötä.

34 §. Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus. Pykälän 1 momenttiin tehdään laista 1216/2020 johtuvat muutokset ja viittaus perusopetuslakiin muutetaan viittaukseksi oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momenttiin.

35 §. Kotikuntakorvauksen määräytyminen. Pykälän 4 momenttiin tehdään laista 1216/2020 johtuvat muutokset.

51 §. Oikaisumenettely. Valiokunta ehdottaa tehtäviksi lakivaliokunnan esittämät vastaavat tekniset ja sääntelyä selkeyttävät muutokset kuin 7. lakiehdotuksen 6 luvun 30 §:ään aiemmin esitetyin perustein. Edellä tarkoitettujen täsmennysten lisäksi ehdotettua 51 §:ää on tarpeen muuttaa siten, että siinä mainitaan erikseen harkinnanvarainen valtionosuuden korotus, sillä se on varsinaisesta valtionosuuden myöntämisestä erillinen päätös.

52 §. Muutoksenhaku. Valiokunta ehdottaa tehtäviksi lakivaliokunnan esittämät vastaavat tekniset ja sääntelyä selkeyttävät muutokset kuin 7. lakiehdotuksen 6 luvun 31 §:ään aiemmin esitetyin perustein. Pykälässä on selvyuden vuoksi tarpeen viitata uhkasakkolain muutoksenhakusäännöksiin uhkasakkomenettelyn osalta. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan viittaussäännöksen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sisällyttämistä pykälän uudeksi 2 momentiksi. Pykälän 2 momentti siirtyy täsmennettynä 3 momentiksi.

59 §. Kustannustenjaon tarkistusta koskeva siirtymäsäännös. Laskennallisia kustannuksia ei voida tarkistaa sellaisinaan kuntien valtionosuuksiin vuosina 2023—2025, koska sote-tehtävät eivät enää vuodesta 2023 lähtien sisälly kuntien valtionosuustehtäviin ja niiden kustannuspohjaan eli laskennallisiin kustannuksiin. Siirtymäsäännöstä on tämän vuoksi tarpeen muuttaa.

Tämän vuoksi ehdotetaan, että kustannustenjaon tarkistusta ei tehtäisi lainkaan vuosina 2023—2024, vaan lain tultua voimaan ensimmäinen kustannustenjaon tarkistus tehtäisiin vuodelle 2025 perustuen vuoden 2023 poikkileikkaustilanteeseen. Vuosien 2020—2022 tilannetta ei siis huomioidaisi tarkistuksissa. Vuoden 2025 kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin tehtävässä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistettaisiin näin ensimmäisen kerran uuden järjestelmän mukainen laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten pohja. Tarkistuksessa käytettäisiin kahden vuoden takaisia tietoja kolmen vuoden viiveen sijasta.

9. Laki tuloverolain muuttamisesta

Johtolause. Tuloverolain 106 § ja 125 §:n 2 momentti on muutettu lailla 1205/2020 sekä 124 §:n 3 momentti ja 124 b § lailla 1074/2020, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa teknisiä täsmennyksiä voimaantulosäännökseen.

11. Laki verotilityslain muuttamisesta

Johtolause. Lain 12 f §:n 4—8 on muutettu lailla 1073/2020, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

13. Laki arvonlisäverolain muuttamisesta

Johtolause. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi 85 §:n 1 momentin 5 kohtaa, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

79 §. Valiokunta ehdottaa, että 2 momentissa oleva käsite "televisionmaksutulo" muutetaan käsitteeksi "mediamaksutulo".

85 a §. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 5 kohdassa käsite "televisionmaksutulo" muutetaan käsitteeksi "mediamaksutulo".

130 a §. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttia täydennetään niin, että se koskee myös kuntaa ja 2 momentin maininta varhaiskasvatukseen liittyvistä palveluista ja tavaroista korjataan koskemaan sosiaalihuoltoon liittyviä palveluita ja tavaroita.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännöksessä huomioidaan 79 §:n ja 85 a §:n 1 momentin 5 kohdan voimaantulo erikseen. Lisäksi 3 momenttia täydennetään koskemaan myös kuntayhtymää.

19. Laki kunnallisen virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Johtolause. Valiokunta ehdottaa uutta 29 §:ää, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

11 §. Valiokunta ehdottaa, että pykälää täydennetään koskemaan myös hyvinvointialueita.

29 §. Valituskiellosta kunnan, kuntayhtymän tai hyvinvointialueen viranomaisen tämän 3 §:n 2 momentin perusteella tehtyyn päätökseen ehdotetaan säädettäväksi kuntien ja hyvinvointialueiden työntäjäedunvalvonnan järjestämisessä annettavan lain (20. lakiehdotus) muutoksenhakua koskevassa 12 §:ssä vastaavasti kuin säädetään voimassa olevassa kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetussa laissa (254/1993). Lakivaliokunta totesi sääntelytekniisena huomiona, että muutoksenhakukiellosta ei voi säätää toisessa laissa. Lakivaliokunta esitti lakitekniisena tarkistuksena, että 19. lakiehdotukseen lisätään kumottavaksi ehdotetun 29 §:n tilalle uusi muutoksenhakukielloa koskeva säännös. Sosiaali- ja terveystoimi ehdottaa lakivaliokunnan lausunnon perusteella, että lain 29 § muutetaan 20. lakiehdotusta vastaavaksi muutoksenhakukielloksi.

20. Laki kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä

12 §. Muutoksenhaku. Valiokunta ehdottaa pykälään lakivaliokunnan esittämiä lakitekniisiä muutoksia.

14 §. Julkisuus ja tietojensaantioikeus. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että 14 §:n 2 ja 4 momenttia on muutettava perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan johdosta valiokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi. Tällainen muutos on edellytyksenä hallituksen lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyn perusteella säännöstä täsmennettäväksi.

16 §. Siirtymäsäännökset. Hallintovaliokunnan lausunnon mukaan 6 momenttiin on tarpeen tehdä tekninen korjaus, joka liittyy jäsenmaksujen perimiseen muutostilanteessa. Tarkoituksena on, että vuoden 2023 maksuosuuksien ennakot määrätään jäsenyhteisöjen tammikuun 2023 (ei 2022) palkkasummien perusteella.

21. Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain muuttamisesta

Johtolause. Valiokunta ehdottaa teknistä täsmennystä johtolauseeseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1 §. Lain tarkoitus. Valiokunta ehdottaa teknistä korjausta pykälään.

23. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Johtolause. Lain 9 §:ää on muutettu lailla 1225/2020, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

9 §. Järjestämisvastuu. Valiokunta ehdottaa teknistä täsmennystä pykälän 2 momenttiin.

24. Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta

17 a §. Opiskeluhoillon psykologipalvelut. Valiokunta ehdottaa terminologista täsmennystä pykälän 1 momenttiin.

25. Laki sosiaalihoitolain muuttamisesta

27 c §. Opiskeluhoillon kuraattoripalvelut. Valiokunta ehdottaa terminologista täsmennystä pykälän 1 momenttiin.

31. Laki rikoslain muuttamisesta

25 luku. Vapauteen kohdistuvista rikoksista

9 §. Syyteoikeus. Valiokunta ehdottaa 2 momentin viimeisen virkkeen muotoilemista perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan lausunnoissa esitetyistä syistä siten, että momentissa hyvinvointialueista säädettyä sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

40 luku. Virkarikoksista

11 §. Määritelmät. Lakivaliokunnan lausunnon perusteella valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin 1 kohdan virkamiehen määritelmästä ei poisteta mainintaa henkilöistä, jotka ovat virka- tai siihen rinnastettavassa palvelusuhteessa Ahvenanmaan maakuntaan. Lisäksi ehdotetaan korjattavaksi Kunnallisen työmarkkinalaitoksen nimi Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:ksi.

Voimaantulosäännös. Lakiehdotus sisältää tavanomaiseen tapaan avoimeksi jätetyn voimaantulosäännöksen, joka koskee kaikkia ehdotettuja rikoslain muutoksia. Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettuja rikoslain 14 luvun 7 §:ää, 29 luvun 9 §:ää ja 40 luvun 11 §:ää koskevien muutosten on tarkoituksenmukaista tulla voimaan samanaikaisesti, mutta rikoslain 25 luvun 9 §:ää koskevan muutoksen on perusteltua tulla voimaan silloin, kun kysymyksessä olevat tehtävät siirtyvät kuntien sosiaalilautakunnilta hyvinvointialueiden toimivaltaisille sosiaalihoillon viranomaisille (1.1.2023). Valiokunta ehdottaa voimaantulon eriyttämistä esitetyllä tavalla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

39. Laki vaalilain muuttamisesta

18 §. Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot. Valiokunta ehdottaa 3 momentin teknistä tarkistamista.

44 §. Ehdokaslistojen yhdistelmän ja presidentinvaalin ehdokasluettelon jakelu ja tiedoksi saattaminen. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknistä tarkistusta.

143 e §. Valitsijayhdistyksen perustaminen aluevaaleja varten. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan teknistä tarkistusta.

143 f §. Vaaliaasiamiehet aluevaaleissa. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknistä tarkistusta.

46. Laki julkisista hankinnoista

163 §. Valitusperusteeseen perustuva muutoksenhakukiello. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan teknistä tarkistusta.

50. Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Tarkastusoikeus. Valiokunta ehdottaa 1 momentin 2 a) kohdan muuttamista ja uuden 2 b) kohdan lisäämistä siten, että tarkastusviraston tarkastusoikeus on vain valtiolta saadun rahoituksen osalta.

51. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta (Uusi 51. lakiehdotus)

1. luku

3 §. Hankinta-asiat. Edellä 6. lakiehdotuksen 67 §:n 2 momentissa on ehdotettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi uutta asiaryhmää, minkä vuoksi myös lakia oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa on muutettava. Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, jonka toimivallasta ja asioiden käsittelystä säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013). Valiokunta ehdottaa lakivaliokunnan lausunnossa todetuista syistä lain 1 luvun 3 §:ään uutta 3 momenttia, jotta markkinaoikeus on toimivaltainen käsittelemään 6. lakiehdotuksen 67 §:n 2 momentissa tarkoitetut hallintoriita-asiat.

52. Laki tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta (Uusi 52. lakiehdotus)

2 §. Oikeudenkäyntimaksun suuruus. Lakivaliokunnan lausunnon mukaisesti on tarpeen erikseen säätää siitä, minkä suuruinen oikeudenkäyntimaksu voimaanpanolain 67 §:n 2 momentin

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mukaisesti markkinaoikeuteen uutena asiaryhmänä tulevista hankinta-asioina käsiteltävistä hallintoriita-asioista peritään. Maksun määräksi ehdotetaan 260 euroa.

Paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukainen ilmoitus. Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen.

Perustuslain 94 §:n 2 momentin mukaan kansainvälisen velvoitteen hyväksymisestä päätetään ääntenenemmistöllä. Jos ehdotus velvoitteen hyväksymisestä koskee perustuslakia, se on kuitenkin hyväksyttävä päätöksellä, jota on kannattanut vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä. Peruskirjan 12 ja 13 artiklan perusteella annettava ilmoitus ei esityksen mukaan koske perustuslakia, joten päätös ilmoituksen antamisesta voidaan tehdä ääntenenemmistöllä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan eduskunnan suostumus on tarpeen hallituksen esityksessä tarkoitetun ilmoituksen antamiseksi ja eduskunnan suostumuksen antamisesta päätetään ääntenenemmistöllä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy annettavaksi Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen, jonka mukaan peruskirjan ratifioinnin jälkeen tapahtuneiden hallintorakenteiden muutosten johdosta peruskirjaa sovelletaan Suomessa paikallishallintoon ("kunnat"). Kuntia suuremmilla itsehallintoalueilla (Manner-Suomen "hyvinvointialueet") peruskirjaa sovelletaan seuraavilta osin: 2 artikla, 3 artikla, 4 artiklan 1 ja 3—6 kappale, 5 artikla, 6 artikla, 7 artikla, 8 artikla, 9 artiklan 1, 2 ja 4—7 kappaleet, 10 artikla ja 11 artikla. Koska edellä mainitut hallintorakenteiden muutokset eivät koske Ahvenanmaan itsehallintoaluetta, sovelletaan peruskirjaa Ahvenanmaalla paikallishallintoon ("kunnat").

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy annettavaksi hallituksen esityksessä HE 241/2020 vp tarkoitetun ilmoituksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 240/2020 vp sisältyvät 10., 12., 14.—18., 22., 26.—30., 32.—38., 40.—45. ja 47.—49. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 240/2020 vp sisältyvät 1.—9., 11., 13., 19.—21., 23.—25., 31., 39., 46. ja 50. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy uudet, 51. ja 52. lakiehdotuksen. (Valiokunnan uudet lakiehdotukset)

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Eduskunta hyväksyy 15 lausumaa. (*Valiokunnan lausumaehdotukset*)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

hyvinvointialueesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

YLEISET SÄÄNNÖKSET

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla hallintoalueella (*hyvinvointialue*) sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle hyvinvointialueen toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää hyvinvointialueen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda hyvinvointialueelle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia.

Tätä lakia sovelletaan hyvinvointialueen hallinnon ja talouden järjestämiseen sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun hyvinvointialueen toimintaan, jollei lailla toisin säädetä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 §

Hyvinvointialueen asema

Hyvinvointialue on julkisoikeudellinen yhteisö, jolla on alueellaan itsehallinto siten kuin siitä tässä laissa säädetään.

3 §

Hyvinvointialueen jäsen

Hyvinvointialueen jäsen on:

- 1) henkilö, jonka kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta sijaitsee hyvinvointialueen alueella (*hyvinvointialueen asukas*);
- 2) kunta, joka sijaitsee hyvinvointialueen alueella;
- 3) yhteisö ja säätiö, jonka kotipaikka on hyvinvointialueen alueella olevassa kunnassa;
- 4) se, joka omistaa tai hallitsee hyvinvointialueen alueella sijaitsevaa kiinteää omaisuutta.

4 §

Hyvinvointialuekonserni ja hyvinvointialueen toiminta

Yhteisö, jossa hyvinvointialueella on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta, on hyvinvointialueen tytäryhteisö. Hyvinvointialue tytäryhteisöineen muodostaa hyvinvointialuekonsernin. Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueen tytäryhteisöstä, sovelletaan myös hyvinvointialueen määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön.

Hyvinvointialueen toiminta käsittää hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan lisäksi osallistumisen hyvinvointialueiden yhteistoimintaan sekä muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan. Hyvinvointialueen toimintaan sisältyy hyvinvointialueen järjestämistä varten kuuluvien palveluiden tuotanto hyvinvointialuekonserniin kuuluvissa ja muissa yhteisöissä ja säätiöissä.

5 §

Hyvinvointialueet ja maakuntajako

Hyvinvointialueista sekä maakuntajaosta hyvinvointialueita perustettaessa säädetään sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetussa laissa (/).

Hyvinvointialueiden muuttamisesta säädetään hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa (/).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 luku

Hyvinvointialueen tehtävät ja järjestämisvastuu

6 §

Hyvinvointialueen tehtävät

Hyvinvointialue järjestää sille lailla säädettyt tehtävät. Hyvinvointialue voi lisäksi alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisäätteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä. Hyvinvointialueen itselleen ottama tehtävä hoitaminen ei saa laajuudeltaan olla sellainen, että se vaarantaa hyvinvointialueen lakisäätteisten tehtävien hoitamisen.

Hyvinvointialue voi alueellaan tai yhdessä toisen hyvinvointialueen kanssa myös tämän hyvinvointialueen alueella harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, jos se tukee sen lakisäätteisten tehtävien toteuttamista. Hyvinvointialueen toiminnasta kilpailutilanteessa markkinoilla säädetään 15 luvussa.

Hyvinvointialue voi Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainväliseen sopimukseen perustuen:

1) hoitaa 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviään yhteistyössä toisen valtion viranomaisen kanssa alueellaan tai tämän toisen valtion alueella;

2) hoitaa 1 momentissa tarkoitettuun tehtäväalaansa liittyvää toisen valtion viranomaisen tehtävää yhteistyössä tämän toisen valtion viranomaisen kanssa alueellaan tai tämän toisen valtion alueella. (Uusi 3 mom.)

Hyvinvointialue voi sopimuksen nojalla ottaa valtiolta hoitaakseen 1 momentissa tarkoitettuun tehtäväalaan liittyvän kansainvälisen sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvän tehtävän. (Uusi 4 mom.)

7 §

Järjestämisvastuu

Hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle. Lisäksi hyvinvointialueiden tehtävien järjestäminen voidaan koota yhdelle tai useammalle hyvinvointialueelle, jos se on välttämätöntä palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi, riittävien henkilöstö- ja muiden voimavarojen tai tehtävässä tarvittavan erityisasiantuntemuksen turvaamiseksi taikka muusta vastaavasta ja perustellusta syystä.

Hyvinvointialue vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle hyvinvointialueelle tai tehtävän hoitamisesta vastaa lain nojalla toinen hyvinvointialue.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 §

Tehtäväsiirrot hyvinvointialueen ja kuntien välillä

Hyvinvointialue voi sopimuksen perusteella hoitaa sellaisia kuntien tehtäviä, joita ei ole laissa erikseen säädetty kunnan tehtäväksi. Tällaisten tehtävien hoitamisen edellytyksenä on, että sopimuksen tekemiseen osallistuvat kaikki hyvinvointialueen alueen kunnat, kunnat ovat osoittaneet hyvinvointialueelle tehtävien hoitamiseen rahoituksen ja että hoidettavat tehtävät liittyvät hyvinvointialueen tehtäväälaan.

Hyvinvointialue voi myös siten kuin laissa erikseen säädetään sopia tehtävänsä järjestämisvastuun siirtämisestä yhdelle tai useammalle sellaiselle kunnalle, jolla hyvinvointialueen arvion mukaan on riittävät taloudelliset ja muut voimavarat näiden tehtävien hoitamiseen.

9 §

Palvelujen tuottaminen

Jollei lailla toisin säädetä, hyvinvointialue voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse, yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa tai hankkia ne sopimukseen perustuen muilta palvelujen tuottajilta. Palvelusetelin käytöstä säädetään erikseen.

Hyvinvointialue voi antaa julkisen hallintotehtävän muulle kuin viranomaiselle vain, jos siitä lailla erikseen säädetään.

Vaikka hyvinvointialue hankkii palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy järjestämisvastuu. Palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy lisäksi sen mukaan, mitä tässä tai muussa laissa säädetään, sekä mitä hyvinvointialue ja palvelujen tuottaja ovat vastuunjaosta sopineet.

10 §

Tuottamista koskevan vastuun toteuttaminen ja sen valvonta

Hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Hyvinvointialueen tulee ottaa hallintosääntöönsä ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Hyvinvointialueen tulee ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa. Hyvinvointialueella on oikeus saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta maksutta ja salassapitosäännösten estämättä palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset. Hyvinvointialueen viranomaisella on lisäksi palveluiden asianmukaisen tuotannon edellytysten varmistamista ja valvonnan toteuttamista varten oikeus tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita sekä päästä tässä yhteydessä yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan hallinnassa oleviin tiloihin. Tarkastusoikeutta ei ole kuitenkaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytettyihin tiloihin, ellei tarkastaminen ole välttämätöntä asiakkaan aseman ja oi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

keuksien sekä asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

3 luku

Hyvinvointialueen suhde valtioon ja kuntiin

11 §

Hyvinvointialueiden seuranta ja laillisuusvalvonta

Valtiovarainministeriö seuraa yleisesti hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta sekä huolehtii, että hyvinvointialueiden itsehallinto otetaan huomioon hyvinvointialueiden koskevan lainsäädännön valmistelussa.

Aluehallintovirasto voi kantelun johdosta tutkia, onko hyvinvointialue toiminut voimassa olevien lakien mukaan.

12 §

Hyvinvointialuetalous osana julkisen talouden suunnitelmaa

Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä niiden tehtävien hoitamiseen kokonaisuutena ja hyvinvointialueittain (*rahoitusperiaate*) arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa, josta säädetään talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) ja sen nojalla. Lisäksi suunnitelmassa käsitellään hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita, taloutta sekä valtion hyvinvointialuetalouteen liittyviä taloudellisia vastuita.

Julkisen talouden suunnitelma ohjaa ministeriöitä niiden valmistellessa hyvinvointialuetta koskevaa lainsäädäntöä ja ohjausta.

13 §

Hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunta

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii hyvinvointialuetalouden ja -hallinnon neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on edistää hyvinvointialuetaloutta koskevien strategisten linjausten ja hyvinvointialueiden itsehallinnon toteutumista sekä valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1) seurata ja arvioida hyvinvointialuetalouden toteutunutta ja tulevaa kehitystä sekä valtion hyvinvointialueille osoittaman rahoituksen ja hyvinvointialueiden muun tulorahoituksen toteutunutta ja tulevaa kehitystä;

2) käsitellä lainsäädäntöä, lainsäädäntöhankkeita ja muita valtion toimenpiteitä, jotka ovat hyvinvointialueiden talouden ja itsehallinnon kannalta periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä valtiovarainministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjauksesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja jaostoista.

14 §

Hyvinvointialueen ja kuntien neuvottelu

Hyvinvointialueen ja sen alueen kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta. Neuvottelussa voidaan sopia ainakin yhteistyön edellyttämistä yhteistoimintarakenteista, toimintamalleista sekä yhteistyön edellyttämästä tiedonkulusta.

15 §

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus

Valtioneuvosto päättää vuosittain valtiovarainministeriön esityksestä hyvinvointialueen tilikausittaisen valtuuden määrästä pitkäaikaisen lainan ottamiseksi. Hyvinvointialue saa ottaa lainaa päätöksen mukaisen määrän 16 §:ssä tarkoitetun investointisuunnitelman mukaisten investointien rahoittamiseksi. Valtioneuvoston aiemmat päätökset valtuuden määrästä otetaan huomioon lainanottovaltuuden määrässä. Valtioneuvoston päätös perustuu 12 §:ssä tarkoitettuun julkisen talouden suunnitelmaan sekä 2 momentissa tarkoitettuun hyvinvointialueen lainanottovaltuuteen. Jos julkisen talouden, valtiontalouden tai hyvinvointialueen rahoitusasema heikentyy merkittävästi ja poikkeuksellisesti, hyvinvointialueen lainanottovaltuus voidaan vahvistaa 2 momentin mukaista lainanottovaltuutta pienemmäksi.

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus on hyvinvointialueen laskennalliseen lainanhoitokatteeseen perustuvan enimmäismäärän ja tilikauden alun ennakoidun lainamäärän erotus. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainamäärä kymmenellä. Lainanottovaltuuden määrää laskettaessa laskennallisen lainanhoitokatteen arvo on yksi. Vuosikatteen arvona käytetään hyvinvointialueen tilikautta edeltävän vuoden talousarvion mukaista arvoa, jota voidaan oikaista 120 §:n mukaisen talouden seurannan tiedoilla.

Valtioneuvosto muuttaa hyvinvointialueen lainanottovaltuutta, jos ~~hyvinvointialueen investointitarve on kiireellinen ja~~ investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta.

Valtiovarainministeriö asettaa 3 momentissa tarkoitetun päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

16 §

Investointisuunnitelma

Hyvinvointialueen on vuosittain laadittava investointisuunnitelma seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista ja niiden rahoituksesta. Investointisuunnitelman tulee sisältää tiedot investoinneista ja investointia vastavista sopimuksista. Lisäksi sen tulee sisältää tiedot hyvinvointialueen toimitilojen ja kiinteistöjen sekä muiden pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista. Investointisuunnitelma koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmasta ja pelastustoimen osasuunnitelmasta. Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.

Investointisuunnitelmaa koskeva esitys on toimitettava valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäministeriölle kalenterivuoden loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevista investointisuunnitelman osasuunnitelmista ja investointisuunnitelman hyväksymismenettelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 25—26 §:ssä ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (/) 11 §:ssä.

17 §

Valtiontakaus

Valtioneuvosto voi päättää vastavakuutta vaatimatta mutta muuten määräämillään ehdoilla omavelkaisen valtiontakauksen myöntämisestä hyvinvointialueen 15 §:ssä tarkoitetun lainanottovaltuuden puitteissa ottaman lainan vakuudeksi. Jos lainalle on asetettu vakuus, valtiontakaus myönnetään kuitenkin täytetäkautena tähän asetettuun vakuuteen nähden. Lainan kohteena olevaa kiinteistöä ei saa käyttää vakuutena ilman valtioneuvoston suostumusta.

Tässä pykälässä tarkoitettuun takaukseen sovelletaan muutoin, mitä valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauksesta annetussa laissa (449/1988) säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettuja takauksia voi olla voimassa enintään eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämän valtuuden mukainen määrä.

18 §

Valtiontakauksen valvonta

Valtiontakauksen hallinnoinnista ja valvonnasta vastaa Valtiokonttori. Valtiokonttorilla on oikeus saada valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakauksesta annetun lain 15 a §:ssä tarkoitetut tiedot ja selvitykset.

Valtiontakauksen kohteena olevan lainan myöntäjä voidaan vaihtaa, laina voidaan siirtää toiselle sekä lainan lyhennysohjelmaa, korkoa ja muita lainan ehtoja sekä lainan vakuutta voidaan muuttaa kesken takauksen voimassaoloajan, jos Valtiokonttori hyväksyy muutoksen. Tässä mo-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mentissa tarkoitetun muutoksen hyväksymisestä päättää kuitenkin valtioneuvosto, jos muutoksen kohteena on laina, jonka jäljellä oleva pääoma on vähintään 20 miljoonaa euroa tai jos lainaan tehtävä muutos on muuten valtion takausvastuun kannalta poikkeuksellisen merkittävä.

19 §

Valtiontakaukseen liittyvät lainanmyöntäjän velvollisuudet

Valtiontakauksen voimassaolon edellytyksenä on, että lainanmyöntäjä huolehtii takauksen kohteena olevasta lainasta tämän lain sekä hyvän pankkitavan mukaisesti. Lainanmyöntäjä on valtiontakauksen voimassaoloaikana velvollinen valvomaan valtion etua, ilmoittamaan lainansaajan maksuviivästyksistä Valtiokonttorille sen antamien määräysten mukaisesti ja noudattamaan muita Valtiokonttorin antamia määräyksiä.

20 §

Takauskorvaus ja takautumisoikeus

Valtiokonttori maksaa valtion varoista lainanmyöntäjälle takauskorvauksen, kun valtiontakauksen kohteena oleva laina on eräännytynyt ja eräännyttämistoimi on kohdistettu sekä velalliseen että takaajaan. Jos valtiontakaus on myönnetty täytetakauksena, takauskorvaus maksetaan, kun lainanmyöntäjän lopullinen menetys on velallisen maksukyvyttömyyden toteamisen ja vakuutena olevan omaisuuden myynnin jälkeen selvitetty. Jos lainanmyöntäjä saa takauskorvauksen maksamisen jälkeen perityksi lainansaajalta kertymättä jääneitä lyhennyksiä, korkoja tai muita maksuja, lainanmyöntäjän on tilitettävä ne Valtiokonttorille.

Jos lainanmyöntäjä ei ole noudattanut lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä taikka hyvää pankki- tai perintätapaa valtiontakauksen kohteena olevan lainan myöntämisessä tai lainan taikka sen vakuuksien hoitamisessa ja menettely on loukannut takaajan etua, Valtiokonttori voi päättää, että takauskorvaus jätetään osittain tai kokonaan maksamatta.

Valtiokonttorilla on oikeus periä lainansaajalta lainanmyöntäjälle maksettu takauskorvaus korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen takaisin. Viivästyskorko lasketaan siitä, kun takauskorvaus on maksettu lainanmyöntäjälle.

21 §

Valtakunnallinen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskus

Toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskus on hyvinvointialueiden yhteisesti omistama osakeyhtiö, jossa valtio voi olla osakkaana. Osaamiskeskuksen tehtävänä on ylläpitää hyvinvointialueiden yhteistä tilatietojärjestelmää ja siihen liittyviä palveluja sekä antaa vuosittain hyvinvointialueille ja valtioneuvostolle selvitys hyvinvointialueiden tekemistä toimitiloja koskevista investointipäätöksistä ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueiden talouteen. Lisäksi hyvinvointialueet voivat antaa osaamiskeskukselle muita toimitila- tai kiinteistöhallintoa koskevia tehtäviä. Hyvinvointialue ei saa myydä, pantata eikä muutoin luovuttaa osaamiskeskuksen osakkeita muille tahoille kuin toiselle hyvinvointialueelle tai valtiolle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Osaamiskeskuksen asiakkaita ovat osakkaat ja ne hyvinvointialueiden määräysvallassa olevat, osaamiskeskuksen toimialan tehtäviä hoitavat yhteisöt, jotka eivät toimi 131 §:ssä tarkoitetulla tavalla kilpailutilanteessa markkinoilla. Hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisön on käytettävä 1 momentissa tarkoitettua tilatietojärjestelmää ja siihen liittyviä palveluja sekä jos hyvinvointialueet niin sopivat, muita osaamiskeskuksen tuottamia palveluja.

Osaamiskeskuksella on oikeus saada pyynnöstä hyvinvointialueelta ja hyvinvointialueen tytäryhteisöltä sekä kunnilta tehtäviensä hoitamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, jollei salassapitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä muuta johdu. Hyvinvointialueilla on oikeus saada osaamiskeskukselta tarpeellisiksi katsomansa tiedot ja asiakirjat keskuksen ohjausta ja valvontaa, hyvinvointialueen investointien suunnittelua sekä hyvinvointialueen toiminta- ja taloussuunnittelun ja tilinpäätöksen laatimista varten. Ministeriöillä on oikeus saada osaamiskeskukselta tarpeellisiksi katsomansa tiedot hyvinvointialueiden ohjausta, rahoitusta ja valvontaa varten.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin osaamiskeskuksen tehtävistä ja käyttövelvoitteen piiriin kuuluvista palveluista. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava hyvinvointialueita ja tarvittavassa laajuudessa hyvinvointialueen tytäryhteisöjä.

II OSA

DEMOKRATIA JA VAIKUTTAMINEN

4 luku

Aluevaltuusto

22 §

Aluevaltuuston tehtävät

Hyvinvointialueella on aluevaltuusto, joka vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa.

Aluevaltuusto päättää:

- 1) hyvinvointialuestrategiasta;
- 2) hyvinvointialueen hallintosäännöstä;
- 3) hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
- 4) omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;
- 5) liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista;
- 6) varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista;
- 7) sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;
- 8) palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä hyvinvointialueen järjestämistä palveluista perittävistä asiakasmaksuista;
- 9) takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;
- 10) jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 11) luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
- 12) hyvinvointialueen tilintarkastajien valitsemisesta;
- 13) tilivelvollisten nimeämisestä;
- 14) hyvinvointialueen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;
- 15) muista aluevaltuuston päätettäviksi säädettyistä ja määrätyistä asioista.

23 §

Aluevaalit

Valtuutetut ja varavaltuutetut aluevaltuustoon valitaan hyvinvointialueella toimitettavissa vaaleissa (*aluevaalit*). Aluevaltuuston toimikausi on neljä vuotta ja se alkaa vaalivuoden kesäkuun alusta.

Aluevaalit toimitetaan välittöminä, salaisina ja suhteellisina. Kaikilla äänioikeutetuilla on yhtäläinen äänioikeus.

Aluevaalien toimittamisesta säädetään vaalilaissa (714/1998).

24 §

Valtuutettujen lukumäärä

Valtuutettujen lukumäärästä päättää aluevaltuusto. Valtuutettuja valitaan pariton lukumäärä hyvinvointialueen asukasluvun perusteella seuraavasti:

Asukasluku	Valtuutettuja vähintään
enintään 200 000	59
200 001—400 000	69
400 001—600 000	79
yli 600 000	89

Jollei aluevaltuusto tee päätöstä valtuutettujen lukumäärästä, valtuutettuja valitaan laissa säädetty vähimmäismäärä. Aluevaltuuston päätös vähimmäismäärää suuremmasta lukumäärästä tai aiemman päätöksen muuttamisesta on ilmoitettava oikeusministeriölle vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Aluevaltuuston päätös valtuutettujen määrästä voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. ~~Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos hallintotuomioistuin kieltää täytäntöönpanon.~~

Tässä pykälässä tarkoitettu asukasluku määräytyy väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009) tarkoitettuun väestötietojärjestelmään vaalivuotta edeltävän vuoden marraskuun 30 päivän päätyessä talletettujen tietojen mukaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

25 §

Varavaltuutetut

Valtuutetuille valitaan varavaltuutettuja jokaisen vaaleissa esiintyneen vaaliliiton, puolueen ja yhteislistan ensimmäisistä valitsematta jääneistä ehdokkaista sama määrä kuin valtuutettuja, kuitenkin vähintään kaksi. Yhteislistan ulkopuolella olleen valitsijayhdistyksen ehdokkaana valitulla valtuutetulla ei ole varavaltuutettua.

Jos valtuutetun on todettu menettäneen vaalikelpoisuutensa, hänet on vapautettu toimestaan tai hän on kuollut, aluevaltuuston puheenjohtaja kutsuu hänen sijaansa jäljellä olevaksi toimikaudeksi asianomaisen vaaliliiton, puolueen tai yhteislistan järjestyksessä ensimmäisen vielä valtuutetuksi kutsumattoman varavaltuutetun.

Jos aluevaltuusto ei ole päätösvaltainen valtuutettujen ja varavaltuutettujen esteellisyyden vuoksi, aluevaalilautakunnan on aluevaltuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varavaltuutettuja noudattaen, mitä 1 momentissa ja vaalilain 143 m §:ssä säädetään. Näin määrätty varavaltuutetut osallistuvat aluevaltuuston kokoukseen niissä asioissa, joissa valtuutetut ja varavaltuutetut ovat esteellisiä.

26 §

Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat

Aluevaltuusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia toimikaudекseen, jollei aluevaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on aluevaltuuston toimikautta lyhyempi. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Aluevaltuuston puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla on läsnäolo- ja puheoikeus aluehallituksen kokouksessa.

27 §

Valtuustoryhmä ja sen toiminnan tukeminen

Valtuustotyöskentelyä varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu.

Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi hyvinvointialue voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryhmät edistävät hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea myönnettäessä on yksilöitävä tuen käyttötarkoitus. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava hyvinvointialueen tilinpäätöksessä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5 luku

Hyvinvointialueen asukkaiden osallistumisoikeus

28 §

Äänioikeus aluevaaleissa ja äänestys-oikeus hyvinvointialueen kansanäänestyksessä

Äänioikeus aluevaaleissa on sillä Suomen, muun Euroopan unionin jäsenvaltion, Islannin ja Norjan kansalaisella, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jonka kotikuntalaisia tarkoitettu kotikunta kuuluu kyseiseen hyvinvointialueeseen väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä. Äänioikeus aluevaaleissa on myös muulla edellä säädetty edellytykset täyttävällä ulkomaalaisella, jos hänellä mainittuna ajankohtana on ollut kotikunta Suomessa vähintään kahden vuoden ajan.

Äänioikeus aluevaaleissa on lisäksi sillä Euroopan unionin tai Suomessa toimivan kansainvälisen järjestön palveluksessa olevalla henkilöllä ja hänen perheenjäsenellään, joka viimeistään vaalipäivänä täyttää 18 vuotta ja jolla on asuinpaikka hyvinvointialueeseen kuuluvassa kunnassa väestötietojärjestelmässä olevien tietojen mukaan 51. päivänä ennen vaalipäivää päivän päättyessä, jos:

1) hänen tietonsa on hänen pyynnöstään talletettu väestötietojärjestelmään väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetussa laissa säädetyllä tavalla; ja

2) hän on kirjallisesti ilmoittanut Digi- ja väestötietovirastolle viimeistään 52. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16:ta haluavansa käyttää äänioikeuttaan aluevaaleissa tai kuntavaaleissa tai ei ole kirjallisesti peruuttanut aikaisempaa ilmoitustaan.

Äänestys-oikeuteen hyvinvointialueella toimitettavassa kansanäänestyksessä sovelletaan, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään äänioikeudesta aluevaaleissa.

29 §

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

- 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä asukasraateja;
- 2) selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa;
- 3) valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia hyvinvointialueen toimielimiin;
- 4) suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa;
- 5) järjestämällä mahdollisuuksia osallistua hyvinvointialueen talouden suunnitteluun;
- 6) tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

30 §

Aloiteoikeus

Hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevista asioista. Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet.

~~Jos aloitteella on yhtä useampi tekijä, tekijöiden nimet on kerättävä vuoden kuluessa aloitteen päiväyksestä.~~ Aloitteessa on oltava kunkin aloitteen tekijän osalta perusteet, joista käy ilmi hyvinvointialueen jäsenyys. Aloitetta käsiteltäessä hyvinvointialueen on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Palvelun käyttäjällä on lisäksi oikeus tehdä aloitteita kyseistä hyvinvointialueen palvelua koskevassa asiassa.

Aluevaltuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet.

31 §

Hyvinvointialueen kansanäänestys

Aluevaltuusto voi päättää, että hyvinvointialueen toimivaltaan kuuluvasta asiasta toimitetaan hyvinvointialueen alueella neuvoa-antava kansanäänestys. Aluevaltuuston päätökseen, jolla on päätetty toimittaa kansanäänestys, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kaikilla äänestysoikeutetuilla on yhtäläinen äänestysoikeus. Äänestys on salainen.

Aloitteen tekemiseen kansanäänestyksen toimittamisesta tarvitaan vähintään kolme prosenttia 15 vuotta täyttäneistä hyvinvointialueen asukkaista. Aluevaltuuston on viipymättä päätettävä, toimitetaanko aloitteessa tarkoitettu kansanäänestys. Aloitetta käsiteltäessä hyvinvointialueen on varattava aloitteen tekijöiden edustajille tilaisuus tulla kuulluiksi.

Kansanäänestyksen toimittamisesta säädetään hyvinvointialueilla ja kunnissa toimitettavissa neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (656/1990).

32 §

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henki-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

löiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

33 §

Kansalliskielilautakunta ja saamen kielen lautakunta

Kaksikielisellä hyvinvointialueella on kansalliskielilautakunta. Lautakunnan jäseniksi valitaan hyvinvointialueen kielivähemmistöön kuuluvia henkilöitä.

Kansalliskielilautakunnan tehtävänä on:

1) selvittää, arvioida ja lausua siitä, miten aluevaltuuston päätökset vaikuttavat kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen;

2) selvittää, arvioida ja määritellä hyvinvointialueen vähemmistökielillä tarjottavien palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua;

3) selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä aluehallitukselle ehdotuksia toimenpiteiksi kielivähemmistön palvelujen ja palveluketjujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimuksiksi ja kielitaidon kehittämiseksi;

4) kaksikielisellä hyvinvointialueella, jonka vähemmistökieli on ruotsi, tehdä ehdotuksia kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyötä ja työnjakoa koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 39 §:ssä tarkoitetun sopimuksen sisällöksi, antaa sopimuksesta lausunto aluevaltuustolle sekä seurata sopimuksen toteutumista.

Lautakunnalla voi olla myös muita hallintosäännössä määrättyjä tehtäviä.

Lautakunnan on annettava vuosittain aluehallitukselle kertomus kielivähemmistön palvelujen toteutumisesta. Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin lautakunnan antama kertomus antaa aihetta.

Lautakunnan puheenjohtajalla on läsnäolo- ja puheoikeus aluehallituksessa.

Hyvinvointialueella, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on saamen kielen lautakunta. Lautakunnan jäseniksi valitaan saamenkielisiä henkilöitä. Vähintään 40 prosenttia lautakunnan jäsenistä on nimettävä saamelaiskäräjien sekä kolttalain (235/1995) 42 §:ssä tarkoitetun kyläkokouksen esittämistä henkilöistä siten, että kyläkokous esittää näistä yhtä henkilöä. Lukuun ottamatta 2 momentin 4 kohtaa lautakuntaan sovelletaan muutoin, mitä edellä säädetään kansalliskielilautakunnasta.

34 §

Viestintä

Hyvinvointialueen toiminnasta on tiedotettava hyvinvointialueen asukkaille, palvelujen käyttäjille sekä järjestöille ja muille yhteisöille. Hyvinvointialueen tulee antaa riittävästi tietoja hyvinvointialueen järjestämisestä palveluista, taloudesta, hyvinvointialueen hallinnossa valmistelussa olevista asioista ja niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista. Hyvinvointialueen on tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Hyvinvointialueen on huolehdittava, että toimielinten käsittelyyn tulevien asioiden valmistelusta annetaan esityslistan valmistuttua yleisen tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja yleisessä tietoverkossa hyvinvointialueen verkkosivustolla. Hyvinvointialueen on verkkoviestinnäs-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sään huolehdittava, että salassa pidettäviä tietoja ei viedä yleiseen tietoverkkoon ja että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja viestinnässä toteutuu.

Viestinnässä on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä ja otettava huomioon hyvinvointialueen eri asukasryhmien tarpeet. **Viestinnässä on käytettävä esteettömiä ja saavutettavia menetelmiä.**

III OSA

TOIMIELIMET JA JOHTAMINEN

6 luku

Hyvinvointialueen toimielimet

35 §

Hyvinvointialueen toimielimet

Hyvinvointialueella on oltava aluevaltuuston lisäksi aluehallitus ja tarkastuslautakunta. Kansalliskielilautakunnasta sekä saamen kielen lautakunnasta säädetään 33 §:ssä.

Aluevaltuusto voi asettaa:

- 1) aluehallituksen alaisena toimivia lautakuntia hoitamaan pysyväisluonteisia tehtäviä;
- 2) johtokuntia liikelaitoksen tai tehtävän hoitamista varten;
- 3) jaostoja aluehallitukseen, lautakuntaan ja johtokuntaan.

Aluehallitus ja **aluevaltuuston** päätöksen nojalla muukin toimielin voi asettaa toimikunnan määrätyn tehtävän hoitamista varten.

Aluehallituksen, lautakunnan ja johtokunnan jaostoihin sovelletaan, mitä asianomaisesta toimielimestä säädetään.

36 §

Toimielinten kokoonpano

Aluevaltuusto voi päättää, että:

- 1) muu toimielin kuin aluevaltuusto valitsee johtokunnan jäsenet tai osan jäsenistä;
- 2) johtokunnan jäsenet tai osa sen jäsenistä valitaan aluevaltuuston määrittämien perusteiden mukaisesti hyvinvointialueen asukkaiden, henkilöstön tai palvelujen käyttäjien esityksestä.

Jaoston jäsenenä voi olla myös toimielimen varajäsen. Aluevaltuusto voi päättää, että jaoston jäseneksi, ei kuitenkaan puheenjohtajaksi, voidaan valita muitakin kuin toimielimen jäseniä ja varajäseniä.

Toimielinten jäsenille valitaan henkilökohtaiset varajäsenet, joihin sovelletaan, mitä varsinaisista jäsenistä säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta toimielimen jäseniä valittaessa säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:ssä.

37 §

Toimielimen jäsenten toimikausi ja valitseminen

Toimielimen jäsenet valitaan aluevaltuuston toimikaudeksi, jollei aluevaltuusto ole päättänyt, että heidän toimikautensa on aluevaltuuston toimikautta lyhyempi, tai jäljempänä toisin säädetä. Jos toimielin valitsee jaoston jäsenet, se päättää samalla heidän toimikaudestaan. Toimikunta asetetaan enintään sen asettaneen toimielimen toimikaudeksi.

Aluehallituksen sekä tarkastuslautakunnan ja muiden lautakuntien jäsenet valitaan kesäkuussa pidettävässä aluevaltuuston kokouksessa.

38 §

Toimielimen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat

Aluevaltuusto tai muu valinnasta vastaava toimielin valitsee jäseniksi valituista toimielimen puheenjohtajan ja tarpeellisen määrän varapuheenjohtajia. Puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat valitaan samassa vaalitoimituksessa.

Aluevaltuusto voi päättää, että aluevaltuuston ja aluehallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat sekä lautakuntien puheenjohtajat toimivat päätoimisina tai osa-aikaisina luottamushenkilöinä.

39 §

Luottamushenkilöiden erottaminen kesken toimikauden

Aluevaltuusto voi erottaa hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän tai hyvinvointialueiden yhteiseen toimielimeen valitsemansa luottamushenkilöt kesken toimikauden, jos he tai joku heistä ei nauti aluevaltuuston luottamusta. Erottamis päätös koskee kaikkia toimielimeen valittuja luottamushenkilöitä.

Aluevaltuusto voi erottaa puheenjohtajansa ja varapuheenjohtajansa sekä valitsemiensa toimielinten puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kesken toimikauden, jos joku heistä ei nauti aluevaltuuston luottamusta. Erottamis päätös koskee puheenjohtajistoa kokonaisuudessaan.

Luottamushenkilöiden ja puheenjohtajiston erottamista koskeva asia tulee vireille aluehallituksen esityksestä tai vähintään neljäosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen.

40 §

Tilapäinen valiokunta

Kun 39 §:ssä tarkoitettu luottamushenkilöiden erottamista koskeva asia tai 47 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialuejohtajan irtisanomista tai muihin tehtäviin siirtämistä koskeva asia on tullut vireil-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

le, aluevaltuusto voi asettaa tilapäisen valiokunnan, jonka on valmisteltava asia. Valiokunnan jäsenten on oltava valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Tilapäinen valiokunta voidaan asettaa myös lausunnon antamista ja hallinnon tarkastamista varten.

Tilapäisen valiokunnan on hankittava sen valmisteltaviin kuuluvissa asioissa aluehallituksen lausunto.

Jos aluehallituksen jäsenet ja varajäsenet ovat esteellisiä hoitamaan aluehallitukselle 42 tai 43 §:n mukaan kuuluvia tehtäviä eikä aluehallitusta saada tästä syystä päätösvaltaiseksi, aluevaltuuston tulee asettaa tilapäinen valiokunta, joka hoitaa niitä aluehallituksen käsiteltäviä asioita, joita aluehallituksen jäsenten ja varajäsenten esteellisyys koskee. Tätä tehtävää varten asetetun valiokunnan jäsenten vaalikelpoisuuteen sovelletaan, mitä aluehallituksen jäsenten vaalikelpoisuudesta säädetään, ja siihen sovelletaan muuten, mitä aluehallituksesta säädetään. Tätä tehtävää varten asetetun tilapäisen valiokunnan toimikausi päättyy, kun näiden asioiden käsittely hyvinvointialueella on päättynyt.

7 luku

Hyvinvointialueen johtaminen ja aluehallitus

41 §

Hyvinvointialuestrategia

Hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävälalla;
- 2) palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset;
- 3) hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;
- 6) asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Kaksikielisellä hyvinvointialueella sekä 33 §:n 6 momentissa tarkoitettulla hyvinvointialueella strategiassa tulee huomioida kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa.

Hyvinvointialueen strategian tulee perustua arvioon hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Hyvinvointialuestrategian ottamisesta huomioon hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa säädetään 115 §:ssä. Strategia tarkistetaan vähintään kerran aluevaltuuston toimikaudessa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

42 §

Hyvinvointialueen johtaminen

Hyvinvointialueen toimintaa johdetaan aluevaltuuston hyväksymän hyvinvointialuestrategian mukaisesti.

Aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta.

Hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

43 §

Aluehallituksen tehtävät

Aluehallituksen tulee:

- 1) vastata hyvinvointialueen hallinnosta ja taloudenhoidosta;
- 2) vastata aluevaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta;
- 3) valvoa hyvinvointialueen etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa hyvinvointialuetta ja käyttää sen puhevaltaa;
- 4) edustaa hyvinvointialuetta työnantajana ja vastata hyvinvointialueen henkilöstöpolitiikasta;
- 5) vastata hyvinvointialueen toiminnan yhteensovittamisesta;
- 6) vastata hyvinvointialuekonsernin omistajaohjauksesta sekä hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle kuuluvien palvelujen muiden tuottajien ohjauksesta ja valvonnasta;
- 7) huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä;
- 8) huolehtia hyvinvointialueen sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Aluehallituksen tehtävistä hyvinvointialuekonsernin omistajaohjauksessa ja konsernivalvonnassa säädetään 50 §:ssä.

44 §

Aluehallituksen puheenjohtaja

Aluehallituksen puheenjohtaja johtaa poliittista yhteistyötä, jota aluehallituksen tehtävien toteuttaminen edellyttää. Aluehallituksen puheenjohtajan muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

45 §

Hyvinvointialuejohtaja

Hyvinvointialuejohtajan valitsee aluevaltuusto. Hyvinvointialuejohtaja voidaan valita joko toistaiseksi tai määräajaksi ja hän on virkasuhteessa hyvinvointialueeseen.

Jos hyvinvointialuejohtajan vaalissa kukaan ei ole saanut yli puolta annetuista äänistä, toimitetaan uusi vaali kahden eniten ääniä saaneen välillä. Tässä vaalissa eniten ääniä saanut tulee valituksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hyvinvointialuejohtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa aluehallituksen puolesta sekä saada hyvinvointialueen viranomaisilta tietoja ja nähtäväkseen asiakirjoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

46 §

Johtajasopimus

Hyvinvointialueen ja hyvinvointialuejohtajan on tehtävä johtajasopimus, jossa sovitaan hyvinvointialueen johtamisen edellytyksistä. Johtajasopimuksen hyväksyy aluehallitus.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä hyvinvointialuejohtajan ja aluehallituksen puheenjohtajan työnjaosta hyvinvointialueen johtamisessa. Otettaessa sopimukseen työnjakoa koskevia määräyksiä on otettava huomioon, mitä hallintosäännössä määrätään.

Johtajasopimukseen voidaan ottaa määräyksiä menettelytavoista, joilla johtajan viran hoitamiseen liittyvät erimielisyydet 47 §:ssä tarkoitetun menettelyn sijasta ratkaistaan. Johtajasopimuksessa voidaan tällöin menettelyn ohella sopia johtajalle maksettavasta erokorvauksesta.

47 §

Johtajan irtisanominen tai siirtäminen muihin tehtäviin

Aluevaltuusto voi irtisanoa hyvinvointialuejohtajan tai siirtää hänet muihin tehtäviin, jos hän on menettänyt aluevaltuuston luottamuksen.

Asia tulee vireille aluehallituksen esityksestä tai vähintään neljänsosan valtuutetuista tehtyä sitä koskevan aloitteen. Asiaa valmisteltaessa johtajalle on ilmoitettava, mihin luottamuksen menetyks perustuu, ja varattava hänelle tilaisuus tulla kuulluksi.

Irtisanomisen tai muihin tehtäviin siirtämisen edellytyksenä on, että sitä kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa kaikista valtuutetuista. Päätös voidaan panna heti täytäntöön. Samalla johtaja voidaan vapauttaa tehtäviensä hoidosta.

48 §

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla hyvinvointialue omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.

Omistajaohjaus voi liittyä perustamissopimuksiin, yhtiöjärjestysmääräyksiin, palvelujen tuottamista koskeviin ja muihin sopimuksiin, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen hyvinvointialuetta eri yhteisöissä edustaville henkilöille, muuhun hyvinvointialueen määräysvallan käyttöön sekä muihin vastaaviin seikkoihin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

49 §

Hyvinvointialueen tytäryhteisöjen toiminta ja konserniohje

Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueen tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin kokonaisuus. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus hyvinvointialueen tytäryhteisöjen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden ja viestinnän samoin kuin palvelujen käyttäjien ja hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen.

Hyvinvointialueen tytäryhteisön hallituksen kokoonpanossa on otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus.

Konserniohjetta sovelletaan hyvinvointialueen tytäryhteisöjen ja soveltuvin osin osakkuusyhdisteiden omistajaohjaukseen.

Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) hyvinvointialuekonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta;
- 2) konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
- 3) tiedottamisesta ja hyvinvointialueen luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
- 4) velvollisuudesta hankkia hyvinvointialueen kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
- 5) konsernin sisäisistä palveluista;
- 6) hyvinvointialueen tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
- 7) hyvinvointialueen tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta;
- 8) hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa.

50 §

Konsernijohto

Hyvinvointialueen konsernijohtoon kuuluvat aluehallitus, hyvinvointialuejohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Hallintosäännössä määrätään konsernijohtoon tehtävistä ja toimivallan jaosta.

Konsernijohto vastaa hyvinvointialuekonsernissa omistajaohjauksen toteuttamisesta sekä konsernivalvonnan järjestämisestä, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

51 §

Sisäinen tarkastus

Aluehallituksen tulee järjestää hyvinvointialueen riippumaton sisäinen tarkastus.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 luku

Hyvinvointialueiden yhteistoiminta

52 §

Yhteistoiminnan muodot

Hyvinvointialueet voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä.
Hyvinvointialueiden julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin, yhteinen virka, sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta ja hyvinvointiyhtymä.

53 §

Yhteistoiminnan suhde julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettuun lakiin

Jos hyvinvointialue sopii hyvinvointialueelle laissa säädetyn tehtävän järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle, siirtämiseen ei sovelleta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016), jäljempänä *hankintalaki*.

Hyvinvointialueet voivat tuottaa palveluja yhteistoiminnassa, jos yhteistoiminnasta säädetään lailla tai kysymys on hankintalain 15 §:ssä tarkoitettusta hankinnasta hankintayksikön sidosyksiköltä tai 16 §:ssä tarkoitettusta hankinnasta toiselta hankintayksiköltä.

54 §

Yhteinen toimielin

Hyvinvointialue voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman muun hyvinvointialueen puolesta siten, että hyvinvointialueilla on yhteinen toimielin, joka vastaa tehtävän hoitamisesta.

Hyvinvointialueet voivat sopia, että muut hyvinvointialueet kuin tehtävää hoitava hyvinvointialue valitsevat osan yhteisen toimielimen jäsenistä.

55 §

Sopimus yhteisestä toimielimestä

Yhteistä toimielintä koskevassa sopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) yhteisen toimielimen tehtävistä sekä tarvittaessa järjestämisvastuun siirtymisestä;
- 2) yhteisen toimielimen kokoonpanosta ja muiden hyvinvointialueiden kuin tehtävää hoitavan hyvinvointialueen oikeudesta valita toimielimen jäseniä;
- 3) kustannusten perusteista ja jakautumisesta;
- 4) sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

56 §

Yhteinen virka

Hyvinvointialueet voivat yhtäpitävillä päätöksillä perustaa yhteisiä virkoja. Viranhaltija on virkasuhteessa kaikkiin kyseisiin hyvinvointialueisiin.

Järjestelyssä mukana olevien hyvinvointialueiden on sovittava työnantajan velvoitteiden hoitamisesta vastaavasta hyvinvointialueesta sekä yhteisen viran kustannusten perusteista ja jakautumisesta.

57 §

Sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta

Sellainen hyvinvointialueelle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa toisen hyvinvointialueen viranhaltijan hoidettavaksi.

Sopimukseen on otettava tarpeelliset määräykset tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, tehtävän kustannusten perusteista ja jakautumisesta sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

58 §

Hyvinvointiyhtymä

Hyvinvointiyhtymä perustetaan hyvinvointialueiden välisellä aluevaltuustojen hyväksymällä sopimuksella (*perussopimus*). Hyvinvointiyhtymän nimessä tulee olla sana hyvinvointiyhtymä.

Hyvinvointiyhtymä on oikeushenkilö, joka voi hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä käyttää puhevaltaa tuomioistuimissa ja muussa viranomaisessa.

Hyvinvointiyhtymän tehtävinä voi olla vain sen jäsenenä olevien hyvinvointialueiden toimialaan kuuluvien tehtävien tukipalvelujen tuottamiseen liittyviä tehtäviä.

Hyvinvointiyhtymälle ei voida siirtää järjestämisvastuuta.

59 §

Hyvinvointiyhtymän perussopimus

Perussopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) hyvinvointiyhtymän nimestä, kotipaikasta ja sen jäsenenä olevista hyvinvointialueista;
- 2) hyvinvointiyhtymän tehtävistä;
- 3) yhtymäkokousedustajien tai yhtymävaltuuston jäsenten lukumäärästä ja äänivallan perusteista;
- 4) hyvinvointiyhtymän muista toimielimistä sekä niiden tehtävistä, päätösvallasta ja koollekutsumisesta;
- 5) siitä, mikä hyvinvointiyhtymän toimielin valvoo hyvinvointiyhtymän etua, edustaa hyvinvointiyhtymää ja tekee sen puolesta sopimukset;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6) jäsenenä olevien hyvinvointialueiden osuudesta hyvinvointiyhtymän peruspääomaan sekä jäsenenä olevien hyvinvointialueiden osuudesta hyvinvointiyhtymän varoihin ja vastuusta sen veloista sekä muista hyvinvointiyhtymän taloutta koskevista asioista;

7) hyvinvointiyhtymän hallinnon ja talouden tarkastuksesta;

8) hyvinvointiyhtymästä eroavan hyvinvointialueen ja toimintaa jatkavien hyvinvointialueiden asemasta;

9) hyvinvointiyhtymän purkamisesta ja loppuselvityksen suorittamisesta;

10) talouden ja toiminnan seurantajärjestelmästä ja raportoinnista jäsenenä oleville hyvinvointialueille.

Perussopimuksessa voidaan myös sopia, että sopimuksessa sovitussa asioissa päätöksen tekemiseen vaaditaan määräenemmistö.

60 §

Perussopimuksen muuttaminen

Jos perussopimuksessa ei ole toisin sovittu, perussopimusta voidaan muuttaa, jos vähintään kaksi kolmannesta jäsenenä olevista hyvinvointialueista sitä kannattaa ja niiden asukasluku on vähintään puolet kaikkien jäsenenä olevien hyvinvointialueiden yhteenlasketusta asukasluvusta.

61 §

Hyvinvointiyhtymän toimielimet

Hyvinvointiyhtymän päätösvaltaa käyttää yhtymävaltuusto tai yhtymäkokous.

Hyvinvointiyhtymällä voi olla myös muita, perussopimuksessa sovittuja toimielimiä.

Perussopimuksessa voidaan sopia, että hyvinvointiyhtymän muiden toimielinten kuin yhtymävaltuuston ja yhtymäkokouksen kokoonpano on sovitettava sellaiseksi, että se vastaa hyvinvointialueen jäsenenä olevien hyvinvointialueiden aluevaltuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien aluevaaleissa saamaa ääniosuutta hyvinvointiyhtymän alueella vaalilaissa säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

62 §

Yhtymävaltuusto

Yhtymävaltuustoon sovelletaan, mitä aluevaltuustosta säädetään.

Yhtymävaltuuston jäsenet valitsee hyvinvointialue perussopimuksessa sovitulla tavalla.

63 §

Yhtymäkokous

Jos hyvinvointiyhtymän päätösvaltaa käyttää yhtymäkokous, kokous on pidettävä vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Yhtymäkokousedustajan kuhunkin kokoukseen erikseen valitsee kunkin jäsenenä olevan hyvinvointialueen aluehallitus tai kunkin jäsenenä olevan hyvinvointialueen aluevaltuuston päättämä hyvinvointialueen muu toimielin.

Yhtymäkokouksen tehtävänä on:

- 1) päättää hyvinvointiyhtymän talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;
- 2) hyväksyä hyvinvointiyhtymän hallintosääntö;
- 3) valita hyvinvointiyhtymän toimitielimet;
- 4) päättää luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;
- 5) valita tilintarkastajat;
- 6) päättää tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta.

Yhtymäkokouksen julkisuuteen sovelletaan, mitä aluevaltuuston kokouksen julkisuudesta säädetään 106 §:ssä. Yhtymäkokousedustajan esteellisyyteen sovelletaan, mitä aluevaltuutetun esteellisyydestä säädetään 102 §:ssä.

64 §

Hyvinvointiyhtymän rahoitus

Hyvinvointiyhtymän sellaisten menojen rahoituksesta, joita ei muuten saada katetuiksi, vastaa jäsenenä olevat hyvinvointialueet siten kuin hyvinvointialueiden välisestä vastuunjaosta on perussopimuksessa sovittu.

65 §

Hyvinvointiyhtymästä eroaminen

Hyvinvointialue voi erota hyvinvointiyhtymästä. Jos muuta ei ole perussopimuksessa sovittu, eroaminen tapahtuu eroilmoitusta seuraavan kalenterivuoden päättyessä.

66 §

Hyvinvointiyhtymien yhdistyminen

Hyvinvointiyhtymä voi yhdistyä siten, että yksi tai useampi hyvinvointiyhtymä yhdistyy vastaanottavaan hyvinvointiyhtymään, joka on perustettu ennen yhdistymisen voimaantuloa taikka hyvinvointiyhtymät yhdistyvät uudeksi hyvinvointiyhtymäksi. Hyvinvointiyhtymän yhdistymisessä yhdistyvä hyvinvointiyhtymä lakkaa ilman purkumenettelyä ja sen henkilöstö, luvat, varat, oikeudet, velat ja sitoumukset siirtyvät yhdistymisen voimaantullessa vastaanottavaan tai uuteen hyvinvointiyhtymään.

Hyvinvointiyhtymän yhdistymiseen osallistuvien hyvinvointiyhtymien **jäsenenä olevien hyvinvointialueiden** valtuustot päättävät hyvinvointiyhtymän yhdistymisestä hyväksymällä yhdistymissopimuksen. Yhdistymiseen osallistuvilla hyvinvointiyhtymillä tarkoitetaan yhdistyvää hyvinvointiyhtymää sekä uutta ja vastaanottavaa hyvinvointiyhtymää. Yhdistymissopimuksessa on sovittava ainakin yhdistymisen voimaantulosta, yhdistymisessä noudatettavasta menettelystä, vastaanottavan tai uuden hyvinvointiyhtymän perussopimuksesta sekä uuden hyvinvointiyhty-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

män talousarvion ja -suunnitelman valmistelusta. Yhdistymissopimukseen sisältyvä määräys omaisuuden siirtymisestä vastaa omaisuuden saantokirjaa.

Vastaanottavan tai uuden hyvinvointiyhtymän ensimmäinen talousarvio ja -suunnitelma hyväksytään vastaanottavassa ja yhdistyvissä hyvinvointiyhtymissä. Yhdistyvän hyvinvointiyhtymän viimeinen tilinpäätös hyväksytään ja vastuuvapaudesta päätetään vastaanottavassa tai uudessa hyvinvointiyhtymässä.

67 §

Hyvinvointiyhtymän jakautuminen

Hyvinvointiyhtymä voi jakautua kokonaan tai osittain kahteen tai useampaan toimintaa jatkavaan uuteen hyvinvointiyhtymään tai vastaanottavaan hyvinvointiyhtymään, joka on perustettu ennen jakaantumisen voimaantuloa. Hyvinvointiyhtymän jakautuessa henkilöstö, luvat, varat, oikeudet, velat ja sitoumukset siirtyvät jakautumisen voimaantullessa ilman purkumenettelyä niihin hyvinvointiyhtymiin, jotka jatkavat hyvinvointiyhtymän toimintaa. Omaisuuden sekä velkojen ja veloitteiden jakaminen hyvinvointiyhtymien kesken ei saa vaarantaa velkojien ja muiden oikeudenhaltijoiden asemaa. Hyvinvointiyhtymän jakautuessa kokonaan hyvinvointiyhtymä lakkaa ilman purkumenettelyä.

Hyvinvointiyhtymän jakautumiseen osallistuvien hyvinvointiyhtymien jäsenenä olevien hyvinvointialueiden valtuustot päättävät hyvinvointiyhtymän jakautumisesta hyväksymällä jakautumissopimuksen. Jakautumiseen osallistuvilla hyvinvointiyhtymillä tarkoitetaan jakautuvaa hyvinvointiyhtymää sekä toimintaa jatkavaa uutta ja vastaanottavaa hyvinvointiyhtymää. Jakautumissopimuksessa on sovittava ainakin jakautumisen voimaantulosta, jakautumisessa noudatettavasta menettelystä ja toimintaa jatkavien hyvinvointiyhtymien perussopimuksista. Lisäksi on sovittava kokonaan jakautuvan hyvinvointiyhtymän viimeisen tilinpäätöksen valmistelusta sekä tiedonhallinnan ja asiakirjahallinnon järjestämisestä. **Jakautumissopimukseen** sisältyvä määräys omaisuuden siirtymisestä vastaa omaisuuden saantokirjaa.

Toimintaa jatkavan uuden hyvinvointiyhtymän ensimmäinen talousarvio ja -suunnitelma hyväksytään jakautuvassa hyvinvointiyhtymässä. Jakautuvan hyvinvointiyhtymän viimeinen tilinpäätös hyväksytään ja vastuuvapaudesta päätetään jakautumiseen osallistuvissa hyvinvointiyhtymissä.

68 §

Sopimuksesta aiheutuvan riidan ratkaiseminen

Yhteistoimintasopimuksesta aiheutuvat erimielisyydet ratkaistaan hallintoriita-asioina hallinto-oikeudessa. Menettelystä hallintoriita-asiassa säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

69 §

Hyvinvointialuetta koskevien säännösten soveltaminen hyvinvointiyhtymään

Hyvinvointiyhtymään sovelletaan, mitä hyvinvointialueesta säädetään 1, 4, 6, 11, 22, 26, 27, 29, 30 ja 34 §:ssä, 6 luvussa, 43, 44, 48—50 §:ssä sekä 10—16 luvussa.

Yhtymävaltuustoon ja yhtymäkokoukseen sovelletaan, mitä 39 §:ssä säädetään aluevaltuustosta. Hyvinvointiyhtymässä, jossa ei ole yhtymävaltuustoa, tulee asia vireille yhtymähallituksen tai jäsenenä olevan hyvinvointialueen esityksestä.

Hyvinvointiyhtymän johtavan viranhaltijan irtisanomiseen tai siirtämiseen muihin tehtäviin sovelletaan, mitä hyvinvointialuejohtajan irtisanomisesta tai siirtämisestä muihin tehtäviin säädetään 47 §:ssä. Päätöksen tekemiseen vaaditaan, että sitä kannattaa kaksi kolmasosaa kaikkien jäsenenä olevien hyvinvointialueiden perussopimuksen mukaisesta yhteenlasketusta äänimäärästä.

Hyvinvointiyhtymän johtavan viranhaltijan ja hyvinvointiyhtymän välillä tehtävään johtajasopimukseen sovelletaan, mitä hyvinvointialueen ja hyvinvointialuejohtajan välisestä johtajasopimuksesta säädetään 46 §:ssä.

9 luku

Hyvinvointialueen liikelaitos

70 §

Hyvinvointialueen liikelaitos ja sen tehtävät

Hyvinvointialue voi perustaa liikelaitoksen liiketaloudellisten periaatteiden mukaan hoidettavaa tehtävää varten, jollei jäljempänä toisin säädetä. Liikelaitoksen perustaminen edellyttää erikseen tehtävää päätöstä.

Hyvinvointialueen liikelaitoksen tehtävistä määrätään tarkemmin hallintosäännössä.

Hyvinvointialueen liikelaitos toimii hyvinvointialueen osana.

71 §

Liikelaitoksen johtokunnan tehtävät

Hyvinvointialueen liikelaitoksella on johtokunta, joka ohjaa ja valvoo laitoksen toimintaa. Johtokunta vastaa laitoksen hallinnon ja toiminnan sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä. Lisäksi johtokunta huolehtii siitä, että laitos toimii hyvinvointialueen asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden mukaisesti.

Johtokunnan tehtävänä on:

1) päättää laitoksen toiminnan kehittämisestä aluevaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden rajoissa sekä seurata tavoitteiden saavuttamista ja raportoida niiden saavuttamisesta aluevaltuustolle;

2) hyväksyä laitoksen talousarvio ja -suunnitelma vuoden loppuun mennessä aluevaltuuston asettamien sitovien tavoitteiden sekä meno- ja tuloerien mukaisesti;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 3) laatia laitoksen tilinpäätös;
 - 4) päättää laitoksen investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista hyvinvointialueen investointisuunnitelman mukaisesti;
 - 5) valvoa laitoksen etua ja, jollei hallintosäännössä toisin määrätä, edustaa hyvinvointialuetta ja käyttää sen puhevaltaa liikelaitoksen tehtäväalueella.
- Liikelaitoksen johtokunnan muista tehtävistä määrätään hallintosäännössä.

72 §

Liikelaitoksen johtaja

Hyvinvointialueen liikelaitoksella on johtaja, joka on virkasuhteessa hyvinvointialueeseen. Johtaja johtaa ja kehittää johtokunnan alaisena laitoksen toimintaa.

Liikelaitoksen johtajan tehtävään määräämisestä päättää aluevaltuusto, ellei hallintosäännössä toisin määrätä.

Johtajalla on oikeus käyttää puhevaltaa johtokunnan puolesta, jollei hallintosäännössä toisin määrätä.

73 §

Hyvinvointialueen liikelaitoksen talous

Hyvinvointialueen liikelaitoksen talouteen sovelletaan hyvinvointialueen taloutta koskevia säännöksiä kuitenkin siten, että:

- 1) liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma laaditaan hyvinvointialueen talousarviosta ja -suunnitelmasta erillisenä osana;
- 2) liikelaitoksen kirjanpito on eriytettävä hyvinvointialueen kirjanpidossa;
- 3) liikelaitoksen toiminnasta laaditaan tilikaudelta erillistilinpäätös, joka annetaan tilintarkastajien tarkastettavaksi sekä saatetaan aluehallituksen käsiteltäväksi;
- 4) liikelaitoksen tilinpäätöksen allekirjoittavat johtokunnan jäsenet ja liikelaitoksen johtaja.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

IV OSA

LUOTTAMUSHENKILÖT JA HENKILÖSTÖ

10 luku

Luottamushenkilöt

74 §

Hyvinvointialueen luottamushenkilöt

Hyvinvointialueen luottamushenkilöitä ovat valtuutetut ja varavaltuutetut, hyvinvointialueen toimielimiin valitut jäsenet ja muut hyvinvointialueen luottamustoimiin valitut henkilöt sekä hyvinvointialueen hyvinvointiyhtymän toimielimiin valitsemat jäsenet. Tehtävänsä perusteella hyvinvointialueen toimielimen jäseneksi valittu hyvinvointialueen viranhaltija tai työntekijä ei kuitenkaan ole hyvinvointialueen luottamushenkilö.

Luottamushenkilön tulee edistää hyvinvointialueen ja sen asukkaiden etua sekä toimia luottamustehtävässään arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla.

Hyvinvointialueen valtion luottamustoimeen valitsemaan henkilöön sovelletaan, mitä hyvinvointialueen luottamushenkilöstä säädetään.

75 §

Suostumus luottamustoimeen ja ero luottamustoimesta

Luottamustoimeen voidaan valita vain henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan. Valtuustoehdokkaaksi voidaan asettaa vain henkilö, joka on antanut kirjallisen suostumuksensa valtuutetun toimen vastaanottamiseen.

Luottamushenkilön ja henkilön, joka on ehdolla muuhun luottamustoimeen kuin valtuutetuksi, on aluevaltuuston tai asianomaisen toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen vaalikelpoisuutensa arvioinnissa.

Luottamustoimesta voi erota pätevistä syistä. Eron myöntämisestä päättää luottamushenkilön valinnut toimielin. Aluevaltuusto myöntää eron valtuutetulle ja varavaltuutetulle.

76 §

Yleinen vaalikelpoisuus

Vaalikelpoinen hyvinvointialueen luottamustoimeen on henkilö:

- 1) joka on kyseisen hyvinvointialueen asukas;
- 2) jolla on jollakin hyvinvointialueella äänioikeus aluevaaleissa sinä vuonna, jona valtuutetut valitaan tai vaali muuhun luottamustoimeen toimitetaan; ja
- 3) jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

77 §

Vaalikelpoisuus aluevaltuustoon

Vaalikelpoinen aluevaltuustoon ei ole:

- 1) valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi hyvinvointialuetta koskevia valvontatehtäviä;
- 2) hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö, joka toimii aluehallituksen tai lautakunnan tehtävälueen tai hyvinvointialueen liikelaitoksen johtavassa tehtävässä tai sellaiseen rinnastettavassa vastuullisessa tehtävässä;
- 3) hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun hyvinvointialueen palveluksessa olevaan henkilöön;
- 4) hyvinvointiyhtymän jäsenenä olevan hyvinvointialueen aluevaltuuston osalta hyvinvointiyhtymän palveluksessa oleva henkilö, joka asemaltaan voidaan rinnastaa 2 kohdassa tarkoitettuun hyvinvointialueen palveluksessa olevaan henkilöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa palvelussuhteessa oleva on kuitenkin vaalikelpoinen valtuutetuksi, jos palvelussuhde päättyy ennen kuin valtuutettujen toimikausi alkaa.

78 §

Vaalikelpoisuus aluehallitukseen

Vaalikelpoinen aluehallitukseen on henkilö, joka on vaalikelpoinen aluevaltuustoon, ei kuitenkaan:

- 1) välittömästi aluehallituksen alaisena toimiva hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö;
- 2) hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa oleva henkilö, joka toimii 1 kohdassa tarkoitettuun tehtävään rinnastuvassa tehtävässä;
- 3) hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö, joka lautakunnan esittelijänä tai muuten vastaa aluehallituksen käsiteltäviksi tulevien asioiden valmistelusta;
- 4) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle aluehallituksessa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Henkilöstön edunvalvonnasta asianomaisella hyvinvointialueella huolehtivan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen puheenjohtaja ei ole vaalikelpoinen aluehallitukseen. Vaalikelpoinen ei myöskään ole henkilö, joka yhteisön neuvottelijana tai muussa vastaavassa ominaisuudessa vastaa sen edunvalvonnasta.

Enemmistön aluehallituksen jäsenistä on oltava muita kuin hyvinvointialueen tai hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa olevia henkilöitä.

Edellä 1 momentin 4 kohtaa ei sovelleta hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäseneseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

79 §

Vaalikelpoisuus muihin toimielimiin

Vaalikelpoinen lautakuntaan on henkilö, joka on vaalikelpoinen aluevaltuustoon, ei kuitenkaan:

- 1) asianomaisen lautakunnan alainen hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö;
- 2) henkilö, joka on asianomaisen lautakunnan tehtäväalueella toimivan, hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa;
- 3) henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle asianomaisessa lautakunnassa tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Pääasiallisesti henkilöstöasioita hoitavaan toimielimeen sovelletaan, mitä 78 §:n 2 momentissa säädetään.

Johtokuntaan ja toimikuntaan voidaan valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen aluehallitukseen ja lautakuntaan tai joka ei ole kyseisen hyvinvointialueen asukas.

80 §

Vaalikelpoisuus tarkastuslautakuntaan

Vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan ei ole:

- 1) aluehallituksen jäsen;
- 2) henkilö, joka on aluehallituksen jäsenenä tai hyvinvointialuejohtajan hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettu läheinen;
- 3) henkilö, joka on hyvinvointialueen tai hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa taikka toimitusjohtajana tai siihen rinnastuvassa asemassa hyvinvointialueen määräysvallassa olevassa yhteisössä tai säätiössä;
- 4) henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen aluehallitukseen.

81 §

Vaalikelpoisuus hyvinvointiyhtymän toimielimiin

Vaalikelpoinen hyvinvointiyhtymän toimielimiin on henkilö, joka 76 §:n mukaan on vaalikelpoinen hyvinvointiyhtymän jäsenenä olevan hyvinvointialueen luottamustoimeen. Vaalikelpoinen ei kuitenkaan ole 77 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö eikä saman hyvinvointiyhtymän palveluksessa oleva henkilö.

Vaalikelpoinen muun toimielimen kuin hyvinvointiyhtymän yhtymävaltuuston tai yhtymäkokouksen jäseneksi ei ole myöskään henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa ja vastuullisessa tehtävässä tai siihen rinnastettavassa asemassa liiketoimintaa harjoittavassa yhteisössä tai säätiössä, jos kysymyksessä on sellainen yhteisö, jolle toimielimessä tavanomaisesti käsiteltävien asioiden ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Johtokuntaan ja toimikuntaan voidaan kuitenkin valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen hyvinvointiyhtymän muihin toimielimiin tai joka ei ole hyvinvointiyhtymän jäsenenä olevan hyvinvointialueen asukas.

82 §

Vaalikelpoisuus hyvinvointialueiden yhteiseen toimielimeen

Hyvinvointialueiden yhteisessä toimielimessä jäsenenä voivat olla asianomaisten hyvinvointialueiden vastaavaan toimielimeen vaalikelpoiset henkilöt.

83 §

Vaalikelpoisuuden menettäminen

Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Valtuutetun osalta päätöksen tekee aluevaltuusto. Päätös pannaan täytäntöön heti.

Poiketen siitä, mitä 77—80 §:ssä säädetään, luottamushenkilö ei menetä vaalikelpoisuuttaan toimielimeen, jos hänet otetaan väliaikaisesti enintään kuuden kuukauden ajaksi 77—80 §:ssä tarkoitettuun palvelussuhteeseen. Palvelussuhteen kestäessä hän ei kuitenkaan saa hoitaa luottamustoimintaansa.

84 §

Luottamustoimen hoitaminen

Luottamushenkilö pysyy toimessaan sen ajan, joksi hänet on valittu, ja sen jälkeenkin siihen saakka, kunnes toimeen on valittu toinen. Kesken toimikautta avoimeksi tulleeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

Toimeen valitun luottamushenkilön on myös hoidettava tointaan siihen saakka, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu, jos:

- 1) luottamushenkilövaalista tehdään valitus;
- 2) eroa ei ole myönnetty; tai
- 3) aluehallitus on 101 §:n nojalla jättänyt aluevaltuuston vaalipäätöksen täytäntöön panematta.

85 §

Päätoimisen ja osa-aikaisen luottamushenkilön asema

Päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamustoimeen voidaan valita henkilö, joka on suostunut ottamaan toimen vastaan.

Päätoimisella luottamushenkilöllä on oikeus saada virka- tai työvapaata työstään päätoimisen luottamustoimen ajaksi. Jos päätoiminen luottamustoimi päättyy enenaikaisesti vaalikelpoisuuden menettämisen tai erottamisen vuoksi, henkilöllä on oikeus keskeyttää virka- tai työvapaa ilmoittamalla keskeytyksestä työnantajalle viimeistään kuukautta ennen työhön palaamistaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten tarvittavasta vapaasta luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa. Työnantaja ei voi ilman työhön liittyvää painavaa syytä kieltäytyä myöntämästä vapaata osa-aikaisen luottamustoimen hoitamista varten. Työnantajan on pyynnöstä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

Aluevaltuuston päättää päätoimiselle ja osa-aikaiselle luottamushenkilölle maksettavasta kuu-kausipalkasta ja korvauksista. Päätoimisella ja osa-aikaisella luottamushenkilöllä on oikeus saada vuosilomaa, sairauslomaa ja perhevapaata sekä työterveyshuollon palveluja samoin perustein kuin hyvinvointialueen viranhaltijalla. Mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) säädetään työnantajasta ja työntekijästä, sovelletaan hyvinvointialueeseen sekä päätoimiseen ja osa-aikaiseen luottamushenkilöön.

86 §

Luottamushenkilön oikeus saada vapaata työstään luottamustoimen hoitamista varten

Hyvinvointialueen luottamushenkilöllä on oikeus saada vapaata työstään hyvinvointialueen toimielimen kokoukseen osallistumista varten. Työnantaja voi kuitenkin kieltäytyä antamasta vapaata, jos työnantaja ei ole saanut tietoa tarvittavasta vapaasta viimeistään 14 päivää ennen kokouspäivää ja työnantajalla on kieltäytymiselleen työhön liittyvä painava syy. Työnantajan on pyydettyessä annettava kirjallinen selvitys kieltäytymisensä perusteista.

Hyvinvointialueen määräämän muun kuin 1 momentissa tarkoitetun luottamustoimen hoitamista varten sekä valtuustoryhmän kokoukseen osallistumista varten tarvittavasta vapaasta hyvinvointialueen luottamushenkilön on sovittava työnantajansa kanssa.

Luottamushenkilön on ilmoitettava toimielimen ja valtuustoryhmän kokousajankohdat ja hyvinvointialueen määräämät luottamustehtävät työnantajalleen viipymättä sen jälkeen, kun hän on saanut ne tietoonsa.

87 §

Palkkiot ja korvaukset

Luottamushenkilölle maksetaan:

- 1) kokouspalkkiota;
- 2) korvausta ansionmenetyksestä ja kustannuksista, joita luottamustoimen vuoksi aiheutuu sijaisen palkkaamisesta, lastenhoidon järjestämisestä tai muusta vastaavasta syystä;
- 3) matkakustannusten korvausta ja päivärahaa.

Luottamushenkilölle voidaan myös maksaa palkkiota määräajalta sekä muita erillispalkkioita. Hyvinvointialue voi luottamushenkilöltä saadun valtuutuksen perusteella periä tälle maksetusta palkkiosta tuloverolain (1535/1992) 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun luottamushenkilömaksun, jonka hyvinvointialue tilittää puolueelle tai puolueyhdistykselle. Perittyjen luottamushenkilömaksujen määrä on ilmoitettava hyvinvointialueen tilinpäätöksessä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

88 §

Tietojensaantioikeus

Luottamushenkilöllä on oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta tietoja, joita hän toimessaan pitää tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 6 ja 7 §:n mukaan eivät ole vielä julkisia, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

Luottamushenkilöllä on oikeus saada hyvinvointialueen konsernijohdolta konsernijohdon hallussa olevia hyvinvointialueen tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu.

89 §

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen

Jäljempänä 2 momentissa tarkoitetun hyvinvointialueen luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään ja luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee aluehallituksen jäseniä, aluevaltuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, hyvinvointialuejohtajaa sekä aluehallituksen ja lautakunnan esittelijää. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtäväänsä valittu. Henkilön on myös viivytyksettä ilmoitettava sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Sidonnaisuusilmoitus tehdään tarkastuslautakunnalle, joka valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta.

Hyvinvointialueen on pidettävä sidonnaisuuksista rekisteriä yleisessä tietoverkossa **hyvinvointialueen verkkosivustolla**, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. **Tietoja rekisteristä voi hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina**. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan luottamustoimen tai tehtävän päättyessä henkilöä koskevat tiedot on poistettava rekisteristä ja tietoverkosta.

90 §

Virheellinen menettely luottamustoimessa

Luottamushenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimessaan syyllistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, aluehallituksen on vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta aluevaltuustolle. Asiasta on viipymättä tehtävä rikosilmoitus, jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Aluevaltuusto voi tutkimuksen tai oikeudenkäynnin ajaksi pidättää luottamushenkilön toimestaan, jollei hän ole itse ilmoittanut vetäytyvänsä luottamustoimesta. Ennen aluevaltuuston kokousta voi pidättämisestä väliaikaisesti päättää aluevaltuuston puheenjohtaja. Pidättämiss päätös voidaan panna täytäntöön heti.

Aluevaltuuston on luottamushenkilön toimessaan tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevan esitutkinnan tai oikeudenkäynnin ajaksi pidätettävä luottamishenkilö luottamushenkilötoimestaan, jos se on hyvinvointialueen päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi välttämätöntä ottaen huomioon epäillyn rikoksen vakavuus, mahdollinen toistuvuus ja muut seikat. Pidättämiss päätös voidaan panna täytäntöön heti.

Hyvinvointialueen viranomaisella on valmistellessaan 3 tai 4 momentin mukaista päätöstä oikeus saada esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 6 §:n mukainen ilmoitus esitutkinnan aloittamisesta luottamushenkilön tekemäksi epäilyllä virkarikoksesta.

91 §

Rikollinen menettely luottamustoimen ulkopuolella

Jos luottamushenkilö on asetettu syyteeseen rikoksesta, jonka laatu tai teko tapa osoittaa, ettei hän voi toimia luottamustehtävässään sen edellyttämällä tavalla, aluevaltuusto voi oikeudenkäynnin ajaksi pidättää hänet toimestaan. Pidättämiss päätös voidaan panna täytäntöön heti.

Jos luottamushenkilö vaalin toimittamisen jälkeen on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi, aluevaltuusto voi erottaa hänet luottamustoimestaan. Päätös pannaan täytäntöön heti.

11 luku

Henkilöstö

92 §

Hyvinvointialueen henkilöstö

Hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilöstö on virkasuhteessa tai työsopimussuhteessa hyvinvointialueeseen. Virkasuhteesta ja työsopimussuhteesta sekä virka- ja työehtosopimuksista hyvinvointialueilla säädetään erikseen.

Tehtävää, jossa käytetään julkista valtaa, hoidetaan virkasuhteessa. Tällaista tehtävää varten perustetaan virka. Perustellusta syytä henkilö voidaan kuitenkin ottaa tällaiseen tehtävään virkasuhteeseen myös ilman, että tehtävää varten on perustettu virka.

93 §

Viran perustaminen ja lakkauttaminen

Viran perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää aluevaltuusto tai hyvinvointialueen hallintosäännössä määrätty muu toimielin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Kun virka, jossa ei käytetä julkista valtaa, tulee avoimeksi, se lakkautetaan.

94 §

Viran muuttaminen työsuhteiseksi

Jos viran tehtäviin ei kuulu julkisen vallan käyttöä ja työnantaja on tarjonnut viranhaltijalle työsuhteista tehtävää vähintään entisillä palvelussuhteen ehdoilla sekä antanut viranhaltijalle työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetun kirjallisen selvityksen työnteon keskeisistä ehdoista, työnantaja voi päättää, että virkasuhde muutetaan työsopimussuhteeksi. Virkasuhde muuttuu työnantajan tarjouksen mukaiseksi työsopimussuhteeksi päätöksen tultua lainvoimaiseksi.

12 luku

Päätöksenteko- ja hallintomenettely

95 §

Hallintosääntö

Hallintosäännössä annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) hallinnon ja toiminnan järjestämiseen liittyvistä seuraavista asioista:
 - a) toimielimet ja johtaminen;
 - b) aluehallituksen puheenjohtajan tehtävistä;
 - c) henkilöstöorganisaatiosta;
 - d) taloudenhoidosta;
 - e) hallinnon ja talouden tarkastuksesta;
 - f) sisäisestä valvonnasta, riskienhallinnasta ja sopimusten hallinnasta;
- 2) päätöksenteko- ja hallintomenettelyyn liittyvistä seuraavista asioista:
 - a) toimivallan siirtäminen;
 - b) toimielinten kokoontumisesta;
 - c) varajäsenten kutsumisesta;
 - d) toimielimen puheenjohtajan tehtävistä;
 - e) kokouksen tilapäisestä puheenjohtajasta;
 - f) aluehallituksen edustajan ja hyvinvointialuejohtajan läsnäolosta ja puheoikeudesta muiden toimielinten kokouksissa;
 - g) muiden kuin jäsenten läsnäolosta ja puheoikeudesta toimielinten kokouksissa;
 - h) toimielinten päätöksentekotavoista sekä siitä, miten hyvinvointialue huolehtii, että sähköiseen kokoukseen ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn osallistumiseen tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä;
 - i) esittelystä;
 - j) pöytäkirjan laatimisesta, tarkastamisesta ja tiedoksi antamisesta;
 - k) asiakirjojen allekirjoittamisesta;
 - l) tiedonhallinnan ja asiakirjahallinnon järjestämisestä;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- m) asiakirjoista tai tiedon antamisesta perittävistä maksuista;
- n) 30 §:ssä tarkoitetun aloitteen käsittelystä ja aloitteen tekijälle annettavista tiedoista;
- o) viestinnän periaatteista;
- p) menettelystä otettaessa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi;
- 3) aluevaltuuston toimintaan liittyvistä seuraavista asioista:
 - a) aluevaltuuston kokousmenettely;
 - b) varavaltuutetun kutumisesta valtuutetun tilalle;
 - c) valtuutetun aloitteen käsittelystä;
 - d) valtuutettujen valtuustotyöskentelyä varten muodostamista valtuustoryhmistä;
 - e) kokouksiin osallistumisesta ja kokouskutsun lähettämisestä sähköisesti;
 - f) valtuutettujen puheenvuorojen pituudesta yksittäisissä asioissa, jos ne ovat tarpeen kokouksen kulun turvaamiseksi.

Hallintosäännössä annetaan lisäksi sellaiset tarpeelliset määräykset, joilla turvataan kielilaissa (423/2003) ja muualla laissa säädettyjen kielellisten oikeuksien toteutuminen hyvinvointialueen hallinnossa.

Hyvinvointialue, joka ylläpitää sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 34 §:ssä tarkoitettua yliopistollista sairaalaa, voi hallintosäännössä määrätä, että hyvinvointialueen alueella toimiva lääketieteellistä koulutusta antava yliopisto nimeää enintään kaksi edustajaa ja heille henkilökohtaiset varaedustajat hyvinvointialueen toimielimeen, ei kuitenkaan aluevaltuustoon tai tarkastuslautakuntaan.

96 §

Toimivallan siirtäminen

Aluevaltuusto voi hallintosäännössä siirtää toimivaltaansa hyvinvointialueen muille toimielimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Toimivaltaa ei kuitenkaan saa siirtää asioissa, joista aluevaltuuston on tässä tai muussa laissa olevan säännöksen mukaan päätettävä.

Aluevaltuusto voi hallintosäännössä antaa hyvinvointialueen muulle I momentissa tarkoitettulle viranomaiselle oikeuden siirtää sille siirrettyä toimivaltaa edelleen. Näin siirrettyä toimivaltaa ei voida enää siirtää edelleen.

~~Erikseen säädetään aluevaltuuston velvollisuudesta antaa hyvinvointialueen viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttäminen hallintosäännössä hyvinvointialueen viranhaltijalle:~~

- ~~1) laissa tai asetuksessa säädettyissä lupa-, ilmoitus-, valvonta- tai toimitusmenettelyä koskevissa asioissa;~~
- ~~2) yksilöön kohdistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa;~~
- ~~3) muissa laissa erikseen säädettyissä tehtävissä.~~

97 §

Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi

Aluehallitus, aluehallituksen puheenjohtaja, hyvinvointialuejohtaja ja hallintosäännössä määrätty hyvinvointialueen viranhaltija voivat ottaa aluehallituksen käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty aluehallituksen alaisen viranomaisen tai aluehallituksen jaoston toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hallintosäännössä voidaan määrätä, että 1 momentissa tarkoitettu oikeus koskee vastaavasti lautakuntia, niiden puheenjohtajia tai hallintosäännössä määrättyä hyvinvointialueen viranhaltijaa asianomaisen lautakunnan alaisen viranomaisen tai lautakunnan jaoston toimivaltaan siirretyissä asioissa, jollei aluehallitus, aluehallituksen puheenjohtaja, hyvinvointialuejohtaja tai hallintosäännössä määrätty hyvinvointialueen viranhaltija ole ilmoittanut asian ottamisesta aluehallituksen käsiteltäväksi.

Hallintosäännössä voidaan määrätä, että liikelaitoksen johtokunta, sen puheenjohtaja tai hyvinvointialueen viranhaltija voivat ottaa liikelaitoksen johtokunnan käsiteltäväksi asian, joka on tämän lain nojalla siirretty liikelaitoksen johtokunnan alaisen viranomaisen toimivaltaan ja jossa asianomainen viranomainen on tehnyt päätöksen. Tällöin asiaa ei voida ottaa sen lautakunnan käsiteltäväksi, jonka alainen liikelaitoksen johtokunta on. Jos asia on päätetty ottaa sekä liikelaitoksen johtokunnan, että aluehallituksen käsiteltäväksi, asia käsitellään aluehallituksessa.

Asia on otettava ylemmän toimielimen käsiteltäväksi sen ajan kuluessa, jossa 139 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus päätöksestä on tehtävä.

Ylemmän toimielimen käsiteltäväksi ei kuitenkaan saa ottaa:

- 1) lain tai asetuksen mukaisia lupa-, ilmoitus- tai valvontamenettelyä koskevia asioita;
- 2) yksilöön kohdistuvia terveydenhuollon tai sosiaalitoimen asioita;
- 3) 54 §:ssä tarkoitettulle hyvinvointialueiden yhteiselle toimielimelle siirrettyjä asioita, jos asianomaiset hyvinvointialueet niin sopivat.

98 §

Valtuustoasioiden valmistelu

Aluehallituksen on valmistettava aluevaltuustossa käsiteltävät asiat lukuun ottamatta asioita, jotka koskevat aluevaltuuston toiminnan sisäistä järjestelyä tai jotka 40 §:ssä tarkoitettu tilapäinen valiokunta tai 125 §:ssä tarkoitettu tarkastuslautakunta on valmistellut.

99 §

Aluevaltuuston kokoontuminen

Aluevaltuusto kokoontuu päättämिनään aikoina ja myös silloin, kun aluevaltuuston puheenjohtaja katsoo sen tarpeelliseksi.

Aluevaltuusto on kutsuttava koolle myös aluehallituksen tai vähintään neljännen valtuutetusta sitä pyytäessä ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Tällainen asia on valmistettava kiireellisesti.

Aluevaltuuston kutsuu koolle puheenjohtaja. Kokouskutsun aluevaltuuston ensimmäiseen kokoukseen antaa aluehallituksen puheenjohtaja, ja kokouksen avaa iältään vanhin läsnä oleva valtuutettu, joka johtaa puhetta, kunnes aluevaltuuston puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat on valittu. Kutsussa on ilmoitettava käsiteltävät asiat.

Kokouskutsu on lähetettävä viimeistään neljä päivää ennen kokousta. Samassa ajassa on kokouksesta tiedotettava yleisessä tietoverkossa hyvinvointialueen verkkosivustolla. Kokouskutsu voidaan lähettää sähköisesti, jos hyvinvointialue huolehtii, että tähän tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

100 §

Aluevaltuustossa käsiteltävät asiat

Aluevaltuuston voi käsitellä asian, joka on mainittu kokouskutsussa ja joka on valmisteltu 98 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Jos asia on kiireellinen, aluevaltuusto voi päättää ottaa asian käsiteltäväkseen, vaikka sitä ei ole mainittu kokouskutsussa. Jos asiaa ei ole valmisteltu, päätös asian ottamisesta käsiteltäväksi on tehtävä yksimielisesti.

101 §

Aluevaltuuston päätösten laillisuuden valvonta

Jos aluehallitus katsoo, että aluevaltuuston päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, aluevaltuusto on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen, aluehallituksen on jätettävä päätös täytäntöön panematta. Asia on viipymättä saatettava aluevaltuuston uudelleen käsiteltäväksi.

102 §

Esteellisyys

Valtuutettu on aluevaltuustossa esteellinen käsittelemään asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä tai hänen hallintolain 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua läheistään. Jos valtuutettu ottaa osaa asian käsittelyyn muussa toimielimessä, häneen sovelletaan, mitä kyseisen toimielimen jäsenen esteellisyydestä säädetään.

Muun luottamushenkilön, tilintarkastajan sekä hyvinvointialueen viranhaltijan ja työntekijän esteellisyydestä säädetään hallintolain 27—30 §:ssä.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu palvelussuhde hyvinvointialueeseen ei kuitenkaan tee luottamushenkilöä, viranhaltijaa eikä työntekijää esteelliseksi asiassa, jossa hyvinvointialue on asianosainen. Jos luottamushenkilö on palvelussuhteensa perusteella esitellyt tai muuten vastaavalla tavalla käsitellyt asiaa, hän on kuitenkin esteellinen.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin 5 kohtaa ei sovelleta hyvinvointialueen luottamushenkilöön, viranhaltijaan tai työntekijään, vaikka tämä olisi mainitussa lainkohdassa tarkoitettussa asemassa hyvinvointialueen liikelaitoksessa tai hyvinvointiyhtymässä. Henkilö on kuitenkin esteellinen, jos hyvinvointialueen edut ovat ristiriidassa liikelaitoksen tai hyvinvointiyhtymän etujen kanssa taikka asian tasapuolinen käsittely edellyttää, ettei henkilö osallistu asian käsittelyyn. Myöskään hallintolain 28 §:n 1 momentin 6 kohtaa ei sovelleta hyvinvointialueella.

Esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään. Henkilön on lisäksi toimielimen pyynnöstä esitettävä selvitys seikoista, joilla voi olla merkitystä hänen esteellisyytensä arvioinnissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

103 §

Toimielimen päätöksentekotavat

Toimielimelle kuuluvista asioista voidaan päättää varsinaisessa kokouksessa, sähköisessä toimintaympäristössä tapahtuvassa kokouksessa (*sähköinen kokous*) tai sähköisesti ennen kokousta (*sähköinen päätöksentekomenettely*).

Sähköisessä kokouksessa ja sähköisessä päätöksentekomenettelyssä hyvinvointialueen tulee huolehtia tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisen saatavissa.

104 §

Sähköinen kokous

Sähköinen kokous voidaan pitää käyttäen sellaista videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, että:

- 1) kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri voivat luotettavasti todentaa kokoukseen osallistuvat;
- 2) kokouksen puheenjohtaja voi johtaa kokousta 107 §:ssä tarkoitetulla tavalla; ja
- 3) kokoukseen osallistuva voi seurata kokouksen kulkua ja osallistua asioiden käsittelyyn.

105 §

Sähköinen päätöksentekomenettely

Aluevaltuuston ja muiden toimielinten julkisia kokouksia lukuun ottamatta toimielimen päätöksenteko voi tapahtua suljetussa sähköisessä päätöksentekomenettelyssä.

Käsiteltävät asiat tulee yksilöidä kokouskutsussa ja mainita, mihin mennessä asia voidaan käsitellä sähköisessä päätöksentekomenettelyssä. Asia on käsitelty, kun kaikki toimielimen jäsenet ovat ilmaisseet kantansa asiaan ja käsittelyn määräaika on päättynyt. Asia siirtyy kokouksen käsiteltäväksi, jos yksikin jäsen sitä vaatii tai on jättänyt kantansa ilmaisematta.

Sähköisessä päätöksentekomenettelyssä tehtyjä päätöksiä koskeva pöytäkirja voidaan tarkastaa ennen kokousta.

106 §

Kokouksen julkisuus

Aluevaltuuston kokoukset ovat julkisia, jollei kokouksessa käsitellä sellaista asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi tai jollei aluevaltuusto muuten painavan syyn vuoksi jossakin asiassa toisin päättä.

Aluevaltuuston suljetussa kokouksessa esitetyt ja siinä käydystä keskustelusta laaditut asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jos niin laissa säädetään.

Muun toimielimen kuin aluevaltuuston kokoukset ovat julkisia vain, jos toimielin niin päättää eikä kokouksessa käsitellä asiaa tai asiakirjaa, joka on lailla säädetty salassa pidettäväksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Yleisöllä on oltava mahdollisuus seurata toimielimen julkista kokousta myös siltä osin kuin kokoukseen osallistutaan sähköisesti.

107 §

Kokouksen johtaminen ja puheenvuorot

Puheenjohtaja johtaa asioiden käsittelyä ja pitää huolta järjestyksestä toimielimen kokouksessa. Jos kokouksessa läsnä oleva henkilö käytöksellään häiritsee kokouksen kulkua, puheenjohtajan tulee kehottaa häntä käyttäytymään asianmukaisesti. Jos kehotusta ei noudateta, puheenjohtaja voi määrätä henkilön poistumaan. Jos syntyy epäjärjestys, puheenjohtajan on keskeytettävä tai lopetettava kokous.

Toimielimen jäsenellä on puheoikeus käsiteltävänä olevassa asiassa. Jäsenen on puheessaan pysyttävä asiassa. Jos puhuja poikkeaa asiasta, puheenjohtajan on kehotettava häntä palaamaan asiaan. Jos puhuja ei noudata kehotusta, puheenjohtaja voi kieltää häntä jatkamasta puhetta. Jos puhuja ilmeisen tarpeettomasti pitkittää puhettaan, puheenjohtaja voi asiasta huomautettuaan kieltää häntä jatkamasta puhettaan.

108 §

Päätösvaltaisuus

Aluevaltuusto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa valtuutetuista on läsnä.

Muu toimielin kuin aluevaltuusto on päätösvaltainen, kun yli puolet jäsenistä on läsnä.

Läsnä oleviksi katsotaan myös ne toimielimen jäsenet, jotka osallistuvat kokoukseen sähköisesti.

109 §

Äänestys

Jos toimielin on asiasta yksimielinen tai vastaehdotusta ei ole kannatettu, puheenjohtaja toteaa päätöksen. Muussa tapauksessa puheenjohtaja toteaa ehdotukset, joita ei kannatuksen puuttuessa oteta äänestettäväksi, ja ehdotukset, joista äänestetään. Puheenjohtaja saattaa toimielimen hyväksyttäväksi äänestystavan ja, jos äänestyksiä on toimitettava useampia, äänestysjärjestyksen sekä tekee äänestysesityksen siten, että vastaus "jaa" tai "ei" ilmaisee kannanoton ehdotukseen.

Äänestys toimitetaan avoimesti. Päätökseksi tulee ehdotus, joka on saanut eniten ääniä, tai äänen mennessä tasan ehdotus, jota puheenjohtaja on äänestänyt.

110 §

Vaali

Vaalissa tulevat valituiksi se henkilö tai ne henkilöt, jotka ovat saaneet eniten ääniä. Luottamushenkilöiden vaali toimitetaan suhteellisenä, jos sitä vaatii läsnä olevista toimielimen jäsenistä vähintään määrä, joka saadaan jakamalla läsnä olevien lukumäärä valittavien lukumäärällä li-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

säätynä yhdellä. Jos osamääräksi tulee murtoluku, se korotetaan lähinnä ylempään kokonaislukuun.

Varajäsenet valitaan samassa vaalissa kuin varsinaiset jäsenet. Jos varajäsenet ovat henkilökohtaisia, ehdokkaat on hyväksyttävä ennen vaalia ja ehdokkaana tulee olla sekä varsinainen jäsen että tämän varajäsen. Jos varajäsenet eivät ole henkilökohtaisia, valituiksi tulevat varsinaisiksi jäseniksi valittujen jälkeen seuraavaksi eniten ääniä tai korkeimmat vertausluvut saaneet ehdokkaat.

Suhteellista vaalia toimitettaessa sovelletaan, mitä aluevaaleista vaalilaissa säädetään. Lisäksi aluevaltuusto voi antaa määräyksiä vaalin toimittamisesta. Suhteellinen vaali ja vaadittaessa myös enemmistövaali on toimitettava suljetuin lipuin. Äänten mennessä tasan ratkaisee arpa.

Vaali voidaan sähköisessä kokouksessa toimittaa suljetuin lipuin vain, jos vaalisalaisuus on turvattu.

111 §

Eriävä mielipide

Päätöksentekoon osallistuneella, jos hän on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta, on oikeus ilmoittaa päätöksestä eriävä mielipide. Ilmoitus on tehtävä heti, kun päätös on tehty. Ennen pöytäkirjan tarkastamista esitetyt kirjalliset perustelut liitetään pöytäkirjaan.

Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Esittelijä on vastuussa hänen esittelystään tehdystä päätöksestä, jollei hän ole ilmoittanut eriävää mielipidettä.

112 §

Pöytäkirja

Toimielimen päätöksistä pidetään pöytäkirjaa.

Luottamushenkilön ja viranhaltijan päätöksistä pidetään pöytäkirjaa, jollei se päätöksen luonteen johdosta ole tarpeetonta.

113 §

Hyvinvointialueen ilmoitukset

Hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi julkaisemalla ne yleisessä tietoverkossa **hyvinvointialueen verkkosivustolla**, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu, sekä tarpeen vaatiessa muulla hyvinvointialueen päättämällä tavalla.

Ilmoitusten on oltava yleisessä tietoverkossa 14 vuorokautta, jollei asian luonteesta muuta johdu. Ilmoituksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta edellä mainitun ajan kuluessa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

114 §

Tietojen saatavuus yleisessä tietoverkossa

Hyvinvointialueen järjestämiä palveluja sekä hyvinvointialueen toimintaa koskevat keskeiset tiedot on julkaistava yleisessä tietoverkossa **hyvinvointialueen verkkosivustolla**. Yleisessä tietoverkossa on oltava saatavilla vähintään:

- 1) hyvinvointialuestrategia;
- 2) hallintosääntö;
- 3) talousarvio ja -suunnitelma;
- 4) tilinpäätös;
- 5) tarkastuslautakunnan arviointikertomus;
- 6) tilintarkastuskertomus;
- 7) hyvinvointialueiden yhteistoimintaa koskevat sopimukset;
- 8) konserniohje;
- 9) luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuusilmoitukset;
- 10) tiedot luottamushenkilöiden palkkioiden ja korvausten perusteista;
- 11) tiedot palveluista perittävistä maksuista.

13 luku

Talous

115 §

Talousarvio ja -suunnitelma

Aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden 15 §:n mukaisesti. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmentävä hyvinvointialueen investointien lisäksi hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit ja sen on perustuttava 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

116 §

Kirjanpito

Hyvinvointialue on kirjanpitovelvollinen. Hyvinvointialueen kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, kirjanpitolakia. Hyvinvointialueen tilinpäätöksen laadinnassa ei kuitenkaan sovelleta kirjanpitolain 4 luvun 5 §:n 2 eikä 3 momenttia, 5 luvun 2 a, 2 b, 4, 5 b eikä 17 §:ää eikä 7 a lukua.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä hyvinvointialueen tilinpäätökseen kuuluvasta taseesta, tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta ja niiden liitteenä olevista tiedoista sekä talousarvion toteutumisvertailusta ja toimintakertomuksesta, konsernitilinpäätöksestä ja sen liitetiedoista sekä osavuosisikatsauksista. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä palvelukohtaisista taloustiedoista.

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja sen lisäksi, mitä kirjanpitolain 8 luvun 1 §:ssä säädetään, myös tämän pykälän 2 momentin nojalla annetun asetuksen sekä tämän lain 116—119 §:n soveltamisesta.

117 §

Tilinpäätös

Hyvinvointialueen tilikausi on kalenterivuosi. Aluehallituksen on laadittava tilikaudelta tilinpäätös tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä ja annettava se tilintarkastajien tarkastettavaksi. Tilintarkastajien on tarkastettava tilinpäätös toukokuun loppuun mennessä. Aluehallituksen on saatettava tilinpäätös tilintarkastuksen jälkeen aluevaltuuston käsiteltäväksi. Aluevaltuuston on käsiteltävä tilinpäätös kesäkuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva hyvinvointialueen tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta sekä toiminnasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa.

Tilinpäätöksen allekirjoittavat aluehallituksen jäsenet sekä hyvinvointialuejohtaja.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

118 §

Konsernitilinpäätös

Sellaisen hyvinvointialueen, joka tytäryhteisöineen muodostaa konsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös tulee laatia samalta päivältä kuin hyvinvointialueen tilinpäätös.

Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Hyvinvointiyhtymän tilinpäätös sekä hyvinvointialueiden tai hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän yhteisessä määräysvallassa olevan yhtiön tilinpäätös yhdistellään hyvinvointialueen konsernitilinpäätökseen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, koskee myös hyvinvointialueiden ja kuntien yhteisessä määräysvallassa olevaa yhtiötä sekä hyvinvointialueiden ja valtion yhteisessä määräysvallassa olevaa yhtiötä. Sellaisen hyvinvointialueen, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen hyvinvointiyhtymässä tai on edellä tässä pykälässä tarkoitetun yhtiön osakas, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

119 §

Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys aluevaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa. Toimintakertomuksessa on myös annettava tietoja sellaisista hyvinvointialueen ja konsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi hyvinvointialueen tai konsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi. Lisäksi on esitettävä selvitys hyvinvointialueen ottamien pitkäaikaisten lainojen lisäyksistä ja investoinneista.

120 §

Hyvinvointialueen toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seuranta ja tietojen tuottaminen

Hyvinvointialueen on tuotettava tietoja hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta hyvinvointialueen toiminnan ja talouden ohjausta, johtamista ja seurantaa varten.

Hyvinvointialueen on salassapitosäännösten estämättä toimitettava 116 §:ssä tarkoitetut tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot sekä muualla laissa tai lain nojalla säännöllisesti toimitettavaksi edellytetyt taloustiedot Valtiokonttorille yhteentoimivuuden edellyttämässä muodossa. Hyvinvointialue vastaa toimittamiensa tietojen oikeellisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuotettavista tiedoista sekä tietojen tuottamisen ja toimittamisen menettelytavoista ja ajankohdista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valtiovarainministeriö vastaa 2 momentissa tarkoitettujen taloustietojen yhteentoimivuuden edellytyksenä olevan tarkemman tietosisällön ja teknisten kuvausten määrittelyä varten tarvittavan yhteistyön järjestämisestä. Yhteistyöhön osallistuvat hyvinvointialueiden sekä niiden ministeriöiden ja muiden virastojen edustajat, joiden hallinnonalan lainsäädäntöön ja tehtäviin kuuluu määrittellä hyvinvointialueiden talouden seurannassa ja raportoinnissa käytettäviä käsitteitä ja määrittelyksiä. Yhteistyöhön perustuen valtiovarainministeriön asetuksella annetaan vuosittain tarkemmat säännökset seuraavana tilikautena tietojen toimittamiseen sovellettavista koodistoista, teknisistä kuvauksista ja raportointikokonaisuuksista.

Hyvinvointialueen toiminnan seuranta, valvontaa ja ohjausta varten tuotettavista toimialakohtaisista muista tiedoista säädetään erikseen.

121 §

Tytäryhteisön ja hyvinvointiyhtymän tiedonantovelvollisuus

Hyvinvointialueen tytäryhteisön ja hyvinvointiyhtymän sekä 118 §:n 3 momentissa tarkoitettua yhtiön on annettava aluehallitukselle hyvinvointialuekonsernin taloudellisen aseman arviointiin ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

122 §

Hyvinvointialueen arviointimenettely

Valtiovarainministeriö käynnistää päätöksellään 123 §:ssä tarkoitettujen edellytysten täyttyessä tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitettua sosiaali- ja terveysministeriön aloitteen perusteella arviointimenettelyä, jossa valtio ja hyvinvointialue arvioivat hyvinvointialueen taloudellisia sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämiseen liittyviä edellytyksiä selvittää tehtävistään (*hyvinvointialueen arviointimenettely*).

Arviointimenettelyä varten asetetaan arviointiryhmä, jonka jäsenet nimeävät valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja hyvinvointialue. Valtiovarainministeriö nimeää hyvinvointialuetta kuultuaan ryhmän puheenjohtajaksi hyvinvointialueelta ja ministeriöistä riippumattoman henkilön.

Arviointiryhmä tekee ehdotuksen hyvinvointialueen talouden tervehdyttämiseksi sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen edellytysten turvaamiseksi tarvittavista toimista. Aluevaltuuston on käsiteltävä arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös valtiovarainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat aluevaltuuston päätöksiä toimenpiteistä. Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys toimenpiteiden toteutumisesta ja riittävyydestä tilikaudella. Hyvinvointialueen on saatettava selvitys valtiovarainministeriön tietoon tilikautta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö päättää arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja aluevaltuuston päätösten perusteella hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 8 §:ssä tarkoitettua aluejakoselvittäjän asettamisesta selvittämään hyvinvointialueen muuttamista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

123 §

Hyvinvointialueen talouteen liittyvät arviointimenettelyn edellytykset

Valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos:

- 1) hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää 115 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa;<
- 2) hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin;
- 3) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin; tai
- 4) hyvinvointialueelle on myönnetty 15 §:n 3 momentissa tarkoitettu lainanottovaltuus taikka kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (/) 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Valtiokonttorin ylläpitämien konsernitilinpäätösten tietojen perusteella. Mainitun momentin 2 kohdassa tarkoitettu vuosikate lasketaan ilman hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n perusteella myönnettyä lisärahoitusta. Mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettu konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa konsernituloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennyksien summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla konsernitaseen lainamäärä kymmenellä.

124 §

Hyvinvointialueen viranomaisen toimivallan rajoittaminen eräissä tilanteissa

Sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö on päättänyt hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisestä, siihen saakka kunnes 122 §:n 4 momentissa tarkoitettu aluejakoselvittäjä on päätetty jättää asettamatta tai selvittäjän tekemästä esityksestä on tehty päätös taikka siihen saakka kun aluevaltuuston päättämät 122 §:n 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteet jatkuvat, hyvinvointialueen viranomainen saa tehdä päätöksen, jolla olisi merkittäviä, pitkäaikaisia vaikutuksia hyvinvointialueen talouteen tai joka olisi 122 §:ssä tarkoitettujen arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten vastainen, vain jollei päätöstä välttämättömistä syistä ja asian kiireellisyyden vuoksi voida lykätä.

Hyvinvointialueen on annettava 1 momentissa tarkoitettujen päätökset valtiovarainministeriölle tiedoksi.

Valtiovarainministeriöllä on oikeus tehdä 140 §:ssä säädetyillä perusteilla 139 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus ja 140 §:ssä tarkoitettu aluevalitus hyvinvointialueen viranomaisen tekemistä 1 momentissa tarkoitetuista päätöksistä. Valtiovarainministeriön oikeuteen tehdä valitus hallinto-oikeuden päätöksestä sovelletaan 147 §:ää.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

14 luku

Hallinnon ja talouden tarkastus

125 §

Tarkastuslautakunta

Aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella aluevaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
- 4) huolehtia hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi;
- 6) valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Aluehallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi hyvinvointialueen hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheutta.

126 §

Tilintarkastus

Aluevaltuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastajaan sovelletaan hänen hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuksesta annetussa laissa (1142/2015).

Hyvinvointialueen tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava hyvinvointialueen tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä.

Tilintarkastusyhteisö voidaan valita kerrallaan enintään kuuden tilikauden hallinnon ja talouden tarkastamista varten.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tilintarkastusyhteisöllä ja sen määräämällä vastuunalaisella tilintarkastajalla on oltava edellytykset riippumattoman ja riittävän laajan tilintarkastuksen toimittamiseen. Jos edellytykset riippumattomaan tarkastukseen puuttuvat, tilintarkastajan on kieltäydyttävä vastaanottamasta tehtävää tai luovuttava siitä.

Tilintarkastajana ei saa toimia henkilö, joka 80 §:n mukaan ei ole vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan.

127 §

Tilintarkastajan tehtävät

Tilintarkastajan on toukokuun loppuun mennessä tarkastettava julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Tilintarkastajan on tarkastettava:

- 1) onko hyvinvointialueen hallintoa hoidettu lain ja aluevaltuuston päätösten mukaisesti;
- 2) antavatko hyvinvointialueen tilinpäätös ja siihen kuuluva konsernitilinpäätös sekä toimintakertomus tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti oikean ja riittävän kuvan hyvinvointialueen tuloksesta, taloudellisesta asemasta, rahoituksesta ja toiminnasta;
- 3) ovatko hyvinvointialueen rahoituksen perusteista annetut tiedot oikeita;
- 4) onko hyvinvointialueen sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Tilintarkastaja noudattaa aluevaltuuston ja tarkastuslautakunnan antamia ohjeita, jolleivät ne ole ristiriidassa lain, hallintosäännön tai hyvän tilintarkastustavan kanssa.

Havaitsemistaan olennaisista epäkohdista tilintarkastajan on viipymättä ilmoitettava aluehallitukselle annettavassa tilintarkastuspöytäkirjassa. Tilintarkastuspöytäkirja annetaan tiedoksi tarkastuslautakunnalle.

128 §

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeus

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa hyvinvointialueen ja sen sekä hyvinvointialueiden yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta **valtiolta saadun rahoituksen osalta**. Tarkastuksessa noudatetaan, mitä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) säädetään.

129 §

Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeus

Tarkastuslautakunnalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta ne tiedot ja nähtävikseen ne asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina arviointitehtävän hoitamiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tilintarkastajalla on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada hyvinvointialueen viranomaisilta ja hyvinvointialuekonserniin kuuluvilta yhteisöiltä ja säätiöiltä ne tiedot ja nähtävikseen ne asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi.

130 §

Tilintarkastuskertomus ja sen käsittely

Tilintarkastajan on annettava aluevaltuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, voidaanko tilinpäätös hyväksyä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtävälleen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Jos tilintarkastaja havaitsee, että hyvinvointialueen hallintoa ja taloutta on hoidettu vastoin lakia tai aluevaltuuston päätöksiä, eikä virhe tai aiheutunut vahinko ole vähäinen, tilintarkastuskertomuksessa on tehtävä asiasta tilivelvolliseen kohdistuva muistutus. Muistutusta ei voida kohdistaa aluevaltuustoon.

Tarkastuslautakunnan on hankittava tilintarkastuskertomuksessa tehdystä muistutuksesta asianomaisen selitys sekä aluehallituksen lausunto. Aluevaltuusto päättää toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakunnan valmistelu, tilintarkastuskertomus ja siinä tehty muistutus antavat aihetta. Hyväksyessään tilinpäätöksen aluevaltuusto päättää vastuuvapauden myöntämisestä tilivelvollisille.

15 luku

Hyvinvointialueen toiminta markkinoilla

131 §

Hyvinvointialueen toiminta kilpailutilanteessa markkinoilla

Hyvinvointialueen hoitaessa 6 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (*yhtiöittämisvelvollisuus*).

Hyvinvointialue ei hoida tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla ainakaan, jos:

1) hyvinvointialue tuottaa lain perusteella omana toimintanaan palveluja hyvinvointialueen asukkaille ja muille, joille hyvinvointialueen on lain perusteella järjestettävä palveluja;

2) tehtävää hoidetaan 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa lakiin perustuvan yhteistoimintavelvoitteen perusteella tai hyvinvointialueelle koottuna lakiin perustuvan velvollisuuden perusteella ja palveluja tuotetaan omana toimintana alueen asukkaille ja muille, joille on lain perusteella järjestettävä palveluja;

3) tehtävää hoidetaan 52 §:ssä tarkoitetulla tavalla yhteistoiminnassa ja yhteistoimintaa ei tarvitse kilpailuttaa hankintalain perusteella.

Hyvinvointialue toimii kilpailutilanteessa markkinoilla, jos se osallistuu tarjouskilpailuun.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

132 §

Yhtiöttämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset

Yhtiöttämisvelvollisuuden estämättä hyvinvointialue voi hoitaa omana toimintanaan 131 §:ssä tarkoitettua tehtävää, jos kyse on:

- 1) toiminnasta, jonka on katsottava olevan satunnaista tai markkinavaikutuksiltaan vähäistä;
- 2) hyvinvointialueen tytäryhtiölleen tuottamista hallinnollisista tai teknisluonteisista toimitiloihin liittyvistä tukipalveluista;
- 3) hyvinvointialueen hankintalain 15 §:ssä tarkoitettulle sidosyksikölleen tuottamista palveluista;
- 4) toimitilojen vuokraamisesta pääasiassa käytettäväksi hyvinvointialueen omassa toiminnassa ja hyvinvointialuekonserniin kuuluville tytäryhteisöille tai käytettäväksi sellaisessa palvelutuotannossa, jonka tuotannon hyvinvointialue on kilpailuttanut;
- 5) palvelujen tuottamisesta hyvinvointialueen tai sen tytäryhteisön palveluksessa oleville henkilöille palvelussuhteen perusteella;
- 6) välittömästi valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitettuun poikkeusoloja koskevaan varautumisvelvollisuuteen liittyvästä toiminnasta.

Yhtiöttämisvelvollisuuden estämättä hyvinvointialue voi lisäksi hoitaa omana toimintanaan 131 §:ssä tarkoitettua tehtävää, jos laissa säädetään nimenomaisesti, että hyvinvointialue voi tuottaa palveluja toiselle taholle.

Mitä 1 momentissa säädetään palveluista, sovelletaan myös tavaroiden myyntiin kilpailutilanteessa markkinoilla.

133 §

Hinnoittelu hyvinvointialueen toimiessa kilpailutilanteessa markkinoilla

Hyvinvointialueen toimiessa 132 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa kilpailutilanteessa markkinoilla sen on hinnoiteltava toimintansa markkinaperusteisesti.

134 §

Lainan taikka takauksen tai muun vakuuden antaminen

Hyvinvointialueen myöntämä laina taikka takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa hyvinvointialueen kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Hyvinvointialue ei saa myöntää lainaa taikka takausta tai muuta vakuutta, jos siihen sisältyy merkittävä taloudellinen riski. Hyvinvointialueen edut tulee turvata riittävän kattavilla vakuuksilla tai vastavakuuksilla. Mitä edellä tässä momentissa säädetään vakuuksista, ei koske osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa ja osuuskuntalain (421/2013) 12 luvussa tarkoitettua pääomalainaa.

Hyvinvointialue voi myöntää takauksen tai muun vakuuden kilpailutilanteessa markkinoilla toimivan yhteisön velasta tai muusta sitoumuksesta ainoastaan, jos yhteisö kuuluu hyvinvointialuekonserniin, se on hyvinvointialueiden yhteisessä määräysvallassa, yhden tai useamman hyvinvointialueen ja valtion yhteisessä määräysvallassa taikka yhden tai useamman hyvinvointialueen ja yhden tai useamman kunnan yhteisessä määräysvallassa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hyvinvointialue voi 2 momentissa säädetyn estämättä myöntää takauksen tai muun vakuuden, jos se perustuu lain perusteella hyväksytyyn tukiohjelmaan tai yksittäiseen tukeen tai liittyy yhteisölle tai säätiölle annettuun palveluvelvoitteeseen.

Hyvinvointialueen on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään.

135 §

Hyvinvointialueen omistaman kiinteistön luovutuksen tai vuokrasopimuksen markkinaehtoisuuden määrittely

Hyvinvointialue voi luovuttaa tai antaa vuokralle vähintään kymmeneksi vuodeksi omistamansa kiinteistön kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle tarjouskilpailulla, jolle ei aseteta ehtoja. Tarjouskilpailun on oltava avoin ja siitä on tiedotettava riittävästi.

Hyvinvointialueen luovuttaessa tai antaessa vuokralle vähintään kymmeneksi vuodeksi omistamansa kiinteistön ilman 1 momentin mukaista tarjouskilpailua, puolueettoman arvioijan on arvioitava kiinteistön markkina-arvo tai markkinaperusteinen vuokrataso.

Hyvinvointialueen on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklassa säädetään.

136 §

Julkinen palveluvelvoite

Hyvinvointialue voi antaa määräaikaisen julkisen palveluvelvoitteen hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvoinnin kannalta tarpeellisten palvelujen turvaamiseksi kilpailutilanteessa markkinoilla toimivalle palveluntuottajalle, jos markkinoiden toiminta on puutteellista. Ennen palveluvelvoitteen antamista hyvinvointialueen on selvitettävä, toimivatko markkinat riittävästi.

Palveluvelvoite on annettava kirjallisesti ja siinä tulee määritellä palvelun tuottamiseen ja korvauksen määräytymiseen liittyvät keskeiset ehdot. Palvelun turvaamiseksi maksettavissa korvauksissa on lisäksi otettava huomioon, mitä Euroopan komission yleistä taloudellista etua koskevissa valtioneuvoston päätöksissä säädetään.

Palveluntuottaja on valittava avoimessa ja syrjimättömässä menettelyssä. Jos palveluvelvoite täyttää hankintalaissa säädetyn hankintasopimuksen tai käyttöoikeussopimuksen määritelmän, palveluntuottajan valinnassa on noudatettava mainitun lain mukaista menettelyä.

137 §

Kilpailulain soveltaminen

Kirjanpidon eriyttämisestä sekä Kilpailu- ja kuluttajaviraston oikeudesta puuttua hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän tai niiden määräysvaltaan kuuluvan yhteisön harjoittamaan kilpailulain vastaiseen menettelyyn tai toiminnan rakenteeseen säädetään kilpailulaissa (948/2011).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

16 luku

Oikaisuvaatimus ja aluevalitus

138 §

Luvun säännösten soveltaminen

Oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja aluevalitukseen hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen päätöksestä sovelletaan tämän luvun säännöksiä, jollei erikseen toisin säädetä. Jos päätökseen saa muun lain nojalla hakea muutosta aluevalituksin, ei 139 §:ää sovelleta.

Oikaisuvaatimukseen ~~ja aluevalitukseen~~ sovelletaan muuten, mitä hallintolaissa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja aluevalitukseen, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta.

Muutoksenhausta ~~valtion viranomaisen~~ päätökseen säädetään ~~149 §:ssä. Muutoksenhakuun valtioneuvoston päätökseen noudatetaan, mitä~~ oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa, ~~ellei tässä laissa jäljempänä toisin säädetä.~~

139 §

Oikaisuvaatimus

Aluehallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätökseen tyytymätön saa vaatia siihen oikaisua. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Oikaisuvaatimus tehdään aluehallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen päätöksestä asianomaiselle toimielimelle. Oikaisuvaatimus hyvinvointialueen liikelaitoksen johtokunnan 71 §:n 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä tehdään päätöksen tehneelle johtokunnalle.

Jos aluehallitus on 97 §:n nojalla ottanut alaisensa viranomaisen tai jaostonsa päättämän asian käsiteltäväkseen, päätöksestä tehty oikaisuvaatimus on käsiteltävä aluehallituksessa.

~~Edellä 96 §:n 3 momentissa tarkoitettua viranhaltijan päätöksestä tehdyn oikaisuvaatimuksen ratkaisee laissa säädetty tai hallintosäännössä määrätty viranhaltija, jonka tulee olla toinen kuin päätöksen tehnyt viranhaltija.~~

140 §

Aluevalitus

Aluevaltuuston päätökseen, hyvinvointiyhtymän yhtymävaltuuston ja yhtymäkokouksen päätökseen sekä aluehallituksen ja lautakunnan tai johtokunnan ja viranhaltijan oikaisuvaatimukseen antamaan päätökseen saa hakea muutosta aluevalituksella hallinto-oikeudelta.

Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että:

- 1) päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä;
- 2) päätöksen tehnyt viranomais on ylittänyt toimivaltansa; tai
- 3) päätös on muuten lainvastainen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valittajan tulee esittää 2 momentissa tarkoitetut valituksen perusteet ennen valitusajan päättymistä.

141 §

Oikaisuvaatimus- ja valituskelpoisuus

Päätöksestä, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä aluevalitusta.

142 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusoikeus

Oikaisuvaatimuksen ja aluevalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*) sekä hyvinvointialueen jäsen.

Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa järjestettyjä tehtäviä koskevasta päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja aluevalituksen saa tehdä myös yhteistoimintaan osallinen hyvinvointialue ja sen jäsen.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta aluevalituksin vain se, joka on tehnyt oikaisuvaatimuksen. Jos päätös on oikaisuvaatimuksen johdosta muuttunut, saa päätökseen kuitenkin hakea muutosta aluevalituksin myös se, jolla on 1 tai 2 momentin nojalla oikeus tehdä aluevalitus.

143 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusaika

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän ja aluevalitus 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi-saannista.

144 §

Päätöksen tiedoksianto asianosaiselle

Päätös annetaan asianosaiselle tiedoksi hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona.

145 §

Päätöksen tiedoksianto hyvinvointialueen jäsenelle

Aluevaltuuston, aluehallituksen ja lautakunnan sekä hyvinvointiyhtymän yhtymävaltuuston tai yhtymäkokouksen pöytäkirja siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksi-neen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa **hyvinvointialueen verkko-**

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sivustolla, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Jos asia on kokonaan salassa pidettävä, pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan maininta salassa pidettävän asian käsittelystä. Pöytäkirjassa julkaistaan ainoastaan tiedonsaannin kannalta välttämättömät henkilötiedot. Pöytäkirjan sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta oikaisuvaatimus- tai valitusajan päättyessä.

Hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän muun kuin 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen pöytäkirja pidetään vastaavasti yleisesti nähtävänä, jos asianomainen viranomaisen katsoo sen tarpeelliseksi.

Hyvinvointialueen jäsenen sekä hyvinvointialueiden yhteistoimintaan osallisen hyvinvointialueen ja sen jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on pantu nähtäville yleiseen tietoverkkoon **hyvinvointialueen verkkosivustolle**.

146 §

Oikaisuvaatimus- ja valitusohjeet

Päätökseen, josta saa tehdä oikaisuvaatimuksen, on liitettävä oikaisuvaatimusohjeet.

Päätökseen, josta saa tehdä aluevalituksen, on liitettävä valitusosoitus.

Päätökseen, josta ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä aluevalitusta, on liitettävä ilmoitus muutoksenhakukiellosta. Ilmoituksessa on mainittava, mihin säännökseen kiello perustuu.

147 §

Jatkovalitus

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän on viipymättä julkaistava ilmoitus hallinto-oikeuden päätöksestä yleisessä tietoverkossa **hyvinvointialueen verkkosivustolla**, jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Päätöksen sisältämät henkilötiedot on poistettava tietoverkosta valitusajan päättyessä.

Valitusaika luetaan siitä, kun ilmoitus päätöksestä on julkaistu. Jos päätös on annettu asianosaiselle erikseen tiedoksi, asianosaisen valitusaika luetaan kuitenkin tiedoksisäännästä.

~~Hyvinvointialueen valitusoikeuteen hallinto-oikeuden päätöksestä sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 109 §:ssä säädetään.~~ Toimivaltaan käyttää hyvinvointialueen valitusoikeutta sovelletaan, mitä hyvinvointialueen puhevallan käyttämisestä säädetään edellä 43 §:ssä.

148 §

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus

Päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai viranhaltija taikka valitusviranomaisen kieltää täytäntöönpanon.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

149 §

Muutoksenhaku Valtiokonttorin päätökseen

Tässä laissa tarkoitettuun Valtiokonttorin päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa.

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

17 luku

Erinäiset säännökset

150 §

Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

151 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

2.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa.

Tätä lakia sovelletaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) tarkoitetun hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan, jollei muussa laissa toisin säädetä. Lain 6 §:ää sovelletaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen kunnassa.

Tässä laissa hyvinvointialueesta säädettyä sovelletaan Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueisiin (*Uudenmaan hyvinvointialueet*) ja Helsingin kaupunkiin siltä osin kuin ne järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (/) mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Lain 7 §:ää, 25 §:n 2 momenttia ja 26 §:n 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta Helsingin kaupunkiin.

Mitä tämän lain 4, 5, 8—20, 22—26, 29, 30, 32 ja 34—39 §:ssä, 6 ja 7 luvussa sekä 56, 57, 59 ja 61 §:ssä säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa tarkoitettuun HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää mainitun lain mukaisesti terveydenhuoltoa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *sosiaali- ja terveydenhuollolla* hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia lakisääteisiä sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtäviä ja palveluja sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2) *hyvinvointialueen asukkaalla* henkilöä, jolla on kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta hyvinvointialueen alueella;

3) *asiakkaalla* hyvinvointialueen asukkaita ja muita, joille hyvinvointialueen on lakiin perustuen järjestettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;

4) *yksityisellä palveluntuottajalla* osakeyhtiötä, osuuskuntaa ja muuta yhtiötä sekä yhdistystä, säätiötä ja itsenäistä ammatinharjoittajaa, joka tuottaa hyvinvointialueelle sopimuksen perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja;

5) *valvontaviranomaisella* aluehallintovirastoa ja Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastoa (*Valvira*).

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa tarkoitettua sosiaali- ja terveydenhuoltoa järjestettäessä ja tuotettaessa on noudatettava lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä säädetään. Asiakkaan asemasta ja oikeuksista on voimassa lisäksi, mitä niistä muualla lainsäädännössä säädetään.

Hyvinvointialueen järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta säädetään hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (/). Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista perittävistä asiakasmaksuista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992).

Helsingin kaupungin, Uudenmaan hyvinvointialueiden sekä HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämismääräyksiä ja Helsingin kaupungin hallinnon ja talouden sekä tarkastuksen järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa.

Valtion varoista hyvinvointialueille korvattavista koulutus- ja tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, siihen liittyvästä menettelystä sekä hyvinvointialueen tilojen käyttämisestä koulutus- ja tutkimustoimintaan säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 7 luvussa, sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a—60 c §:ssä ja sosiaalihuoltolain (710/1982) 52 §:ssä.

4 §

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. **Asiakkaan yksilöllisestä palvelutarpeesta ja hoidon tarpeesta arvioinnista säädetään erikseen.** Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Palveluja voidaan koota hyvinvointialueen alueella suurempiin kokonaisuuksiin silloin, kun palvelujen saatavuus ja laadun turvaaminen edellyttävät erityisosaamista tai kalliita investointeja tai kun palvelujen tarkoituksenmukainen, kustannusvaikuttava ja tehokas toteuttaminen edellyttävät sitä. Palvelujen kokoamisesta suurempiin kokonaisuuksiin valtakunnallisesti ja hyvinvointialueiden välisen sopimuksen perusteella säädetään 9, 36 ja 39 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Hyvinvointialueen on turvattava järjestämisvastuullaan olevien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen esteettämyys ja saavutettavuus.

5 §

Palvelujen kieli

Sosiaali- ja terveydenhuolto on järjestettävä sekä suomeksi että ruotsiksi kaksikielisen hyvinvointialueen alueella siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisen hyvinvointialueen alueella sosiaali- ja terveydenhuolto järjestetään hyvinvointialueen kielellä. Kielilaisissa (423/2003) säädetään asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään, tulla kuulluksi, saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä oikeudesta tulkkaukseen.

Asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä saamelaisten kotiseutualueen kunnissa tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa sekä Lapin hyvinvointialueen alueella sellaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, joita tuotetaan vain kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sijaitsevilla toimintayksiköissä. Lisäksi asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä Lapin hyvinvointialueen alueella kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sijaitsevilla toimintayksiköissä tuotettavissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, jotka Lapin hyvinvointialue on osoittanut kotiseutualueen kuntien asukkaiden käytettäväksi 4 §:ssä tarkoitetun palvelujen saavutettavuuden perusteella. Oikeudesta käyttää saamen kieltä säädetään muutoin saamen kielilaisissa (1086/2003).

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse asiakkaan käyttämää viittoma- tai muuta kieltä tai asiakas ei vammaisuuden tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluja annettaessa mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa järjestettäessä hyvinvointialueen on lisäksi huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat käyttää omaa, joko suomen, islannin, norjan, ruotsin tai tanskan kieltä Pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen (SopS 69/1996) 5 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

6 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioitua vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. **Kunnassa** on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä **valtuustolle** vuosittain. Lisäksi **kunnassa** on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

suunnitelma edellä mainituista asioista. **Kunnan** on toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa.

Kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. **Kunnan** on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Kunnan on osallistuttava 7 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin neuvotteluihin.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, Helsingin kaupunki laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa. Muiden Uudenmaan maakunnan kuntien on toimitettava hyvinvointikertomuksensa ja -suunnitelmansa HUS-yhtymälle. Kunkin Uudenmaan maakunnan kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Helsingin kaupungin on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä HUS-yhtymän sekä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

7 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen hyvinvointialueella

Hyvinvointialueen on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöksensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Hyvinvointialueen on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

Hyvinvointialueen on seurattava asukkaitensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. **Hyvinvointialueella** on raportoitava **asukkaiden** hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä aluevaltuustolle vuosittain. Lisäksi **hyvinvointialueella** on valmistettava **aluevaltuustolle** valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. **Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä.** **Hyvinvointialueen** on julkaistava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma julkisessa tietoverkossa.

Hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan. Lisäksi hyvinvointialueen on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Sen on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä te-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueen on neuvoteltava vähintään kerran vuodessa yhdessä alueensa kuntien sekä muiden edellä **tässä momentissa** mainittujen hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta.

Sen lisäksi, mitä edellä tässä pykälässä säädetään, kukin Uudenmaan hyvinvointialue laatii hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa. Kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen on myös muutoin toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä HUS-yhtymän kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen on neuvoteltava edellä 4 momentissa tarkoitettusti myös HUS-yhtymän kanssa.

2 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

8 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu

Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialue saa järjestää ja tuottaa itse sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja toisen hyvinvointialueen alueella vain toimiessaan yhteistyössä tai yhteistoiminnassa kyseisen hyvinvointialueen kanssa siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain 6 tai 9 §:ssä tai 8 luvussa taikka tämän lain 9 §:ssä tai 5 luvussa säädetään. Muiden kuin hyvinvointialueen asukkaiden oikeudesta saada hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja säädetään erikseen. Järjestämisvastuun sisällöstä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä.

Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisessa on oltava monialaista asiantuntemusta, joka tukee laadukkaiden ja turvallisten palvelujen kokonaisuutta, eri ammattiryhmien yhteistyötä sekä hoito- ja toimintakäytäntöjen kehittämistä.

Hyvinvointialueen omavalvonnasta säädetään 40 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

9 §

Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Osa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävistä voidaan koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, jos se on välttämätöntä palvelujen tai muiden toimenpiteiden saatavuuden, laadun tai asiakkaiden oikeuksien varmistamiseksi tehtävän vaatavuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Suurempiin kokonaisuuksiin koottavista tehtävistä ja niihin liittyvästä työnjaosta säädetään erikseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu hyvinvointialue, jolle tehtävän järjestäminen on osoitettu, vastaa tehtävään kuuluvan palvelun tai muun toimenpiteen yhdenvertaisesta saatavuudesta sekä päättää näiden tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, palvelun tai muun toimenpiteen tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä tässä tehtävässä. Muilla hyvinvointialueilla ei ole päätösvaltaa 1 momentissa tarkoitetuista palveluista tai muista toimenpiteistä, eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia niitä muualta mainittuja palveluja. Kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta.

10 §

Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen

Hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisesta ja palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen muiden palvelujen kanssa sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä. Koottaessa palveluja 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin tai sovittaessa hyvinvointialueiden välisestä työnjaosta 5 luvussa tarkoitetulla tavalla hyvinvointialueen on huolehdittava yhteistyössä muiden hyvinvointialueiden kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta. Lisäksi hyvinvointialueen on osaltaan yhteen sovitettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujaan kunnallisten ja valtion palvelujen kanssa. Hyvinvointialueen on myös edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujensa yhteensovittamista muiden toimijoiden palvelujen kanssa.

Hyvinvointialueen velvollisuudesta huolehtia asiakkaan oikeuksista ja etuuksista tiedottamisesta, palvelujen käyttöön liittyvästä neuvonnasta, yksilöllisestä palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arvioinnista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaskohtaisten suunnitelmien laatimisesta sekä näihin liittyvästä ohjauksesta säädetään erikseen.

11 §

Palvelustrategia

Hyvinvointialueen on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa. Palvelustrategiassa

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

on otettava huomioon 22 §:ssä tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet.

Palvelustrategiassa hyvinvointialue päättää järjestämisvastuulleen kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi hyvinvointialue asettaa palvelustrategiassa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus.

Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista palvelustrategian laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä. Hyvinvointialueen on julkaistava palvelustrategiansa julkisessa tietoverkossa.

3 luku

Palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

12 §

Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta

Hyvinvointialue voi tuottaa asiakkaalle annettavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä niiden käyttöön liittyvää muuta tukea hankkimalla niitä yksityiseltä palveluntuottajalta sopimukseen perustuen, jos niiden hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta on tarpeen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä ja tämän lain 8 §:ssä tarkoitettua järjestämisvastuustaan sekä sen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaisesta toteutumisesta myös palveluja hankkiessaan. Hankittavien palvelujen on oltava sisällöltään, laajuudeltaan ja määrälliseltä osuudeltaan sellaisia, että hyvinvointialue pystyy huolehtimaan kaikissa tilanteissa järjestämisvastuunsa toteuttamisesta myös hankittavien palvelujen osalta. Hyvinvointialue voi kuitenkin 8 §:n 2 momentin estämättä hankkia kokonaisuudessaan lääketieteelliset tai hammaslääketieteelliset tukipalvelut sekä niihin liittyvän erityisosaamisen, jos se on tarpeen tukipalvelujen laadun, osaamisen ja kustannustehokkuuden turvaamiseksi.

Hyvinvointialue ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta:

- 1) palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei lailla erikseen toisin säädetä;
- 2) sosiaalihuoltolain 15 §:ssä tarkoitettua yksilö- ja perhekohtaista sosiaalityötä eikä 29 §:ssä tarkoitettua sosiaalipäivystystä;
- 3) terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettuja kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluja lukuun ottamatta mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua perusterveydenhuollon päivä- ja iltapäivä kiireellistä vastaanottoa; eikä
- 4) terveydenhuoltolain 40 §:ssä tarkoitettua ensihoitopalvelua lukuun ottamatta mainitun lain 40 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuja palveluja ja 2 kohdassa tarkoitettua muuta palvelua kuin ensihoitopalvelun kokonaisvalmiuden ylläpitämistä eikä ensihoitopalvelusta vastaavan lääkärin tai kenttäjohtajan tehtäviä, jotka on hoidettava kaikilta osin virkasuhteessa.

Hyvinvointialueen on vastattava palvelutarpeen ja hoidon tarpeen arvioinnista hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Edellä säädetyn estämättä hyvinvointialue voi hankkiessaan perusterveydenhuollon palveluja antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi, osana asi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

akkaille annettavaa hoitoa, asiakkaan lääketieteellisen tai hammaslääketieteellisen hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoratkaisujen tekemisen, hoitosuunnitelman laatimisen sekä lähetteen laatimisen erikoissairaanhoidon. Sama koskee perusterveydenhuollon yhteydessä toteutettavissa olevia ja niihin kiinteästi liittyviä erikoissairaanhoidon palveluja, jotka eivät vaadi erikoissairaanhoidon sairaala- tai poliklinikkaolosuhteita ja joissa asiakkaan hoitovastuu säilyy perusterveydenhuollossa. Lisäksi hyvinvointialue voi arvioituaan asiakkaan hoidon tarpeen terveydenhuoltolain 52 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla ja otettuaan asiakkaan sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön sairaanhoitoa varten sekä laadittuaan alustavan hoitosuunnitelman kullekin lääketieteen tai hammaslääketieteen erikoisalalle antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi kyseisellä erikoisalalla asiakkaan tarkemman hoidon tarpeen arvioinnin, hoitoratkaisujen tekemisen ja tarkemman hoitosuunnitelman laatimisen. Hoidon tarpeen arviointia ja hoitoratkaisujen tekemistä koskevasta terveydenhuollon ammattihenkilöiden työnjaosta säädetään lisäksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) ja terveydenhuoltolaissa.

Yksityinen palveluntuottaja vastaa palvelujensa lainmukaisesta ja sopimuksen mukaisesta tuottamisesta. Yksityisen palveluntuottajan omavalvonnasta säädetään 40 §:ssä. Hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa hyvinvointialueelle palveluja tuottavaa yksityistä palveluntuottajaa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä ja tämän lain 41 §:ssä.

Palveluhankinnat eivät saa olla ristiriidassa 36 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen, 39 §:ssä tarkoitetun kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen eivätkä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 9 §:ssä tarkoitetun HUS-järjestämissopimuksen kanssa. Lailla tai lain nojalla suurempiin kokonaisuuksiin koottavien palvelujen hankintaa koskevasta hyvinvointialueen päätösvallan rajamisesta säädetään lisäksi 9 §:n 2 momentissa. Yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavien palvelujen hankintamenettelystä säädetään laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016), jäljempänä *hankintalaki*.

Mitä tässä luvussa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen hankkimisesta sovelletaan myös 1 momentissa tarkoitettuun palvelujen käyttöön liittyvään muuhun tukeen. (Uusi 6 mom.)

13 §

Vuokratyövoiman ja yksityiseltä palveluntuottajalta hankittavan työvoiman käyttö

Mitä 12 §:ssä säädetään, sovelletaan myös hyvinvointialueen yksityiseltä palveluntuottajalta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamista varten hankkimaan työvoimaan (*hankittu työvoima*). Tällöin edellytyksenä kuitenkin on, että kyseinen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö toimii työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla tai muun sopimuksen perusteella hyvinvointialueen johdon ja valvonnan alaisena. Hankittaessa työvoimaa sovelletaan 14 §:n 1 momenttia, 15 ja 16 §:ää sekä 18 §:n 2 kohtaa. Jos yksityinen palveluntuottaja käyttää 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla alihankkijoita, sovelletaan lisäksi 14 §:n 2—9 momenttia.

Mitä 12 §:n 1—3 ja 5 momentissa säädetään, sovelletaan myös hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottamista varten vuokratyövoimana käyttämään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöön, joka ei ole työsuhteessa hyvinvointialueeseen, mutta joka toimii työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla hyvinvointialueen joh-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

don ja valvonnan alaisena (vuokrattu työvoima). Vuokratessaan työvoimaa hyvinvointialueen on varmistuttava, että vuokrattu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö täyttää sosiaali- huollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa säädetyt edellytykset, kun tehtävien hoitaminen sitä mainittujen lakien tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön mukaan edellyttää. Vuokrattaessa työvoimaa sovelletaan lisäksi 15 ja 16 §:ää sekä 18 §:n 2 kohtaa.

Sen estämättä mitä 12 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetään, hyvinvointialue voi käyttää työvoimaksi hankittua ja vuokrattua sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöä täydentääseen omaa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstöään myös terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitetuissa ympärivuorokautisen kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluissa. Päivystyksikössä käytettävän hankitun ja vuokratun työvoiman osuuden on oltava tällöin ammattihenkilöryhmittäin täydentävää suhteessa sillä alueella toimivien hyvinvointialueen perus- ja erikoissairaanhoidon toimintayksiköiden omaan henkilöstöön, jolta asiakkaat ohjataan kyseiseen päivystyksikköön. Hankittua ja vuokrattua työvoimaa voidaan kuitenkin tilapäisesti tai henkilöstön saatavuuteen liittyvien erityisten vaikeuksien vuoksi käyttää päivystyksikössä muutoinkin kuin täydentävästi, jos se on välttämätöntä kiireellisen hoidon saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseksi ottaen huomioon päivystyksiköiden väliset etäisyydet.

Sen estämättä, mitä 12 §:n 3 momentissa säädetään, hankittuna tai vuokrattuna työvoimana toimiva lääkäri tai hammaslääkäri taikka, siten kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden työ- jaosta erikseen säädetään, muu terveydenhuollon ammattihenkilö voi hyvinvointialueen johdon ja valvonnan alaisena tehdä myös terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitetuissa ympärivuorokautisen kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluissa hoidon tarpeen arvioinnin ja siihen liittyviä hoitoratkaisuja sekä sairaalaan otetun asiakkaan erikoissairaanhoidon palvelujen antamiseen liittyvän hoidon tarpeen arvioinnin ja siihen liittyviä hoitoratkaisuja. Jos hoidon kiireellisyys tai muu hoidon saatavuuteen liittyvä painava syy sitä edellyttää, hankittuna tai vuokrattuna työvoimana toimiva lääkäri tai hammaslääkäri voi hyvinvointialueen määräyksestä ja hyvinvointialueen ohjeiden mukaisesti arvioida terveydenhuoltolain 52 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla asiakkaan hoidon tarpeen ja ottaa asiakkaan sairaalaan tai muuhun erikoissairaanhoidon toteuttavaan toimintayksikköön sairaanhoitoa varten. Hyvinvointialue voi tällöin kuitenkin arvioida kyseisen erikoissairaanhoidon ottamisen tarpeen uudelleen.

Jos hyvinvointialue käyttää hankittua tai vuokrattua työvoimaa 3 momentissa tarkoitetuilla perusteilla muutoin kuin täydentävästi, hyvinvointialueen on ilmoitettava asiasta sosiaali- ja terveysministeriölle ja aluehallintovirastolle.

14 §

Yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset

Yksityisen palveluntuottajan, jolta hyvinvointialue hankkii palveluja 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla, on täytettävä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011) säädetyt edellytykset.

Yksityisellä palveluntuottajalla on oltava hyvinvointialueen hankkimien palvelujen sisältöön ja laajuuteen nähden riittävä osaaminen, palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä muut riittävät toimintaedellytykset. Yksityisen palveluntuottajan on oltava riittävän vakavarainen, jotta se pystyy huolehtimaan toiminnasta, sen jatkuvuudesta ja lakisäateisten velvollisuuksiensa täyttämisestä. Yksityisen palveluntuottajan on ni-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mettävä toiminnasta vastaava vastuuhenkilö sekä toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden riittävä määrä toimintokohtaisia vastuuhenkilöitä. Toiminnasta vastaavan vastuuhenkilön tehtävänä on varmistaa tässä laissa säädettyjen vaatimusten ja 15 §:ssä tarkoitettujen sopimusvelvoitteiden täyttyminen yksityisen palveluntuottajan toiminnassa käytännön tasolla. Toimintokohtaisen vastuuhenkilön tehtävänä on huolehtia vastuualueellaan sopimuksen alaan kuuluvien tehtävien lainmukaisesta hoitamisesta käytännön tasolla.

Hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta hyvinvointialueen on varmistettava, ettei yksityisen palveluntuottajan aikaisemmassa toiminnassa ole todettu vakavia tai toistuvia puutteita asiakas- ja potilasturvallisuudessa viimeisen kolmen vuoden aikana tai jos tällaisia puutteita on ollut, valvontaviranomaisen aikaisemmat huomautukset ja määräykset ovat johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen ja epäkohtien poistamiseen.

Yksityinen palveluntuottaja ei saa olla konkurssissa. Jos yksityinen palveluntuottaja on yksityinen henkilö, hänen on oltava täysi-ikäinen. Hänen toimintakelpoisuutensa ei saa olla rajoitettu eikä hän saa olla liiketoimintakiellossa.

Yksityisen palveluntuottajan ei ole katsottava täyttävän 2 momentissa säädettyjä vakavaraisuutta koskevia edellytyksiä, jos se on tavalla, joka vaarantaa yksityisen palveluntuottajan luotettavuuden:

- 1) huomattavissa määrin tai toistuvasti laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen taikka käyttänyt määräysvaltaa oikeushenkilössä, joka on vastaavalla tavalla laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen viimeisen kolmen vuoden aikana;
- 2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan muutoin kuin tilapäisesti kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Mitä edellä 4 ja 5 momentissa säädetään yksityisestä palveluntuottajasta, koskee myös sitä, joka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttää määräämisvaltaa yksityisen palveluntuottajan puolesta.

Edellä 3—5 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa yksityiselle palveluntuottajalle on kuitenkin varattava mahdollisuus osoittaa, ettei esteitä yksityisenä palveluntuottajana toimimiselle ole.

Hankinnassa voidaan soveltaa edellä 2—5 momentissa säädetyn lisäksi hankintalain 81 §:n 1 momentissa mainittuja soveltuvuusvaatimuksia.

Tässä pykälässä säädettyjä yksityistä palveluntuottajaa koskevia vaatimuksia sovelletaan myös yksityisen palveluntuottajan 17 §:ssä tarkoitettuun alihankkijaan.

15 §

Hankittavien palvelujen sopimusehdot ja varautuminen sopimuksen päättymiseen

Hankkiessaan palveluja 12 §:ssä tarkoitetulla tavalla sopimukseen perustuen hyvinvointialueen on varmistettava, että se pystyy huolehtimaan 8 §:ssä säädetyistä vastuistaan ja palvelutoiminnan jatkuvuudesta sopimuksen voimassa ollessa ja sen päättyessä sekä mahdollisissa sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteissa, muissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa on sovittava ainakin:

- 1) hankittavien palvelujen sisällön, määrän ja laadun toteuttamisesta;
- 2) käytännön järjestelyistä, joilla hyvinvointialue huolehtii järjestämisvastuuseensa kuuluvas- ta ohjaamisesta ja valvonnasta;
- 3) yksityisen palveluntuottajan vakavaraisuuden ehdoista;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 4) mahdollisten alihankkijoiden käyttämisen menettelyistä ja siitä, miten hyvinvointialue antaa hyväksyntänsä alihankkijoiden käyttämiseen;
- 5) häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta;
- 6) sopimuksen mukaisen korvauksen alentamisesta ja sen maksamisesta pidättymisestä yksityisen palveluntuottajan virheen perusteella;
- 7) sopimuksen irtisanomisesta ja purkamisesta; sekä
- 8) sopimuksen päättymiseen ja sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta.

16 §

Palvelujen hankintaa koskevan päätöksen perusteleva

Sen lisäksi, mitä hankintalain 123 §:ssä ja hallintolain (434/2003) 45 §:ssä säädetään, hyvinvointialueen 12 §:ssä tarkoitettujen palvelujen hankkimista koskevassa hankintapäätöksessä on ilmentävä perustelut siitä, että palvelujen hankinnalle on olemassa 12 §:ssä tarkoitettut edellytykset sekä siitä, kuinka hyvinvointialue kykenee toteuttamaan 8 §:ssä säädetyn järjestämisvastuunsa hankkiessaan palveluja. Lisäksi perusteluista on ilmentävä, miten hyvinvointialue on huolehtinut 15 §:ssä tarkoitetuista velvoitteistaan.

17 §

Yksityisen palveluntuottajan alihankinta

Hyvinvointialueelle 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottava yksityinen palveluntuottaja voi hankkia omaa toimintaansa täydentäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai omaa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöään täydentävää työvoimaa alihankkijalta. Mainittuja palveluja voidaan hankkia alihankkijalta kuitenkin vain, jos siitä on sovittu hyvinvointialueen kanssa 15 §:n 2 momentin mukaisesti. Lisäksi edellytyksenä on, että yksityinen palveluntuottaja ilmoittaa hyvinvointialueelle alihankkijat, joita sen on tarkoitus käyttää ja esittää selvityksen siitä, että nämä täyttävät 14 §:ssä säädettyt vaatimukset, ja että hyvinvointialue antaa hyväksyntänsä kyseisten alihankkijoiden käyttämiseen.

Hankkiessaan palveluja alihankkijalta yksityisen palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että sekä yksityinen palveluntuottaja itse että alihankkija täyttävät 14 §:ssä säädettyt vaatimukset. Yksityinen palveluntuottaja on kokonaisvastuussa tuottamistaan palveluista ja vastaa alihankkijan yksittäiselle asiakkaalle antamasta palvelusta.

Yksityinen palveluntuottaja on osaltaan vastuussa alihankkijoidensa ohjauksesta ja valvonnasta. Tähän liittyen yksityinen palveluntuottaja on velvollinen huolehtimaan siitä, että alihankkijan tuottamat palvelut vastaavat lainsäädännön vaatimuksia ja sitä, mitä hyvinvointialue edellyttää yksityiseltä palveluntuottajalta sekä siitä, että alihankkija noudattaa hyvinvointialueen ohjeita.

Hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa hyvinvointialueelle palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan alihankkijaa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä ja tämän lain 41 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

18 §

Yksityisen palveluntuottajan velvollisuudet

Yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan:

- 1) noudatettava julkisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevia lakisääteisiä sisältö- ja laatuvaatimuksia;
- 2) noudatettava palvelujen tuottamista koskevaa sopimusta;
- 3) noudatettava hyvinvointialueen järjestämisvastuunsa nojalla yksityiselle palveluntuottajalle antamia ohjeita;
- 4) varmistettava 19 §:ssä mainittujen hallinnon yleislakien noudattaminen tuottamisessaan palveluissa; ja
- 5) noudatettava 10 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueen määrittelemiä palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja ja toimittava integraation toteutumisen edellyttämässä yhteistyössä hyvinvointialueen ja muiden palveluntuottajien kanssa.

19 §

Hallinnon yleislakien soveltaminen yksityisen palveluntuottajan toimintaan

Yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava hallintolakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003), kielilakia, saamen kielilakia ja viittomakielilakia (359/2015), jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan noudatettava, mitä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetussa laissa (424/2003) säädetään mainitun lain 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen toiminnasta, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*. Myös yksityisen palveluntuottajan alihankkijan tämän lain mukaisessa toiminnassa laatimat tai saamat asiakirjat ovat julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja viranomaisen antaman toimeksiannon johdosta saatuja tai laadittuja hyvinvointialueen asiakirjoja.

Tiedonhallinnan järjestämisestä, tietoturvallisuudesta, tietoaineistojen sähköisestä luovutustavasta, asianhallinnasta ja palvelujen tiedonhallinnasta säädetään julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019). Digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta ja viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä yleisölle säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019).

20 §

Rikosoikeudellinen virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu

Edellä 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla hyvinvointialueelle sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan palveluksessa oleviin sekä 13 §:ssä tarkoitettuun hankittuun tai vuokrattuun työntekijään sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun 1—3, 5, 7, 8, 9 ja 10 §:n rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapa-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

noseuraamusta lukuun ottamatta, heidän hoitaessaan 12 §:ssä tarkoitettuihin palveluihin sisältyviä julkisia hallintotehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös 1 momentissa tarkoitetun yhteisön, säätiön tai muun oikeushenkilön lakimääräisen toimielimen tai johdon jäsenen sekä itsenäiseen ammattiharjoittajaan heidän hoitaessaan 12 §:ssä tarkoitettuihin palveluihin sisältyviä julkisia hallintotehtäviä.

Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

4 luku

Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

21 §

Yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa valtakunnallisesta sosiaali- ja terveyspolitiikasta, sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden valmistelusta ja niiden huomioon ottamisesta hyvinvointialueiden toiminnan ohjauksessa.

22 §

Valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle (*sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet*). Tavoitteiden tulee perustua sosiaali- ja terveysministeriön 31 §:ssä tarkoitettuun selvitykseen sekä mahdollisiin muihin väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisissa tavoitteissa on määriteltävä:

1) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisen toteutumisen, vaikuttavuuden, palvelujen yhteensovittamisen ja kielellisten oikeuksien turvaamiseksi sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;

2) tavoitteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja muiden toimijoiden väliselle tätä koskevalle yhteistyölle;

3) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon **koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalle sekä sosiaali- ja terveydenhuollon** tiedonhallinnan kehittämiseksi;

4) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden väliselle yhteistyölle ja työnjaolle;

5) tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;

6) yleiset linjaukset sosiaali- ja terveydenhuollon investoinneista; sekä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

7) tavoitteet alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

Sosiaali- ja terveysministeriön on seurattava ja arvioitava sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen taikka sosiaali- ja terveysministeriön tai valtiovarainministeriön aloitteeseen.

23 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta. Sen tehtävänä on:

1) ennakoida, seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää ja kustannuksia sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden väestöryhmittäistä kehitystä;

2) tehdä ehdotuksia valtakunnallisiksi sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiksi sekä käsitellä 22 §:n 4 momentissa tarkoitettujen ministeriöiden aloitteet ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;

3) edistää sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista;

4) käsitellä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita sekä muita sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistarpeita;

5) käsitellä muita periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa koskevia valtion toimenpiteitä;

6) käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sisäistä työnjakoa ja yhteistyötä sekä edistää yhteistyöalueiden välistä yhteistyötä.

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus.

Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja jaostoista voidaan säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

24 §

Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa

Sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelee erikseen kunkin hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien toteuttamisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvottelujen tarkoituksena on yhteisen tilannekuvan tarkastelu ja hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 22 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen.

Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Neuvotteluissa käsitellään seuraavia asiakokonaisuuksia:

- 1) palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarpeen ja määrän arviointi ja ennakointi;
- 2) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaisuus, tarpeenmukaisuus ja riittävyys;
- 3) väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä sitä ja muita tehtäviä koskeva yhteistyö kuntien ja muiden toimijoiden kanssa;
- 4) sosiaali- ja terveydenhuollon tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus sekä hyvinvointialueen kustannusten kehitys ja rahoituksen riittävyys;
- 5) järjestämisvastuun toteuttamisen edellyttämä riittävä henkilöstö, osaaminen, toimintakyky, valmius ja oma palvelutuotanto;
- 6) sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnit ja hyvinvointialueen alustava esitys hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelmaksi;
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinta;
- 8) lain 36 ja 39 §:n mukaisten yhteistyösopimusten toimeenpano sekä hyvinvointialueen muu työnjako ja yhteistyö muiden hyvinvointialueiden kanssa;
- 9) hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon omavalvonta; ja
- 10) tarpeen mukaan muut kuin 1—9 kohdassa tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen liittyvät asiat.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteutumiseen ja edellisissä neuvotteluissa käsiteltyihin asioihin. Tässä hyödynnetään 29 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä sekä 30 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialuekohtaista Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arviota.

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan käydyistä neuvotteluista. Asiakirjassa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat, mihin neuvotteluissa on päädytty sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset. Asiakirja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Mitä edellä tässä pykälässä hyvinvointialueesta säädetään, sovelletaan myös HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää terveydenhuoltoa. HUS-yhtymän neuvotteluihin osallistuvat myös Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki.

25 §

Investointisuunnitelman sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma

Hyvinvointialueen velvollisuudesta laatia investointisuunnitelma säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä. Sen lisäksi, mitä mainitussa pykälässä säädetään, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevan investointisuunnitelman osan (*sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma*) tulee perustua tämän lain 22 §:ssä tarkoitettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä väestön palvelutarpeeseen. Hyvinvointialueen on valittava sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen hyvinvointialueella. Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmasa on otettava huomioon 36 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialueiden yhteistyösopimus.

Hyvinvointialue saa toteuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnin tai sosiaali- ja terveydenhuollon investointia vastaavan sopimuksen taikka sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilan,

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kiinteistön tai muun pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutuksen vain, jos se sisältyy sosiaali- ja terveysministeriön 26 §:ssä säädetyllä tavalla hyväksymään sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmaan ensimmäiselle tilikaudelle. Hyvinvointialueen on hyvinvointialueesta annetun lain 48 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointialuekonsernin sosiaali- ja terveydenhuollon investointi tai sosiaali- ja terveydenhuollon investointia vastaava sopimus taikka sosiaali- ja terveydenhuollon pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutus ei ole ristiriidassa hyväksytyyn sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman kanssa. Tässä momentissa säädettyä ei sovelleta Helsingin kaupunkiin.

26 §

Investointisuunnitelman hyväksymismenettely

Hyvinvointialueen velvollisuudesta toimittaa investointisuunnitelmaa koskeva esitys kalenterivuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä. Sosiaali- ja terveysministeriö hylkää hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevan esityksen, jos se on ristiriidassa hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa. Tällöin hyvinvointialueen on toimitettava korjattu esitys viivytyksettä sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Tässä momentissa säädettyä ei sovelleta Helsingin kaupunkiin.

Jos sosiaali- ja terveysministeriö ei hylkää hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevaa esitystä 1 momentin perusteella, se tekee päätöksen esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman hyväksymisestä. Sosiaali- ja terveysministeriö voi jättää sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman hyväksymättä, jos:

1) siinä ei ole osoitettu rahoitusta kaikille siihen sisältyville investoinneille ja investointia vastaaville sopimuksille;

2) se on ristiriidassa 36 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen kanssa;

3) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä; tai

4) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus taikka tällainen luovutus ei edistäisi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavaa järjestämistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelman hyväksymisestä päättäessään sosiaali- ja terveysministeriö arvioi 2 momentin 1—4 kohdan mukaisten kriteerien täyttymistä vain osasuunnitelman ensimmäisen tilikauden osalta. Vaikutuksiltaan laajakantoisella investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta, **jolla olisi pitkäkestoisia ja merkittäviä vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamistapaan, saatavuuteen, saavutettavuuteen tai laatuun hyvinvointialueella taikka** joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon **tai yhteistyöhön**. Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta **tai sellaisen hankkeen osaa**, joka vaikuttaisi hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla **vaikuttamalla hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita tai järjestää väestön tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut**.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Jos sosiaali- ja terveysministeriö ei hylkää hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevaa esitystä 1 momentin perusteella, sisäministeriö tekee päätöksen investointisuunnitelman pelastustoimea koskevan osan (*pelastustoimen osasuunnitelma*) hyväksymisestä siten kuin pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 11 §:ssä tarkemmin säädetään.

Jos asianomainen ministeriö jättää investointisuunnitelmaa koskevaan esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymättä 2 momentin tai pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 11 §:n perusteella, hyvinvointialueen on toimitettava hyväksymättä jätetyn osasuunnitelman korvaava esitys viivytyksettä sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Muiden kuin Helsingin kaupungin uusi osasuunnitelmaa koskeva esitys voidaan hyväksyä vain, jos siihen sisältyvä hyvinvointialueen pitkäaikaisen lainan määrä on enintään hyväksymättä jätettyyn osasuunnitelmaan sisältyneen hyvinvointialueen pitkäaikaisen lainan määrän suuruinen. Muilta osin esityksen hyväksymiseen sovelletaan, mitä edellä 2 ja 4 momentissa säädetään.

Jos asianomainen ministeriö jättää investointisuunnitelmaa koskevaan esitykseen sisältyvän sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymättä 2 momentin tai pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 11 §:n perusteella, hyvinvointialue voi 5 momentista poiketen toimittaa kokonaan uuden investointisuunnitelmaa koskevan esityksen sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle.

27 §

Sosiaali- ja terveysministeriön aloite hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämisestä

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä valtiovarainministeriölle aloitteen hyvinvointialueesta annetun lain 122 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa ilmoituksen tehdystä aloitteesta hyvinvointialueelle.

Arvioitaessa, onko hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto ilmeisesti vaarantunut, käytetään seuraavia arviointiperusteita:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuus tai riittävyys on vaarantunut;
- 2) sosiaali- ja terveydenhuollon laatu ei turvaa asiakas- tai potilasturvallisuutta säännösten mukaisesti;
- 3) sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut asukaskohtaiset kustannukset tai niiden kehitys vaarantavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisen ja riittävän saatavuuden;
- 4) hyvinvointialueella ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen edellyttämää henkilöstöä, osaamista, toimintakykyä, valmiutta tai omaa palvelutuotantoa;
- 5) hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on muusta kuin 1—4 kohdassa tarkoitettua syystä vakavasti vaarantunut.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä 1 momentissa tarkoitetun aloitteen, jos hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut vähintään kahtena kolmesta peräkkäisestä kalenterivuodesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arvioiden tietoihin perustuen, huomioiden kaikkien hyvinvointialueiden suoriutumisen 2 momentissa tarkoitetuilla arviointiperusteilla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

28 §

Sosiaali- ja terveysministeriön aloite hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä aloitteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetun lisärahoituksen myöntämiseksi hyvinvointialueelle ja lisärahoituksen ehdoista siten kuin mainitun lain 26 §:ssä säädetään.

29 §

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointivelvollisuus

Hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohdamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen ja päätöksenteon tukena.

Hyvinvointialueen on laadittava 1 momentissa tarkoitetun tiedon perusteella vuosittain selvitys hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja hyvinvointialueen talouden tilasta. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten 22 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja valtiovarainministeriön 24 §:ssä tarkoitetuissa vuosittaisissa neuvotteluissa mahdollisesti antamat toimenpidesuositukset on otettu huomioon hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Lisäksi selvityksessä on kuvattava ja arvioitava hyvinvointialueen strategisia tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä sekä tavoitteiden toteutumista. Selvitykseen on myös sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelmaksi. **Hyvinvointialueen on toimitettava selvitys Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja sosiaali- ja terveysministeriölle sekä julkaistava se julkisessa tietoverkossa.**

Hyvinvointialueelle palveluja tuottavien yksityisten palveluntuottajien on hyvinvointialueen pyynnöstä toimitettava hyvinvointialueen 1 momentissa tarkoitetun seurannan edellyttämät välttämättömät tiedot hyvinvointialueen käyttöön salassapitovelvoitteiden estämättä. Luovutettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Hyvinvointialueen oikeudesta salassapitovelvoitteiden estämättä käsitellä ja yhdistellä tässä tarkoituksessa tunnisteellisesti sen omiin rekistereihin tallennettuja asiakastietoja säädetään sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) 41 §:n 1 momentissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun tiedon tulee olla Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen määritteleminen tietosisältöjen ja -rakenteiden mukaista. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää 1 momentissa tarkoitetun seurannan vähimmäistietosisällöstä, mukaan lukien 6 ja 7 §:ssä tarkoitetun hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vähimmäistietosisältö. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin tiedoista, joiden tulee sisältyä 2 momentissa tarkoitettuun selvitykseen, sekä selvityksen laatimisen aikataulusta ja ajankohdasta, jolloin se on toimitettava **Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä** sosiaali- ja terveysministeriölle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

30 §

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arviot

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos laatii vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan asiantuntija-arvion valtakunnallisesti, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan väestön hyvinvoinnin ja terveyden tilaa väestöryhmittäin, sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeen, saatavuuden, laadun, vaikuttavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamisen toteutumista, sosiaali- ja terveydenhuollon investointien tarvetta ja vaikutuksia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia, niiden kehitystä ja tuottavuutta. Lisäksi niissä arvioidaan toimenpiteitä, joiden toteuttaminen hyvinvointialueella on kustannusten hallinnan kannalta tai muutoin välttämätöntä, jotta sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeenmukaisuus, saatavuus, laatu, vaikuttavuus ja yhdenvertaisuus sekä asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen voidaan valtion rahoituksella ja muulla tulo-rahoituksella turvata. **Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen on toimitettava asiantuntija-arviot sosiaali- ja terveysministeriölle sekä julkaistava ne julkisessa tietoverkossa.**

Asiantuntija-arvioiden laatimista varten Valvira ja kukin aluehallintovirasto laativat vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan yhteydessä saatujen tietojen perusteella selvityksen sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta hyvinvointialueilla. **Valviran ja aluehallintovirastojen on toimitettava selvitys Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle.** Terveyden ja hyvinvoinnin laitos hyödyntää asiantuntija-arvioiden laatimisessa myös 29 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hyvinvointialueiden selvityksiä. Laitoksen oikeudesta saada muita tietoja hyvinvointialueilta ja yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottajilta säädetään Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 5 ja 5 h §:ssä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin tiedoista, joiden tulee sisältyä **Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen** asiantuntija-arvioihin sekä Valviran ja aluehallintoviraston selvityksiin, sekä niiden laatimisen aikataulusta ja ajankohdasta, jolloin ne on toimitettava **Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle tai** sosiaali- ja terveysministeriölle.

31 §

Sosiaali- ja terveysministeriön vuosittainen selvitys

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaista toteutumista ja rahoituksen tason riittävyttä. Selvityksen tulee sisältää ehdotus tarvittavista toimenpiteistä julkisen talouden suunnitelman, valtion talousarvion sekä 22 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tavoitteiden laatimista sekä muuta valtakunnallista ohjausta varten. Selvityksessä hyödynnetään 30 §:ssä tarkoitettuja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arvioita. Selvitys on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

32 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta hyvinvointialueella

Hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Lisäksi hyvinvointialue koordinoi ja ohjaa palvelutuotannossa tapahtuvaa integroitua kehittämistyötä sekä tukee kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvässä kehittämistyössä.

Hyvinvointialue osallistuu kansalliseen ja alueelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon osaamis- ja työvoimatarpeen arviointia ja ammatillisen osaamisen kehittämistä on tehtävä yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kanssa sekä muiden koulutusviranomaisten, työhallinnon ja maakuntien liittojen kanssa.

33 §

Ruotsinkielisten ja saamenkielisten palveluiden kehittämisen tukeminen

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen tehtävänä on tukea ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa. Lapin hyvinvointialueentehtävänä on tukea saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä koko maassa.

5 luku

Hyvinvointialueiden välinen yhteistyö

34 §

Yliopistollinen sairaala

Hyvinvointialueilla, joiden alueella sijaitsevat Turun, Oulun ja Tampereen yliopistot ja Itä-Suomen yliopiston terveystieteiden tiedekunta, sekä HUS-yhtymällä on oltava yliopistollinen sairaala.

35 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalue

Hyvinvointialueiden järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta. Kunkin yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että 34 §:ssä tarkoitetut yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kuuluvat kukin eri yhteistyöalueeseen. Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.

Yhteistyöalueelle laaditaan hyvinvointialueiden yhteistyösopimus.

Edellä 34 §:ssä tarkoitetut yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä hoitavat yhteistyösopimuksen laatimisen edellyttämät hallintotohtävät.

36 §

Hyvinvointialueiden yhteistyösopimus

Samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus valtuustokausittain. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden työnjako, yhteistyö ja yhteensovittaminen sillä osin kuin se on tarpeellista hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien toteutumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden turvaamiseksi.

Yhteistyösopimuksen on edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta, tuottavuutta, laatua, asiakas- ja potilasturvallisuutta, tarpeenmukaisuutta, yhdenvertaista saatavuutta, kielellisiä oikeuksia sekä palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien toimivuutta. Sopimuksessa on lisäksi varmistettava, että yhteistyösopimuksen perusteella sosiaali- ja terveydenhuoltoa antavassa toimintayksikössä on tehtävän hoitamiseksi riittävät taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä osaaminen.

Yhteistyösopimuksessa on sovittava, ottaen huomioon, mitä niistä on tässä laissa ja toisaalla säädetty, hyvinvointialueiden työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta:

- 1) väestön palvelutarpeen arvioinnissa ja ennakoinnissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen seurannassa ja arvioinnissa;
- 2) sosiaalipäivystyksessä ja terveydenhuollon päivystyksessä;
- 3) ensihoitokeskuksen tehtävien järjestämisessä ja ensihoidon sovittamisessa yhteen muun toiminnan kanssa;
- 4) lääkinnällisten tukipalvelujen ja muiden tukipalvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa;
- 5) erikoissairaanhoidon henkilöstön ja osaamisen varmistamisessa erikoisalottain palvelujen tarkoituksenmukaisen saatavuuden ja saavutettavuuden turvaamiseksi;
- 6) sellaisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa, jotka harvoin tarvittavina tai erityisen vaativina edellyttävät toistettavuutta tai laaja-alaista erityisosaamista riittävän taidon ja osaamisen saavuttamiseksi ja sen ylläpitämiseksi tai merkittäviä investointeja laitteistoihin, välineisiin tai toimitiloihin;
- 7) koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan toteuttamisessa sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa;
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon menetelmien käyttöönoton, käytön ja käytöstä poistamisen alueellisten periaatteiden määrittelyssä niitä koskevat valtakunnalliset linjaukset huomioon ottaen;
- 9) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja sähköisten palvelujen kehittämisessä, asiakas- ja potilastietojen käytössä sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain mukaisissa velvoitteissa niitä koskevat valtakunnalliset linjaukset huomioon ottaen;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10) häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisessa sekä 51 §:n 2 momentissa tarkoitettun valmiuskeskuksen toiminnan järjestämisestä;

11) vaikutuksiltaan laajakantoisia ja taloudellisesti merkittäviä investointeja ja investointia vastaavia sopimuksia koskien siltä osin kuin se on tarpeellista 1—10 kohdassa tarkoitettujen asioiden kannalta.

Lisäksi yhteistyösopimuksessa on sovittava 3 momentin perusteella sovittuihin vastuisiin liittyvästä hyvinvointialueiden välisestä kustannusten jaosta siltä osin kuin siitä ei 57 §:ssä säädetä. Yhteistyösopimuksessa voidaan sopia myös muusta kuin 3 momentissa tarkoitettusta työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä ja tuottamisessa. **Yhteistyösopimus on yhteen sovitettava 39 §:ssä tarkoitettun kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen kanssa.**

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 ja 4 momentissa tarkoitettuihin asioihin, joista on sovittava yhteistyösopimuksessa.

37 §

Yhteistyösopimuksen valmistelu ja toteutumisen seuranta

Yhteistyösopimusta laadittaessa on otettava huomioon 22 §:n mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, väestön palvelutarpeet sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedot.

Yhteistyösopimusta valmisteltaessa hyvinvointialueiden on kuultava sosiaali- ja terveysalan koulutusta antavia korkeakouluja sovittaessa 36 §:n 3 momentin 7 kohdan perusteella koulutus-, tutkimus- ja innovaatiotoiminnasta. Yhteistyösopimus valmistellaan 36 §:n 3 momentin 10 kohdassa tarkoitettujen valmiuden ja varautumisen tehtävien osalta yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Ennen yhteistyösopimuksen hyväksymistä hyvinvointialueiden on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Kunkin hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyy yhteistyösopimuksen. Sopimus astuu välittömästi voimaan, kun kaikki aluevaltuustot ovat hyväksyneet sen. Hyväksytty yhteistyösopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

Yhteistyösopimuksen toteutumista seurataan ja arvioidaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön ja yhteistyöalueen hyvinvointialueiden välisissä neuvotteluissa, johon osallistuvat myös valtiovarainministeriö ja sisäministeriö. Yhteistyösopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin, miten 1—4 momenteissa tarkoitettut asiat otetaan huomioon yhteistyösopimuksen valmistelussa ja sopimuksen toteutumisen seurannassa. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää yhteistyösopimuksen laatimisen aikataulusta ja ajankohdasta, johon mennessä hyväksytty yhteistyösopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

Mitä edellä tässä pykälässä hyvinvointialueesta säädetään, sovelletaan myös HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää terveydenhuoltoa. HUS-yhtymässä yhteistyösopimuksen hyväksyy sen ylin päättävä toimielin. Helsingin kaupungissa yhteistyösopimuksen hyväksyy sen **valtuusto**.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

38 §

Valtioneuvoston toimivalta päättää hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta

Valtioneuvosto voi päättää hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta ja sen sisällöstä, siltä osin kuin:

- 1) hyvinvointialueet eivät pääse sopimukseen yhteistyösopimuksen sisällöstä;
- 2) yhteistyösopimuksessa ei ole sovittu 36 §:n 3 momentissa tarkoitetuista asioista siten, että se turvaisi hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien toteutumisen; tai
- 3) yhteistyösopimuksessa ei ole sovittu 36 §:n 3 momentissa tarkoitetuista asioista siten, että se turvaisi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden.

Valtioneuvoston päätös valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä ministeriön on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita päätös koskee.

Valtioneuvoston päätös hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta voidaan panna täytäntöön välittömästi ja se on voimassa siihen saakka, kunnes hyvinvointialueet ovat tehneet uuden yhteistyösopimuksen. Valtioneuvoston päätöksen korvaavan uuden yhteistyösopimuksen valmisteluun sovelletaan, mitä 37 §:ssä säädetään.

39 §

Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimus

Kaksikielisten hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa on sovittava kaksikielisten hyvinvointialueiden työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joissa tämä on välttämätöntä kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Lisäksi yhteistyösopimuksessa on sovittava työnjaosta ja yhteistyöstä sellaisten ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteuttamisessa, joita on tarkoituksenmukaista toteuttaa vain osassa hyvinvointialueita tehtävän vaativuuden, harvinaisuuden tai siitä aiheutuvien suurten kustannusten vuoksi. Sopimuksessa on sovittava myös asiantuntijatuesta, jota kaksikieliset hyvinvointialueet antavat toisilleen ruotsinkielisten palvelujen toteuttamisessa. Yhteistyösopimuksessa voidaan sopia lisäksi muusta kuin edellä tässä momentissa tarkoitettua työnjaosta ja yhteistyöstä. Sopimuksella ei voida kuitenkaan poiketa siitä, mitä 11 §:ssä taikka muussa laissa tai lain nojalla säädetään tehtävien keskittämisestä. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimus on yhteen sovitettava 36 §:ssä tarkoitettun sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen kanssa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue vastaa kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen laatimisen koordinoimisesta.

Ennen kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen hyväksymistä kaksikielisten hyvinvointialueiden on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Kunkin kaksikielisen hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyy yhteistyösopimuksen. Hyväksytty sopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Sopimuksen muuttaminen voi perustua yhden tai useamman kaksikielisen hyvin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vointialueen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen. Kansalliskielilautakunnan velvollisuudesta tehdä ehdotuksia sopimuksen muuttamisesta sekä seurata sopimuksen toteutumista säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 33 §:ssä.

Jos kaksikieliset hyvinvointialueet eivät pääse sopimukseen yhteistyösopimuksen sisällöstä tai sopimuksen sisältö ei turvaa ruotsinkielisten kielellisten oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa, valtioneuvosto voi päättää sopimuksen sisällöstä. Valtioneuvoston päätös valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä ministeriön on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita päätös koskee. Valtioneuvoston päätös kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta on voimassa siihen saakka, kunnes hyvinvointialueet ovat tehneet uuden sopimuksen.

Mitä edellä tässä pykälässä kaksikielisestä hyvinvointialueesta säädetään, sovelletaan myös HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää terveydenhuoltoa. HUS-yhtymässä yhteistyösopimuksen hyväksyy sen ylin päättävä toimielin. Helsingin kaupungissa yhteistyösopimuksen hyväksyy sen valtuusto.

6 luku

Omavalvonta ja viranomaisvalvonta

40 §

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan omavalvonta

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on tämän lain mukaisessa toiminnassaan varmistettava omavalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen ja tekemiensä sopimusten noudattaminen. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on omavalvonnassaan erityisesti varmistettava palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä asiakkaiden yhdenvertaisuus. Tehtävien ja palvelujen omavalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista.

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Ohjelmassa tulee määritellä, miten 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Omavalvontaohjelmassa on todettava, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumista, turvallisuutta ja laatua sekä yhdenvertaisuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontaohjelman osana ovat laissa erikseen säädetty omavalvontasuunnitelmat ja potilas-turvallisuussuunnitelmat.

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa ja muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omavalvontaohjelman yleisestä sisällöstä ja laatimisesta.

Valvira voi antaa määräyksiä omavalvontaohjelman tarkemmasta sisällöstä ja sen toteutumisen seurannasta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

41 §

Hyvinvointialueen ohjaus- ja valvontavelvollisuus

Hyvinvointialueen velvollisuudesta ohjata ja valvoa sen järjestämisvastuulle kuuluva palvelutuotantoa, oikeudesta saada yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta valvonnan toteuttamista varten välttämättömät tiedot ja selvitykset sekä oikeudesta tarkastaa yksityisen palveluntuottajan ja tämän alihankkijan tiloja ja laitteita säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:ssä.

Hyvinvointialueen on järjestämisvastuunsa nojalla ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. Jos yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenee mahdollisia epäkohtia tai puutteita, hyvinvointialueen on ohjattava yksityistä palveluntuottajaa tai tarvittaessa pyydyttävä yksityiseltä palveluntuottajalta ja tämän alihankkijalta asiasta selvitystä asettamassaan riittävässä määräajassa. Epäkohtien tai puutteiden ilmettyä hyvinvointialueen on vaadittava niiden korjaamista asettamassaan riittävässä määräajassa. **Jos on kyse asiakas- tai potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista, hyvinvointialueen on vaadittava niiden välitöntä korjaamista.**

Jollei yksityinen palveluntuottaja tai tämän alihankkija korjaa epäkohtia tai puutteita hyvinvointialueen asettamassa määräajassa, hyvinvointialueen on tarvittaessa ryhdyttävä 15 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisiin toimenpiteisiin korvauksen alentamiseksi tai sen maksamisesta pidättymiseksi. Jos rikkomukset ovat olennaisia tai toistuvia, hyvinvointialueen on ryhdyttävä toimenpiteisiin sopimuksen irtisanomiseksi tai purkamiseksi.

42 §

Viranomaisvalvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Tähän lakiin perustuvan toiminnan yleinen ohjaus, suunnittelu, kehittäminen ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta.

Valvira ohjaa aluehallintovirastojen toimintaa valvonnan ja siihen liittyvän ohjauksen toimeenpanossa, yhteensovittamisessa ja yhdenmukaistamisessa. Lisäksi Valvira valvoo sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta sekä antaa valvontaan liittyvää ohjausta silloin, kun kysymyksessä ovat:

- 1) periaatteellisesti tärkeät tai laajakantoiset asiat;
- 2) usean aluehallintoviraston toimialuetta tai koko maata koskevat asiat;
- 3) asiat, jotka liittyvät olennaisesti Valvirassa käsiteltävään muuhun sosiaalihuoltoon tai terveydenhuoltoon taikka sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan valvonta-asiaan;
- 4) asiat, joita aluehallintoviraston valvonta-asioita käsittelevät virkamiehet ovat esteellisiä käsittelemään.

Mitä tässä luvussa säädetään hyvinvointialueiden toiminnan valvonnasta, koskee myös 6 §:n mukaisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valvontaa kunnassa.

Valviran ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

43 §

Valvonta-asian käsittely

Valvontaviranomaisen on noudatettava yhdenmukaisia periaatteita, menettelytapoja ja ratkaisukäytäntöjä ohjauksessaan ja valvonnassaan.

Valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aihetta.

Valvontaan liittyvät toimenpiteet voidaan asettaa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asiakas- ja potilasturvallisuuden tai muiden seikkojen niin edellyttäessä. Kahta vuotta vanhempaan tapahtumaan perustuvaa valvonta-asiaa ei tutkita, ellei siihen ole erityistä syytä.

Kantelusta säädetään hallintolain 8 a luvussa ja muistutuksesta potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 10 §:ssä ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 23 §:ssä.

44 §

Viranomaisten välinen yhteistyö

Valvontaviranomaisten on tarvittaessa toimittava yhteistyössä keskenään ja muiden viranomaisten kanssa hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviään.

Hyvinvointialueen on ilmoitettava välittömästi palveluja valvovalle valvontaviranomaiselle palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet. Jos valvontaviranomainen saa valvontatoiminnassaan tiedon asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa, valvontaviranomaisen on vastaavasti ilmoitettava asiasta välittömästi hyvinvointialueille, joille yksityinen palveluntuottaja tuottaa palveluja. Lisäksi hyvinvointialueen ja valvontaviranomaisen on lähetettävä toisilleen tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat hyvinvointialueelle palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa.

Lääkelaisissa (395/1987) tarkoitettua toimintaa valvoo Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus ja säteilylaissa (859/2018) tarkoitettua toimintaa valvoo Säteilyturvakeskus. Jos aluehallintovirasto tai Valvira on valvonnassaan havainnut lääkehuollossa asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia, niistä on ilmoitettava Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle. Säteilyn käytössä havaituista puutteista ja epäkohdista on ilmoitettava Säteilyturvakeskukselle.

45 §

Ohjaus- ja arviointikäynnit

Valvontaviranomainen voi tehdä 42 §:ssä tarkoitetun ohjauksen toteuttamiseksi ohjaus- ja arviointikäynnejä hyvinvointialueille.

Ohjaus- ja arviointikäynneistä ja niiden ohjelmasta on sovittava ennakkoon asianomaisen hyvinvointialueen kanssa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

46 §

Tarkastusoikeus

Valvontaviranomainen voi tarkastaa hyvinvointialueen tässä laissa tarkoitettun toiminnan sekä toiminnassa käytettävät toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastus perustuu valvontaviranomaisen antamaan tarkastusmääräykseen. Tarkastusmääräykseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valvira voi määrätä aluehallintoviraston tekemään puolestaan edellä mainitun tarkastuksen.

Tarkastaja on päästettävä kaikkiin tässä laissa tarkoitettussa hyvinvointialueen toiminnassa käytettäviin toimitiloihin. Pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat voidaan kuitenkin tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset asiakirjoista, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Tarkastajalla on myös oikeus ottaa kuva- ja äänitallenteita tarkastuksen aikana. Kuva- ja äänitallenteita ei kuitenkaan saa ottaa asiakkaasta ilman tämän suostumusta, jollei tallenteen ottaminen ole välttämätöntä valvonnan toteuttamiseksi. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita. Tarkastuksen toteuttamisessa asiantuntijat voivat saada tietoonsa salassa pidettäviä asiakastietoja, jollei tarkastusta voida asianmukaisesti toteuttaa ilman pääsyä salassa pidettäviin tietoihin. Asiantuntijaan sovelletaan rikoslain 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tässä pykälässä tarkoitettussa tehtävässä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Poliisin on tarvittaessa annettava virka-apua valvontaviranomaiselle tarkastuksen suorittamiseksi.

Tarkastukseen sovelletaan muutoin mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään. Rangaistuksesta väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle säädetään rikoslain 16 luvun 8 §:ssä.

47 §

Hallinnollinen ohjaus

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaittu puute, virheellisyys, laiminlyönti tai muu epäkohta ei anna aiheutta 48 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi saattaa hyvinvointialueen tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön tietoon käsityksensä lain mukaisesta menettelystä tai kiinnittää valvottavan huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja hyvän hallinnon vaatimuksiin. Valvontaviranomainen voi myös kehottaa valvottavaa korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointiin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa valvottavalle huomautuksen vastaisen varalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun hallinnolliseen ohjaukseen, kehoitukseen tai huomautukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

48 §

Määräykset ja uhkasakko

Jos sosiaali- tai terveydenhuollon järjestämisessä tai toteuttamisessa havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuutta vaarantavia puutteita tai muita epäkohtia taikka hyvinvointialueen toiminta on muutoin tämän tai muun sosiaali- tai terveydenhuoltoa koskevan lain vastaista, valvontaviranomainen voi antaa määräyksen puutteiden korjaamisesta tai epäkohtien poistamisesta. Määräystä annettaessa on asetettava määräaika, jonka kuluessa tarpeelliset toimenpiteet on suoritettava. Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.

Jos asiakas- tai potilasturvallisuus sitä edellyttää, valvontaviranomainen voi määrätä hyvinvointialueen tässä laissa tarkoitetun toiminnan välittömästi keskeytettäväksi tai kieltää hyvinvointialueen toiminnassa käytettävän palveluyksikön, sen osan tai laitteen käytön välittömästi. Valvontaviranomaisen päätöstä toiminnan keskeyttämisestä taikka palveluyksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämisestä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

49 §

Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus maksutta ja salassapitosäännösten estämättä saada hyvinvointialueelta, kunnalta sekä muilta viranomaisilta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, yksityiseltä palveluntuottajalta, terveydenhuollon ammattihenkilöltä, sosiaalihuollon ammattihenkilöltä, Kansaneläkelaitokselta, Eläketurvakeskukselta, eläkesätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta sekä apteekilta tämän lain mukaisten valvontatehtäviensä suorittamista varten välttämättömät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä, tuottamista tai toteuttamista sekä asiakasta koskevat tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla tahoilla on oikeus ilman valvontaviranomaisen pyyntöäkin salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa sille seikasta, joka voi vaarantaa asiakas- tai potilasturvallisuutta tai 14 §:ssä yksityiselle palveluntuottajalle säädettyjen vaatimusten toteutumista.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot ja selvitykset voidaan luovuttaa valvontaviranomaisen pyynnöstä myös teknisen rajapinnan avulla. Ennen teknisen rajapinnan avaamista on varmistettava tietojen asianmukaisesta suojaamisesta. (Uusi 3 mom.)

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

7 luku

Valmius ja varautuminen

50 §

Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Hyvinvointialueen on varauduttava ennakkoon tehtävillä valmiussuunnitelmissa sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa hyvinvointialueiden kanssa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.

Hyvinvointialueen on varautumisessaan varmistettava palvelujen jatkuvuuden turvaaminen myös silloin, kun palveluja toteutetaan hankkimalla niitä yksityisiltä palveluntuottajilta.

Mitä tässä pykälässä säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös HUS-yhtymään siltä osin kuin se järjestää terveydenhuoltoa. Lisäksi HUS-yhtymä koordinoi Uudenmaan alueella HUS-yhtymän ja hyvinvointialueiden varautumista toimien yhteistyössä Uudenmaan hyvinvointialueiden ja kuntien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueensa muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Häiriötilanteisiin varautumisesta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

51 §

Varautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella

Yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueellaan ohjata sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnittelua valtakunnallisten yhtenäisten periaatteiden mukaisesti. Tätä tehtävää varten niillä on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä yhteistyöalueensa sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilta valmiussuunnittelun ohjaamisessa välttämättömät tiedot. **Luovutettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.**

Yliopistollista sairaalaa ylläpitävällä hyvinvointialueella ja HUS-yhtymässä tulee yhteistyöalueen tilannekuvan luomista ja ylläpitämistä varten olla sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskus. Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen tehtävänä on yhteistyöalueellaan:

- 1) koota ja analysoida tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteista ja niiden uhkista;
- 2) muodostaa ja ylläpitää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän valmiutta kuvaavaa tilannekuvaa, joka sisältää tiedot palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliresursseista ja tukipalveluiden toiminnasta;
- 3) jakaa salassapitosäännösten estämättä **tiedot** yhteistyöalueensa hyvinvointialueille **sekä aluehallintovirastoille** niiden tehtävien hoitamista varten **1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tilannekuvatiedot**;
- 4) jakaa salassapitosäännösten estämättä **tiedot** muille sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksille ja sosiaali- ja terveysministeriölle **1 ja 2 kohdassa tarkoitettut tilannekuvatiedot** valtakunnallisen tilannekuvan luomiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä yliopistollista sairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän keskinäisestä työnjaosta koskien valmiuskeskusten tehtäviä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valmiuskeskuksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä yhteistyöalueensa hyvinvointialueilta tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät palvelujärjestelmän toimintaa ja kuorimitusta, henkilöstö- ja materiaaliresursseja ja tukipalveluiden toimintaa kuvaavat tiedot. Jos sosiaali- ja terveysministeriö on määrännyt 3 momentissa tarkoitettua työnjaosta, oikeus saada tiedot on kuitenkin sillä valmiuskeskuksella, jolle sosiaali- ja terveysministeriö on tehtävän määrännyt. Luovutettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

Sosiaali- ja terveysministeriö muodostaa yhteistyössä valmiuskeskusten kanssa valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekuvan. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on oikeus saada valmiuskeskukselta 2 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua tilannekuvatiedot salassapitosäännösten estämättä sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaamiseksi normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Luovutettavat tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

Kahta tai useampaa hyvinvointialuetta taikka HUS-yhtymää ja yhtä tai useampaa hyvinvointialuetta koskevassa häiriötilanteessa sosiaali- ja terveysministeriö voi määrätä yhden kyseisistä hyvinvointialueista tai HUS-yhtymän häiriötilanteen koskiessa sitä johtamaan ja koordinoimaan tilannetta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Erityisen merkittävässä häiriötilanteissa sosiaali- ja terveysministeriö voi ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon johto- ja koordinaatiovastuun itselleen.

52 §

Valtion korvaukset valmiuden ylläpitämiseen ja häiriötilanteiden hoitamiseen

Valtio voi osallistua sosiaali- ja terveydenhuollossa tarvittavan valtakunnallisen ja alueellisen valmiuden ja varautumisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen maksamalla korvausta sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle taholle erillistehtävän hoitamisesta.

Valtio voi osallistua poikkeuksellisten häiriötilanteiden hoitamiseen rahoittamalla sellaista toimintaa, jonka korvaaminen valtion varoista on erityisestä syystä tarkoituksenmukaista eivätkä hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän voimavarat riitä tilanteen hoitamiseen.

Valtion korvaukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

53 §

Virka-apu

Poliisi, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos ja pelastusviranomaiset ovat velvollisia antamaan hyvinvointialueille ja HUS-yhtymälle niiden pyynnöstä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tarvittavaa virka-apua, silloin kun se on ihmisten hyvinvoinnin tai terveyden turvaamisen kannalta välttämätöntä. Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö voi pyytää virka-apua.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 luku

Erinäiset säännökset

54 §

Järjestämisvastuun siirtyminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on sijoitettu perhehoitoon taikka laitospalvelujen tai asumispalvelujen avulla järjestettyyn asumiseen muun kuin kotikuntansa alueelle ja hän käyttää kotikuntalain 3 a §:ssä säädettyä kotikunnan valinta-oikeuttaan, on palveluja koskeva järjestämisvastuu henkilön muuttopaivästä sillä hyvinvointialueella, jonka alueella uusi kotikunta sijaitsee.

55 §

Palvelujen järjestäminen hyvinvointialueen muuttuessa

Henkilö, joka haluaa muuttaa toisen hyvinvointialueen alueella sijaitsevan kunnan asukkaaksi, mutta ei ikänsä, vammaisuutensa tai muun sellaisen syyn vuoksi kykene asumaan siellä ilman perhehoitoa, laitospalveluja tai asumispalveluja, voi hakea näitä palveluja ja näiden lisäksi tarvitsemiaan muita sosiaalipalveluja siltä hyvinvointialueelta, jonka alueella kyseinen kunta sijaitsee, samoin perusteiden kuin jos hän olisi kyseisen kunnan asukas.

Sen hyvinvointialueen, jolle hakemus on saapunut, tulee:

1) ilmoittaa salassapitosäännösten estämättä hakemuksesta ja sen käsiteltäväksi ottamisesta välittömästi sille hyvinvointialueelle, jolla on järjestämisvastuu hakijalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista;

2) käsitellä hakemus ja arvioida hakijan palvelutarve yhteistyössä järjestämisvastuussa hakemushetkellä olevan hyvinvointialueen kanssa;

3) tehdä asiassa päätös.

Hakemusta ei kuitenkaan käsitellä, jos hakija on jo tehnyt vastaavan hakemuksen jollekin muulle hyvinvointialueelle ja asian käsittely on vielä kesken.

Jos hyvinvointialue on päättänyt myöntää haetun palvelun, hakijan on ilmoitettava kahden viikon kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta, ottaako hän palvelun vastaan. Hakijan tulee lisäksi muuttaa päätöksen mukaiseen hoitopaikkaan tai asumispalveluun kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta. Jos hakija laiminlyö edellä säädettyjen määräaikaisten noudattamisen, hänen oikeutensa päätöksen mukaisiin palveluihin raukeaa.

56 §

Terveydenhuollon järjestäminen eräissä tapauksissa

Terveydenhuollon järjestämisessä hyvinvointialueen asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös hyvinvointialueen alueella sijaitsevassa kunnassa oleskeleva:

1) henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa, 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukaut-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

ta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi;

2) henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön mainitun lain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet;

3) henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa;

4) henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa; tai

5) tutkija ja työsuhteessa oleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (719/2018) mukainen lupa tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen myöntämä vastaava lupa.

57 §

Hyvinvointialueiden väliset kustannusten korvaukset

Jos hyvinvointialue antaa lakiin tai 36 §:ssä tarkoitettuun hyvinvointialueiden yhteistyösopimukseen perustuen sosiaali- tai terveyspalveluja toisen hyvinvointialueen asukkaalle, on sen hyvinvointialueen, jonka asukas henkilö on, korvattava ilman aiheutonta viivytystä palvelun antamisesta aiheutuneet kustannukset, jollei kustannusten korvaamisesta muualla toisin säädetä tai jolleivät hyvinvointialueet toisin sovi. Kustannuksilla tarkoitetaan toteutuneita kuluja, jotka ovat aiheutuneet palvelun antamisesta ja joista on vähennetty palvelusta kertyneet toimintatulot.

Edellä säädettyä ei sovelleta terveydenhuoltolain 16 §:ssä tarkoitettuun kouluterveydenhuoltoon, 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijaterveydenhuoltoon eikä 17 a §:ssä tarkoitettuihin opiskeluhuollon psykologipalveluihin eikä sosiaalihuoltolain 27 c §:ssä tarkoitettuihin opiskeluhuollon kuraattoripalveluihin.

Palvelujen korvausperusteista sekä kustannusten laskutuksesta ja maksamisesta voidaan säättää tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

58 §

Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille. Näistä asiakas- ja potilastiedoista ja niiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastie-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), julkisuuslaissa ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Hyvinvointialueen terveydenhuollon toimintayksiköissä saa käsitellä hyvinvointialueen rekisteriin kuuluvia potilaan hoidon toteuttamisen kannalta välttämättömiä potilastietoja salassapitosäännösten estämättä. Hyvinvointialueen sosiaalihuollon toimintayksiköissä saa käsitellä hyvinvointialueen rekisteriin kuuluvia sosiaalihuollon toteuttamisen kannalta välttämättömiä asiakastietoja salassapitosäännösten estämättä. (Uusi)

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan on tallennettava asiakas- ja potilastiedot hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja tai muita teknisiä rajapintoja käyttäen. Yksityisen palveluntuottajan on varmistettava asiakas- ja potilastietojen virheettömyys ennen tietojen tallentamista.

Hyvinvointialue saa luovuttaa järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavalle yksityiselle palveluntuottajalle salassapitosäännösten estämättä hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereissä olevia asiakas- ja potilastietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan palvelun tuottamiseksi ja toteuttamiseksi.

59 §

Täydennyskoulutusvelvollisuus ja jatkuva ammatillinen kehittyminen

Hyvinvointialueen tulee seurata sen sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön, mukaan lukien sen yksityisen palveluntuottajan palveluksessa olevan henkilöstön, jolta hyvinvointialue hankkii palveluja, ammatillista kehittymistä ja huolehtia siitä, että henkilöstö osallistuu riittävästi oman alansa täydennyskoulutukseen. Henkilöstön täydennyskoulutuksessa on otettava huomioon henkilöstöön kuuluvien peruskoulutuksen pituus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarvittaessa tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

60 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimuksesta ja aluevalituksesta hyvinvointialueen viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 luvussa.

Muutoksenhausta valtion viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Valtioneuvoston 38 §:n perusteella tekemää päätöstä hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu, ellei hallintotuomioistuimien toisin päättä.

Muutoksenhausta uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä keskeyttämisuhan asettamista ja täytäntöön pantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä uhkasakkoissa (1113/1990) säädetään.

Muutoksenhausta 12 ja 13 §:ssä tarkoitettua hankintaa koskevassa asiassa säädetään hankintalain 16 luvussa. Markkinaoikeus voi hankintalain 146 §:ssä tarkoitettua valituksen käsittelyn yh-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

teydessä tutkia myös tämän lain 3 luvussa tarkoitettujen yksityistä palveluntuottajaa koskevien edellytysten ja vaatimusten noudattamisen hankinnassa. Jos hankinnassa on menetelty edellä mainittujen säännösten vastaisesti, markkinaoikeus voi määrätä hankintalain 154 §:ssä tarkoitettun seuraamuksen. (Uusi)

61 §

Viivästyskorko

Jos 57 §:ssä tarkoitettua korvausta ei ole suoritettu viimeistään eräpäivänä, saadaan vuotuista viivästyskorkoa periä eräpäivästä lukien enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukaan. Viivästyskoron maksamisen perusteena oleva eräpäivä voi olla aikaisintaan 30 vuorokauden kuluttua korvauksen määräytymisen perusteena olevan laskun vastaanottamisesta.

62 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

3.

Laki

pelastustoimen järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää turvallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhdenmukaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut koko maassa.

Tätä lakia sovelletaan hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) tarkoitetun hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan pelastustoimen järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan. Tässä laissa pelastustoimella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia pelastuslaissa (379/2011) tai muussa laissa säädettyjä pelastustoimen sekä pelastusviranomaisten tehtäviä.

Tätä lakia sovelletaan myös ~~Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueisiin ja~~ Helsingin kaupunkiin, ellei tässä laissa toisin säädetä.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa tarkoitettuja pelastustoimen palveluja järjestettäessä ja tuottaessa on noudatettava, mitä niistä säädetään pelastuslaissa ja muussa pelastustoimen lainsäädännössä.

Hyvinvointialueen järjestämisen pelastustoimen rahoituksesta säädetään hyvinvointialueiden rahoituksesta annetussa laissa (/).

Helsingin kaupungin ja Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueiden pelastustoimen järjestämisvastuusta sekä Helsingin kaupungin hallinnon ja talouden sekä tarkastuksen järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 §

Pelastustoimen palvelutaso

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen.

Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

2 luku

Pelastustoimen järjestäminen

4 §

Järjestämisvastuu pelastustoimessa

Hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään. Järjestämisvastuun sisällöstä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä.

5 §

Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin

Jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella, seuraavia pelastustoimeen kuuluvia hyvinvointialueen tehtäviä voidaan koota hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi:

- 1) valtakunnalliset ja alueelliset tilanne- ja johtokeskusjärjestelyt ja muu pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius;
- 2) kemiallisten ja säteilytilanteiden ja muun vaativan pelastustoiminnan edellytyksenä oleva erityisvalmius;
- 3) merellinen pelastustoiminta;
- 4) öljyvahinkojen torjunta merialueen rannikolla ja saaristossa sekä laajoilla sisävesialueilla;
- 5) pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun antamisen tai vastaanottamisen edellytyksenä oleva erityisvalmius;
- 6) pelastustoimen poikkeusoloihin varautumisen edellytyksenä olevat materiaaliset valmiudet ja poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluiden alueellinen koordinaatio.

Hyvinvointialue, jonka järjestettäväksi tehtävä on osoitettu, vastaa hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaisesti tehtävään kuuluvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä, tuottamistavasta, tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta sekä viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. Muilla hyvinvointialueilla ei ole päätösvaltaa 1 momentissa tarkoitetuista palveluista, eivätkä ne saa järjestää, tuottaa tai hankkia muualta mainittuja palveluja. Kukin hyvinvointialue vastaa kuitenkin tehtäviensä rahoituksesta ja ne ovat velvollisia korvaamaan kootusta tehtävästä ja siihen kuuluvista palveluista ja muista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. **Kootun tehtävän kustannusten jakamisen perusteista sekä koottuun tehtävään sisältyvien palvelujen ja muiden toimenpiteiden korvausperusteista voidaan säätää tarkemmin sisäministeriön asetuksella.**

Koottavista tehtävistä sekä niistä hyvinvointialueista, joihin tehtävät kootaan, voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Ennen valtioneuvoston asetuksen antamista on kuultava niitä hyvinvointialueita, joita asia koskee.

6 §

Pelastustoimen palvelutasopäätös

Aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitettävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit sekä määriteltävä toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös 8 §:ssä tarkoitettujen valtioneuvoston vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Päätökseen tulee myös sisältyä suunnitelma palvelutason kehittämistä. Päätöksen tulee olla voimassa määräajan.

Hyvinvointialueen on tehtävä uusi palvelutasopäätös, jos uhkat, riskit tai 8 §:ssä tarkoitettujen valtioneuvoston vahvistamat strategiset tavoitteet muuttuvat oleellisesti.

Hyvinvointialueen on pyydettävä palvelutasopäätöksestä ennen sen hyväksymistä aluehallintoviraston lausunto. Aluevaltuuston hyväksymä palvelutasopäätös on toimitettava **arvioitavaksi** aluehallintovirastolle. ~~Jos palvelutasopäätös aluehallintoviraston arvion perusteella on puutteellinen, aluehallintovirasto voi palauttaa sen hyvinvointialuetta kuultuaan hyvinvointialueella täydennettäväksi. Puutteiden korjaamiselle on asetettava määräaika.~~

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä palvelutasopäätösten sisällön perusteista, rakenteesta ja seurannasta sekä aluehallintoviraston suorittamasta arvioinnista.

3 luku

Ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

7 §

Pelastustoimen yleinen ohjaus, suunnittelu ja kehittäminen

Sisäministeriö johtaa, ohjaa ja valvoo yleisesti pelastustointia ja sen palvelujen saatavuutta ja tasoa.

Sisäministeriön tehtävänä on huolehtia myös pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja järjestelyistä sekä kehittää eri ministeriöiden ja toimialojen yhteistoimintaa pelastustoimessa.

Aluehallintovirasto tukee sisäministeriötä 1 ja 2 momentissa säädetyissä tehtävissä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Sisäministeriön ja aluehallintoviraston tehtävistä sekä eri ministeriöiden ja toimialojen valtakunnallisesta yhteistoiminnasta pelastustoimessa voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia ja muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle. Tavoitteiden tulee perustua 15 §:ssä tarkoitettuun sisäministeriön selvitykseen sekä mahdollisiin muihin pelastustoimen toimintaa ja taloutta koskeviin seurantatietoihin. Lisäksi tavoitteissa on otettava huomioon valtioneuvoston asettamat julkisen talouden finanssipoliittiset tavoitteet.

Valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä:

- 1) tavoitteet pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisen toteutumisen ja palvelujen vaikuttavuuden turvaamiseksi sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi;
- 2) tavoitteet turvallisuuden edistämiseksi ja hyvinvointialueiden ja kuntien ja muiden toimijoiden väliselle tätä koskevalle yhteistyölle pelastustoimessa;
- 3) pelastustoimen kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet;
- 4) pelastustoimen tiedonhallinnan kehittämisen valtakunnalliset strategiset tavoitteet;
- 5) tavoitteet hyvinvointialueiden väliselle yhteistyölle pelastustoimessa;
- 6) tavoitteet hyvinvointialueiden pelastustoimen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden lisäämiselle;
- 7) yleiset linjaukset pelastustoimen laajakantoisista investoinneista;
- 8) tavoitteet pelastustoimen alueellisen ja valtakunnallisen valmiuden ja varautumisen toteuttamiseksi.

Valtakunnalliset tavoitteet voivat koskea myös muita pelastustoimen kehittämiseksi tarpeellisia asioita.

Valtioneuvoston vahvistamien valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava ja arvioitava vuosittain. Tavoitteita on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman hyvinvointialueen esitykseen taikka sisäministeriön tai valtionvarainministeriön aloitteeseen.

9 §

Pelastustoimen neuvottelukunta

Sisäministeriön yhteydessä toimii pelastustoimen neuvottelukunta. Sen tehtävänä on:

- 1) seurata ja arvioida pelastustoimen järjestämisen kehitystä;
- 2) tehdä ehdotuksia pelastustoimen valtakunnallisiksi tavoitteiksi sekä käsitellä 8 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sisäministeriön aloitteiden ja hyvinvointialueiden esitykset niiden muuttamiseksi;
- 3) edistää pelastustoimen tiedonhallinnan strategisten tavoitteiden toteutumista;
- 4) käsitellä hyvinvointialueiden pelastustoimea koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita ja muita pelastustoimen kehittämistarpeita;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5) käsitellä muita periaatteellisesti tärkeitä ja laajakantoisia hyvinvointialueiden pelastustoimia koskevia valtion toimenpiteitä;

6) edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä.

Valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on hyvinvointialueiden sekä sisäministeriön ja muiden hyvinvointialueiden tehtävien ohjaamisesta vastaavien ministeriöiden edustus. Neuvottelukunnassa voi olla jaostoja.

Neuvottelukunnan tehtävistä, kokoonpanosta ja jaostoista voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Sisäministeriön neuvottelut hyvinvointialueen kanssa

Sisäministeriö neuvottelee erikseen kunkin hyvinvointialueen kanssa vuosittain hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustoimen tehtävien toteuttamisesta. Valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Neuvottelujen tarkoituksena on yhteisen tilannekuvan tarkastelu, hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus erityisesti 8 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen.

Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

Seuranta, arviointi, tavoitteiden asettaminen sekä toimenpide-ehdotukset koskevat seuraavia asiakokonaisuuksia:

- 1) pelastustoimen valtakunnallisten tavoitteiden ja strategioiden huomioon ottaminen;
- 2) pelastustoimen palvelujen tuottamistavat;
- 3) pelastustoimen palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus;
- 4) toimintaympäristön muutosten huomioon ottaminen;
- 5) turvallisuuden edistäminen ja tätä koskeva yhteistyö valtakunnallisten ja alueellisten viranomaisten, kuntien ja muiden toimijoiden kanssa;
- 6) pelastustoimen palvelujen tuottavuus ja kustannusvaikuttavuus sekä hyvinvointialueen kustannusten kehitys ja rahoituksen riittävyys;
- 7) pelastustoimen investoinnit ja hyvinvointialueen alustava esitys investointisuunnitelmaksi;
- 8) pelastustoimen tiedonhallinta;
- 9) yhteistyö ja työnjako muiden hyvinvointialueiden kanssa;
- 10) pelastustoimen omavalvonta;
- 11) tarpeen mukaan muut kuin 1—10 kohdassa tarkoitettujen pelastustoimen järjestämiseen liittyvät asiat.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden toteutumiseen ja edellisissä neuvotteluissa käsiteltyihin asioihin. Tässä hyödynnetään 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä sekä 14 §:ssä tarkoitettua aluehallintoviraston asiantuntija-arvioita.

Sisäministeriö laatii yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa asiakirjan käydyistä neuvotteluista. Asiakirjaan kirjataan pelastustoimen järjestämisen kokonaisuuden toteutuminen. Lisäksi asia-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kirjassa todetaan neuvotteluissa käsitellyt asiat sekä ministeriöiden mahdollisesti antamat toimenpidesuosituksukset. Asiakirja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

11 §

Investointisuunnitelman pelastustoimen osasuunnitelma

Hyvinvointialueen velvollisuudesta laatia investointisuunnitelma ja toimittaa sitä koskeva esitys kalenterivuositain sosiaali- ja terveysministeriölle, sisäministeriölle ja valtiovarainministeriölle säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä. Sen lisäksi, mitä mainitussa pykälässä säädetään, hyvinvointialueen investointisuunnitelman pelastustoimea koskevan osan (*pelastustoimen osasuunnitelma*) tulee perustua tämän lain 8 §:ssä tarkoitettuihin valtakunnallisiin strategisiin tavoitteisiin sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuusuhkiin ja muihin uhkiiin. Hyvinvointialueen on valittava pelastustoimen osasuunnitelmaan hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset, ja siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen.

Sisäministeriö tekee päätöksen hyvinvointialueen investointisuunnitelmaa koskevaan esitykseen sisältyvän pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymisestä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 26 §:n 4 momentissa tarkoitetussa tilanteessa. Sisäministeriö voi jättää pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymättä, jos:

1) siinä ei ole osoitettu rahoitusta kaikille siihen sisältyville investoinneille ja investointia vastaaville sopimuksille;

2) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä; tai

3) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus taikka luovutus ei edistäisi pelastustoimen kustannusvaikuttavaa järjestämistä.

Pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymisestä päättäessään sisäministeriö arvioi 2 momentin 1—3 kohdan mukaisten kriteerien täyttymistä vain osasuunnitelman ensimmäisen tilikauden osalta. **Vaikutuksiltaan laajakantoisella** investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä tällaisella luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta, **jolla olisi pitkäkestoisia ja merkittäviä vaikutuksia pelastustoimen tehtävien ja palvelujen toteuttamistapaan, saatavuuteen, saavutettavuuteen tai laatuun hyvinvointialueella tai** joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon **ja yhteistyöhön**. Taloudellisesti merkittävällä investoinnilla ja investointia vastaavalla sopimuksella sekä luovutuksella tarkoitetaan sellaista hanketta **tai hankkeen osaa**, joka vaikuttaisi hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla **vaikuttamalla hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita pelastustoimen hankkeita tai järjestää väestön tarpeenmukaiset pelastustoimen palvelut**.

Pelastustoimen osasuunnitelman hyväksymättä jättämisen johdosta sovellettavasta menettelystä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 26 §:n 5 ja 6 momentissa.

Hyvinvointialue saa toteuttaa pelastustoimen investoinnin tai pelastustoimen investointia vastaavan sopimuksen taikka pelastustoimen toimitilan, kiinteistön tai muun pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutuksen vain, jos se sisältyy sisäministeriön hyväksymään pelastustoimen osasuun-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

nitelmaan ensimmäiselle tilikaudelle. Hyvinvointialueen on hyvinvointialueesta annetun lain 48 §:ssä tarkoitetulla omistajaohjauksella huolehdittava, että mainitun lain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointialuekonsernin pelastustoimen investointi tai pelastustoimen investointia vastaava sopimus taikka pelastustoimen pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutus ei ole ristiriidassa hyväksytyyn pelastustoimen osasuunnitelman kanssa. Tässä momentissa säädettyä ei sovelleta Helsingin kaupunkiin.

12 §

Sisäministeriön aloite hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä

Sisäministeriö voi tehdä aloitteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitetun lisärahoituksen myöntämiseksi hyvinvointialueelle ja lisärahoituksen ehdoista siten kuin mainitun lain 26 §:ssä säädetään.

13 §

Hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuus

Hyvinvointialueen on seurattava järjestämisvastuullaan olevan pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta, kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan pelastustoimen tietojohdattamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen, kehittämisen ja päätöksenteon tukena.

Hyvinvointialueen on laadittava vuosittain selvitys pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta alueellaan. Selvityksessä on kuvattava ja arvioitava, miten pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet, sekä mahdolliset sisäministeriön antamat toimenpidesuosituksot on otettu huomioon hyvinvointialueella. Lisäksi selvitykseen on sisällytettävä hyvinvointialueen alustava esitys 11 §:ssä tarkoitetuksi investointisuunnitelman pelastustoimea koskevaksi osaksi. Selvitys tulee toimittaa sisäministeriölle ja asianomaiselle aluehallintovirastolle.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun seurannan vähimmäistietosisällöstä, 2 momentissa tarkoitettuun selvitykseen tulevista tiedoista sekä ajankohdasta, jolloin selvitys on toimitettava sisäministeriölle ja aluehallintovirastolle.

14 §

Aluehallintoviraston asiantuntija-arvio

Aluehallintovirasto valmistelee alueellaan pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen tason riittävyyden arvioimiseksi hyvinvointialueittain vuosittain asiantuntija-arvion. Asiantuntija-arvioissa tarkastellaan ja arvioidaan pelastustoimen palvelutasoa tehtäväkohtaisesti, pelastustoimen palvelujen tarvetta, saatavuuden sekä laadun toteutunutta ja arvioitua tulevaa kehitystä, investointien tarvetta ja vaikutuksia. Asiantuntija-arviot toimitetaan sisäministeriölle ja julkaistaan julkisessa tietoverkossa.

Aluehallintovirastojen arvioista kootaan sisäministeriölle valtakunnallinen asiantuntija-arvio. Valtakunnallisen asiantuntija-arvion kokoamisesta vastaava aluehallintovirasto hyödyntää valta-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kunnallisen asiantuntija-arvion laatimisessa muiden aluehallintovirastojen arvioita sekä hyvinvointialueiden 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuja selvityksiä. Aluehallintoviraston oikeudesta saada tietoja hyvinvointialueilta säädetään 19 §:ssä. Valtakunnallisen asiantuntija-arvion kokoomisesta vastaavasta aluehallintovirastosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tiedoista, joiden tulee sisältyä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin aluehallintovirastojen asiantuntija-arvioihin sekä ajankohdasta, jolloin ne on toimitettava sisäministeriölle.

15 §

Sisäministeriön vuosittainen selvitys

Sisäministeriö laatii vuosittain valtakunnallisen selvityksen, jossa arvioidaan tarpeita ja uhkia vastaavien pelastustoimen palvelujen toteutumista ja rahoituksen tason riittävyttä. Selvityksessä hyödynnetään 13 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialueiden selvityksiä ja 14:ssä tarkoitettua aluehallintovirastojen asiantuntija-arviota. Selvityksen tulee sisältää ehdotus tarvittavista toimenpiteistä julkisen talouden suunnitelman, valtion talousarvion sekä 8 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimen valtakunnallisten strategisten tavoitteiden laatimista sekä muuta valtakunnallista ohjausta varten.

4 luku

Oma- ja viranomaisvalvonta

16 §

Hyvinvointialueen pelastustoimen oma- ja viranomaisvalvonta

Hyvinvointialueen on tämän lain mukaisessa toiminnassaan varmistettava oma- ja viranomaisvalvonnalla tehtäviensä lainmukainen hoitaminen. Hyvinvointialueen on varmistettava pelastustoimen palvelujen saatavuus, laatu ja vaikuttavuus. Tehtävien ja palvelujen oma- ja viranomaisvalvonta on toteutettava osana niiden järjestämistä ja tuottamista.

Hyvinvointialueen on laadittava järjestämisvastuuseensa kuuluvista pelastustoimen tehtävistä ja palveluista oma- ja viranomaisvalvontaohjelma. Ohjelmassa tulee määritellä, miten 1 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden noudattaminen kokonaisuutena järjestetään ja toteutetaan. Oma- ja viranomaisvalvontaohjelmassa on todettava, miten pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja toteutumista, laatua sekä vaikuttavuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan.

Oma- ja viranomaisvalvontaohjelma sekä oma- ja viranomaisvalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava julkisessa tietoverkossa ja muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oma- ja viranomaisvalvontaohjelman yleisestä sisällöstä ja laatimisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

17 §

Pelastustoimen valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Sisäministeriö vastaa pelastustoimen yleisestä valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta. Aluehallintovirasto valvoo pelastustointa sekä pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan.

18 §

Pelastustoimen palvelutason valvonta

Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa, että hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutaso on riittävä.

Jos palvelutasossa on aluehallintoviraston arvion mukaan huomattavia puutteita tai epäkohtia eikä niitä korjata aluehallintoviraston asettamassa määräajassa, aluehallintovirasto voi määräajassa velvoittaa hyvinvointialueen oikaisemaan sen, mitä on tehty tai lyöty laimin.

Määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Uhkasakosta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

19 §

Tiedonsaantioikeus

Hyvinvointialueen tulee antaa sisäministeriölle ja aluehallintovirastolle niiden pyytämät välttämättömät tiedot ja selvitykset tässä laissa niille säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi. Tiedot ja selvitykset on annettava maksutta ja sen estämättä, mitä tietojen salassapitovelvollisuudesta säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimuksesta ja aluevalituksesta hyvinvointialueen viranomaisen päätökseen säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 16 luvussa.

Muutoksenhausta valtion viranomaisen tämän lain nojalla tekemään päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Muutoksenhausta uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen säädetään uhkasakkolaissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

21 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

4.

Hyvinvointialue- ja maakuntajakolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Maakuntajako ja hyvinvointialueet

Suomi jakaantuu maakuntiin. Maakuntaan kuuluu vähintään kaksi kuntaa.

Suomi jakaantuu hyvinvointialueisiin. Niiden itsehallinnosta säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (/). Hyvinvointialueen alueena on maakunta. Uudenmaan maakunnan alueella voi kuitenkin olla useampi kuin yksi hyvinvointialue, jos se on tarpeen alueen väestömäärän tai muun vastaavan perustellun syyn takia. Hyvinvointialue on muodostuttava yhtenäisestä alueesta, joka muodostaa toiminnallisen kokonaisuuden.

Hyvinvointialueen muuttaminen, hyvinvointialueiden yhdistyminen ja hyvinvointialueen jakaminen muuttaa 1 momentissa tarkoitettua maakuntajakoa hyvinvointialueen tai hyvinvointialueiden muutosta vastaavasti.

2 §

Hyvinvointialueen muuttaminen

Tässä laissa *hyvinvointialueen muuttamisella* tarkoitetaan hyvinvointialueiden yhdistymistä ja kunnan siirtämistä kuuluvaksi toisen hyvinvointialueen alueella olevaan maakuntaan.

Hyvinvointialueiden yhdistymisellä tarkoitetaan hyvinvointialueiden muuttamista, jossa:

1) yksi tai useampi hyvinvointialue lakkaa ja yhdistyy olemassa olevaan hyvinvointialueeseen;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 2) hyvinvointialueet lakkaavat ja ne yhdistetään perustamalla uusi hyvinvointialue; taikka
- 3) hyvinvointialue jaetaan kahden tai useamman hyvinvointialueen kesken siten, että jaettava hyvinvointialue lakkaa.

Hyvinvointialueita voidaan muuttaa myös siten, että kunta siirretään kuuluvaksi toiseen maakuntaan, jolloin hyvinvointialueiden lukumäärä ei muutu (*kunnan siirtäminen*).

3 §

Maakuntajaon vaikutukset valtion hallintoon

Valtion viranomaisten toimialueiden tulee, jollei erityisistä syistä muuta johdu, perustua 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuun maakuntajakoon niin, että viranomaisen toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta maakunnasta taikka, jos toimialue on pienempi kuin maakunta niin, että viranomaisen toimialue on kokonaisuudessaan yhden maakunnan alueella.

4 §

Kuntajaon muutosten huomioon ottaminen

Jos kunta lakkaa kuntarakennelaisa (1698/2009) tarkoitettujen kuntien yhdistymisen seurauksena, valtioneuvosto päättää mainitun lain 35 §:n mukaisesti, mihin maakuntaan uusi kunta kuuluu.

2 luku

Hyvinvointialueen muuttaminen

5 §

Hyvinvointialueen muuttamisen edellytykset

Hyvinvointialuetta voidaan muuttaa, jos hyvinvointialueet täyttävät muutoksen jälkeen 1 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset ja muutos parantaa:

- 1) hyvinvointialueen toiminnallisia ja taloudellisia edellytyksiä vastata palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta tai muuten edistää hyvinvointialueen toimintakykyä; taikka

- 2) hyvinvointialueen asukkaiden palveluja tai elinolosuhteita.

Hyvinvointialuetta muutettaessa tulee pyrkiä kielellisesti yhteensopiviin alueisiin, joilla turvataan suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet saada palveluja omalla kielellään samanlaisten perusteiden mukaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6 §

Hyvinvointialueen muuttamisen vireillepano

Esityksen hyvinvointialueen muuttamisesta voi tehdä muutoksen kohteena oleva hyvinvointialue tai muutoksen kohteena olevalla alueella oleva kunta. Esitys on toimitettava valtiovarainministeriölle.

Valtiovarainministeriö voi panna hyvinvointialueen muuttamisen vireille määräämällä toimitettavaksi 8 §:ssä tarkoitetun selvityksen hyvinvointialueen muuttamisesta.

Hyvinvointialueesta annetun lain 122 §:ssä tarkoitetussa hyvinvointialueen arviointimenetelyssä ollutta hyvinvointialuetta koskeva selvitys hyvinvointialueen muuttamisesta voi tulla vireille myös mainitussa pykälässä tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.

7 §

Hyvinvointialueen muuttamista koskevan esityksen sisältö

Hyvinvointialueen tai kunnan tekemässä hyvinvointialueen muuttamista koskevassa esityksessä on perusteltava hyvinvointialueen muuttamisen tarve ja selvitettävä, miten 5 §:ssä säädetyt hyvinvointialueen muuttamisen edellytykset täyttyvät.

Hyvinvointialueiden yhteiseen esitykseen hyvinvointialueiden yhdistymisestä on liitettävä aluevaltuustojen yhtäpitävät päätökset esityksestä ja siihen liittyvä selvitys:

- 1) hyvinvointialueiden muuttamisen toteuttamistavasta ja ajankohdasta;
- 2) yhdistymisen perusteella syntyvän uuden hyvinvointialueen hallinnon järjestämisen periaatteista;
- 3) uuden hyvinvointialueen ja tarvittaessa uuden maakunnan nimestä;
- 4) yhdistyvien hyvinvointialueiden palvelujärjestelmien yhteensovittamisen periaatteista;
- 5) uuden hyvinvointialueen taloudenhoidon yleisistä periaatteista;
- 6) asukkaiden vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien toteuttamisen keinoista uudella hyvinvointialueella.

Hyvinvointialueen muuttamista koskevan esityksen valmistelun toteuttamisesta yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa säädetään työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetussa laissa (449/2007).

8 §

Hyvinvointialueen muuttamista koskevan aluejakoselvityksen määrääminen

Valtiovarainministeriö voi määrätä toimitettavaksi aluejakoselvityksen hyvinvointialueen muuttamisesta. Aluejakoselvitystä varten ministeriö asettaa muutoksen kohteena olevia hyvinvointialueita ja siirrettäväksi ehdotettua kuntaa kuultuaan yhden tai useamman aluejakoselvittäjän.

Aluejakoselvitys hyvinvointialueen muuttamisesta voidaan määrätä toimitettavaksi:

- 1) valtiovarainministeriön aloitteesta;
- 2) hyvinvointialueen tai kunnan esityksestä;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 3) jos vähintään 20 prosenttia hyvinvointialueen äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen hyvinvointialueen muuttamista koskevan aluejakoselvityksen toimittamisesta;
- 4) hyvinvointialueesta annetun lain 122 §:ssä tarkoitetun arviointiryhmän esityksestä.

9 §

Hyvinvointialueen muuttamista koskevan aluejakoselvityksen toimittaminen

Hyvinvointialueiden on osallistuttava hyvinvointialueiden muuttamista koskevan aluejakoselvityksen ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitetun aluejakoselvittäjän ehdotuksen valmisteluun. Aluejakoselvittäjä laatii ehdotuksen hyvinvointialueen muuttamisesta sekä 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyvinvointialueiden yhdistymiseen liittyvästä selvityksestä tai 19 §:ssä tarkoitettua kunnan siirtämiseen liittyvästä hyvinvointialueiden välisestä taloudellisesta selvityksestä.

Jos aluejakoselvittäjä katsoo selvityksen perusteella hyvinvointialueiden muuttamisen tarpeelliseksi, hänen on tehtävä muutoksen kohteena olevien hyvinvointialueiden valtuustoille ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuustolle ehdotus hyvinvointialueen muuttamisesta. Ehdotus käsitellään muutoksen kohteena olevien hyvinvointialueiden aluevaltuustoissa ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuustossa.

Aluejakoselvittäjän on toimitettava esityksensä hyvinvointialueen muuttamisesta valtiovarainministeriölle ja liitettävä siihen muutoksen kohteena olevien hyvinvointialueiden aluevaltuustojen ja muutoksen kohteena olevan kunnan valtuuston aluejakoselvittäjän ehdotuksesta antamat lausunnot.

Aluejakoselvittäjä voidaan ottaa virkasuhteeseen. Aluejakoselvittäjään, jota ei ole otettu virkasuhteeseen, sovelletaan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä sekä vahingonkorvauslain (412/1974) säännöksiä julkisyhteisön ja virkamiehen korvausvastuusta. Tehtävään määrättävällä henkilöllä tulee olla tehtävän hoitamiseen riittävä asiantuntemus ja kokemus. Aluejakoselvittäjällä on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta tehtävänsä suorittamista varten välttämättömät hyvinvointialueiden ja hyvinvointialuekonserniin kuuluvien yhteisöjen hallintoa ja taloutta koskevat tiedot sekä muuta apua.

Aluejakoselvityksen toimittamisesta aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtion varoista.

10 §

Päätöksenteon edellytykset

Valtioneuvosto päättää valtiovarainministeriön esittelystä hyvinvointialueen muuttamisesta. Päätös voidaan tehdä, jos 5 §:ssä tarkoitetut hyvinvointialueen muuttamisen edellytykset täyttyvät.

Hyvinvointialueen yhdistymistä koskeva päätös edellyttää lisäksi, että yhdistyminen perustuu yhdistyvien hyvinvointialueiden yhteiseen esitykseen tai aluejakoselvittäjän ehdotukseen, joka on hyväksytty yhdistyvien hyvinvointialueiden aluevaltuustossa. Hyvinvointialueen arviointimenettelyssä olleen hyvinvointialueen yhdistymisestä voidaan päättää aluejakoselvittäjän esityksestä aluevaltuuston vastustuksesta huolimatta. Hyvinvointialueen arviointimenettelyn edellytyksistä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 123 §:ssä ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 27 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valtiovarainministeriön on hyvinvointialueen muuttamista koskevaa päätöstä valmistellensa kuultava niitä hyvinvointialueita ja kuntia, joita muutos koskee, sekä selvitettävä, miten muutos vaikuttaa valtion viranomaisten toimialuejakoon ja Euroopan unionin toiminnassa noudatettaviin aluejakoihin. Jos hyvinvointialueen yhdistyessä uudelle hyvinvointialueelle aiotaan antaa nimi, joka ei ole ollut aiemmin hyvinvointialueen nimenä, nimestä on ennen hyvinvointialueiden yhdistymistä koskevan päätöksen tekemistä hankittava Kotimaisten kielten keskuksen lausunto.

11 §

Päätös hyvinvointialueen muuttamisesta

Päätös hyvinvointialueen muuttamisesta on tehtävä ennen muutoksen voimaantuloa edeltävän vuoden kesäkuun loppua. Jos hyvinvointialueen muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan aluevaalit, päätös hyvinvointialueen muuttamisesta on tehtävä vaalivuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä. Samassa yhteydessä päätetään hyvinvointialueen muutosta vastavasta 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun maakuntajaon muutoksesta.

Hyvinvointialueen muutos on määrättävä tulemaan voimaan kalenterivuoden alusta. Kunnan siirtämistä koskeva maakuntajaon muutos on määrättävä tulemaan voimaan sitä vuotta seuraavan kalenterivuoden alusta, jona toimitetaan seuraavat aluevaalit.

Päätökset hyvinvointialueen muuttamisesta sekä maakuntajaon muuttamisesta on julkaistava Suomen säädöskokoelmassa ja toimitettava julkaistavaksi muutoksen kohteena olevilla hyvinvointialueilla siten kuin hyvinvointialueen ilmoitukset hyvinvointialueella julkaistaan. Päätökset hyvinvointialueen muutoksen hylkäämisestä sekä maakuntajaon muutoksen hylkäämisestä on annettava erikseen tiedoksi esityksen tekijälle.

3 luku

Hyvinvointialueen hallinnon muodostaminen

12 §

Aluevaltuuston muodostaminen kesken vaalikauden

Hyvinvointialueiden yhdistymisestä tehdyn valtioneuvoston päätöksen jälkeen yhdistyvien hyvinvointialueiden aluevaltuustot valitsevat keskuudestaan uuden hyvinvointialueen aluevaltuustoon valtuutetut ja varavaltuutetut aluevaalikauden loppuun kestäväksi toimikaudeksi.

Uuden hyvinvointialueen aluevaltuustoon valitaan valtuutettuja hyvinvointialueesta annetun lain 24 §:ssä säädetty asukasluvun mukaan määräytyvä vähimmäismäärä. Valtuutettuja valitaan kultakin yhdistyvältä hyvinvointialueelta niiden asukaslukujen suhteen mukaan määräytyvä määrä. Aluevaltuustossa edustettuina olevien ryhmien ääniosuuksien tulee valittaessa vastata yhdistyvien hyvinvointialueiden aluevaltuustoissa edustettuina olevien eri ryhmien aluevaaleissa saama ääniosuus uuden hyvinvointialueen alueella vaalilaissa (714/1998) säädetyn suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

13 §

Uuden hyvinvointialueen aluehallitus

Edellä 12 §:ssä tarkoitettu uuden hyvinvointialueen aluevaltuusto valitsee ensimmäisessä kokouksessaan uuden hyvinvointialueen aluehallituksen jäsenet ja varajäsenet. Uuden hyvinvointialueen aluevaltuuston ensimmäisen kokouksen kutsuvat koolle ja kokouksen valmistelusta vastaavat yhdistyvien hyvinvointialueiden aluehallitukset yhdessä.

Uuden hyvinvointialueen aluehallitus huolehtii uuden hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon järjestämisen valmistelusta. Aluehallituksen toimikausi alkaa heti valinnan jälkeen.

Uuden hyvinvointialueen aluehallituksesta on muuten voimassa, mitä aluehallituksesta säädetään.

14 §

Hyvinvointialueen muutoksen huomioon ottaminen vaaleissa

Jos hyvinvointialueen muutoksen voimaantuloa edeltävänä vuonna toimitetaan aluevaalit, ne on toimitettava muutoksen kohteena olevilla hyvinvointialueilla uusien hyvinvointialueiden mukaisesti.

Hyvinvointialueiden yhdistyessä 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana vaalilain 12 a §:ssä tarkoitettuna aluevaalilautakuntana toimii vaalivuoden alusta lukien kyseisten hyvinvointialueiden aluevaalilautakunnista yhdistetty aluevaalilautakunta, jonka puheenjohtajana toimii suurimman yhdistyvän hyvinvointialueen aluevaalilautakunnan puheenjohtaja. Tällaisen aluevaalilautakunnan työskentelyyn sovelletaan, mitä vaalilain 12 b §:ssä säädetään.

Jos hyvinvointialueiden muutos, jossa hyvinvointialue jaetaan kahden tai useamman hyvinvointialueen kesken ja hyvinvointialue lakkaa taikka jossa kunta siirretään maakunnasta toiseen, tulee voimaan 1 momentissa tarkoitettuna ajankohtana, vastaanottavan hyvinvointialueen aluevaltuuston on valittava kyseisen hyvinvointialueen aluevaalilautakunnan vaalilain 12 a §:n mukaan kuuluvien jäsenten lisäksi yksi tai useampi jäsen tai varajäsen, jos siirrettävän hyvinvointialueen osan tai kunnan asukasluvun suhde hyvinvointialueen asukaslukuun tätä edellyttää.

15 §

Muiden luottamushenkilöiden toimikausi ja viranhaltijoiden viranhoidon alkaminen

Yhdistyvien hyvinvointialueiden luottamushenkilöiden toimet päättyvät hyvinvointialueen muutoksen tullessa voimaan.

Uuden hyvinvointialueen luottamushenkilöt ja viranhaltijat ryhtyvät hoitamaan toimiaan uuden aluevaltuuston päättämästä ajankohdasta, kuitenkin viimeistään hyvinvointialueen muutoksen tullessa voimaan.

Uuden hyvinvointialueen tarkastuslautakunta ja tilintarkastajat tarkastavat yhdistyvien hyvinvointialueiden tarkastuslautakuntien ja tilintarkastajien valmistelun pohjalta yhdistyvien hyvinvointialueiden hallinnon ja talouden hyvinvointialueen muutoksen voimaantuloa edeltävältä vuodelta siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain 14 luvussa säädetään. Tarkastus koskee myös hyvinvointialueen muutoksen valmistelua.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

4 luku

Hyvinvointialueen muutoksen vaikutukset

16 §

Henkilöstön asema

Hyvinvointialueen muutos, joka johtaa henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, katsotaan liikkeenluovutukseksi.

17 §

Omaisuuuden ja velkojen siirtyminen hyvinvointialueen lakatessa

Hyvinvointialueiden yhdistyessä siirtyvät lakkaavan hyvinvointialueen oikeudet, luvat, omaisuus, velat ja velvoitteet uudelle hyvinvointialueelle.

18 §

Lakkaavan hyvinvointialueen viranomaisen toimivalta

Hyvinvointialueiden yhdistymistä koskevan valtioneuvoston päätöksen jälkeen lakkaavan hyvinvointialueen viranomainen ei saa päättää asioista, joilla olisi merkittäviä uutta hyvinvointialuetta sitovia vaikutuksia, paitsi, jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä.

19 §

Taloudellisen selvityksen toimittaminen

Jos kunta siirretään toiseen maakuntaan, muutoksen kohteena olevien hyvinvointialueiden on toimitettava hyvinvointialueiden omaisuutta muutosalueella koskeva taloudellinen selvitys, jollei sitä muutoksen vähäisten vaikutusten vuoksi tai muusta syystä ole pidettävä tarpeettomana.

Sellainen kiinteään omaisuuteen kohdistuva vuokraoikeus tai muu käyttöoikeus sekä kiinteään omaisuuteen kiinteästi liittyvä irtain omaisuus, joka yksinomaan tai pääasiallisesti palvelee hyvinvointialueen palvelujen järjestämistä kyseisen kunnan alueella asuville, siirtyy sille hyvinvointialueelle, johon alue siirretään.

Hyvinvointialueen on korvattava 2 momentissa tarkoitettu omaisuus alueen luovuttavalle hyvinvointialueelle. Hyvinvointialueiden on sovittava siitä, miten korvauksen määrässä otetaan huomioon hyvinvointialueille muutoksesta aiheutuvia velvoitteita ja taloudellisia vaikutuksia.

Muu muutoksen kohteena olevan hyvinvointialueen omaisuus sekä varat ja velat siirtyvät toiselle hyvinvointialueelle vain, jos hyvinvointialueet niin sopivat.

Omaisuuuden sekä velkojen ja velvoitteiden jakaminen muutoksen kohteena olevien hyvinvointialueiden kesken ei saa vaarantaa velkojen eikä muiden oikeudenhaltijoiden asemaa. Jollei velkoja tai muu oikeudenhaltija ole valtio, vastuuta sitoumuksesta ei saa siirtää toiselle hyvinvointialueelle ilman kyseisen oikeudenhaltijan suostumusta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5 luku

Erinäiset säännökset

20 §

Muutoksenhaku

Valtioneuvoston päätökseen hyvinvointialueen muuttamisesta, maakuntajaon muuttamisesta, hyvinvointialueen muuttamista koskevan esityksen hylkäämisestä sekä maakuntajaon muuttamista koskevan esityksen hylkäämisestä saa hakea muutosta valittamalla muutoksen kohteena oleva hyvinvointialue ja sen jäsen.

Muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Valitus käsitellään korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

Hyvinvointialueen muuttamista koskeva valtioneuvoston päätös saadaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos korkein hallinto-oikeus kieltää täytäntöönpanon.

Hyvinvointialueen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

21 §

Erityinen muutoksenhakuoikeus hyvinvointialueen viranomaisen päätöksestä

Hyvinvointialueen viranomaisen päätöksestä, joka on tehty hyvinvointialueen muuttamista tarkoittavan valtioneuvoston päätöksen antamisen jälkeen, mutta ennen hyvinvointialueen muutoksen voimaantuloa, saa hakea muutosta hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetyllä tavalla myös sillä perusteella, että päätös on hyvinvointialueen muuttamista koskevien perusteiden tai 18 §:n vastainen.

Muutoksenhakuoikeus on myös 13 §:ssä tarkoitetulla uuden hyvinvointialueen aluehallituksella.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan maakuntajakolaki (1159/1997).

Maakuntajakolakea ja sen nojalla päätettyä maakuntajakoa sovelletaan vuoden 2022 loppuun, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Hyvinvointialueiden nimistä ja alueista sekä maakuntajaosta tämän lain voimaan tullessa säädetään sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantuloa annetussa laissa (/).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valitukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, sekä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

5.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään vastuusta järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto Uudellamaalla sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen Uudellamaalla liittyvästä hallinnon ja talouden järjestämisestä.

Tämän lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Uudellamaalla.

2 §

Soveltamisala ja eri lakien soveltaminen

Tätä lakia sovelletaan hyvinvointialueesta annetun lain (/) 1 §:ssä tarkoitettuihin hyvinvointialueisiin Uudellamaalla (*Uudenmaan hyvinvointialueet*) ja Helsingin kaupunkiin sekä HUS-yhtymään niiden järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuoltoa. ~~Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ää, 25 §:n 2 momenttia ja 26 §:n 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta Helsingin kaupunkiin.~~

Uudenmaan hyvinvointialueisiin ja Helsingin kaupunkiin sovelletaan lisäksi, mitä hyvinvointialueista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

järjestämisestä annetussa laissa (/) tai muualla laissa, jollei tässä laissa toisin säädetä. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ää, 25 §:n 2 momenttia ja 26 §:n 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta Helsingin kaupunkiin.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen hallintoon, talouteen sekä hallinnon ja talouden tarkastukseen sovelletaan lisäksi, mitä kuntalaissa (410/2015) säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

HUS-yhtymä on hyvinvointialueesta annetun lain 58 §:ssä tarkoitettu hyvinvointiyhtymä ja siihen sovelletaan, mitä hyvinvointialueesta annetun lain 8 luvussa säädetään hyvinvointiyhtymästä, jollei tässä laissa toisin säädetä. Siihen sovelletaan myös, mitä mainitun lain 15—21 ja 33 §:ssä säädetään.

HUS-yhtymän järjestäessä tämän lain nojalla terveydenhuoltoa siihen sovelletaan lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 4, 5, 8—20, 22—26, 29, 30, 32 ja 34—39 §:ssä, 6 ja 7 luvussa sekä 56, 57, 59 ja 61 §:ssä säädetään hyvinvointialueesta. HUS-yhtymään sovelletaan lisäksi, mitä muualla laissa säädetään terveydenhuollon järjestämisestä.

Pelastustoimen järjestämisestä Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungissa säädetään pelastustoimen järjestämisestä annetussa laissa (/)-ja muualla laissa säädetään hyvinvointialueen pelastustoimesta. Hyvinvointialueen pelastustoimen hallinnon ja talouden eriyttämiseen sovelletaan kuitenkin, mitä tämän lain 5 luvussa säädetään.

2 luku

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä Uudellamaalla

3 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Uudellamaalla

Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki sekä HUS-yhtymä järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Uudellamaalla. Lisäksi Uudenmaan maakunnan muiden kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävästä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä.

4 §

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin järjestämisvastuu

Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on ensisijainen vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä asukkaalleen sekä muille henkilöille Uudenmaan maakunnassa.

~~Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuoltoa alueellaan siihen sovelletaan, mitä 1 momentissa säädetään Uudenmaan hyvinvointialueista.~~

Erikoissairaanhoidon palvelujen järjestämiseksi Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on velvollisuus kuulua HUS-yhtymään.

Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki vastaavat erikoissairaanhoidon palvelujen järjestämisestä niiltä osin, kuin palvelut eivät kuulu 9 §:ssä tarkoitettussa HUS-järjestämissopimuksessa sovitun mukaisesti taikka muun lain nojalla HUS-yhtymän järjestämisvastuulle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5 §

HUS-yhtymän järjestämisvastuu

HUS-yhtymällä on järjestämisvastuu jäljempänä 2 momentissa tarkoitetuista ja niistä terveydenhuollon palveluista, jotka on sovittu sen vastuulle 9 §:ssä tarkoitettussa HUS-järjestämissopimuksessa.

HUS-yhtymä vastaa seuraavien terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä:

1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 45 §:n nojalla HUS-yhtymälle keskitettävät palvelut ja muut näihin palveluihin rinnastuvat vastaavan kaltaista toistettavuutta, usean alan erityisosaamista tai kallista laitteistoa taikka muita merkittäviä investointeja edellyttävät erikoissairaanhoidon palvelut;

2) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 34 §:ssa tarkoitettun yliopistollisen sairaalan toiminta sekä terveydenhuoltolain 7 luvussa tarkoitettun yliopistollisen sairaalan erikoissairaanhoidon opetuksen ja tutkimuksen järjestämisen edellyttämät palvelut;

3) terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettu kiireellinen hoito perusterveydenhuollon kiireellistä vastaanotto toimintaa lukuun ottamatta;

4) terveydenhuoltolain 39 §:ssä tarkoitettu ensihoitopalvelu;

5) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 50 ja 51 §:ssä tarkoitettu varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valmiuskeskuksen tehtävät;

6) ne erikoissairaanhoidon palvelut, joita 1—5 kohdassa tarkoitettujen palvelujen järjestäminen edellyttää, jotta turvataan HUS-yhtymän erikoissairaanhoidon palvelujen riittävä määrällinen ja sisällöllinen kokonaisuus osaamisen, potilasturvallisuuden, palvelujen laadun sekä kustannusvaikuttavuuden varmistamiseksi;

7) HUS-yhtymän vastuulle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:ssä tarkoitettussa hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksessa sekä jäljempänä 9 §:ssä tarkoitettussa HUS-järjestämissopimuksessa sovitut palvelut siten kuin kyseisissä sopimuksissa on sovittu.

6 §

HUS-yhtymän muut tehtävät

Sen lisäksi, mitä 5 §:ssä säädetään, HUS-yhtymä vastaa seuraavista tehtävistä:

1) sen vastuulle kuuluviin palveluihin ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvä **koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta**;

2) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 35 §:ssä tarkoitettun yhteistyöalueen tehtävät HUS-yhtymälle kuuluvien tehtävien osalta;

3) terveydenhuoltolain 55 §:ssä tarkoitettujen tietojen julkaiseminen HUS-yhtymän järjestämisvastuulla olevien palvelujen osalta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

7 §

HUS-yhtymän yliopistollinen sairaala

HUS-yhtymän velvollisuudesta ylläpitää yliopistollista sairaalaa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 34 §:ssä.

HUS-yhtymässä on oltava sellainen perusterveydenhuollon yksikkö, jossa on moniammatillinen terveystalon tuntemus ja joka tukee 9 §:ssä tarkoitetussa HUS-järjestämissopimuksessa sovitulla tavalla palvelujen yhteensovittamista erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon sekä sosiaalihuollon välillä.

8 §

HUS-yhtymän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävä

HUS-yhtymän on edistettävä Uudenmaan maakunnan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. HUS-yhtymällä on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy muihin sille laissa säädettyihin tehtäviin ja sen vastuulle 9 §:ssä tarkoitetussa HUS-järjestämissopimuksessa sovittuihin tehtäviin.

HUS-yhtymän on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet. Sen on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöksensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. HUS-yhtymän on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.

HUS-yhtymän on seurattava Uudenmaan maakunnan asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Sen on raportoitava asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä ylimmälle päättävälle toimielimelleen vuosittain. HUS-yhtymän on osallistuttava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:n 5 momentissa tarkoitetun Helsingin kaupungin hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman sekä mainitun lain 7 §:n 5 momentissa tarkoitettujen kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimiseen.

HUS-yhtymän on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä Uudenmaan maakunnan kuntien ja Uudenmaan hyvinvointialueiden kanssa sekä tuettava niitä asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Lisäksi HUS-yhtymän on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä Uudenmaan maakunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. HUS-yhtymän on osallistuttava sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6 §:n 5 momentissa ja 7 §:n 5 momentissa tarkoitettuihin neuvotteluihin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 luku

HUS-järjestämissopimus

9 §

HUS-järjestämissopimuksen sisältö

HUS-järjestämissopimus on Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän (*osapuolet*) keskinäinen sopimus, jossa ne sopivat keskinäisestä työnjaosta, yhteistyöstä ja toiminnan yhteensovittamisesta terveydenhuollon palvelujen järjestämiseksi. Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa osapuolten työnjaon, yhteistyön ja toiminnan yhteensovittamisen toteutuminen siltä osin kuin se on tarpeellista osapuolten lakisääteisten tehtävien hoitamisen ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden turvaamiseksi. Järjestämissopimuksessa voidaan sopia Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin vastuulle kuuluvien terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä tarpeen mukaan HUS-yhtymälle. Osapuolet eivät voi kuitenkaan sopia 5 ja 6 §:ssä HUS-yhtymän järjestämisvastuulle säädetyistä tehtävistä. Osana HUS-järjestämissopimusta eri hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki voivat tarvittaessa sopia eri tavalla työnjaostaan HUS-yhtymän kanssa. HUS-järjestämissopimuksen lisäksi osapuolten on mahdollista sopia muusta työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:n mukaista yhteistyösopimusta. HUS-järjestämissopimuksessa on otettava huomioon, mitä edellä mainitussa yhteistyösopimuksessa on sovittu.

HUS-järjestämissopimuksen on edistettävä terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta, tuottavuutta, laatua, potilasturvallisuutta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien toimivuutta, ja kielellisiä oikeuksien toteutumista. Työnjaossa on lisäksi varmistettava, että sopimuksen perusteella terveydenhuoltoa antavassa toimintayksikössä on tehtävän hoitamiseksi riittävät taloudelliset ja henkilöstövoimavarat sekä osaaminen. Sopimuksessa on sovittava osapuolten välisestä työnjaosta siten, että asiakkaalla on oikeus yhdenvertaiseen hoitoon kotikunnastaan riippumatta.

HUS-järjestämissopimuksessa on sovittava, ottaen huomioon, mitä niistä on tässä laissa ja toisaalla säädetty:

- 1) 1 momentissa tarkoitetusta järjestämisvastuuseen liittyvästä työnjaosta;
- 2) yleisistä yhteistyön ja erikoissairaanhoidon kehittämistavoitteista;
- 3) yhteisistä toimenpiteistä perusterveydenhuollon vahvistamiseksi;
- 4) yhteisistä toimenpiteistä osapuolten palveluiden yhteensovittamiseksi kokonaisuuksiksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien yhteisestä määrittämisestä;
- 5) lääkinnällisten tukipalveluiden, lääkinnällisen kuntoutuksen muiden vastaavien erityispalvelujen kehittämisestä ja laadun valvonnasta;
- 6) lääketieteellisen ja hammaslääketieteellisen koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-toiminnan järjestämiseksi tarvittavasta työnjaosta, yhteistyöstä ja yhteensovittamisesta sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan alueellisesta koordinoinnista;
- 7) terveydenhuoltolain 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteispäivystyksen ylläpidon edellyttämistä henkilöstöstä; (Uusi)

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8) yhteisistä toimenpiteistä häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseksi sekä kokonais-turvallisuuden kannalta riittävän valmiuden ylläpitämiseksi.

Lisäksi HUS-järjestämissopimuksessa voidaan sopia muusta työnjaosta, yhteistyöstä ja toiminnan yhteensovittamisesta terveydenhuollon järjestämisessä.

10 §

HUS-järjestämissopimuksen valmistelu ja toteutumisen seuranta

HUS-järjestämissopimusta laadittaessa osapuolten on otettava huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 22 §:n mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, väestön palvelutarpeet sekä väestön hyvinvoinnin ja terveyden seurantatiedot.

Sopimusta valmisteltaessa on kuultava Helsingin yliopistoa 9 §:n 3 momentin 6 kohdassa tarkoitetusta yhteistyöstä ja työnjaosta.

Ennen HUS-järjestämissopimuksen hyväksymistä osapuolten on kuultava sosiaali- ja terveysministeriötä. Kunkin osapuolen valtuusto tai ylintä päätösvaltaa käyttävä toimielin hyväksyy HUS-järjestämissopimuksen. Hyväksytty sopimus on toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle.

11 §

HUS-järjestämissopimuksen hyväksyminen ja muuttaminen

HUS-järjestämissopimus on tarkistettava vähintään kerran aluevaltuuston toimikauden aikana.

Osapuolten on seurattava ja arvioitava vuosittain HUS-järjestämissopimuksen toteutumista osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 24 §:n mukaisia HUS-yhtymän neuvotteluja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Sopimusta on tarvittaessa muutettava. Muutos voi perustua yhden tai useamman osapuolen esitykseen tai sosiaali- ja terveysministeriön aloitteeseen.

HUS-järjestämissopimus tulee voimaan sen jälkeen, kun Uudenmaan hyvinvointialueiden aluevaltuustot, Helsingin kaupungin valtuusto ja HUS-yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävä toimielin ovat sen hyväksyneet.

12 §

Valtioneuvoston toimivalta päättää HUS-järjestämissopimuksesta

Valtioneuvosto voi päättää HUS-järjestämissopimuksesta ja sen sisällöstä, jos osapuolet eivät pääse sopimukseen HUS-järjestämissopimuksesta tai HUS-järjestämissopimuksessa ei ole sovittu 9 §:n 3 momentissa tarkoitetuista asioista siten, että se turvaisi osapuolten lakisääteisten tehtävien toteutumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuuden.

Valtioneuvoston päätös valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmistelun yhteydessä ministeriön on kuultava osapuolia.

Valtioneuvoston päätös HUS-järjestämissopimuksesta voidaan panna täytäntöön välittömästi ja se on voimassa siihen saakka, kunnes osapuolet ovat tehneet uuden HUS-järjestämissopimuk-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sen. Valtioneuvoston päätöksen korvaavan uuden HUS-järjestämisopimuksen valmisteluun sovelletaan, mitä 10 §:ssä säädetään.

4 luku

HUS-yhtymä

13 §

HUS-yhtymän perustaminen

HUS-yhtymä perustetaan Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin välisellä sopimuksella (*perussopimus*). HUS-yhtymä katsotaan perustetuksi sen jälkeen, kun hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat hyväksyneet perussopimuksen.

Kunkin HUS-yhtymän jäsenenä olevan Uudenmaan hyvinvointialueen sekä Helsingin kaupungin osuus HUS-yhtymän varoihin sekä vastuu sen veloista määräytyvät Helsingin kaupungin ja kunkin hyvinvointialueen peruspääomaosuuksien suhteessa.

HUS-yhtymän perussopimuksessa on sovittava sen lisäksi, mitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään hyvinvointiyhtymän perussopimuksen sisällöstä. Perussopimuksessa on lisäksi sovittava Helsingin yliopiston osallistumisesta 7 §:ssä tarkoitetun yliopistollisen sairaalan hallintoon.

14 §

Ylintä päätösvaltaa käyttävä toimielin

HUS-yhtymän päätösvaltaa käyttää yhtymävaltuusto tai yhtymäkokous sen mukaan kuin perussopimuksessa sovitaan.

15 §

Yhtymävaltuusto

Kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin yhtymävaltuustoon valitsemien jäsenten lukumäärä määräytyy niiden peruspääomaosuuksien tai asukaslukujen suhteessa siten kuin perussopimuksessa tarkemmin sovitaan.

Yhtymävaltuustoon sovelletaan muutoin, mitä aluevaltuustosta säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

16 §

Yhtymäkokous

Yhtymäkokoukseen **kunkin** Uudenmaan hyvinvointialueen aluehallitus ja Helsingin kaupungin **hallitus** valitsevat 1—3 edustajaa sen mukaan kuin perussopimuksessa sovitaan. Valitut yhtymäkokousedustajat käyttävät hyvinvointialueen tai Helsingin kaupungin äänivaltaa yhdessä.

Yhtymäkokoukseen sovelletaan muutoin, mitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään yhtymäkokouksesta.

5 luku

Helsingin kaupunki hyvinvointialueen tehtävien järjestäjänä

17 §

Helsingin kaupunkiin sovellettavat hyvinvointialueesta annetun lain ja kuntalain säännökset

Helsingin kaupungin valtuusto käyttää kuntalaissa tarkoitettua ylintä toimivaltaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävissä. (Uusi)

Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon **ja pelastustoimen tehtäviä** sovelletaan ~~kuntalain sijasta~~, mitä säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä järjestämisvastuusta, 9 §:ssä palvelujen tuottamisesta, 10 §:ssä tuottamista koskevan vastuun toteuttamisesta ja sen valvonnasta, 11 §:ssä hyvinvointialueiden seurannasta ja laillisuusvalvonnasta, 12 §:ssä hyvinvointialueiden taloudesta osana julkisen talouden suunnitelmaa, 13 §:ssä hyvinvointialueen talouden ja -hallinnon neuvottelukunnasta, 16 §:ssä investointisuunnitelmasta, **21 §:ssä valtakunnallisesta toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksesta**, 8 luvussa hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta, 9 luvussa hyvinvointialueen liikelaitoksesta, 120 §:ssä hyvinvointialueen toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurannasta ja tietojen tuottamisesta, ~~128 §:ssä valtiontalouden tarkastusviraston tarkastusoikeudesta~~ ja 150 §:ssä varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin sekä 16 luvussa oikaisuvaatimuksesta ja muutoksenhausta. Muutoin sovelletaan ~~hyvinvointialueesta annetun lain sijasta~~ kuntalakeja, jollei jäljempänä toisin säädetä.

~~Helsingin kaupungin järjestäessä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sovelletaan kuntalain sijasta lisäksi, mitä jäljempänä säädetään kaupungin hallinnon ja talouden järjestämisestä sekä tarkastuksesta ja arvioinnista.~~

18 §

Helsinki ja aluevaalien toimittaminen

Helsingin kaupungissa ei toimiteta erillisiä hyvinvointialueesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitettuja aluevaaleja.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

19 § (Uusi)

Kansalliskielilautakunta

Helsingin kaupungilla on kansalliskielilautakunta. Lautakunnan jäseniksi valitaan ruotsinkieliseen kielivähemmistöön kuuluvia henkilöitä.

Kansalliskielilautakunnan tehtävänä on sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskien:

1) selvittää, arvioida ja lausua siitä, miten valtuuston päätökset vaikuttavat kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen;

2) selvittää, arvioida ja määrittellä ruotsin kielellä tarjottavien palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua;

3) selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä hallitukselle ehdotuksia toimenpiteiksi ruotsinkielisten palvelujen ja palveluketjujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimuksiksi ja kielitaidon kehittämiseksi;

4) tehdä ehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 39 §:ssa tarkoitettujen kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyötä koskevan sopimuksen sekä tämän lain 9 §:ssä tarkoitettujen HUS-järjestämissopimuksen sisällöksi, antaa sopimuksesta lausunto valtuustolle sekä seurata sopimuksen toteutumista.

Lautakunnalla voi olla myös muita hallintosäännössä määrättyjä tehtäviä.

Lautakunnan on annettava vuosittain hallitukselle kertomus kielivähemmistön palvelujen toteutumisesta. Hallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin lautakunnan antama kertomus antaa aihetta.

Lautakunnan puheenjohtajalla on läsnäolo- ja puheoikeus hallituksessa siltä osin, kuin hallituksessa käsitellään sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai pelastustoimea koskevia asioita.

20 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen talouden eriyttäminen

Helsingin kaupungin on eriytettävä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (/) nojalla maksettavalla rahoituksella, lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä perittävillä asiakasmaksuilla sekä muilla lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä kertyvillä tuotoilla rahoitettava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen (*eriytettävät tehtävät*) kaupungin talousarviossa ja kirjanpidossa.

Eriytettäviin tehtäviin kohdistetaan niistä aiheutuvat tuotot ja kulut sekä omaisuus- ja pääomaerät. Toimitiloista aiheutuvat kulut kohdistetaan eriytettäville tehtäville Helsingin kaupungin sisäisinä vuokrina. Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaostolla on oikeus antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpidon eriyttämisestä.

Helsingin kaupunki ei saa käyttää muuhun toimintaansa sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämiseen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun (/) nojalla maksettavaa rahoitusta taikka sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä perimiään asiakasmaksuja taikka muita *näihin tehtäviin kohdistuvia* tuottoja.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

21 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen talousarvio ja investointisuunnitelma

Helsingin kaupungin on laadittava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen talousarvio ja -suunnitelma Helsingin kaupungin talousarviosta ja -suunnitelmasta erillisenä osana, joka yhdistetään kaupungin talousarvioon ja -suunnitelmaan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosan on perustuttava hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan toisen vuoden päättyessä. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä.

Helsingin kaupungin hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan sisällytetään mainitun pykälän 1 momentissa tarkoitettut tiedot investoinneista ja investointia vastaavista sopimuksista, näiden rahoituksesta sekä pitkävaikutteisten hyödykkeiden suunnitelluista luovutuksista vain tämän lain 20 §:ssä tarkoitettujen eriytettävien tehtävien osalta. (Uusi)

22 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tilinpäätös ja konsernitilinpäätös

Helsingin kaupungin on laadittava sosiaali- ja terveydenhuollosta sekä pelastustoimesta tilikaudelta erillistilinpäätös, joka yhdistetään Helsingin kaupungin tilinpäätökseen. Erillistilinpäätökseen kuuluvat tase, tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja niiden liitteinä olevat tiedot sekä vertailu talousarvion toteutumisesta ja toimintakertomus. Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäville asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta.

Erillistilinpäätökseen tulee sisällyttää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävien osalta Helsingin kaupungin konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys Helsingin kaupungin konsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Hyvinvointiyhtymän tilinpäätös sekä Helsingin kaupungin ja hyvinvointialueiden tai Helsingin kaupungin, hyvinvointialueiden ja valtion yhteisessä määräysvallassa olevan yhtiön tilinpäätös yhdistellään Helsingin kaupungin konsernitilinpäätökseen. Mitä edellä tässä momentissa säädetään tilinpäätöksen yhdistelemisestä Helsingin kaupungin konsernitilinpäätökseen, koskee myös Helsingin kaupungin, hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien ja muiden kuntien yhteisessä määräysvallassa olevaa yhtiötä. Jos kaupungilla ei ole tytäryhteisöä mutta se on jäsen hyvinvointiyhtymässä tai on tässä pykälässä tarkoitettun yhtiön osakas, tulee sen sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

23 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen hallinnon ja talouden tarkastus

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen sekä näitä tehtäviä varten perustettujen kaupungin määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta **valtiolta saadun rahoituksen osalta. Tarkastuksessa noudatetaan**, mitä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) säädetään.

24 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen arviointimenettely

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen arviointimenettelyyn sovelletaan, mitä hyvinvointialueesta annetun lain 122 ja 123 §:ssä hyvinvointialueen arviointimenettelystä säädetään. Arviointimenettelyn edellytykset ja raja-arvot lasketaan edellä 22 §:ssä tarkoitetun erillistilinpäätöksen perusteella.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun arviointimenettelyn perusteella ei voida käynnistää hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 8 §:ssä tarkoitettua aluejakoselvitystä. (Uusi)

6 luku

Erinäiset säännökset ja voimaantulo

25 §

Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito

Kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille.

HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen on yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettu rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sekä sille kuntien ja kuntayhtymien hallinnasta siirtyneille potilastiedoille.

Näistä asiakas- ja potilastiedoista ja niiden käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992), sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015), sosiaali- ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007), **viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999)** ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Uudenmaan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan on tallennettava asiakas- ja potilastiedot **kyseisen** Uudenmaan hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja tai muita teknisiä rajapintoja käyttäen. Yksityisen palveluntuottajan on varmistettava asiakas- ja potilastietojen virheettömyys ennen tietojen tallentamista.

HUS-yhtymän järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yksityisen palveluntuottajan on tallennettava asiakas- ja potilastiedot HUS-yhtymän asiakas- ja potilasrekistereihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain mukaisia valtakunnallisia tietojärjestelmäpalveluja tai muita teknisiä rajapintoja käyttäen. Yksityisen palveluntuottajan on varmistettava asiakas- ja potilastietojen virheettömyys ennen tietojen tallentamista. (Uusi 5 mom)

Uudenmaan **hyvinvointialue** saa luovuttaa järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavalle yksityiselle palveluntuottajalle salassapitosäännösten estämättä **kyseisen** Uudenmaan hyvinvointialueen asiakas- ja potilasrekistereissä olevia asiakas- ja potilastietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan palvelun tuottamiseksi ja toteuttamiseksi.

HUS-yhtymä saa luovuttaa järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavalle yksityiselle palveluntuottajalle salassapitosäännösten estämättä HUS-yhtymän asiakas- ja potilasrekistereissä olevia asiakas- ja potilastietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan palvelun tuottamiseksi ja toteuttamiseksi. (Uusi 7mom.)

26 §

Uudenmaan hyvinvointialueiden perustaminen

Hyvinvointialueiden perustamisesta Uudellamaalla säädetään sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetussa laissa (/).

27 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän tämän lain perusteella tekemiin päätöksiin haetaan muutosta siten, kuin hyvinvointialueesta annetun lain 16 luvussa säädetään.

Osapuolten tekemä 9 §:ssä tarkoitettua HUS-järjestämissopimusta koskeva päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi taikka jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon. (Uusi)

Osapuolten HUS-järjestämissopimusta koskevat erimielisyydet käsitellään hallintoriita-asioiden hallinto-oikeudessa. Menettelystä hallintoriita-asiassa säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). (Uusi)

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Muutoksenhausta valtioneuvoston tämän lain 12 §:n perusteella tekemään päätökseen HUS-järjestämissopimuksesta säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Valtioneuvoston päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Täytäntöönpanoon ei kuitenkaan saa ryhtyä, jos valitusviranomainen kieltää täytäntöönpanon. (Uusi)

28 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

6.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Lakien voimaantulo ja kumottavat lait sekä lakien soveltaminen

1 §

Lakien voimaantulo

Laki hyvinvointialueesta (/) tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021.

Hyvinvointialueesta annetun lain 16, 22, 26, 27 ja 29–33 §:ää, 6–9 lukua, 78–91, 113, 114, 125 ja 129 §:ää, sekä 15 ja 16 lukua sovelletaan 1 päivästä maaliskuuta 2022 sekä 2 lukua, 120, 122–124 ja 149 §:ää 1 päivästä tammikuuta 2023. Lain 23–25, 28 ja 75–78 §:ää sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 toimitettavissa aluevaaleissa. Hyvinvointialueen talousarvio ja tilinpäätös laaditaan hyvinvointialueesta annetun lain 13 luvussa sekä tarkastetaan mainitun lain 14 luvussa tarkoitetulla tavalla ensimmäisen kerran vuodelle 2021.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettu laki (/) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lain 6 §:n 2 momentti, siltä osin kuin se koskee Helsingin kaupunkia, 7 §:n 2 momentti sekä 11, 40, 50 ja 51 § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 siten, että

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mainituissa säännöksissä tarkoitettuihin tehtäviin liittyvät suunnitelmat ja päätökset on hyväksyttävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022. Lain 22 ja 23 § tulevat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 siten, että säännöksessä tarkoitettut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet on vahvistettava ja sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunta on asetettava vuoden 2023 alusta alkavalle toimikaudelle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022. Lain 24 § tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 siten, että säännöksessä tarkoitettut ensimmäiset neuvottelut on käytävä vuoden 2022 loppuun mennessä. Lain 25, 26 ja 60 § tulevat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022. Lain 35—39 § tulevat voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022. Hyvinvointialueiden yhteistyösopimus on hyväksyttävä ensimmäisen kerran viimeistään vuoden 2025 loppuun mennessä. Lain 35 §:n 1 momentissa tarkoitettua valtioneuvoston asetusta annettaessa sovelletaan lisäksi 34 §:ää. Lain 13 §:n 3 momentissa säädettyä rajoitusta siitä, että hyvinvointialue saa käyttää hankittua ja vuokrattua työvoimaa vain omaa henkilöstöään täydentävästi ympärivuorokautisen kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluissa, sovelletaan vasta 1 päivästä tammikuuta 2026 alkaen. Lain 14 §:n 2—9 momenttia ja 15—17 §:ää sovelletaan vain hyvinvointialueiden tekemiin sopimuksiin, jolleivät sopimusosapuolet toisin sovi.

Pelastustoimen järjestämisestä annettu laki (/) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lain 8 ja 9 § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 siten, että mainituissa säännöksissä tarkoitettut pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet on vahvistettava ja pelastustoimen neuvottelukunta on asetettava vuoden 2023 alusta alkavalle toimikaudelle viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022. Lain 10 § tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022 siten, että säännöksessä tarkoitettut ensimmäiset neuvottelut on käytävä vuoden 2022 loppuun mennessä. Lain 11 § tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2022. Lain 6 §:n mukaiset ensimmäiset palvelutasopäätökset tulee tehdä viimeistään 1 päivänä joulukuuta 2023. Ennen ensimmäisen palvelutasopäätöksen tekemistä noudatetaan pelastuslain (379/2011) nojalla tehtyjä kyseistä aluetta koskeneita alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annettu laki (/) tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023. Lain 8 §:n 2 momentti tulee kuitenkin voimaan HUS-yhtymän perussopimuksen hyväksymisajankohtana siten, että mainituissa säännöksissä tarkoitettuihin tehtäviin liittyvät suunnitelmat ja päätökset on hyväksyttävä viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

2 §

Kumottavat lait

Tällä lailla kumotaan:

- 1) kansanterveyslaki (66/1972);
 - 2) erikoissairaanhoidolaki (1062/1989), lukuun ottamatta lain 28 ja 29 §:ää;
 - 3) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annettu laki (733/1992);
- ja
- 4) alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annettu laki (1122/2003).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 §

Lain soveltaminen Helsingin kaupunkiin ja HUS-sairaanhoidopiiriin

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoa sekä henkilöstöä ja omaisuusjärjestelyjä koskevia 4 §:n sekä 3 ja 4 luvun säännöksiä ei sovelleta Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoon eikä Helsingin kaupungin ja Helsingin erityishuoltopiirin henkilöstöön tai omaisuusjärjestelyihin. Helsingin kaupungin velvoitteeseen osallistua väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän työhön, HUS-yhtymän perustamiseen ja alijäämän kattamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen aloittavaan taseeseen ja valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustamiseen sovelletaan, mitä 9, 12—14, 33, 45 ja 46 §:ssä, 6 luvussa sekä 60 ja 63 §:ssä säädetään.

Helsingin kaupungissa ei toimiteta 16 §:ssä tarkoitettuja aluevaaleja.

HUS-sairaanhoidopiirin kuntayhtymään sovelletaan, mitä 4, 9, 12—14, 18, 19, 27, 33—42, 49 ja 50 §:ssä, 6 luvussa sekä 63 ja 64 §:ssä säädetään järjestämisvastuun siirtymisestä, henkilöstöstä ja omaisuuden siirtymisestä, ali- ja ylijäämien kattamisesta, valtiontakauksesta ja valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustamisesta sekä eräistä muista toimeenpanoon liittyvistä asioista. HUS-yhtymän perustamisesta säädetään 5 luvussa.

4 §

Järjestämisvastuun siirtyminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukainen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukainen järjestämisvastuu siirtyy HUS-yhtymälle 1 päivänä tammikuuta 2023.

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain mukainen pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023.

2 luku

Hyvinvointialueiden perustaminen ja väliaikaishallinto

5 §

Hyvinvointialueiden perustaminen

Hyvinvointialueesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettut hyvinvointialueet julkisoikeudellisina yhteisinä perustetaan päivänä, jona tämä laki tulee voimaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6 §

Maakuntajako

Maakuntien nimet ja alueet ovat:

1) Uudenmaan maakunta, jonka alue muodostuu Askolan, Espoon, Hangon, Helsingin, Hyvinkään, Inkoon, Järvenpään, Karkkilan, Kauniaisten, Keravan, Kirkkonummen, Lapinjärven, Lohjan, Loviisan, Myrskylän, Mäntsälän, Nurmijärven, Pornaisten, Porvoon, Pukkilan, Raaseporin, Sipoon, Siuntion, Tuusulan, Vantaan ja Vihdin kunnista;

2) Varsinais-Suomen maakunta, jonka alue muodostuu Auran, Kaarinan, Kemiönsaaren, Koski Tl:n, Kustavin, Laitilan, Liedon, Loimaan, Marttilan, Maskun, Mynämäen, Naantalın, Nousiainen, Oripään, Paimion, Paraisten, Pyhärannan, Pöytyän, Raision, Ruskon, Salon, Sauvon, Someron, Taivassalon, Turun, Uusikaupungin ja Vehmaan kunnista;

3) Satakunnan maakunta, jonka alue muodostuu Euran, Eurajoen, Harjavallan, ~~Henkajoen~~, Huittisten, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Kokemäen, Merikarvian, Nakkilan, Pomarkun, Porin, Rauman, Siikaisten, Säskylän ja Ulvilan kunnista;

4) Kanta-Hämeen maakunta, jonka alue muodostuu Forssan, Hattulan, Hausjärven, Humppilan, Hämeenlinnan, Janakkalan, Jokioisten, Lopen, Riihimäen, Tammelan ja Ypäjän kunnista;

5) Pirkanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Akaan, Hämeenkyrön, Ikaalisten, Juupajoen, Kangasalan, Kihniön, Kuhmoisten, Lempäälän, Mänttä-Vilppulan, Nokian, Oriveden, Parkanon, Pirkkalan, Punkalaitumen, Pälkäneen, Ruoveden, Sastamalan, Tampereen, Urjalan, Valkeakosken, Vesilahden, Virtain ja Ylöjärven kunnista;

6) Päijät-Hämeen maakunta, jonka alue muodostuu Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Lahden, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kunnista;

7) Kymenlaakson maakunta, jonka alue muodostuu Haminan, Kotkan, Kouvolan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kunnista;

8) Etelä-Karjalan maakunta, jonka alue muodostuu Imatran, Lappeenrannan, Lemminkisen, Luumäen, Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen ja Taipalsaaren kunnista;

9) Etelä-Savon maakunta, jonka alue muodostuu Enonkosken, Hirvensalmen, Juuan, Kangasniemen, Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Pieksämäen, Puumalan, Rantasalmen, Savonlinnan ja Sulkavan kunnista;

10) Pohjois-Savon maakunta, jonka alue muodostuu Iisalmen, Joroisten, Kaavin, Keiteleen, Kiuruveden, Kuopion, Lapinlahden, Leppävirran, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Sonkajärven, Suonenjoen, Tervon, Tuusniemen, Varkauden, Vesannon ja Vieremän kunnista;

11) Pohjois-Karjalan maakunta, jonka alue muodostuu Heinäveden, Ilomantsin, Joensuu, Juuan, Kiteen, Kontiolahden, Lieksan, Liperin, Nurmeksien, Outokummun, Polvijärven, Rääkkylän, Tohmajärven ja Valtimon kunnista;

12) Keski-Suomen maakunta, jonka alue muodostuu Hankasalmen, Joutsan, Jyväskylän, Jämsän, Kannonkosken, Karstulan, Keuruun, Kinnulan, Kivijärven, Konneveden, Kyyjärven, Laukaan, Luhangan, Multian, Muuramen, Petäjäveden, Pihtiputaan, Saarijärven, Toivakan, Uuraisien, Viitasaaren ja Äänekosken kunnista;

13) Etelä-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Alajärven, Alavuden, Evijärven, Ilmajoen, Isojoen, Isonkyrön, Karijoen, Kauhajoen, Kauhavan, Kuortaneen, Kurikan, Lappajärven, Lapuan, Seinäjoen, Soinin, Teuvan, Vimpelin ja Ähtärin kunnista;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

14) Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Kaskisten, Korsnäsin, Kristiinankaupungin, Kruunupyyn, Laihian, Luodon, Maalahden, Mustasaaren, Närpiön, Pedersören, Pietarsaaren, Uusikaarlepyyn, Vaasan ja Vöyrin kunnista;

15) Keski-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Halsuan, Kannuksen, Kaustisen, Kokkolan, Lestijärven, Perhon, Toholammin ja Vetelin kunnista;

16) Pohjois-Pohjanmaan maakunta, jonka alue muodostuu Alavieskan, Haapajärven, Haapa veden, Hailuodon, Iin, Kalajoen, Kempeleen, Kuusamon, Kärämäen, Limingan, Lumijoen, Merijärven, Muhoksen, Nivalan, Oulaisten, Oulun, Pudasjärven, Pyhäjoen, Pyhäjärven, Pyhännän, Raahen, Reisjärven, Sievin, Siikajoen, Siikalatvan, Taivalkosken, Tyrnävän, Utajärven, Vaalan ja Ylivieskan kunnista;

17) Kainuun maakunta, jonka alue muodostuu Hyrynsalmen, Kajaanin, Kuhmon, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kunnista;

18) Lapin maakunta, jonka alue muodostuu Enontekiön, Inarin, Kemin, Kemijärven, Keminmaan, Kittilän, Kolarin, Muonion, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Ranuan, Rovaniemen, Sallan, Savukosken, Simon, Sodankylän, Tervolan, Tornion, Utsjoen ja Ylitornion kunnista.

Maakuntajaon muuttamisesta säädetään hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa (/).

7 §

Hyvinvointialueiden nimet ja alueet

Hyvinvointialueiden nimet ja alueet ovat:

1) Varsinais-Suomen hyvinvointialue, joka muodostuu Varsinais-Suomen maakunnan kunnista;

2) Satakunnan hyvinvointialue, joka muodostuu Satakunnan maakunnan kunnista;

3) Kanta-Hämeen hyvinvointialue, joka muodostuu Kanta-Hämeen maakunnan kunnista;

4) Pirkanmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Pirkanmaan maakunnan kunnista;

5) Päijät-Hämeen hyvinvointialue, joka muodostuu Päijät-Hämeen maakunnan kunnista;

6) Kymenlaakson hyvinvointialue, joka muodostuu Kymenlaakson maakunnan kunnista;

7) Etelä-Karjalan hyvinvointialue, joka muodostuu Etelä-Karjalan maakunnan kunnista;

8) Etelä-Savon hyvinvointialue, joka muodostuu Etelä-Savon maakunnan kunnista;

9) Pohjois-Savon hyvinvointialue, joka muodostuu Pohjois-Savon maakunnan kunnista;

10) Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, joka muodostuu Pohjois-Karjalan maakunnan kunnista;

11) Keski-Suomen hyvinvointialue, joka muodostuu Keski-Suomen maakunnan kunnista;

12) Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Etelä-Pohjanmaan maakunnan kunnista;

13) Pohjanmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Pohjanmaan maakunnan kunnista;

14) Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Keski-Pohjanmaan maakunnan kunnista;

15) Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kunnista;

16) Kainuun hyvinvointialue, joka muodostuu Kainuun maakunnan kunnista;

17) Lapin hyvinvointialue, joka muodostuu Lapin maakunnan kunnista.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Uudenmaan maakunnassa on seuraavat hyvinvointialueet (*Uudenmaan hyvinvointialueet*):

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1) Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Uudenmaan maakuntaan kuuluvista Askolan, Lapinjärven, Loviisan, Myrskylän, Porvoon, Pukkilan ja Sipoon kunnista;

2) Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Uudenmaan maakuntaan kuuluvista Hyvinkään, Järvenpään, Nurmijärven, Mäntsälän, Tuusulan ja Pornaisten kunnista;

3) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, joka muodostuu Uudenmaan maakuntaan kuuluvista Espoon, Hangon, Inkoon, Karkkilan, Kauniaisten, Kirkkonummen, Lohjan, Raaseporin, Siuntion ja Vihdin kunnista;

4) Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, joka muodostuu Uudenmaan maakuntaan kuuluvista Vantaan ja Keravan kaupungeista.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun hyvinvointialueen muuttamiseen sovelletaan hyvinvointialue- ja maakuntajakolakia (/).

8 §

Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin

Hyvinvointialueen väliaikainen valmistelutoimielin vastaa hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta siihen saakka, kunnes aluevaltuusto on valittu ja aluevaltuuston asettama aluehallitus on aloittanut toimintansa.

Hyvinvointialueen kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin ja alueen pelastustoimen (osapuolet) on sovittava välittömästi tämän lain voimaan tultua väliaikaisen valmistelutoimielimen kokoonpanosta ja siitä, mikä viranomaisen asettaa valmistelutoimielimen. Uudenmaan hyvinvointialueilla väliaikaisessa toimielimessä ei ole kuitenkaan HUS-sairaanhoitopiirin edustajaa. Väliaikaisen valmistelutoimielimen jäsenet on valittava osapuolten viranhaltijoista, joilla on hyvä asiantuntemus toimialansa toiminnasta ja taloudesta. Valmistelutoimielimen asettamisesta on ilmoitettava valtiovarainministeriölle.

Jos osapuolet eivät ole päässeet sopimukseen väliaikaisen valmistelutoimielimen asettamisesta kahden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta, osapuolten on välittömästi ilmoitettava asiasta valtiovarainministeriölle. Valtioneuvosto asettaa tällöin valmistelutoimielimen valtiovarainministeriön esityksestä. Tällöin alueen väestömäärältään suurin sairaanhoitopiiri vastaa valmistelutoimielimen hallinnollisesta tuesta. Uudenmaan hyvinvointialueilla tuesta vastaa kunkin alueen suurin kunta. Valtioneuvoston asettamassa valmistelutoimielimessä on oltava hyvinvointialueen alueen kunnista ja perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueista yhteensä seitsemän jäsentä, sairaanhoitopiiristä kaksi jäsentä, erityishuoltopiiristä yksi jäsen ja alueen pelastustoimesta yksi jäsen sekä jokaisella jäsenellä varajäsen. Uudenmaan alueen hyvinvointialueiden väliaikaiseen toimielimeen ei kuitenkaan nimetä HUS-sairaanhoitopiirin edustajaa.

Osapuolten sopiman kunnallisen viranomaisen tai valtioneuvoston tekemään valmistelutoimielimen asettamista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Kun väliaikainen valmistelutoimielin on asetettu, väliaikaisen toimielimen asettaneen tai 3 momentissa tarkoitetun sairaanhoitopiirin on huolehdittava, että valmistelutoimielimen ensimmäinen kokous kutsutaan koolle. Valmistelutoimielimen iältään vanhin edustaja johtaa ensimmäisessä kokouksessa puhetta siihen saakka, kunnes valmistelutoimielin on valinnut itselleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat. Osapuolten sopiman tai 3 momentissa tarkoitetun sairaanhoitopiirin on järjestettävä valmistelutoimielimelle kokous- ja työtilat sekä huolehdittava valmiste-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

lutoimielimen työskentelyedellytysten muusta varmistamisesta. Se vastaa myös valmistelutoimielimen toiminnan ja henkilöstön edellyttämistä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelutehtävistä sekä vuoden 2021 ja 2022 talousarvion valmistelusta.

Hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen toimeenpanon seuraamiseksi ja tueksi voidaan asettaa myös seurantaryhmä.

Väliaikaiseen toimielimeen sovelletaan naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:ää julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpanosta.

Väliaikaisen toimielimen jäseniin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tehtäväänsä.

9 §

Väliaikainen HUS-valmisteluryhmä

Väliaikainen HUS-valmisteluryhmä toimii HUS-sairaanhoidopiirin osana ja sen asettaa HUS:n hallitus.

Uudenmaan hyvinvointialueiden väliaikaiset valmistelutoimielimet sekä Helsingin kaupunki nimeävät väliaikaiseen HUS-valmisteluryhmään kuusi jäsentä ja kullekin varajäsenen, yksi Helsingistä, yksi jokaisesta Uudenmaan hyvinvointialueesta ja yksi HUS-sairaanhoidopiirin kuntayhtymästä. Väliaikaisen valmisteluryhmän jäseniksi voidaan nimetä edellä tarkoitettujen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-sairaanhoidopiirin kuntayhtymän viranhaltijoita, joilla on hyvä asiantuntemus toimialansa toiminnasta ja taloudesta.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän puheenjohtajana toimii Helsingin kaupungin nimeämä jäsen ja varapuheenjohtajana Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kuntien nimeämä jäsen.

Nimeämiset väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän jäseneksi ja varajäseneksi on tehtävä viipymättä tämän lain voimaan tultua.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän asettamista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän kokoonpanoon sovelletaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 4 a §:ää.

HUS-valmisteluryhmän jäseniin sovelletaan rikoslain 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tehtäväänsä.

10 §

Väliaikaisen valmistelutoimielimen tehtävät ja toimivalta

Väliaikainen valmistelutoimielin johtaa hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelua ja käyttää sitä koskevaa päätösvaltaa sekä vastaa tehtäviinsä liittyvästä puhevallan käyttämisestä aluevaltuuston toimikauden alkuun asti. Valmistelutoimielin voi asettaa keskuudestaan jaostoja hoitamaan erikseen määrättyjä tehtäviä ja siirtää näitä tehtäviä koskevaa päätösvaltaa jaostolle.

Valmistelutoimielimen tehtävänä on yhteistyössä niiden viranomaisten kanssa, joista tehtäviä ja niitä hoitavaa henkilöstöä siirtyy hyvinvointialueelle:

1) selvittää hyvinvointialueille siirtyvä henkilöstö ja valmistella aluevaltuustolle ehdotukset henkilöstön siirtosuunnitelmaksi ja -sopimuksiksi;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 2) osallistua hyvinvointialueelle siirtyvän irtaimen ja kiinteän omaisuuden selvittämiseen;
- 3) osallistua hyvinvointialueelle siirtyvien sopimusten ja näitä koskevien oikeuksien ja velvollisuuksien selvittämiseen;
- 4) osallistua hyvinvointialueelle siirtyvien hallinto- ja palvelutehtävien hoitamista tukevien tieto- ja viestintäteknisten järjestelmien ja ratkaisujen selvittämiseen;
- 5) valmistella hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon järjestämistä sekä tilintarkastajan valintaa;
- 6) päättää hyvinvointialueen vuosien 2021 ja 2022 talousarviosta;
- 7) osallistua ensimmäisten aluevaalien järjestämiseen;
- 8) valmistella muut hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämiseen välittömästi liittyvät asiat;

9) valmistella ja toteuttaa edellä 1—8 kohtia koskeva riskienhallinta. (Uusi)

Valmistelutoimielimen toimivalta on rajoitettu siten, että se voi:

- 1) ottaa henkilöitä vain määräaikaiseen virka- tai työsopimussuhteeseen hyvinvointialueeseen siten, että määräaika päättyy viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2023;
- 2) tehdä hyvinvointialuetta sitovia sopimuksia vain määräaikaaisesti voimassa oleviksi siten, että määräaika päättyy viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2023.

~~Väliaikaisen toimielimen oikeudesta hankkia palveluja siirtymäkauden aikana säädetään 65 §:ssä.~~

Menettelyyn valmistelutoimielimessä sovelletaan hyvinvointialueesta annetun lain säännöksiä.

11 §

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän tehtävät

Väliaikainen HUS-valmisteluryhmä valmistelee ehdotuksen HUS-yhtymän perussopimukseksi.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän on valmisteltava lisäksi ne asiat, jotka ovat HUS-yhtymän perustamiseksi ja toiminnan käynnistämiseksi välttämätöntä käsitellä yhtymän ylimmän toimielimen kokouksessa, Uudenmaan aluevaltuustojen kokouksessa tai Helsingin kaupunginvaltuustossa.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän tehtävistä HUS-yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävän toimielimen ensimmäisen kokouksen valmistelussa säädetään 46 §:ssä. Väliaikaisen valmisteluryhmän työ päättyy, kun HUS-yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävä toimielin on valinnut yhtymän yhtymähallituksen.

Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän 1 momentissa tarkoitettu tai 2 momentissa tarkoitettussa valmistelussa tekemä ehdotus on pohjaesityksenä yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävän toimielimen käsittelyssä.

12 §

Velvollisuus osallistua valmisteluun

Kunkin hyvinvointialueen kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirien, erityishuoltopiirien ja alueen pelastustoimen sekä tarvittaessa mui-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

den viranomaisten on osallistuttava hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmisteluun ja annettava hyvinvointialueelle siinä tarpeellista virka-apua.

13 §

Tietojensaanti

Hyvinvointialueen viranomaisilla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada hyvinvointialueen kunnilta, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueilta, sairaanhoitopiiriltä, erityishuoltopiiriltä ja alueen pelastustoimelta hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät tiedot.

Kuntien ja kuntayhtymien on salassapitosäännösten estämättä luovutettava hyvinvointialueelle 1 momentissa tarkoitetut hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelun edellyttämät välttämättömät:

- 1) tiedot siitä 18 §:ssä tarkoitetusta henkilöstöstä, joka siirtyy hyvinvointialueen palvelukseen;
- 2) tiedot hyvinvointialueelle siirtyvien tehtävien ja palveluiden asiakkaista, ei kuitenkaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietoja;
- 3) hyvinvointialueelle siirtyviä tehtäviä ja niihin liittyviä tukipalveluita koskevat käyttötaloustiedot;
- 4) 21 ja 26 §:ssä tarkoitetuissa selvityksissä tarvittavat tiedot.

Kunnan ja kuntayhtymän on luovutettava 2 momentissa tarkoitetut tiedot hyvinvointialueelle sähköisessä muodossa. Hyvinvointialueen on sovittava kunnan ja kuntayhtymän kanssa luovutuksen tarkemmasta toteutuksesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkemmat säännökset 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tiedoista sekä tietojen luovuttamisen määräajoista, muodosta ja menettelytavoista.

14 §

Viestintä

Väliaikaisen valmistelutoimielimen ja väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän on tiedotettava hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän toiminnan ja hallinnon käynnistämisen valmistelusta alueen asukkaille, palvelujen käyttäjille, kunnille, järjestöille ja muille yhteisöille sekä varattava näille tarvittaessa mahdollisuus tulla kuulluksi valmistelussa olevista merkittävistä asioista.

15 §

Hyvinvointialueen ja HUS-yhtymän toiminnan sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien valmistelun rahoitus

Valtio myöntää hyvinvointialueille valtionavustusta niiden toiminnan ja hallinnon käynnistämisen kustannuksiin vuosina 2021 ja 2022. Valtionavustuksen myöntämisen yleisissä perusteissa sekä valtionavustuksen käytössä ja sen valvonnassa noudatetaan valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä, jollei toisin säädetä tai valtion talousarviosta muuta johdu. Valtionavustuslain 5 §:ssä tarkoitettu avustus voidaan maksaa hyvinvointialueelle ja HUSille ilman hakemusta eikä sen maksamiseksi edellytetä hyvinvointialueen tai HUSin osallistumista rahoitukseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Väliaikaisen valmistelutoimielimen on annettava aluevaltuustolle selvitys vuodelle 2021 ja 2022 myönnetyn määrärahan käytöstä.

Valtio vastaa väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän ja HUS-yhtymän valittujen toimielinten kustannuksista vuosina 2021 ja 2022. Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän on annettava selvitys vuodelle 2021 ja 2022 myönnetyn määrärahan käytöstä HUS-yhtymälle.

Valtio myöntää valtionavustuslain mukaista valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain (/) 20 §:ssä tarkoitetusta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen talouden eriyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin vuosina 2021 ja 2022. Valtionavustus voidaan maksaa Helsingin kaupungille ilman hakemusta eikä sen maksamiseksi edellytetä kaupungin osallistumista rahoitukseen. (Uusi 4 mom.)

16 §

Ensimmäiset aluevaalit

Ensimmäiset aluevaalit toimitetaan sunnuntaina 23 päivänä tammikuuta 2022. Vaaleissa valittavan aluevaltuuston toimikausi alkaa 1 päivänä maaliskuuta 2022 ja kestää 31 päivään toukokuuta 2025. Vaaleissa valitaan valtuutettuja kullakin hyvinvointialueella hyvinvointialuelain 24 §:n 1 momentissa tarkoitettu vähimmäismäärä. Mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettu asukasluvun määräytymisajankohta on 31 päivä elokuuta 2021.

Ensimmäisiä aluevaaleja varten kukin aluehallintovirasto asettaa viipymättä tämän lain tultua voimaan kutakin toimialueensa hyvinvointialuetta varten aluevaalilautakunnan, jonka jäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa **hyvinvointialueen alueen** kunnissa edellisissä kuntavaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Tähän aluevaalilautakuntaan sovelletaan muutoin, mitä vaalilain (714/1998) 12 a ja 12 b §:ssä säädetään.

Ensimmäisissä aluevaaleissa Helsingin kaupunki järjestää alueellaan ennakoäänestyksen vaalilain 9 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa ennakoäänestyspaikoissa.

Ensimmäisissä aluevaaleissa oikeusministeriö suorittaa kunnalle vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettua kertakorvauksen.

17 §

Hyvinvointialueen järjestäytyminen

Ensimmäisten aluevaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen aluevaltuuston on viipymättä järjestäytyttävä ja valittava aluehallitus ja muut hyvinvointialueen toimielimet sekä ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen hyvinvointialueen toiminnan ja hallinnon järjestämiseksi.

Väliaikainen valmistelutoimielin valmistelee aluevaltuuston ensimmäisessä kokouksessa käsiteltävät asiat ja kutsuu valtuutetut kokoukseen. Ensimmäisessä kokouksessa iältään vanhin valtuutettu johtaa puhetta siihen saakka, kunnes valtuusto on valinnut puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 luku

Henkilöstö

18 §

Henkilöstön asema

Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueelle sekä hyvinvointiyhtymään katsotaan liikkeenluovutukseksi. Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa olevien opiskeluhuollon psykologien ja kuraattoreiden siirtyminen hyvinvointialueelle ja hyvinvointiyhtymään.

Liikkeenluovutukseksi katsotaan myös kunnan 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtävien ja tehtäviä hoitavan henkilöstön siirrot, jos tehtävää hoitavan henkilön tosiasiallisista tehtävistä vähintään puolet on 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien tukitehtäviä.

Jos tämän lain 29 §:n perusteella yksityisen palvelutuottajan kanssa tehty ostopalvelusopimus on mitätön tai hyvinvointialue irtisanoo ostopalvelusopimuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö ja edellä 2 momentissa tarkoitettuja tukitehtäviä hoitava henkilöstö siirtyy sopimuksen päätyttyä liikkeenluovutuksena hyvinvointialueelle, jos henkilöstöä on aiemmin ostopalvelusopimuksen perusteella siirtynyt ostopalvelutuottajan palvelukseen. (Uusi)

19 §

HUS-sairaanhoidopiirin henkilöstön siirtyminen

HUS-sairaanhoidopiirin kuntayhtymän 1 päivänä tammikuuta 2023 voimassa olevat palvelussuhteet jatkuvat HUS-yhtymässä aiempien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti.

4 luku

Omaisuusjärjestelyt

20 §

Sairaanhoidopiirien ja erityishuoltopiirien siirtäminen hyvinvointialueille

Erikoissairaanhoidolain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoidopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettut erityishuoltopiirit siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen kuntayhtymän varat, velat ja sitoumukset liitetään siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueeseen kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat. Jos kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat useampaan hyvinvointialueeseen, varat, velat ja sitoumukset on jaettava hyvinvointialueiden välillä jäsenkuntien omistussuhteiden suhteessa, paitsi jos varojen, velkojen ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sitoumusten siirrot olisivat hyvinvointialueiden taloudelliseen kantokykyyn nähden vähäisiä. Hyvinvointialueet voivat sopia varojen, velkojen ja sitoumusten jakamisesta myös toisin.

Jos kuntayhtymä on perussopimuksensa mukaan huolehtinut muistakin kuin hyvinvointialueelle siirtyvistä tehtävistä, jäsenkuntien on järjesteltävä toiminta näiden tehtävien osalta uudelleen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, hyvinvointialueella ja 1 momentissa tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenkunnilla on oikeus sopia kuntayhtymien maaomaisuuden siirtymisestä myös toisin. Tällöinkin hyvinvointialueen järjestämistä vastuulle siirtyvän toiminnan edellyttämään rakennusomaisuuteen sitoutuvan kuntayhtymän maaomaisuuden tulee siirtyä hyvinvointialueelle.

21 §

Selvitys sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien omaisuudesta, sopimuksista ja vastuista

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien on tehtävä viimeistään 28 päivänä helmikuuta 2022 hyvinvointialueelle selvitys:

- 1) kuntayhtymän omaisuudesta;
- 2) hyvinvointialueen vastuulle siirtyvistä veloista ja muista sitoumuksista, vastuista ja sopimuksista; sekä
- 3) sellaisista olennaisissa omaisuuserissä, sopimuksissa ja vastuissa tapahtuneista ja tiedossa olevista muutoksista sekä toiminnallisista ja taloudellisista riskeistä, jotka eivät ilmene viimeisimmästä tilinpäätöksestä **tai konsernitilinpäätöksestä**.

Hyvinvointialueella on oikeus saada käyttöönsä tarpeellisiksi katsomiaan lisätietoja ja asiakirjoja.

22 §

Kunnan järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitilat

Kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen käytössä olevat toimitilat siirtyvät hyvinvointialueen hallintaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Hyvinvointialue ja kunta tekevät toimitilojen hallinnasta vuokrasopimuksen siten, että se on voimassa ainakin 31 päivään joulukuuta 2025 asti. Hyvinvointialueella on oikeus pidentää vuokrasopimuksen voimassaoloaika yhdellä vuodella ilmoittamalla siitä kunnalle viimeistään 12 kuukautta ennen vuokrasopimuksen voimassaoloajan päättymistä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa vuokrasopimuksessa sovitun vuokran on katettava vuokrasopimuksen kohteena olevaan toimitilaan liittyvät kohtuulliset pääoma- ja ylläpitokustannukset. Tarkempia säännöksiä vuokran määräytymisestä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Hyvinvointialue ja kunta voivat sopia 1 momentissa tarkoitettujen toimitilojen hallinnasta sekä toimitilojen hallintaa koskevien vuokrasopimusten voimassaolosta myös toisin kuin tässä pykälässä säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

23 §

Kunnan järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen käytössä olevan irtaimen omaisuuden siirtyminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueelle siirtyvät 1 päivänä tammikuuta 2023 sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat. Hyvinvointialueelle eivät kuitenkaan siirry osakeyhtiöiden osakkeet 2 momentissa tarkoitettuja osakkeita lukuun ottamatta.

Hyvinvointialueelle siirtyvät sellaisen osakeyhtiön osakkeet, jotka kunta omistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämistä tai tuottamista varten, jos osakeyhtiön tosiasiallinen päätoimiala on sosiaali- ja terveystalvelujen tuottaminen.

Edellä 1 ja 2 momentista poiketen hyvinvointialueelle ei siirry sellainen kunnan omistama irtaimisto ja osakkeet, jotka kunta omistaa työterveyshuoltolaissa (1383/2001) säädettyjen velvoitteidensa täyttämiseksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettujen osakkeiden siirtymistä lukuun ottamatta kunta ja hyvinvointialue voivat sopia irtaimen omaisuuden siirtymisestä myös toisin kuin 1 momentissa säädetään.

24 §

Kunnan järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen henkilöstöön kohdistuva lomapalkkavelka

Hyvinvointialueelle siirtyy 1 päivänä tammikuuta 2023 kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen sekä opiskeluhuollon henkilöstöön kohdistuva lomapalkkavelka.

25 §

Kuntaa sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialueelle siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset 1 päivästä tammikuuta 2023, jolleivät hyvinvointialue ja kunta toisin sovi. Jos sopimusta ei ole mahdollista siirtää tai jakaa, kunta tekee 26 §:ssä tarkoitettussa selvityksessä esityksen sopimukseen liittyvän vastuun jakautumisesta.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen hyvinvointialueelle eivät kuitenkaan, jolleivät hyvinvointialue ja kunta toisin sovi, siirry:

1) sellaiset toimitilaa koskevat sopimukset, joissa kunta on sitoutunut osoittamaan ostajan tai lunastamaan toimitilan omistukseensa sopimuskauden päätyttyä;

2) vahingonkorvausvastuut tai muut sopimuksen päättämisestä seuraavat vastuut sellaisista sopimuksista, jotka kunta tekee tämän lain vahvistamisen jälkeen, mutta ennen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtymistä hyvinvointialueelle.

Jos kunta on toiminut ennen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuun siirtoa joko voimassa olevan lainsäädännön tai kuntaa sitovan sopimuksen vastaisesti, kunta vastaa tästä aiheutuvista seuraamuksista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Jos kunta on antanut 23 §:n 2 momentissa tarkoitetun, sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavan osakeyhtiön puolesta takaussitoumuksen, takausvastuu siirtyy hyvinvointialueelle.

26 §

Selvitys kunnasta siirtyvästä omaisuudesta, sopimuksista, vastuista ja kunnalta vuokrattavista toimitiloista

Kunnan on tehtävä viimeistään 28 päivänä helmikuuta 2022 hyvinvointialueelle selvitys 22, 23 ja 25 §:ssä tarkoitetuista sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen käytössä olevista toimitiloista, siirtyvästä irtaimesta omaisuudesta, sopimuksista ja vastuista. Lisäksi samassa määräajassa kunnan tulee antaa hyvinvointialueelle arvio 18 §:n nojalla siirtyvän henkilöstön määräästä, palkkakuluista ja 24 §:n mukaisesta lomapalkkavelasta.

Hyvinvointialue voi pyytää kunnalta käyttöönsä tarpeellisiksi katsomiaan lisäselvityksiä ja asiakirjoja. Jos hyvinvointialue katsoo, että 1 momentissa tarkoitetun selvityksen mukaan hyvinvointialueen hallintaan siirtyvät toimitilat, irtaimisto ja sopimukset eivät turvaa sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämistä alueella, hyvinvointialueen on neuvoteltava kunnan kanssa.

Kunnan on täydennettävä 1 momentissa tarkoitettua selvitystä viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022, jos 1 momentissa tarkoitetuissa toimitiloissa, siirtyvässä irtaimessa omaisuudessa tai sopimuksissa on tapahtunut olennaisia muutoksia 1 momentissa tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen ja jos hyvinvointialue katsoo selvityksen täydentämisen tarpeelliseksi.

Selvityksen sisällöstä voidaan antaa tarkemmat säännökset valtiovarainministeriön asetuksella.

27 §

HUS-sairaanhoidopiirin omaisuuden siirtyminen

Kunkin kunnan HUS-sairaanhoidopiirin peruspääomaosuudet siirtyvät sen hyvinvointialueen omaisuudeksi, jonka alueelle ne kuuluvat 1 päivästä tammikuuta 2023. Helsingin kaupungin HUS-sairaanhoidopiirin peruspääomaosuus muuttuu HUS-yhtymän peruspääomaosuudeksi.

HUS-sairaanhoidopiirin on tehtävä selvitys siirtyvistä lainoista ja antamistaan takauksista valtiovarainministeriölle 28 päivään helmikuuta 2022 mennessä.

HUS-sairaanhoidopiirin varat, velat ja sitoumukset siirtyvät HUS-yhtymälle tämän lain nojalla ilman eri selvitystä ja erillistä saantokirjaa.

28 §

Hyvinvointialueen päätös

Aluevaltuusto käsittelee 26 §:ssä tarkoitetun selvityksen viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2022 ja päättää sen perusteella 22—25 §:ssä tarkoitettujen irtaimen omaisuuden, lomapalkkavelan, sopimusten ja vastuiden siirtymisestä hyvinvointialueelle ja hyvinvointialueen vastuulle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

29 §

Eräiden kunnilta tai kuntayhtymiltä siirtyvien sopimusten mitättömyys ja irtisanominen

Hyvinvointialueelle lain 20 ja 25 §:n perusteella siirtyvä yksityisen palveluntuottajan kanssa tehty sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen hankkimista koskeva sopimus (ostopalvelusopimus) tai sen sopimusehto sekä siihen liittyvä vuokra- tai käyttöoikeussopimus on mitätön, jos ostopalvelusopimuksessa on sovittu:

1) vastoin sitä, mitä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 12 §:n 2 momentin 2—4 kohdissa tai 3 momentissa tai 12 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetusta julkisen vallan käytöstä; tai

2) hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:ssä ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 8 §:ssä tarkoitetuista järjestämisvastuuseen kuuluvista tehtävistä siten, että on ilmeistä, ettei hyvinvointialue tosiasiallisesti vastaa palvelujen järjestämisvastuuseen kuuluvasta päätösvallasta yksityisen palveluntuottajan vastatessa julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien valmistelusta, ostopalvelusopimuksen rajoittaessa hyvinvointialueen valvonta- tai ohjausvaltaa tai asukkaiden palvelujen saatavuuden toteutuessa sopimuksen perusteella olennaisesti eri tavoin hyvinvointialueen muiden asukkaiden palvelujen saatavuuteen nähden.

Jos ostopalvelusopimuksessa on sovittu vastoin 1 momentin 2 kohtaa, on ostopalvelusopimuksen tai sen ehdon mitättömyyden edellytyksenä lisäksi, että ostopalvelusopimuksen taloudellinen arvo muodostaa merkittävän osuuden hyvinvointialueen käyttömenoista ja ostopalvelusopimuksen kohteena on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen näkökulmasta keskeinen tehtävä. (Uusi 2 mom.)

Hyvinvointialueella on oikeus irtisanoa 1 momentissa tarkoitettu sille siirtyvä sopimus, jos sopimuksessa on muutoin kuin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla sovittu siten, ettei hyvinvointialueella ole mahdollisuutta vastata hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitetuista tehtävistä tai hyvinvointialueella ei ole yhden taikka useamman toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävää tehtäväalaa taikka laajaa tehtäväkokonaisuutta koskevan ostopalvelusopimuksen johdosta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua riittävää omaa palvelutuotantoa.

Mitä edellä 2 momentissa säädetään ostopalvelusopimuksen irtisanomisesta, sovelletaan myös työvoiman ja vuokratyövoiman käytöstä tehtyyn sopimukseen, jos sopimuksessa on sovittu työvoiman tai vuokratyövoiman käytöstä vastoin sitä, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 13 §:ssä säädetään.

Hyvinvointialueen on mitättömyyden osalta todettava ja irtisanomisen osalta päätettävä sopimuksen tai sen ehdon mitättömyydestä ja irtisanomisesta. Asiasta on ilmoitettava sopimusosapuolelle ja sosiaali- ja terveysministeriölle viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2023. (Uusi 5 mom.)

Hyvinvointialueen on ennen sopimuksen tai sen ehdon mitättömyyden toteamista tai irtisanomista koskevan päätöksen tekemistä neuvoteltava ostopalvelusopimuksen sopimusosapuolen kanssa. Sopimuksen irtisanomisessa ja mitättömyyden toteamisessa on noudatettava suhteellisuusperiaatetta. Jos osapuolet eivät pääse yksimielisyyteen sopimuksen muuttamisesta ja mitättömyys koskee vain osaa sopimusta, osapuolilla on oikeus irtisanoa sopimus. Jos mitättömyys tai irtisanomisperuste koskee kuitenkin vain erittäin vähäistä osaa sopimuksesta, hyvinvointialueella ei ole oikeutta todeta mitättömäksi tai irtisanoa koko sopimusta. Sopimuksen jäädessä voimaan mitätöntä tai irtisanomisperusteen alaista ehtoa ei sovelleta ja sopimuksen arvoa on alen-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

nettava mainittua sopimusehtoa vastaavasti. Sopimuksen muuttamiseen sovelletaan, mitä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) säädetään.

Ostopalvelusopimus tai sopimuksen ehto on mitätön 1 päivänä tammikuuta 2026 lukien. Jolleivät hyvinvointialue ja sopimusosapuolena oleva yksityinen palveluntuottaja ole sopineet lyhyemmästä irtisanomisajasta, sopimus on voimassa 1 päivään tammikuuta 2026 saakka. Jos sopimuksen irtisanominen kuitenkin vaarantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden alueella, hyvinvointialue voi pidentää edellä mainittua siirtymäaikaa kahdella vuodella ilmoittamalla siitä palveluntuottajalle paitsi, jos sopimuksessa on sovittu lyhyemmästä voimassaolosta. Tätä koskeva päätös ja ilmoitus on tehtävä sopimuksen mitättömyys- tai irtisanomisilmoituksen yhteydessä.

~~Edellä 1 momentissa tarkoitettua sopimusta voidaan muuttaa 4 momentissa tarkoitettujen neuvottelujen perusteella siten kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016) säädetään.~~

30 §

Velvollisuus maksaa sopimussakkoa ja korvausta

Jos sopimus tai sopimuksen ehto tulee mitättömäksi tai sopimus irtisanotaan 29 §:n perusteella, hyvinvointialue ei vastaa sopimuksessa mahdollisesti sovitusta sopimussakosta.

Yksityisellä palveluntuottajalla on oikeus saada hyvinvointialueelta korvaus välittömistä kustannuksista, joka sille on aiheutunut sopimuksen täyttämiseksi tehdyistä merkittävistä ja tarpeellisista investoinneista, jos sopimus tai sen ehto tulee mitättömäksi tai irtisanotuksi 29 §:n perusteella. Edellytyksenä korvauksen saamiselle on, että investoinnit jäävät sopimuksen mitättömyyden tai irtisanomisen vuoksi palveluntuottajalle kokonaan tai osittain hyödyttömiksi eikä palveluntuottajan ole pitänyt varautua tähän.

Yksityisen palveluntuottajan on haettava korvausta viimeistään 31 päivänä maaliskuuta 2026. Palveluntuottajan oikeus saada korvausta määräytyy 1 päivänä tammikuuta 2026 tilanteen perusteella ja korvaus eräännyttäväksi 31 päivänä toukokuuta 2026. Jos korvauksen perusteena olevat tiedot muuttuvat alkuperäisen sopimuksen voimassaoloaikana, hyvinvointialueella on oikeus periä korvausta takaisin palveluntuottajalta siltä osin kuin korvaus olisi ollut aiheeton. Yksityisen palveluntuottajan on välittömästi ilmoitettava, jos se saa korvausta 2 momentin perusteella korvatuista kustannuksista.

31 §

Toimitilojen käyttöoikeus muutoksenhaun aikana

Hyvinvointialueen 28 §:ssä tarkoitettu päätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman, ellei muutoksenhakuviranomainen joiltakin osin kiellä täytäntöönpanoa.

Hyvinvointialueella on oikeus järjestää vastuullaan olevia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluja kunnan omistamissa ja hallinnoimissa toimitiloissa sekä käyttää palvelujen järjestämiseen tarvittavaa, kunnan omistamaa tai hallinnassa olevaa irtaimistoa ennen kuin hallinto-oikeuden päätös asiassa on lainvoimainen. Hyvinvointialueen on maksettava toimitiloista vuokraa siten kuin 22 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

32 §

Kuntaa koskevien säännösten soveltaminen kuntayhtymään

Muihin kuin 20 §:ssä tarkoitettuihin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä sekä alueen pelastustoimea hoitaviin kuntayhtymiin sovelletaan, mitä kunnasta säädetään 22—26, 28—31 ja 42 §:ssä.

33 §

Kuntayhtymän taseeseen kertyneet ali- ja ylijäämät

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja HUS-sairaanhoitopiirin jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain (410/2015) säännösten mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymään. Taseeseen kertyneen ylijäämän käsittelystä kuntayhtymän jäsenkunnat päättävät kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti.

34 §

Valtion takaus

Valtioneuvosto voi päättää vastavakuutta vaatimatta mutta muuten määräämillään ehdoilla omavelkaisen valtiontakauksen myöntämisestä 21, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettussa selvityksessä esitettyjen velkojen ja eräiden muiden sitoumusten sekä niihin liittyvien koron- ja valuutanvaihtosopimusten sekä muiden vastaavien suojausjärjestelyjen ja sopimuksissa sovittujen korkojen ja muiden ehtojen täyttämisen vakuudeksi. Jos velan tai muun sitoumuksen täyttämisen turvaamiseksi on asetettu vakuus, valtiontakaus myönnetään kuitenkin täytetakauksena tähän asetettuun vakuuteen nähden.

Tässä pykälässä tarkoitettuun takaukseen sovelletaan muutoin, mitä valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetussa laissa (449/1988) säädetään.

Tässä pykälässä tarkoitettuja takauksia voi olla voimassa enintään eduskunnan valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä myöntämän valtuuden mukainen määrä.

35 §

Valtiontakauksen valvonta

Valtiontakauksen hallinnoinnista ja valvonnasta vastaa Valtiokonttori. Valtiokonttorilla on oikeus saada valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain 15 a §:ssä tarkoitettut tiedot ja selvitykset.

Valtiontakauksen kohteena olevan lainan tai muun sitoumuksen myöntäjä voidaan vaihtaa, laina tai muu sitoumus voidaan siirtää toiselle ja lainan lyhennysohjelmaa, korkoa ja muita lainan tai muun sitoumuksen ehtoja sekä vakuutta voidaan muuttaa kesken laina-ajan, jos Valtiokonttori hyväksyy muutoksen. Tässä momentissa tarkoitettujen muutosten hyväksymisestä päättää kuitenkin valtioneuvosto, jos muutoksen kohteena on laina, jonka jäljellä oleva pääoma on vähintään 20

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

miljoonaa euroa, tai jos lainaan tai muuhun sitoumukseen tehtävä muutos on muuten valtion takausvastuun kannalta poikkeuksellisen merkittävä.

36 §

Valtiontakaukseen liittyvät lainanmyöntäjän velvollisuudet

Valtiontakauksen voimassaolon edellytyksenä on, että lainanmyöntäjä huolehtii takauksen kohteena olevasta lainasta tai muusta sitoumuksesta tämän lain sekä hyvän pankkitavan mukaisesti. Lainanmyöntäjä on valtiontakauksen voimassaoloaikana velvollinen valvomaan valtion etua, ilmoittamaan lainansaajan maksuviivästyksistä Valtiokonttorille sen antamien määräysten mukaisesti ja noudattamaan muita Valtiokonttorin antamia määräyksiä.

37 §

Takauskorvaus ja takautumisoikeus

Valtiokonttori maksaa valtion varoista lainanmyöntäjälle takauskorvauksen, kun valtiontakauksen kohteena oleva laina tai muu sitoumus on eräänntynyt ja eräänntämistoimi on kohdistettu sekä velalliseen että takaajaan. Jos valtiontakaus on myönnetty täytetäkseen, takauskorvaus maksetaan, kun lainanmyöntäjän lopullinen menetys on velallisen maksukyvyttömyyden toteamisen ja vakuutena olevan omaisuuden myynnin jälkeen selvitetty. Jos lainanmyöntäjä saa takauskorvauksen maksamisen jälkeen perityksi lainansaajalta kertymättä jääneitä lyhennyksiä, korkoja tai muita maksuja, lainanmyöntäjän on tilitettävä ne Valtiokonttorille.

Jos lainanmyöntäjä ei ole noudattanut lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä taikka hyvää pankki- tai perintätapaa valtiontakauksen kohteena olevan lainan myöntämisessä taikka lainan tai sen vakuuksien hoitamisessa ja menettely on loukannut takaajan etua, Valtiokonttori voi päättää, että takauskorvaus jätetään osittain tai kokonaan maksamatta.

Valtiokonttorilla on oikeus periä lainansaajalta lainanmyöntäjälle maksettu takauskorvaus korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisine viivästyskorkeineen takaisin. Viivästyskorko lasketaan siitä, kun takauskorvaus on maksettu lainanmyöntäjälle.

38 §

Ilmoitus velkojille ja sopimusosapuolille

Hyvinvointialueen on viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2022 lähetettävä kirjallinen ilmoitus vastuulleen siirtyvien velkojen, vastuiden ja sopimusten velkojille ja sopimuspuolille.

39 §

Siirrettävän kuntayhtymän viranomaisen toimivalta

Edellä 20 §:ssä tarkoitetun kuntayhtymän viranomaisen ei voi 21 §:ssä tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä hyvinvointialuetta sitovia vaikutuksia,

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

paitsi jos päätöksentekoa ei voida asian kiireellisyyden vuoksi lykätä tai jos hyvinvointialue antaa päätökselle suostumuksen.

Edellä 20 §:ssä tarkoitetun kuntayhtymän viranomaisen päätöksestä, joka on tehty 21 §:ssä tarkoitetun selvityksen antamisen jälkeen, mutta ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueelle, saa valittaa kuntalaissa säädetyllä tavalla myös sillä perusteella, että päätös on tämän pykälän 1 momentin vastainen. Valitusoikeus on myös hyvinvointialueella.

40 §

Omaisuuksien saanto

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien omaisuus ja 23 §:ssä tarkoitettu irtain omaisuus siirtyy hyvinvointialueelle tämän lain nojalla. Edellä 21 ja 26 §:ssä säädetty selvitys sekä 28 §:ssä tarkoitettu päätös vastaavat omaisuuden saantokirjaa.

Hyvinvointialueen on haettava lainhuutoa kuuden kuukauden kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä.

HUSin kiinteä ja irtain omaisuus siirtyy tämän lain nojalla ilman eri selvitystä ja **HUS-hyvinvointiyhtymän** on haettava lainhuutoa kuuden kuukauden kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä.

41 §

Siirrettävän kuntayhtymän ja HUS-sairaanhoitopiirin tilinpäätöksen käsittely ja vastuuvapauden myöntäminen

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2022 allekirjoittavat hyvinvointialueen hallitus ja hyvinvointijohtaja. HUS-sairaanhoitopiirin tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vuodelta 2022 allekirjoittavat HUS-yhtymän hallitus ja HUS-yhtymän johtaja.

Hyvinvointialueen valtuuston ja HUS-yhtymän ylimmän toimielimen on käsiteltävä 1 momentissa tarkoitettut tilinpäätökset ja päätettävä tilivelvollisille myönnettävästä vastuuvapaudesta 30 päivään kesäkuuta 2023 mennessä.

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien sekä HUS-sairaanhoitopiirin tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen vuodelta 2022 sovelletaan muutoin, mitä kuntalaisissa säädetään.

42 §

Omaisuuksien järjestelyjä koskevat kirjaukset kunnan ja hyvinvointialueen kirjanpidossa

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenosuuksien ja 23 §:ssä tarkoitetun irtaimen omaisuuden siirto hyvinvointialueisiin kirjataan kunnan kirjanpidossa peruspääomaa vastaan, jollei kunta toisin päättä. Hyvinvointialueelle siirtyvä lomapalkkavelka kirjataan peruspääomaan.

Hyvinvointialueella omaisuuden ja velkojen siirto kirjataan asianomaisiin omaisuus- ja velkariiniin sekä peruspääomaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetut siirrot kirjataan kunnan tilinpäätöksen mukaisilla kirjanpitoarvoilla.

Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto voi antaa ohjeita ja lausuntoja tämän pykälän soveltamisesta.

43 §

Korvaus uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista

Kunnalla on oikeus saada hakemuksen perusteella valtiolta korvaus tässä luvussa säädettyjen, kunnan omaisuuteen kohdistuvien järjestelyjen perusteella kunnalle aiheutuvista välittömistä kustannuksista.

Kunnalla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitettu korvaus siltä osin, kuin omaisuusjärjestelyistä aiheutuvista välittömistä kustannuksista johtuva kunnallisveroprocentin laskennallinen korotustarve ylittää 0,5 prosenttiyksikköä (*korvausraja*). Laskennan perusteena ovat viimeisimmät valmistuneet verotus- ja tilinpäätöstiedot. Jos korvausraja ylittyy ja kunnan tuloveroprocentti on korvauksen hakemisvuonna vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprocentti, kunnalla on lisäksi oikeus saada 1 momentissa tarkoitettua korvausta kolme neljäsosaa korvausrajan alittavalta osalta. **Sen estämättä, mitä edellä tässä momentissa säädetään, kunnalla on kuitenkin oikeus saada korvausta omaisuusjärjestelyihin liittyvistä välittömistä kustannuksista, vaikka korvausraja ei ylity, jos kunnan mahdollisuus päättää omasta taloudestaan ilmeisesti vaarantuu.**

Korvauksen perustana olevat välittömät kustannukset lasketaan omaisuusjärjestelyjen kohteena olevasta omaisuudesta uudistuksen voimaantulon jälkeen syntyvien ja todennettavissa olevien kulujen ja tuottojen erotuksena. Korvauksen perustana olevilla kustannuksilla tarkoitetaan kustannuksia, joiden syntymiseen kunta ei ole voinut omilla toimillaan vaikuttaa tai niitä vähentää. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä omaisuusjärjestelyistä aiheutuvien välittömien kustannusten määrittämisestä.

44 §

Menettely myönnettäessä korvausta omaisuusjärjestelyjen kustannuksista

Kunnan on tehtävä 43 §:ssä tarkoitettua korvausta koskeva hakemus valtiovarainministeriölle viimeistään vuoden 2027 loppuun mennessä. Jos hyvinvointialue on käyttänyt 22 §:n 2 momentin mukaista oikeuttaan vuokrasopimuksen pidentämiseen, kunnan on tehtävä hakemus viimeistään vuoden 2028 loppuun mennessä. Hakemukseen tulee liittää kunnan tilintarkastajan lausunto korvauksen perustana olevista välittömistä kustannuksista.

Valtiovarainministeriö päättää korvauksen myöntämisestä. Ennen päätöksen tekemistä kunnalle aiheutuvien välittömien kustannusten sisältöä ja määrää arvioidaan valtiovarainministeriön ja asianomaisen kunnan välisessä neuvottelussa.

Korvauksen myöntämiseen sovelletaan valtionavustuslakia lukuun ottamatta sen 6, 7, 22, 23, 27 ja 29 §:ää sekä 4 lukua. Korvaus katsotaan valtionavustuslain 20 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ilmeisen perusteettomasti saaduksi siltä osin, kuin tämän lain 42 §:n 3 momentissa tarkoitetut välittömät kustannukset olisivat myöhempien tietojen perusteella olleet ilmeisesti välittävissä kunnan omin toimenpitein.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Korvausta saaneen kunnan on ilmoitettava valtiovarainministeriölle toimenpiteistä, jotka vaikuttavat omaisuusjärjestelyistä aiheutuviin kustannuksiin. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, mutta viimeistään kolmen vuoden kuluessa korvauksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriön on päätettävä korvauksen tai sen osan palauttamisesta kuuden kuukauden kuluessa ilmoituksen tekemisestä.

5 luku

HUS-yhtymän perustaminen ja toiminnan jatkuvuus

45 §

HUS-yhtymän perussopimuksen hyväksyminen

HUS-yhtymän ensimmäinen perussopimus on valmisteltava siten, että Uudenmaan hyvinvointialueiden valtuustot ja Helsingin kaupunginvaltuusto voivat hyväksyä sen viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2022. Perussopimus tulee voimaan, kun Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat sen hyväksyneet.

Jos Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki eivät ole hyväksyneet perussopimusta 1 momentissa säädetyssä määräajassa, valtioneuvosto päättää perussopimuksen hyväksymisestä siltä osin kuin Uudenmaan hyvinvointialueet eivät ole sopineet asiasta. Valtioneuvoston päätöksen mukainen perussopimuksen määräys on voimassa siihen saakka, kunnes Uudenmaan hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat päässeet määräyksestä yksimielisyyteen.

Valtioneuvoston on hyväksyttävä perussopimus viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022.

Valtioneuvoston 2 momentin nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

46 §

HUS-yhtymän toimielinten järjestäytyminen ja toimielimissä käsiteltävät asiat

Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on ilmoitettava 9 §:ssä tarkoitetulle väliaikaiselle HUS-valmisteluryhmälle edustajansa ensimmäiseen yhtymäkokoukseen tai jäsenensä yhtymävaltuustoon viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2022. Jos valtioneuvosto päättää HUS-yhtymän perussopimuksesta, Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on ilmoitettava edustajansa viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2022.

HUS-yhtymän ylintä päätösvaltaa käyttävän toimielimen on järjestäytyttävä viipymättä sen jälkeen, kun hyvinvointialueet ovat ilmoittaneet 1 momentin mukaisesti edustajansa tai jäsenensä toimielimeen. Väliaikainen HUS-valmisteluryhmä kutsuu yhtymäkokousedustajat tai yhtymävaltuutetut kokoukseen.

Ensimmäisessä kokouksessa iältään vanhin johtaa puhetta siihen saakka, kunnes toimielin on valinnut yhtymäkokouksen puheenjohtajan tai yhtymävaltuuston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajat.

HUS-yhtymän ylimmän toimielimen on ensimmäisessä kokouksessaan hyväksyttävä HUS-yhtymälle hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitettu hallintosääntö sekä valittava yhtymähallitus, tarkastuslautakunta ja kansalliskielilautakunta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

HUS-yhtymän ylimmän toimielimen on vuoden 2022 aikana hyväksyttävä HUS-yhtymän vuoden 2023 talousarvio ja ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen HUS-yhtymän toiminnan ja hallinnon järjestämiseksi.

HUS-yhtymälle valittujen muiden toimielimien tulee viipymättä tultuaan valituksi järjestäytyä ja päättää muista asioista, jotka ovat tarpeen hallinnon ja toiminnan jatkamiseksi.

47 §

HUS-sairaanhoitopiirin toimintaa ja hallintoa koskevien päätöksien noudattaminen

HUS-sairaanhoitopiirin kuntayhtymän hallintosäännön perusteella tekemiä päätöksiä toimivallan siirrosta, tehtäväjaosta sekä sairaanhoitopiirin vastaavan lääkärin terveydenhuoltolain (1326/2010) 57 §:n perusteella antamia määräyksiä noudatetaan HUS-yhtymässä vuoden 2023 alusta niin kauan, kunnes HUS-yhtymä päättää hallintosäännön perusteella toimivallan siirrosta tai mainitussa pykälässä tarkoitetuista asioista tai tehtäväjaosta toisin.

HUS-sairaanhoitopiirin kuntayhtymän palveluista ja muista suoritteista perittäviä maksuja koskevia päätöksiä sovelletaan HUS-yhtymässä, kunnes HUS-yhtymä päättää maksuista toisin.

48 §

Järjestämissopimuksen valmistelu ja määräajat

HUS-yhtymän yhtymähallituksen, Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin on tehtävä selvitys keskinäisestä työnjaostaan viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 9 §:ssä tarkoitettua järjestämissopimuksesta on sovittava viimeistään vuoden 2024 loppuun mennessä ja työnjako palvelujen järjestämisessä on pantava täytäntöön viimeistään vuoden kuluessa sopimuksen hyväksymisestä. Ensimmäisen järjestämissopimuksen valmisteluun ja päätöksentekoon sekä valtioneuvoston toimivaltaan päättää järjestämissopimuksesta sovelletaan, mitä mainitun lain 10—12 §:ssä säädetään.

49 §

HUSin ja HUS-yhtymän toimivalta

HUSin viranomaiset ovat velvollisia avustamaan HUS-yhtymälle valittuja toimielimiä näiden toiminnassa.

HUSin toimielin ei saa HUS-yhtymän yhtymähallituksen valinnan jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä HUS-yhtymää sitovia vaikutuksia, ilman HUS-yhtymän yhtymähallituksen suostumusta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun sairaanhoitopiirin kuntayhtymän viranomaisen päätökseen, joka on tehty HUS-yhtymän yhtymähallituksen valinnan jälkeen, saa hakea muutosta kuntalaissa säädetyllä tavalla myös sillä perusteella, että päätös on pykälän 2 momentin vastainen. Valitusoi-keus on myös Uudenmaan hyvinvointialueella ja HUS-yhtymän toimivaltaisella viranomaisella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

50 §

Vireillä olevien asioiden siirtyminen

Vuoden 2022 lopussa HUSissa käsiteltävänä olevan asian käsittely siirtyy HUS-yhtymälle. Samoin HUS-yhtymä edustaa ja toimii asianosaisena aloitetussa oikeudenkäynnissä, jossa HUS-sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on ollut asianosaisena.

6 luku

Uudistukseen liittyvät veroseuraamukset

51 §

Velvollisuus varainsiirtoveron suorittamiseen

Varainsiirtoveroa ei ole suoritettava kiinteistön eikä arvopaperin luovutuksesta siirrettäessä kuntayhtymien 20 §:ssä tarkoitettavat varat mainitun pykälän 2 momentin mukaisesti hyvinvointialueille tai 27 §:n mukaisesti HUS-yhtymälle eikä arvopaperin luovutuksesta siirrettäessä kunnan 23 §:n 2 momentissa tarkoitettavat varat mainitun pykälän 1 momentin mukaisesti hyvinvointialueille.

52 §

Kuntayhtymän veronalainen toiminta

Siltä osin kuin toiminta on katsottu kuntayhtymän veronalaiseksi toiminnaksi, 20 §:ssä tarkoitettuun siirtoon sovelletaan, mitä tässä pykälässä säädetään.

Sairaanhoitopiirien kuntayhtymien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien ei katsota purkautuvan tuloverotuksessa siirrettäessä ne hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen 20 §:n 1 momentissa ja 27 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Siirrettäessä varoja 20 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla hyvinvointialueelle, toimintansa lopettavan kuntayhtymän verotuksessa poistamatta olevat hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään hyvinvointialueen verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty toimintansa lopettaneen kuntayhtymän verotuksessa.

Siirtyneisiin varoihin kohdistuvat elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (360/1968) 5 a §:ssä tarkoitettavat oikaisuerät ja siirtyneeseen toimintaan kohdistuvat varaukset luetaan hyvinvointialueen verotuksessa veronalaiseksi tuloksi samalla tavalla kuin ne olisi luettu tuloksi kuntayhtymän verotuksessa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

53 §

Hankintamenon määräytyminen eräissä tapauksissa

Siirrettäessä varoja, jotka ovat olleet verovapaaksi katsotun toiminnan käytössä, käyttöomaisuuden ja muun omaisuuden verotuksessa vähentämättä olevaksi hankintamenoksi ja pitkävaikutteisten menojen verotuksessa vähentämättä olevaksi määräksi katsotaan varojen siirtoa edeltävältä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta laaditun tilinpäätöksen mukainen omaisuuden ja pitkävaikutteisten menojen kirjanpitoarvo.

54 §

Tappiot

Siltä osin kuin 52 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa siirtävällä kuntayhtymällä on siirtyvään toimintaan liittyviä verotuksessa vahvistettuja tappioita, ne siirtyvät vähennettäväksi hyvinvointialueen tai HUS-yhtymän verotuksessa.

7 luku

Erinäiset säännökset

55 §

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2023

Kunnanvaltuuston on määrättävä vuoden 2023 tuloveroprosentiksi vuoden 2022 tuloveroprosentti vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä.

56 §

Kärkulla

Kärkulla-kuntayhtymän asiantuntijapalveluja koskevat tehtävät ja niitä hoitava henkilöstö sekä toiminnan Varsinais-Suomen hyvinvointialueella sijaitsevat kiinteistöt, alueella sijaitsevia toimitiloja koskevat vuokrasopimukset ja alueella sijaitsevien toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyvät Varsinais-Suomen hyvinvointialueelle. Jos henkilöstö on tuottanut asiantuntijapalveluja myös oman hyvinvointialueensa alueen ulkopuolelle ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa, hyvinvointialueiden on sovittava viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022 toiminnan jatkamisesta.

Kärkulla-kuntayhtymän kehitysvammaisten neuvolapalvelut ja niitä hoitava henkilöstö siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella tehtävää hoitava henkilöstö pääasiallisesti työskentelee. Jos henkilöstö on hoitanut tehtävää myös ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa myös muiden hyvinvointialueiden alueella, hyvinvointialueiden on

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

sovittava viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022 palvelujen tuottamisesta myös näiden muiden hyvinvointialueiden alueella.

Kärkulla-kuntayhtymän asumispalveluyksiköt sekä päivä- ja työkeskustoiminta sekä niiden kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset ja toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyvät hyvinvointialueelle, jonka alueella toimitilat sijaitsevat. Jos näissä siirtyvissä asumispalveluyksiköissä tai päivä- ja työkeskustoiminnassa on ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa järjestetty palveluja myös muiden hyvinvointialueiden asukkaille, hyvinvointialueet ovat velvollisia sopimaan viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022 toiminnan jatkamisesta viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022. Jos asukkaalle järjestetään palvelut 1 päivästä tammikuuta 2023 omalla hyvinvointialueella, asukkaalla ei kuitenkaan ole velvollinen tekemään sopimusta.

Kärkulla-kuntayhtymän muu kuin 1—3 momentissa tarkoitettu toiminta ja henkilöstö siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella henkilöstö pääasiallisesti työskentelee. Kärkulla-kuntayhtymän muut kuin 1 ja 3 momentissa tarkoitettut kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset sekä toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella toimitilat sijaitsevat. (Uusi 4 mom.)

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettut sopimukset ovat voimassa, kunnes hyvinvointialueet sopivat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 39 §:ssä tarkoitettua kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyöstä. Kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyöstä on sovittava viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2023 ja tällöin on sovittava myös tämän pykälän 1—3 momentissa tarkoitetuista asioista.

57 §

Vaalijalan, Etevan ja Eskoon kuntayhtymien toiminnan jakaminen

Vaalijalan, Etevan ja Eskoon kuntayhtymien toiminta ja henkilöstö siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella tehtävää hoitava henkilöstö pääasiallisesti työskentelee. Jos henkilöstö on hoitanut tehtävää myös ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa myös muiden hyvinvointialueiden alueella, hyvinvointialueiden on sovittava viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022 kyseisten palvelujen tuottamisesta myös näiden muiden hyvinvointialueiden alueella.

Vaalijalan, Etevan ja Eskoon kuntayhtymien kiinteistöt, toimitiloja koskevat vuokrasopimukset ja toimitilojen hallintaan oikeuttava muu omaisuus siirtyvät sille hyvinvointialueelle, jonka alueella toimitilat sijaitsevat. Jos näissä siirtyvissä asumispalveluyksiköissä tai päivä- ja työkeskustoiminnassa on ennen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaantuloa järjestetty palveluja myös muiden hyvinvointialueiden asukkaille, hyvinvointialueet ovat velvollisia sopimaan viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022 toiminnan jatkamisesta viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022. Jos asukkaalle järjestetään palvelut 1 päivästä tammikuuta 2023 omalla hyvinvointialueella, asukkaalla ei kuitenkaan ole velvollinen tekemään sopimusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut sopimukset ovat voimassa, kunnes hyvinvointialueet sopivat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 36 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

58 §

Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimi

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta ja hyvinvointialueen väliaikaisesta valmistelutoimielimestä, koskee Keski-Uudenmaan pelastustoimen alueiden osalta niitä hyvinvointialueita, joille pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy. Tässä pykälässä tarkoitettujen hyvinvointialueiden ja niiden väliaikaisten valmistelutoimielinten tulee sopia Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimien henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta hyvinvointialueiden kesken.

Jos hyvinvointialueet tai niiden väliaikaiset valmistelutoimielimet eivät sovi Keski-Uudenmaan alueen pelastustoimen henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta hyvinvointialueiden kesken viimeistään 31 päivänä toukokuuta 2022, valtioneuvosto päättää henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta ja niistä muista järjestämisvastuun siirron järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista hyvinvointialueet ja niiden väliaikaiset valmistelutoimielimet eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös voidaan panna täytäntöön välittömästi ja se on voimassa, kunnes asianomaiset hyvinvointialueet sopivat henkilöstön, kaluston ja sopimusten siirtojen jakamisesta.

59 §

Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueiden ympärivuorokautinen yhteispäivystys

Sen estämättä, mitä terveydenhuoltolain 50 §:n 3 ja 4 momenteissa säädetään, Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voivat ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystyksikköä sairaaloidensa yhteydessä vuoden 2032 loppuun saakka.

60 §

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen aloittava tase

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen aloittava tase muodostetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin kohdistettavissa olevista omaisuus- ja pääomaeristä lukuun ottamatta pysyvien vastaavien hyödykkeisiin sisältyviä toimitiloja.

Aloittava tase laaditaan 1 päivänä tammikuuta 2023 ja muodostetaan perustuen kaupungin kirjanpitoon 31 päivänä joulukuuta 2022 merkityistä kirjanpitoarvoista. Aloittavan taseen muodostamisessa noudatetaan kirjanpitolakia (1336/1997) sekä kirjanpitolautakunnan hyvinvointialueiden- ja kuntajaoston antamia ohjeita ja se kirjataan kaupungin kirjanpitoon tase-erien välisenä siirtona.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

61 §

Hyvinvointialueen lainanottovaltuus siirtymäkauden aikana sekä ensimmäinen investointisuunnitelma

Hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä tarkoitettu hyvinvointialueen lainanottovaltuus vuodelle 2023 määritellään hyvinvointialueelle siirtyvien sairaanhoitopiirien ja erityshuoltopiirien kuntayhtymien vuoden 2021 tilinpäätöksen tietojen ja vuoden 2022 talousarvion tietojen perusteella. HUS-yhtymän lainanottovaltuus määritellään vastaavilla tiedoilla.

Hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän on toimitettava ensimmäistä hyvinvointialueesta annetun lain 16 §:ssä tarkoitettua investointisuunnitelmaa koskeva esitys valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä sisäministeriölle viimeistään 1 päivänä lokakuuta 2022. Ensimmäinen investointisuunnitelma koskee tilikausia 2023—2026. Sosiaali- ja terveysministeriön ja sisäministeriön on päätettävä investointisuunnitelmaa koskevan esityksen hyväksymisestä tai hyväksymättä jättämisestä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 26 §:n ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 11 §:n mukaisesti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022.

62 §

Hyvinvointialueen talouteen liittyvien arviointimenettelyn edellytysten soveltaminen

Hyvinvointialueesta annetun lain 123 § 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettuja hyvinvointialueen arviointimenettelyn edellytyksiä arvioidaan ensimmäisen kerran vuosien 2023 ja 2024 tilinpäätösten perusteella.

63 §

Valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustaminen

Valtio huolehtii hyvinvointialueesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustamisen edellyttämistä toimenpiteistä. Osaamiskeskuksen hyvinvointialueille luovutettavat osakkeet luovutetaan vastikkeetta 1 päivään tammikuuta 2023 mennessä.

Hyvinvointialueiden omistukseen tulevat osaamiskeskuksen osakkeet jakautuvat hyvinvointialueiden kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa. Asukaslukuna otetaan huomioon hyvinvointialueisiin kuuluvien kuntien asukasluku 31 päivänä joulukuuta 2021. **HUS-yhtymän omistukseen tulee kolmasosa kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin omistukseen tulevista osakkeista.**

Valtiolla on kuitenkin osaamiskeskuksessa yksi kappale yhtiöjärjestyksessä määriteltyjä erillisiä osakkeita, jotka antavat oikeuden estää yhtiöjärjestyksen muuttamisen ilman valtion suostumusta, vahvemman oikeuden päättää osakepääomasta ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen enimmäismääristä sekä oikeuden hallituksen jäsenen nimeämiseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

64 §

Asiakirjojen siirtyminen hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle

Kunnan järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneet asiakas- ja potilasasiakirjat ja niihin liittyvät hallinnolliset asiakirjat sekä kunnan hallinnassa olevat yksityisiltä palveluntuottajilta siirtyneet asiakas- ja potilasasiakirjat siirtyvät sen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueeseen kunta kuuluu.

Kuntayhtymän hallinnassa olevat 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat siirtyvät vastaavasti sen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueeseen kuntayhtymä kuuluu. Jos kuntayhtymän palveluyksiköt sijaitsevat useamman hyvinvointialueen alueella, kunkin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle siirtyvät sen alueella sijaitsevien kuntayhtymän palveluyksiköiden toiminnassa syntyneet asiakirjat sekä sen alueella toimineilta yksityisiltä palveluntuottajilta kuntayhtymän hallintaan siirtyneet asiakirjat.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi erityishuoltopiirin kuntayhtymän, sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ja muun puretun sosiaali- tai terveydenhuollon kuntayhtymän hallinnassa olevat kaikki muutkin kuin 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat siirtyvät sen hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle, jonka alueeseen kuntayhtymä kuuluu. Jos edellä tarkoitetun kuntayhtymän jäsenkunnat sijaitsevat useamman hyvinvointialueen alueella, siirtyvät kuntayhtymän hallinnassa olevat muut kuin 1 momentissa tarkoitetut asiakirjat sille hyvinvointialueelle, jonka alueella sijaitsee eniten kuntayhtymän jäsenkuntia, jolleivät hyvinvointialueet toisin sovi. Jollei minkään hyvinvointialueen alueella sijaitse edellä tarkoitettua enemmistöä kuntayhtymän kunnista, on hyvinvointialueiden sovitava, mille hyvinvointialueelle asiakirjat siirtyvät.

HUSin järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneet ja sen hallinnassa olevat kaikki asiakirjat siirtyvät HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle.

65 §

Palvelujen hankkiminen siirtymäkauden aikana

~~Hyvinvointialueelle 21 ja 26 §:n nojalla siirtyneiden sopimusten mukaisten palvelujen hankinnassa noudatetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016).~~

~~Hyvinvointialueen on ilman aiheetonta viivästystä aloitettava julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain mukaisesti hankintamenettely hyvinvointialueen hallinnon ja toiminnan käynnistämistä varten sekä palvelutoiminnan jatkumisen turvaamiseksi tarvittavien palvelujen hankkimiseksi silloin, kun mainitun lain 26 §:ssä säädettyt kynnyksarvot ylittyvät ja hyvinvointialue ei ryhdy itse tuottamaan palvelua taikka tuota sitä yhteistoiminnassa muiden hyvinvointialueiden kanssa.~~

~~Edellä 2 momentissa tarkoitetun hankintamenettelyn keston ajaksi hyvinvointialue voi tehdä väliaikaisen sopimuksen tai palvelujen tuottamista koskevan vastaavan järjestelyn, jos se on hyvinvointialueen toiminnan käynnistämistä varten tai palvelujen tuottamisen jatkuvuuden turvaa-~~

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

~~miseksi välttämätöntä. Edellytyksenä on lisäksi, että palvelujen tuottaminen siirtyneiden sopimusten mukaisesti tai muutoin aiheuttaisi merkittävää haittaa hyvinvointialueen toiminnalle tai hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen tuottamiselle. Hyvinvointialue voi tehdä tässä momentissa tarkoitetun väliaikaisen järjestelyn enintään vuoden 2024 loppuun asti.~~

65 § (Uusi)

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtäminen hyvinvointialueille eräissä tapauksissa

Sen estämättä, mitä tämän lain 20 §:n 3 momentissa, hyvinvointialueesta annetun lain 8 §:ssä ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään, hyvinvointialue voi ottaa hoitaakseen alueensa kunnilta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain 1 §:ssä tarkoitetut ympäristöterveydenhuollon tehtävät. Edellytyksenä tehtävien hoitamiselle on, että:

1) hyvinvointialueen kunnat ovat päättäneet viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2021 siirtää hyvinvointialueeseen kuuluvien kaikkien kuntien osalta ympäristöterveydenhuollon tehtävät 20 §:ssä tarkoitetulle kuntayhtymälle siten, että kuntayhtymä hoitaa tehtävää viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2022,

2) hyvinvointialue ja kaikki alueen kunnat sopivat ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta 4 §:ssä säädetystä ajankohdasta lukien; ja

3) alueen kunnat osoittavat hyvinvointialueelle ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisen edellyttämän täysimääräisen rahoituksen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu sopimus ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta on tehtävä 30 päivänä kesäkuuta 2022 mennessä ja se on voimassa 31 päivään joulukuuta 2027 asti. Sopimuksen tulee sisältää määräykset menettelystä sopimuksen päättyessä.

Jos hyvinvointialue ja alueen kunnat ovat tehneet 1 momentissa tarkoitetun sopimuksen, ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtymiseen sovelletaan, mitä 20 §:ssä säädetään kuntayhtymän siirtymisestä hyvinvointialueille.

Hyvinvointialue noudattaa ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisessä soveltuvin osin, mitä terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:n 2 momentissa luetelluissa laeissa sekä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa säädetään.

66 §

Muutostuki

Sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö ja sisäministeriö tukevat kuntia ja kuntayhtymiä sekä perustettavia hyvinvointialueita uudistuksen valmistelussa ja toteutuksessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos osallistuu osaltaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmisteluun ja toteutukseen asiantuntija-apua antamalla.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

67 §

Muutoksenhaku

Hyvinvointialueen sekä 78 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen valmistelutoimielimen ja 9 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän päätökseen haetaan muutosta siten kuin hyvinvointialueesta annetun lain 16 luvussa säädetään oikaisuvaatimuksesta ja aluevalituksesta. Hyvinvointialueesta annetun lain 139 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus väliaikaisen valmistelutoimielimen päätöksestä tehdään valmistelutoimielimelle ja valmistelutoimielimen toimikauden päätyttyä aluehallitukselle.

Tämän lain 29 §:n nojalla mitättömiä ja irtisanottavia sopimuksia sekä sopimusehtoja koskevat, 30 §:ssä tarkoitettua sopimussakkoehdotusta, korvausta ja korvauksen takaisinperintää koskevat sekä tämän lain nojalla tehtävistä muista sopimuksista aiheutuvat erimielisyydet käsitellään hallintoriita-asiaina markkinaoikeudessa. Menettelyyn markkinaoikeudessa hallintoriita-asiaa käsiteltäessä sovelletaan, mitä menettelystä hallinto-oikeudessa hallintoriita-asiaa käsiteltäessä säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Muilta osin menettelyyn sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013) säädetään hankinta-asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa ja muutoksenhausta markkinaoikeuden päätökseen. Markkinaoikeuden hallintoriita-asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Tämän lain 29 §:n perusteella muutettua sopimusta koskevan päätöksen muutoksenhausta säädetään julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa (1397/2016). (Uusi 3 mom.)

Muutoksenhausta Valtiokonttorin päätökseen sovelletaan, mitä hyvinvointialueesta annetun lain 149 §:ssä säädetään.

Muutoksenhausta valtioneuvoston päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa ~~(808/2019) säädetään~~.

68 §

Valtionavustusten takaisinperinnästä luopuminen

Kunnan, kuntayhtymän tai sopimuspalokunnan omistaman sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen rakennuksen rakentamista, hankintaa, peruskorjausta tai perusparantamista varten myönnetyn valtionavustuksen takaisinperintää koskevia säännöksiä ei sovelleta, jos rakennuksen omistus tai hallinta luovutetaan, käyttötarkoitus muutetaan tai rakennus tai sen osa poistetaan käytöstä 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen uudistuksen toimeenpanosta johtuen. Rakennuksen omistajan on tarvittaessa voitava osoittaa omistuksen tai hallinnan luovutuksen, käyttötarkoituksen muuttamisen tai käytöstä poistamisen johtuneen uudistuksen toimeenpanosta ja tapahtuneen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä vastuussa olevan hyvinvointialueen päätöksellä.

Tätä pykälää sovelletaan valtionavustuksiin, jotka on myönnetty 1 momentissa tarkoitettuun toimintaan:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) nojalla;
- 2) palosuojelurahastolain (306/2003) nojalla;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 3) öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) nojalla;
- 4) muun lain nojalla tai valtion talousarvioon varatun määrärahan mukaisesti siten, että valtionavustuksen takaisinperintään sovelletaan valtionavustuslain säännöksiä.

8 luku

Lain voimaantulo

69 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Lain 3 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023.

7.

Laki

hyvinvointialueiden rahoituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan valtion rahoituksen myöntämiseen hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) tarkoitettujen hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien kustannusten kattamiseen. Lakia ei kuitenkaan sovelleta hyvinvointialueiden kustannusten kattamiseen sellaisissa tehtävissä, joiden rahoituksesta on erikseen muualla säädetty tai muualla laissa säädetyn nojalla valtion talousarviossa erikseen määrätty.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Lakia sovelletaan myös Helsingin kaupungin järjestämisvastuulle kuuluvien hyvinvointialueiden tehtävien rahoitukseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (/) tarkoitettujen HUS-yhtymän järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien rahoitus katetaan Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tämän lain nojalla saamalla rahoituksella.

Tätä lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *laskennallisella kustannuksella* 13 ja 21 §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueille maksettavaa valtion rahoituksen euromäärää;

2) *perushinnalla* hyvinvointialueen valtion rahoituksen perusteena olevien laskennallisten kustannusten perusteena käytettävää asukaskohtaista laskennallista perustetta tai määräytymisperusteiden asukaskohtaista hintaa;

3) *varainhoitovuodella* sitä kalenterivuotta, jolle valtion rahoitus myönnetään;

4) *asukastiheydellä* asukasmäärää neliökilometrillä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa; asukastiheyden perusteella määräytyvien laskennallisten kustannusten laskennassa käytetään sosiaali- ja terveydenhuollon osalta maapinta-alaa ja pelastustoimen osalta kokonaispinta-alaa;

5) *vieraskielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen;

6) *kaksikielisellä hyvinvointialueella* sellaista hyvinvointialuetta, jonka alueeseen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta;

7) *saamenkielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen saamen kielen.

Hyvinvointialueen asukasmäärä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

2 luku

Valtion rahoituksen periaatteet

3 §

Valtion rahoitus hyvinvointialueille

Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella siten kuin jäljempänä tarkemmin säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Näiden määrätymistekijöiden osuudet lain voimaantulovuotta edeltävänä vuotena ovat seuraavat:

Osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta	prosenttia
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä	97,694, josta
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,572
Asukasmäärä	13,115
Asukastiheys	1,465
Vieraskielisyys	1,954
Kaksikielisyys	0,488
Saamenkielisyys	0,013
Saaristoisuus	0,110
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,977
Pelastustoimi yhteensä	2,306, josta
Asukasmäärä	1,499
Asukastiheys	0,115
Riskitekijät	0,692

Edellä 1 momentissa mainittujen määrätymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määrätymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen 13 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen laskennalliset kustannukset.

Valtio voi myöntää hyvinvointialueelle valtioneuvoston päätöksen mukaisesti siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetun lain 3 luvussa, sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annetun lain (/) 34 §:ssä tai muutoin erikseen säädetään.

4 §

Hyvinvointialueen päätösvalta rahoituksen käytössä

Hyvinvointialue päättää saamansa valtion rahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen.

Hyvinvointialueella on oikeus periä asiakas- ja käyttömaksuja järjestämiensä palvelujen käytöstä siten kuin siitä erikseen säädetään sekä päättää maksutulosten käytöstä.

Hyvinvointialueen lisärahoitukseen liitettävistä ehdoista säädetään 11 §:ssä. Hyvinvointialueen lainanottovaltuudesta säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä, investointisuunnitelmasta mainitun lain 16 §:ssä sekä arviointimenettelystä mainitun lain 122—124 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5 §

Valtion rahoituksen perusteena olevat kustannukset

Valtion rahoituksen perusteena käytetään hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen käyttökustannuksia, rahoituskustannuksia sekä suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia. Käyttökustannuksina ei pidetä hankintoihin sisältyvää arvonlisäveroa lukuun ottamatta sellaisten hankintojen arvonlisäveroa, joista ei saa tehdä vähennystä arvonlisäverolain (1501/1993) 114 §:n mukaisesti. Huomioitavista käyttökustannuksista vähennetään vuosikohtaisesti hyvinvointialueiden perimät asiakas- ja käyttömaksut sekä muut toiminta- ja rahoitustuotot.

6 §

Valtion rahoituksen taso

Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu hyvinvointialueiden edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain siten kuin 7—10 §:ssä säädetään.

Pelastustoimen rahoituksen tason korottamiseen ei kuitenkaan sovelleta 7 §:ää.

7 §

Palvelutarpeen muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä palvelutarpeen muutos otetaan huomioon siihen määrään asti, että käyttökustannusten vuosittainen kasvu vastaa 80 prosenttia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta, joka on seuraava:

- 1,04 prosenttia vuonna 2023;
- 1,03 prosenttia vuonna 2024;
- 1,07 prosenttia vuonna 2025;
- 1,05 prosenttia vuonna 2026.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvio palvelutarpeen vuosittaisesta kasvusta perustuu Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen. Palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta säädetään vähintään neljän vuoden välein.

8 §

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä kustannustason muutos otetaan huomioon hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti.

Hyvinvointialueiden hintaindeksiä laskettaessa yleisen ansiotasoindeksin painokerroin on 0,60, kuluttajahintaindeksin 0,30 ja hyvinvointialueyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuisen muutoksen 0,10. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin hyvinvointialueindeksin laskennasta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

9 §

Tehtävämuutosten huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan täysimääräisesti huomioon hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle kuuluvien tehtävien laajuuden tai laadun muutos, jos se aiheutuu asianomaista tehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta. Valtion rahoitusta voidaan korottaa tai alentaa tehtävien laajuuden tai laadun muutoksen perusteella. Tehtävien laajuuden tai laadun muutos voi perustua valtion talousarvioon siltä osin kuin hyvinvointialueen tehtäviä koskevasta lainsäädännöstä ei muuta aiheudu.

10 §

Toteutuneiden kustannusten huomioon ottaminen

Valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan huomioon vuosittain jälkikäteen hyvinvointialueiden Valtiokonttorille toimittamien tilinpäätöstietojen mukaiset 5 §:ssä tarkoitetut kustannukset (*toteutuneet kustannukset*) varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta siten, että kyseisen vuoden laskennallisten kustannusten ja toteutuneiden kustannusten erotus lisätään rahoitukseen tai vähennetään rahoituksesta.

11 §

Hyvinvointialueen lisärahoitus

Jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueella on oikeus saada 2—4 luvuissa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen mainittujen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi (*lisärahoitus*) ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät.

Lisärahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta. Lisärahoitusta koskevaan päätökseen voidaan 1 momentissa säädetyn varmistamiseksi ottaa palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia ehtoja.

Lisärahoituksen myöntämisestä ja maksamisesta säädetään 26 §:ssä.

12 §

Valtionavustus

Hyvinvointialueelle voidaan myöntää valtionavustusta valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoitus

13 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten perusteet

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset muodostuvat laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon perushinnat 14 §:ssä tarkoitetuilla hyvinvointialuekohtaisilla palvelutarvekertoimilla ja hyvinvointialueen asukasmäärällä.

Edellä 1 momentissa saatuun summaan lisätään hyvinvointialueen asukasmäärän, vieraskielisyyden, asukastiheyden, kaksikielisyyden, saamenkielisyyden ja saaristoisuuden sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaaviin tarpeisiin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia tehtäväkohtaisia painotuksia:

Terveydenhuolto	59,16 prosenttia
Vanhustenhuolto	19,78 prosenttia
Sosiaalihuolto	21,06 prosenttia

Edellä 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaiset painotukset muuttuvat hyvinvointialueiden uusien ja laajenevien tehtävien perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti. Tehtäväkohtaisista painotuksista säädetään vähintään kolmen vuoden välein.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten asukas-kohtaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon perushinnasta sekä 14—20 §:ssä tarkoitettujen määrätymistekijöiden perushinnoista.

14 §

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekerroin

Hyvinvointialueen terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimet lasketaan terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavien sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvien tarvetekijöiden ja niiden painokertoimien sekä 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen tehtäväkohtaisten painotusten perusteella. Tarvetekijät ja niiden painokertoimet ovat lain liitteenä.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimien perusteella määrättyvät laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelujen käyttöä kuvaavan tarpeen perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja kyseisellä palvelutarvekertoimella.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimia määriteltäessä käytetään terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon sairauksiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvista tar-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vetekijöistä Digi- ja väestötietoviraston, Eläketurvakeskuksen, Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Tilastokeskuksen tietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta. Jos tietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta ei ole käytettävissä, kertoimen määrittelyssä käytetään uusimpia käytettävissä olevia tietoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista palvelujen tarvetta ja kustannuksia kuvaavista tarvetekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimukseen perustuen vähintään neljän vuoden välein. Painokertoimet säädetään lisäksi valtioneuvoston asetuksella hyvinvointialueiden tehtävämuutoksen yhteydessä ottamalla painokertoimissa huomioon tehtävämuutoksesta aiheutuva laskennallinen vaikutus.

15 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin

Hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin lasketaan hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa ja toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella. Molempien osuuskosten painoarvo kertoimen laskemisessa on 50 prosenttia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä sekä hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimella.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Kansaneläkelaitoksen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön tilastotietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta sekä sitä edeltäneeltä vuodelta. Kertoimen määrittelyssä käytetään uusimpia käytettävissä olevia tietoja. Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa hyvinvointialue kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen määrittelyssä käytettävistä indikaattoreista, niiden painokertoimista sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista.

16 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys hyvinvointialueen asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen tietoja maapinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyden perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja sosiaali- ja terveydenhuollon asukastiheyskerroimella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

17 §

Vieraskielisyys

Vieraskielisyyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla vieraskielisyyden perushinta hyvinvointialueen vieraskielisten määrällä. Vieraskielisten määrää määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja vieraskielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

18 §

Kaksikielisyys

Kaksikielisyyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla kaksikielisen hyvinvointialueen ruotsinkielisten asukkaiden määrä kaksikielisyyden perushinnalla. Ruotsinkielisten asukkaiden määrä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

19 §

Saaristoisuus

Saaristoisuuden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla hyvinvointialueen saaristossa asuvien asukkaiden määrä saaristoisuuden perushinnalla. Saaristossa asuvilla asukkailla tarkoitetaan hyvinvointialueen niitä asukkaita, jotka asuvat saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 9 §:ssä tarkoitetun saaristokunnan saaristossa. Hyvinvointialueen saaristossa asuvien asukkaiden määrä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

20 §

Saamenkielisyys

Saamenkielisyyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla sen hyvinvointialueen, jossa sijaitsee saamelaisten kotiseutualueen kuntia, saamenkielisten asukkaiden määrä saamenkielisyyden perushinnalla. Hyvinvointialueen saamenkielisten asukkaiden määrä määräytyy Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tietojen mukaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

4 luku

Pelastustoimen tehtävien rahoitus

21 §

Pelastustoimen laskennallisten kustannusten perusteet

Hyvinvointialueen pelastustoimen laskennalliset kustannukset muodostuvat kertomalla asukaskohtainen pelastustoimen perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja lisäämällä tuloon pelastustoimen asukastiheyden ja riskitekijöiden perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Asukasmäärään, asukastiheyteen ja riskitekijöihin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä käytetään seuraavia painotuksia:

Asukasmäärä	65 prosenttia
Asukastiheys	5 prosenttia
Riskitekijät	30 prosenttia

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten hyvinvointialueiden pelastustoimen asukaskohtaisesta perushinnasta, 22 §:ssä tarkoitettusta asukastiheyden perushinnasta ja 23 §:ssä tarkoitettusta riskitekijöihin perustuvasta perushinnasta.

22 §

Pelastustoimen asukastiheyskerroin

Hyvinvointialueen pelastustoimen asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys hyvinvointialueen asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen tietoja kokonaispinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritellyt pelastustoimen asukastiheyden perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja pelastustoimen asukastiheyskerroimella.

23 §

Pelastustoimen riskikerroin

Hyvinvointialueen pelastustoimen riskikerroin perustuu pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (/) 3 §:ssä tarkoitettuihin pelastustoimen palvelutasoa määrittäviin kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin ja onnettomuus- tai muihin uhkiin. Pelastustoimen riskikertoimen määrittämiseksi hyvinvointialue jaetaan yhden neliökilometrin suuruisiksi ruuduiksi, joille kullekin Tilastokeskus laskee riskitason. Riskitason perusteella riskiruudut jaetaan neljään riski-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

luokkaan I, II, III ja IV. Pelastustoimen riskikerroin lasketaan jakamalla hyvinvointialueen riskiruututiheys koko maan riskiruututiheydellä. Riskikertoimen laskennassa otetaan huomioon ne riskiruudut, joiden Tilastokeskuksen laskema tai joilla tapahtuneiden onnettomuuksien perusteella määräytyvä riskiluokka on I ja II tai joiden painokerroin ruudulla sijaitsevan riskikohteen tai sillä harjoitetun toiminnan perusteella on 1. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmääristä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta.

Riskikertoimen perusteella määräytyvät hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty pelastustoimen riskikertoimen perushinta hyvinvointialueen asukasmäärällä ja pelastustoimen riskikertoimella.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin riskiruutujen riskitason laskennasta, pelastustoimen riskikertoimen määrittelyssä käytettävistä tekijöistä ja niiden painokertoimista. Riskikertoimen tekijöistä ja niiden painokertoimista säädetään vähintään neljän vuoden välein.

5 luku

Valtion rahoituksen hallinnointi, myöntäminen ja maksaminen

24 §

Valtion rahoituksen hallinnointi

Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa hyvinvointialueen lakisääteisistä tehtävistä vastaavien ministeriöiden kanssa hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien muutosten vaikutukset valtion rahoituksen perusteisiin valtion talousarvion valmistelua varten.

25 §

Valtion rahoituksen myöntäminen ja maksaminen

Valtiovarainministeriö myöntää hyvinvointialueelle valtion rahoituksen hakemuksetta varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa valtion rahoituksen hyvinvointialueelle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä. Valtiovarainministeriö toimittaa palvelukeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen euromäärien maksamista varten tarpeelliset tiedot.

26 §

Lisärahoituksen myöntäminen ja maksaminen

Edellä 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta **myönnetään** hyvinvointialueen hakemukseen perustuen tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tai sisäministeriön aloitteesta. Lisärahoituksesta päättää valtioneuvosto.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valtiovarainministeriö asettaa 1 momentissa tarkoitetun lisärahoitusta koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lisärahoituksen edellytyksiä, tarvittavan lisärahoituksen määrää sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Lisärahoitus maksetaan viipymättä sen jälkeen, kun siitä on päätetty, seuraavan 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun maksuerän yhteydessä.

27 §

Saamatta jääneen etuuden suorittaminen

Jos oikaisuvaatimuksen tekemiselle 30 §:ssä säädetyn määräajan kuluttua ilmenee tietoja, jotka eivät ole olleet aikaisemmin tiedossa ja hyvinvointialueelta on tämän vuoksi jäänyt saamatta valtion rahoitusta, joka olisi lain mukaan kuulunut sille, on saamatta jäänyt euromäärä suoritettava hyvinvointialueelle. Suoritettavalle määrälle on maksettava korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtion rahoitus olisi tullut maksaa.

Jos saamatta jääneen valtion rahoituksen merkitys on vähäinen ja sen maksamisesta aiheutuvat menot olisivat epäsuhteessa verrattuna asian taloudelliseen merkitykseen, ei rahoitusta kuitenkaan makseta.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että saamatta jäänyt valtion rahoitus maksetaan myöhemmin seuraavan valtion rahoituksen yhteydessä.

28 §

Perusteettoman edun palauttaminen

Jos hyvinvointialue on saanut perusteettomasti tässä laissa tarkoitettua valtion rahoitusta, on valtiovarainministeriön määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtion rahoitus on maksettu.

Jos palautettava valtion rahoitus on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana, voidaan rahoitus jättää määräämättä palautettavaksi.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että palautettava rahoitus vähennetään myöhemmin seuraavan valtion rahoituksen yhteydessä.

29 §

Suoritusvelvollisuuden raukeaminen

Velvollisuus suorittaa saamatta jäänyt valtion rahoitus tai palauttaa perusteettomasti saatu rahoitus raukeaa viiden vuoden kuluttua sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona valtion rahoitus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6 luku

Muutoksenhaku

30 §

Oikaisuvaatimus

Jos hyvinvointialue on tyytymätön ~~valtiovarainministeriön~~ päätökseen valtion rahoituksen tai hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä, ~~saamatta jääneen etuuden suorittamisesta tai perusteettoman edun palauttamisesta~~, hyvinvointialueella on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle ~~viranomaiselle oikaisuvaatimus~~. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

31 §

Muutoksenhaku

~~Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla~~. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

~~Muihin kuin 1 momentissa tarkoitettuihin tämän lain nojalla annettuihin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla~~.

7 luku

Erinäiset säännökset

32 §

Valtion rahoituksen määräytyminen siirrettäessä kunta toiseen hyvinvointialueeseen

Jos kunta siirretään toiseen hyvinvointialueeseen, laajentuvan hyvinvointialueen valtion rahoitus lasketaan hyvinvointialueeseen siirretyn kunnan osalta niiden tietojen perusteella, jotka ovat muutoksen voimaantulovuonna supistuvan hyvinvointialueen valtion rahoituksen perusteena.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 luku

Voimaantulo

33 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 15 §:ää sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä tammikuuta 2026. Vuosina 2023—2025 lain 3 §:n 1 momentin mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella määräytyvä osuus hyvinvointialueiden rahoituksesta määräytyy asukasmäärän mukaisesti.

Lain 7 §:ssä tarkoitettu vuosittainen palvelutarpeen kasvun arvio, 13 §:n 3 momentissa tarkoitettujen terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja sosiaalihuollon tehtäväkohtaiset painotukset sekä 14 §:ssä tarkoitettujen terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvetekijät ja niiden painokertoimet tarkistetaan ensimmäisen kerran vuoden 2023 rahoituksesta lukien.

34 §

Hyvinvointialueiden koko maan valtion rahoituksen tason määräytyminen vuosina 2023 ja 2024

Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen koko maan taso vuonna 2023 perustuu kunnilta hyvinvointialueille siirtyvien 5 §:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien kustannusten vuoden 2022 kuntien Valtiokonttorille toimittamien talousarvotietojen perusteella laskettuun yhteismäärään, johon tehdään 7—9 §:ssä tarkoitettujen tarkistukset.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu koko maan valtion rahoituksen taso tarkistetaan kunnilta siirtyvien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannusten osalta vuoden 2022 kuntien Valtiokonttorille toimittamien palvelukohtaisten tilinpäätöstietojen perusteella. Vuoden 2022 talousarvotietoihin ja tilinpäätöstietoihin perustuvien kustannusten erotus otetaan huomioon korjaamalla 6 §:ssä tarkoitettuja vuoden 2023 laskennallisia kustannuksia.

Vuoden 2024 rahoituksen perusteena on 2 momentissa tarkoitettu vuoden 2023 tarkistettu koko maan rahoituksen taso.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallista kohdentamista koskevasta menettelystä, laskelmia koskevien tietojen keräämisestä ja laskelmien tarkistamisesta.

35 §

Siirtymätasaus

Hyvinvointialueen rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten kuin 2—5 momentissa säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Jos hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset ovat toteutuneita kustannuksia suuremmat, siirtymätasauksena hyvinvointialueen rahoituksesta vähennetään laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan vuonna 2023 ja erotuksesta asukasta kohden seuraavasti:

- 1) enintään 10 euroa vuonna 2024;
- 2) enintään 30 euroa vuonna 2025;
- 3) enintään 60 euroa vuonna 2026;
- 4) enintään 90 euroa vuonna 2027;
- 5) enintään 150 euroa vuonna 2028;
- 6) enintään 200 euroa vuonna 2029.

Asukasta kohden 200 euroa ylittävä erotus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella.

Jos hyvinvointialueen laskennalliset kustannukset ovat toteutuneita kustannuksia pienemmät, siirtymätasauksena hyvinvointialueen rahoitukseen lisätään laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus kokonaan vuonna 2023 ja erotukseen asukasta kohden seuraavasti:

- 1) enintään 10 euroa vuonna 2024;
- 2) enintään 30 euroa vuonna 2025;
- 3) enintään 60 euroa vuonna 2026;
- 4) enintään 75 euroa vuonna 2027;
- 5) enintään 90 euroa vuonna 2028;
- 6) enintään 100 euroa vuonna 2029.

Asukasta kohden 100 euroa ylittävä erotus tasataan toistaiseksi pysyvällä siirtymätasauksella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotus lasketaan vuoden 2022 tasolla. Hyvinvointialueen alueen kuntien toteutuneet kustannukset otetaan huomioon kuntakohtaisesti vuosien 2021 ja 2022 keskiarvoina, jotka korotetaan vuoden 2022 koko maan tasolle. Keskiarvon laskennassa käytetään vuodelta 2021 kuntien Valtiokonttorille toimitettavia tilinpäätöstietoja ja vuodelta 2022 kuntien talousarviotietoja. Toteutuneet kustannukset tarkistetaan vuonna 2023 vuoden 2024 rahoituksesta lukien kuntien Valtiokonttorille toimittamien vuoden 2022 palvelukohtaisten tilinpäätöstietojen perusteella.

Hyvinvointialueen siirtymätasaus tarkistetaan vuoden 2026 rahoituksesta alkaen siten, että siirtymätasaukseen lisätään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen kanssa lasketun laskennallisen rahoituksen ja ilman kerrointa lasketun laskennallisen rahoituksen erotus.

Jos hyvinvointialueiden rahoitukseen siirtymätasauksena yhteensä tehtävät vähennykset ovat suuremmat kuin siirtymätasauksena yhteensä tehtävät lisäykset, lisätään hyvinvointialueiden rahoitukseen tätä erotusta vastaava määrä. Rahoituksen lisäys on kaikilla hyvinvointialueilla asukasta kohti yhtä suuri.

36 §

Valtion rahoituksen tarkistamista koskevat poikkeussäännökset

Sen lisäksi, mitä 7 §:n 1 momentissa säädetään, palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023—2029.

Edellä 7 §:n 1 momentissa säädetystä poiketen vuosina 2023 ja 2024 hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu otetaan etukäteen huomioon hyvinvointialueen rahoituksen tasoa tarkistettaessa täysimääräisesti.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

37 §

Hyvinvointialueen vuoden 2023 rahoituksen maksamista koskeva poikkeussäännös

Poiketen siitä, mitä edellä 25 §:n 2 momentissa säädetään valtion rahoituksen maksamisesta, vuoden 2023 rahoituksesta tammikuun maksuerästä puolet maksetaan hyvinvointialueelle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä.

Liite

Lain 14 §:ssä tarkoitetut terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimien tarvetekijät ja niiden painokerroimet.

Terveydenhuollon tarvetekijä	Painokerroin
Ikä 0—1	1,14
Ikä 2—6	0,59
Ikä 7—17	0,70
Ikä 18—25	0,56
Ikä 26—39	0,53
Ikä 40—54	0,45
Ikä 55—64	0,49
Ikä 65—74	0,62
Ikä 75—84	0,82
Ikä 85—89	0,86
Ikä yli 89-vuotias	0,67
Nainen	0,02
Naistentaudit	0,44
HIV, C-hepatiitti	1,48
Tuberkuloosi	0,95
Syöpä	3,16
Kilpirauhasen vajaatoiminta	0,06
Diabetes	0,32
Muistisairaudet ja Alzheimerin tauti	1,00
Päihdehäiriöt	0,98
Opioidiriippuvuus	3,70
Tupakoinnin aiheuttamat haitat	0,20
Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	1,65
Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt	0,51

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Syömishäiriöt	2,59
Unihäiriöt	0,18
Persoonallisuushäiriöt	0,30
Oppimiskyvyn vaikeudet	0,12
Laaja-alaiset kehityshäiriöt (autismispektri)	0,39
Tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöt	1,32
Rappeuttavat aivosairaudet, muut kuin muistisairaudet ja Parkinsonin tauti	0,15
Hengityshalvaus	1,70
Parkinsonin tauti	1,14
Epilepsia	0,37
Uniapnea	0,28
Allerginen silmätulehdus ja allerginen nuha	0,04
Silmien rappeumataudit	0,55
Glaukooma	0,19
Verenpainetauti	0,14
Sepelvaltimotauti	0,33
Eteisvärinä	0,65
Sydämen vajaatoiminta	1,11
Aivohalvaus	0,72
Ateroskleroosi	1,89
Krooniset haavat	2,61
Keuhkokuume	0,83
Astma ja COPD	0,25
Hengityselinten krooninen toimintavajaus	2,90
Gastroenterologia	0,32
Crohnin tauti ja haavainen koliitti	0,60
Atooppien ekseema	0,18
Ihopsoriaasi	0,30
Nivelreuma	0,50
Artroosisairaudet	0,43
Olkapään vaivat	0,15
Selkäsairaudet ja luukato	0,29
Munuaisten vajaatoiminta	3,43
Vammat ja myrkytykset	0,26

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Lonkkamurtuma	0,65
Näkövammaisuus	0,57
Synnytys	2,71
Raskausaika	0,06
Raskausaika ²	0,0003
Työkyvyttömyyseläkkeellä alle 55-vuotias	1,72
Työkyvyttömyyseläkkeellä yli 54-vuotias	0,28
Toisen asteen koulutus	-0,03
Ylimmän asteen koulutus	-0,03
Asuntokunnan käytävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden	-0,000016
Asuntokunnan käytävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden ²	0,000000000312
Asuntokunnan käytävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden ³	-0,00000000000000191
Työssä vuoden lopussa	-0,11
Varusmies	-0,27
Opiskelija	0,03
Eronnut	0,05
Leski	0,03
Naimaton	-0,01
Yhden vanhemman perhe	0,07
Yksinasuva 75—84-vuotias	0,05
Yksinasuva 85—89-vuotias	0,22
Yksinasuva yli 89-vuotias	0,55

Vanhustenhuollon tarvetekijä	Painokerroin
Ikä 65—74	26,17
Ikä 75—84	26,58
Ikä 85—89	29,50
Ikä yli 89-vuotias	34,51
Diabetes	0,39
Muistisairaudet ja Alzheimerin tauti	15,76
Päihdehäiriöt	0,38
Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	2,91
Masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt	0,96

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Rappeuttavat aivosairaudet, muut kuin muistisairaudet ja Parkinsonin tauti	5,89
Hengityshalvaus	7,69
Parkinsonin tauti	5,23
Epilepsia	2,87
Sydämen vajaatoiminta	1,52
Aivohalvaus	6,41
Krooniset haavat	4,03
Keuhkokuume	2,17
Hengityselinten krooninen toimintavajaus	1,34
Nivelreuma	0,31
Vammat ja myrkytykset	0,86
Lonkkamurtuma	5,55
Näkövammaisuus	0,44
Asuntokunnan käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden	-2,72
Toimeentulotuen perusosan asiakkuus	1,53
Yksinasuva (sisältää myös laitosasiakkaat)	2,44

Sosiaalihuollon tarvetekijä	Painokerroin
Ikä 0—6	7,02
Ikä 7—17	7,74
Ikä 18—25	6,38
Ikä 26—39	6,60
Ikä 40—54	6,78
Ikä 55—64	6,96
Ikä 65—74	7,08
Ikä yli 74-vuotias	6,70
Päihdehäiriöt	3,14
Psykoosisairaudet ja kaksisuuntainen mielialahäiriö	2,16
Älyllinen kehitysvammaisuus	40,84
Laaja-alaiset kehityshäiriöt (autismispektri)	6,41
Tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöt	10,35
Rappeuttavat aivosairaudet, muut kuin muistisairaudet ja Parkinsonin tauti	4,28
Hengityshalvaus	17,07

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Parkinsonin tauti	1,50
Epilepsia	3,21
CP-oireyhtymä	17,84
Hengityselinten krooninen toimintavajaus	6,22
Vammat ja myrkytykset	0,51
Näkövammainen	1,21
Alimman asteen koulutus	0,17
Naimaton	0,26
Asuntokunnan käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden (logaritmi)	-0,69
Toimeentulotuen perusosan asiakkuus	1,03
Työkyvyttömyyseläkkeellä alle 55-vuotias	5,57
Työkyvyttömyyseläkkeellä yli 54-vuotias	2,49

8.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuuteen sellaisiin kuntien tehtäviin (*valtionosuustehtävä*), joista säädetään:

- 1) perusopetuslaissa (628/1998);
- 2) varhaiskasvatuslaissa (540/2018);

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 3) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996);
- 4) yleisistä kirjastoista annetussa laissa (1492/2016);
- 5) kuntien kulttuuritoiminnasta annetussa laissa (166/2019);
- 6) taiteen perusopetuksesta annetussa laissa (633/1998);
- 7) oppivelvollisuuslaissa (1214/2020); (Uusi)
- 8) kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta annetussa laissa (64/1986);
- 9) kemikaalilaissa (599/2013);
- 10) terveydensuojelulaissa (763/1994);
- 11) elintarvikelaissa (23/2006);
- 12) lääkelain (395/1987) 54 a—54 e §:ssä;
- 13) tupakkalaissa (549/2016);
- 14) eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009);
- 15) sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (/) 6 §:ssä;
- 16) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 8 §:n 1 momentissa, 9 §:n 1 momentissa ja 10 §:ssä;
- 17) lastensuojelulain (417/2007) 3 ja 12 §:ssä;
- 18) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 6, 7, 12 ja 13 §:ssä;
- 19) ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain (980/2012) 4 ja 5 §:ssä;
- 20) ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain (523/2015) 5 §:ssä.

Tätä lakia sovelletaan oppilaan kotikunnan maksamaan korvaukseen (*kotikuntakorvaus*) toiselle kunnalle, kuntayhtymälle, perusopetuslain mukaisen opetuksen järjestämisluvan saaneelle rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle, yliopistolle ja valtiolle (*opetuksen järjestäjä*), joka järjestää oppilaalle esi- tai perusopetusta.

Tätä lakia ei sovelleta Ahvenanmaan maakunnassa eikä silloin, jos esi- tai perusopetusta järjestetään ulkomailla.

2 §

Poikkeukset soveltamisalasta

Tämän lain perusteella ei myönnetä valtionosuutta käyttökustannuksiin, jotka aiheutuvat:

- 1) perusopetuslain 8 a luvussa tarkoitetusta aamu- ja iltapäivätoiminnasta;
- 2) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitetusta maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta;
- 3) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitetusta lisäopetuksesta;
- 4) perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitetusta aikuisten perusopetuksesta;
- 5) perusopetuksen järjestämisestä sisäoppilaitosmuotoisesti;
- 6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitetusta kaksivuotisesta esiopetuksesta, jonka rahoituksesta säädetään mainitun lain 11 §:n 3 momentissa;
- 7) taiteen perusopetuksesta annetun lain 11 §:n 2 momentissa tarkoitetusta opetustuntien määrään perustuvasta opetuksesta;
- 8) yleisistä kirjastoista annetun lain 7 §:ssä tarkoitetusta valtakunnallisesta kehittämistehtävästä, 8 §:ssä tarkoitetusta alueellisesta kehittämistehtävästä ja 9 §:ssä tarkoitetusta erityisestä tehtävästä;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 9) kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain 6 §:ssä tarkoitetusta kehittämistehtävästä;
- 10) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitetusta kunnallisesta lisästä;
- 11) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 7 §:ssä tarkoitetusta perustoimeentulotuesta;
- 12) työttömyysturvalain (1290/2002) 14 luvun 3 a §:ssä tarkoitetusta kuntien rahoitusosuudesta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädetään oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun pidennettyyn oppivelvollisuuteen perustuvan opetuksen sekä sisäoppilaitosmuodossa ja koulukodissa järjestettävän opetuksen käyttökustannuksiin ikäluokkaan perustuvan valtionosuuden lisäksi myönnettävästä rahoituksesta.

Edellä 1 momentin 3 ja 5 kohdassa, 2 momentissa sekä perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien perusteella opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla myönnettävä rahoitus otetaan huomioon tämän lain 21 §:ssä tarkoitetussa valtionosuusprosentissa.

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisiin valtionosuuksiin ja rahoitukseen siten kuin tässä laissa erikseen säädetään.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *varainhoitovuodella* sitä kalenterivuotta, jolle valtionosuus myönnetään;
- 2) *perushinnalla* kunnan valtionosuuden perusteena olevien laskennallisten kustannusten perusteena käytettävää asukaskohtaista laskennallista perustetta tai määräytymisperusteiden asukaskohtaista hintaa;
- 3) *asukastiheydellä* kunnan asukasmäärää maaneliökilometrillä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa;
- 4) *kaksikielisellä kunnalla* kielilain (423/2003) 5 §:ssä tarkoitettua kaksikielistä kuntaa;
- 5) *saamelaisten kotiseutualueen kunnalla* saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitettua saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvaa kuntaa;
- 6) *saaristokunnalla* saariston kehityksen edistämistä annetun lain (494/1981) 9 §:ssä tarkoitettua kuntaa;
- 7) *saaristo-osakunnalla* kuntaa, jonka saaristo-osaan sovelletaan saariston kehityksen edistämistä annetun lain 9 §:n mukaan saaristokuntaa koskevia säännöksiä;
- 8) *työpaikkaomavaraisuudella* kunnassa työssäkävien määrän ja kunnan työllisen työvoiman määrän välistä suhdetta;
- 9) *vieraskielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielen lisäksi muun kielen kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10) *saamenkielisellä* henkilöä, joka on ilmoittanut väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuun väestötietojärjestelmään äidinkielekseen saamen kielen;

11) *oppivelvollisella oppilasta, joka suorittaa oppivelvollisuuttaan siten kuin oppivelvollisuuslain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.*

Tässä laissa kunnan asukkaalla tarkoitetaan henkilöä, jonka kotikunta kyseinen kunta on kotikuntalain (201/1994) mukaan.

Kunnan asukas ja asukasmäärä sekä ikäluokka määräytyvät, jollei tässä laissa toisin säädetä, Tilastokeskuksen väestörakennetilaston varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa olevien tietojen mukaan.

2 luku

Valtionosuusperusteet, laskennalliset kustannukset ja lisäosat

5 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskemisen perusteina (*valtionosuusperusteet*) käytetään:

1) valtionosuustehtävien laskennallisia kustannuksia;

2) 13—17 §:ssä tarkoitettujen syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun ja saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosien määräytymisperusteita.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuustehtävien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun 6—12 §:n mukaisesti määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan yhteen ja saadusta summasta vähennetään 21 §:ssä tarkoitettu kunnan omarahoitusosuus. Näin saatuun euromäärään lisätään 13—17 §:ssä tarkoitettujen syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta säädetään 4 luvussa ja valtionosuuteen tehtävistä lisäyksistä ja siitä tehtävistä vähennyksistä 5 luvussa.

6 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset saadaan laskemalla yhteen tulot, jotka saadaan kertomalla ikäluokittaiset perushinnat asianomaisiin ikäluokkiin kuuluvien kunnan asukkaiden määrällä. Näin saatuun summaan lisätään kunnan työttömyysasteen, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, asukastiheyden ja koulutustaustan perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden laskennallisten kustannusten perushinnat määrätään erikseen seuraaville ikäluokille:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 1) 0—5-vuotiaat;
- 2) 6-vuotiaat;
- 3) 7—12-vuotiaat;
- 4) 13—15-vuotiaat;
- 5) 16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat.

7 §

Työttömyyskerroin

Kunnan työttömyyskerroin lasketaan jakamalla kunnan työttömien osuus kunnan työvoimasta koko maan vastaavalla osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietoa varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden työttömien osuudesta työvoimasta.

Työttömyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty työttömyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja työttömyyskertoimella.

8 §

Vieraskielisyys

Vieraskielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla vieraskielisyyden perushinta kunnan vieraskielisten määrällä.

Kunnan vieraskielisten määrää määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

9 §

Kaksikielisyys

Kaksikieliselle kunnalle kaksikielisyyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty kaksikielisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,07. Edellä mainittuun kustannukseen lisätään euro-määrä, joka saadaan kertomalla kaksikielisyyden perushinta kunnan ruotsinkielisten asukasmäärällä ja kertomalla tulo luvulla 0,93.

Kaksikielisen kunnan ruotsinkielisten määrää määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja kunnan ruotsinkielisten asukasmäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 §

Saaristoisuus

Saaristokunnalle saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristoisuuden perushinta kunnan asukasmäärällä.

Saaristokunnalle, jonka asukkaista vähintään puolet asuu ilman kiinteää tieyhteyttä mantereeseen, saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristoisuuden perushinta kunnan asukasmäärällä ja kertomalla näin saatu tulo luvulla 3.

Saaristo-osakunnalle saaristoisuuden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saaristo-osakunnan perushinta saaristossa asuvien osuudella kunnan asukasmäärästä.

Saaristokunnan ja saaristo-osakunnan väestön ja saaristo-osakuntien saaristossa asuvan väestön määrän määrittämisessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

11 §

Asukastiheyskerroin

Kunnan asukastiheyskerroin lasketaan jakamalla koko maan keskimääräinen asukastiheys kunnan asukastiheydellä. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmäärästä varainhoitovuotta edeltävästä vuodenvaihteesta sekä Tilastokeskuksen kunnittaisia tietoja maapinta-alasta.

Asukastiheyden perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty asukastiheyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja asukastiheyskerroimella. Kerroin on enintään 20.

12 §

Koulutustaustakerroin

Kunnan koulutustaustakerroin saadaan laskemalla ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien 30—54-vuotiaiden asukkaiden osuus kunnan vastaavasta ikäryhmästä ja jakamalla se koko maan vastaavalla osuudella. Kerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen koulutustilaston tietoja ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien lukumäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

Koulutustaustakerroimen perusteella määräytyvät kunnan laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty koulutustaustakerroimen perushinta kunnan asukasmäärällä ja koulutustaustakerroimella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

13 §

Syrjäisyyden lisäosa

Kunnalle myönnetään syrjäisyyden perusteella määräytyvänä lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty syrjäisyyden perushinta kunnan asukasmäärällä ja syrjäisyysluvulla. Jos kunnan syrjäisyysluku on vähintään 1,5 ilman pyöristystä, kunnan lisäosa on kolminkertainen.

Jos kunnan syrjäisyysluku on pienempi kuin 1,5 ilman pyöristystä, mutta vähintään 1,0 ilman pyöristystä, kunnan lisäosa on 1,5-kertainen.

Syrjäisyysluvun määräytymisperusteista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa

Kunnalle myönnetään työpaikkaomavaraisuuden perusteella määräytyvänä lisäosana euro-määrä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty työpaikkaomavaraisuuden perushinta kunnan asukasmäärällä ja työpaikkaomavaraisuuskertoimella.

Työpaikkaomavaraisuuskerroin saadaan jakamalla kunnan työpaikkojen osuus kunnan työllisten määrästä koko maan vastaavalla osuudella.

Työpaikkaomavaraisuuskerrointa laskettaessa käytetään Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta saatavia varainhoitovuotta edeltäneen kolmannen vuoden tietoja.

15 §

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa

Kunnalle myönnetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perushinta kunnan asukasmäärällä sekä kunnalle määritellyllä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimella.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin määritellään kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa kuvaavien indikaattoreiden sekä toiminnan tulosta kuvaavien indikaattoreiden perusteella.

Indikaattoreista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen määräytymisperusteista ja laskennasta sekä laskennassa käytettävistä tilastotiedoista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Kertoimen määrittelyssä käytetään viimeisimpiä käytettävissä olevia tietoja. Jos tietoa ei ole lainkaan saatavilla, saa kunta kyseisen tiedon osalta laskennassa alimman mahdollisen arvon.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

16 §

Asukasmäärän kasvun lisäosa

Kunnalle, jonka kolmen vuoden asukasmäärän vuosittaisten muutosprosenttien keskiarvo on positiivinen, myönnetään asukasmäärän kasvun lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty asukasmäärän kasvun perushinta kunnan asukasmäärällä ja asukasmäärän kasvun kertoimella.

Asukasmäärän kasvun kertoimena käytetään 1 momentissa tarkoitettua prosenttilukua muutetuna reaalityyppiseksi.

Asukasmäärän kasvun lisäosaa määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja asukasmäärästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä neljältä vuodelta.

17 §

Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa

Saamelaisten kotiseutualueen kunnalle myönnetään saamenkielisyyden perusteella lisäosana euromäärä, joka lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty saamelaisten kotiseutualueen kunnan perushinta kunnan asukasmäärällä ja kunnan saamenkielisten osuudella.

Kunnan saamenkielisten osuutta määritettäessä käytetään Tilastokeskuksen väestörakennetilaston tietoja kunnan saamenkielisten määrästä varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneeltä vuodelta.

18 §

Kertoimien ja määräytymistekijöiden laskenta eräissä tapauksissa

Jos 6—17 §:ssä tarkoitettuja kertoimia ja määräytymistekijöitä laskettaessa ei ole käytettävissä mainituissa pykälissä tarkoitettujen ajankohdan mukaisia tietoja, käytetään kertoimien ja määräytymistekijöiden laskennassa viimeisimpiä asianomaisessa pykälässä tarkoitettua ajankohtaa edeltäviä tietoja, jollei asianomaisessa pykälässä muuta säädetä.

3 luku

Perushintojen säätäminen, valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjako

19 §

Laskennallisten kustannusten perushinnoista säätäminen

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten 6—12 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perushinnat.

Laskennallisten kustannusten perushintaa säädettäessä otetaan huomioon:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 1) valtionosuustehtävien laajuuden ja laadun arvioidut muutokset 22 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla;
- 2) kustannustason arvioidut muutokset 22 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla;
- 3) ne tarkistukset, jotka 23 §:n mukaisesti tehdään vuosittain valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistamiseksi.

20 §

Lisäosien perushinnoista säätäminen

Valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavaa varainhoitovuotta varten 13—17 §:ssä tarkoitetut lisäosien perushinnat.

Lisäosien perushintaa säädettäessä otetaan huomioon kustannustason arvioidut muutokset 22 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

21 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6—12 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on 24,87 prosenttia (*valtionosuusprosentti*) ja kuntien omarahoitusosuus on 75,13 prosenttia.

Uusissa ja laajentuissa valtionosuustehtävissä valtionosuus on 100 prosenttia uusien ja laajentuvien tehtävien laskennallisista kustannuksista, ellei valtionosuustehtäviin tehdä vastaavan suuruisia vähennyksiä.

Kunnan omarahoitusosuus on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri. Kunnan omarahoitusosuus asukasta kohden saadaan vähentämällä kaikkien kuntien 6—12 §:n mukaisten laskennallisten kustannusten yhteismäärästä 1 momentissa säädetyin valtionosuusprosentin mukaisesti laskettu osuus ja jakamalla näin saatu euromäärä maan asukasmäärällä.

Kunnan omarahoitusosuus lasketaan kertomalla asukasta kohden määritelty omarahoitusosuus kunnan asukasmäärällä.

22 §

Valtionosuustehtävän ja kustannustason muutos

Valtionosuustehtävien laajuuden tai laadun muutos otetaan huomioon, jos se aiheutuu asianomaisesta valtionosuustehtävää koskevasta laista tai asetuksesta, lakiin tai asetukseen perustuvasta valtion viranomaisen määräyksestä tai valtion talousarviosta.

Kustannustason muutos määräytyy kuntien peruspalveluiden hintaindeksin mukaisesti. Hintaindeksi perustuu opetus- ja kulttuuritoimen käyttömenoilta painotettuun kustannustason muutokseen. Hintaindeksin laskennasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

23 §

Kustannustenjaon tarkistus

Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan 2 momentissa tarkoitettut laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi sekä 21 §:ssä tarkoitettu valtionosuusprosentti noudattaen, mitä jäljempänä tässä pykälässä sekä 24 ja 25 §:ssä säädetään.

Edellä 6—12 §:ssä tarkoitettujen laskennallisten kustannusten perusteena olevat perushinnat tarkistetaan valtakunnallisesti yhtenä kokonaisuutena. Lisäksi tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n mukainen:

- 1) rahoitus perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettuun lisäopetukseen;
- 2) rahoitus perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettuun pidennetyyn oppivelvollisuuden piirissä olevien, viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna täyttävien oppilaiden esiopetukseen;
- 3) rahoitus perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettuun aikuisten perusopetukseen;
- 4) lisärahoitus perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esi- ja perusopetukseen;
- 5) lisärahoitus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettuun lisäopetukseen;
- 6) sisäoppilaitoslisä sekä koulukotikorotus.

Valtio osallistuu 2 momentissa tarkoitettuihin laskennallisiin kustannuksiin 21 §:ssä säädetyllä prosenttiosuudella. Valtionosuusprosentissa otetaan huomioon 2 momentissa tarkoitettu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukainen rahoitus.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut perushinnat ja rahoitus määrätään sekä valtionosuusprosentti säädetään varainhoitovuosittain. Kustannustenjaon tarkistus suoritetaan vuosittain.

24 §

Kustannustenjaon tarkistuksessa huomioon otettavat käyttökustannukset

Edellä 23 §:ssä tarkoitettussa kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien 1 §:ssä tarkoitettujen valtionosuuden perusteena olevien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset, jotka aiheutuvat:

- 1) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettua lisäopetuksen järjestämisestä;
- 2) perusopetuslain 26 a §:ssä tarkoitettua pidennettyyn oppivelvollisuuden piirissä olevien, viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna täyttävien oppilaiden esiopetukseen järjestämisestä;
- 3) perusopetuslain 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua perusopetuksen järjestämisestä;
- 4) oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidennettyyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esi- ja perusopetuksen järjestämisestä;
- 5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäopetuksen järjestämisestä;
- 6) perusopetuksen järjestämisestä sisäoppilaitosmuotoisesti ja koulukodissa.

Kustannustenjaon tarkistuksessa ei oteta huomioon kuitenkaan käyttökustannuksia, jotka aiheutuvat:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 1) perusopetuslain 46 §:n mukaisesta aikuisten perusopetuksesta, lukuun ottamatta 46 §:n 2 momentissa tarkoitettua opetusta;
- 2) perusopetuslain 8 a luvussa tarkoitettua aamu- ja iltapäivätoiminnasta;
- 3) perusopetuslain 5 §:ssä tarkoitettua maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta;
- 4) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin 11 kohdassa tarkoitettua esiopetuksesta;
- 5) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua kunnallista lisästä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista tehtävistä aiheutuvina käyttökustannuksina ei kustannustenjaon tarkistuksessa pidetä:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 36 §:ssä tarkoitettua perustamishankkeelle säädetyn vähimmäiseuromäärän ylittävistä perustamishankkeista aiheutuneita kustannuksia;
- 2) maa-alueen hankkimisesta tai vuokraamisesta aiheutuneita kustannuksia;
- 3) tavaran ja palvelun hankintahintaan sisältyvää arvonlisäveroa lukuun ottamatta yksityisen opetuksen järjestäjän ja yliopiston tavaran ja palvelun hankintahintaan sisältyvää arvonlisäveroa;
- 4) lainojen hoitokustannuksia eikä laskennallisia korkoja ja poistoja;
- 5) kustannuksia, joihin myönnetään erikseen lakiin tai valtion talousarvioon perustuvaa valtion rahoitusta, jos rahoituksen myöntämisessä edellytetään kunnan rahoitusosuutta;
- 6) kunnan maksullisen palvelutoiminnan kustannuksia;
- 7) kustannuksia, jotka merkitsisivät käyttökustannuksien huomioon ottamista tai valtion rahoituksen kohdistumista toimintaan kahteen kertaan.

Käyttökustannukset, joihin myönnetään rahoitusta Euroopan unionin talousarviosta, saadaan lukea käyttökustannuksiksi siltä osin kuin Euroopan unionin talousarviosta myönnettävä ja sitä vastaava valtion talousarvion mukainen erillinen kansallinen rahoitus ei niitä kata.

25 §

Käyttökustannuksia koskeva tietojen keruu ja tietopohja

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään 24 §:n 1 momentissa tarkoitettujen käyttökustannusten perusteena Valtiokonttorin keräämiä tietoja kuntien taloudesta sekä Opetushallituksen keräämiä tietoja esi- ja perusopetuksen kustannuksista.

Kustannustenjaon tarkistuksessa käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen ~~kolmannen~~ vuoden tietoja toteutuneista kustannuksista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

4 luku

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

26 §

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus

Kunnalle myönnetään verotuloihin perustuvaa valtionosuuden lisäystä (*tasauslisä*), jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden on pienempi kuin 100 prosenttia euromäärästä, joka saadaan jakamalla kaikkien kuntien yhteenlasketut laskennalliset verotulot kuntien yhteenlasketulla asukasmäärällä (*tasausraja*). Kunta saa tasauslisää 90 prosenttia tasausrajan ja kunnan asukasta kohden lasketun laskennallisen verotulon erotuksesta.

Jos kunnan laskennallinen verotulo asukasta kohden ylittää tasausrajan, tehdään kunnan valtionosuudesta vähennys (*tasausvähennys*). Tasausvähennys on 10 prosenttia tasausrajan ylittävästä asukaskohtaisesta euromäärästä.

Jos kunnille yhteensä maksettavat tasauslisät ovat suuremmat kuin kuntien valtionosuuksiin tehtävät tasausvähennykset, vähennetään kuntien valtionosuudesta tätä erotusta vastaava euromäärä. Jos kuntien valtionosuudesta yhteensä tehtävät tasausvähennykset ovat suuremmat kuin kunnille maksettavat tasauslisät, lisätään kuntien valtionosuuteen vastaavasti tätä erotusta vastaava määrä. Valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua kuntien valtionosuuksiin lisättävää tai vähennettävää määrää laskettaessa ei oteta huomioon varainhoitovuoden alussa toteutettavia kuntien yhdistymisiä.

Kunnan laskennallista verotuloa laskettaessa otetaan huomioon verontilityslain (532/1998) 3 a §:ssä tarkoitettu laskennallinen kunnallisvero, kunnan osuus yhteisön tuloverosta (*yhteisövero*) sekä 50 prosenttia laskennallisesta kiinteistöverosta. Laskennallista kiinteistöveroa laskettaessa otetaan voimallaitoksista huomioon vain ydinvoimallaitokset. Verotuloihin perustuvassa valtionosuuden tasauksessa huomioon otettavista verotuloista annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

5 luku

Valtionosuudesta tehtävät vähennykset ja siihen tehtävät lisäykset

27 §

Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus

Kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää valtionosuuden korotusta koskevaan hakemukseen. Valtionosuuden korotuksen myöntämiselle ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

käytölle voidaan asettaa myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Harkinnanvaraisten valtionosuuden korotusten yhteismäärää vastaava euromäärä vähennetään kunnille maksettavista valtionosuuksista. Vähennys on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

28 §

Perusopetuksen aloittamisen johdosta maksettavan rahoituksen vähentäminen

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 §:n 2 momentin perusteella yksityisen perusopetuksen järjestäjälle toiminnan aloittamiseen myönnettävä rahoitus vähentää kaikille kunnille maksettavia valtionosuuksia rahoituksen yhteismäärää vastaavalla euromäärällä. Valtionosuuden vähennys on kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

29 §

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuden vähentäminen kuntaan maksetun perustoimeentulotuen määrällä

Toimeentulotuesta annetun lain 5 b §:ssä tarkoitettu kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen menoista toteutetaan vähentämällä kunnan valtionosuutta määrällä, joka vastaa kunnan osuutta kuntaan kohdistuvasta tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tietojen mukaisesta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta.

Perustoimeentulotuen valtionosuuden vähentämiseksi Kansaneläkelaitos toimittaa vuosittain huhtikuun loppuun mennessä valtiovarainministeriölle tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta vähennettynä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 19, 46 ja 51 §:ssä tarkoitettua kyseistä ajanjaksoa koskevalla perustoimeentulotuella.

30 §

Hyvinvointialueiden perustaminen ja tehtävien järjestämisvastuun siirrosta vuonna 2023 aiheutuvien taloudellisten vaikutusten rajoittaminen

Kunnalle myönnetään valtionosuuden lisäystä tai kunnan valtionosuutta vähennetään, jos tehtävien järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle kunnalta siirrettävä tulo ei vastaa hyvinvointialueelle siirtyvää kustannusta. Jos kunnalta siirrettävä tulo on suurempi kuin siirtyvä kustannus, kunnalle hyvitetään valtionosuuden lisäyksenä 60 prosenttia tulojen ja kustannusten erotuksesta. Jos kunnalta siirrettävä kustannus ylittää hyvinvointialueelle siirtyvän tulon, kunnan valtionosuutta vähennetään siten, että vähennys on 60 prosenttia siirtyvien kustannusten ja tulojen erotuksesta. Siirrettävän tulon määrää laskettaessa otetaan huomioon siirron vaikutukset verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen sekä Verohallinnosta annetussa laissa (503/2010) tarkoitettujen verotuskustannusten muutos. Valtionosuuteen tehtävää lisäystä tai siitä tehtävää vähennystä laskettaessa käytetään vuonna 2022 voimassa olevia valtionosuusperusteita.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuuden lisäysten ja vähennysten laskennan lähtökohtana käytetään tulojen osalta Valtiokonttorin keräämiä kunnittaisia talousarviotietoja vuodelta 2022. Kustannusten osalta käytetään Valtiokonttorin keräämien vuoden 2021 lopullisten tietojen ja vuoden 2022 talousarviotietojen keskiarvoa. Lähtökohtana käytettyjen tietojen pohjalta laaditaan arvio vuoden 2022 kustannuksista ja tuloista siten, että otetaan huomioon valtion toimenpiteistä vuosina 2021 ja 2022 aiheutuvat muutokset kunnan tuloihin ja kustannuksiin, kuntien päätökset kunnallis- ja kiinteistöveroprosenteista sekä valtiovarainministeriön ennusteet tulo- ja kustannuskehityksestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kunnan siirtyviä kustannuksia ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lakisääteisten tehtävien kustannukset siten, että niistä on vähennetty toimintatuotot. Kunnan siirtyviä tuloja ovat kunnallisverotulot, yhteisöverotulot, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvaukset sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudet niiltä osin kuin ne koostuvat sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvistä laskennallista kustannuksista ja lisäosista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitettun arvion tekemisestä sekä laskennassa huomioon otettavista kustannuksista ja tuloista.

Tässä pykälässä tarkoitettut valtionosuuden lisäykset ja vähennykset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Jos kunnille 1 momentin perusteella maksettavat valtionosuuden lisäykset yhteensä ovat suuremmat kuin valtionosuudesta tehtävät vähennykset, vähennetään kuntien valtionosuudesta tätä erotusta vastaava euromäärä. Jos kuntien valtionosuudesta yhteensä tehtävät vähennykset ovat suuremmat kuin kunnille maksettavat valtionosuuden lisäykset, lisätään kuntien valtionosuuteen vastaavasti tätä erotusta vastaava määrä. Valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua kuntien valtionosuuksiin lisättävää tai vähennettävää määrää laskettaessa ei oteta huomioon varainhoitovuoden 2023 alussa toteutettavia kuntien yhdistymisiä.

31 §

Valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaus

Kunnan talouden tasapainotila on vuosikatteen ja suunnitelman mukaisten poistojen erotus. Kunnan talouden tasapainotilan muutos on erotus, joka saadaan vähentämällä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleiden vero- ja valtionosuusperusteiden mukainen vuoden 2022 tasapainotila siitä tasapainotilasta, joka kunnalle olisi muodostunut, jos tämän lain mukaiset valtionosuuden määräytymisperusteet sekä 30 §:ssä tarkoitettut kunnan tulojen ja kustannusten siirrot olisivat olleet voimassa vuonna 2022.

Valtionapuviranomainen vahvistaa valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasauksen niin, että vuonna 2023 kunnan valtionosuutta lisätään tai vähennetään 1 momentissa tarkoitettua tasapainotilan muutosta vastaava määrä. Vuodesta 2024 alkaen kunnan valtionosuuteen lisätään tai siitä vähennetään vuosittain 15 euroa asukasta kohden niin, että 1 momentissa tarkoitettu kunnan tasapainotilan muutos rajoitetaan kokonaisuudessaan 60 euroon asukasta kohden.

Tässä pykälässä tarkoitettut valtionosuusjärjestelmämuutoksen tasaukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

32 §

Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuonna 2023 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 42,56 euroa asukasta kohden liittyen kilpailukyky sopimuksen toteuttamisesta kunnille aiheutuviin säästöihin.

Vuonna 2023 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 4,12 euroa asukasta kohden pitkäaikaistyöttömien eläketuen menojen vähennyksestä johtuen.

Vuonna 2023 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 1,82 euroa asukasta kohden liittyen kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän toteuttamiseen.

6 luku

Veroperustemuutoksien huomioon ottaminen

33 §

Veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvaus

Varainhoitovuodesta 2010 lähtien toteutetuista veroperustemuutoksista johtuvia kunnallisverotulomuutoksia vastaava euromäärä maksetaan kunnille valtionosuuden yhteydessä. Kunnalle maksetaan sen verotulojen menetystä vastaava euromäärä.

Ennen vuotta 2023 toteutetuista veroperustemuutoksista johtuvasta 1 momentissa tarkoitettua korvauksesta vähennetään vuonna 2023 kunnilta hyvinvointialueille siirtyneiden tehtävien kustannuksia vastaavana osuutena 70 prosenttia.

Kunnan kunkin varainhoitovuoden verotulojen menetystä laskettaessa sovelletaan varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden verotustietoja ja varainhoitovuotta edeltäneen vuoden veroprosenttia sekä asukaslukua varainhoitovuotta edeltäneen vuoden lopussa.

Veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausten hallinnointiin ja maksamiseen sovelletaan 45 §:n 1 momenttia, 46 §:n 1 ja 2 momenttia sekä 47—50 ja 53—55 §:ää. Muutoksenhausta säädetään 9 luvussa.

7 luku

Kotikuntakorvaus

34 §

Kotikuntakorvauksen maksuvelvollisuus

Jos **esiopetusta ja perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua** perusopetusta järjestää varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa muu kuin ~~6—15-vuotiaan tai muun oppivelvollisuuttaan suorittavan~~ oppilaan kotikunta, oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan asianomaiselle kunnalle tai muulle 1 §:n 2 momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kotikuntakorvauksen siten kuin 35—38 §:ssä säädetään. Kunta ei ole velvollinen suorittamaan kotikuntakorvausta alle 6-vuotiaasta oppivelvollisuuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua pidentettyä oppivelvollisuutta suorittavasta oppilaasta.

Siltä osin kuin opetuksen järjestäjä ei järjestä opetusta varainhoitovuonna, oppilaan kotikunnalla ei ole velvollisuutta suorittaa kotikuntakorvausta. Velvollisuus suorittaa kotikuntakorvausta lakkaa opetuksen lakkaamista seuraavan kuukauden alusta.

Jos opetuksen järjestäjän toiminta siirtyy varainhoitovuonna toiselle opetuksen järjestäjälle, kotikuntakorvausoikeus siirtyy tälle toiselle opetuksen järjestäjälle.

Oppilaan kotikuntana pidetään kuntaa, joka on merkitty oppilaan kotikuntalain mukaiseksi kotikunnaksi väestötietojärjestelmään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

35 §

Kotikuntakorvauksen määräytyminen

Kotikuntakorvaus määräytyy kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien esi- ja perusopetuksen toteutuneiden kustannusten perusteella erikseen 6-, 7—12- ja 13—15-vuotiaille.

Toteutuneet kustannukset määräytyvät 24 §:n mukaisesti vähennettyinä kuitenkin kustannuksilla, jotka aiheutuvat erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan perusopetuslain 4 a §:ssä tarkoitettun opetuksen tuesta sekä pidennetyn oppivelvollisuuden opetuksesta siltä osin kuin ne ylittävät toteutuneen kotikuntakorvauksen tason.

Kotikuntakorvauksen perusosa lasketaan jakamalla 1 momentissa tarkoitettujen kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien yhteenlasketut esi- ja perusopetuksen toteutuneet kustannukset kuntien painotetulla 6—15-vuotiaiden määrällä. Kuntien painotettu 6—15-vuotiaiden määrä saadaan kertomalla kuntien 6-vuotiaiden määrä luvulla 0,61, 7—12-vuotiaiden määrä luvulla 1 ja 13—15-vuotiaiden määrä luvulla 1,60 ja laskemalla näin saadut tulot yhteen. Oppilaan iän mukaan määräytyvä kotikuntakorvaus saadaan kertomalla kotikuntakorvauksen perusosa seuraavasti:

Ikä	Kerroin
6-vuotias	0,61
7—12-vuotias	1,00
13—15-vuotias	1,60

Kotikuntakorvaus määräytyy 16-vuotiaalle perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua perusopetusta suorittavalle oppivelvolliselle 13—15-vuotiaiden kotikuntakorvausperusteen perusteella.

Muu opetuksen järjestäjä kuin kunta saa 94 prosenttia 1—4 momentissa tarkoitetuista kotikuntakorvauksista.

Valtiovarainministeriö päättää kotikuntakorvauksen perusosan euromäärästä varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä säädetään kotikuntakorvauksen määräytymisestä, kunnat voivat keskenään tai muun opetuksen järjestäjän kanssa sopia kotikuntakorvauksesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

36 §

Kotikuntaa vailla olevan kotikuntakorvaus

Jos esi- tai perusopetusta saavalla 6—15-vuotiaalla tai muulla kotikuntakorvauksen piiriin kuuluvalla oppivelvollisella oppilaalla ei ole kotikuntalain mukaista kotikuntaa Suomessa, valtio on velvollinen maksamaan opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen. Kotikuntakorvauksen peruste määräytyy sen kunnan mukaan, jossa opetuksen järjestäjän opetus pääasiassa järjestetään. Yksityisen opetuksen järjestäjän kotikuntakorvaukseen sovelletaan lisäksi, mitä 35 §:n 5 momentissa säädetään.

Valtio maksaa yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehäväksi järjestää perusopetusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, kotikuntakorvauksena niiden oppilaiden osalta, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, 57 prosenttia 1 momentissa tarkoitettua kotikuntakorvauksesta.

37 §

Kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnan ollessa Ahvenanmaan maakunnassa

Jos esi- tai perusopetusta saavalla 6—15-vuotiaalla tai muulla kotikuntakorvauksen piiriin kuuluvalla oppivelvollisella oppilaalla on kotikunta Ahvenanmaan maakunnassa, valtio on velvollinen maksamaan asianomaiselle kunnalle tai opetuksen järjestäjälle kotikuntakorvauksen. Kotikuntakorvauksen peruste määräytyy sen kunnan mukaan, jossa opetuksen järjestäjän opetus pääasiassa järjestetään.

Jos yksityinen opetuksen järjestäjä järjestää opetusta 1 momentissa tarkoitettulle oppilaalle, valtion velvollisuuteen suorittaa kotikuntakorvaus sovelletaan lisäksi, mitä 35 §:n 5 momentissa säädetään kotikuntakorvauksesta.

38 §

Erikoissairaanhoidossa olevan, koulukotiopetuksen tai lastensuojelun vuoksi sijoitetun oppilaan korvaus

Perusopetuslain 4 a §:n 1 momentissa tarkoitettua esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta hoidon aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnalle korvauksen, joka lasketaan kertomalla opetuksesta opetuspäivää kohden aiheutuva keskimääräinen todellinen vuosikustannus niiden päivien määrällä, jolloin sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunta järjestää oppilaalle opetusta. Perusopetuslain 4 a §:n 3 momentissa tarkoitettua tukea saavan oppilaan kotikunta on velvollinen maksamaan tukitoimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen tukea tarjoavan sairaalan tai muun erikoissairaanhoidon toimintayksikön sijaintikunnalle.

Lastensuojelulain 57 §:ssä tarkoitettussa, perusopetuslain 7 tai 8 §:n mukaisen luvan saaneessa koulukodissa perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana, on velvollinen maksamaan oppilaasta koulukotiopetuksen järjestäjälle osana lastensuojelutoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia korvauksen, joka lasketaan kertomalla niiden koulun työpäivien määrä, joina oppi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

laalle on annettu opetusta, opetuksesta koulun työpäivää kohden aiheutuville keskimääräisillä todellisilla vuosikustannuksilla.

Lastensuojelulain 16 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sijoitetun esi- tai perusopetusta saavan oppilaan kotikunta opetuksen aikana on velvollinen maksamaan opetusta järjestävälle kunnalle tai muulle perusopetuslaissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle oppilaan esi- tai perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia vastaavan korvauksen.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua korvausta varainhoitovuodelle laskettaessa otetaan vähennyksinä huomioon 34 §:ssä ja 35 §:n 1—5 momentissa tarkoitettu, varainhoitovuoden lopun tilanteen mukaan oppilaasta opetuksen järjestäjälle maksettu osuus kuntakohtaisesta, oppilaan iän mukaan määräytyvästä kotikuntakorvauksesta ja varainhoitovuonna oppilaalle järjestetyn opetuksen tai toiminnan järjestämisestä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 11 ja 29 §:n perusteella maksettava rahoitus varainhoitovuoden yksikköhinnan mukaan laskettuina.

Jos 1 momentissa tarkoitettua oppilaan perusopetuslaissa tarkoitettu opetuksen järjestäjä on muu kuin oppilaan kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta, tulee kyseisen opetuksen järjestäjän maksaa 1 momentissa mainittua korvausta vastaava korvaus oppilaan kotikuntalain mukaiselle kotikunnalle. Korvattava määrä on enintään varainhoitovuodessa tässä momentissa tarkoitettulle opetuksen järjestäjälle maksettava osuus 4 momentissa tarkoitettua rahoituksesta.

Sen estämättä, mitä edellä säädetään korvauksen määräytymisestä, kunnat voivat keskenään tai muun opetuksen järjestäjän kanssa sopia korvauksesta.

39 §

Arvonlisäveron huomioon ottaminen yksityiselle opetuksen järjestäjälle ja yliopistoille maksettavissa kotikuntakorvauksissa

Kotikuntakorvausta korotetaan yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen osalta siten, että korotus vastaa yksityisten perusopetuksen järjestäjien ja yliopistojen maksamien arvonlisäverojen osuutta yksityisille opetuksen järjestäjille ja yliopistoille aiheutuneista arvonlisäverottomista kustannuksista esi- ja perusopetuksessa 25 §:n 2 momentissa säädetyn mukaisena vuonna.

40 §

Kotikuntakorvausta koskevien tietojen toimittaminen

Kunnan ja muun opetuksen järjestäjän on toimitettava valtiovarainministeriölle kotikuntakorvauksien keskitettyä maksamista varten tiedot esi- ja perusopetusta saavien oppilaiden määrästä jaoteltuina ikäluokittain ja kotikunnittain niiden oppilaiden osalta, joille ne ovat järjestäneet 34 §:ssä, 35 §:n 1—5 momentissa taikka 36 tai 37 §:ssä tarkoitettua kotikuntakorvaukseen oikeuttavaa esi- tai perusopetusta varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin tietojen toimittamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

41 §

Kotikuntakorvausta koskeva tiedonsaantioikeus

Valtiovarainministeriöllä ja oppilaan kotikunnalla on oikeus saada pyynnöstä kunnalta ja muulta opetuksen järjestäjältä kotikuntakorvauksen luotettavuuden tarkistamiseksi niiden oppilaiden nimet ja henkilötunnukset, joista oppilaan kotikunta on velvollinen suorittamaan kotikuntakorvauksen.

42 §

Kotikuntakorvausta koskeva riita

Jos kunnat tai kotikunta ja muu opetuksen järjestäjä ovat erimielisiä siitä, onko toinen kunta tai opetuksen järjestäjä oikeutettu saamaan tai velvollinen maksamaan kotikuntakorvausta tai 38 §:ssä tarkoitettua korvausta, asiaa koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa. Asian käsittelystä säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

8 luku

Valtionosuuden hallinnointi ja maksaminen

43 §

Valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvä yhteistoiminta

Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa opetus- ja kulttuuriministeriön sekä tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tässä laissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien muutoksien vaikutukset valtionosuusperusteisiin ja valtionosuuden perusteiden laskennan valtion talousarvion valmistelua varten.

44 §

Valtionosuutta koskeva neuvottelu

Valtiovarainministeriön on yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa neuvoteltava valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevista tarkistuksista Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa.

Valtiovarainministeriön on neuvoteltava osana kuntalain (410/2015) 11 §:ssä tarkoitettua valtion ja kuntien neuvottelumenettelyä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa siitä, miten valtionosuustehtävien muutoksista aiheutuvat kustannukset kehittyvät, ja siitä, miten valtionosuustehtävien muutokset vaikuttavat valtionosuuksien ja -avustusten määräytymisperusteisiin ja kustannuksiin sekä myönnettäviin valtionosuuksiin ja -avustuksiin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

45 §

Päätös valtionosuuden myöntämisestä sekä veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksesta

Valtiovarainministeriö myöntää kunnalle valtionosuuden sekä korvauksen veroperustemuutoksista johtuvista verotulomenetyksistä. Päätökset on tehtävä hakemuksetta viimeistään varainhoitovuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä.

Valtioneuvosto päättää hakemuksesta harkinnanvaraisesta valtionosuuden korotuksesta. Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä.

46 §

Valtionosuuksien, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksien ja kotikuntakorvauksien maksaminen

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa tässä laissa tarkoitetut valtionosuudet, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvaukset ja kotikuntakorvaukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa sekä vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitetut valtionosuudet ja muun rahoituksen yhtenä kokonaisuutena siten kuin tässä pykälässä säädetään.

Valtiovarainministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toimittavat Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselle 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuuksien, korvauksien ja muun rahoituksen maksamista varten:

- 1) 45 §:ssä tarkoitetut päätökset;
- 2) 5 luvussa tarkoitetut muut tiedot valtionosuuksiin tehtävistä vähennyksistä ja lisäyksistä;
- 3) 40 §:ssä tarkoitettujen tietojen perusteella tiedot kultakin kunnalta kuntien valtionosuuden maksamisen yhteydessä vähennettävistä 34 §:ssä ja 35 §:n 1—5 momentissa tarkoitetuista kotikuntakorvauksista sekä kunnalle ja muulle opetuksen järjestäjälle maksettavista 34 §:ssä ja 35 §:n 1—5 momentissa sekä 36 ja 37 §:ssä tarkoitetuista kotikuntakorvauksista;
- 4) tiedot yksityisille opetuksen järjestäjille maksettavista 39 §:ssä tarkoitetuista arvonlisäverosuuksista;
- 5) tiedot opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 6, 7, 10, 11, 19—22, 29 ja 32 e §:ssä sekä 32 i §:n 1 momentissa tarkoitetuista valtionosuuksista ja rahoituksesta;
- 6) vapaasta sivistystyöstä annetun lain 17 §:ssä tarkoitetut valtionosuuspäätökset.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus maksaa tässä pykälässä tarkoitetut valtionosuudet, korvaukset ja muun rahoituksen kunnille ja muille valtionosuuden tai rahoituksen saajille varainhoitovuoden alusta kuukausittain yhtä suurina erinä, viimeistään kuukauden 11 päivänä.

Jos 2 momentissa tarkoitettujen päätöksien mukaan kunta on velvoitettu suorittamaan enemmän kuin mitä kunnalle maksetaan, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus perii erotuksen kunnalta siten kuin 3 momentissa säädetään maksamisesta.

Siltä osin kuin valtionosuuksia, rahoitusta tai valtionavustuksia tarkistetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 50 §:n 2 momentin nojalla, tarkistukset otetaan huomioon

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1 momentissa tarkoitettujen valtionosuuksien, kotikuntakorvauksien ja muun rahoituksen maksamisen yhteydessä varainhoitovuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö päättää harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen maksamisen ajankohdasta.

47 §

Laskuvirheen oikaisu

Valtiovarainministeriö voi itse tai hakemuksen perusteella oikaista tässä laissa tarkoitetuissa päätöksissä ja tiedoissa olevan laskuvirheen.

48 §

Saamatta jääneen etuuden suorittaminen

Jos oikaisuvaatimuksen tekemiselle 51 §:ssä säädetyn määräajan kuluttua ilmenee tietoja, jotka eivät ole olleet aikaisemmin tiedossa ja kunnalta on tämän vuoksi jäänyt saamatta valtionosuutta, joka olisi lain mukaan kuulunut sille, on saamatta jäänyt euromäärä suoritettava kunnalle. Suoritettavalle määrälle on maksettava korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtionosuus olisi tullut maksaa.

Jos saamatta jääneen etuuden merkitys on vähäinen ja sen maksamisesta aiheutuvat menot olisivat epäsuhteessa verrattuna asian taloudelliseen merkitykseen, ei etuutta kuitenkaan suoriteta.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että saamatta jäänyt etuus maksetaan myöhemmin seuraavan valtionosuuden yhteydessä.

49 §

Perusteettoman edun palauttaminen

Jos kunta on saanut perusteettomasti tässä laissa tarkoitettua valtionosuutta, on valtiovarainministeriön määrättävä liikaa saatu määrä palautettavaksi. Palautettavasta määrästä peritään korkolain 3 §:n 2 momentin mukainen vuotuinen korko sen kuukauden alusta, jona valtionosuus tai kotikuntakorvaus on maksettu.

Jos palautettava etuus on vähäinen taikka jos palauttamista tai koron perimistä on pidettävä kohtuuttomana, voidaan etuus jättää määräämättä palautettavaksi.

Valtiovarainministeriö voi päättää, että palautettava etuus vähennetään myöhemmin seuraavan valtionosuuden yhteydessä.

50 §

Suoritusvelvollisuuden raukeaminen

Velvollisuus suorittaa saamatta jäänyt etuus tai palauttaa perusteetta saatu etuus raukeaa viiden vuoden kuluttua sen varainhoitovuoden päättymisestä, jona etuus olisi tullut suorittaa tai on suoritettu.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

9 luku

Muutoksenhaku

51 §

Oikaisumenettely

Jos kunta on tyytymätön ~~valtiovarainministeriön~~ päätökseen, joka koskee valtionosuuden myöntämistä, ~~harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta~~, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvausta tai kotikuntakorvauksen perusosan euromäärää, kunnalla on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä ~~päätöksen tehneelle viranomaiselle oikaisuvaatimus~~. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

52 §

Muutoksenhaku

~~Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla~~. Muutoksenhausta ~~hallintotuomioistuimeen~~ säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovelletaan kuitenkin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. (Uusi)

Edellä 48 §:ssä tarkoitettuun saamatta jääneen etuuden suorittamista ja 49 §:ssä tarkoitettuun perusteettoman edun palauttamista koskeviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.

10 luku

Erinäiset säännökset

53 §

Valtionosuuden määräytyminen kuntien yhdistyessä

Kuntien yhdistyessä uuden kunnan valtionosuudet ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvaus lasketaan kunnan niiden tietojen perusteella, jotka ovat kuntajaon muutoksen voimaantulovuoden valtionosuuden määräämisen perusteina.

Kunnan asukasmääränä pidetään kuntajaon muutoksen kohteena olevien kuntien yhteenlasketuja kuntajaon muutoksen voimaantulovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun asukasmääriä.

Edellä 6 §:ssä tarkoitettut laskennalliset kustannukset, 7—12 §:ssä tarkoitettut kertoimet ja 13—17 §:ssä tarkoitettut lisäosat saadaan yhdistämällä asianomaisten kuntien laskennallisten kustannusten, kertoimien ja lisäosien perusteet.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

54 §

Valtionosuuden määräytyminen siirrettäessä kunnan osa toiseen kuntaan

Jos kunnan osa siirretään toiseen kuntaan, laajentuvan kunnan valtionosuudet ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvaus lasketaan kunnan laajentuvan alueen osalta niiden tietojen perusteella, jotka ovat kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna supistuvan kunnan valtionosuuden määräämisen perusteina.

Valtionosuudet ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvaus sen kunnan osalta, josta siirretään osa toiseen kuntaan, jaetaan kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna supistuvan ja laajentuvan kunnan tai laajentuvien kuntien kesken siinä suhteessa, jossa supistuvan kunnan asukasmäärä jakautuu niiden kesken.

Opetus- ja kulttuuritoimissa laskennallisiin opiskelija-, opetustunti-, ohjaustunti-, opiskelija- viikko-, opiskelijatyövuosi- ja henkilötyövuosimääriin perustuva valtionosuus myönnetään niille kunnille, jotka kuntajakoa muutettaessa saavat hoidettavakseen kyseisten palveluiden järjestämisen.

Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan kaikkiin valtionosuuksiin ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvauksiin kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna sekä verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna ja sitä seuraavana vuonna.

55 §

Valtionosuuden määräytyminen kunnan alueen jakamistapauksissa

Jos kunta yhdistetään kahteen tai useampaan kuntaan, lakkaavan kunnan alueen osalta lasketaan uusien tai laajentuvien kuntien valtionosuudet ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvaus lakkaavan kunnan niiden tietojen perusteella, jotka olisivat kuntajaon muutoksen voimaantulovuoden valtionosuuden määräämisen perusteina.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen valtionosuudet ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvaus jaetaan kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna uusien tai laajentuvien kuntien kesken siinä suhteessa, jossa lakkaavan kunnan asukasmäärä jakautuu muiden kuntajaon muutoksen kohteena olevien kuntien kesken.

Opetus- ja kulttuuritoimen laskennallisiin opiskelija-, opetustunti-, ohjaustunti-, opiskelija- viikko-, opiskelijatyövuosi- ja henkilötyövuosimääriin perustuva valtionosuus myönnetään niille kunnille, jotka kuntajakoa muutettaessa saavat hoidettavakseen kyseisten palveluiden järjestämisen.

Kunnan alueiden asukasmäärän perusteena pidetään kuntajaon muutoksen voimaantulovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun asukasmäärää.

Mitä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan kaikkiin valtionosuuksiin ja veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetyksen korvauksiin kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna sekä verotuloihin perustuvaan valtionosuuden tasaukseen kuntajaon muutoksen voimaantulovuonna ja sitä seuraavana vuonna.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

56 §

Uhkasakko

Jos kunta, kuntayhtymä tai opetuksen järjestäjä on valtionosuustehtäviä järjestäessään jättänyt noudattamatta laissa tai lain nojalla säädetyn tai määrätyn velvoitteen, aluehallintovirasto voi, asianomaista ministeriötä kuultuaan, sakon uhalla määrätä kunnan tai kotikuntakorvauksen saajan noudattamaan velvoitetta.

11 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

57 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki (1704/2009). Jos muualla laissa viitataan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleeseen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin, on sen sijasta sovellettava tätä lakia.

Edellä 30 ja 31 §:ssä tarkoitetut laskelmat tarkistetaan vuonna 2023. Laskelmat tehdään uudelleen Valtiokonttorin vuosilta 2021 ja 2022 keräämien lopullisten kunnittaisten kustannustietojen keskiarvon ja vuoden 2022 tulotietojen perusteella. Uudet laskelmat ovat vuodesta 2024 lukien 30 ja 31 §:n mukaan myönnettävien valtionosuuksien perusteena.

Jos tarkistuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu valtionosuutta vuonna 2023 enemmän tai vähemmän kuin 3 momentissa tarkoitetun laskennan mukaan kuuluisi, erotusta vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruksina erinä vuosina 2024 ja 2025.

Tässä pykälässä tarkoitetut tarkistukset toteutetaan kuntien ja valtion välisessä suhteessa kustannusneutraalisti. Kuntien valtionosuutta vähennetään tai lisätään siten, että valtionosuuden vähennys tai lisäys on kaikissa kunnissa asukasta kohti yhtä suuri.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 3 momentissa tarkoitetusta laskelmien tarkistamisesta.

58 §

Perushintojen määräytyminen vuonna 2023

Edellä 6—12 §:ssä tarkoitetut laskennallisten kustannusten perushinnat ja 13—17 §:ssä tarkoitetut lisäosien perushinnat vuodelle 2023 säädetään valtioneuvoston asetuksella noudattaen 2 ja 3 momentissa säädettyä.

Edellä 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen ikäluokkien perushinnoiksi, 7—12 §:ssä tarkoitettujen työttömyyskertoimen, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, asukastiheyskertoimen ja koulutustaustakertoimen perushinnoiksi sekä 13—17 §:ssä tarkoitettujen syrjäisyyden,

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun ja saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosien perushinnoiksi määritetään vuoden 2022 laskentatietojen mukaan lasketut perushinnat tarkistettuna kunnille jäävien tehtävien kustannusten perusteella vuoden 2023 kustannustasoon. Edellä tarkoitetuissa vuoden 2022 perushinnoissa on otettava huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon siirtyvät osat sekä vuonna 2023 voimaantulevan valtionosuusjärjestelmän mukaiset määräytymisperusteet.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut perushinnat ovat vuoden 2020 tasossa seuraavat:

Ikäluokittaiset perushinnat	euroa/asukas
0—5-vuotiaat	6 630,81
6-vuotiaat	7 044,98
7—12-vuotiaat	5 899,65
13—15-vuotiaat	10 112,52
16 vuotta täyttäneet ja tätä vanhemmat	60,00
Muut perushinnat	euroa/asukas
Työttömyyskerroin	66,40
Vieraskielisyys	1 424,18
Kaksikielisyys	245,55
Saaristoisuus; saaristokunta	337,97
Saaristoisuus; saaristo-osakunta	247,24
Asukastiheyskerroin	34,69
Koulutustaustakerroin	24,00
Syrjäisyyden lisäosa	55,00
Työpaikkaomavaraisuuden lisäosa	11,50
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	18,23
Asukasmäärän kasvu	9,00
Saamelaisten kotiseutualueen kunnan lisäosa	821,89

59 §

Kustannustenjaon tarkistusta koskeva siirtymäsäännös

Edellä 23—25 §:ssä tarkoitettu kustannustenjaon tarkistus tehdään ensimmäisen kerran varainhoitovuodelle 2025.

9.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tuloverolain (1535/1992) 100 §:n edellä oleva väliotsikko, 101 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 104 ja 126 § sekä 143 §:n 4 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 101 § laeissa 1126/1996, 1141/2007, 946/2008 ja 1557/2019, 104 § osaksi laissa 896/2001 ja 126 § osaksi laissa 858/2005,

muutetaan 3 §, 10 §:n 3 ja 5 kohta, 21 §:n 1 ja 4 momentti, 30 §:n 3 momentti, 31 §:n 1 momentin 5 kohta, 49 §:n 1 momentin ~~johdantokappale~~ ja 4 kohta, 53 §:n 6 kohta, 77 §:n 1 momentti, 82 §:n 2 momentti, 96 §:n 3 momentti, 97, 100, 105, 105 a, 106 ja 108 §, 112 a §:n 1 momentti, 118 §:n 1 momentti, 124 §:n 3 ja 5 momentti, 124 b §:n 4—8 kohta, 125 §:n 2 momentti, 130 §:n 1 momentti ja 132 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 § osaksi laeissa 1223/1994 ja 528/2019, 21 §:n 1 momentti laeissa 654/2015 ja 1293/2016, 31 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 1088/2005, ~~49 §:n 1 momentin johdantokappale laissa 1502/1993~~, 53 §:n 6 kohta laissa 1465/1994, 77 §:n 1 momentti laissa 766/2018, 82 §:n 2 momentti laissa 13/2018, 96 §:n 3 momentti ja 132 §:n 1 momentti laissa 772/2004, 97 § laissa 299/2015, 100 § osaksi laeissa 1141/2007, 1510/2016 ja 1557/2019, 106 § ja 125 §:n 2 momentti laissa 1205/2020, 105 § laissa 1141/2007, 105 a § laeissa 1126/1996, 716/2004 ja 1141/2007, 108 § laissa 1218/2006, 112 a §:n 1 momentti laissa 178/2019, 124 §:n 3 momentti laissa 1074/2020, 124 §:n 5 momentti laissa 785/2012, 124 b §:n 4—8 kohta laissa 1074/2020 sekä 130 §:n 1 momentti laissa 896/2001, seuraavasti:

3 §

Yhteisö

Yhteisöllä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) valtiota ja sen laitosta;
- 2) hyvinvointialuetta ja hyvinvointiyhtymää;
- 3) kuntaa ja kuntayhtymää;
- 4) seurakuntaa ja muuta uskonnollista yhdyskuntaa;
- 5) osakeyhtiötä, osuuskuntaa, säästöpankkia, sijoitusrahastoa, erikoissijoitusrahastoa, yliopistoa, keskinäistä vakuutusyhtiötä, lainajvästöä, aatteellista tai taloudellista yhdistystä, säätiötä ja laitosta;
- 6) ulkomaista kuolinpesää;
- 7) 1—6 kohdassa tarkoitettuihin yhteisöihin verrattavaa muuta oikeushenkilöä tai erityiseen tarkoitukseen varattua varallisuuskokonaisuutta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 §

Suomesta saatu tulo

Suomesta saatua tuloa on muun ohessa:

3) palkkatulo, joka on saatu Suomen valtiolta, hyvinvointialueelta, kunnalta tai muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä;

5) eläketulo, joka on saatu Suomen valtiolta, hyvinvointialueelta, kunnalta tai muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, tai joka välittömästi tai välillisesti perustuu edellisessä kohdassa tarkoitettuun työhön, tehtävään tai palvelukseen, taikka Suomesta otettuun liikenne- tai eläkevakuutukseen;

21 §

Osittain verovapaat yhteisöt

Tulon perusteella suorittavat veroa kunnalle 124 §:n 3 momentissa tarkoitetun tuloveroprosentin mukaan:

1) valtio ja sen laitokset;

2) kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, Ahvenanmaan maakunta sekä näiden palveluksessa olevia varten perustettu eläkelaitos, eläkesäätiö tai -kassa tai muu vastaava eläkelaitos, -säätiö tai -kassa, joka saa avustusta yhteiskunnan varoista.

Hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, Ahvenanmaan maakunta, kunta ja kuntayhtymä, evankelisluterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunta ja muu uskonnollinen yhdyskunta ovat verovelvollisia 1 ja 2 momentissa tarkoitetulla tavalla ainoastaan elinkeinotulosta ja muuhun kuin yleiseen tai yleishyödylliseen tarkoitukseen käytetyn kiinteistön tai kiinteistön osan tuottamasta tulosta. Kunta ei ole verovelvollinen omalla alueellaan harjoittamansa elinkeinotoiminnan tuottamasta tulosta eikä omalla alueellaan sijaitsevan kiinteistön tuottamasta tulosta.

30 §

Verotettavan tulon laskeminen

Puhdas ansiotulo lasketaan vähentämällä ansiotulosta luonnolliset vähennykset. Verovuoden ansiotulo sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa lasketaan vähentämällä puhtaasta ansiotulosta valtionverotuksessa ja kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset. Verotettava ansiotulo sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa lasketaan vähentämällä verovuoden ansiotulosta aikaisemmilta vuosilta vahvistetut ansiotulolajin tappiot.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

31 §

Luonnollisia vähennyksiä koskevat erityiset säännökset

Tulon hankkimisesta johtuneita menoja ovat muun ohessa:

5) valtiollisen luottamustehtävän hoitamisesta välittömästi aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sekä kunnallisista tai hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän luottamustoimista maksetuista kokouspalkkioista peritty luottamushenkilömaksu;

49 §

Osittain verovapaat luovutusvoitot

Muun verovelvollisen kuin yhteisön tai avoimen yhtiön taikka kommandiittiyhtiön luovutusvoiton veronalaista määrää laskettaessa luovutushinnasta vähennetään vähintään 80 prosenttia, jos:

4) kiinteä omaisuus luovutetaan valtiolle, hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, Ahvenanmaan maakunnalle, kunnalle tai kuntayhtymälle.

53 §

Eräät verovapaat pääomatulot

Veronalaista tuloa ei ole:

6) valtiolta, hyvinvointialueelta, kunnalta tai muulta julkisyhteisöltä käypää alempana korkona saatu korkotuki;

77 §

Ulkomaantyötulo

Ulkomailla tehdystä työstä saatu palkka (*ulkomaantyötulo*) ei ole veronalaista tuloa, jos verovelvollisen oleskelu ulkomailla johtuu tästä työstä ja kestää yhtäjaksoisesti vähintään kuusi kuukautta (*ulkomaantyöskentely*). Ulkomaantyötulona ei pidetä palkkaa, jota työskentelyvaltio Suomen ja tämän valtion välillä voimassa olevan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen mukaan ei saa ensisijaisesti verottaa, 66 §:ssä tarkoitetusta työsuhteeseen perustuvasta edusta saatua tuloa eikä palkkaa, joka on saatu Suomen valtiolta, hyvinvointialueelta, kunnalta tai muulta suomalaiselta julkisyhteisöltä, Business Finland Oy:ltä taikka suomalaisessa vesi- tai ilma-aluksessa tehdystä työstä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

82 §

Stipendi, apuraha ja tunnustuspalkinto

Muulta kuin valtiolta, kunnalta, hyvinvointialueelta tai muulta julkisyhteisöltä taikka Pohjoismaiden neuvostolta saadut stipendit, opintorahat ja muut apurahat sekä palkinnot ovat kuitenkin veronalaista tuloa siltä osin, kuin niiden sekä julkisyhteisöiltä ja Pohjoismaiden neuvostolta saatujen stipendien, muiden apurahojen, opintorahojen ja palkintojen yhteenlaskettu määrä tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneiden menojen vähentämisen jälkeen verovuonna ylittää valtion taiteilija-apurahan vuotuisen määrän. Stipendit, opintorahat ja muut apurahat sekä palkinnot ovat sen verovuoden tuloa, jona ne maksetaan.

96 §

Pakolliset vakuutusmaksut

Pakollisen eläkevakuutuksen maksut vähennetään sen puolison ansiotuloista, joka on vaatinut vähennystä. Vaatimus on esitettävä ennen vähennysvuodelta toimitettavan verotuksen päättymistä. Jollei vähennystä voida tehdä siten kuin puoliset ovat sitä vaatineet, se tehdään ensisijaisesti sen puolison tuloista, jonka puhtaan ansiotulon määrä on suurempi.

97 §

Merityötulovähennys

Puhtaasta ansiotulosta myönnetään jäljempänä säädetyin edellytyksin merityötulovähennys 74 §:ssä tarkoitetun merityötulon saajalle.

Merityötulovähennyksen määrä on 20 prosenttia merityötulon kokonaismäärästä, kuitenkin enintään 7 000 euroa. Verovelvollisen merityötulon kokonaismäärän ylittäessä 50 000 euroa merityötulovähennyksen määrä pienenee 5 prosentilla merityötulon kokonaismäärän 50 000 euroa ylittävältä osalta.

Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, merityötulovähennystä korotetaan 170 eurolla jokaiselta täydeltä kalenterikuukaudelta, jonka aikana alus ei käy Suomen satamassa tai muutoin Suomen rajojen sisäpuolella ja jonka ajan verovelvollinen työskentelee aluksessa. Korotukseen oikeuttavan ajanjakson päättyessä korotus myönnetään kuitenkin myös vajaalta kalenterikuukaudelta.

100 §

Eläketulovähennys

Eläketuloa saavan verovelvollisen puhtaasta ansiotulosta vähennetään eläketulovähennys.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että täyden kansaneläkkeen määrä kerrotaan luvulla 1,16 ja tulo pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei kuitenkaan saa olla eläketulon määrää suurempi. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 51 prosentilla ylimenevän osan määrästä. Siltä osin kuin verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää 22 000 euroa, vähennyksen määrä kuitenkin pienenee 13 prosentilla ylittävältä osalta.

Täyden eläketulovähennyksen määrää laskettaessa täytenä kansaneläkkeenä pidetään verovuonna yksinäiselle henkilölle maksetun täysimääräisen kansaneläkkeen määrää.

105 §

Opintorahavähennys

Jos verovelvollinen on saanut opintotukilaissa tarkoitettua opintorahaa, hänen puhtaasta ansiotulostaan vähennetään opintorahavähennys. Sen täysi määrä on 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla verovelvollisen puhtaan ansiotulon määrä ylittää opintorahavähennyksen täyden määrän.

105 a §

Ansiotulovähennys

Verovelvollisen puhtaasta ansiotulosta vähennetään verotuksen ansiotulovähennys. Vähennys lasketaan verovelvollisen ansaitsemien veronalaisten palkkatulojen, muusta toiselle suoritetusta työstä, tehtävästä tai palveluksesta saatujen ansiotulojen, ansiotulona pidettävien käyttökorvausten, ansiotulona verotettavan osingon, jaettavan yritystulon ansiotulo-osuuden sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella.

Vähennys on 51 prosenttia 1 momentissa tarkoitettujen tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 16 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 5,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 16 000 euroa ylittävältä osalta.

106 §

Perusvähennys

Jos verovelvollisen luonnollisen henkilön puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole 3 540 euron määrää suurempi, siitä on vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä mainittujen vähennysten jälkeen ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 18 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

108 §

Kuolinpesälle myönnettävä lesken vähennys

Kuolinpesälle myönnetään lesken eläkevakuutusmaksuvähennys, jos leski on kuolinpesän osakas eikä hän ole vaatinut sitä vähennettäväksi ensisijaisesti omasta tulostaan.

112 a §

Eräiden takaisin perittyjen etuustulojen oikaisu

Jos verovelvollinen maksaa takaisin aikaisempana vuonna aiheetta saamaansa eläkettä, opintorahaa tai muuta veronalaista lakisääteistä etuutta niin myöhään, että suoritusta ei voida ottaa huomioon etuudensaajan alkuperäisen suorituksen maksuvuoden verotuksessa, takaisin maksettu määrä vähennetään takaisinmaksuvuoden verotuksen oikaisuna samalla tavoin kuin puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset. Vähennys tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen perusvähennystä. Verohallinto määrää, mihin alkuperäisen suorituksen maksuvuotta seuraavan vuoden kalenteripäivään mennessä takaisinmaksu on tehtävä, jotta maksu voidaan ottaa huomioon etuudensaajan alkuperäisen suorituksen maksuvuoden verotuksessa.

118 §

Ansiotulolajin ja pääomatulolajin tappio

Luonnollisen henkilön ansiotulolajin tappio vähennetään sekä valtionverotuksessa että kunnallisverotuksessa seuraavan 10 verovuoden aikana verovuoden ansiotulosta sitä mukaa kuin näitä tuloja syntyy.

124 §

Veron määräytyminen

Edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitetun osittain verovapaan yhteisön ja 18 §:n 3 momentissa tarkoitetun tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tuloveroprosentti on 4,17.

Kultakin vuodelta toimitettavassa ansiotulon verotuksessa sovellettavasta veroasteikoista säädetään erikseen. Asteikon veroprosentteja alennetaan 13,26 prosenttiyksiköllä laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

124 b §

Veron määräytyminen verovuosina 2020—2027

Poiketen siitä, mitä 124 §:n 3 momentissa säädetään:

4) vuonna 2023 edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 4,27;

5) vuonna 2024 edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 4,07;

6) vuonna 2025 edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 4,09;

7) vuonna 2026 edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 4,11;

8) vuonna 2027 edellä 21 §:n 1 momentissa tarkoitettujen osittain verovapaan yhteisön ja tiekunnan sekä yleishyödyllisen yhteisön kiinteistöstä saadun tulon tuloveroprosentti on 4,13.

125 §

Työtulovähennys

Vähennys on 10,3 prosenttia 1 momentissa tarkoitettujen tulojen määrästä. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 1 800 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 16 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,92 prosentilla puhtaan ansiotulon 16 000 euroa ylittävältä osalta. Siltä osin kuin verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää 40 000 euroa, vähennyksen määrä kuitenkin pienenee 1,27 prosentilla ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen muita tuloverosta tehtäviä vähennyksiä.

130 §

Kunnallisveron laskentaperuste

Luonnollisen henkilön ja kuolinpesän on suoritettava verotettavasta ansiotulostaan tuloveroa kunnalle kuntalain (410/2015) 111 §:n mukaan vahvistetun tuloveroprosentin mukaan.

132 §

Alijäämähyvitysten vähentäminen verovelvollisen valtionverosta

Alijäämähyvitykset vähennetään verovelvollisen ansiotulosta valtiolle suoritettavasta tuloverosta sen jälkeen, kun verosta on vähennetty valtionverotuksen elatusvelvollisuusvähennys. Pelkästään ansiotuloista menevästä valtion tuloverosta vähennettävä määrä on kuitenkin enintään kolme neljäsosaa alijäämähyvitysten määrästä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 30 §:n 3 momentti, 96 §:n 3 momentti, 97 ja 100 § ja sen edellä olevan väliotsikon kumoaminen, 101 §:n ja sen edellä olevan väliotsikon kumoaminen, 104 §:n kumoaminen, 105, 105 a, 106, 108 §, 112 a §:n 1 momentti ja 118 §:n 1 momentti, 124 §:n 3 ja 5 momentti, 124 b §:n 4—8 kohta, 125 §:n 2 momentti, 126 §:n kumoaminen, 130 §:n 1 momentti, 132 §:n 1 momentti sekä 143 §:n 4 momentin kumoaminen tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023 ja niitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2023 toimitettavassa verotuksessa.

Jos verovelvollisen, jonka verotusmenettelystä annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu kotikunta sijaitsee muualla Suomessa kuin Ahvenanmaalla, vuotta 2023 edeltävältä verovuodelta vahvistettu ansiotulolajin tappio on eri suuruinen kunnallisverotuksessa ja valtionverotuksessa, verovuodesta 2023 alkaen verovuoden ansiotulosta vähennetään näistä suurempi.

10.

Laki

vuoden 2023 tuloveroasteikosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Vuodelta 2023 toimitettavassa verotuksessa määrätään tuloverolain (1535/1992) perusteella valtiolle ansiotulosta suoritettava tulovero progressiivisen tuloveroasteikon mukaan seuraavasti:

Verotettava ansiotulo, euroa	Vero alarajan kohdalla, euroa	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
0—18 100	0	13,26
18 100—27 200	2 400,06	19,00
27 200—44 800	4 129,06	30,75
44 800—78 500	9 541,06	34,50
78 500—	21 167,56	44,50

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

verotilityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotilityslain (532/1998) 12 §, 12 f §:n 4—8 kohta ja 13 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 12 § ~~laissa 1240/2018~~, ja 12 f §:n 4—8 kohta laissa 1073/2020 ja 13 §:n 3 momentti laissa 1062/2007, seuraavasti:

12 §

Veronsaajaryhmien jako-osuudet

Valtion jako-osuus on 79,13 prosenttia ja kuntien jako-osuus 20,87 prosenttia yhteisöverosta.

12 f §

Veronsaajaryhmien jako-osuudet verovuosina 2020—2027

Poiketen siitä, mitä 12 §:ssä säädetään:

-
- 4) valtion jako-osuus verovuonna 2023 on 78,63 prosenttia ja kuntien jako-osuus 21,37 prosenttia yhteisöverosta;
 - 5) valtion jako-osuus verovuonna 2024 on 79,65 prosenttia ja kuntien jako-osuus 20,35 prosenttia yhteisöverosta;
 - 6) valtion jako-osuus verovuonna 2025 on 79,52 prosenttia ja kuntien jako-osuus 20,48 prosenttia yhteisöverosta;
 - 7) valtion jako-osuus verovuonna 2026 on 79,43 prosenttia ja kuntien jako-osuus 20,57 prosenttia yhteisöverosta;
 - 8) valtion jako-osuus verovuonna 2027 on 79,35 prosenttia ja kuntien jako-osuus 20,65 prosenttia yhteisöverosta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

13 §

Yksittäisten kuntien jako-osuudet

Kuntien metsävero-osuus määräytyy vuosittain siten, että vuoden 2007 metsävero-osuutta muutetaan bruttokantorahatulojen muutosta vastaavasti. Muutos lasketaan vuoden 2005 lopusta verovuotta kaksi vuotta edeltäneen vuoden loppuun. Tästä määrästä metsäerän laskentaperusteena käytetään 66,67 prosenttia (*metsävero-osuus*). Metsävero-osuuden määrä on vähintään 5 ja enintään 15 prosenttia kuntien yhteisöverosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain voimaan tullessa voimassa ollut 13 §:n 3 momenttia sovelletaan viimeisen kerran käytettäessä verovuoden 2022 tietoja jako-osuuksien laskentaperusteena.

12.

Laki

Verohallinnosta annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 30 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1130/2017, seuraavasti:

30 §

Verotuskustannukset ja niiden jakautuminen

Edellä 1 momentissa tarkoitetuista vuotuisista kustannuksista valtio perii kunnilta yhteensä 14,2 prosenttia, evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnilta yhteensä 3,2 prosenttia ja Kansaneläkelaitokselta 5,6 prosenttia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lakia sovelletaan ensimmäisen kerran kalenterivuoden 2023 vuotuisiin verotuskustannuksiin.

13.

Laki

arvonlisäverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n 4 momentti, 6 §:n 1—3 momentti, 8 §, 33 §:n 1 momentti, 35 §:n 1 kohta, 38 §:n 1 momentti, 79 §, 85 a §:n 1 momentin 5 kohta, 120 §:n 2 momentti, 121 e §:n 1 ja 2 kohta, 130 §:n edellä oleva väliotsikko ja 130 § sekä 130 a §, 149 a §:n 4 momentti sekä 209 b §:n 2 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 4 momentti ja 149 a §:n 4 momentti laissa 1301/2003, 6 §:n 2 momentti, 33 §:n 1 momentti, 120 §:n 2 momentti sekä 121 e §:n 1 ja 2 kohta laissa 1061/2007, 38 §:n 1 momentti laissa 1119/2018, 79 § laeissa 377/1994, 1486/1994, 1392/2010 ja 492/2012, 85 a §:n 1 momentin 5 kohta laissa 345/2019, 130 § laeissa 377/1994, 1486/1994, 1457/2001 ja 1392/2010, 130 a § laeissa 1457/2001, 529/2010 ja 1119/2018 sekä 209 b §:n 2 momentin 2 kohta laissa 399/2012, seuraavasti:

3 §

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta:

- 1) ulkomaalaiseen, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa;
- 2) hyvinvointialueeseen; eikä
- 3) kuntaan.

6 §

Valtio, hyvinvointialue ja kunta ovat verovelvollisia 1 §:ssä tarkoitettusta toiminnasta.

Valtio, hyvinvointialue ja kunta ovat verovelvollisia 33 §:ssä tarkoitettusta rakentamispalvelun ottamisesta omaan käyttöön silloinkin, kun kiinteistön luovutus ei tapahdu liiketoiminnan muodossa.

Kunta ja hyvinvointialue ovat verovelvollisia 130 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaan käyttöön käyttöomaisuudeksi hankitun tavarahan myynnistä silloinkin, kun myynti ei tapahdu liiketoiminnan muodossa.

8 §

Kuntayhtymään sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään kunnasta.

Hyvinvointiyhtymään sekä Ahvenanmaan maakuntaan ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvaan kuntaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan Helsingin kaupunkiin ja HUS-yhtymään niiden ollessa sosiaali- ja terveydenhuollosta tai pelastustoimesta järjestämisvastuussa.

33 §

Kiinteistön uudisrakentamiseen tai perusparantamiseen liittynyt rakentamispalvelu katsotaan otetuksi omaan käyttöön myös silloin, kun elinkeinonharjoittaja, valtio, hyvinvointialue tai kunta muissa kuin 31 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa luovuttaa kiinteistön ennen kuin se on otettu käyttöön rakentamispalvelun suorittamisen jälkeen.

35 §

Terveyden- ja sairaanhoitopalvelulla tarkoitetaan ihmisen terveydentilan sekä toiminta- ja työkyvyn määrittämiseksi taikka terveyden sekä toiminta- ja työkyvyn palauttamiseksi tai ylläpitämiseksi tehtäviä toimenpiteitä, jos kysymyksessä on:

1) valtion, hyvinvointialueen tai kunnan ylläpitämässä terveydenhuollon toimintayksikössä annettava hoito taikka yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitettu hoito;

38 §

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan valtion, hyvinvointialueen tai kunnan harjoittamaa sekä sosiaaliviranomaisen valvomaa muun sosiaalihuollon palvelujen tuottajan harjoittamaa toimintaa, jonka tarkoituksena on huolehtia lasten ja nuorten sekä iäkkäiden henkilöiden huollosta ja vammaisten henkilöiden huollosta ja muista palveluista ja tukitoimista, päihdehuollosta sekä muusta tällaisesta toiminnasta.

79 §

Veron perusteeseen luetaan suoraan tavaran tai palvelun hintaan liittyvät tuet ja avustukset.

Veron perusteeseen luetaan Yleisradio Oy:n valtion televisio- ja radiorahastosta saama määrä ja Ålands Radio och TV Ab:n saama korvaus Ahvenanmaan maakunnan ~~hallituksen~~ kantamista **mediamaksutuloista**.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu määrä ei sisällä veron osuutta.

85 a § (Uusi)

Seuraavien palvelujen myynnistä sekä seuraavien tavaroiden myynnistä, yhteisöhankinnasta, siirrosta varastointimenettelystä ja maahantuonnista suoritettava vero on 10 prosenttia veron perusteesta:

5) Yleisradio Oy:n valtion televisio- ja radiorahastosta saama määrä ja Ålands Radio och TV Ab:n saama korvaus Ahvenanmaan maakunnan ~~hallituksen~~ kantamista **mediamaksutuloista**;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

120 §

Tarkistamisen edellytyksenä on, että elinkeinonharjoittaja on suorittanut kiinteistöinvestointin liiketoimintaa varten taikka että kiinteistöinvestoinnin suorittaja on kunta tai hyvinvointialue.

121 e §

Kiinteistönluovutuksissa luovuttajan oikeus ja velvollisuus tarkistaa kiinteistöinvestointia koskevan hankintaan sisältyvän veron vähennystä siirtyvät luovutuksensaajalle, jos:

- 1) luovuttaja on elinkeinonharjoittaja, kunta tai hyvinvointialue, jolle tarkistusoikeus tai –velvollisuus on alun perin syntynyt tai jolle se on siirtynyt;
- 2) luovutuksensaaja hankkii kiinteistön liiketoimintaa varten taikka luovutuksensaaja on kunta, hyvinvointialue tai valtio; ja

Julkisyhteisöt

130 §

Kunnalla ja hyvinvointialueella on oikeus saada palautuksena hankintaan sisältyvä 10 luvussa tarkoitettu vero, josta ei saa tehdä vähennystä tai josta ei saa 131 §:ssä tarkoitettua palautusta. Palautus saadaan myös 79 §:n 1 momentissa tarkoitettua tuesta tai avustuksesta suoritettavasta verosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu palautus ei koske veroa, joka sisältyy yksityiseen kulutukseen, 114 tai 114 a §:ssä tarkoitettuun käyttöön tapahtuvaan hankintaan tai kiinteistön vuokraus-toimintaa varten tehtyyn hankintaan.

Palautukseen oikeutetun on ilmoitettava Verohallinnolle kalenterivuodelta 1 momentin nojalla palautuksena saatavien verojen yhteismäärä viimeistään kalenterivuotta seuraavan toisen kuukauden loppuun mennessä siltä osin kuin tietoja ei ole aikaisemmin ilmoitettu. Ilmoitettavasta määrästä saadaan vähentää 6 §:n 3 momentin nojalla kalenterivuodelta suoritettava vero.

130 a §

Hyvinvointialueella ja kunnalla on oikeus saada palautuksena laskennallinen vero seuraavista verottomina hankkimistaan palveluista ja tavaroista:

1) 34 §:ssä tarkoitettu terveyden- ja sairaanhoitopalvelu sekä mainitussa lainkohdassa tarkoitettu hoitoon liittyvä palvelu ja tavara samoin kuin 36 §:n 1—4 kohdassa tarkoitettut palvelut ja varat;

2) 37 §:ssä tarkoitettu sosiaalihuoltoon liittyvä palvelu tai tavara.

Kunnalla sekä Ahvenanmaan maakunnalla ja Ahvenanmaan maakuntaan kuuluvalla kunnalla on oikeus laskennallisen veron palautukseen verottomina hankkimistaan 38 a §:ssä tarkoitetuista sosiaalihuoltoon liittyvistä palveluista ja tavaroista.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla palautuksensaajalla on oikeus saada palautus myös 1 tai 2 momentissa tarkoitettun toiminnan harjoittajalle toimintaa varten antamastaan tuesta tai avustuksesta.

Laskennallinen vero on 5 prosenttia palvelun tai tavaran ostohinnasta, maahan tuodun tavaran 9 luvussa tarkoitettua veron perusteesta taikka tuen tai avustuksen määrästä.

Palautusta ei saada:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1) kunnalta tai hyvinvointialueelta tehdyistä hankinnoista eikä niille annetusta tuesta tai avustuksesta;

2) työsuhteen perusteella maksettavista korvauksista.

Palautukseen oikeutetun on ilmoitettava Verohallinnolle kalenterivuodelta 1—3 momentin nojalla palautuksena saatavien laskennallisten verojen yhteismäärä viimeistään kalenterivuotta seuraavan toisen kuukauden loppuun mennessä siltä osin kuin tietoja ei ole aikaisemmin ilmoitettu.

149 a §

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos:

- 1) 1 momentissa tarkoitetun laskukaavan mukainen huojennus on negatiivinen;
- 2) tilikaudelta tilitettävä vero on negatiivinen;
- 3) verovelvollinen on ulkomaalainen, jolla ei ole Suomessa kiinteää toimipaikkaa; tai
- 4) verovelvollinen on hyvinvointialue tai kunta.

209 b §

Lasku on annettava myös:

2) 130 a §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun tavaran tai palvelun myynnistä kunnalle tai hyvinvointialueelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 79 § ja 85 a §:n 1 momentin 5 kohta tulevat kuitenkin voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 130 ja 130 a § tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2023.

Tätä lakia sovelletaan, jos veron suorittamisvelvollisuus on syntynyt lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen. Tämän lain 130 § ja 130 a §:ää sovelletaan, jos myyty tavara on toimitettu tai palvelu on suoritettu palautukseen oikeutetulle taikka yhteisöhanke on tehty, tavara on siirretty varastointimenettelystä tai maahantuodusta tavarasta on arvonlisäverolain (1501/1993) 87 §:n nojalla syntynyt veron suorittamisvelvollisuus lain voimaantulopäivänä tai sen jälkeen.

Poiketen siitä, mitä arvonlisäverolain (1501/1993) 21 ja 22 §:ssä säädetään kunta tai kuntayhtymä ei ole verovelvollinen sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeen annetun lain (/) 23 §:ssä tarkoitettujen tavaroiden ja palvelujen myynnistä. Hyvinvointialueen katsotaan hankkivan mainitut tavarat ja palvelut tämän lain 130 §:ssä tarkoitettuun palautukseen oikeuttavaan käyttöön ja se on verovelvollinen näiden tavaroiden ja palvelujen myynnistä arvonlisäverolain (1501/1993) 21 ja 22 §:n mukaisesti siirtäessään tavarat ja palvelut myöhemmin muuhun käyttöön.

Kuntayhtymän tai kunnan varojen siirtämistä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeen annetun lain 20 §:ssä tarkoitettulla tavalla ei pidetä myyntinä eikä luovutuksena, ja kuntayhtymän ja kunnan oikeudet ja velvollisuudet verotuksessa siirtyvät tältä osin hyvinvointialueelle. Kuntayhtymän ja kunnan arvonlisäverolain (1501/1993) 11 luvussa tarkoitettu tarkistus-oikeus ja -velvollisuus siirtyvät hyvinvointialueelle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Mitä 4 momentissa säädetään, sovelletaan myös Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin varojen siirtämiseen HUS-yhtymälle.

14.

Laki

verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 16 §:n 5 ja 11 momentti, 18 §:n 5 ja 6 momentti, 20 §:n 1 momentti, 25 §:n 2 momentti ja 91 a §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 520/2010, sekä

lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 91 b § seuraavasti:

16 §

Meno- ja vähennystietoja koskeva sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen, valtion, hyvinvointialueen, kunnan, vakuutus- ja eläkelaitoksen, huoltokonttorin ja työnantajan on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvolliselle annetusta lainasta, sen käyttötarkoituksesta, pääomasta sekä lainasta maksetusta korosta.

Kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän, joka perii maksamistaan palkkioista tuloverolain 31 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuja luottamushenkilömaksuja, on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot perimistään luottamushenkilömaksuista. Luottamushenkilömaksun saajan on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot niistä luottamushenkilömaksuista, jotka verovelvollinen on itse suoraan maksanut luottamushenkilömaksun saajalle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

18 §

Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot kiinteistöistä, niillä olevista rakennuksista, maapohjan ja rakennusten ominaisuuksista, kaavoituksesta ja omistajista.

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset, hallussaan olevat tiedot myöntämistään elinkeino-, työllistämisen- ja niihin verrattavista tuista ja avustuksista sekä niiden saajista ja maksetuista määristä. Tiedonantovelvollisuus koskee myös muuta yhteisöä, jonka myöntämien edellä tarkoitettujen tukien ja avustusten rahoitus tapahtuu kokonaan tai osaksi julkisista varoista.

20 §

Viranomaisen erityinen tiedonantovelvollisuus

Valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on Verohallinnon pyynnöstä annettava tai esitettävä tarkastettaviksi sellaiset tiedot, jotka saattavat olla tarpeen verotusta tai muutoksenhakua varten ja jotka selviävät viranomaisen tai muun julkisyhteisön hallussa olevista asiakirjoista tai muutoin ovat tämän tiedossa, jos tiedot eivät koske sellaista asiaa, josta lain mukaan ei saa todistaa. Verotukseen vaikuttavia taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

25 §

Tietojen maksullisuus

Jos valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen luovuttaa laajoja ja massaluonteisia tietoja Verohallinnolle, Verohallinto maksaa asianomaiselle viranomaiselle tietojen luovuttamisesta mainitulle viranomaiselle keskimäärin aiheutuvat kustannukset lukuun ottamatta yleishallinto- ja pääomakustannuksia sekä koneiden ja laitteiden vuokraus- ja toimitilakustannuksia.

91 a §

Kunnan ja seurakunnan tuloveroprosentin ilmoittaminen

Kunnan ja seurakunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17 päivänä tuloveroprosentin suuruus. Kunta ilmoittaa tuloveroprosentin prosenttiyksikön kymmenyksen tarkkuudella.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

91 b §

Kunnan tuloveroprosentin ilmoittamiseen liittyvät tilapäiset säännökset

Poiketen siitä, mitä 91 a §:ssä säädetään, kunta ilmoittaa vuodelle 2023 tuloveroprosentin prosenttiyksikön sadasosan tarkkuudella. Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2023 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai kunnan ilmoittama tuloveroprosentti poikkeaa sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettun lain (/) 55 §:ssä säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2022 tuloveroprosenttia vähennettynä 13,26 prosenttiyksiköllä.

Jos kunta ei ole ilmoittanut vuoden 2024 tuloveroprosenttia 91 a §:n 1 momentissa säädettyä aikana taikka Verohallinnon myöntämässä myöhemmässä määräajassa tai tuloveroprosentin tarkkuus poikkeaa 91 a §:n 1 momentissa säädetystä, verotuksessa voidaan noudattaa vuoden 2023 tuloveroprosenttia pyöristettynä lähimpään prosenttiyksikön kymmenykseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 91 a §:n 1 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023. Lain 91 b § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2024.

15.

Laki

yleisradioverosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yleisradioverosta annetun lain (484/2012) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Yhteisön yleisradiovero

Valtion ja sen laitosten, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan, kuntayhtymän, seurakunnan, uskonnollisen yhdyskunnan, asunto-osakeyhtiön, tuloverolain 20 §:ssä tarkoitetun tuloverosta vapaan yhteisön ja ulkomaisen kuolinpesän ei ole suoritettava yleisradioveroa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

16.

Laki

tulotietojärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) 6 §:n 2 momentin 14 kohta seuraavasti:

6 §

Tulorekisteriin talletettavat tiedot ja muut tiedot

Palkanmaksajan maksamista suorituksista ja muuna kuin rahana antamista eduista talletetaan seuraavat verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 3 luvun sekä oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain (768/2016) 16 §:n ja 29 §:n 3 momentin nojalla ilmoitettavat tiedot:

14) tiedot kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän maksamistaan palkkioista perimistä luottamushenkilömaksuista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

17.

Laki

kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 ja 3 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 16 a ja 23 §, 25 §:n 1 momentti, 31 §:n 3 momentti, 37 b §:n 4 momentti, 39 §:n 2 momentti, 43 §:n 2 momentti, 48 §:n 1 momentti, 50 § sekä 53 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §, 4 §:n 1 momentti ja 16 a § laissa 419/2015, 31 §:n 3 momentti ja 43 §:n 2 momentti laissa 450/2007, 37 b §:n 4 momentti laissa 1469/2016 sekä 50 § laeissa 419/2015 ja 191/2016, seuraavasti:

Laki

kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta

1 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijoihin, jollei muussa laissa toisin säädetä tai kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain (669/1970) nojalla toisin sovita.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta ja hyvinvointialueesta, koskee myös kuntayhtymää ja hyvinvointiyhtymää.

2 §

Viranhaltija ja virkasuhde

Tässä laissa viranhaltijalla tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa kuntaan tai hyvinvointialueeseen. Virkasuhteella tarkoitetaan julkisoikeudellista palvelussuhdetta, jossa kunta tai hyvinvointialue on työnantajana ja viranhaltija työn suorittajana. Henkilö otetaan virkasuhteeseen kuntalain (410/2015) 87 §:n 2 momentissa sekä hyvinvointialueesta annetun lain (/) 92 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 §

Virkasuhteen kestoaika

Viranhaltija voidaan ottaa määräajaksi vain viranhaltijan omasta pyynnöstä tai jos määräajaksi ottamisesta erikseen säädetään taikka tehtävän luonne, sijaisuus, avoinna olevaan virkasuhteeseen kuuluvien tehtävien hoidon järjestäminen tai muu näihin rinnastettava kunnan tai hyvinvointialueen toimintaan liittyvä määräaikaista virkasuhdetta edellyttävä seikka sitä vaatii.

4 §

Julkinen hakumenettely

Virkasuhteeseen ottaminen edellyttää julkista hakumenettelyä, jollei jäljempänä toisin säädetä. Hakuaika on vähintään 14 kalenteripäivää siitä, kun ilmoitus on julkaistu kuntalain 108 §:ssä tai hyvinvointialueesta annetun lain 113 §:ssä säädetyllä tavalla.

Virkasuhteeseen voidaan 1 momentista poiketen ottaa ilman hakumenettelyä, kun kysymyksessä on sijaiseksi tai avoinna olevaan virkasuhteeseen ottaminen määräajaksi, taloudellisista ja tuotannollista syistä irtisanotun viranhaltijan ottaminen toiseen virkasuhteeseen, 22 §:ssä tarkoitettu virkasuhteen tarjoaminen osa-aikaiselle viranhaltijalle, 24 §:ssä tarkoitettu tai muussa laissa säädetty viranhaltijan siirtäminen toiseen virkasuhteeseen, muun työnantajan palveluksessa olevan henkilön ottaminen virkasuhteeseen lain tai sopimuksen nojalla tapahtuvan toiminnan siirtämisen yhteydessä taikka muu näihin rinnastettava hallintosäännössä määrätty peruste.

5 §

Virkasuhteeseen ottaminen

Sellaiseen virkasuhteeseen, joka on ollut julkisesti haettavana, voidaan ottaa vain henkilö, joka on hakenut sitä kirjallisesti ennen hakuajan päättymistä ja silloin täyttää kelpoisuusvaatimukset. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijan kelpoisuudesta.

Kunnanjohtajan virkaan ja valtuuston päätöksen mukaisesti muuhunkin kunnan virkasuhteeseen voidaan suostumuksensa nojalla ottaa sellainenkin henkilö, joka ei ole hakenut sitä ja jonka kelpoisuudesta on esitetty selvitys.

6 §

Kelpoisuusvaatimukset

Virkasuhteeseen ottamisen yleisistä perusteista säädetään perustuslaissa. Lisäksi virkasuhteeseen otettavalla on oltava erikseen säädetty taikka kunnan tai hyvinvointialueen päättämä erityinen kelpoisuus.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Henkilö voidaan ottaa määräaikaiseen virkasuhteeseen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista riippumatta, jos siitä erikseen säädetään taikka kunta tai hyvinvointialue erityisestä syystä yksittäistapauksessa toisin päättää.

16 a §

Viranhaltijan oikeus saada vapaata työstään kunnan ja hyvinvointialueen luottamustoimen hoitamista varten

Viranhaltijalla on oikeus saada vapaata työstään kunnan ja hyvinvointialueen luottamustoimen hoitamista varten. Viranhaltijan oikeuteen saada vapaata sovelletaan, mitä luottamushenkilön oikeudesta saada vapaata kuntalain 80 ja 81 §:ssä sekä hyvinvointialueesta annetun lain 85 ja 86 §:ssä säädetään.

23 §

Virantoimitusvelvollisuuden muuttaminen

Toistaiseksi voimassa olevaan virkasuhteeseen ottamisesta päättävä kunnan tai hyvinvointialueen viranomainen voi varattuaan viranhaltijalle tilaisuuden tulla kuulluksi päättää, että viranhaltijan virantoimitusvelvollisuutta muutetaan, jos toiminnan uudelleen järjestely tai muu perusteltu syy sitä edellyttää.

25 §

Viranhaltijan asema liikkeen luovutuksessa

Työnantajan liikkeen luovutuksella tarkoitetaan kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän toiminnallisen osan luovuttamista toiselle työnantajalle, jos luovutettava osa pysyy luovutuksen jälkeen samana tai samankaltaisena.

31 §

Lomautusmenettely

Ennakkoselvitystä ei tarvitse esittää, jos työnantajan on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain (449/2007) mukaan esitettävä vastaava selvitys tai neuvoteltava lomauttamisesta viranhaltijoiden tai heidän edustajansa kanssa.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

37 b §

Irtisanotun viranhaltijan työllistymistä edistävä valmennus tai koulutus

Työnantaja ja henkilöstö saavat sopia toisin siitä, mitä 2 momentissa säädetään arvon määräytymisestä. Lisäksi työnantaja ja henkilöstö saavat sopia valmennuksen tai koulutuksen sijasta muustakin järjestelystä, jolla edistetään irtisanottavan työllistymistä. Henkilöstön edustaja määrätty työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain mukaisesti. Henkilöstön edustajan tekemä sopimus sitoo kaikkia niitä viranhaltijoita, joita sopimuksen tehneen viranhaltijoiden edustajan on katsottava edustavan.

39 §

Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä

Kunnan tai hyvinvointialueen luovuttaessa liikkeensä 25 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla viranhaltija saa virkasuhteessa muutoin sovellettavaa irtisanomisaikaa noudattamatta tai sen kestoajasta riippumatta irtisanoa virkasuhteen päättymään luovutuspäivästä, jos hän on saanut tiedon luovutuksesta työnantajalta tai liikkeen uudelta haltijalta viimeistään kuukautta ennen luovutuspäivää. Jos hänelle on annettu tieto luovutuksesta myöhemmin, hän saa irtisanoa palvelussuhteensa päättymään luovutuspäivästä tai tämän jälkeen, viimeistään kuitenkin kuukauden kuluessa saatuaan tiedon luovutuksesta.

43 §

Virkasuhteen päättämismenettely

Jos työnantaja on työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain mukaan velvollinen neuvottelemaan taloudellisella tai tuotannollisella perusteella tapahtuvan irtisanomisen perusteesta työntekijöiden tai heidän edustajiensa kanssa, työnantajalla ei ole 1 momentissa tarkoitettua vastaavaa velvollisuutta.

48 §

Virantoimituksesta pidättämisessä noudatettava menettely

Virantoimituksesta pidättämisestä päättää kunnanhallitus tai aluehallitus tai hallintosäännössä määrätty muu viranomainen. Kunnanjohtajan tai hyvinvointialuejohtajan virantoimituksesta pidättämisestä päättää kuitenkin valtuusto. Ennen valtuuston kokousta voi kunnanjohtajan tai hyvinvointialuejohtajan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti päättää valtuuston puheen-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

johtaja. Muiden viranhaltijoiden virantoimituksesta pidättämisestä voi väliaikaisesti päättää kunnanjohtaja, hyvinvointialuejohtaja tai muu hallintosäännössä määrätty johtava viranhaltija.

50 §

Muutoksenhaku

Haettaessa muutosta työnantajan päätökseen sovelletaan, mitä kuntalaissa tai hyvinvointialueesta annetussa laissa oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja kunnallisvalituksesta sekä aluevalituksesta säädetään, jollei jäljempänä toisin säädetä. Oikaisuvaatimusaika 37 §:ssä tarkoitettua irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kuluu vasta 40 §:n 1 momentissa säädetyn irtisanomisajan päättymisestä. Sama koskee valitusaikaa silloin, kun 37 §:ssä tarkoitettua irtisanomista koskevan päätöksen on tehnyt valtuusto tai kuntalain 58 §:n 1 momentissa tarkoitettu kuntayhtymän toimielin.

Viranhaltija ei saa valittamalla hakea muutosta viranomaisen päätökseen kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain 2 §:ssä tarkoitettua asiassa taikka saattaa sitä oikaisuvaatimuksin tai hallintoriita-asiana ratkaistavaksi, jos hänellä tai viranhaltijayhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Mitä edellä tässä momentissa säädetään, sovelletaan vain viranhaltijaan, joka on jäsenenä sellaisessa viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa tai sen alayhdistyksessä.

53 §

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Sen estämättä, mitä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään, on kunnallisvalituksen tai aluevalituksen tehnyt asianomainen viranhaltija tai muu henkilö, jonka on katsottava tehneen valituksen viranhaltijan puolesta, vaadittaessa velvoitettava korvaamaan työnantajan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, mikäli valitus koskee tässä laissa tarkoitettua asiaa eikä valitusta hyväksytä. Vastaavasti viranomaisen on velvoitettava korvaamaan kunnallisvalituksen tai aluevalituksen tehneen asianomaisen kohtuulliset oikeudenkäyntikulut, mikäli päätös valituksen johdosta osittain tai kokonaan kumotaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

18.

Laki

kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnallisista työehtosopimuksista annetun lain (670/1970) nimeke sekä 1, 1 a ja 2 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 § osaksi laissa 1/1975 sekä 1 a § laissa 205/1991, seuraavasti:

Laki

kunnan ja hyvinvointialueen työehtosopimuksista

1 §

Työehtosopimuksen kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän sekä kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetun lain (/) 4 §:n 2 momentin mukaisen jäsenyhteisön puolesta tekee Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT, johon sovelletaan, mitä työehtosopimuslaissa (436/1946) säädetään työnantajasta tai rekisteröidystä työnantajain yhdistyksestä.

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:n järjestysmuodosta ja toiminnasta säädetään erikseen kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetussa laissa.

Mitä tässä laissa säädetään Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:n järjestysmuodosta ja toiminnasta, sovelletaan Ahvenanmaan maakunnassa elimeen, joka sen mukaan kuin siitä maakunnan lainsäädännössä säädetään, edustaa kuntia kunnallisia työehtosopimuksia tehtaessa Ahvenanmaan maakunnassa.

1 a §

Jos työehtosopimuksen soveltamisesta tai työntekijän palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on työehtosopimuksessa jätetty kunnan tai kuntayhtymän harkintaan, kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätösvaltaa voidaan sen estämättä, mitä kuntalain (410/2015) 91 §:ssä säädetään, hallintosäännöllä taikka muutoin kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätöksellä siirtää muulle kunnalliselle viranomaiselle.

Jos työehtosopimuksen soveltamisesta tai työntekijän palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on työehtosopimuksessa jätetty hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän harkintaan, aluevaltuuston päätösvaltaa voidaan sen estämättä, mitä hyvinvointialueesta annetun lain (/) 96 §:ssä säädetään, hallintosäännöllä taikka muutoin aluevaltuuston päätöksellä siirtää muulle hyvinvointialueen viranomaiselle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 §

Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT voi valtuuttaa kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän tai kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaisen jäsenyhteisön omasta puolestaan tekemään työehtosopimuksen hallituksen tai jaoston määräämissä rajoissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

19.

Laki

kunnallisen virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

~~kumotaan kunnallisen virkaehtosopimuslain (669/1970) 29 § sekä~~

muutetaan lain nimike, 1 §, 2 §:n 3 momentin 2 kohta ja 4 momentti, 3 §:n 1—4 momentti, 5 ja 5 a §, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 11 ja 13 §, 14 §:n 1 ja 2 momentti, 15 ja 19 §, 20 §:n 2 ja 4 momentti, 21 §:n 1 momentti, 25 sekä 28 § ja 29 §,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 3 momentin 2 kohta laissa 485/1996, 3 §:n 4 momentti laissa 436/1993, 5 ja 13 § osaksi laissa 765/1986, 5 a § laissa 204/1991, 14 §:n 1 momentti laissa 765/1986, 20 §:n 4 momentti ja 21 §:n 1 momentti laissa 492/1986 sekä 28 § laissa 19/1997, seuraavasti:

Laki

kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista

1 §

Tässä laissa säädetään neuvotteluista kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranhaltijoiden palvelussuhteen ehtojen vahvistamiseksi virkaehtosopimuksin ja työrauhan turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 §

Sopia ei saa:

2) eläkkeistä, perhe-eläkkeistä tai niihin verrattavista muista eduista, virkasuhdeasuntojen vuokrien määristä taikka kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän muun omaisuuden käyttämisestä lukuun ottamatta työnantajan ja viranhaltijoiden välisessä yhteistoimintatehtävässä toimivan henkilön työtiloja ja työvälineitä;

Asiaan, josta ei ole virkaehtosopimusta, ja 3 momentissa tarkoitettuihin asioihin sovelletaan, mitä niistä erikseen säädetään tai määrätään taikka virkaehtosopimuksen lisäksi Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n suostumuksella sopimuspalkkaisen viranhaltijan kanssa yksittäistapauksessa sovitaan.

3 §

Neuvottelu- ja sopimusosapuolina ovat Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja sellainen rekisteröity yhdistys, jonka varsinaisiin tarkoituksiin kuuluu viranhaltijoiden etujen valvominen kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien palvelussuhteissa (*viranhaltijayhdistys*) ja jonka kanssa Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT harkitsee tarkoituksenmukaiseksi virkaehtosopimuksen tekemisen.

Asiasta, josta saadaan sopia virkaehtosopimuksin, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT voi valtuuttaa kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän omasta puolestaan tekemään virkaehtosopimuksen Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n määräämissä rajoissa.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n järjestysmuodosta ja toiminnasta säädetään kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä annetussa laissa (/).

Neuvottelumenettelystä sekä työrauhan turvaamista tarkoittavasta tai muusta vastaavasta menettelystä voidaan tehdä erillinen sopimus (*pääsopimus*). Samoin voidaan tehdä erillinen sopimus henkilöstöasioiden hoitamisessa noudatettavasta kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranhaltijoiden yhteistoimintaa koskevasta menettelystä (*yleissopimus*).

5 §

Virkaehtosopimukseen ovat sidottuja:

- 1) Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT;
- 2) hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymät;
- 3) kunnat ja kuntayhtymät;
- 4) kunnalliset keskusjärjestöt;
- 5) ne viranhaltijayhdistykset, jotka ovat tehneet virkaehtosopimuksen tai jälkeinpäin aikaisempien sopimukseen osallisten suostumuksella kirjallisesti siihen yhtyneet;
- 6) ne rekisteröidyt yhdistykset, jotka yhdessä tai useammassa asteessa ovat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat olleet 5 kohdassa tarkoitettujen viranhaltijayhdistysten alayhdistyksiä;
- 7) ne viranhaltijat, jotka ovat tai sopimuksen voimassa ollessa ovat olleet sopimukseen sidotun yhdistyksen jäseniä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Virkaehtosopimuksen estämättä Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT voi määrätä viranhaltijoiden palvelussuhteen ehdoista toisin kuin virkaehtosopimuksessa on sovittu, jos henkilöstön saaminen kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden tai hyvinvointiyhtymien palvelukseen tai palveluksessa pitäminen taikka muut painavat syyt sitä vaativat. Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT ei kuitenkaan saa määrätä palvelussuhteen ehtoja huonommiksi kuin mitä virkaehtosopimuksissa on sovittu.

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT on ennen 2 momentin mukaisen määräyksen antamista neuvoteltava siitä pääsopimuksen osapuolina olevien yhdistysten kanssa sekä kuultava siitä asianomaisia kuntia, kuntayhtymiä, hyvinvointialueita ja hyvinvointiyhtymiä. Jos asia koskee lukuisia kuntia, kuntayhtymiä, hyvinvointialueita tai hyvinvointiyhtymiä, Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT voi kuulla siitä kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien asemesta kuntien tai hyvinvointialueiden keskusjärjestöjä.

Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT voi, neuvoteltuaan pääsopimuksen osapuolina olevien yhdistysten kanssa, määrätä niiden kuntaa, kuntayhtymää, hyvinvointialuetta tai hyvinvointiyhtymää työnantajana edustavien viranhaltijoiden palvelussuhteen ehdoista, joiden osalta virkaehtosopimuksen sitovuuspiiriä on virkaehtosopimuksessa rajoitettu. Ne virat, joiden haltijoiden tehtäviin kuuluu edustaa kuntaa, kuntayhtymää, hyvinvointialuetta tai hyvinvointiyhtymää työnantajana, voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

Kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue tai hyvinvointiyhtymä ei saa muutoin kuin 2 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa taikka 2 §:n 4 momentissa tarkoitettua yksittäistapauksessa määrätä tai sopia eikä Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT suositella virkaehtosopimuksen soveltamisalalla sopimuksen ulkopuolella olevan, virkaehtosopimuksessa tarkoitettua työtä suorittavan viranhaltijan palvelussuhteen ehtoja sellaisiksi, että ne ovat ristiriidassa virkaehtosopimuksen kanssa.

Mitä 1 ja 5 momentissa säädetään, sovelletaan kuitenkin vain, jos Kunta- ja hyvinvointialueuetyönantajat KT, kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, viranhaltijayhdistys tai viranhaltija ei ole sidottu aikaisempaan toisin ehdoin tehtyyn virkaehtosopimukseen taikka jos virkaehtosopimuksessa itsessään ei ole sen sitovuuspiiriä rajoitettu.

5 a §

Jos virkaehtosopimuksen soveltamisesta tai viranhaltijan palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on virkaehtosopimuksessa jätetty kunnan tai kuntayhtymän harkintaan, voidaan kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätösvaltaa kuntalain (410/2015) 91 §:ssä säädetyn estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin kunnanvaltuuston tai yhtymävaltuuston päätöksellä siirtää muulle kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle.

Jos virkaehtosopimuksen soveltamisesta tai viranhaltijan palkasta taikka muusta palvelussuhteen ehdosta päättäminen on virkaehtosopimuksessa jätetty hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän harkintaan, voidaan aluevaltuuston päätösvaltaa hyvinvointialueesta annetun lain (/) 22 §:n estämättä hallintosäännöllä taikka muutoin aluevaltuuston päätöksellä siirtää muulle hyvinvointialueen viranomaiselle.

8 §

Työnsuhulla tarkoitetaan kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän toimeenpanemaa ja *lakolla* viranhaltijayhdistyksen kuntaan, kuntayhtymään, hyvinvointialueeseen tai hyvinvointiyhtymään kohdistamaa työnseisausta, jonka tarkoituksena on vastapuolen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

painostaminen työriidassa keskeyttämällä työnsisauksen piiriin kuuluvien viranhaltijoiden kaikkien virkatehtävien suorittaminen.

Kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän ryhtymisestä työnsulkuun päättää Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT.

11 §

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n on valvottava, että kunnat, kuntayhtymät, **hyvinvointialueet** ja hyvinvointiyhtymät noudattavat tämän lain säännöksiä ja virkaehtosopimuksen määräyksiä. Valvontavelvollisuuteen sovelletaan, mitä 10 §:ssä säädetään viranhaltijayhdistyksen velvollisuudesta valvoa alaisiaan yhdistyksiä.

13 §

Jos Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT tai viranhaltijayhdistys katsoo, että työtaistelutoimenpide voi saattaa yhteiskunnan tärkeät toiminnot vakavaan häiriötilaan eikä neuvotteluissa ole päästy yksimielisyyteen työtaistelutoimenpiteestä luopumisesta tai sen rajoittamisesta, on Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:lla tai viranhaltijayhdistyksellä oikeus viiden vuorokauden kuluessa työriitojen sovittelusta annetun lain (420/1962) 7 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saatuaan kirjallisesti ilmoittaa valtakunnansovittelijan toimistoon saattavansa asian asianomaisen virkariitalautakunnan käsiteltäväksi.

Milloin Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT tai viranhaltijayhdistys katsoo työtaistelutoimenpiteen muodostuvan 1 momentissa tarkoitetulla tavalla yhteiskunnalle vaaralliseksi työtaistelun aikana, se voi välittömästi saattaa asian asianomaisen virkariitalautakunnan käsiteltäväksi.

14 §

Kuntien virkariitalautakunta käsittelee kuntien ja kuntayhtymien virkariita-asioita ja hyvinvointialueiden virkariitalautakunta hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien virkariita-asioita. Kummassakin lautakunnassa on kahdeksan jäsentä. Jäsenet, joiden tulee olla kuntien virkariitalautakunnassa kuntien ja kuntayhtymien viranhaltijoiden työoloihin perehtyneitä ja hyvinvointialueiden virkariitalautakunnassa hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranhaltijoiden työoloihin perehtyneitä, nimeää valtakunnansovittelija kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Neljä jäsenistä nimetään Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n ja neljä asianomaisen alan viranhaltijayhdistysten edustavimpien keskusjärjestöjen esityksestä. Kullekin jäsenelle nimetään samojen perusteiden mukaan kaksi henkilökohtaista varajäsentä.

Valtakunnansovittelija määrää jäsenet ja varajäsenet, vaikka Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT tai viranhaltijayhdistykset eivät valtakunnansovittelijan määräämän ajan kuluessa ole tehneet ehdotusta virkariitalautakunnan jäsenistä ja varajäsenistä.

15 §

Virkariitalautakunnat kokoontuvat valtakunnansovittelijan kutsusta valitsemaan keskuudessaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Lautakuntien menot suoritetaan valtion varoista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

19 §

Mitä 13—18 §:ssä säädetään, sovelletaan vain, jos Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT ja asianomainen viranhaltijayhdistys eivät ole keskenään asiasta toisin sopineet.

20 §

Jos Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT, kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue tai hyvinvointiyhtymä menettelee 8 tai 9 §:ssä säädetyn vastaisesti taikka jättää noudattamatta, mitä 11 §:ssä säädetään, on sen, jollei virkaehtosopimuksessa ole toisin määrätty, maksettava vahingonkorvauksen sijasta hyvityssakko.

Hyvityssakon määrä saa olla Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n, kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja yhdistyksen osalta enintään 17 300 euroa ja viranhaltijan osalta enintään 69 euroa. Valtioneuvoston tulee Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:ta ja keskeisiä viranhaltijayhdistyksiä kuultuaan tarkistaa nämä euromäärät rahan arvon muutosta vastaavasti kolmivuotiskausittain.

21 §

Hyvityssakkoon tuomittaessa on otettava huomioon vahingon ja syyllisyyden määrä, toisen osapuolen rikkomukseen mahdollisesti antama aihe ja yhdistyksen, kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän koko. Erityisestä syystä voidaan hyvityssakko jättää tuomitsematta.

25 §

Työtaistelun piiriin kuuluvalla viranhaltijalle ei suoriteta palkkausta eikä muita taloudellisia etuja siltä ajalta, jonka työnteko on estynyt kuntaan, kuntayhtymään, hyvinvointialueeseen tai hyvinvointiyhtymään kohdistetun työtaistelutoimenpiteen vuoksi. Niitä ei myöskään suoriteta kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän toimeenpaneman työnsulun piiriin kuuluvalla viranhaltijalle. Viranhaltijalla on kuitenkin oikeus virka-asunnon käyttämiseen työtaistelun aikana.

28 §

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n on kuukauden kuluessa virkaehtosopimuksen allekirjoittamisesta toimitettava jäljennös tai tekninen tallenne sopimuksesta työsuojelusta ja sen valvonnasta vastaavalle ministeriölle.

29 §

Muutosta ei saa hakea sellaiseen kunnan, kuntayhtymän tai hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän viranomaisen päätökseen, joka on tehty kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain 3 §:n 2 momentin nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Ennen tämän lain voimaantuloa tapahtuneeseen virkaehtosopimuksen määräyksen rikkomiseen ja työtaistelutoimenpiteeseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

20.

Laki

kuntien ja hyvinvointialueiden työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien sekä 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen Kunta- ja hyvinvointialueityönantajat KT:n jäsenyhteisöjen työnantajaedunvalvonnan järjestämisestä.

2 §

Työnantajaedunvalvonta

Tässä laissa tarkoitettujen työnantajien työnantajaedunvalvojana toimii julkisoikeudellinen yhteisö Kunta- ja hyvinvointialueityönantajat KT.

3 §

Kunta- ja hyvinvointialueityönantajat KT:n tehtävät

Kunta- ja hyvinvointialueityönantajat KT:n tehtävänä on työnantajaedunvalvonnan toteuttamiseksi:

- 1) neuvotella ja sopia jäsenyhteisöjensä puolesta henkilöstön palvelussuhteen ehdoista noudattaen, mitä kunnan ja hyvinvointialueen työehtosopimuksista annetussa laissa (670/1970), kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetussa laissa (669/1970) ja työehtosopimuksista annetussa laissa (436/1946) säädetään, sekä hoitaa muut sille näissä laeissa säädetyt tehtävät;
- 2) neuvotella ja sopia keskusjärjestötasoisista sopimuksista ja suosituksista;
- 3) edustaa jäsenyhteisöjään työlainsäädännön valmistelussa;
- 4) edustaa jäsenyhteisöjään eläkkeitä ja muuta sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön valmistelussa;
- 5) hoitaa ja kehittää työnantajatoiminnassa tarvittavaa työmarkkinatutkimusta ja siihen liittyvää tiedonhallintaa;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

- 6) hoitaa ja kehittää henkilöstöjohtamiseen, tuloksellisuuteen ja työelämän laatuun liittyviä tehtäviä;
- 7) edustaa jäsenyhteisöjään toimialaansa kuuluvissa kansainvälisissä yhteisöissä;
- 8) antaa suosituksia yleisistä palvelussuhdetta ja työelämän kehittämistä koskevista asioista;
- 9) hoitaa ja edistää työnantajaviestintää;
- 10) hoitaa sille lain mukaan kuuluvat, työnantajaedunvalvontaan liittyvät muut kuin 1—9 kohdassa tarkoitetut tehtävät.

4 §

Jäsenyhteisöt

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n jäsenyhteisöjä ovat kunnat ja hyvinvointialueet sekä kuntayhtymät ja hyvinvointiyhtymät.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n jäsenyhteisönä voi olla myös sellainen:

- 1) osakeyhtiö, jonka kaikki osakkeet ovat 1 momentissa tarkoitettujen jäsenyhteisöjen tai jäsenyhteisöksi liittyneen osakeyhtiön omistuksessa;
- 2) osuuskunta, jonka jäsenenä on vain 1 momentissa mainittuja jäsenyhteisöjä;
- 3) osakeyhtiö, säätiö tai osuuskunta, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa tarkoitettulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka avulla tuotetaan kuntien tai hyvinvointialueiden lakiin perustuvien tehtävien hoidon edellyttämiä palveluja sekä näitä välittömästi palvelevia toimintoja;
- 4) osakeyhtiö, säätiö tai osuuskunta, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa tarkoitettulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka työntekijöiden enemmistö on välittömästi ennen osakeyhtiön, säätiön tai osuuskunnan perustamista ollut 1 momentissa tarkoitetun jäsenyhteisön palveluksessa.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n hallitus päättää hakemuksen perusteella 2 momentissa tarkoitetun yhteisön jäsenyyden hyväksymisestä. Jäsenyhteisöksi liittyneen osakeyhtiön, säätiön tai osuuskunnan on ilmoitettava Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:lle olosuhteissaan tapahtuneista sellaisista muutoksista, joiden vuoksi se ei enää täytä 2 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Tällöin hallitus toteaa jäsenyyden päättyneen kyseistä jäsenyhteisöä kuultuaan.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu jäsenyhteisö voi erota Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n jäsenyydestä 6 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT voi perustellusta syystä erottaa 2 momentissa tarkoitetun jäsenyhteisön noudattaen 6 kuukauden irtisanomisaikaa.

5 §

Toimielimet

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:ssä on hallitus sekä kuntajaosto, hyvinvointialuejaosto ja yritysjaosto.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

6 §

Hallitus

Hallituksessa on 15 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Hallituksen jäseninä ovat jaostojen puheenjohtajat henkilökohtaisena varajäsenenään jaoston varapuheenjohtaja.

Jaostot valitsevat keskuudestaan muut hallituksen jäsenet nelivuotiskaudeksi siten, että kullakin jaostolla on oikeus nimittää hallitukseen jäsenet. Jäsenten lukumäärä määräytyy jaoston edustamien työnantajien viimeisimmässä vahvistetussa tilinpäätöksessä olevan yhteenlasketun palkkasumman mukaisessa suhteessa Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n edustamien työnantajien koko palkkasummaan. Jos palkkasummien suhteessa tapahtuu merkittäviä muutoksia hallituksen toimikauden aikana, hallituksen kokoonpanoa tulee muuttaa kesken toimikauden.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja kaksi varapuheenjohtajaa.

7 §

Jaostot

Kussakin jaostossa on yhdeksän jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Jaostot valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Valtiovarainministeriö määrää kuntajaoston jäsenet ja varajäsenet kuntien keskusjärjestön ehdottamista henkilöistä. Valtiovarainministeriö määrää hyvinvointialuejaoston jäsenistä ja varajäsenistä kahdeksan hyvinvointialueiden ehdottamista henkilöistä. Yksi hyvinvointialuejaoston jäsen ja varajäsen edustaa valtiovarainministeriötä.

Kuntajaoston jäsenet ja varajäsenet määrätään kuntavaaleja seuraavan vuoden alusta alkavaksi nelivuotiskaudeksi. Kuntajaostoon voidaan valita henkilö, jolla on kuntalain (410/2015) 71 §:n mukainen vaalikelpoisuus kunnan luottamustoimiin ja joka on antanut suostumuksen toimen vastaanottamiseen.

Hyvinvointialuejaoston jäsenet ja varajäsenet määrätään aluevaaleja seuraavan vuoden alusta alkavaksi nelivuotiskaudeksi. Hyvinvointialuejaostoon voidaan valita henkilö, jolla on hyvinvointialueesta annetun lain (/) 76 §:n mukainen vaalikelpoisuus hyvinvointialueen luottamustoimiin ja joka on antanut suostumuksen toimen vastaanottamiseen.

Kuntajaoston ja hyvinvointialuejaoston jäsenten ja varajäsenten, lukuun ottamatta valtiovarainministeriön edustajaa, tulee olla niiden jäsenyhteisöjen keskeisessä luottamushenkilö- tai palvelussuhteessa olevia työnantajaa edustavia henkilöitä, joita asianomainen jaosto edustaa. Jäseniä määrättäessä on otettava huomioon jäsenistön vallitsevat poliittiset voimasuhteet sekä alueelliset ja muut tasapuolisuusnäkökohdat. Jäseneksi tai varajäseneksi jaostoon ei voida määrätä työ- ja virkaehtosopimuksen allekirjoittajajärjestöön tai sen jäsenjärjestöön luottamushenkilö- tai palvelussuhteessa olevaa henkilöä.

Kuntien keskusjärjestön nimeämällä edustajalla on oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa kuntajaoston kokouksissa.

Yritysjaoston jäsenet valitaan yritysjaoston työjärjestyksessä määrätyllä tavalla yritysten edustajakokouksessa. Edustajakokouksesta määrätään tarkemmin yritysjaoston työjärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 §

Toimielinten päätösvalta

Edellä 3 §:ssä tarkoitetuissa asioissa päätösvaltaa käyttää hallitus, jollei 4 momentissa toisin säädetä. Hallitus valitsee Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n johtajan.

Hallituksen päätökset tehdään enemmistöpäätöksinä.

Edellä 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettuja keskusjärjestötasoisia sopimuksia ja suosituksia koskevien asioiden osalta hallituksen päätöksen tekeminen edellyttää, että päätöksen kannalla on:

1) hallituksen enemmistö ja lisäksi vähintään puolet kutakin sellaista jaostoa edustavista hallituksen jäsenistä, jonka edustamaa sektoria päätös koskee; tai

2) hallituksen jäsenistä vähintään kaksi kolmasosaa ja lisäksi vähintään yksi kolmasosa sitä jaostoa edustavista hallituksen jäsenistä, jonka edustamaa sektoria päätös koskee.

Kukin jaosto päättää 3 §:n 1 kohdassa mainittujen lakien mukaiset asiat jaoston edustamien jäsenyhteisöjen osalta.

Hallitus ja jaosto voivat siirtää päätösvaltaa asettamalleen toimielimelle tai Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n palveluksessa olevalle henkilölle, 3 §:n 1 kohdassa tarkoitetuissa asioissa kuitenkin vain silloin, kun asia koskee yksittäistä jäsenyhteisöä eikä sillä ole katsottava olevan laajempaa periaatteellista merkitystä. Jos päätösvaltan siirtäminen koskee tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuja asioita, päätösvaltan siirtämisestä päätetään mainitun momentin mukaisessa järjestyksessä.

9 §

Työjärjestys, valmistelu ja täytäntöönpano

Hallitus päättää työjärjestyksestään sekä jaostojen esitysten perusteella niiden työjärjestyksensä.

Hallituksen ja jaostojen asioiden valmistelusta neuvotteluineen sekä esittelystä ja täytäntöönpanosta huolehtivat Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n palveluksessa olevat henkilöt.

10 §

Hallinto ja talous

Hallitus hyväksyy Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n talousarvion ja tilinpäätöksen sekä valitsee tilintarkastajat. Talousarvion hyväksymistä koskevasta päätöksestä on viipymättä ilmoitettava jäsenyhteisöille. Vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle päättää valtiovarainministeriö.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n hallinnon ja talouden sekä toimiston järjestämistä määrätään hallituksen hyväksymässä johtosäännössä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

11 §

Jäsenyhteisöjen maksuosuudet

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n menot peritään jäsenyhteisöiltä. Maksuosuus määräytyy kunkin jäsenyhteisön viimeisimmässä vahvistetussa tilinpäätöksessä olevan palkkasumman mukaisessa suhteessa Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n jäsenyhteisöjen koko palkkasummaan.

Maksuosuuksista voidaan periä ennakkoa. Uusi jäsenyhteisö suorittaa ensimmäisenä jäsenyyvuotenaan maksun vain niiltä kuukausilta, joina se on ollut jäsenyhteisö.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n yksittäiselle jäsenyhteisölle antamasta palvelusta voidaan periä palvelun saaneelta kohtuullinen korvaus hallituksen vahvistamien perusteiden mukaisesti.

Hallitus päättää maksuosuuden maksuajankohdat. Jos maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukainen viivästyskorko.

12 §

Muutoksenhaku

Jäsenyhteisö saa hakea hallitukselta oikaisua jäsenyhteisölle määrättyyn 11 §:n 1 momentin mukaiseen maksuosuuteen 30 päivän kuluessa maksuosuutta koskevan kirjeen tiedoksisaamisesta. Maksuosuuden oikaisua koskevaan päätökseen saa hakea valittamalla muutosta Helsingin hallinto-oikeudelta ~~30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Valituksen johdosta annettuun päätökseen saa hakea muutosta myös hallitus.~~

Muilta osin muutoksen hakemisessa noudatetaan, mitä kuntalaissa tai hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään.

~~Muuhun~~ Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n 3 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamisen perusteella tehtäviin päätöksiin ei ole muutoksenhakuoikeutta.

13 §

Esteellisyys ja virkavastuu

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n hallituksen ja jaostojen jäsenten ja varajäsenten sekä sen palveluksessa olevan henkilön esteellisyyteen sovelletaan, mitä hallintolaissa (434/2003) säädetään.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n hallituksen ja jaostojen jäsenten ja varajäsenten sekä sen palvelussuhteessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellisia virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa säädettyjä tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

14 §

Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n toimintaan sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään **sen 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen toiminnan julkisuudesta**.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada jäsenyhteisöiltään 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi **välttämättömät** tiedot.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:llä on **viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä** oikeus saada 3 §:ssä säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi valtion viranomaisilta ne **välttämättömät** tiedot, jotka sen jäsenyhteisöt ovat niille toimittaneet.

Valtiovarainministeriöllä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 18 kohdassa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:ltä, hyvinvointialueilta ja hyvinvointiyhtymiltä tämän lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun edustajan tehtävien suorittamiseksi **välttämättömät** tiedot.

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annettu laki (254/1993).

16 §

Siirtymäsäännökset

Edellä 7 §:n 7 momentissa tarkoitettu edustajakokous kutsutaan koolle ensimmäisen kerran viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2022. Edustajakokous valitsee 7 §:ssä tarkoitetun yritysjaoston jäsenet sekä hyväksyy yritysjaoston työjärjestyksen. Kokouksen kutsuu koolle Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n toimisto viimeistään 4 viikkoa ennen kokousta. Kullakin jäsenyhteisöllä on kokouksessa yksi ääni ja sen lisäksi yksi ääni jokaista palkkasumman alkavaa kahta miljoonaa euroa kohti. Jäsenyhteisö ei kuitenkaan saa äänestää enemmällä kuin puolella kokouksessa edustettuna olevasta äänimäärästä.

Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n päätösvaltaa käyttää kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu valtuuskunta, kunnes Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n uudet jaostot on määrätty ja uusi hallitus on valittu.

Ne Suomen Kuntaliitto ry:n palveluksessa olevat henkilöt, jotka toimivat kunnallisen työmarkkinalaitoksen tehtävissä, siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:n palvelukseen. Siirtymisen katsotaan tapahtuneen työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 10 §:ssä tarkoitetussa liikkeen luovutuksessa.

Mitä muualla laissa säädetään Kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta tai kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta, koskee tämän lain voimaan tultua Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT:tä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Kunnallisessa työmarkkinalaitoksessa vireillä olevat asiat, voimassa olevat sitoumukset ja sopimukset sekä niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:lle, jollei niiden sisällöstä muuta johdu. Työ- ja virkaehtosopimuksissa ja muissa vastaavissa työmarkkinasopimuksissa Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT tulee tämän lain voimaan tullessa osapuoleksi Kunnallisen työmarkkinalaitoksen tilalle.

Sen estämättä, mitä 11 §:ssä säädetään, Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT:n jäsenyhteisöjen maksuosuudet peritään 31 päivään joulukuuta 2022 kumotun kunnallisesta työmarkkinalaitoksesta annetun lain 6 §:n mukaisesti. Vuoden 2023 maksuosuuksien ennakot määrätään jäsenyhteisöjen tammikuun 2023 palkkasummien perusteella.

21.

Laki

työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) nimike, 1 ja 2 §, 3 §:n 1 ja 4 momentti, 4 §, 4 a §:n 1—4 momentti, 6 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 4 momentti, 14 §, 15 §:n 1 momentti sekä 18, 19 ja 24 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 § osaksi laissa 1138/2013 ja 4 a §:n 1—4 momentti laissa 1472/2016, seuraavasti:

Laki

työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa kunnassa ja hyvinvointialueella. Yhteistoiminnan tavoitteena on antaa henkilöstölle mahdollisuus yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa osallistua kunnan ja hyvinvointialueella toiminnan kehittämiseen ja antaa henkilöstölle mahdollisuus vaikuttaa omaa työtään ja työyhteisöään koskevien

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

päätösten valmisteluun sekä samalla edistää kunnan ja hyvinvointialueen palvelutuotannon tuoksellisuutta ja henkilöstön työelämän laatua.

2 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan työnantajan ja henkilöstön väliseen yhteistoimintaan kunnassa, kuntayhtymässä, hyvinvointialueella ja hyvinvointiyhtymässä. Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, sovelletaan myös kuntayhtymään, ja mitä tässä laissa säädetään hyvinvointialueesta, sovelletaan myös hyvinvointiyhtymään.

Tässä laissa työntekijällä tarkoitetaan kuntaan tai hyvinvointialueeseen virka- tai työsuhteessa olevaa.

3 §

Yhteistoiminnan osapuolet

Tässä laissa tarkoitetun yhteistoiminnan osapuolet ovat kunta tai hyvinvointialue työnantajana ja sen palveluksessa oleva henkilöstö. Yhteistoiminnassa ovat osallisina työntekijä, jota yhteistoimintamenettelyssä käsiteltävä asia koskee, ja hänen esimiehensä taikka henkilöstöryhmän tai sen osan edustaja tai asianomaisten henkilöstöryhmien edustajat sekä työnantajan edustaja. Liikkeen luovutuksen yhteydessä yhteistoiminnan osapuolena voi olla myös luovutuksensaaja.

Yhteistoimintaedustajan irtisanomissuojaan sovelletaan hänen toimikautensa ajan, mitä kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 38 §:n 2 momentissa ja työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 10 §:ssä säädetään luottamusmiehen irtisanomissuojasta.

4 §

Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat

Työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa käsitellään ainakin sellaiset asiat, jotka koskevat:

1) henkilöstön asemaan merkittävästi vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa, kunnan tai hyvinvointialueen palvelurakenteessa, kuntajaossa tai kuntien tai hyvinvointialueiden tai näiden välisessä yhteistyössä;

2) palvelujen uudelleen järjestämisen periaatteita, jos asialla voi olla ulkopuolisen työvoiman käytöstä tai liikkeen luovutuksesta johtuvia tai muita olennaisia henkilöstövaikutuksia;

3) henkilöstöön, henkilöstön kehittämiseen ja tasa-arvoiseen kohteluun sekä työyhteisön sisäiseen tietojenvaihtoon liittyviä periaatteita ja suunnitelmia;

4) taloudellisista tai tuotannollisista syistä toimeenpantavaa osa-aikaistamista, lomauttamista tai irtisanomista.

Jos kunnan tai hyvinvointialueen talousarvioehdotuksessa edellytetään sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osa-aikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden ehdoissa, toimenpiteitä on käsiteltävä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

yhteistoimintamenettelyssä ennen kuin kunnanhallitus tai aluehallitus tekee kunnan- tai aluevaltuustolle lopullisen talousarvioehdotuksen.

4 a §

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Kunnassa ja hyvinvointialueella on laadittava yhteistoimintamenettelyssä vuosittain henkilöstö- ja koulutussuunnitelma.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta tulee käydä ilmi kunnan tai hyvinvointialueen koko huomioon ottaen ainakin:

- 1) toteutuneiden määräaikaisten työ- ja virkasuhteiden määrä sekä arvio näiden kehittymisestä;
- 2) periaatteet erilaisten työsuhdemuotojen käytöstä;
- 3) yleiset periaatteet, joilla pyritään ylläpitämään työkyvyttömyysuhan alaisten ja ikääntyneiden työntekijöiden työkykyä sekä työttömyysuhan alaisten työntekijöiden työmarkkinakelpoisuutta;
- 4) arvio koko henkilöstön ammatillisesta osaamisesta sekä ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvista muutoksista ja näiden syistä sekä tähän arvioon perustuva vuosittainen suunnitelma henkilöstöryhmittäin tai muutoin tarkoituksenmukaisella tavalla ryhmiteltynä;
- 5) 1—4 kohdassa tarkoitettujen arvioiden, periaatteiden ja suunnitelmien toteuttaminen ja niitä koskevat seurantamenettelyt.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan tulee lisäksi sisällyttää periaatteet, joiden mukaan työnantaja hankkii henkilöstölleen työsopimuslain 7 luvun 13 §:n ja kunnan ja hyvinvointialueen vi-
ranhaltijasta annetun lain 37 b §:n mukaista työllistymistä edistävää valmennusta ja koulutusta.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa tulee kiinnittää huomiota:

- 1) osatyökykyisten työllistämisen periaatteisiin; sekä
- 2) joustaviin työaikajärjestelyihin.

6 §

Tietojen antaminen

Kunnan ja hyvinvointialueen tulee kerran vuodessa antaa henkilöstölle tiedot kunnan tai hyvinvointialueen työllisyystilanteesta, toiminnan ja talouden tilasta sekä niiden todennäköisestä kehityksestä. Kunnan ja hyvinvointialueen on annettava neljännesvuosittain henkilöstön edustajille heidän pyynnöstään kunnan tai hyvinvointialueen työvoimatilannetta kuvaava selvitys kunnan tai hyvinvointialueen määräaikaissa ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden määrästä.

Kunnan ja hyvinvointialueen on vuosittain esitettävä henkilöstöryhmien edustajille heidän pyynnöstään selvitys kunnassa tai hyvinvointialueella sovellettavista periaatteista tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun alihankintasopimukseen perustuvan työvoiman käytämisestä. Selvityksestä tulee käydä ilmi työkohteet, työtehtävät sekä ajanjaksot, joina mainittua työvoimaa käytetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 §

Vuokratyövoiman käyttö

Henkilöstön edustaja ei kuitenkaan voi vaatia 3 momentissa tarkoitettua yhteistoimintamenetelyä, jos tarkoituksena on teettää vuokrattavilla työntekijöillä työtä, jota kunnan tai hyvinvointialueen henkilöstö ei vakiintuneen käytännön mukaan suorita, tai jos kysymyksessä on sellainen lyhytaikainen ja kiireellinen työ taikka asennus-, korjaus- tai huoltotyö, jonka teettäminen ei ole mahdollista kunnan tai hyvinvointialueen omalla henkilöstöllä.

14 §

Yhteistoimintaelin

Kunnassa ja hyvinvointialueella on yhteistoimintaelin, joka koostuu työnantajan ja henkilöstön edustajista. Työnantaja ja henkilöstöä edustavat 19 §:ssä tarkoitettut yhdistykset tai niiden rekisteröidyt paikalliset alayhdistykset nimeävät edustajansa yhteistoimintaelimeen, jonka toimikausi on neljä vuotta. Yhteistoimintaelimen toimintaan osallistuu myös 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu yhteistoimintaedustaja.

Kunnat, hyvinvointialueet ja 1 momentissa tarkoitettut yhdistykset voivat tarvittaessa sopia useamman kunnan tai hyvinvointialueen yhteisestä yhteistoimintaelimestä.

15 §

Yhteistoimintamenettelystä poikkeaminen

Jos kunnan tai hyvinvointialueen viraston, laitoksen tai muun toimintayksikön toiminnan vaarantuminen tai muut erittäin painavat syyt, joita ei ole voinut ennakolta tietää, ovat yhteistoimintamenettelyn esteenä, voidaan 4 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohdassa sekä 7 §:ssä tarkoitettussa asiassa tehdä päätös ilman edeltävää yhteistoimintamenetelyä.

18 §

Yhteistoimintaneuvottelujen suhde työ- ja virkaehtosopimusten neuvottelumääräyksiin

Jos tässä laissa tarkoitetuissa yhteistoimintaneuvotteluissa käsiteltävä asia tulisi käsitellä myös työnantajaa työehtosopimuslain (436/1946) nojalla sitovan työehtosopimuksen tai kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain (669/1970) nojalla sitovan virkaehtosopimuksen mukaisesti, yhteistoimintaneuvotteluja ei aloiteta tai ne on keskeytettävä, jos työnantaja tai sopimukseen sidottuja työntekijöitä tai viranhaltijoita edustava luottamusmies vaatii asian käsiteltävä työ- tai virkaehtosopimuksen mukaisessa neuvottelujärjestyksessä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

19 §

Sopimisoikeus

Kunta- ja hyvinvointialue työnantajat KT ja asianomaisten työntekijöiden ja viranhaltijoiden valtakunnalliset yhdistykset voivat sopimuksin poiketa siitä, mitä 4, 4 a, 5—10 ja 12—16 §:ssä säädetään. Sopimuksin ei voida kuitenkaan poiketa siitä, mitä 6 §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta, eikä siitä, mitä 7 ja 8 §:ssä säädetään, siltä osin kuin säännökset koskevat vähintään kymmenen työntekijän irtisanomista.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla sopimuksella on samat oikeusvaikutukset kuin työehtosopimuksella työehtosopimuslain ja virkaehtosopimuksella kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista annetun lain mukaan. Työ- ja virkaehtosopimuksen määräyksiä saa siihen sidottu työnantaja soveltaa niihinkin työntekijöihin ja viranhaltijoihin, jotka eivät ole sopimukseen sidottuja, mutta kuuluvat sopimuksessa tarkoitettuun henkilöstöryhmään.

24 §

Rangaistussäännökset

Kuntaa työnantajana edustava viranhaltija tai työntekijä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta jättää noudattamatta tai rikkoo, mitä 4 §:n 2 momentissa, 5 §:ssä, jos kyseessä ei ole 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu työvoiman vähentämistilanne **tai** 6, 10, 11 **taikka** 20 §:ssä säädetään, lukuun ottamatta, mitä 20 §:ssä säädetään työnantajan maksuvelvollisuudesta, on tuomittava *kunnan yhteistoimintavelvoitteen rikkomisesta* sakkoon. Hyvinvointialuetta työnantajana edustava viranhaltija tai työntekijä on tuomittava edellä mainituista laiminlyönneistä tai teoista vastaavasti *hyvinvointialueen yhteistoimintavelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon. Vastuu työnantajaa edustavien henkilöiden kesken määräytyy rikoslain (39/1889) 47 luvun 7 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Rangaistus 3 §:n 3 momentissa tarkoitettun yhteistoimintaedustajan oikeuksien loukkaamisesta säädetään rikoslain 47 luvun 4 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain 6 §:n 2 ja 3 momenttia sovelletaan hyvinvointialueeseen 1 päivästä tammikuuta 2024 lukien.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista koskevan lain (/) 2 luvussa säädetyn väliaikaishallinnon ajan työnantajan ja henkilöstön edustajat valitaan hyvinvointialueen yhteistoimintaelimeen siten, että tämän lain 14 §:n mukainen yhteistoimintaelin kootaan tarkoituksenmukaisessa laajuudessa samoja periaatteita noudattaen kuin kunnan yhteistoimintaelin. Henkilöstöä edustavat tämän lain 19 §:ssä tarkoitettujen yhdistysten tai niiden rekisteröityjen paikallisten alayhdistysten nimeämät hyvinvointialueiden edustajat, kunnallisten pääsopijajärjestöjen tarkemmin ohjeistamalla tavalla.

22.

Laki

Kevasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Kevasta annetun lain (66/2016) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentti, 2 momentin 4 kohta ja 19 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 455/2020 sekä 3 §:n 2 momentin 4 kohta ja 19 § laissa 513/2020, sekä
lisätään lakiin uusi 19 a—19 c § seuraavasti:

2 §

Kevan tehtävät

Kevan tehtävänä on hoitaa:

1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) mukaisen kunta-alan, hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien, valtion, evankelis-luterilaisen kirkon, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin henkilöstön eläketurvan toimeenpanoa ja henkilöstön työkyvyttömyysriskin vähentämiseen liittyvää toimintaa sekä muita mainitussa laissa säädettyjä tehtäviä;

3 §

Kevan jäsenyhteisöt

Kevan jäsenyhteisöjä ovat kunnat, kuntayhtymät, hyvinvointialueet, hyvinvointiyhtymät, Keva, Kuntien takauskeskus ja Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT.

Kevan jäsenyhteisöksi voi liittyä sellainen:

4) osakeyhtiö, säätiö tai osuuskunta, jossa yhdellä tai useammalla 1 momentissa mainitulla jäsenyhteisöllä on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta ja jonka avulla tuotetaan kuntien tai hyvinvointialueiden lakiin perustuvien tehtävien hoidossa edellytettäviä palveluja sekä näitä välittömästi palvelevia toimintoja;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

19 §

Jäsenyhteisöjen maksut

Kevan menot jäsenyhteisöjen palveluksessa olevan henkilöstön eläketurvan hoitamisesta jaetaan jäsenyhteisöjen maksettavaksi noudattaen 19 a—19 c §:ää. Valtiovarainministeriö vahvistaa 19 c §:ssä tarkoitettun tasausmaksun kokonaismäärän Kevan esityksestä.

Keva päättää jäsenyhteisöiltä kerättävien eläkemaksujen laskentaperusteet ja tasausmaksun määrät. Keva antaa tarkempia määräyksiä maksujen suorittamisen perusteista.

Jäsenyhteisöjen 19 a ja 19 b §:ssä tarkoitettun eläkemaksun tulee yhdessä olla keskimäärin samantasoinen kuin työntekijän eläkelain (395/2006) mukainen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu.

Jäsenyhteisöltä voidaan periä ennakkoja 19 a—19 c §:ssä säädetyistä maksuista.

19 a §

Työansioihin perustuva eläkemaksu

Työansioihin perustuva eläkemaksun määrää koskeva päätös kullekin jäsenyhteisölle on tehtävä sen palveluksessa olevien henkilöiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitettujen työansioiden yhteismäärien perusteella.

19 b §

Työkyvyttömyyseläkemaksu

Työkyvyttömyyseläkemaksun määrää koskeva päätös on tehtävä ottaen huomioon sekä jäsenyhteisön julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitettujen työansioiden yhteismäärä että jäsenyhteisön toteutunut työkyvyttömyyseläke- ja kuntoutusrahakorvausmeno tai jompikumpi näistä.

19 c §

Tasausmaksu

Tasausmaksun tulee kattaa eläkemenot pitkällä aikavälillä 19 a ja 19 b §:ssä säädetyin eläkemaksun lisäksi. Tasausmaksua maksavat hyvinvointialueet ja kunnat.

Tasausmaksu jaetaan hyvinvointialueiden ja kuntien kesken siinä suhteessa, mikä on hyvinvointialueiden ja kuntien osuus niiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetuista työansioista tämän lain voimaantullessa. Tätä jakoa laskettaessa hyvinvointialueiden työansioiksi lasketaan sen henkilöstön työansiot, joka siirtyy hyvinvointialueille hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) ja sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (/) mukaan. Lisäksi hyvinvointialueiden työansioiksi lasketaan ne julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitettut työansiot, jotka ovat työntekijöillä sosiaali- tai terveydenhuollon palveluja tuottavassa yhtiössä, jonka osakkeiden omistus siirtyy hyvinvointialueiden perustamisen yhteydessä kunnalta tai

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kuntayhtymältä hyvinvointialueelle. Kuntien työansioiksi lasketaan kuntiin, kuntayhtymiin, yhtiöihin, säätiöihin, yhdistyksiin ja osuuskuntaan jäävän henkilöstön julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetut työansiot.

Hyvinvointialueiden osuus jaetaan hyvinvointialueiden kesken hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (/) mukaisen valtion rahoituksen suhteessa. Kuntien osuus jaetaan kuntien kesken kunakin vuonna kuntien viimeiseksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisen verorahoituksen suhteessa. Kunnan verorahoituksella tarkoitetaan kunnan saamia kunnallisvero-, kiinteistövero- ja yhteisöverotuloja sekä valtionosuuksia, jotka kunnalle myönnetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) perusteella. Kunnan osuutta laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaista harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 19 ja 19 a—19 c § tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2023.

23.

Laki

oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 9 §:n 2 ja 3 momentti, 21 §:n 2 momentti, 25 §:n 2 momentti sekä 26 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 9 §:n 2 ja 3 momentti laissa 1225/2020, sekä

lisätään ~~lain~~ 9 §:ään, sellaisena kuin se on ~~osaksi~~ laissa 1225/2020, uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti ja nykyinen 4 momentti siirtyvät 4 ja 5 momentiksi, seuraavasti:

9 §

Järjestämisvastuu

Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien oppilaitosten 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa tai koulutuksessa oleville opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää psykologi- ja kuraattoripalvelut opiskelijoille myös silloin, kun

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

koulutuksen järjestäjä on yksityinen tai valtio, jollei koulutuksen järjestäjä päätä järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Hyvinvointialue voi tukea koulutuksen järjestäjää psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisessä. Ulkomailla sijaitseva koulutuksen järjestäjä vastaa psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä omille opiskelijoilleen.

Opiskelualueen psykologi- ja kuraattoripalvelujen on oltava opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut ensisijaisesti oppilaitoksessa. Koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut koulutuksen järjestäjän tarjoamissa oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvilla tiloissa. Koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista täyden korvauksen hyvinvointialueelta. Mitä edellä tässä momentissa säädetään koulutuksen järjestäjän velvollisuudesta tarjota tilat, ei sovelleta valtioon tai yksityiseen koulutuksen järjestäjään siltä osin kuin se järjestää palvelut 2 momentissa tarkoitettulla tavalla omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Jos valtio tai yksityinen koulutuksen järjestäjä järjestää palvelut omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan, sen on järjestettävä palvelut ensisijaisesti oppilaitoksessa. Jos oppilaitoksessa ei ole palvelujen järjestämiseen soveltuvia tiloja, se voi järjestää palvelut oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvilla tiloissa.

Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.

Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluterveydenhuolto on opiskelijalle maksutonta lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

21 §

Opiskelualueen rekisterit

Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettut potilasasiakirjat tallennetaan potilasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialue tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä. Edellä 20 §:n 2 momentissa tarkoitettut opiskelualueen kuraattorin asiakaskertomukset tallennetaan opiskelualueen kuraattorin asiakasrekisteriin, jonka rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt hyvinvointialue tai 10 §:ssä tarkoitettussa tapauksessa koulutuksen järjestäjä.

25 §

Opiskelualueen seuranta ja arviointi

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskelualueen toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallis-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tuttava ulkopuoliseen opiskeluhooltoon koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava.

26 §

Opiskeluhoollon valvonta

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhoollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

24.

Laki

terveydenhuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään terveydenhuoltolakiin (1326/2010) uusi 17 a § seuraavasti:

17 a §

Opiskeluhoollon psykologipalvelut

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhoollon psykologipalvelut alueellaan sijaitsevien ~~esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta sekä ammatillista perustutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta antavien~~ koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltolain 1 §:ssä **tarkoitettuna opetuksessa tai koulutuksessa oleville** oppilaille ja opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta noudattaen, mitä mainitussa laissa säädetään.

Opiskeluhoollon psykologipalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhoollon palveluja. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa opiskeluhoollon psykologipalvelujen järjestämisestä ja sisällöstä säädetään, hyvinvointialueen on niitä järjestäessään toimitettava yhteistyössä oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

huoltajien, muun opiskeluhuolto- ja opetushenkilöstön, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

25.

Laki

sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sosiaalihuoltolain (1301/2014) 14 §:n 2 momentin 16 kohta, sellaisena kuin se on laissa 512/2016,
muutetaan 14 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentin johdantokappale, sellaisena kuin niistä on 14 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 512/2016, sekä
lisätään 14 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 512/2016, uusi 13 b kohta sekä lakiin uusi 27 c § seuraavasti:

14 §

Tuen tarpeisiin vastaavat sosiaalipalvelut

Hyvinvointialueen sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin tässä tai muussa laissa säädetään:

13 b) opiskeluhuollon kuraattoripalveluja;

Hyvinvointialueen sosiaalipalveluina on huolehdittava myös kehitysvammaisten erityishuollosta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, toimeentulotuen antamisesta hyvinvointialueen alueella oleskelevalle henkilölle, sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille, kuntouttavasta työtoiminnasta, päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvista palveluista, omaishoidon tuen, perhehoidon, lasten ja nuorten huollon, lastensuojelun, adoptioeuvonnan, perheasioiden sovittelun, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden sekä isyyden

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään:

27 c §

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut

Hyvinvointialueen on järjestettävä opiskeluhuollon kuraattoripalvelut alueellaan sijaitsevien ~~esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta sekä ammatillista perustutkintokoulutusta ja valmentavaa koulutusta antavien~~ koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 1 §:ssä tarkoitetussa opetuksessa tai koulutuksessa oleville oppilaille ja opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta noudattaen, mitä mainitussa laissa säädetään.

Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut ovat osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisia opiskeluhuollon palveluja. Sen lisäksi, mitä oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa opiskeluhuollon kuraattoripalvelujen järjestämisestä ja sisällöstä säädetään, hyvinvointialueen on niitä järjestäessään toimitettava yhteistyössä oppilaan vanhempien ja huoltajien tai alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskeluhuolto- ja opetushenkilöstön, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua perusopetuslain (628/1998) 15 §:n mukaisen opetussuunnitelman laatimiseen säädetään terveydenhuoltolain 16 §:n 4 momentissa ja hyvinvointialueen velvollisuudesta osallistua lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen terveydenhuoltolain 17 §:n 5 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

26.

Laki

Kuntien takauskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään Kuntien takauskeskuksesta annettuun lakiin (487/1996) uusi 1 b § seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1 b §

Takaukset hyvinvointialueiden perustamisesta aiheutuviin muutoksiin

Sen estämättä, mitä 1 ja 1 a §:ssä säädetään, takauskeskuksen myöntämät takaukset voivat kohdistua 1 §:ssä tarkoitettujen luottolaitosten varainhankintaan, jota on käytetty luottolaitoksen myöntämiin sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista annetun lain (/) 21, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin siirtyviin velkoihin ja muihin sitoumuksiin sekä niihin liittyviin koron- ja valuutanvaihtosopimuksiin sekä muihin vastaaviin suojausjärjestelyihin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

27.

Laki

hallintolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolain (434/2003) 2 §:n 2 momentti, 45 §:n 2 momentin 2 kohta, 58 §:n 2 momentti ja 60 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin niistä on 58 §:n 2 momentti laissa 1408/2009, seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan valtion viranomaisissa, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (*viranomainen*).

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

45 §

Päätöksen perusteleminen

Päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä, jos:

2) päätös koskee hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän taikka kunnallisen monijäsenisen toimielimen toimittamaa vaalia;

58 §

Tiedoksianto viranomaiselle

Todisteellinen tiedoksianto hyvinvointialueelle toimitetaan hyvinvointialuejohtajalle tai hyvinvointialueen puhevaltaa asiassa käyttävän toimielimen puheenjohtajalle. Todisteellinen tiedoksianto kunnalle toimitetaan kunnanjohtajalle tai kunnan puhevaltaa asiassa käyttävän toimielimen puheenjohtajalle. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös muulle henkilölle, joka on oikeutettu hyvinvointialuejohtajan tai kunnanjohtajan taikka toimielimen puheenjohtajan puolesta vastaanottamaan tiedoksiantoja.

60 §

Todisteellinen tiedoksianto

Jos viranomainen katsoo siihen olevan aihetta, tiedoksianto voidaan toimittaa haastetiedoksiantona. Haastetiedoksiannosta on soveltuvin osin voimassa, mitä siitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Haastetiedoksiannon voi toimittaa myös valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen palveluksessa oleva virkamies tai viranhaltija, joka eri määräyksellä on oikeutettu toimittamaan haastetiedoksiantoja viranomaisen toimialaan kuuluvassa asiassa. Haastetiedoksiannon toimittajan esteellisyyteen sovelletaan tämän lain esteellisyyttä koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____ .

28.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 1 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentin 4 ja 8 kohta, 11 §:n 4 momentti, 14 §:n 1 momentti, 24 §:n 1 momentin 17 ja 18 kohta, 33 §:n 1 momentti sekä 34 §:n 3 ja 6 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 11 §:n 4 momentti laissa 385/2007, 14 §:n 1 momentti sekä 34 §:n 6 momentti laissa 495/2005, 24 §:n 1 momentin 17 kohta laissa 604/2018 sekä 33 §:n 1 momentti ja 34 §:n 3 momentti laissa 853/2020, seuraavasti:

1 §

Julkisuusperiaate

Oikeudesta seurata eduskunnan täysistuntoa, valtuuston ja muiden kunnallisten, hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän toimielinten kokouksia sekä tuomioistuinten ja kirkollisten toimielinten istuntoja säädetään erikseen.

4 §

Viranomaiset

Viranomaisilla tarkoitetaan tässä laissa:

4) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisia sekä kunnallisia viranomaisia;

8) lain tai asetuksen taikka 1, 2 tai 7 kohdassa tarkoitetun viranomaisen päätöksen perusteella tiettyä tehtävää itsenäisesti hoitamaan asetettuja lautakuntia, neuvottelukuntia, komiteoita, toimikuntia, työryhmiä, toimitusmiehiä sekä hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän, kunnan ja kuntayhtymän tilintarkastajia sekä muita niihin verrattavia toimielimiä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

11 §

Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin

Mitä tässä pykälässä säädetään asianosaisesta, ei koske sitä, jonka muutoksenhakuoikeus perustuu yksinomaan hyvinvointialueen, kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen.

14 §

Asiakirjan antamisesta päättäminen

Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muualla laissa toisin säädetä. Kunnanvaltuusto voi hallintosäännössään kuitenkin antaa tässä laissa tarkoitettuna viranomaisena toimivalle kunnalliselle toimielimelle oikeuden siirtää päättämässään laajuudessa asiakirjan antamista koskevaa viranomaisen ratkaisuvalltaa alaiselleen viranhaltijalle. Samoin aluevaltuusto voi hallintosäännössään antaa tässä laissa tarkoitettuna viranomaisena toimivalle hyvinvointialueen toimielimelle oikeuden siirtää päättämässään laajuudessa asiakirjan antamista koskevaa viranomaisen ratkaisuvalltaa alaiselleen viranhaltijalle. Tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen toimeksiannotehtävää suorittaessa tai annettu toisen viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksiannosta muuta johdu.

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

17) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, hyvinvointialueen, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liikesalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;

18) asiakirjat, jotka sisältävät valtion, hyvinvointialueen, kunnan tai muun julkisyhteisön työmarkkinaosapuolena tai työriidan osapuolena laatimia tai saamia tietoja, jos tiedon antaminen niistä olisi vastoin julkisyhteisön etua työnantajana, sekä asiakirjat, jotka sisältävät valtion edustajien maataloustukineuvotteluja varten laatimia tai saamia tietoja, jos tiedon antaminen niistä olisi vastoin valtion etua neuvotteluosapuolena;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

33 §

Muutoksenhaku

Jos maksuvelvollinen katsoo, että määrättäessä 34 §:n nojalla valtion maksuperustelaisissa (150/1992), hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) tai kuntalaisissa (410/2015) tarkoitettua maksua on tapahtunut virhe, hän voi vaatia maksun oikaisua kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimukseen sovelletaan muutoin, mitä hallintolaisissa (434/2003) säädetään.

34 §

Maksut

Tiedon antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla kopiona tai tulosteena peritään maksu, joka vastaa tiedon antamisesta viranomaiselle aiheutuvien kustannusten määrää, jollei tätä alhaisemmasta maksusta erikseen toisin säädetä tai kuntalain tai hyvinvointialueesta annetun lain nojalla päätetä. Maksu määrätään ja peritään noudattaen, mitä kuntalain tai hyvinvointialueesta annetun lain nojalla päätetään taikka valtion maksuperustelain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettusta suoritteesta säädetään.

Tietojen antamisesta asiakirjasta tämän lain nojalla muissa kuin 9 ja 11 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa peritään maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaisissa tai muussa laissa säädetään tai hyvinvointialueesta annetun lain tai kuntalain nojalla päätetään. Sellaiset 4 §:ssä tarkoitettut viranomaiset, joita hyvinvointialueesta annettu laki, kuntalaki tai valtion maksuperustelaki eivät koske, voivat maksuja määritellesään soveltaa valtion maksuperustelaisissa säädettyjä maksuperusteita, jollei laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

29.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 4 §:n 1 kohta, 9 §:n otsikko, 22 §:n 2 momentti ja 57 §:n 2 momentin 1 kohta sekä
lisätään 9 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *viranomaisella* valtion virastoa ja laitosta, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaista, Ahvenanmaan maakunnan viranomaista, kunnallista viranomaista, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta sekä muuta julkista hallintotehtävää hoitavaa;

9 §

Valitus kunnallisen viranomaisen, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen, Ahvenanmaan maakunnan viranomaisen ja kirkollisen viranomaisen päätöksestä

Valituksesta hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen päätökseen säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (/).

22 §

Toimivaltainen hallinto-oikeus hallintoriita-asiassa

Valtiota, hyvinvointialuetta, kuntaa tai muuta julkisoikeudellista oikeushenkilöä vastaan esitetty vaatimus käsitellään kuitenkin siinä hallinto-oikeudessa, jonka tuomiopiirissä vaatimuksen esittäjällä on kotipaikka. Julkisoikeudellista oikeushenkilöä vastaan esitetty vaatimus voidaan käsitellä myös siinä hallinto-oikeudessa, jonka tuomiopiirissä tämän oikeushenkilön puhevaltaa käyttävän viranomaisen kotipaikka tai toimipaikka sijaitsee.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

57 §

Suullisen käsittelyn järjestäminen

Tuomioistuin voi asianosaisen vaatimuksesta huolimatta jättää suullisen käsittelyn järjestämättä, jos:

1) suullista käsittelyä vaatineen asianosaisasema perustuu hyvinvointialueen, kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

30.

Laki

konkurssilain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan konkurssilain (120/2004) 1 luvun 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 563/2009, seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Konkurssikelpoisuus

Konkurssiin ei voida asettaa valtiota, hyvinvointialuetta, hyvinvointiyhtymää, Ahvenanmaan maakuntaa, kuntaa, kuntayhtymää tai muuta kuntien julkisoikeudellista yhteistoimintaelintä, valtion liikelaitosta, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta taikka evankelisluterilaista tai ortodoksista kirkkoa tai evankelisluterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakuntaa tai seurakuntayhtymää.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

31.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 14 luvun 7 §, 25 luvun 9 §:n 2 momentti, 29 luvun 9 §:n 2 ja 4 momentti ja 40 luvun 11 §:n 1 ja 2 kohta,
sellaisina kuin ne ovat, 14 luvun 7 § laissa 1010/1995, 25 luvun 9 §:n 2 momentti laissa 441/2011, 29 luvun 9 §:n 2 momentti laeissa 814/1998 ja 368/2019 ja 4 momentti laissa 814/1998 **sekä** 40 luvun 11 §:n 1 ja 2 kohta laissa 604/2002, seuraavasti:

14 luku

Rikoksista poliittisia oikeuksia vastaan

7 §

Määritelmäsäännös

Yleisillä vaaleilla tarkoitetaan tässä luvussa eduskuntavaaleja, presidentinvaalia, aluevaaleja, kuntavaaleja ja europarlamenttivaaleja sekä yleisiä kirkollisia vaaleja.

Yleisellä äänestyksellä tarkoitetaan tässä luvussa valtiollista kansanäänestystä sekä hyvinvointialueen ja kunnan kansanäänestystä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

25 luku

Vapauteen kohdistuvista rikoksista

9 §

Syyteoikeus

Syyttäjä ei saa nostaa syytettä lapsen omavaltaisesta huostaanotosta, jos se olisi vastoin lapsen etua. Ennen syytteen nostamista on kuultava sen hyvinvointialueen toimivaltaista sosiaalihuollon viranomaista, jossa lapsella on asuinpaikka tai jossa lapsi oleskelee tai jolla muuten ilmeisesti on parhaat tiedot lapsesta. Mitä edellä tässä momentissa säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.

29 luku

Rikoksista julkista taloutta vastaan

9 §

Määritelmät ja vastuun kohdentaminen

Avustuksella tarkoitetaan tässä luvussa taloudellista tukea, joka myönnetään muuhun kuin henkilökohtaiseen kulutukseen:

1) lakisääteisesti tai harkinnanvaraisesti valtion, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan, kuntayhtymän tai muun julkisyhteisön taikka, sen mukaan kuin siitä lailla erikseen säädetään, muun yhteisön tai säätiön varoista; tai

2) Euroopan unionin yleisestä talousarviosta, Euroopan unionin hoidossa olevista tai sen puolesta hoidetuista talousarvioista.

Avustuksella tarkoitetaan myös valtionosuutta kunnalle tai kuntayhtymälle sekä valtionavustusta hyvinvointialueelle, hyvinvointiyhtymälle, kunnalle tai kuntayhtymälle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

40 luku

Virkarikoksista

11 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *virkamiehellä* henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, hyvinvointialueeseen, hyvinvointiyhtymään tai kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkoon tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, **Ahvenanmaan maakuntaan**, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, Kevaan, Kuntien takauskeskukseen tai **Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:hen**;

2) *julkista luottamustehtävää hoitavalla henkilöllä* aluevaltuutettua, kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1 kohdassa tarkoitetun julkisyhteisön edustajiston jäsentä kuin kansanedustajaa edustajantoimessaan sekä 1 kohdassa tarkoitetun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten valtioneuvoston, aluehallituksen, kunnanhallituksen, lautakunnan, johtokunnan, komitean, toimikunnan ja neuvottelukunnan, jäsentä sekä muuta 1 kohdassa tarkoitetun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä;

Tämän lain 14 luvun 7 §, 29 luvun 9 §:n 2 ja 4 momentti ja 40 luvun 11 §:n 1 ja 2 kohta tulevat voimaan päivänä kuuta 20 ja 25 luvun 9 §:n 2 momentti tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

32.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 2 § ja 11 luvun 13 §,
sellaisina kuin ne ovat, 10 luvun 2 § laissa 135/2009 ja 11 luvun 13 § laissa 1056/1991, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 luku

Oikeuspaikasta riita-asioissa

2 §

Yhtiötä, yhdistystä, säätiötä tai muuta yksityisoikeudellista oikeushenkilöä taikka muuta julki-soikeudellista oikeushenkilöä kuin valtiota, hyvinvointialuetta tai kuntaa vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilöllä on kotipaikka tai oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Valtiota vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen sijaitsee.

Hyvinvointialuetta vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hyvinvointialue sijaitsee. Jos hyvinvointialue sijaitsee kahden tai useamman käräjäoikeuden tuomiopiirissä, vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä hyvinvointialueen puhevaltaa käyttävä viranomainen tai toimielin sijaitsee.

Kuntaa vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kunta sijaitsee.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

13 §

Tiedoksianto kunnalle on toimitettava kunnanjohtajalle tai kunnan puhevaltaa asiassa käyttävän toimielimen puheenjohtajalle. Tiedoksianto voidaan toimittaa myös muulle henkilölle, joka on oikeutettu kunnanjohtajan tai toimielimen puheenjohtajan puolesta vastaanottamaan tiedoksiantoja. Mitä edellä säädetään tiedoksiannosta kunnalle, sovelletaan myös tiedoksiantoon hyvinvointialueelle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

33.

Laki

yhdenvertaisuuslain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 §

Viranomaisella tarkoitetaan tässä laissa valtion viranomaisia, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisia, kunnallisia viranomaisia, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ja eduskunnan virastoja sekä Ahvenanmaan maakunnan viranomaisia niiden soveltaessa valtakunnan lainsäädäntöön kuuluvia säädöksiä. Mitä viranomaisesta säädetään, sovelletaan myös muuhun julkista hallintotehtävää hoitavaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

34.

Laki

kielilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kielilain (423/2003) 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 10 ja 20 §, 24 §:n otsikko ja 1 momentti, 27—29 § ja 32 §:n 1 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 6 §:n 1 momentti osaksi laissa 412/2015, 27 § osaksi laissa 480/2013 sekä 28 ja 29 § laissa 412/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tuomioistuimissa, muissa valtion viranomaisissa, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (*viranomainen*), jollei erikseen toisin säädetä.

6 §

Yksi- ja kaksikielinen viranomainen

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *yksikielisellä viranomaisella* valtion, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia, sekä yksikielisen kunnan viranomaista samoin kuin kuntayhtymän viranomaista, jos kuntayhtymään kuuluu ainoastaan samankielisiä kuntia;

2) *kaksikielisellä viranomaisella* valtion keskushallintoviranomaista, sellaista hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän viranomaista ja muuta viranomaista, jonka virka-alueeseen kuuluu erikielisiä kuntia tai vähintään yksi kaksikielinen kunta, kaksikielisen kunnan viranomaista sekä kuntayhtymän viranomaista ja kuntalain (410/2015) 51 §:ssä tarkoitettua kuntien yhteistä toimielintä, jos kuntayhtymässä tai kuntien yhteistoiminnassa on erikielisiä kuntia taikka vähintään yksi kaksikielinen kunta.

10 §

Yksityishenkilön kielelliset oikeudet viranomaisissa

Valtion viranomaisessa sekä kaksikielisessä hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Yksikielisessä hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisessa käytetään hyvinvointialueen tai hyvinvointiyhtymän kieltä ja yksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa käytetään kunnan kieltä, jollei viranomaisen pyynnöstä toisin päättä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Jokaisella on kuitenkin oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

20 §

Oikeus toimituskirjan ja muun asiakirjan käännökseen

Jos haastehakemus, tuomio, päätös, pöytäkirja tai muu asiakirja on laadittu toisella kuin asianosaisen kielellä, valtion viranomaisen, kaksikielisen hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen ja kaksikielisen kunnallisen viranomaisen on, jollei 2 momentista muuta johdu, annettava asianosaiselle pyynnöstä maksuton virallinen käännös näistä asiakirjoista siltä osin kuin asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan.

Asianosaisen, joka 15 tai 16 §:ssä tarkoitettussa asiassa haluaa käännöksen, on huolehdittava tästä itse ja omalla kustannuksellaan, jollei tuomioistuimien asian laadun huomioon ottaen päätä toisin.

Yksikielisen hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen ja yksikielisen kunnallisen viranomaisen on pyynnöstä annettava asianosaiselle maksuton virallinen käännös toimituskirjasta asiassa, joka tulee vireille viranomaisen aloitteesta ja joka välittömästi kohdistuu asianosaisen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asetamaa velvollisuutta.

24 §

Liikelaitoksen sekä valtion, hyvinvointialueen ja kunnan yhtiön kielelliset palvelut

Valtion liikelaitoksen sekä sellaisen palvelua tuottavan yhtiön, jossa valtiolla taikka yhdellä tai useammalla kaksikielisellä hyvinvointialueella tai kunnalla taikka erikielisillä hyvinvointialueilla tai kunnilla on määräämisvalta, on annettava palvelua ja tiedotettava suomeksi ja ruotsiksi toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää yhtiön kannalta kohtuuttomana. Mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös valtion liikelaitokseen sen hoitaessa viranomaistehtävää.

27 §

Viranomaisten kirjeenvaihto

Valtion viranomaisten välisessä kirjeenvaihdossa käytetään suomen kieltä, jollei vastaanottava tai lähettävä viranomainen ole yksikielisesti ruotsinkielinen tai jollei muusta syystä ole tarkoituksenmukaisempaa käyttää ruotsin kieltä tai muuta kieltä.

Valtion viranomaisen on lähettäessään kirjelmiä hyvinvointialueelle tai kunnalle käytettävä vastaanottajan kieltä, jos kyseessä on yksikielinen hyvinvointialue tai kunta ja molempia kieliä, jos kyseessä on kaksikielinen hyvinvointialue tai kunta, jollei 4 momentista muuta johdu. Lähettäessään kirjelmiä yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja muille oppilaitoksille valtion viranomaisten on käytettävä vastaanottajan kieltä.

Hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisen on lähettäessään kirjelmiä virka-alueeseensa kuuluvalla kunnalla käytettävä kunnan kieltä, jos kyseessä on yksikielinen kunta, ja molempia kieliä, jos kyseessä on kaksikielinen kunta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Pyytäessään ja antaessaan lausunnon asiassa, jossa annetaan toimituskirja tai muu asianosaiselle annettava asiakirja, valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaisen on käytettävä asian käsittelykieltä. Yksikielinen viranomainen saa kuitenkin antaa lausuntonsa omalla kielellään. Asiaa käsittelevän viranomaisen on tällöin asianosaisen pyynnöstä annettava lausunnosta maksuton virallinen käännös.

28 §

Monijäseniset toimielimet

Valtioneuvoston sekä valtion komitean, toimikunnan, työryhmän ja vastaavan toimielimen jäsenellä sekä kaksikielisen hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan ja kuntayhtymän toimielimen ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kuntien yhteisen toimielimen jäsenellä on oikeus käyttää suomea tai ruotsia kokouksessa sekä pöytäkirjaan tai mietintöön liitettävässä kirjallisessa lausunnossa tai mielipiteessä. Jos toimielimen muu jäsen ei ymmärrä suullista puheen-
vuoroa, se on pyynnöstä hänelle lyhyesti selostettava.

29 §

Kokouskutsut, pöytäkirjat ja hallintosäännöt

Kaksikielisen kunnan ja kuntayhtymän valtuuston ja yhtymäkokouksen sekä 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun kuntien yhteisen toimielimen kokouskutsu ja pöytäkirja on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Kaksikielisen kunnan ja kuntayhtymän muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää kunta tai kuntayhtymä ottaen huomioon, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja kunnan asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

Kaksikielisen hyvinvointialueen aluevaltuuston ja aluehallituksen ja kaksikielisen hyvinvointiyhtymän yhtymävaltuuston, yhtymäkokouksen ja yhtymähallituksen kokouskutsut ja pöytäkirjat on laadittava suomen ja ruotsin kielellä. Kaksikielisen hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän muiden toimielinten kokouskutsujen ja pöytäkirjojen kielestä päättää hyvinvointialue tai hyvinvointiyhtymä ottaen huomioon, että luottamushenkilöiden mahdollisuus täyttää tehtävänsä turvataan ja hyvinvointialueen asukkaiden tiedonsaantitarpeesta huolehditaan.

Kaksikielisen hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan ja kuntayhtymän hallintosääntö ja vastaavat säännöt on annettava suomen ja ruotsin kielellä.

32 §

Viranomaisten tiedottaminen

Valtion, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja kunnallisen viranomaisen yleisölle suunnatussa tiedottamisessa on kaksikielisessä kunnassa käytettävä suomen ja ruotsin kieltä. Asianomaisen ministeriön on huolehdittava siitä, että yksilön hengen, terveyden ja turvallisuuden sekä omaisuuden ja ympäristön kannalta oleellinen tieto annetaan koko maassa molemmilla kansalliskielillä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

35.

Laki

julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 1 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003)
1 §:n 1 momentti ja 5 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään valtion viranomaisten, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisten, kunnallisten viranomaisten, itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten sekä eduskunnan virastojen ja tasavallan presidentin kanslian (*viranomaisen*) palveluksessa olevalta henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta sekä kielitaidon osoittamisesta.

5 §

Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen

Henkilöstön kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia voidaan asettaa kunnallisille viranomaisille kuntalain (410/2015) asettamassa järjestyksessä ja hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisille hyvinvointialueesta annetun lain (/) asettamassa järjestyksessä, jos kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ei säädetä laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 .

36.

Laki

viittomakielilain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viittomakielilain (359/2015) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Viranomaisen edistämisvelvoite

Viranomaisella tarkoitetaan tässä laissa tuomioistuimia ja muita valtion viranomaisia, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisia, kunnallisia viranomaisia, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ja eduskunnan virastoja.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

37.

Laki

saamen kielilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan saamen kielilain (1086/2003) 3 §:n 2 kohta,
muutetaan 2 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti, 12 §:n 2 momentti, 14 §:n 2 momentti, 16 ja 17 §:n 2 momentti, 23 §, 25 §:n 2 momentti sekä 31 ja 32 §, sellaisena kuin niistä on 2 §:n 1 momentti laeissa 1340/2014 ja 1205/2019, ja *lisätään* 11 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 §

Lain soveltamisala

Viranomaisia, joihin tätä lakia sovelletaan, ovat:

- 1) Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien viranomaiset sekä sellaisten kuntayhtymien viranomaiset, joissa jokin näistä kunnista on jäsenenä, Lapin hyvinvointialueen viranomaiset sekä sellaisten hyvinvointiyhtymien viranomaiset, joissa Lapin hyvinvointialue on jäsenenä;
 - 2) ne tuomioistuimet ja valtion piiri- ja paikallishallinnon viranomaiset, joiden virka-alueeseen edellä mainitut kunnat kokonaan tai osittain kuuluvat;
 - 3) ne aluehallintovirastot ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, joiden toimialueeseen edellä mainitut kunnat kokonaan tai osittain kuuluvat, ja niiden yhteydessä toimivat toimielimet;
 - 4) saamelaiskäräjät, saamelaisasiain neuvottelukunta ja kolttalain (253/1995) 42 §:ssä tarkoitettu kyläkokous;
 - 5) valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies;
 - 6) kuluttaja-asiamies, kuluttajariitalautakunta, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta, tietosuoja-valtuutettu ja tietosuojalautakunta;
 - 7) Ulosottolaitos, Verohallinto, Kansaneläkelaitos, Maanmittauslaitos, Digi- ja väestötietovirasto ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos;
 - 8) ne valtion hallintoviranomaiset, jotka muutoksenhakuviranomaisina käsittelevät edellä mainitussa hallintoviranomaisessa vireille tulleita asioita.
-

6 §

Saamen kielen käyttäminen edustuksellisissa toimielimissä

Enontekiön, Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntien ja Lapin hyvinvointialueen toimielinten saamelaisilla jäsenillä on oikeus käyttää saamen kieltä kokouksissa sekä pöytäkirjaan liitettävissä kirjallisissa lausunnoissa. Sama koskee valtion lautakuntien, komiteoiden, työryhmien ja vastaavien monijäsenisten toimielinten saamelaisia jäseniä saamelaisten kotiseutualueella ja saamelaisia erityisesti koskevia asioita käsiteltäessä sen ulkopuolellakin. Paliskuntain yhdistyksen ja sen hallituksen kokoukseen osallistuvalla saamelaisella on vastaavasti oikeus käyttää kokouksessa saamen kieltä.

11 §

Erityiset velvollisuudet

Lapin hyvinvointialueen on asioinnissa sellaisen henkilön kanssa, jonka kotikunta on Enontekiö, Inari, Sodankylä tai Utsjoki, myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella noudatettava, mitä 12—16 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

12 §

Oikeus käyttää saamen kieltä viranomaisessa

Sama oikeus on saamelaisella saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolellakin valtion viranomaisissa silloin, kun nämä muutoksenhakuviranomaisina käsittelevät Lapin hyvinvointialueen tai kotiseutualueen viranomaisessa vireille tulleita asioita.

14 §

Saamen kielen taito ja sitä koskevat kelpoisuusvaatimukset

Saamen kielen taito voidaan asettaa kielitaitoa koskevaksi kelpoisuusvaatimukseksi valtion viranomaisten henkilöstölle lailla taikka lain nojalla valtioneuvoston tai ministeriön asetuksella sekä hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisten henkilöstölle hyvinvointialueesta annetun lain (/) ja kunnallisten viranomaisten henkilöstölle kuntalain (410/2015) mukaisessa järjestyksessä, jollei tällaista kelpoisuusvaatimusta säädetä lailla tai lain nojalla. Saamen kielen taito katsotaan erityiseksi ansioksi, vaikka sitä ei ole asetettu viran, toimen tai tehtävän kelpoisuusvaatimukseksi.

16 §

Saamen kielen käyttäminen kunnan ja hyvinvointialueen asiakirjoissa

Kunnassa, jossa saamenkielisten osuus väestöstä on edellisen vuoden ensimmäisenä päivänä ollut suurempi kuin yksi kolmasosa, kunnan toimielimen tulee käyttää myös saamen kieltä sellaisissa pöytäkirjoissa ja muissa asiakirjoissa, joita ei ole annettava yksityiselle asianosaiselle ja joilla on yleistä merkitystä. Muussakin kunnassa kunnan toimielimen ja Lapin hyvinvointialueella hyvinvointialueen toimielimen tulee käyttää saamen kieltä tällaisissa asiakirjoissaan harkitsemassaan laajuudessa.

Lisäksi Lapin hyvinvointialueen toimielimen tulee käyttää myös saamen kieltä pöytäkirjoissa ja muissa asiakirjoissa, joita ei ole annettava yksityiselle asianosaiselle ja joilla on yleistä merkitystä, jos asialla on erityistä merkitystä saamelaisille.

17 §

Liikelaitokset sekä valtion, hyvinvointialueen tai kunnan omistamat yhtiöt

Valtion liikelaitoksen sekä sellaisen palvelua tuottavan yhtiön, jossa valtiolla, Lapin hyvinvointialueella tai yhdellä tai useammalla 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa mainitulla kunnalla on määräämisvalta, on saamelaisten kotiseutualueella annettava tässä laissa edellytettyä kielellistä palvelua ja tiedotettava yleisölle myös saameksi toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää liikelaitoksen tai yhtiön

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

kannalta kohtuuttomana. Valtion liikelaitoksen hoitaessa viranomaistehtävää siihen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta.

22 §

Vastuu kääntämisestä tai tulkkauksesta aiheutuneista kustannuksista

Hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, kunta, kuntayhtymä taikka hiippakunta tai seurakunta vastaa 4—6, 12, 13, 15, 16 ja 30 §:ssä tarkoitetun toimituskirjan tai muun asiakirjan laatimisesta tai kääntämisestä sekä tulkkauksesta aiheutuvista kustannuksista.

23 §

Käännöksen hankkiminen asiakkaan kustannuksella

Jos valtion, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan tai kuntayhtymän viranomaiselle taikka kirkolliselle viranomaiselle on jätetty saamenkielinen asiakirja, vaikka asiakkaalla ei ole oikeutta käyttää saamen kieltä kyseisessä viranomaisessa, tulee viranomaisen tarvittaessa hankkia asiakasta kuultuaan tämän kustannuksella asiakirjasta käännös viranomaisessa käytettävälle kielelle.

25 §

Palkallinen virkavapaus ja vapautus työstä saamen kielen taidon hankkimista varten

Lapin hyvinvointialueen, 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun hyvinvointiyhtymän, 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun kunnan tai kuntayhtymän ja sellaisen 2 §:n 1 momentin 2 tai 3 kohdassa tarkoitetun valtion viranomaisen palveluksessa olevalle, jonka virka-alueesta osa sijaitsee saamelais-ten kotiseutualueella, sekä Paliskuntain yhdistyksen henkilöstöön kuuluvalle voidaan myöntää palkallista virkavapautta tai vapautusta työstä virkatehtävien hoitamiseksi tarpeellisen saamen kielen taidon hankkimista varten, jos hänen palvelussuhteensa tämän työnantajan palveluksessa on kestänyt vähintään vuoden. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa säännöksiä muista virkavapauden tai työstä vapautuksen ehdoista.

31 §

Valtion taloudellinen vastuu

Valtion talousarvioon tulee ottaa määräraha valtionavustuksiin hyvinvointialueelle, kunnille, seurakunnille, saamelais-ten kotiseutualueen paliskunnille sekä 18 §:ssä tarkoitetuille yksityisille tämän lain soveltamisesta aiheutuvien erityisten lisäkustannusten kattamiseksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

32 §

Saamen kielen asema erällä hallinnonaloilla

Saamelaisten oikeudesta saada peruskouluopetusta ja muuta opetusta omalla äidinkielellään, saamen kielen opetuksesta sekä saamen kielestä opetuskielenä, oppiaineena ja tutkintokielenä säädetään erikseen.

Saamelaisten oikeudesta saada päivähoitoa omalla äidinkielellään säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

Oikeudesta käyttää saamen kieltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa säädetään tämän lain lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

38.

Laki

oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain 2 a ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) 2 a §:n 1 kohta ja 12 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 81/2013, seuraavasti:

2 a §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *viranomaisella* valtion virastoa ja laitosta, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaista, Ahvenanmaan maakunnan viranomaista, kunnallista viranomaista, itsenäistä julkisoikeudellista laitosta sekä muuta julkista hallintotehtävää hoitavaa;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

12 §

Hyvityksen maksaminen

Valtiokonttori perii hyvinvointialueelta, Ahvenanmaan maakunnalta, kunnalta, itsenäiseltä julkisoikeudelliselta laitokselta, muulta julkista hallintotehtävää hoitavalta ja valituksen käsitel-
leeltä muulta kuin 3 momentissa tarkoitettulta lautakunnalta tätä kuultuaan tämän osuudeksi arvi-
oidun määrän maksetusta hyvityksestä ja 10 §:ssä tarkoitetuista kuluista, jos asian käsittelyn on
todettu viivästyneen tämän toiminnassa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

39.

Laki

vaalilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vaalilain (714/1998) 1 §, 2 §:n 3 momentti, 3 §, 7 §:n 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n otsikko ja 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 §, 31 §:n 1 momentti, 34 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentti, 43 §:n 4 momentti, 57 §:n 3 momentti, 58 §:n 1 momentti, 64 §:n 1 momentti, 76 §:n 1 momentti, 81 §:n 1 momentti, 84, 86, 93 ja 96 §, 101 §:n 2 momentti, 103 §, 104 §:n 2 momentti, 105 §:n 2 momentti, 106 §:n 1—3 ja 5 momentti, 184 §:n 1 momentti, 185 § ja 188 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §, 2 §:n 3 momentin suomenkielinen sanamuoto, 3 §, 7 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto, 9 §:n 1 momentti, 19 §:n otsikko, 31 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto, 34 §:n 2 momentti, 37 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto, 64 §:n 1 momentti, 76 §:n 1 momentin ja 81 §:n 1 momentin suomenkielinen sanamuoto, 101 §:n 2 momentti, 104 §:n 2 momentin, 105 §:n 2 momentin, 106 §:n 1 ja 5 momentin ja 188 §:n 2 momentin suomenkielinen sanamuoto laissa 563/2015, 18 §:n 2 ja 3 momentti, 19 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 momentti, 22 § ja 106 §:n 3 momentti laissa 1132/2019, 43 §:n 4 momentti, 76 §:n 1 momentin ruotsinkielinen sanamuoto ja 184 §:n 1 momentti laissa 496/2013, 58 §:n 1 momentti laissa 361/2016, 84 ja 86 § laissa 939/2017, 104 §:n 2 momentin ja 105 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto laissa 300/2009 ja 188 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto laissa 247/2002, sekä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

lisätään lakiin uusi 12 a ja 12 b §, 44 §:ään, sellaisena kuin sen suomenkielinen sanamuoto on osaksi laeissa 247/2002 ja 563/2015 ja ruotsinkielinen sanamuoto osaksi laissa 247/2002, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2—4 momentti siirtyvät 3—5 momentiksi, 104 §:ään, sellaisena kuin sen suomenkielinen sanamuoto on laeissa 300/2009 ja 563/2015 ja ruotsinkielinen sanamuoto on laissa 300/2009, uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, lakiin uusi 10 a luku, 144 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 563/2015, uusi 2 momentti sekä 188 §:ään, sellaisena kuin sen suomenkielinen sanamuoto on osaksi laeissa 247/2002, 563/2015 ja 939/2017 ja ruotsinkielinen sanamuoto osaksi laeissa 247/2002 ja 939/2017, uusi 2 momentti, jolloin muutettu 2 momentti ja nykyinen 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään, miten toimitetaan:

- 1) kansanedustajien vaalit (*eduskuntavaalit*);
- 2) tasavallan presidentin vaali (*presidentinvaali*);
- 3) aluevaalit;
- 4) kuntavaalit;
- 5) Suomesta valittavien Euroopan parlamentin jäsenten vaalit (*europarlamenttivaalit*).

Vaaleista säädetään lisäksi perustuslaissa, hyvinvointialueesta annetussa laissa (/) ja kuntalaissa (410/2015).

Ahvenanmaan maakunnassa toimitettavista maakunnallisista ja kunnallisista vaaleista säädetään maakunnan lainsäädännössä.

2 §

Äänioikeus

Äänioikeudesta aluevaaleissa säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa. Äänioikeudesta kuntavaaleissa säädetään perustuslaissa ja kuntalaissa.

3 §

Vaalikelpoisuus

Vaalikelpoisuudesta eduskuntavaaleissa ja kelpoisuudesta tasavallan presidentiksi säädetään perustuslaissa. Vaalikelpoisuudesta aluevaaleissa säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa ja vaalikelpoisuudesta kuntavaaleissa kuntalaissa. Vaalikelpoisuudesta europarlamenttivaaleissa säädetään tämän lain 164 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

7 §

Vaalipiirit muissa vaaleissa

Aluevaaleissa vaalipiirinä on hyvinvointialue ja kuntavaaleissa kunta.

9 §

Ennakoäänestyspaikat ja vaalipäivän äänestyspaikat

Ennakoäänestyspaikkoja ovat:

- 1) ne kotimaan yleiset ennakoäänestyspaikat, joiden lukumäärästä ja sijainnista kunnanhallitus päättää ja joita on oltava, jollei erityisestä syystä muuta johdu, jokaisessa kunnassa vähintään yksi;
- 2) valtioneuvoston asetuksella säädettävät Suomen edustustot ja niiden toimipaikat sekä valtioneuvoston asetuksella säädettävät aluevaalien ja kuntavaalien yleiset ennakoäänestyspaikat Ahvenanmaan maakunnassa;
- 3) sairaalat, ympärivuorokautista hoitoa antavat ja muut, kunnanhallituksen päätöksellä määrätyt, sosiaalihuollon toimintayksiköt sekä rangaistuslaitokset (*laitos*);
- 4) suomalaiset laivat, jotka ovat ulkomailla, kun ennakoäänestys toimitetaan.

12 a §

Aluevaalilautakunta

Aluevaltuuston on asetettava hyvinvointialueelle toimikaudekseen *aluevaalilautakunta*. Siihen kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja kolme muuta jäsentä sekä tarpeellinen määrä varajäseniä, joita on kuitenkin oltava vähintään viisi. Varajäsenet on asetettava siihen järjestykseen, jossa he tulevat jäsenten sijaan. Sekä jäsenten että varajäsenten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa hyvinvointialueella edellisissä aluevaaleissa ehdokkaita asettaneita äänestäjäryhmiä. Jäsen tai varajäsen, joka aluevaalilautakunnalle toimitetun ehdokashakemuksen mukaan on asetettu puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi aluevaaleissa, ei voi osallistua aluevaalilautakunnan työskentelyyn kyseisissä vaaleissa.

12 b §

Aluevaalilautakunnan työskentely

Aluevaalilautakunta on päätösvaltainen viisijäseninen. Jos varajäsen on kuollut taikka estynyt tai esteellinen, aluehallitus saa tarvittaessa määrätä väliaikaisen varajäsenen.

Aluevaalilautakunnan jäsenen ja varajäsenen esteellisyydestä säädetään hallintolain 27—30 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Aluevaalilautakunta ottaa itselleen sihteerin ja muun tarvittavan henkilöstön. Se päättää muiden kuin sen kokouksiin tässä laissa tarkoitettujen tehtäviensä vuoksi osallistumaan oikeutettujen henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksissaan.

Aluevaalilautakuntaan ei sovelleta hyvinvointialueesta annetussa laissa tarkoitettujen hallintosäännön määräyksiä aluehallituksen edustajan ja hyvinvointialuejohtajan läsnäolo- ja puheoikeudesta kokouksissa eikä oikeudesta ottaa asia ylemmän toimielimen käsiteltäväksi.

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Jokaisesta äänioikeutetusta otetaan äänioikeusrekisteriin seuraavat tiedot sellaisina kuin ne ovat väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää kello 24:

- 1) henkilötunnus;
- 2) täydellinen nimi;
- 3) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa 5 §:ssä tarkoitettu vaalipiiri sekä aluevaaleissa hyvinvointialue;
- 4) kotikuntalaissa tarkoitettu kotikunta Suomessa;
- 5) äänestysalue;
- 6) äänestyspaikka vaalipäivänä ja sen osoite;
- 7) äidinkieli, jos se on islanti, norja, ruotsi tai tanska;
- 8) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa asuinvaltio, jollei se ole Suomi;
- 9) rekisteriin ottamisen päivämäärä;
- 10) väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 36 §:ssä tarkoitettu turvakielto.

Jollei äänioikeutetulla ole kotikuntaa Suomessa 51. päivänä ennen vaalipäivää, kotikunnan sijasta äänioikeusrekisteriin merkitään kotikuntalain mukainen väestökirjanpitokunta. Jollei tämä kunta enää kuulu Suomen alueeseen, merkitään sen sijasta Helsinki. Jollei **aluevaaleissa** ja kuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa äänioikeutetulla muun valtion kansalaisella ole kotikuntaa Suomessa, kotikunnan sijasta äänioikeusrekisteriin merkitään äänioikeuskunta. Äänioikeutettu kuuluu näissä tapauksissa äänestysalueeseen, jonka valtuusto on 8 §:n 1 momentin nojalla määrännyt niitä äänioikeutettuja varten, joita ei ole väestötietojärjestelmässä merkitty minkään kiinteistön kohdalle.

19 §

Äänioikeusrekisteriin merkittävät vaalikohtaiset lisätiedot

Aluevaaleissa ja kuntavaaleissa jokaisesta äänioikeutetusta, joka ei ole Suomen kansalainen, otetaan äänioikeusrekisteriin sen lisäksi, mitä 18 §:n 2 momentissa säädetään:

- 1) tieto kansalaisuudesta;
- 2) tieto ajasta, jona hänellä yhtäjaksoisesti on ollut kotikunta Suomessa, jollei hän ole Euroopan unionin muun jäsenvaltion, Islannin tai Norjan kansalainen;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3) tieto siitä, että hän on tehnyt Digi- ja väestötietovirastolle hyvinvointialueesta annetun lain 28 §:n 2 momentin 2 kohdan tai kuntalain 20 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisen ilmoituksen.

21 §

Ilmoituskortti

Digi- ja väestötietovirasto laatii jokaisesta äänioikeusrekisteriin otetusta *ilmoituskortin*, jossa ovat:

- 1) 18 §:n 2 momentin 2, 5 ja 6 kohdassa tarkoitettut tiedot;
 - 2) äänioikeutetun se osoite, joka on väestötietojärjestelmässä 51. päivänä ennen vaalipäivää kello 24;
 - 3) tieto siitä, missä vaaleissa ja missä vaalipiirissä taikka millä hyvinvointialueella tai missä kunnassa kortin vastaanottajalla on äänioikeus;
 - 4) tiedot vaalipäivästä ja ennakköäänestyksen ajanjaksosta;
 - 5) Digi- ja väestötietoviraston tai Ahvenanmaan valtionviraston sekä kunnan keskusvaalilautakunnan yhteystiedot;
 - 6) tieto rekisteristä tai tietojärjestelmästä, johon kortissa olevat tiedot perustuvat;
 - 7) oikeusministeriön laatimat ohjeet kortin käyttämisestä ja menettelystä äänestettäessä.
-

22 §

Tiedottaminen Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalaisille

Digi- ja väestötietoviraston on hyvissä ajoin ennen aluevaaleja, kuntavaaleja ja europarlamenttivaaleja mahdollisuuksien mukaan toimitettava kaikille äänioikeuden edellytykset täyttävillä Euroopan unionin muun jäsenvaltion kansalaisille sopivalla tavalla tieto siitä, että heillä väestötietojärjestelmän tietojen mukaan tulee olemaan vaaleissa äänioikeus ja vaalikelpoisuus, sekä tieto menettelystä, joka on tarpeen äänioikeuden käyttämiseksi ja vaalikelpoisuuden toteuttamiseksi.

31 §

Ehdokashakemukset käsittelevä viranomainen

Ehdokashakemukset käsittelee:

- 1) eduskuntavaaleissa vaalipiirilautakunta;
 - 2) presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa Helsingin vaalipiirilautakunta;
 - 3) aluevaaleissa aluevaalilautakunta;
 - 4) kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta.
-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

34 §

Asiakirjojen jättämisestä määrääminen ja kuuluttaminen

Määräyksestä on laadittava kuulutus, joka on annettava tiedoksi puolueiden ilmoittamille vaaliasiamiehille ja pantava nähtäväksi viranomaisen kokoushuoneistossa. Kuulutus on julkaistava aluevaaleissa sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset ja kuntavaaleissa sillä tavalla kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi sekä muissa vaaleissa virallisessa lehdessä.

37 §

Ehdokkaiden järjestyksen määrääminen

Eduskuntavaaleissa, aluevaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa arvotaan:

- 1) vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys;
 - 2) vaaliliitossa sen muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys;
 - 3) yhteislistojen keskinäinen järjestys.
-

43 §

Valtakunnallinen ehdokasrekisteri

Oikeusministeriö laatii tarvittaessa valtakunnallisesta ehdokasrekisteristä tulosteen, johon otetaan vaalipiireittäin, hyvinvointialueittain tai kunnittain kunkin ehdokkaan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevat tiedot. Ministeriö huolehtii siitä, että tulostetta toimitetaan tarpeellinen määrä kuntien keskusvaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja kotimaan ennakoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoille sekä ulkoministeriölle jaettavaksi edelleen ennakoäänestyspaikkoina oleviin Suomen edustustoihin ja suomalaisiin laivoihin.

44 §

Ehdokaslistojen yhdistelmän ja presidentinvaalin ehdokasluettelon jakelu ja tiedoksi saattaminen

Aluevaalilautakunnan tulee toimittaa aluevaalien ehdokaslistojen yhdistelmiä tarpeellinen määrä:

- 1) **hyvinvointialueen** kuntien keskusvaalilautakunnille jaettavaksi edelleen vaalilautakunnille, vaalitoimikunnille ja vaalitoimitsijoille;
- 2) hyvinvointialueella ehdokkaita asettaneiden puolueiden, yhteislistojen ja yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten vaaliasiamiehille;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

3) oikeusministeriölle.

57 §

Ennakkoäänestyksen aloittaminen ennakkoäänestyspaikassa

Äänestäjälle on varattava tilaisuus tutustua asianomaista vaalia varten laadittuun vaalipiirinsä, hyvinvointialueensa tai kuntansa ehdokaslistojen yhdistelmään, europarlamenttivaalien ehdokaslistojen yhdistelmään tai presidentinvaalin ehdokasluetteloon taikka valtakunnalliseen ehdokasrekisteriin tai siitä laadittuun tulosteeseen.

58 §

Äänestäminen ennakkoäänestyksessä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskuntavaaleissa, aluevaaleissa ja kuntavaaleissa sen vaalipiirin, hyvinvointialueen tai kunnan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, europarlamenttivaaleissa ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

64 §

Vaalikuorten toimittaminen vaalipiirilautakunnalle

Eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan on suljettava vaalikuoret kestävään päällykseen äänestysalueittain lajiteltuina. Lähetykseen liitetään tiedot vaalikuorten lukumäärästä kussakin ryhmässä, johon ne on lajiteltu. Lähetys sinetöidään, ja sen päällykseen merkitään vaalipiirilautakunnan osoite ja lähettäjä. Lähetys toimitetaan kiireellisesti vaalipiirilautakunnalle sen määräämällä tavalla.

76 §

Äänestäminen vaalipäivänä

Äänestäjällä on oikeus äänestää eduskuntavaaleissa, aluevaaleissa ja kuntavaaleissa sen vaalipiirin, hyvinvointialueen tai kunnan ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta, jossa äänestäjä on asianomaisissa vaaleissa merkitty äänioikeutetuksi, europarlamenttivaaleissa ehdokaslistojen yhdistelmässä olevaa ehdokasta ja presidentinvaalissa ehdokasluettelossa olevaa ehdokasta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

81 §

Äänestyslippujen ja vaalipöytäkirjan toimittaminen vaalilautakunnista

Vaalilautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja yhden muun jäsenen on yhdessä viipymättä vietävä äänestysliput sisältävä lähetys ja vaalipöytäkirjan sisältävä lähetys aluevaaleissa ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnalle ja muissa vaaleissa vaalipiirilautakunnalle.

84 §

Tuloksen laskennasta vastaavat viranomaiset

Ennakoäänestyksessä ja kirjeäänestyksessä annettujen äänestyslippujen laskennasta sekä vaalipäivän äänestyksessä annettujen äänestyslippujen tarkastuslaskennasta huolehtii kokouksissaan:

- 1) eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa vaalipiirilautakunta;
- 2) aluevaaleissa ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunta.

86 §

Ennakoäänten ja kirjeäänten laskenta

Vaalikuorissa olevien ennakoäänestyksessä ja kirjeäänestyksessä annettujen äänestyslippujen laskenta voidaan aloittaa vaalipäivänä aikaisintaan kello 10. Kunkin laskentaa suorittavan lautakunnan on tehokkaasti huolehdittava siitä, ettei mitään laskennan tietoja välity laskentatilan ulkopuolelle ennen vaalihuoneistojen sulkeutumista.

Laskennassa mitättömät äänestysliput erotetaan eri ryhmäksi. Muut äänestysliput jaotellaan siten, että kunkin ehdokkaan hyväksi annetut liput ovat omana ryhmänään. Kussakin ryhmässä olevien äänestyslippujen lukumäärä lasketaan.

Ennakoäänestyksen ja kirjeäänestyksen yhdistetty tulos lasketaan kunnan kultakin äänestysalueelta erikseen, lukuun ottamatta 82 §:ssä tarkoitettuja tapauksia.

Ennakoäänten ja kirjeäänten laskennan tuloksesta tiedotetaan vaalihuoneistojen sulkeutumisen jälkeen oikeusministeriön määräämällä tavalla.

93 §

Varavaltuutetut

Varavaltuutettujen valitsemisesta säädetään kuntalain 17 §:ssä.

Jos valtuuston toimikauden aikana varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi, kunnan keskusvaalilautakunnan on valtuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varavaltuutettuja kuntalain 17 §:n mukaisesti.

Jollei kaikkia varavaltuutetun toimia saada täytetyiksi tässä pykälässä olevien säännösten nojalla, varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

96 §

Presidentinvaalia, aluevaaleja ja europarlamenttivaaleja koskevat säännökset

Ehdokkaiden saamien äänimäärien laskemisesta presidentinvaalissa, aluevaaleissa ja europarlamenttivaaleissa sekä näiden vaalien tuloksen laskentatavasta, määräämisestä, vahvistamisesta ja julkaisemisesta sekä siitä tiedottamisesta säädetään II osassa.

101 §

Valitusoikeus ja valitusperusteet

Lisäksi saavat päätöksestä valittaa sillä perusteella, että vaalit on toimitettu virheellisessä järjestyksessä ja että se on saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen:

- 1) jokainen asianomaisessa vaalipiirissä, hyvinvointialueella tai kunnassa äänioikeutettu henkilö;
- 2) aluevaaleissa hyvinvointialueen jäsen ja kuntavaaleissa kunnan jäsen.

103 §

Valitusviranomaisen päätös

Jos vaaliviranomaisen päätös tai toimenpide on ollut lainvastainen ja lainvastaisuus on ilmeisesti saattanut vaikuttaa vaalien tulokseen, vaalit on määrättävä uusittaviksi asianomaisessa vaalipiirissä, hyvinvointialueella tai kunnassa taikka europarlamenttivaaleissa koko maassa, jollei vaalien tulos ole oikaistavissa.

Jos vaalipiirilautakunta, aluevaalilautakunta tai kunnan keskusvaalilautakunta on vaalien tulosta laskiessaan tai vahvistaessaan menetellyt lainvastaisesti ja lainvastaisuus on vaikuttanut vaalien tulokseen, vaalien tulosta on oikaistava.

104 §

Päätöksen tiedoksianto

Aluevaaleissa hallinto-oikeuden päätöksestä on annettava tieto valittajalle, aluehallitukselle ja aluevaalilautakunnalle, puolueiden ja yhteislistojen vaaliasiamiehille sekä, jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, oikeusministeriölle. Aluevaalilautakunnan on saatettava hallinto-oikeuden päätös viipymättä tiedoksi asettamalla päätös seitsemän päivän ajaksi nähtäväksi siten kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi.

Kuntavaaleissa hallinto-oikeuden päätöksestä on annettava tieto valittajalle, kunnanhallitukselle ja kunnan keskusvaalilautakunnalle, puolueiden ja yhteislistojen vaaliasiamiehille sekä, jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, oikeusministeriölle. Kunnan keskusvaalilautakunnan on saatettava hallinto-oikeuden päätös viipymättä tiedoksi aset-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tamalla päätös seitsemän päivän ajaksi nähtäväksi siten kuin kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi.

105 §

Jatkovalitus

Jos päätöksellä on määrätty vaalien tulos oikaistavaksi tai vaalit uusittaviksi, valitusoikeus on 101 §:ssä mainituilla sekä aluevaaleissa myös aluehallituksella ja kuntavaaleissa myös kunnanhallituksella. Niiden, jotka eivät ole saaneet päätöstä erikseen tiedoksi, katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun päätöksestä ensimmäistä kertaa kuulutettiin yleisradiotoimintaa harjoittavan laitoksen lähetyksessä tai kun päätös asetettiin nähtäväksi 104 §:ssä säädetyin tavoin.

106 §

Valituksen johdosta uusittavat vaalit

Jos vaalit valituksen johdosta määrätään uusittaviksi, uusittavien vaalien vaalipäivä on:

1) eduskuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa ensimmäisenä sunnuntaina 50 päivän kuluttua siitä, kun valitusviranomaisen päätös on saanut lainvoiman;

2) aluevaaleissa aluevaalilautakunnan ja kuntavaaleissa kunnan keskusvaalilautakunnan määrämänä sunnuntaina viimeistään 90 päivän kuluttua siitä, kun valitusviranomaisen päätös on saanut lainvoiman.

Uusittavien vaalien toimittamisesta huolehtivat samat vaaliviranomaiset kuin kumotuissa vaaleissa. Jos aluevaalilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan toimikausi on kuitenkin jo päättynyt, vaalien toimittamisesta huolehtii sen sijaan tullut lautakunta.

Uusittavissa vaaleissa noudatetaan samaa äänestysaluejakoa sekä käytetään samaa lainvoimaista äänioikeusrekisteriä ja samaa ehdokaslistojen yhdistelmää kuin kumotuissa vaaleissa, jollei valitusviranomaisen päätöksessään toisin määrää. Digi- ja väestötietovirasto huolehtii siitä, että äänioikeusrekisteriin otetuille lähetetään uusi ilmoituskortti. Ennakköänestys toimitetaan vain siinä vaalipiirissä, hyvinvointialueella tai kunnassa, jota määräys vaalien uusimisesta koskee. Uusittavien vaalien toimittamiseen sovelletaan muutoin, mitä varsinaisista vaaleista säädetään.

Uusittavien eduskuntavaalien tuloksesta on heti ilmoitettava eduskunnalle, uusittavien aluevaalien tuloksesta asianomaiselle aluevaltuustolle ja uusittavien kuntavaalien tuloksesta asianomaisen kunnan valtuustolle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 a luku

Aluevaalit

Aluevaalien ajankohta

143 a §

Aluevaalien vaalipäivä

Aluevaalien vaalipäivä on huhtikuun kolmas sunnuntai.
Aluevaalit toimitetaan samanaikaisesti kuntavaalien kanssa.

Ehdokasasettelu aluevaaleissa

143 b §

Aluevaaleissa valittavien valtuutettujen määrästä kuuluttaminen

Aluevaalilautakunnan on kuulutettava, montako valtuutettua hyvinvointialueella valitaan. Kuulutus on viipymättä julkaistava sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi. Kuulutus voidaan antaa 34 §:n 2 momentissa tarkoitetun kuulutuksen yhteydessä.

143 c §

Oikeus asettaa ehdokkaita aluevaaleissa

Aluevaaleissa voivat ehdokkaita asettaa:

- 1) puolueet;
- 2) äänioikeutetut, jotka ovat perustaneet valitsijayhdistyksen.

Ehdokkaita asettaessa kahdella tai useammalla puolueella on oikeus yhtyä vaaliliitoksi sopimalla siitä keskenään. Kahdella tai useammalla valitsijayhdistyksellä on oikeus vastaavalla tavalla muodostaa yhteislista.

Puolueella, vaaliliitolla tai yhteislistalla on oikeus asettaa ehdokkaita hyvinvointialueella enintään valittavien valtuutettujen määrä kerrottuna 1,25:llä.

Sama henkilö saadaan samoissa vaaleissa asettaa vain yhden puolueen tai yhden valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi.

143 d §

Puolueiden ehdokkaiden asettaminen aluevaaleissa

Puolueen ehdokkaat asettaa puolueen aluevaalilautakunnalle ilmoittama puolueen henkilöjäseniä hyvinvointialueella edustava yhdistys.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

143 e §

Valitsijayhdistyksen perustaminen aluevaaleja varten

Valitsijayhdistyksen perustamiseen ehdokkaan asettamiseksi aluevaaleja varten tarvitaan vähintään 50 äänioikeutettua, joilla on kotikunta hyvinvointialueella.

Valitsijayhdistys perustetaan laatimalla päivätty ja allekirjoitettu perustamisasiakirja, jossa on oltava seuraavat tiedot:

- 1) maininta siitä, mitkä aluevaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen sekä hänen kotikuntansa;
- 3) jokaisen valitsijayhdistyksen jäsenen nimi, syntymäaika ja osoite;
- 4) jokaisen valitsijayhdistyksen jäsenen allekirjoittama vakuutus siitä, että hän on kysymyksessä olevissa vaaleissa asianomaisella hyvinvointialueella äänioikeutettu;
- 5) valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

Äänioikeutettu voi olla jäsenenä vain yhdessä valitsijayhdistyksessä. Jos hän on jäsenenä kahdessa tai useammassa valitsijayhdistyksessä, **aluevaalilautakunnan** on poistettava hänen nimensä kaikista perustamisasiakirjoista.

Ehdokashakemus aluevaaleissa

143 f §

Vaaliasiamiehet aluevaaleissa

Kullakin ehdokkaita asettavalla puolueella ja ehdokkaan asettavalla valitsijayhdistyksellä tulee olla vaaliasiamies ja jokaisella vaaliasiamiehellä varamies. Lisäksi yhteislistan muodostaneiden valitsijayhdistysten on valtuutettava jonkin valitsijayhdistyksen vaaliasiamies toimimaan yhteislistan vaaliasiamiehenä ja toinen hänen varamiehenään.

Puolueen tai yhteislistan vaaliasiamies ei saa olla toisen puolueen tai yhteislistan vaaliasiamiehenä. Valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla puolueen vaaliasiamiehenä eikä muun yhteislistan vaaliasiamiehenä kuin mihin hänen valitsijayhdistyksensä kuuluu eikä toisen valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehenä. Puolueen tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamies ei saa olla **aluevaalilautakunnan** jäsenenä eikä varajäsenenä.

Vaaliasiamiehen puolesta saa tässä laissa tarkoitetun hakemuksen, ilmoituksen tai oikaisun tehdä hänen kirjallisesti valtuuttamansa henkilö. Mitä tässä laissa säädetään puolueen, yhteislistan tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehestä, sovelletaan myös varamieheen.

143 g §

Ehdokashakemuksen jättäminen aluevaaleissa

Puolueen, yhteislistan tai valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on annettava ehdokashakemus aluevaalilautakunnalle viimeistään 40. päivänä ennen vaalipäivää ennen kello 16:ta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

143 h §

Puolueen ehdokashakemus aluevaaleissa

Puolueen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus puolueen ehdokaslistaksi, jossa on mainittava siinä järjestyksessä kuin ehdokkaat ehdokaslistojen yhdistelmässä asetetaan, kunkin ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai toimi enintään kahta ilmaisua käyttäen sekä kotikunta; etunimen rinnalla tai sen sijasta voidaan käyttää yleisesti tunnettua ehdokkaan puhuttelunimeä tai etunimeä lyhennettynä; ehdokaslistassa ei saa olla muita merkintöjä, paitsi jos ne ovat tarpeen ehdokkaan henkilöllisyyden täsmentämiseksi;

2) kunkin ehdokkaan allekirjoittama ja hänen henkilötunnuksellaan varustettu suostumus hänet asettaneen puolueen ehdokkaaksi ja suostumus ottaa vastaan valtuutetuntoimi sekä vakuutus, ettei hän ole samoissa aluevaaleissa suostunut toisen puolueen eikä valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi;

3) puolueen nimen kirjoittamiseen oikeutettujen antama ilmoitus siitä, että yhdistys, jonka puolesta puolueen vaaliasiamies esiintyy, edustaa puolueen henkilöjäseniä hyvinvointialueella;

4) puoluetta edustavan yhdistyksen antama ilmoitus puolueen vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimestä, henkilötunnuksesta ja yhteystiedoista sekä yhdistyksen puolueen vaaliasiamiehelle ja hänen varamiehelleen antama valtakirja.

Puolueen vaaliasiamiehen on päivättävä ja allekirjoitettava ehdokashakemus ja vakuutettava siinä, että ehdokkaat ovat vaalikelpoisia.

143 i §

Ilmoitus vaaliliitosta aluevaaleissa

Jos puolueet ovat sopineet yhtymisestä vaaliliitoksi, siitä on laadittava yhteinen ilmoitus, jossa luetteluaan vaaliliittoon yhtyvät puolueet ja joka kaikkien vaaliliittoon yhtyvien puolueiden vaaliasiamiesten on allekirjoitettava. Vaaliliittoon yhtyneen puolueen vaaliasiamiehen on annettava ilmoitus aluevaalilautakunnalle samanaikaisesti puolueen ehdokashakemuksen kanssa.

143 j §

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemus aluevaaleissa

Valitsijayhdistyksen ehdokashakemukseen on liitettävä:

1) ehdotus valitsijayhdistyksen ehdokaslistaksi, jossa ehdokkaasta on 143 h §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut tiedot;

2) ehdokkaan allekirjoittama ja hänen henkilötunnuksellaan varustettu suostumus hänet asettaneen valitsijayhdistyksen ehdokkaaksi ja suostumus ottaa vastaan valtuutetuntoimi sekä vakuutus, ettei hän ole samoissa aluevaaleissa suostunut toisen valitsijayhdistyksen eikä puolueen ehdokkaaksi;

3) valitsijayhdistyksen perustamisasiakirja.

Valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on päivättävä ja allekirjoitettava ehdokashakemus, merkittävä siihen henkilötunnuksensa sekä vakuutettava siinä, että ehdokas on vaalikelpoinen ja että valitsijayhdistyksen jäsenet ovat itse allekirjoittaneet perustamisasiakirjan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

143 k §

Ilmoitus yhteislistasta aluevaaleissa

Jos valitsijayhdistys on sopinut yhteislistasta yhden tai useamman muun valitsijayhdistyksen kanssa, ilmoitus yhteislistasta ja siihen kuuluvista valitsijayhdistyksistä sekä niiden ehdokkaista siinä järjestyksessä kuin ehdokkaat ehdokaslistojen yhdistelmässä asetetaan, on annettava samanaikaisesti valitsijayhdistyksen ehdokashakemuksen kanssa. Ilmoituksen allekirjoittavat yhteislistan muodostaneiden valitsijayhdistysten vaaliasiamiehet.

Ilmoituksessa on lisäksi mainittava yhteislistan vaaliasiamiehen ja hänen varamiehensä nimi ja yhteystiedot.

Ilmoituksessa voidaan ehdottaa ehdokaslistojen yhdistelmään otettavaksi yhteislistan nimitys, johon tulee sisältyä sana "yhteislista". Nimitys ei saa olla sopimaton eikä merkitykseltään yleis-tävä tai muutoin harhaanjohtava. Nimitykseen saa aina sisältyä yhdistysrekisteriin merkitty nimi, jos yhteislistan muodostaneet valitsijayhdistykset ovat saaneet sen käyttämiseen yhdistykseltä to-disteellisesti luvan. Nimitykseen ei kuitenkaan saa sisältyä puolurekisteriin merkityn puolueen nimeä.

Vaalien tuloksen laskenta ja vahvistaminen

143 l §

Vaalien tuloksen vahvistaminen aluevaaleissa

Kunkin kunnan keskusvaalilautakunta vahvistaa 3. päivänä vaalipäivän jälkeen viimeistään kello 18 aloitettavassa kokouksessaan äänimäärät, jotka kukin ehdokas sekä puolue, vaaliliitto ja yhteislista yhteensä ovat aluevaaleissa saaneet kunnassa, sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvis-tetut äänimäärät ja vaaleissa annettujen äänten kokonaismäärän sekä mitättömien äänten määrän oikeusministeriön määräämällä tavalla aluevaalilautakunnalle.

Saatuana l momentissa tarkoitetun ilmoituksen kaikkien kuntien keskusvaalilautakunnilta aluevaalilautakunta vahvistaa viipymättä aluevaalien tuloksen noudattaen, mitä 88—91 §:ssä säädetään vertauslukujen laskemisesta, arvan käytöstä ja vaalien tuloksen määräämisestä.

Aluevaalilautakunnan on tuloksen vahvistamisen jälkeen viipymättä:

- 1) julkaistava vaalien tuloksen sisältävä pöytäkirja valitusosoituksineen seitsemän päivän ajan siten kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;
- 2) annettava luettelo valtuutetuiksi valituista ja heidän varajäsenistään maakuntavaltuustolle ja tiedotettava siitä sillä tavalla kuin hyvinvointialueen ilmoitukset saatetaan tiedoksi;
- 3) annettava tieto vaalien tuloksesta oikeusministeriölle sen määräämällä tavalla.

143 m §

Varavaltuutettujen valitseminen

Varavaltuutettujen valitsemisesta säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 25 §:ssä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Jos valtuuston toimikauden aikana varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi, aluevaalilautakunnan on valtuuston puheenjohtajan pyynnöstä määrättävä uusia varavaltuutettuja hyvinvointialueesta annetun lain 25 §:n mukaisesti.

Jollei kaikkia varavaltuutettujen toimia saada täytetyiksi tässä pykälässä olevien säännösten nojalla, varavaltuutettujen määrä jää vajaaksi.

144 §

Vaalipäivä

Kuntavaalit toimitetaan samanaikaisesti aluevaalien kanssa.

184 §

Vaaliasiamiesten ja vaalitarkkailijoiden läsnäolo-oikeus

Puolueiden ja yhteislistojen sekä yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten vaaliasiamiehillä taikka heidän kutakin vaaliviranomaista varten erikseen kirjallisesti valtuuttamallaan henkilöillä on oikeus olla läsnä vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan ja vaalilautakunnan kokouksissa, jotka pidetään ehdokkaiden numeroiden määräämistä, äänestyslippujen järjestämistä tai laskemista taikka vaalien tuloksen määräämistä varten.

185 §

Vaaliviranomaisen rikosoikeudellinen vastuu

Vaalipiirilautakunnan, aluevaalilautakunnan, kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakunnan ja vaalitoimikunnan jäsenen, vaalitoimitsijaan sekä muuhun henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen toimiessaan tässä laissa tarkoitettuna vaaliviranomaisena.

188 §

Kustannusten jako vaaliviranomaisten välillä

Hyvinvointialue vastaa aluevaalilautakunnan toiminnasta aiheutuneista kustannuksista.

Kunta vastaa kunnan keskusvaalilautakunnan, vaalilautakuntien, vaalitoimikuntien, yleisten ennakkoäänestyspaikkojen vaalitoimitsijoiden ja kotiaänestyksen vaalitoimitsijoiden toiminnasta aiheutuneista sekä muista kuin 1 momentissa tarkoitetuista vaalien toimittamisesta aiheutuneista kustannuksista. Eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa ja europarlamenttivaaleissa oikeusministeriö suorittaa kunnalle kertakorvauksena ministeriön vahvistaman euromäärän jokai-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

selta vaaleissa äänioikeutetulta kunnan asukkaalta. Aluevaaleissa hyvinvointialue korvaa kunnalle ne kustannukset, jotka aiheutuvat pelkästään aluevaaleista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

40.

Laki

puoluelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puoluelain (10/1969) 8 §:n 2 momentti, 8 a §:n 2 momentti, 8 b §:n 4 momentti, 9 b §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 683/2010, seuraavasti:

8 §

Tuki puolueelle ja puolueyhdistykselle

Tueksi puolueelle tai puolueyhdistykselle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaispalveluja;
 - 2) puolueen tai puolueyhdistyksen tavanomaiseen järjestötoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;
 - 3) puolueen ja sen puolueyhdistysten toisiltaan saamia suorituksia;
 - 4) puolueen tai puolueyhdistyksen pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;
 - 5) puolueen tai puolueyhdistyksen harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;
 - 6) 9 §:ssä tarkoitettua valtionavustusta eikä muuta vastaavaa lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta.
-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

8 a §

Tuki puolueen lähiyhteisölle

Tueksi puolueen lähiyhteisölle luetaan sen rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamat suoritukset. Tukena ei kuitenkaan pidetä:

- 1) tavanomaista talkootyötä eikä tavanomaisia ilmaisupalveluja;
- 2) puolueen lähiyhteisön tavanomaiseen perustoimintaan tai omaisuuden hoitoon liittyviä käyvän arvon mukaisia suorituksia;
- 3) saman puolueen lähiyhteisöjen toisiltaan saamia suorituksia;
- 4) puolueen lähiyhteisön pysyväisluonteisen, yleisillä markkinoilla markkinaehtoisesti harjoittaman liiketoiminnan tuloja;
- 5) puolueen lähiyhteisön harjoittaman sijoitustoiminnan tuloja;
- 6) lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousarvioon perustuvaa avustusta puolueen lähiyhteisölle.

8 b §

Tukea koskevat rajoitukset

Puolue, puolueyhdistys ja puolueen lähiyhteisö eivät saa vastaanottaa tukea valtiolta, hyvinvointialueelta, hyvinvointiyhtymältä, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, hyvinvointialueen tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjansipitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion, hyvinvointialueen tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Mitä edellä säädetään, ei kuitenkaan koske toimitilojen käyttöä eikä tavanomaista vieraanvaraisuutta.

9 b §

Ilmoitettavat tiedot vaalikampanjan kuluista ja rahoituksesta

Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on eriteltävä vaalikohtaisesti kampanja-aikana sille aiheutuneet vaalikampanjan kulut ja kampanjan rahoitus. Samanaikaisesti toimitettavien aluevaalien ja kuntavaalien osalta erittely tehdään kuitenkin yhdessä. Kulut ja rahoitus on eriteltävä seuraavasti:

- 1) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltynä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa, tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä sekä ulko-mainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin, vaalikampanjaa varten annettuihin avustuksiin, kampanjaa varten palkatusta henkilöstöstä ja hankituista toimitiloista aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;

- 2) vaalikampanjan rahoitus yhteensä sekä eriteltynä otettuihin lainoihin, 9 §:ssä tarkoitettuun avustukseen ja muuhun vastaavaan lakiin taikka valtion, hyvinvointialueen tai kunnan talousar-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

vioon perustuvaan avustukseen, vaalikampanjaan annettuun tukeen sekä muihin rahoituslähteisiin; tuki vaalikampanjaan ryhmitellään tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä ja muilta tahoilta.

10 §

Tasapuolisuusvaatimus

Valtion, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, kunnan ja kuntayhtymän viranomaisten sekä niiden määräämisvallassa olevien yhteisöjen ja laitosten on kohdeltava kaikkia puolueita tasapuolisesti ja yhdenmukaisia perusteita noudattaen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

41.

Laki

ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) 1 §:n 1 momentti, 4 §:n 2, 4 ja 5 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 9 ja 11 a § sekä 12 §:n 2 momentti, sellaisina kuin **niistä** ovat, 1 §:n 1 momentin ja 9 §:n suomenkielinen sanamuoto laissa 1689/2015, 4 §:n 2, 4 ja 5 momentin, 6 §:n 1 ja 2 momentin sekä 12 §:n 2 momentin ruotsinkielinen sanamuoto laissa 684/2010 ja suomenkielinen sanamuoto laissa 1689/2015, 5 §:n 1 momentti laissa 1689/2015 ja 11 a § laissa 684/2010, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1689/2015, uusi 3 momentti ja 6 §:ään, sellaisena kuin sen ruotsinkielinen sanamuoto on laissa 684/2010 ja suomenkielinen sanamuoto laissa 1689/2015, uusi 6 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

1 §

Lain soveltamisala ja tarkoitus

Tässä laissa säädetään ehdokkaan vaalirahoituksesta ja sen ilmoittamisesta eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa.

4 §

Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 3 000 euroa kuntavaaleissa, 6 000 euroa eduskuntavaaleissa ja aluevaaleissa sekä 10 000 euroa europarlamenttivaaleissa. Tuki puoluelaisissa (10/1969) tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, hyvinvointialueelta, hyvinvointiyhtymältä, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion, hyvinvointialueen tai kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion, hyvinvointialueen tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksaja. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on kuntavaaleissa pienempi kuin 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa pienempi kuin 1 500 euroa.

5 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollinen tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta on:

- 1) eduskuntavaaleissa kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty;
- 2) presidentinvaalissa ehdokkaan asettanut puolue ja ehdokkaan asettaneen valitsijayhdistyksen vaaliasiamies tai tämän varamies;
- 3) aluevaaleissa valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu;
- 4) kuntavaaleissa valtuutetuksi tai varavaltuutetuksi valittu;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

5) europarlamenttivaaleissa Euroopan parlamentin jäseneksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varajäseneksi määrätty sekä vaalilain (714/1998) 91 §:ssä tarkoitettussa nimisarjassa varajäsenestä seuraavana oleva ehdokas.

Ehdokas, joka on ollut ehdolla samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, mutta tullut valituksi vain toisessa näistä vaaleista, on ilmoitusvelvollinen molempien vaalien vaalirahoituksesta.

6 §

Ilmoitettavat tiedot

Ilmoitukseen merkitään:

- 1) maininta siitä, mitkä vaalit ovat kyseessä;
- 2) ehdokkaan nimi ja arvo, ammatti tai tehtävä, hänet asettaneen puolueen nimi tai maininta siitä, että ehdokas on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas, sekä eduskuntavaaleissa se vaalipiiri, aluevaaleissa se hyvinvointialue ja kuntavaaleissa se kunta, jossa ehdokas oli ehdolla;
- 3) vaalikampanjan kulut yhteensä sekä eriteltyinä vaalimainonnasta sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainonnasta, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimisesta, mainonnan suunnittelusta ja vaalitulaisuuksien järjestämisestä aiheutuneisiin kuluihin sekä muihin kuluihin;
- 4) vaalirahoitus yhteensä sekä eriteltyinä ehdokkaan omiin varoihin, ehdokkaan ottamiin lainoihin mukaan luettuina ilmoitusta annettaessa maksamattomina olevat laskut sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen ryhmiteltyä tukeen yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueelta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta;
- 5) muut ilmoitusvelvollisen tarpeellisiksi katsomat tiedot vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Erikseen on ilmoitettava kukin yksittäinen tuki ja sen antaja, jos tuen arvo on kuntavaaleissa vähintään 800 euroa taikka eduskuntavaaleissa, presidentinvaalissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa vähintään 1 500 euroa. Jos tämä tuki on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita taikka vastaavalla vastikkeellisella tavalla, erikseen ilmoitettavaksi tueksi luetaan vain sen nettomääräinen arvo. Jos erikseen ilmoitettava yksittäinen tuki sisältää kolmannelta taholta välitettyä tukea vähintään edellä mainitun rahamäärän, tuen saajan on ilmoitettava myös tieto välitetyn tuen antajasta.

Ilmoitusvelvollinen, joka on ollut ehdokkaana samanaikaisesti sekä aluevaaleissa että kuntavaaleissa, tekee yhden ilmoituksen, jossa on tiedot molempien vaalien vaalirahoituksesta. Tällaisessa ilmoituksessa erikseen ilmoitettavan tuen osalta noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään kuntavaaleista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

9 §

Oikeusministeriön tiedonantotehtävät

Oikeusministeriö toimittaa maksutta valtiontalouden tarkastusvirastolle vaalilain 43 §:ssä tarkoitettujen valtakunnallisen ehdokasrekisterin tiedot sekä eduskuntavaaleissa, aluevaaleissa, kuntavaaleissa ja europarlamenttivaaleissa viipymättä vaalien tuloksen vahvistamisen jälkeen ja presidentinvaalissa viipymättä ehdokasasettelun päättymisen jälkeen tiedot ilmoitusvelvollisista.

11 a §

Jälki-ilmoitus

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kuluja kattamiseksi eduskuntavaaleissa, aluevaaleissa tai europarlamenttivaaleissa, ilmoitusvelvollisen on toimitettava valtiontalouden tarkastusvirastolle tieto lainan määrästä sekä lainan maksamiseen saadusta vähintään 1 500 euron arvoisesta tuesta (*jälki-ilmoitus*). Ilmoitus tehdään laina-aikana kalenterivuositain sillä vaalikaudella, johon ilmoitusvelvollisuus liittyy.

12 §

Ilmoitusrekisteri ja sen tietojen julkisuus

Eduskuntavaaleja, aluevaaleja ja kuntavaaleja koskevat tiedot pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa viiden vuoden, europarlamenttivaaleja koskevat tiedot kuuden vuoden ja presidentinvaalia koskevat tiedot seitsemän vuoden ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta. Muiden kuin 5 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten tekemät ennakoilmoitukset pidetään saatavilla yleisessä tietoverkossa 30 päivän ajan vaalien tuloksen vahvistamisesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

42.

Laki

neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain (656/1990) nimike, 1—7 §, 8 §:n 2 momentti, 9 §:n 1 momentti, 10 §:n 2 momentti, 12 §:n 1 momentti sekä 13, 14, 16, 17 ja 19 §,
sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 4 § laissa 1649/1995, 2 §, 12 §:n 1 momentti ja 16 § osaksi laissa 716/1998, 5, 7 ja 17 § laissa 716/1998 sekä 8 §:n 2 momentti laissa 1130/2019, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a §, 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1130/2019, otsikko ja uusi 4 momentti, lakiin uusi 8 a §, 9 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti, 10 §:ään otsikko, 11 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 716/1998, otsikko ja uusi 2 momentti, 12 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 716/1998, otsikko, 15 §:ään otsikko, 18 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 716/1998, otsikko sekä 20 §:ään otsikko seuraavasti:

Laki

hyvinvointialueilla ja kunnissa toimitettavissa neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä

1 §

Lain soveltamisala

Tämä laki koskee menettelyä, jota noudatetaan hyvinvointialueesta annetun lain (/) 31 §:ssä tarkoitetuissa hyvinvointialueen neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä ja kuntalain (410/2015) 24 §:ssä tarkoitetuissa kunnan neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä.

2 §

Kansanäänestyksen ajankohta

Hyvinvointialueen kansanäänestys toimitetaan aluevaltuuston ja kunnan kansanäänestys kunnanvaltuuston määräämänä sunnuntaina. Äänestystä ei kuitenkaan voida määrätä toimitettavaksi uudenvuodenaattona tai -päivänä, loppiaisenä, ensimmäisenä pääsiäispäivänä, vapunaattona tai -päivänä, helluntaipäivänä, itsenäisyyspäivänä taikka jouluaattona tai ensimmäisenä tai toisena

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

joulupäivänä. Äänestystä ei saa määrätä toimitettavaksi myöskään valtiollisten vaalien tai valtiollisen kansanäänestyksen yhteydessä.

2 a §

Kansanäänestyksen toimittamistapa

Kansanäänestys toimitetaan kunnassa äänestysalueittain noudattaen vaalilain (714/1998) 8 §:n nojalla viimeksi määrättyä äänestysaluejakoa. Kunnanvaltuusto voi kuitenkin päättää, että useammalla äänestysalueella on kunnassa yhteinen äänestyspaikka.

Äänestykseen voidaan osallistua myös ennakolta kirjeitse (*kirjeäänestys*) sen mukaisesti kuin jäljempänä säädetään.

Aluevaltuusto voi päättää, että hyvinvointialueen kansanäänestys toimitetaan hyvinvointialueen kaikissa kunnissa pelkästään kirjeäänestyksenä. Kunnanvaltuusto voi päättää kunnan kansanäänestyksen toimittamisesta vastaavasti. Tällöin 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kirjeäänestysasiakirjoja voi palauttaa äänestyspäiväksi määrättyinä sunnuntaina 10 §:n mukaisesti kunnan keskusvaalilautakunnalle kello 20:een saakka.

Jos äänestys on määrätty toimitettavaksi aluevaalien ja kuntavaalien yhteydessä, 1—3 momenttia ei sovelleta, vaan äänestys toimitetaan vaalilain 4 §:n mukaisesti järjestämällä ennakkoon äänestys ja vaalipäivän äänestys. Kansanäänestyksen ennakkoon äänestys toimitetaan kuitenkin vain kyseisen hyvinvointialueen tai kyseisen kunnan alueella.

3 §

Päätös kansanäänestyksen toimittamisesta

Aluevaltuuston tai kunnanvaltuuston on päätettävä kansanäänestyksen toimittamisesta viimeistään 60. päivänä ennen äänestyspäivää. Jos kansanäänestys toimitetaan aluevaalien ja kuntavaalien yhteydessä, päätös on tehtävä viimeistään 90. päivänä ennen äänestyspäivää.

Päättyessään kansanäänestyksen toimittamisesta valtuuston on samalla päätettävä äänestyksen aiheesta ja ajankohdasta sekä äänestäjille esitettävistä vaihtoehdoista. Vaihtoehdot voivat sisältyä samaan äänestyslippuun tai kutakin vaihtoehtoa varten voi olla oma äänestyslippu. Äänestäjällä tulee kuitenkin aina olla mahdollisuus ilmaista, ettei hän kannata mitään esitetyistä vaihtoehdoista. Valtuuston on päätöksessään määrättävä äänestyslippujen lukumäärä, sisältö ja ulkoasu.

Valtuuston on ilmoitettava päätöksestään viivytyksettä oikeusministeriölle ja Digi- ja väestötietovirastolle sekä hyvinvointialueen kansanäänestyksessä lisäksi hyvinvointialueeseen kuuluville kunnille.

4 §

Kansanäänestysaloitteen tekeminen

Hyvinvointialueesta annetun lain 31 §:ssä ja kuntalain 24 §:ssä tarkoitettussa kansanäänestyksen toimittamista tarkoittavassa aloitteessa on yksilöitävä asia, josta kansanäänestys halutaan toi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

mitettavaksi. Aloitteen tekijöiden on allekirjoituksellaan aloitteessa vakuutettava, että he ovat 15 vuotta täyttäneitä hyvinvointialueen tai kunnan asukkaita.

Aloitteen tekijöiden allekirjoitukset (*kannatusilmoitukset*) kerätään paperilla tai sähköisesti tietoverkossa. Paperilla kerättävässä kannatusilmoituksessa tulee olla omakätinen allekirjoitus ja siihen tulee liittää aloitteen tekijän nimi ja syntymäaika sekä hyvinvointialueen kansanäänestysaloitteessa myös kotikunta.

Kerätessä kannatusilmoituksia sähköisesti tietoverkossa on käytettävä vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitettua vahvaa sähköistä tunnistamista.

5 §

Äänestysviranomaiset

Äänestysviranomaisina kansanäänestyksessä ovat vaalilain 12 a §:ssä tarkoitettu aluevaalilautakunta ja 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta sekä kunnan äänestyslautakunnat. Kunnanhallituksen on hyvissä ajoin ennen äänestystä asetettava kutakin tämän lain 2 a §:n 1 momentissa tarkoitettua äänestysaluetta tai, jos useammalla äänestysalueella on yhteinen äänestyspaikka, kutakin tällaista useamman äänestysalueen äänestyspaikkaa varten äänestyslautakunta noudattaen, mitä vaalilain 15 §:ssä säädetään vaalilautakuntien asettamisesta.

Jos äänestys on määrätty toimitettavaksi aluevaalien ja kuntavaalien yhteydessä, äänestysviranomaisina kunnassa toimivat vaalilain 13 §:ssä tarkoitettu kunnan keskusvaalilautakunta, 15 §:ssä tarkoitettu äänestysalueen vaalilautakunta ja laitoksen vaalitoimikunta sekä 17 §:ssä tarkoitettut vaalitoimitsijat.

6 §

Äänestysviranomaisen kokoukset

Hyvinvointialueen kansanäänestyksessä aluevaalilautakunta ja kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuvat ensimmäisen kerran viimeistään kuukautta ennen äänestyspäivää ja sen jälkeen, milloin asian käsittely sitä vaatii.

Kunnan kansanäänestyksessä kunnan keskusvaalilautakunta kokoontuu ensimmäisen kerran viimeistään kuukautta ennen äänestyspäivää ja sen jälkeen, milloin asian käsittely sitä vaatii.

7 §

Tiedottaminen kansanäänestyksestä

Kansanäänestyksen aihe ja ajankohta, äänestyksessä noudatettava menettely, äänestyspaikat sekä äänestyksen kohteena olevat vaihtoehdot on saatettava hyvissä ajoin ennen äänestystä yleisesti tiedoksi sillä tavalla kuin hyvinvointialueen tai kunnan ilmoitukset saatetaan tiedoksi. Hyvinvointialueen kansanäänestyksessä aluevaalilautakunta ja kunnan keskusvaalilautakunta sopivat keskenään tarkoituksenmukaisesta tiedottamisesta. Kunnan kansanäänestyksessä tiedottamisesta huolehtii kunnan keskusvaalilautakunta. Muutoin kansanäänestykseen liittyvässä tiedotta-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

misessa noudatetaan, mitä hyvinvointialueesta annetun lain 34 §:ssä ja kuntalain 29 §:ssä säädetään.

8 §

Äänestysosoikeusrekisteri

Kunnan keskusvaalilautakunnan on viimeistään 55. päivänä ennen äänestyspäivää ilmoitettava Digi- ja väestötietovirastolle siitä, haluaako se äänestysosoikeusrekisteriin otettavat tiedot käyttöönsä konekielisinä vai paperitulosteina. Paperitulosteisiin sovelletaan, mitä vaalilain 71 §:ssä säädetään vaaliluetteloista.

Aluevaalien ja kuntavaalien yhteydessä toimitettavassa kansanäänestyksessä äänestysosoikeusrekisterinä käytetään mainittujen vaalien äänioikeusrekisteriä.

8 a §

Äänestysasiakirjojen laatiminen ja toimittaminen

Hyvinvointialueen kansanäänestyksessä aluevaalilautakunta valmistuttaa äänestysliput ja laatii äänestysohjeet sekä huolehtii niiden toimittamisesta kuntien keskusvaalilautakunnille toimitettaviksi edelleen äänestysosoikeutetuille. Kunnan keskusvaalilautakunta valmistuttaa muut asiakirjat.

Kunnan kansanäänestyksessä keskusvaalilautakunta laatii ja valmistuttaa kaikki asiakirjat.

Äänestyslipusta on käytävä ilmi, miten se taitetaan kokoon, ja sen on turvattava äänestysosalaisuuden säilyminen.

9 §

Kirjeäänestysasiakirjojen lähettäminen

Kirjeäänestystä varten kunnan keskusvaalilautakunta lähettää viimeistään 19. päivänä ennen äänestyspäivää kunnan jokaiselle äänestysosoikeutetulle, jonka osoite on tiedossa, 3 §:ssä tarkoitettussa päätöksessä käytettäviksi määrätyt äänestysliput, vaalikuoren, lähetekirjeen, lähetekuoren ja laatimansa äänestysohjeet sekä hyvinvointialueen kansanäänestyksessä lisäksi aluevaalilautakunnan laatimat äänestysohjeet (*kirjeäänestysasiakirjat*).

Aluevaalien ja kuntavaalien yhteydessä toimitettavassa hyvinvointialueen kansanäänestyksessä aluevaalilautakunta ja kunnan kansanäänestyksessä kunnan keskusvaalilautakunta lähettää äänestysosoikeutetuille vain laatimansa äänestysohjeet.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 §

Äänestäminen ja kirjeäänestysasiakirjojen palauttaminen

Tehtyään äänestysmerkinnän äänestysoikeutetun tulee:

- 1) sulkea äänestyslippu tai, jos niitä on käytettävissä useampia, valitsemansa äänestyslippu vaalikuoreen;
 - 2) täyttää ja omakätisesti allekirjoittaa lähetekirje;
 - 3) sulkea vaalikuori ja lähetekirje lähetekuoreen; ja
 - 4) lähettää lähetekuori postitse kunnan keskusvaalilautakunnalle siten, että se saapuu sille viimeistään keskusvaalilautakunnan määräämänä ajankohtana, joka voi olla aikaisintaan äänestyspäivää edeltävä keskiviikko kello 18 sekä viimeistään äänestyspäivää edeltävä perjantai kello 18 tai, jos kansanäänestys toimitetaan kunnassa pelkästään kirjeäänestyksenä, viimeistään 2 a §:n 3 momentissa tarkoitettuna ajankohtana.
-

11 §

Kirjeäänestyksessä annettujen äänestyslippujen leimaaminen

Jos äänestys on toimitettu pelkästään kirjeäänestyksenä, äänestyslippuja ei tarvitse leimata.

12 §

Äänestyslipun mitättömyysperusteet

Äänestyslippu on mitätön:

- 1) jos vaalikuoreessa on useampi tai muutakin kuin yksi äänestyslippu;
 - 2) jos vaalikuoreessa on sellainen puutteellisuus tai merkintä, että äänestys olisi vaalilain 63 §:n 2 momentin 1—3 kohdan mukaan ollut jätettävä huomioon ottamatta;
 - 3) jos äänestyslippuna on käytetty muuta kuin hyvinvointialueen tai kunnan painattamaa äänestyslippua;
 - 4) jos äänestyslippu on leimaamaton, ei kuitenkaan, jos äänestys on toimitettu pelkästään kirjeäänestyksenä;
 - 5) jos äänestyslippuun on kirjoitettu äänestäjän nimi tai erityinen tuntomerkki taikka siihen on tehty muunlainen asiaton merkintä;
 - 6) jos äänestysmerkintä on tehty useamman kuin yhden äänestyslipussa olevan vaihtoehdon kohdalle; tai
 - 7) jos äänestysmerkintä on niin epäselvä, ettei voida tietää, mitä vaihtoehtoa on tarkoitettu.
-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

13 §

Äänten laskenta ja tuloksen vahvistaminen

Hyvinvointialueen kansanäänestyksessä kunkin kunnan keskusvaalilautakunta vahvistaa viimeistään 3. päivänä vaalipäivän jälkeen kullekin äänestysvaihtoehdolle kunnassa annetun äänimäärän, kunnassa annettujen äänten kokonaismäärän ja mitättömien äänten määrän sekä ilmoittaa viipymättä näin vahvistetut äänimäärät aluevaalilautakunnalle sen määräämällä tavalla. Saatuaan ilmoitukset kaikkien kuntien keskusvaalilautakunnilta aluevaalilautakunta vahvistaa viipymättä äänestyksen tuloksen.

Kunnan kansanäänestyksessä kunnan keskusvaalilautakunta vahvistaa äänestyksen tuloksen. Tuloksen vahvistamista koskevaan päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta.

14 §

Tuloksesta tiedottaminen

Aluevaalilautakunnan tai kunnan keskusvaalilautakunnan on saatettava kansanäänestyksen tulos tiedoksi sillä tavalla, kuin ilmoitukset hyvinvointialueella tai kunnassa julkaistaan.

15 §

Äänestyslippujen säilyttäminen

16 §

Sinetöinti

Kunnan keskusvaalilautakunta määrää tavan, jolla äänestyslautakunnissa sinetöidään kunnan keskusvaalilautakunnalle toimitettavat lähetykset ja hankkii tarvittavat sinetöimisvälineet.

17 §

Kustannukset

Hyvinvointialueen kansanäänestyksestä aiheutuneet kustannukset suoritetaan hyvinvointialueen varoista. Hyvinvointialue korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset.

Kunnan kansanäänestyksestä aiheutuneet kustannukset suoritetaan kunnan varoista.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

18 §

Vaalilain soveltaminen

19 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tässä laissa tarkoitettujen viranomaisten tehtävistä voidaan antaa oikeusministeriön asetuksella.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

43.

Laki

julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentin 1 kohta seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala ja sen rajoitukset

Tämän lain 19, 20, 26 ja 27 §:ää ei sovelleta tuomioistuimien eikä valitusasioita käsittelemään perustettujen lautakuntien lainkäyttöön. Tämän lain 3 lukua ei sovelleta eduskunnan oikeusasia-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

miehen eikä valtioneuvoston oikeuskanslerin toimintaan, tuomioistuimien eikä valitusasioita käsittelemään perustettujen lautakuntien toimintaan, tasavallan presidentin kansliaan, eduskunnan virastoihin, Kansaneläkelaitokseen, Suomen Pankkiin, muihin itsenäisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin, yliopistolaisissa tarkoitettuihin yliopistoihin eikä ammattikorkeakoululaissa tarkoitettuihin ammattikorkeakouluihin. Tämän lain 3 lukua sovelletaan hyvinvointialueisiin, hyvinvointiyhtiöihin, kuntiin ja kuntayhtiöihin niiden hoitaessa laissa säädettyjä tehtäviä.

4 §

Tiedonhallinnan järjestäminen tiedonhallintayksikössä

Tässä laissa tarkoitettuja tiedonhallintayksiköitä ovat:

- 1) valtion virastot ja laitokset;
 - 2) tuomioistuimet ja valitusasioita käsittelemään perustetut lautakunnat;
 - 3) eduskunnan virastot;
 - 4) valtion liikelaitokset;
 - 5) hyvinvointialueet;
 - 6) hyvinvointiyhtiöt;
 - 7) kunnat;
 - 8) kuntayhtiöt;
 - 9) itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset;
 - 10) yliopistolaisissa tarkoitettut yliopistot sekä ammattikorkeakoululaissa tarkoitettut ammattikorkeakoulut.
-

7 §

Julkisen hallinnon tiedonhallinnan sekä tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tuottamisen yhteistyö

Valtiovarainministeriön on huolehdittava, että julkisen hallinnon tiedonhallintaa sekä tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tuottamista koskevan yhteistyön koordinoimista varten on järjestetty valtion virastoissa ja laitoksissa toimivien viranomaisten sekä hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtiöiden ja kuntien viranomaisten yhteistyötavat ja -menettelyt. Yhteistyön tarkoituksena on edistää tämän lain tarkoitusten toteuttamista sekä julkisen hallinnon toimintatapojen ja palvelujen tuotantotapojen kehittämistä tietovarantoja sekä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntämällä. Yhteistyössä seurataan julkisen hallinnon tiedonhallinnan ja tieto- ja viestintätekniisten palvelujen kehittämistä, muutoksia ja vaikutuksia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

10 §

Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta (*tiedonhallintalautakunta*), jonka tehtävänä on:

1) arvioida valtion virastojen ja laitosten, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien sekä kuntien ja kuntayhtymien 4 §:n 2 momentin, 5, 19, 22—24 ja 28 §:n sekä 6 luvun säännösten toteuttamista ja noudattamista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

44.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 2 §:n 5 kohta seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *viranomaisella* valtion viranomaisia, valtion liikelaitoksia, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisia, kunnallisia viranomaisia, eduskunnan virastoja, tasavallan presidentin kansliaa, itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia ja Suomen itsenäisyyden juhlarahastoa; mitä tässä laissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös ortodoksiseen kirkkoon sekä sen seurakuntiin, yliopistolain (558/2009) 1 §:ssä tarkoitettuihin yliopistoihin, ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tarkoitettuihin ammattikorkeakouluihin sekä muuhun toimijaan siltä osin kuin se hoitaa julkista hallintotehtävää;

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

45.

Laki

kirjanpitolain 8 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kirjanpitolain (1336/1997) 8 luvun 2 §:n 6 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1620/2015, seuraavasti:

8 luku

Erinäiset säännökset

2 §

Kirjanpitolaikunta

Kirjanpitolaikunnassa on hyvinvointialue- ja kuntajaosto. Kirjanpitolaikuntaan voidaan asettaa muitakin pysyviä tai määräaikaista jaostoja. Jaostoihin voidaan kutsua kirjanpitolaikunnan ulkopuolisia jäseniä. Kirjanpitolaikunnan jaostojen tehtävistä, kokoonpanosta, asettamisesta sekä päätösvaltaisuudesta annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

46.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 5 ja 163 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:n 1 momentin 1 kohta ja 163 §, sellaisena kuin niistä on 163 § laissa 844/2019, seuraavasti:

5 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

1) valtion, hyvinvointialueiden, hyvinvointiyhtymien, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;

163 §

Muutoksenhakukiello

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain (410/2015), hyvinvointialueesta annetun lain (/) eikä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain nojalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

47.

Laki

naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 3 ja 4 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 3 §:n 1 momentti ja 4 a §, sellaisina kuin ne ovat, 3 §:n 1 momentti laissa 1329/2014 ja 4 a § laissa 232/2005, seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Työntekijällä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka sopimuksessa sitoutuu tekemään toiselle (työnantaja) työtä tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan taikka on virkasuhteessa tai muussa siihen verrattavassa palvelussuhteessa valtioon, hyvinvointialueeseen, kuntaan tai muuhun julkisyhteisöön (viranomainen). Mitä tässä laissa säädetään työntekijästä, sovelletaan soveltuvin osin myös muussa palvelussuhteeseen rinnastettavassa oikeussuhteessa työskentelevään.

4 a §

Julkisen hallinnon ja julkista valtaa käyttävien toimielinten kokoonpano

Valtion komiteoissa, neuvottelukunnissa ja muissa vastaavissa toimielimissä, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän ja hyvinvointialueiden välisen yhteistoiminnan toimielimissä sekä kunnallisissa ja kuntien välisen yhteistoiminnan toimielimissä, lukuun ottamatta aluevaltuustoja ja kunnanvaltuustoja, tulee olla sekä naisia että miehiä kumpiakin vähintään 40 prosenttia, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Jos julkista valtaa käytävällä toimielimellä tai virastolla, laitoksella taikka kunta-, hyvinvointialue- tai valtioenemmistöisellä yhtiöllä on hallintoneuvosto, johtokunta tai muu luottamushenkilöistä koostuva johto- tai hallintoelin, toimielimessä tulee olla tasapuolisesti sekä naisia että miehiä, jollei erityisestä syystä muuta johdu.

Viranomaisten ja kaikkien niiden tahojen, joita pyydetään nimeämään ehdokkaita tässä pykälässä tarkoitettuihin toimielimiin, tulee mahdollisuuksien mukaan ehdottaa sekä naista että miestä jokaista jäsenpaikkaa kohden.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

48.

Laki

arkistolain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan arkistolain (831/1994) 1 §:n 1 momentin 2 ja 4 kohta seuraavasti:

1 §

Tämä laki koskee seuraavia arkistonmuodostajia:

2) kunnallisia viranomaisia ja toimielimiä sekä hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisia ja toimielimiä;

4) valtion, hyvinvointialueen ja kunnan liikelaitoksia;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

49.

Laki

kilpailulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kilpailulain (948/2011) 30 a §:n 1 momentti, 30 c § ja 30 d § sekä 33 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 30 a §:n 1 momentti, 30 d § ja 33 §:n 1 momentti laissa 721/2019 sekä 30 c § laissa 595/2013, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

30 a §

Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimivalta

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee ensisijaisesti neuvotteluteitse pyrkiä poistamaan kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, valtion taikka niiden määräysvaltaan kuuluvan yksikön harjoittamassa taloudellisessa toiminnassa sovellettu menettely tai toiminnan rakenne, joka tavaroiden tai palveluiden tarjonnassa:

- 1) vääristää tai on omiaan vääristämään terveen ja toimivan kilpailun edellytyksiä markkinoilla;
 - 2) estää tai on omiaan estämään terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun syntymistä tai kehittymistä; tai
 - 3) on ristiriidassa kuntalain (410/2015) 128 §:ssä tai hyvinvointialueesta annetun lain (/) 133 §:ssä säädetyn markkinaperusteisen hinnoittelun vaatimuksen kanssa.
-

30 c §

Kiellon, määräyksen tai velvoitteen asettaminen

Jos 30 a §:ssä tarkoitettu neuvottelu ei johda tulokseen, Kilpailu- ja kuluttajaviraston tulee kieltää kuntaa, kuntayhtymää, hyvinvointialuetta, hyvinvointiyhtymää tai valtiota käyttämästä menettelyä tai toiminnan rakennetta taikka asettaa menettelyn tai toiminnan jatkamisen edellytykseksi sellaiset velvoitteet, jotka varmistavat tasapuoliset toimintaedellytykset markkinoilla. Toimintaa ei kuitenkaan saa määrätä kokonaan lopetettavaksi, jos tehtävän suorittaminen perustuu lainsäädäntöön.

30 d §

Kirjanpidon eriyttäminen

Jos 30 a §:ssä tarkoitettu kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, valtio taikka niiden määräysvaltaan kuuluva yksikkö harjoittaa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa, tästä toiminnasta on pidettävä erillistä kirjanpitoa siten, että siinä on:

- 1) johdonmukaisesti sovellettujen ja objektiivisesti perusteltavien kustannuslaskennan periaatteiden mukaisesti eriteltynä ja kohdistettuna kaikki toimintokohtaiset tulot ja menot; sekä
- 2) lisätietona selkeä kuvaus 1 kohdassa tarkoitetun kustannuslaskennan periaatteista.

Toiminnan tuotot ja kulut tulee esittää tilikausikohtaisena tuloslaskelmana, jonka tulee olla johdettavissa 1 momentissa tarkoitetun toimijan kirjanpidosta ja joka on laadittava kirjanpitolain tai kyseiseen toimijaan sovellettavien muiden kirjanpitosäännösten mukaisesti.

Tuloslaskelma lisätietoineen on julkinen ja se tulee esittää tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo 1 ja 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista. Jos 1 momentissa tarkoitettu kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä, valtio taikka niiden määräysvaltaan kuuluva yksikkö laiminlyö 1 tai 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi sakon uhalla velvoittaa kunnan, kuntayh-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

tymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän tai valtion toimittamaan erillisen kirjanpidon, tuloslaskelman, tilinpäätöksen sekä kuvauksen kustannuslaskennan periaatteista määräämässään ajassa. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen sovelletaan 46 §:ää.

Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei sovelleta, jos kunnan, kuntayhtymän, hyvinvointialueen, hyvinvointiyhtymän, valtion taikka niiden määräysvaltaan kuuluvan yksikön kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on alle 40 000 euroa vuodessa.

Mitä 1—4 momentissa säädetään, ei sovelleta 30 b §:ssä tarkoitettuun toimintaan.

33 §

Tietojenantovelvollisuus

Elinkeinonharjoittaja, elinkeinonharjoittajien yhteenliittymä, hankintayksikkö, kunta, kuntayhtymä, hyvinvointialue, hyvinvointiyhtymä ja valtio sekä niiden määräysvallassa olevat yksiköt ovat velvollisia Kilpailu- ja kuluttajaviraston kehotuksesta antamaan salassapitosäännösten estämättä sille kaikki kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja 4 luvussa tarkoitettun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitettun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

50.

Laki

valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään valtionalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 2 §:n 1 momenttiin uusi 2 a ja 2 b kohta seuraavasti:

2 §

Tarkastusoikeus

Tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa:

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

2 a) hyvinvointialueiden ja hyvinvointialueesta annetun lain (/) 4 §:ssä tarkoitettuun hyvinvointialuekonserniin kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä mainitussa pykälässä tarkoitettuja sellaisia muita yhteisöjä, säätiöitä ja laitoksia joissa hyvinvointialue yhdessä yhden tai useamman hyvinvointialueen, yhden tai useamman kunnan tai valtion kanssa käyttää määräysvaltaa valtiolta saadun rahoituksen osalta;

2 b) Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen sekä näitä tehtäviä varten perustettujen kaupungin määräysvallassa olevien yhteisöjen toiminnan ja taloudenhoidon laillisuutta, tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta valtiolta saadun rahoituksen osalta. (Uusi)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

51.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 3 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

3 §

Hankinta-asiat

Markkinaoikeus käsittelee hankinta-asioina ne hallintoriita-asiat, jotka sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon jälkeen annetun lain (/) 67 §:n 2 momentissa säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

Valiokunnan uusi lakiehdotus

52.

Laki

tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomioistuinmaksulain (1455/2015) 2 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Oikeudenkäyntimaksun suuruus

Jos markkinaoikeudessa käsiteltävässä julkisia hankintoja koskevassa asiassa hankinnan arvo on vähintään 1 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 4 000 euroa. Jos hankinnan arvo on vähintään 10 miljoonaa euroa, käsittelymaksu on 6 000 euroa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta annetun lain (/) 67 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa hankinta-asioina käsiteltävissä hallintoriita-asioissa oikeudenkäyntimaksu on 260 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi huolellisesti uudistuksen toimeenpanoa ja sen vaikutuksia kuntien rahoitukseen ja kuntien talouden tasapainoon sekä alueelliseen kehitykseen ja hyvinvointierojen tasaamiseen.
2. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto turvaa kasvukaupunkien investointikykyyn seuraamalla uudistuksen vaikutuksia kaupunkien kykyyn investoida kestäväan kasvuun ja MAL-velvoitteiden hoitamiseen sekä ryhtymällä toimiin, mikäli jonkin kasvukaupungin toiminta- ja investointikyky heikkenisi uudistuksen seurauksena.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi alihankintaa koskevaa sääntelyä suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon yritystoiminnan erilaisiin organisoitumisen muotoihin.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa Kemin ja Savonlinnan sairaaloiden riittävän palvelutason ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sen varmistamiseksi.*
5. *Eduskunta edellyttää, että THL:n tarvekertoimia tarkennetaan jatkotyössä ottaen huomioon todelliset kustannustekijät, kuten sosiaalihuollon kustannukset ja alueelliset kustannustekijät.*
6. *Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi oppilas- ja opiskelijahuollon palveluiden laatua sekä sitä, kuinka kuraattori- ja psykologipalveluiden toteuttaminen lähipalveluina koulujen ja oppilaitosten tiloissa on toteutunut. Hallituksen on ryhdyttävä pikaisesti tarvittaviin toimenpiteisiin, jos eduskunnan hyväksymät laille asetetut tavoitteet eivät toteudu.*
7. *Eduskunta edellyttää, että osana työpajojen seurantaan hallitus arvioi työpajatoiminnan lainsäädännön uudistamisen tarvetta huomioiden eri hallinnonalojen lainsäädännön yhteensovittamisen siten, että työpajatoimintaa voidaan toteuttaa ja kehittää poikkihallinnollisesti joustavasti ja asiakaslähtöisesti.*
8. *Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden rahoitusta koskeva erillislainsäädäntö saatetaan eduskunnan käsittelyyn siten, että se tulee voimaan viimeistään ennen sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen toimeenpanoa. Hallituksen on turvattava yliopistollisten sairaaloiden mahdollisuus tehdä edelleen tieteellistä tutkimusta ja tuottaa alan perus- ja erikoistumis-koulutusta.*
9. *Eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.*
10. *Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kuntien mahdollisuudet ja kantokyvyn järjestää sivistyksellisiä perusoikeuksia turvaavat palvelut ja ryhtyy tähän tarvittaviin toimenpiteisiin.*
11. *Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi rikoslain 40 luvun virkarikossäännösten ja rikoslain ulkopuolisten virkavastuusäännösten kokonaisarvioinnin sekä arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntömuutokset.*
12. *Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää välittömästi varainsiirtoveron vapauttamista koskevan uudistamisen arvioinnin ja tuo tarvittavat muutosesitykset eduskunnan hyväksyttäväksi niin, että muutokset voidaan saattaa voimaan siirtymäkaudella. Muutosesitysten valmistelussa tulee huomioida EU:n valtioneuvoston päätökset.*
13. *Eduskunta edellyttää, että hallitus kehittää lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia siten, että ne voidaan ottaa käyttöön hyvinvointialueilla vuosittaisessa talousarviossa mahdollisimman pian hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyttyä.*

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp

14. *Eduskunta edellyttää, että ruotsinkielisen erityishuollon tilaa seurataan, jotta ruotsinkielinen asiantuntemus ja palvelut kehitysvammaisille henkilöille turvataan myös uudessa toimintaympäristössä ja että toiminnan resurssit ovat riittävät.*
15. *Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii julkisomisteisia yhtiöitä koskevaa selvitystä.*

Helsingissä 14.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Kaisa Juuso ps (osittain)
jäsen Arja Juvonen ps (osittain)
jäsen Pia Kauma kok (osittain)
jäsen Noora Koponen vihr (osittain)
jäsen Aki Lindén sd (osittain)
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd (osittain)
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps (osittain)
jäsen Hanna Sarkkinen vas (osittain)
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr (osittain)
varajäsen Anneli Kiljunen sd
varajäsen Terhi Koulumies kok (osittain)
varajäsen Mikko Ollikainen r (osittain)
varajäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Vastalause 1

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamista koskevaa hallituksen esitystä keskeisiltä osin epäonnistuneena ja katsoo, ettei edellytyksiä siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymiselle sellaisenaan ole olemassa.

Uudistuksen tavoitteet ovat sinänsä hyviä, mutta jäävät saavuttamatta

Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveystalvveluja sekä pelastustointia koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen ja huoltosuhteen heikkenemiseen, ja hillitä kustannusten kasvua. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää uudistukselle asetettuja tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina, mutta katsoo, ettei niitä tulla käsittelyssä olevan uudistuksen myötä saavuttamaan.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että hallituksen esitykseen sisältyy useita sen tavoitteiden saavuttamisen kannalta epätarkoituksenmukaisia ehdotuksia. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvvelujen hankkimista yksityiseltä palveluntuottajalta rajoittavat säännökset, epätarkasti määritelty riittävän oman palvelutuotannon velvoite, julkisen vallan käyttöä sisältävien palveluiden hankintakielto sekä tarpeettoman tiukka valtion ohjaus tulevat todennäköisesti johtamaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön heikentymiseen sekä tehottomiin ja epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin, kuten hyvin toimivien monituottajamallien alasajoon. Kun uudistuksen perusratkaisu ei riittävällä tavalla turvaa myöskään kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä ja mahdollisuutta työnjaosta sopimiseen, johtaa uudistus toteutuessaan toiminnan jäykistymiseen ja tehokkuuden vähenemiseen. Lisäksi mahdollisuudet alueiden ja kuntien poikkeavien olosuhteiden huomioimiseen tulevat uudistuksen myötä heikkenemään. Lopputuloksena on toimimaton ja kallis palvelurakenne, joka heikentää palvelujen saatavuutta ja lisää julkisen talouden kustannuksia, jota uudistuksen toteutustapaan keskeisesti liittyvät, satoihinmiljooniin tai jopa miljardeihin euroihin kasvavat muutuskustannukset nostavat entisestään.

Hyvinvointialueiden rahoitus perustuisi valtion yleiskatteelliseen rahoitukseen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu rahoitusmalli ei juurikaan kannusta hyvinvointialueita säästöihin. Huomattava on, että hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle siirrettävät sosiaali- ja terveystalvvelut ja pelastustoimi ovat lakisäätteisiä perustalvveluita, joiden saatavuudesta valtio viime kädessä vastaa. Jos hyvinvointialueelle tulevan rahoituksen taso ei turvaa riittäviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai pelastustoimen palveluja, onkin hyvinvointialueella hallituksen esityksen mukaan oikeus saada valtiolta lisärahoitusta. Koska valtio kuittaa viime kädessä aina laskun, ei hallituksen esitys kannusta hyvinvointialueita tehostamaan toimintaansa eikä hillitsemään kustannusten kasvua. Hyvinvointialueisiin kohdistettava voimakas valtionohjaus lisää todennäköisesti myös osaltaan kustannuksia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Hyvinvointialueiden rahoitusmalli on epäonnistunut eikä kannusta kustannustehokkuuteen

Osana uudistusta palveluiden tuottamisen taloudellisten edellytysten takaamisen tulisi olla kaikkein tärkeintä. Hallituksen esityksen mukaan valtion rahoituksen kohdentuminen hyvinvointialueille perustuisi pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta koskeviin määräytymisperusteisiin. Tarkasteltaessa pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta tarve- ja olosuhdetekijöiden osuus rahoituksesta olisi yli 85 prosenttia.

Koska hyvinvointialueille osoitettavassa rahoituksessa tarvetekijöiden paino olisi suuri, seuraisi hyvinvointialueen rahoitus vahvasti alueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta ja tarvevakioituja menoja. Laskennallinen rahoitus siis pääosin nousisi suhteessa lähtötasoon niillä alueilla, joissa tarvevakioidut menot ovat korkeammat kuin maassa keskimäärin. Vastaavasti niillä hyvinvointialueilla, joilla tarvevakioidut menot ovat matalammat kuin maassa keskimäärin, laskennallinen rahoitus pääosin laskisi, ja siten niiden rahoitusasema olisi nykyistä heikompi. Hallituksen mallissa rahoitusta toisin sanoen siirretään pois sieltä, missä on terveempää ja enemmän hyvinvoivaa väestöä, ja palkitaan sairaudesta ja heikosta hyvinvoinnista. Koska hyvinvointialueiden väliset erot tarvevakioiduissa menoissa voivat selittyä myös esimerkiksi tehokkuuseroilla, rankaisee hallituksen malli myös toimintansa tähän asti kustannustehokkaasti järjestäneitä alueita.

Esitetyssä rahoitusmallissa rahoituksen määräytymistekijät on laskettu hyvin kaavamaisesti, eikä siinä tunnisteta kaikkia aluekohtaisia eroja ja erityispiirteitä riittävän yksiselitteisesti ja tasapuolisesti. Tällaisia ovat esimerkiksi pääkaupunkiseudulla väestön voimakas kasvu, muuta maata suurempi maahanmuutto sekä eriarvoistumiseen liittyvät haasteet, kuten segregatio, syrjäytyminen ja päihteiden aiheuttama ylikuolleisuus. Esimerkiksi väestömäärän kausivaihtelut, monipaikkaisuus ja tuotantokustannusten erot eri alueiden välillä on ehdotetussa rahoitusmallissa jätetty kokonaan huomioimatta. Näin ollen hyvinvointialueille osoitettava rahoitus ei vastaa hyvinvointialueiden sote-kustannusten todellista kustannusrakennetta ja palvelutarvetta, eikä rahoituksen kohdentumista alueiden välillä voida pitää oikeudenmukaisena. Rahoitusmalli ei myöskään huomioi joustavasti toimintaympäristön äkillisiä muutoksia, eikä se turvaa tutkimuksen ja koulutuksen rahoitusta ja yliopistosairaaloiden riittäviä resursseja. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että yliopistollisten sairaaloiden rahoitus turvataan yliopistollisuuden säilyttämiseksi.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksen rahoitusta koskevat ratkaisut johtavat esimerkiksi Uudellamaalla suhteellisen rahoituksen merkittävään vähentymiseen verrattuna nykytilanteeseen. Esitetty rahoitusmalli leikkaisi HUS:n rahoitusta vähintään yli 100 miljoonaa euroa vuodessa — ja eräiden laskelmien mukaan huomattavasti enemmän — mikä tarkoittaisi noin 1 500 henkilötyövuoden pysyvää vähennystarvetta. Lähtökohtaisesti epäoikeudenmukaiset rahoituksen määräytymisperusteet voivat vakavasti vaikeuttaa sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalveluiden järjestämistä ja vaarantaa palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden maan eri osissa. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitääkin todennäköisenä, että hyvinvointialueet joutuvat tekemään runsaasti lisärahoituksen myöntämistä koskevia hakemuksia, koska rahoituksen taso muutoin ei riitä palvelujen turvaamiseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Hyvinvointialueiden toimintaa sääntelevä lainsäädäntö ja valtion hyvinvointialueisiin kohdistama voimakas hallinnollinen ohjaus määrittelisivät pitkälti yleiskatteellisen rahoituksen käyttöä, ja investointeja olisi ehdotetussa järjestelmässä mahdollista toteuttaa hyvin rajoitetusti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hyvinvointialueiden lainanottomahdollisuudet tulevat olemaan todella pienet, jopa olemattomat, minkä seurauksena välttämättömätkin investoinnit tulevat todennäköisesti pysähtymään kestävämmän matalalle tasolle. Tämä tulee lisäämään rakennusten korjausvelkaa ja tekemään mahdottomaksi hoidon kannalta tärkeän uuden teknologian käyttöönottamisen.

Uudistuksen kustannukset on arvioitu puutteellisesti ja sisältävät satojenmiljoonien eurojen riskit

Uudistukseen sisältyy merkittäviä muutuskustannuksia, jotka liittyvät muun muassa palkkaharmonisointiin, ICT- ja tiedonhallintajärjestelmien muutoksiin, sopimusten siirtoon sekä hallinnollisen valmisteluun.

Muutuskustannuksien on arvioitu olevan yhteensä noin 1,2—1,7 mrd. euroa 2020-luvulla. Koska kaikista muutuskustannuksista ei kuitenkaan ole mahdollista esittää arviota, tulevat muutuskustannukset todennäköisesti olemaan huomattavasti sanottua korkeammat. Hallituksen esityksessä onkin esitetty useita muutuskustannuksia aiheuttavia tekijöitä, joiden suuruutta ei ole pystytty arvioimaan. Muutuskustannuksille esitettyyn hintahaitariin liittyy merkittävää epävarmuutta, joka mitataan sadoissamiljoonissa euroissa.

Kunnille aiheutuvien muutuskustannusten arviointi on hallituksen esityksessä myös selkeän puutteellista. Esityksen vaikutusarviointiin on sisällytetty kuntien osalta ainoastaan 50 miljoonaa euroa ICT-järjestelmien muutoksista aiheutuvia kustannuksia siitä huolimatta, että uudistus tulee aiheuttamaan kunnille ICT-järjestelmiin liittyvien muutosten lisäksi merkittäviä muutuskustannuksia muun muassa valmistelun sitomina henkilöresursseina, konsulttipalveluiden ostoina, ylimääräisinä hallintokuluina, tukipalvelukustannusten kallistumisena ja uudelleenjärjestelyinä, kiinteistöriskinä ja varainsiirtoverona.

Hallituksen esitykseen sisältyvien muutuskustannusten euromääräisten arvioiden yhtenä keskeisenä heikkoutena voidaan pitää myös sitä, että muutuskustannuksia on arvioitu olennaisilta osin edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Ottaen huomioon, että nyt käsiteltäviin lakiehdotuksiin on tehty useita muutoksia verrattuna uudistuksen aiempaan valmisteluun, ei hallituksen esittämiä arvioita uudistuksen muutuskustannuksista ylipäätään voida pitää erityisen luotettavina.

Kun kaikki hallituksen esityksessä tunnistetut muutuskustannukset huomioidaan, heikentää uudistus joka tapauksessa julkisen talouden tasapainoa 2020-luvulla. Hallituksen esityksessä myönnetäänkin, että uudistus voisi alkaa vahvistaa julkista taloutta vasta 2030-luvun puolella. Koska uudistuksen aiheuttamien muutuskustannusten suuruuteen liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta ja koska hyvinvointialueiden rahoitusmallin toimivuuteen liittyy merkittäviä riskejä, on todennäköistä, että sosiaali- ja terveydenhuollon menojen kasvu on nopeampaa kuin rahoitusmallin ja sen lisäksi huomioitujen muutuskustannusten perusteella voisi olettaa. Näin ollen on ilmeis-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

tä, että uudistuksen negatiivinen vaikutus julkiseen talouteen tulee olemaan suurempi ja pitkäkestoisempi kuin hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää.

Uudistuksen vaikutukset kuntiin on arvioitu puutteellisesti

Asiantuntijakuulemisissa valiokunnan huomiota on kiinnitetty uudistuksen rahoitusratkaisuun, jossa käytännössä kaikki uudistuksesta aiheutuvat talouden muutosvaikutukset kohdistuvat kuntiin, ja kuntatalous yksin toimii näiden muutosvaikutusten tasaajana. Uudistus muuttaa kaikkien kuntien verotuloja ja valtionosuutta aiheuttaen suuria muutoksia kuntien talouden tasapainoon, rahoitusasemaan ja investointikykyyn.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle valtion verotuloja ehdotetaan kasvatettaviksi kiristämällä valtion ansiotuloverotusta. Samalla kaikki kunnat velvoitetaan alentamaan kunnallisveroa samalla, kiinteällä prosenttimäärällä, joka arvioitiin alun perin tasolle 13,26 prosenttiyksikköä. Uudistuksen seurauksena kunnallisveron määrä vähenee näin ollen 12,82 miljardilla eurolla, mikä vastaa noin kahta kolmasosaa kunnallisveron tuotosta.

Koska kunnallisveroprosenttien tuotto sekä toisaalta sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen kustannukset ja niiden rahoittamiseksi kunnille maksettavat valtionosuudet vaihtelevat huomattavasti kunnittain, kaikkien kuntien kunnallisveroprosenttien alentaminen saman verran johtaa tilanteeseen, jossa uudistuksen vaikutukset vaihtelevat kunnittain. Toisilta kunnilta vähennetään enemmän tuloja kuin niiltä siirtyy menoja, kun taas toisilta kunnilta vähennetään vähemmän tuloja kuin niiltä siirtyy menoja.

Ratkaisu, jossa kunnallisveroprosenttia alennetaan kaavamaisesti huomioimatta sitä, mikä osuus kunnallisveron tuotosta on tähän mennessä käytetty sote- ja pelastuspalveluiden järjestämiseen, kohtelee erilaisia kuntia siten erittäin epätasa-arvoisesti. Uudistus johtaakin todennäköisesti siihen, että osa kunnista joutuu leikkaamaan esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, perusopetuksesta, toisen asteen koulutuksesta, kulttuuri- ja liikuntapalveluista sekä muista niiden järjestämisvastuulle edelleen jäävistä palveluista. Seurauksena olisi kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisen edellytysten heikkeneminen ja väestön hyvinvointierojen kasvu.

Perussuomalainen valiokuntaryhmä haluaa myös muistuttaa, että mikäli maakuntaverot otetaan myöhemmässä vaiheessa käyttöön, on tärkeää varmistaa, ettei jo ennalta korkea kokonaisverotuksen taso nouse entisestään. Perustellumpi toimintatapa, mikäli verotusta siirretään kunnilta hyvinvointialueille, olisi se, ettei kuntaveroprosentteihin itsessään uudistuksen yhteydessä kosketa, mutta kuntaveron tuoton tilityksistä vähennettäisiin toteutuneita sote-kuluja vastaava summa siirrettäväksi hyvinvointialueiden käyttöön.

Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennettaisiin. Veropohjan pienentyessä kunnista tulee entistä riippuvaisempia kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmästä, jota niin ikään muutettaisiin uudistuksen yhteydessä. Huomattava on, että valtionosuuksien määräytymis- ja jakoperusteet muuttuvat vuosittaisilla budjettipäätöksillä, mikä lisää kuntien rahoituksen ennakoimattomuutta ja aiheuttaa vakavia ongelmia kuntien toiminnan suunnittelun kannalta. Vaikeudet rahoituksen ennakoinnissa heijastuvat myös kuntien investointikykyyn. Valiokunnan saaman sel-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

vityksen mukaan tuleva kuntien rahoitusmalli heikentää kuntien toimintamahdollisuuksia niin perusoikeuksien toteuttajana kuin elinvoima- ja kilpailukykytehtävien hoitajana.

Kuntien näkökulmasta yksi keskeinen ongelma uudistuksen voimaan tullessa on, että ne joutuvat olemaan pitkään epätietoisia omistamiensa sote-käytössä olevien tilojen tulevasta käytöstä, mikä vuoksi tilojen ylläpidon kannalta välttämättömätkin investoinnit saattavat jäädä toteuttamatta. Toimitilat, joille hyvinvointialueella ei hallituksen esityksen mukaisen siirtymäajan jälkeen ole käyttöä, muodostavat suuren taloudellisen riskin monelle kunnalle. Kuntien epäedullisina pitämät lainsäädäntöratkaisut liittyen omaisuuden siirtoihin ja omaisuusjärjestelyistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen saattavat lisäksi johtaa kunnissa uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta epätarkoituksenmukaisten siirtyvän omaisuuden omistukseen ja hallintaan liittyvien järjestelyiden toteuttamiseen.

Ehdotettu uudistus ei toisaalta ota riittävällä tavalla huomioon myöskään kaupungistumista, suurten kaupunkiseutujen erityispiirteitä eikä kaupunkiseutujen kasvavaa merkitystä. Uudistuksen rahoitusjärjestelmään sisältyy suuri riski siitä, että kaupunkien tulopohja ja kannusteet esimerkiksi oman elinkeinopolitiikan toteuttamiseen sekä kilpailukykyisen kaupungin rakentamiseen heikenevät oleellisesti. Lisäksi on olemassa riski, että tehtävien ja vastuun pirstoutuessa useamman hallinnon tason hoidettavaksi suurten kaupunkien mahdollisuudet vastata esimerkiksi väestönkasvun ja maahanmuuton haasteisiin sekä eriytymiskehityksen ja muiden kaupungistumisen lieveilmiöiden torjumiseen vaikeutuvat.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä toteaa, että uudistuksen myötä kuntien talouteen on jäämässä monia epävarmuustekijöitä ja että ehdotetulle uudistukselle olisi tunnistettavissa myös vaihtoehtoisia toteutustapoja, kuten nykyisen kuntapohjaisen palvelujärjestelmän edelleen kehittäminen. Sote-uudistuksen tavoitteita toteuttavia ja toimivia sosiaali- ja terveystalouden uudistamishankkeita on jo omaehtoisesti toimeenpantu useilla alueilla kokoamalla järjestämistä suurempiin yksiköihin, kuten kuntayhtymiin. Tämä on osoitus siitä, että palvelujen järjestämistä suurempiin yksiköihin, kuten kuntayhtymiin. Tämä on osoitus siitä, että palvelujen järjestämistä suurempiin yksiköihin, kuten kuntayhtymiin. Tämä on osoitus siitä, että palvelujen järjestämistä suurempiin yksiköihin, kuten kuntayhtymiin.

Uudistuksen yhteydessä osa esimerkiksi vammaispalveluiden järjestämiseksi organisoiduista kuntayhtymistä aiotaan pilkkoa hyvinvointialueiden kesken, mikä vaarantaa palvelutuotannon jatkuvuuden. Olisi tarkoituksenmukaista olla pilkkomatta näitä kuntayhtymiä ja sen sijaan siirtää ne kokonaisina pääasiallisen hyvinvointialueensa vastuulle siten, että palveluita käyttävät muut hyvinvointialueet veloitetaan tekemään yhteistyösopimukset kuntayhtymien vastuulla olevien palveluiden käytöstä, koska ainakaan kuntayhtymien pilkkominen ja henkilöstön jakaminen eri hyvinvointialueille ei tule vahvistamaan palvelutuotannon edellytyksiä.

Palveluiden alueellinen saatavuus ja lähipalveluiden toteutuminen uudistuksen osana

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä on huolissaan siitä, että uudistuksen myötä palvelut todennäköisesti loittonevat pienten maaseutukuntien asukkaista. Kasvavat palvelutarpeet yhdistettyinä tavoitteeseen hillitä kustannusten kasvua todennäköisesti johtavat käytännössä palveluverkon karsimiseen. Kun vastuu palveluiden järjestämisestä ei jatkossa enää olisi kuntatasolla, hyvinvointialueiden on helppo karsia lähipalveluita ja keskittää palvelut maakuntakeskuksiin. Hyvin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

vointialueiden valtuustojen valintajärjestelmä, joka uhkaa johtaa keskuskaupunkien päätösvallan kasvuun muun hyvinvointialueen kustannuksella, lisää riskiä entisestään. Varsinkin erityisosaamista edellyttävät palvelut todennäköisesti joko siirtyvät kauemmaksi tai ovat ainakin nykyistä harvemmin tarjolla oman kunnan alueella. Kun asukkaiden tarvitsemia palveluja ei enää ole tarjolla, johtaa uudistus erityisesti pienempien kuntien elinvoimaisuuden heikentymiseen.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että uudistuksen osana hallitus aikoo lakkauttaa Länsi-Pohjan ja Itä-Savon ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen vuoteen 2032 mennessä. Kun samalla leikkaustoiminta näissä sairaaloissa todennäköisesti loppuisi, tarkoittaisi tämä merkittävää alueellista heikennystä sairaanhoidon palveluihin. On myös selvää, että henkilökunnan rekrytoiminen näihin sairaaloihin siirtymäkauden lähestyessä loppuaan voisi olla hankalaa. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä vastustaa ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen lakkauttamista näistä sairaaloista ja esittää siirtymäajan poistamista voimaantulosäännöksestä tai sen merkittävää pidentämistä. Samalla perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että myös Kainuun, Kotkan, Hämeenlinnan, Mikkelin ja Kokkolan keskussairaaloiden säilyminen on uudistuksessa uhattuna.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että osana uudistusta tulisi säätää lähipalvelutakuusta, jolla taattaisiin keskeisten palveluiden säilyminen lähipalveluina sekä konkreettiset kriteerit, joilla varmistettaisiin, että palveluita on tarjolla kohtuullisen matkan päässä asukkaista eri puolilla maata. Samalla tulisi selvittää vanhuspalveluiden säilyttämistä kuntien vastuulla. Huomiota tulisi kiinnittää myös omaishoidon epäselvään tilanteeseen, jossa omaishoitajien asemassa on merkittäviä eroja eri kuntien välillä. Omaishoidon asema tulisi yhtenäistää käyttäen mallina niitä kuntia, joissa omaishoitajien asiat on parhaiten hoidettu, koska omaishoitoon panostaminen mahdollistaa hoidettaville itsenäisemmän elämän ja samalla säästää myös yhteiskunnan kustannuksia.

Henkilöstön asema ja riittävyys sekä palkkojen harmonisointi

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä muistuttaa, että yhtäältä väestön vanheneminen sekä toisaalta myös nykyisen sote-henkilöstön eläköityminen aiheuttavat lähivuosisikymmeninä merkittäviä haasteita riittävän henkilöstön saatavuudelle palveluiden asianmukaista järjestämistä varten. Uudistuksen myötä myös palkkojen harmonisoinnista on aiheutumassa merkittävä kustannuserä, jonka suuruutta ei hallitus ole osana vaikutusarviointia riittävällä tarkkuudella arvioinut. Palkkojen harmonisoinnista aiheutuvat lisäkustannukset tulisi huomioida hyvinvointialueiden rahoituksen määrässä täysimääräisinä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota henkilöstön asemaan ja riittävyteen erityisesti ulkoistussopimusten irtisanomisen tai mitätöinnin yhteydessä. Ulkoistussopimusten mitätöintiin tai irtisanomiseen ei tulisi ryhtyä, mikäli riittävän henkilöstön saatavuutta väestön palvelutarpeen tyydyttämiseksi ei kyetä varmistamaan. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, ettei perustuslakivaliokunta ole arvioinut sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan käsittelyssä lisätyn henkilöstön siirtoa ulkoistussopimuksen päättyessä koskevaa sääntelyä, ja epäilee, ettei kuvailtu tilanne ole rinnastettavissa liikkeenluovutukseen, vaan esitetty sääntely on tältä osin mahdollisesti ristiriidassa perustuslaissa turvatun elinkeinovapauden kanssa. Lisäksi tulee huomata, että ulkoistussopimusten irtisanominen tai mitätöinti tulkinnanvaraisin perustein altistaa hyvinvointialueet pitkille ja kalliiksi tuleville oikeudenkäynneille.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota myös varahenkilöstön saatavuuteen esimerkiksi epidemia- ja pandemiatilanteissa. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että osana uudistusta hyvinvointialueiden olisi tärkeää kehittää ja käynnistää varahenkilöstön toiminnan ylläpitoon tähtäävät valmistelut ja toimet.

Hyvinvointialueen kokonaan omistaman yhtiön asema ja oman tuotannon vaatimus

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että tilanteissa, joissa kunta tai kuntayhtymä on yhtiöittänyt palvelutuotannon järjestämisen tietyiltä osin kunnan tai kuntayhtymän kokonaan omistamaan yhtiöön, joka uudistuksen osana siirtyy osaksi hyvinvointialuetta, tulisi tällaisen kokonaisuudessaan julkisomisteisen yhtiön henkilöstö, kalusto sekä toimitilat laskea osaksi hyvinvointialueen oman tuotannon vaatimusta. Tämä laskentatapa on tärkeä, jotta keskeisten yhtiöitettyjen toimintojen, kuten Sydänsairaalan, Fimlabin tai Coxan, kaltaiset yhtiöt voisivat jatkaa toimintaansa jatkossakin. Tästä syystä perussuomalaiset esittävät muutoksia järjestämislakiin.

Pelastustoimen kehittäminen ei edellytä hallintorakenteen muuttamista vaan lisärahoitusta

Hallituksen esitys ei sinällään tuo mitään merkittävää uutta pelastustoimen palveluiden kehittämiseen verrattuna nykytilanteeseen. Suomi on jo jaettu 22 pelastustoimen alueeseen lailla pelastustoimen alueiden muodostamisesta, joka tuli voimaan vuonna 2002. Laissa tarkoitettu kuntien yhteistoiminta pelastustoimen palvelujen tuottamisessa tuli aloittaa 1.1.2004. Koska pelastuslaitokset ovat siten jo kauan toimineet nyt esitettävien hyvinvointialueiden kokoisina alueellisina toimijoina, on suurempien alueiden tuomat synergia-, tehostamis- ja resurssihyödyt pelastustoimen osalta lähtökohtaisesti jo ulosmitattu.

Pelastuslaitosten toiminta on jo nykyään myös valtakunnallisesti verkostoitunutta, ja ne toteuttavat laajaa yhteistyötä aluerajojen yli. Yhteistyöllä pelastuslaitosten kumppanuusverkoston sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetään jo nykyisin pelastuslaitosten toimintaa niin, että palvelut kansalaisille ovat entistä laadukkaampia ja tehokkaampia sekä käytännöt yhdenmukaisempia. Verkostoyhteistyön avulla vähennetään pelastuslaitosten päällekkäistä työtä sekä lisätään vaikuttavuutta ja kehitetään tiedolla johtamista.

Koska pelastuslaitosrakenne on jo nykyään pääosin maakuntapohjainen ja koska pelastuslaitokset tekevät jo nykyään laajaa yhteistyötä keskenään, olisi myös pelastustoimen kansallinen kehittäminen perussuomalaisten valiokuntaryhmän näkemyksen mukaan mahdollista jo nykyinsäädännönkin pohjalta kehittämällä edelleen nykyistä kuntien yhteistoimintaan perustuvaa järjestämismallia.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan järjestämällä sekä sosiaali- ja terveydenhuolto että pelastustoimi samoin perustein kaikilla hyvinvointialueilla pyritään varmistamaan pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen synergiahyödyt ensihoitopalveluissa. Huomattava on, ettei uudistus tästä huolimatta mitenkään varmista pelastuslaitosten toimintaa ensihoidon palveluntuottajana. Tämä johtuu siitä, että harkinta ensihoito- ja ensivastepalveluiden tuottajasta olisi hyvinvointialueella, ja Uudellamaalla ensihoitopalvelun järjestämisvastuu jäisi HUS-yhtymälle.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä on huolissaan siitä, että useilla alueilla ensihoidon järjestämisvastuuta on jo siirretty pelastustoimesta terveystoimeen. Jotta pelastuslaitosten resurssit, osaaminen, erityiskalusto ja asemaverkko palvelisivat kansalaisia saumattomasti myös ensihoidon ja ensivasteen osalta, tulisikin pelastustoimen roolista ensihoitopalveluissa säätää ehdotettua velvoittavammin. Tämä puolestaan olisi mahdollista jo nykyisellä säädöspohjalla.

Hallituksen esityksen mukaan Keski-Uudenmaan pelastustoimen alue jakaantuisi jatkossa Keski-Uudenmaan ja Vantaa-Keravan hyvinvointialueille, ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitos jaettaisiin Vantaa-Keravan ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksiin. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että Keski-Uudenmaan pelastuslaitos on toimiva ja kustannustehokas, ja sen palvelut ja palveluverkko on suunniteltu ja optimoitu käsittäen koko nykyisen Keski-Uudenmaan pelastustoimen alueen. Pelastuslaitoksen jakaminen kahteen ei siten tuo hyötyjä verrattuna nykytilaan mutta aiheuttaa sen sijaan turhia kustannuksia. Laitosten organisaatio olisi rakennettava uudelleen, minkä lisäksi henkilöstön tarve kahden laitoksen osalta tulisi melko varmasti kasvamaan nykyisestä. Osaavien pelastusalan ammattilaisten rekrytointi on pelastustoitimesta kuitenkin tällä hetkellä haastavaa. Pelastusopisto Kuopiossa ei pysty varmistamaan henkilöstömäärän riittävyttä pelastustoitimesta, minkä vuoksi perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää Helsingin Pelastuskoulun säilyttämistä myös tulevaisuudessa työvoiman saatavuuden varmistamiseksi välttämättömänä.

Pelastustoimen järjestämisvastuun siirtämiseen hyvinvointialueille liittyy riski pelastustoimen kuntayhteyksien heikkenemisestä. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä muistuttaa, että kunnat ovat pelastustoitimelle välttämättömiä kumppaneita turvallisuuden, varautumisen ja valmiuden kysymyksissä. Pelastustoimi tarvitsee alueellisen riskitiedon kokoamisessa ja palvelutarpeen kartoittamisessa kunnilla olevia ajantasaisia tietoja muun muassa niiden toimintojen riskitasoista, aluesuunnittelusta ja rakentamisesta. Lisäksi kuntien tuottama ja ylläpitämä perusinfrastruktuuri vaikuttaa suoraan maakuntien varautumiseen. Mikäli pelastustoimen kuntayhteydet heikkenevät, heikkenee myös pelastustoimen palvelujen vaikuttavuus.

Sisäministeriön tehtäväksi tulisi ehdotettavan uudistuksen myötä hyvinvointialueiden järjestämisen pelastustoimen nykyistä tehokkaampi valtakunnallinen ohjaaminen. Valtion ohjauksen merkittävä vahvistuminen on perussuomalaisten valiokuntaryhmän näkemyksen mukaan riski pelastustoimen paikallisen substanssiosaamisen huomioimiselle pelastustoimen paikallistasolla. Paikallinen tuntemus pelastustoimen alueilla on kuitenkin yliveraista sisäministeriöön verrattuna. Jos alueellisen pelastustoimen toimivalta pelastustoimen järjestämisessä ja tuotannossa heikkenee voimakkaasti valtionohjauksen seurauksena, heikkenevät samalla myös mahdollisuudet järjestää alueen asukkaiden, kuntien ja elinkeinoelämän tarvitsemat pelastustoimen palvelut kokonaisuutena katsoen alueellisesti ja paikallisesti tarkoituksenmukaisimmalla, vaikuttavimmalla ja kustannusten kannalta tuottavimmalla tavalla.

Valtion ohjauksen kasvaessa kasvavat väistämättä myös pelastustoimen ohjauksekustannukset. Vaarana onkin, että uusi ja raskas hallinto syö resursseja varsinaiselta palvelutuotannolta, jolloin uudistus tosiasiaisesti heikentää pelastustoimen palveluja. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä toteaa, että pelastustoimen suorituskyvyn pitäminen edes nykyisellä tasollaan vaatii niin paljon resursseja, ettei niitä ole syytä tuhata yhtään lisääntyvään hallintoon. Uudistuksen valmistelu ja toimeenpano aiheuttavat myös merkittäviä muutuskustannuksia.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Hallituksen esityksen mukaan pelastustoimen rahoitus pohjautuisi asukasmäärään (65 %), asukastiheyteen (5 %) ja riskitekijöihin (30 %) perustuviin laskennallisiin kustannuksiin. Rahoituksen määräytymisperusteet ja palvelutarpeiden määrittely eivät valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuitenkaan ota huomioon kaikkia kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi Helsingin kaupungin erityispiirteitä, kuten tiheän kaupunkirakenteen aiheuttamia liikenteellisiä haasteita, pendelöinnin vaikutuksia henkilömäärästä riippuviin riskeihin tai muuta maata suuremman maahanmuuton ja segregaaation aiheuttamaa kuormitusta, ei ole otettu huomioon. Hallituksen esitykseen liittyvät rahoituslaskelmat johtavatkin merkittävään rahoitusvajeeseen pääkaupungin pelastustoimessa. Myös esimerkiksi Itä-Uudenmaan pelastustoimen rahoituksesta oltaisiin valiokunnan saaman selvityksen mukaan vähentämässä noin 25 %. Kun pelastustoimen todelliset kustannukset ovat korkeammat kuin järjestelmän kautta määräytyvän rahoituksen taso, vaikuttaa uudistus kielteisesti palvelujen saatavuuteen ja turvallisuuteen.

Huomattava on, ettei hallituksen esitys myöskään huomioi pelastustoimen palvelutarpeen merkittäviä kasvupaineita tulevina vuosina. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota siihen, että pelastustoimessa on ilman esitettyä uudistustakin merkittäviä rahoituksen korotuspaineita johtuen muun muassa kasvaneista ICT-kustannuksista, puutteista pelastustoimen palvelutalossa, varallaolojärjestelmän muutoksista, paloasemahankkeista ja niihin viime vuosina kertyneestä investointivelasta, eikä nykytason mukainen pelastustoimen rahoitus tule jatkossa riittämään riippumatta siitä, toteutetaanko nyt esitetty uudistus vai ei. Pelastustoimen toiminnan kehittäminen ei edellytäkään hallintorakenteen muuttamista vaan lisää resursseja. Riittämättömällä rahoituksella on kielteisiä vaikutuksia palvelujen saatavuudelle, saavutettavuudelle, yhdenvertaisuudelle ja palveluverkon kattavuudelle.

Uudistuksen voimaantulon aikataulu ei ole realistinen

Uudistusta koskevat lait ehdotetaan tulemaan voimaan porrastetusti siten, että hyvinvointialueiden toiminnan aloittamiseen liittyvät lait tulisivat voimaan 1.7.2021, alueen toimintaan kytkeytyvät säännökset 1.3.2022 ja varsinaiset tehtävän hoitoa sekä verotusta ja rahoitusta koskevat lait 1.1.2023. Uudistuksen aikataulun mukainen toteutuminen edellyttää näin ollen, että eduskunta saa käsiteltävä esityksen kevätestuntokauden 2021 aikana ja että ehdotettavat lait vahvistetaan vielä kesäkuussa 2021. Ottaen huomioon, että kysymyksessä on huomattavan laaja esitys ja merkittävä uudistus, jolla on monentyyppisiä, mittavia ja vaikeasti ennakoitavia seurauksia ja vaikutuksia ja joka vaikuttaa palvelutuotannon kautta kaikkiin suomalaisiin, ei hallituksen esityksen huolelliseen käsittelyyn eduskunnassa mitä ilmeisimmin ole varattu riittävästi aikaa.

Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden toiminnan käynnistäminen on erittäin mittava muutosprosessi, joka edellyttää huolellista valmistelua. Kysymyksessä on historiallisen suuri julkisen hallinnon uudistus, joka toteutuessaan vaikuttaa erittäin merkittävästi hallinnon eri tasojen tehtävänjakoon, vastuisiin ja rahoitukseen ja jonka toteuttamiseen liittyy runsaasti epävarmuuksia ja riskejä. Huomattava on, että monilla alueilla toimeenpanoon lähdetään hajanaisesta lähtötilanteesta palveluiden järjestämis- ja tuottamisratkaisujen sekä muun muassa palvelutoiminnassa käytettävien tietojärjestelmäratkaisujen osalta. Uudistuksen toteuttamiselle asetettu aikataulu onkin äärimmäisen kireä myös sen toimeenpanon kannalta olettaen, että tavoitteena on uudistuksen toteuttaminen hallitusti ja palveluiden saatavuutta vaarantamatta. Asiantuntijoista merkittävä osa

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

katsoo, ettei uudistuksen huolellista toimeenpanoa ole mahdollista uskottavasti toteuttaa esitetyllä aikataululla.

Huomioon on otettava myös koronaviruspandemia, joka tulee kuormittamaan sekä uudistuksen valmisteluun että sen toimeenpanoon osallistuvia organisaatioita vielä pitkään. Oletettavasti pandemiatilanne tulee kuormittamaan kuntia ja kuntayhtymiä ja erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa vielä kuukausia, minkä vuoksi voimavarat nyt esitettävän uudistuksen toimeenpanoon ovat varsin rajalliset. Ottaen huomioon koronapandemian vaikutukset sekä kuntatalouden ja julkisen talouden heikko yleistilanne on uudistuksen toteuttamisen ajankohtaa pidettävä muutenkin erityisen haastavana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1., 3.—5. ja 7.—52. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena,

että 2. ja 6. lakiehdotus hyväksytään muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotukset)

Vastalauseen muutosehdotukset

2.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

(Kuten StVM)

**Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps**

2 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

8 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu

(1 mom. kuten StVM)

Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö, hallinnassaan asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä muut tarvittavat toimintaedellytykset. Lisäksi hyvinvointialueella on oltava järjestämisvastuunsa toteuttamisen edellyttämä riittävä oma palvelutuotanto. Hyvinvointialueen henkilöstöön, toimitiloihin ja toimintavälineisiin, toimintaedellytyksiin ja palvelutuotantoon katsotaan kuuluvan hyvinvointialueen kokonaan omistaman yhtiön henkilöstö, toimitilat ja toimintavälineet sekä palvelutuotanto.

(3 ja 4 mom. kuten StVM)

9—11 §

(Kuten StVM)

3 luku

Palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

12 §

Edellytykset palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta

(1 mom. kuten StVM)

Hyvinvointialue ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta:

(1 ja 2 kohta kuten StVM)

~~3) terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitettuja kiireellisen hoidon ja päivystyksen palveluja lukuun ottamatta mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua perusterveydenhuollon päivä- ja iltapäiväaikaista kiireellistä vastaanottoa; eikä~~

3) terveydenhuoltolain 40 §:ssä tarkoitettua ensihoitopalvelua lukuun ottamatta mainitun lain 40 §:n 1 momentin 1 ja 3 kohdassa tarkoitettuja palveluja ja 2 kohdassa tarkoitettua muuta palvelua kuin ensihoitopalvelun kokonaisvalmiuden ylläpitämistä eikä ensihoitopalvelusta vastaavan lääkärin tai kenttäjohtajan tehtäviä, jotka on hoidettava kaikilta osin virkasuhteessa.

(3—6 mom. kuten StVM)

Mitä tässä luvussa säädetään, ei sovelleta sopimuksen voimassaoloaikana sopimukseen, jotka ovat astuneet voimaan viimeistään 1.6.2021. (Uusi 7 mom.)

**Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps**

(Kuten StVM) 13—20 §

(Kuten StVM) 3—8 luku

6.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

(Kuten StVM) 1—6 luku

7 luku

Erinäiset säännökset

(Kuten StVM) 55—58 §

59 §

Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueiden ympärivuorokautinen yhteispäivystys

Sen estämättä, mitä terveydenhuoltolain 50 §:n 3 ja 4 momenteissa säädetään, Lapin ja Etelä-Savon hyvinvointialueet voivat ylläpitää useampaa kuin yhtä ympärivuorokautisesti päivystävää yhteispäivystysyksikköä sairaaloidensa yhteydessä ~~vuoden 2032 loppuun saakka~~.

(Kuten StVM) 60—68 §

(Kuten StVM) 8 luku

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 1 /ps

Helsingissä 14.6.2021

Arja Juvonen ps
Kaisa Juuso ps
Minna Reijonen ps

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Vastalause 2

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esitykseen ei sisälly keinoja, joilla ihmisten hoitopaikkaan pääsyä peruspalveluihin parannettaisiin. Päinvastoin lukuisat esityksen kirjaukset tulevat johtamaan hoitopaikkaan pääsyn heikentymiseen. OECD on toistuvasti huomauttanut eriarvoisesta perusterveydenhuollostamme. Tuhannet suomalaiset — eläkeläiset, työttömät, lapsiperheet ja pitkäaikaissairaat — jäävät jonoihin odottamaan, kun hallitus haluaa uudistaa hallintoa. Esitys ei tuo ratkaisua vaan useiden asiantuntijoiden mukaan on vaarassa heikentää tilannetta ja syventää eriarvoisuutta.

Nykyisen sosiaali- ja terveysjärjestelmämme suurimpia haasteita on oikea-aikainen hoitoon ja palveluihin pääsy perustason palveluissa. Suomi on pinta-alaltaan suuri ja väestöltään ikääntyvä maa, jossa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarve tulee lähivuosina vain kasvamaan. Näiden tekijöiden seurauksena myös sote-menot kasvavat voimakkaasti. Hallituksen esitys ei vastaa näistä kumpaankaan. Hallituksen mallissa rahoitus ja kehittämistyö eivät kohdennu sinne, missä on tarve eli ihmisten palveluihin.

Sote-uudistuksen yhteydessä olisi ollut vähintäänkin perusteltua tuoda eduskuntaan hoitotakuuta tiukentava lakiesitys ja esitys terapiatakuusta perustason mielenterveyspalvelujen saatavuuden turvaamiseksi. Hallitus on halunnut jääräpäisesti pitää kiinni ideologisesta maakuntauudistuksesta, vaikka ihmiset tarvitsevat palveluja. Myös lainsäädännön arviointineuvosto on kiinnittänyt huomiota siihen, että esitys ei kerro riittävän selvästi, miten uudistus parantaa palveluja verrattuna siihen, että jätetään uudistus tekemättä.

Hallituksen kaavailema sairausvakuutuskorvauksen poistaminen tutkimuksesta, hoidosta ja lääkekorvauksista olisi kylmää kyytiä hoitoa tarvitseville ihmisille. Kela-korvausten leikkaus muun muassa vähentäisi terveydenhuollon rahoitusta, kasvattaisi terveyskeskusjonoja sekä heikentäisi palvelujen saatavuutta. Edessä olisi syvenevää ihmisten eriarvoistumista, piteneviä hoitajajonoja sekä entistä suurempaa painetta julkiselle sektorille ja sen harvenneelle henkilöstölle. Hallituksen esitys ei huomioi myöskään EU:n potilasdirektiiviä. Euroopan komissio katsoo, että suomalaiselle asiakkaalle tulisi korvata toisessa EU-valtiossa annetun hoidon kustannukset siihen enimmäismäärään asti, joka vastaavan hoidon tuottamisesta olisi aiheutunut Suomen julkisessa terveydenhoidossa. EU:n komissio on antanut vuonna 2015 Suomelle virallisen huomautuksen potilasdirektiivin implementoinnista. Hallitus on ilmoittanut, että se hoitaa potilasdirektiivin implementoinnin sote-uudistuksen yhteydessä. Mielestämme on huolestuttavaa, että hallituksen esitys ei kuitenkaan sisällä mitään mainintoja direktiivin oikeasta implementoinnista eikä esitys sisällä asiasta edes vaikutusarviota.

Kokoomus haluaa turvata verovaroin yhdenvertaiset palvelut. Hallituksen esityksen rahoitusmalli on monelta osin vakavasti keskeneräinen. Rahoitusmallin arviointia on vaikeuttanut se, että sen rinnalla on valmisteltu sote-esityksen vakaviin valuvikoihin maakuntaveroa, vaikka se ei sisälly esitykseen ja vaikka parlamentaarinen maakuntaverokomitea ei nähnyt maakunnille esitettyjen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

tehtävien puoltavan veron käyttöönottoa. Maakuntaveron käyttöönotto tarkoittaisi myös, että eri ihmiset maksavat samasta hoidosta eri summan, mikä on täysin vastoin ihmisten yhdenvertaisuutta. Valtiovarainvaliokunnan mukaan uuden veron käyttöönotto edellyttäisi perusteellista vaikutusarviointia.

Hallituksen esityksellä pyritään sen sijaan ideologiseen monituottajamallin rapauttamiseen ja yksityisen palvelutuotannon rajoittamiseen. Hallituksen esityksessä hälyttävää on myös julkisomisteisten, kuntayhtymäomisteisten ja vammaispalvelujen erityishuoltopiirien alasajo. Lainsäädännön arviointineuvosto puuttui siihen, ettei hallituksen esityksessä ole selvitetty ostopalvelujen käytön rajoittamisen vaikutuksia palvelujen saatavuuteen ja kustannusten kasvuun. Myös merkittävä osa lausunnonantajista kantoi huolta näistä rajoituksista, sillä monituottajuudella voitaisiin parantaa nimenomaan palvelujen saatavuutta ja yhdenvertaisuutta. Kokoomus ei näe järkevänä toimivien rakenteiden rikkomista, kun pitäisi lähteä korjaamaan päinvastoin sitä osaa järjestelmästä, joka ei toimi.

Esityksessä esitetyt palveluiden ulkoistamisen rajoitukset osuvat voimakkaasti pieniin kuntiin, joissa palvelujen ulkoistamisella on voitu turvata lähipalvelujen saatavuus. Kokoomuksen mielestä sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen pitäisi toteuttaa tavalla, joka huomioi ja turvaa perustuslaissa turvatun kunnallisen itsehallinnon, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen rahoituksen ja kuntien toiminta- ja investointikyvyn. Hyvinvointialueiden päättäjillä ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa alueen palvelutasoon. Muut vaikuttamisen mahdollisuudet ovat vahvasti sääntelyllä rajattuja. Tosiasiallisesti uudistus tarkoittaa merkittävää vastuunsiirtoa paikallistasolta valtiolle, mikä on omiaan heikentämään ihmisten vaikutusmahdollisuuksia heitä itseään koskeviin asioihin. Rahoitusvastuun siirto valtiolle sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvien tehtävien siirto hyvinvointialueille heikentävät paikallisdemokratiaa. Hallituksen sote-esitys on puhdas massiivinen hallintouudistus, joka rikkoo enemmän kuin rakentaa.

Koronan aikana kertynyt hoitovelka koettelee jo muutenkin jonoutunutta terveydenhuoltoamme ennen näkemättömällä tavalla. Nyt ei ole massiivisen hallintouudistuksen aika, kun voimavarat pitäisi suunnata ihmisten palvelujen turvaamiseen ja koronakriisistä selviämiseen. Asiantuntijalausunnoista käy ilmi, että uudistus aiheuttaa säästöpainetta henkilöstökustannuksiin, vaikka osaavasta sote-henkilöstöstä on jo nyt huutava pula. Yhtäkään sote-alan ammattihenkilöä ei ole varaa menettää. Sen sijaan mielestämme on ensisijaista löytää keinoja, jotka purkavat henkilöstön jaksamisvelkaa ja lisäävät työhyvinvointia jo ennen sote-muutoksen toteuttamista. Huomioiden ammattitaitoisen henkilöstön saatavuushaasteet ja ongelmat hoitopäätöksissä tulisi hyödyntää sekä julkista että yksityistä sektoria väestön sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen turvaamiseksi.

Eduskunnan valiokuntien lausuntopalaute on monilta osilta ollut murskaavaa. Esityksen vaikutusarviot niin yritysvaikutusten, lapsivaikutusarvioinnin, vammaisten ja ikäihmisten sekä muiden vaikutusarvioinnin osalta puuttuvat tai ne ovat riittämättömiä. Sote-lakipaketin käsitteilyä on tehty eduskunnassa keskellä koronakriisiä ja poikkeuksellisia työjärjestelyjä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Hyvinvointialuejako ei ole tarkoituksenmukainen eikä ole kestäväällä pohjalla

Hallituksen esityksessä hyvinvointialueiden määrä ei ole valikoitunut sosiaali- ja terveyspalveluiden tarpeiden pohjalta vaan poliittisista lähtökohdista. Kukaan asiantuntija ei ole ehdottanut hallituksen esittämää hyvinvointialueiden määrää. Alueiden lukumäärä on suuri ja osa alueista on väestöpohjaltaan liian pieniä ja kantokyvyltään heikkoja. Liian pienet väestöpohjat eivät mahdollista nykyaikaisten terveyspalveluiden täysipainoista järjestämistä ja tuottamista, ja ne myös synnyttävät rahoitustarpeen suurta satunnaisvaihtelua. Kannustimien puuttuminen ja avoin valtion rahakukkaro aiheuttavat kestäättömän tilanteen rahoituksen kestävydessä.

Hyvinvointialueiden itsehallinto on näennäistä ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia kavennetaan

Hallituksen esitys tekee hyvinvointialueista valtiosta riippuvaisia, ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksia tuottaa palveluita on merkittävästi rajoitettu. Hyvinvointialueiden itsehallinto on näennäistä.

Kunnat ovat nykyisin hankkineet palveluja yrityksiltä ja järjestöiltä, ja käytössä on monilla alueilla ollut toimiva monituottajamalli, josta on ollut hyviä kokemuksia niin asiakkaiden hoidon sujuvuuden ja laadun kuin myös kustannustehokkaiden palvelujen tuotannon osalta. Myös palveluiden ulkoistuksia on tehty liittyen henkilöstön saatavuusongelmiin tai tuottavuuden parantamiseen. Lainsäädännön olisi mahdollistettava alueellisesti parhaiden ratkaisumallien toteutus sekä kannustettava järjestäjää valitsemaan kustannustehokkaita ja laadukkaita palvelutuotannon muotoja. Hallituksen esitys tekee tämän mahdottomaksi.

Hallituksen esittämä uudistus heikentää suomalaisten lähidemokratiaa ja alueiden itsehallintoa. Uudistuksen tuloksena Suomessa on jatkossa kolme hallinnon tasoa. Suomessa lisätään hallintoa, kun muissa EU-maissa pääsääntöisesti pyritään madaltamaan hallinnollisia rakenteita. Hallituksen esitys johtaa siihen, että pienistä kunnista lähtee ensin päätösvalta ja nopeasti sen jälkeen palvelut. Toivo-ajatuspajan tuoreen tutkimuksen mukaan uudistus tulee johtamaan tilanteeseen, jossa lähes joka toisessa Suomen kunnista ei olisi edustajaa lainkaan tai vain yksi edustaja hyvinvointialueen valtuustossa.

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty juurikaan alueellisen lähidemokratian kaventumista, johon uudistus väistämättä johtaa. Kuntien tehtävistä ja verotuloista siirretään valtaosa tiukassa valtionohjauksessa oleville hyvinvointialueille. Lähipalveluista päätetään jatkossa hyvin laajoilla alueilla, joissa alueellinen ja paikallinen ääni on vaikea saada kuulumaan. Hallitus vauhdittaa esityksellään maaseudun ja kokonaisten maakuntien väestötappiota, vaikka tavoitteena tulee olla koko maan pitäminen asumiskelpoisena.

Hyvinvointialueilla ja kunnilla pitäisi olla mahdollisuus sopia palveluiden järjestämisestä

Uudistuksessa hyvinvointialueiden ja kuntien itsehallinnollinen mahdollisuus sopia puitteissa työnjaosta ja yhteistyöstä on hyvin rajattu. Hyvinvointialueiden ja kuntien välillä olisi järkevää olla laajemmat sopimismahdollisuudet niistä palveluista, joissa on yhtymäkohtia sekä kuntien että hyvinvointialueiden suuntaan. Muun muassa ympäristöterveydenhuollossa, työpajatoimin-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

noissa sekä oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluissa kunnilla pitäisi olla suurempi mahdollisuus vaikuttaa niiden hallinnolliseen sijaintiin.

Uudenmaan erilliskorjaus

Lainsäädännön arviointineuvostosta kaikki uudistuksen tavoitteet ovat lopulta kiinni siitä, miten hyvinvointialueet käytännössä tuottavat palveluja. Lainsäädännöllä siirretään järjestämisvastuu nykyistä suuremmille alueille, mutta kustannusten hillinnän lisäksi uudistuksen pitäisi parantaa hoitoon pääsyä sekä palvelujen laatua ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi erilliskorjauksen toimeenpanon onnistumiseksi tulisi Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän kyetä nykyistä tiiviimpään dialogiseen strategiseen yhteistyöhön. Arviointineuvoston mukaan hallituksen ratkaisuna perus- ja erikoistason terveydenhuollon yhdistäminen saman hallinnon alle ei tule toteutumaan Uudellamaalla, koska erikoissairaanhoidon jättäminen HUS-maakuntayhtymälle ja perustason palvelut Helsingin kaupungille sekä neljälle hyvinvointialueelle. Palvelujen integraatio ei siis toteudu alueella, jolla asuu kolmannes Suomen väestöstä. Uudenmaan rahoituksen voimakas leikkaus yhdistettynä siihen, että Uudellamaalla integraatio jää toteutumatta aiheuttaa sen, että rahoituksen riittävyys on todellinen ongelma ja uhkaa sekä sote-palvelujen että kuntiin jäävien palvelujen rahoituksen turvaamista.

Valtiovarainvaliokunta painottaa, että Uudenmaan neljän hyvinvointialueen ja Helsingin riittävä rahoitus on varmistettava, jotta uudistukselle esitetyt tavoitteet palveluiden yhdenvertaisuudesta sekä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisesta toteutuvat myös Uudellamaalla ja Helsingissä. Valtiovarainvaliokunta toteaa, että Helsingin yliopistollisen sairaalan alueellinen ja valtakunnallinen rooli erikoissairaanhoidon valmiuden ja varautumisen ylläpidossa sekä valtakunnalliseen erityisvastuuseen liittyvien palveluiden tuotannossa tulee ottaa huomioon. Kumpaakaan näistä huomioista ei sosiaali- ja terveysvaliokunnassa huomioitu.

Pidämme täysin välttämättömänä, että Uudenmaan kasvukuntien talouden tasapainoon pääseminen ja rahoituksen riittävyys varmistetaan kaikissa tilanteissa. Olemme huolissamme siitä, että kuntien oma arvio poikkeaa valtiovarainministeriön arviosta merkittävästi. Esimerkiksi Espoo yksin arvioi kokonaisvaikutusten olevan jopa 70 miljoonaa euroa. On vakava ongelma, että kaupungeissa rahoituksen ennakoitavuus heikentyy ja epävarmuus lisääntyy, kun valtionosuuksien osuus nousee.

Helsingin yliopistollisen sairaalan (HYKS) alueellista ja valtakunnallista roolia erikoissairaanhoidon valmiuden ja varautumisen ylläpidossa ja valtakunnalliseen erityisvastuuseen liittyvien palveluiden tuotannossa ei huomioida Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin rahoituksessa mitenkään.

Yhteisrekisteri Uudenmaan alueella on välttämätön, sekä sujuvan asiakkaiden palvelun että ammattilaisten sujuvan työn ja tiedonsaannin näkökulmasta. Pidämme välttämättömänä, että Uudenmaan kasvukuntien talouden tasapainoon pääseminen ja rahoituksen riittävyys varmistetaan kaikissa tilanteissa. Tietointegraatio, johtaminen ja toimivat asiakastietojärjestelmät korostuvat Uudenmaan erilliskorjauksessa, jossa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuolto eivät ole saman järjestäjän vastuulla. Kokoomus pitää välttämättömänä, että terveydenhuoltolain 9 § tai vastaava sääntely tulee säilyttää, jotta voidaan turvata potilastietojen välittyminen perusterveydenhuollon

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

ja erikoissairaanhoidon välillä ja palvelujen integraatio. EU:n yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa kuitenkin yhteisrekisterinpitäjyyden useamman rekisterinpitäjän välillä.

Kunnista tehdään valtiosta riippuvaisia ja velkaisia

Kuntien toimintamahdollisuuksia rajoitetaan heikentämällä niiden tulorahoitusta ja niiden investointikyky vaarantuu. Esitetty kaavamainen 13,26 prosenttiyksikön vähennys kunnallisveroprosenttiin ei huomioi riittävästi kuntien nykyisiä kustannusrakenteen eroja, vaan heikentää erityisesti suurimpien kuntien tuloja, vaarantaa palvelutuotannon ja talouden sekä johtaa suhteellisen velkaantuneisuuden merkittävään kasvuun. Erityisen suurta huolta kannamme asiantuntijoiden tapaan kuntien keskeisimmän jäljelle jäävän tehtävän eli sivistystoimen vaarantumisesta. Suomessa ei ole varaa heikentää varhaiskasvatusta, peruskoulutusta eikä toisen asteen koulutusta. Tähän vakavaan uhkaan hallitus ei ole kyennyt esittämään uskottavaa selvitystä. Useat asiantuntijat ovat olleet huolissaan siitä, miten kunnat selviävät jatkossa tehtävistään ja investoinneista. Uudistuksen pelätään heikentävän etenkin suurten ja kasvavien kaupunkien kykyä investoida kestävästi kasvuun ja huolehtia kaupungin elinvoimasta, kasvusta ja kilpailukyvyistä.

Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen kohdentamiseen on ehdotettu käytettävän THL:n tarvevakiointimallia, joka on monelta osin keskeneräinen ja siten asettaa vakavasti kyseenalaisiksi mallin lopputuloksena syntyvät alueelliset tarvevakiointikertoimet. Palvelujärjestelmän haasteet ovat erilaisia eri puolilla maamme. Esityksessä ei ole otettu huomioon kasvavien kaupunkien erityisiä kustannustekijöitä, eivätkä tarvekertoimessa käytetyt tarvetekijät kuvaa hyvinvointialueiden tosiasiallista palveluntarvetta, kuten muuta maata suurempaa maahanmuuttoa sekä eriarvoistumiseen liittyviä haasteita, kuten segregatiota, syrjäytymistä sekä päihitteiden aiheuttamia lieveilmiöitä ja sosiaalisia palvelutarpeita. Perhetyö ja lastensuojelu tarvitsevat kasvukeskuksissa riittävät resurssit työn toteuttamiseksi. Erityisen suuri ja aiheellinen huoli palveluista ja taloudesta on väestörikkailla ja asukasmääräänsä kasvattavilla alueilla, kuten pääkaupunkiseudulla, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seuduilla.

Koronavirusepidemia vaikuttaa vuosien 2021 ja 2022 osalta sekä kuntien kuluihin että tuottoihin. Esimerkiksi kiireettömän hoidon hoitovelka näkyy lisääntyneinä kustannuksina, kun hoitonojoja aletaan purkamaan. Koronaepidemian vaikutukset niin tuloihin kuin kuluihin vääristävät rahoituksen siirtolaskelmien tietopohjaa siten, että kuntien rahoituksen leikkaus muodostuu suuremmaksi kuin normaaliolosuhteissa. Uudistuksen toimeenpanon aikataulua tulee siirtää, jotta alueilla ja kunnilla on koronan jälkihoitovaiheessa siihen realistisia mahdollisuuksia.

Kuntien näkökulmasta keskeinen kysymys on uudistuksen voimaan tullessa kuntien omistukseen jäävien toimitilojen käyttö sote-palveluiden tuottamiseen siirtymäkauden vuokrajärjestelyn (3+1 vuotta) jälkeen ja vuokrataso siirtymäkaudella. Keskeinen ongelma kuntien näkökulmasta on, että ne joutuvat olemaan pitkään epätietoisia siitä, tulevatko hyvinvointialueet hyödyntämään kuntien sote-käytössä uudistuksen voimaantulohekellä olevia tiloja siirtymäkauden jälkeen ja millä mekanismilla ja hinnalla mahdollinen hyödyntäminen toteutetaan.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän uudistaminen johtaa henkilökunnan saatavuusongelmiin, monituottajamallin alasajoon ja palvelujen heikentymiseen

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että palveluiden hankintaa yksityisiltä palveluiden tuottajilta ei perustuslain mukaan ole välttämätöntä rajoittaa hallituksen esityksen mukaisella tavalla. Vaatimus käytännössä pakottaisi alueet tuottamaan jonkin määrittelemättömän määrän palveluja itse, vaikka se ei olisi niiden mielestä tarkoituksenmukaista tai taloudellista. Hallitus ei ole kuitenkaan omien ideologisista syiden vuoksi valmis muuttamaan esitystä.

Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueella on oltava omaa palvelutuotantoa jokaisella sosiaali- ja terveyspalvelujen osa-alueella. On kuitenkin epäselvää, mikä on riittävä määrä omaa palvelutuotantoa. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan perustuslaista ei johdu tarkkoja rajoja oman tuotannon määrälle tai sen toteuttamisen tavoille. Valiokunnan mielestä oleellista on varmistaa lainsäädännössä se, että vastuussa oleva järjestäjä voi kaikissa tilanteissa turvata sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävän saatavuuden. Todennäköisenä vaarana on, että valvontaviranomaiset eri tavalla eri puolilla Suomea tulevat määrittelemään oman tuotannon määrää, mikä johtaa kirjaviin käytäntöihin ja alueiden erilaiseen kohteluun.

Riittävän oman tuotannon vaatimuksen sijaan palveluiden saatavuuden turvaamisen kannalta on keskeistä se, että järjestäjällä on käytössään riittävä palvelutuotanto ja henkilöstö sekä hallussaan keinot ja kyvyt turvata palvelujen perustuslain edellyttämä riittävyys esimerkiksi häiriötilanteissa. Sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteys kuntiin ei saa katketa, jottei yhteistyö eri palveluiden välillä heikkene. Mielestämme on epäselvää, miten palveluiden saumaton yhteistoiminta varmistetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja neuvoloiden sekä oppilaitosten ja opiskeluhoollon välillä.

Talousvaliokunta totesi lausunnossaan, että "vaatimus omasta tuotannosta johtanee joillain laajoja kokonaisulkoistuksia tehneillä alueilla investointitarpeisiin." Oman tuotannon perustaminen vaatii monissa palveluissa erittäin mittavia investointeja.

Palveluiden järjestäminen ja tuottaminen pitää erottaa velvoittavasti lainsäädännössä. Tämä mahdollistaa kustannustehokkaat päätökset siitä, tuottaako hyvinvointialue palvelut itse vai hankitaanko ne ulkopuolisilta toimijoilta. Tämän lisäksi se mahdollistaa monituottajamallien kehittämisen ja hyödyntämisen.

Yliopistosairaaloiden asemaa ja rahoitusta ei ole huomioitu lakiesityksessä

Hallituksen esityksestä puuttuu kokonaan aikaisemmissa laeissa ollut määritelmä viidestä yliopistosairaalaista ja niitä koskevista säädöksistä sekä niiden rahoituksesta. Tämä puute vahingoittaa pahimmassa tapauksessa peruuttamattomasti lääketieteen tutkimuksen ja opetuksen toimintamahdollisuuksia, joiden varaan erityisesti Suomen erinomainen erikoissairaanhoito rakentuu. Esitetty rahoitusmalli veisi pohjan yhdenvertaiselta erikoissairaanhoidolta ja heikentäisi merkittävästi koko Suomen erikoissairaanhoitojärjestelmää. Suomen johtavaan ja ainoaan laajasti kansainvälisellä tasolla toimivaan yliopistosairaalaan HUS:iin kohdistuva rahoitusleikkaus vaikuttaisi koko maahan: ihmisten hoitomahdollisuuksiin ja lääketieteen tutkimukseen.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Palvelujen hankkiminen yksityiseltä palveluntuottajalta

Hallituksen esityksessä rajoitetaan lukuisilla eri tavoilla mahdollisuuksia hankkia sosiaali- ja terveyspalveluita yksityiseltä tai kolmannelta sektorilta. Nämä rajoitukset osuvat erityisesti hoitopääsyyn, palvelun laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. On myös pidettävä todennäköisenä, että yksityisen sektorin toiminnan rajoittaminen hidastaa tuottavuuden kehitystä ja on siten omiaan kasvattamaan sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitusvajetta.

Virkalääkärivaatimus lisää hallinnollista byrokratiaa, hankaloittaa järkeviä ja sujuvia toimintamalleja ja lisää kustannuksia. Erityisesti pienemmissä yksiköissä tämä tulee johtamaan epätarkoituksenmukaisiin järjestelyihin ja lisäbyrokratiaan, jotka hankaloittavat sujuvaa työtä ja työntekijöiden saatavuutta.

Neuvolatoiminnan irrottaminen muusta perusterveydenhuollosta vain julkiselle toimijalle olisi vahingollista palveluille. Jos neuvolapalvelut määritellään vain julkisen palveluntuottajan tehtäväksi, tulee terveysasemien ulkoistuksista kannattamattomia, kun yksi osa palvelusta otetaan pois. Syrjäisemmillä seuduilla tämä voi johtaa palveluverkon harvenemiseen ja palveluiden siirtymiseen kauemmas. Etenkin lapsiperheiden palvelut heikkenisivät ja siirtyisivät perhearjen ulottumattomiin. Olisi epätodennäköistä ja hankalasti järjestettävissä, että hyvinvointialue toimittaisi omia neuvolatyöntekijöitä ulkoistettuun terveyskeskukseen. On myös epäselvää, sallisiko hankintalaki neuvolapalveluja koskevan muutoksen tekemistä terveysasemien ulkoistussopimukseen ilman, että sopimus pitää irtisanoa. Tätä ei ole esityksessä arvioitu. Ei ole järkevää erottaa neuvoloita muusta perusterveydenhuollosta. Hallitus on myös sekä mitätöimässä että irtisanomassa ulkoistettuja sosiaali- ja terveyspalveluja. Perustuslakivaliokunnan mielestä mitättömyyden edellytyksiä on täsmennettävä ja kynnystä nostettava. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota mitätöintisäätelyn heikkoon tarkkarajaisuuteen.

Suomen hankintalaki ei näyttäisi sallivan sellaisten muutosten tekemistä kyseisiin sopimuksiin, joita hallituksen esityksessä esitetään. Palveluja tarvitsevan ihmisen sekä palvelujen julkisen järjestäjän näkökulmasta mitätöinnillä ja irtisanomisella on sikäli sama seuraus, että toimivaksi todettu ja syystä solmittu sopimus päättyisi. Ulkoistusjärjestelyt eivät ole vaarantaneet järjestämistä vastuussa olevien tahojen edellytyksiä turvata perustuslain edellyttämiä palveluja. Päinvastoin — ulkoistuksilla palvelut on turvattu. Konkurssi- ja häiriötilanteisiin on varauduttu sopimuksissa.

Yksityisillä toimijoilla tulee jatkossakin olla oikeus järjestää toimintansa valitsemallaan tavalla, alihankintaa koskevat rajoitukset on poistettava eikä neuvolatoimintaa tule määritellä julkiseksi toiminnaksi. Esimerkiksi palvelusetelien käyttö tulee mahdollistaa kaikissa kiireettömissä toimenpiteissä. Nykyesitys johtaa siihen, että palvelusetelin käyttöä joudutaan purkamaan ja lisäämään hyvinvointialueen omaa tuotantoa lain sisältämien rajoitusten takia.

Alihankinta

Kokoomus pitää ammatinharjoittajien laskemista alihankkijoiksi ja alihankintaa koskevaa prosenttimääräistä rajausta 49 prosenttiin tarpeettomana. Se vaikeuttaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia saada väestölle tarpeellisia palveluita. Myös haja-asutusalueiden riittävän kattava palveluverkko vaarantuu. Palvelujen saatavuuden heikentymisen lisäksi kustannukset voivat nousta

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

merkittävästi. Alihankinnan rajoitusten myötä vaarassa ovat myös pienten palveluntuottajien toimintamahdollisuudet ja ammatinharjoittajien elinkeinonvapaus. Erityisen hankalaksi esitetyn sääntelyn tekee se, että alihankinnaksi laskettaisiin myös ammatinharjoittajien hyödyntäminen. Ammatinharjoittajuus on esimerkiksi lääkäri- ja hammaslääkärikunnassa sekä fysioterapeuteilla ja muilla terapeuteilla laajasti vakiintunut tapa työskennellä. Ammatinharjoittajien käytön rajoittaminen lisäisi palvelujen kustannuksia, jäykistäisi yksityisten palveluntuottajien mahdollisuuksia tarjota palveluja julkiselle sektorille, ja heikentäisi ammatinharjoittajien mahdollisuutta valita työskentelytapansa. Myös esityksen mukainen edellytys siitä, että hyvinvointialue antaisi hyväksyntänsä jokaisen yksittäisen ammatinharjoittajan käyttämiselle ja muutokselle käyttämisessä on erittäin epätarkoituksenmukainen.

Esityksen sallimat alihankinnan prosenttiluvut ovat mahdottomia laskea, sillä esitys ei määrittele niiden laskentatapaa. Näin ollen myös esityksen tosiasiallisten vaikutusten arviointi on käytännössä mahdotonta. On täysin kestävämpää, että alihankinnan rajoitusten vaikutuksia ei ole lainkaan arvioitu. Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan selvästi, että viime kauden esityksen pohjalte tehty alihankintasääntely ei tämän esityksen rakenteessa ole välttämätön. Alihankinnasta nyt ehdotettua väljempikin sääntely on mahdollinen, kunhan sääntely täyttää perustuslain 124 §:ssä asetetut edellytykset.

Kokoomus vaatii, että asiantuntijoiden työskentely ammatinharjoittajina tulee turvata myös jatkossa.

Päivystys

Vuokratyövoiman ja hankitun työvoiman käytön rajoitukset ympärivuorokautisen päivystyksen palveluissa lisäävät byrokratiaa ja vaikeuttavat tarpeettomasti työtehtävien käytännön hoitamista ympärivuorokautisessa päivystyksessä. Perustuslakivaliokunta ei ottanut asiaan mitään kantaa. Ei siis myöskään siihen, että päivystyspalvelujen ulkoistamisen rajoittamista edellytetäisiin perustuslaissa. Rajoituksella hankaloitetaan työvoiman saatavuutta ja vaarannetaan palvelujen järjestämistä, mikä johtaa toiminnan keskittämiseen pidemmällä aikavälillä ja päivystysten harvenemiseen.

Palvelutarpeen arviointi ja virkalääkärivaatimus

Hallituksen esityksen vaatimus hoitopäätösten ja hoitoonottoratkaisujen rajoittamisesta virkasuhteessa oleville lääkäreille tulisi entisestään hankaloittamaan hoitopaäsyä erikoissairaanhoidon ja kasvattamaan hoitonojoja. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan virkalääkärin käytön edellytys voi hidastaa hoidon saatavuutta, etenkin uuden järjestelmän alkuvaiheessa. Perustuslakivaliokunnan lausunto osoittaa myös sen, että virkalääkärilinjaus on hallitukselta poliittinen valinta, koska perustuslaki ei sitä edellytä.

Erikoissairaanhoidon ulkoistusten rajoitukset sekä päivystysten ja alihankintojen hankintarajoitukset tulevat myös osaltaan merkittäväällä tavalla vaikeuttamaan hoitopaäsyä ja keskittämään palveluita. Lainsäädännön arviointineuvosto huomautti hallitusta, että sen pitäisi tarkentaa arviotaan ulkoistussopimusten mitätöinnin ja irtisanomisten vaikutuksista. Niihin sisältyy riskejä kustannusten noususta ja palvelujen saatavuuden heikkenemisestä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Virkalääkärivaatimus vähentää hyvinvointialueen mahdollisuuksia tehdä toimivia ratkaisuja ja siten heikentää palvelujen saatavuutta sekä nostaa kustannuksia. Ratkaisu hankaloittaa päätöksiin oikeutettujen lääkärin löytämistä kaikille erikoissairaanhoidon aloille kaikille hyvinvointialueiden alueille, hankaloittaa työn sujuvaa järjestämistä eikä lisää työn houkuttelevuutta. Esitykselle sääntelylle ei myöskään ole riittäviä perusteita. Esityksessä todetaan, että virkalääkäriin tehtävä hoitoonottopäätökset ja hoitoratkaisut muun muassa siksi, että erikoissairaanhoidon palvelut ovat kalliita. Perustelu ei ole kestävä. Perustuslakivaliokunta totesi, että hoitoratkaisujen tekemisessä on kyse ennen muuta lääketieteellisestä arviosta. Lisäksi perustuslakivaliokunnan mukaan esityksessä esitettyä väljempikin sääntely yksityisen palveluntuottajan oikeudesta tehdä palvelutarpeen arviointia on mahdollinen. Perustuslaki ei siis edellytä esityksen mukaista sääntelyä.

Hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden asema

On haastavaa, jos uudistuksen ratkaisuja lähdetään hakemaan julkisomisteisten yhtiöiden aseman muuttamisesta, sillä se aiheuttaisi kilpailuvääritystä ja kannusteen perusteettomasti suosia omia yhtiöitä. Ratkaisua on haettava ehdotetusta lainsäädännöstä itsestään. Muun muassa vaatimus järjestäjän riittävästä omasta tuotannosta sekä virkalääkärivaatimus ovat julkisomisteisten yhtiöiden ongelmien juurisyytä. Ehdotimme valokunnassa muutoksia lainsäädäntöön näiltä osin, mutta hallituspuolueet vastustivat niitä.

Sääntelyä on perustuslain näkökulmasta mahdollista muuttaa siten, että julkisomisteisia yhtiöitä kohdeltaisiin tavalla, joka mahdollistaa nykyisten hyvin toimivien toimintojen jatkon. Riittävän oman tuotannon vaatimuksen poistamisella iso osa julkisten yhtiöiden ongelmista poistuisi — hyvinvointialue saisi ostaa myös näiltä yhtiöiltä haluamansa määrän palveluita. Hallitus ei ollut valmis muuttamaan esitystä sote-lakipaketin käsittelyn yhteydessä. Julkisomisteisten yhtiöiden toimintamahdollisuudet jatkossa jäivät rajallisiksi.

Harvemmin asutussa Suomessa on kyetty erilaisilla kumppanuusmalleilla viemään palvelut sinne, missä ihminen on. Käytännössä erilaisten yhtiömallien hyödyntäminen sekä muut rajoitteet yksityisen palvelutuotannon hankkimiseen heikentävät hyvinvointialueiden kykyä tuottaa laadukkaita palveluita lähellä ihmistä. Esimerkiksi julkisuudessa esillä olleiden Coxa Oy:n ja Sydänsairaala Oy:n, Järvi-Suomen Terveys Oy:n ja Fimlab Oy:n toiminta olisi ehdotuksen myötä vaarassa, eikä niiden toimintaa voitaisi nykyisellä mallilla jatkaa. Hallituksen esitys johtaa siihen, että kustannustehokkaasti toimivien ja laadukkaita palveluita tuottavien sidosyksiköiden toimintaa joudutaan ajamaan alas. Tämä tulee nostamaan kustannuksia hyvinvointialueella.

Sirtyvien sopimusten mitättömyyttä ja irtisanomista koskeva sääntely

Ensisijaisesti mitätöintisääntely tulee poistaa esityksestä kokonaan. Sopimusten taannehtivasta mitätöinnistä säätäminen olisi Suomea laajasti investointiympäristönä romahduttava ennakkotapaus, joka ei kuulu länsimaiseen oikeusvaltioon. Sopimusten mitätöinti lain nojalla merkitsee olennaista puuttumista perustuslaissa turvattuun omaisuudensuojaan. Perustuslaissa suojattujen keskeisten oikeuksien rajoittaminen vaatii erittäin painavia perusteita. Perustuslakivaliokunta edellytti lausunnossaan, että "olisi syytä säädösperusteisesti sitoa mitättömyys esimerkiksi siihen, että sopimus vaarantaa olennaisesti ja vakavasti nimenomaan perustuslain 19 §:n 3 momen-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

tissa turvattujen oikeuksien toteutumisen." Sopimusten irtisanomisehtojen sekä kunnille jäävien seuraamusten osalta esitys on epäselvä ja oikeudellisesti ongelmallinen.

Rahoitus

Hyvinvointialuiden rahoitusmalli

Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen kohdentamiseen on ehdotettu käytettävän THL:n tarvekiointimallia, joka on monelta osin vakavasti keskeneräinen ja siten asettaa kyseenalaiseksi mallin lopputuloksena syntyvät alueelliset tarvekiointikertoimet rahoituksessa. Tarvekiointimalli ei huomioi eroja palvelujen saatavuudessa tai laatuun, vaikuttavuuteen tai terveyshyötyyn liittyviä tekijöitä, ja palvelukertoimet painottuvat kroonisiin sairauksiin, ja mallin ulkopuolelle jäävät muun muassa tehohoitoa vaativat sairaudet, elinsiirrot, palovammat ja kaikki muut vaikeat akuutit sairaudet, jotka kuormittavat etenkin erikoissairaanhoidon ja edellyttävät laaja-alaista pätevystysvalmiutta.

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan mallin laskelmien epävarmuudet ovat merkittäviä. Eräiden alueiden osalta THL:n malliin nojautuvien jakopäätöksen vaihtoehtojen vaihteluväli voisi olla jopa 500 miljoonaa euroa vuodessa. Mallilla voisi siis perustella hyvin erilaisia rahanjakopäätöksiä ilman, että päätöstä voitaisiin osoittaa varsinaisesti virheelliseksi tai että eroja olisi mahdollista perustella tosiasiallisilla eroilla palvelutarpeessa. HUS:n mukaan ehdotetussa rahoitusmallissa ei ole kunnan kannustimia tuottaa kustannusvaikuttavia sosiaali- ja terveyspalveluja, vaan malli perustuu kannustimiin, joilla painostetaan alueita pysymään budjeteissaan, vaikka väestön terveys sillä vaarantuisi.

HUS on tuonut esiin, että mallista puuttuu lähes puolet sen kustannuksia aiheuttavista sairausluokista tai sairausdiagnooseista. HUS on myös huolissaan yliopistosairaaloiden asemasta uudistuksen yhteydessä. Suunnitellussa rahoitusmallissa yliopistosairaaloiden erityistehtäviä — vaativaa erikoissairaanhoidon, tutkimusta ja opetusta — ei ole huomioitu juuri lainkaan, eivätkä yliopistosairaalat tule jatkossa selviämään näistä tehtävistä. Yliopistosairaalat pitävät esitystä heikennyksenä, ja HUS ennakoii omien sairaaloitensa kansainvälisen laaturankingin putoavan esityksen seurauksena selvästi.

Hallituksen esityksessä ei ole otettu huomioon kasvavien kaupunkien erityisiä kustannustekijöitä, eivätkä tarvekertoimessa käytetyt tarvetekijät kuvaa hyvinvointialueiden tosiasiallista palveluntarvetta, kuten muuta maata suurempaa maahanmuuttoa sekä eriarvoistumiseen liittyviä haasteita, kuten segregatiota, syrjäytymistä sekä päihteiden aiheuttamia lieveilmiöitä ja sosiaalisia palvelutarpeita. Perhetyö ja lastensuojelu tarvitsevat kasvukeskuksissa riittävät resurssit työn toteuttamiseksi. Erityisen suuri ja aiheellinen huoli palveluista ja taloudesta on väestörikkailla ja asukasmääräänsä kasvattavilla alueilla, kuten pääkaupunkiseudulla, Tampereen, Turun, Oulun, Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seuduilla.

Esitetty rahoitusmalli veisi pohjan yhdenvertaiselta erikoissairaanhoidolta ja heikentäisi merkittävästi koko Suomen erikoissairaanhoidon järjestelmää. Suomen johtavaan ja ainoaan laajasti kansainvälisellä tasolla toimivaan yliopistosairaalaan HUSiin kohdistuva rahoitusleikkaus vaikuttaisi koko maahan. Hallituksen esityksestä puuttuu myös kokonaan määritelmä viidestä yliopisto-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp Vastalause 2 /kok

sairaalasta ja niitä koskevista säädöksistä sekä niiden rahoituksesta. Tämä puute vahingoittaa pahimmassa tapauksessa peruuttamattomasti lääketieteen tutkimuksen ja opetuksen toimintamahdollisuuksia, joiden varaan erityisesti Suomen erinomainen erikoissairaanhoido rakentuu.

Uudistuksen rahoitusratkaisun myötä kunnista tulee entistä riippuvaisempia valtionosuuksista. Kuntien tehtävistä ja verotuloista siirretään valtaosa tiukassa valtionohjauksessa oleville hyvinvointialueille. Kuntien tehtävät kaventuvat olennaisesti ja kuntasektorin työntekijämäärä vähentyy merkittävästi. Uudistuksen seurauksena kuntien toiminnan kustannukset vähenevät ja käyttötalousmenoista siirtyy pois noin puolet. Kuntien käyttötalouden puoliintuminen ja taseen säilyminen kutakuinkin nykyisen suuruisena aiheuttaisi kunnan suhteellisen velkaantuneisuuden kasvun. Kuntien kyky rahoittaa jäljelle jääviä palveluita sekä investoida ja kattaa syntyneitä alijäämiä heikkenee. Erityisen suurta huolta kannamme asiantuntijoiden tapaan kuntien keskeisimmän jäljelle jäävän tehtävän, sivistystoimen, vaarantumisesta. Kaupunkien toimintamahdollisuuksia rajoitetaan heikentämällä niiden tulorahoitusta ja investointikyky vaarantuu. Jatkossa kaupunkien ainoa merkittävä sopeutuskeino on leikata opetuksesta, kulttuurista tai infrastruktuurista. Malli tulee johtamaan kestävämpään tilanteeseen alueilla, jolla väkiluku kasvaa.

Kokoomuksen mielestä rahoitusmallia tulisi kehittää siten, että vaikuttavuus ohjaisi nykyistä vahvemmin palveluiden rahoittamista. Hallituksen esittämän sote-uudistuksen rahoitusmallissa väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu otettaisiin rahanjaossa huomioon vain 80-prosenttisesti vuodesta 2025 eteenpäin. Tavoitteena on, että leikkuri hillitsisi menojen kasvua. Tavoite kuitenkin vesitty sillä, että hyvinvointialueilla on vahva oikeus lisärahoitukseen, jos raha uhkaa loppua. Rahoitusta myös tarkistetaan vuosittain jälkikäteen vastaamaan toteutuneita kustannuksia.

Maakuntaverot

Kustannusten noustessa myös kokonaisverotus uhkaa nousta. Hallitus on suunnitellut maakuntaveron käyttöönottoa huolimatta siitä, että parlamentaarinen maakuntaverokomitea ei suositellut veron käyttöönottoa. Veronkiristykset kohdistuisivat jo ennestään kireään työn ja eläkkeiden verotukseen, varsinkin kaupunkilaisten rahapussiin. Työn verotuksen kiristäminen on isku myös työllisyydelle ja talouden kasvulle sekä jo ennestään tiukoilla olevien suomalaisten ostovoimalle. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten noustessa myös suomalaisten kokonaisverotus uhkaa nousta. Hallituspuolueet ovat havitelleet maakuntaverosta paikkaajaa maakuntasote-esityksensä vakaviin valuvikoihin. Edes parlamentaarinen maakuntaverokomitea ei suositellut veron käyttöönottoa. Maakuntaveron käyttöönotto tarkoittaisi myös, että eri ihmiset maksavat samasta hoidosta eri summan, mikä on täysin vastoin ihmisten yhdenvertaisuutta. Veronkiristykset kohdistuisivat jo ennestään kireään työn ja eläkkeiden verotukseen. Hallituksen sote-malli ajaa Suomea kohti lisääntyvää eriarvoisuutta.

Kustannusten kasvun hillintä

Asiantuntijakuulemisten perusteella hallituksen esitykseen sisältyvät keskeiset pitkän aikavälin kannustinelementit pikemminkin kannustavat menojen lisäämiseen. Valtiovarainministeriön arvon mukaan hallituksen malli maksaa ensimmäiset 15 vuotta kumulatiivisesti enemmän kuin jos ei tehtäisi mitään. Hallituksen esityksen keskeinen pitkän aikavälin kustannuskasvua hillitsevä

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

mekanismi on kustannusjarru, jolla huomioidaan palvelutarpeen kasvavasta rahoitustarpeesta vain 80 %. Tosiasiassa valtio sitoutuu korvaamaan hyvinvointialueille kaikki toteutuneet kustannukset huolimatta siitä, ylittyikö budjetti vai ei.

Tuleva rahoitus taas perustuu toteutuneisiin kustannuksiin, mikä kannustaa lisäämään menoja. Jos puolestaan kapitaatioperusteiset korvaukset ovat suuremmat kuin toteutuneet kustannukset, siirtyy hyöty valtiolle. Hyvinvointialueen kannattaa siis lähtökohtaisesti kuluttaa mahdollisimman paljon riippumatta hoidon tarpeesta tai laadusta. Hyvinvointialueella on vahva kannustin olla alittamatta sille määrättyä budjettia.

Lopulta keskeisiksi tuottavuutta parantaviksi mekanismeiksi jäävät tiukka valtionohjaus ja uhka arviointimenettelyyn joutumisesta. Hallitus ei perustele, miksi uhka arviointimenettelystä toimisi uusien hyvinvointialueiden kohdalla nykyistä tehokkaampana kannustimena. Toisaalta arviointimenettely käynnistetään vain, jos budjetin ylitys tapahtuu kahtena kolmesta edellisestä tilikaudesta. Kerran kolmessa vuodessa hyvinvointialueilla voidaan siis ylittää menotaso ilman vaaraa arviointimenettelystä, ja nämä kustannukset otetaan huomioon seuraavien vuosien rahoituksen perustasossa. Siten hyvinvointialueella on kannustin lisätä menoja.

Hallituksen esityksessä ei ole kerrottu, miten valtio johtamisessaan ja ohjauksessaan toimii vaikuttavasti ja kannustaa hyvinvointialueita vaikuttavimpien palveluiden järjestämiseen ja talouden hallintaan. On epäselvää, miksi ja miten hyvinvointialueet onnistuisivat uudessa mallissa merkittävästi enemmän kehittämään tuottavuuttaan erityisesti, kun niiden investointeja pyritään samalla rajoittamaan. Hallituksen esityksessä valtion käsiohjaus perustettavien hyvinvointialueiden toimintaan on erittäin voimakasta ja johtaa pahimmillaan palveluiden laadun heikkenemiseen.

Investointien rahoitus ja ohjaus

Uudistuksen keskeisin demokratiaa kaventava elementti on kuntien itsehallinnon merkittävä kaventaminen. Kuntien verotulojen siirtyessä hyvinvointialueille kuntien toimintakyky investointien rahoittamisessa ja elinkeinopolitiikassa heikentyy merkittävästi. Keskusjohtoinen ohjaus ja rahoitus heikentävät alueiden kykyä parantaa tuottavuuttaan ja pitää palvelunsa ajanmukaisina.

Uudistuksen rahoitusratkaisun myötä kunnista tulee entistä riippuvaisempia valtionosuuksista. Uudistuksen tuloksena Suomessa olisi kolme hallinnon tasoa, joista vain valtion tasolla demokratia toimisi kohtuullisesti. Hallituksen esitys johtaa siihen, että pienistä kunnista lähtee ensin päätösvalta ja nopeasti sen jälkeen palvelut. Toimintakyvyttömät ja rajatun päätösvalan kunnat sekä tiukassa valtionohjauksessa olevat hyvinvointialueet kaventavat merkittäväällä tavalla suomalaisen mahdollisuuksia vaikuttaa järjestettäviin palveluihin.

Uudistus ei käytännössä vähennä kasvavien kaupunkien investointitarpeita, mutta uudistuksesta aiheutuva verotulopohjan kapeneminen alle puoleen nykyisestä ei tule mahdollistamaan investointien rahoittamista edes nykyjärjestelmää vastaavalla tasolla. Myös muut asiantuntija nostivat lausunnoissaan esille, että hallituksen esityksestä saa käsityksen, että kaikki isoimmat investoinnit — kuten esimerkiksi rakennukset, toimitilat, merkittävät laitehankinnat jne. — olisi tarkoitus

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

rahoittaa lainanotolla. Kun valtaosa rahoituksesta perustuisi valtion suoraan rahoitukseen, herää kysymys, millä hyvinvointialueiden ajatellaan maksavan lainojaan takaisin.

Uudistuksessa otetaan tietoinen riski, että järjestelmää joudutaan muuttamaan jälkikäteen, sillä sääntelyyn on lähdetty ilman EU-notifikaatiota. Kysymys liittyy voimaanpanolain 34 §:ään, jonka mukaan valtioneuvosto voisi myöntää valtioneuvoston hyvinvointialueille siirtyville lainoille ja muille sitoumuksille. Näin varmistettaisiin mm. sairaanhoito- ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien tekemien rahoitusjärjestelyjen jatkuvuus sekä lainojen säilyminen nollariskiluokassa ja turvattaisiin myös velkojen asema lainojen siirtotilanteessa. Kokoomuksen katsoo, että notifiointin tarve tulee selvittää ja dokumentoida riittäväällä laajuudella ja tarkkuudella. Myös talousvaliokunta korosti, että ehdotetun sääntelyn mahdollinen notifiointivelvoite on selvitettävä huolellisesti.

Muutuskustannukset

Hallituksen esittämä arvio muutuskustannuksista on vakavasti alijäämäinen. Muutuskustannuksia ei ole riittäväällä tavalla arvioitu hallituksen esityksessä. Pahimmillaan muutuskustannusten, kuten palkkaharmonisaation ja ICT-muutuskustannuksien, on arvioitu olevan jopa lähes miljardi euroa alle todennäköisen kehityksen. Arvio on rajusti alimitoitettu siihen nähden, millaisia kokemuksia tietojärjestelmien integroinnin todellisista kustannuksista on. Lisäksi uudistuksesta aiheutuu muutuskustannuksia valtiolle muun muassa ministeriöiden henkilöstökulujen kasvamisesta, aluevaalien järjestämisestä, omaisuuskompensaatiosääntelystä sekä verotulomenetyksistä.

Valtionvarainministeriön arvion mukaan muutuskustannukset ovat noin kolme miljardia euroa, mutta saatujen selvitysten mukaan todellinen summa tulee olemaan yli neljä miljardia euroa. Tämä heikentää merkittävästi julkisen talouden asemaa lyhyellä aikavälillä syventämällä julkisen talouden primäärijäämää, joka edelleen vaikuttaa heikentävästi kestävyysvajeeseen.

Hallituksen esityksessä eikä myöskään valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa ole käynyt ilmi, miten palkkaharmonisoinnista aiheutuvat kustannukset käytännössä rahoitetaan. Mikäli hallituksen esitykseen sisältyy velvoite palkkojen yhteensovittamiseen, on tämän osalta myös hallituksen varmistettava, että säännös on toimeenpantavissa. Ilman varattua rahoitusta voidaan todeta, että hallituksen palkkaharmonisaatiotavoitetta ei voida saavuttaa. KT Kuntatyönantajat arvion mukaan palkkaharmonisaatiosta aiheutuvat kustannukset olisivat suhteessa kustannuspohjaan 6,3 prosenttia. Tämä toteutuu, jos palkat harmonisoitaisiin 9. desiilin tasolle. Hallituksen esityksessä laskelmiin on valittu keskiarvo eli 4,5 prosenttia. Hallituksen esityksessä todetaan, että KT:n arvio on liian suuri ja että oletettavasti osa tuleviin työehtosopimusneuvotteluihin sisältyvistä palkankorotuksista käytettäisiin palkkojen harmonisointiin.

Henkilöstön asema uudistuksessa

Henkilöstön asema jää uudistuksessa epävarmaksi muun muassa mahdollisten uudistuksen vuoksi myöhemmin tapahtuvien henkilöstösiirtymien sekä ulkoistussopimusten päättymisten, irtisanomisten ja mitätöintien osalta. Hallituksen sote-esityksessä ei ole nimenomaista säännöstä siitä, millä aikavälillä työsuhteiden ehdot tulisi yhtenäistää. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä, että esityksessä sitoudutaan selkeästi samapalkkaisuusperiaatteen noudattamiseen, ja

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

katsoi, että valtion tulee turvata hyvinvointialueille riittävät määrärahat palkkaharmonisoinnin kustannuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on jo tällä hetkellä krooninen henkilöstöpula, ja tämän tiedetään pahenevan henkilökunnan eläköityessä. Eduskunta on jo hyväksynyt sitovaa hoitajamitoitusta koskevan hallituksen esityksen, jossa on määritelty, että pelkästään uudistuksen lisähenkilöstön tarve on määritelty yli 5 000 henkilötyövuoteen. Esitettyjen arvioiden mukaan tulevaisuudessa tarvitaan jopa 200 000 uutta työntekijää palveluiden järjestämiseksi.

Ottaen jo tehdyt linjaukset huomioon ei hallituksen esitykseen sisälly riittävästi toimenpiteitä, joilla ammattimaisen henkilöstön saatavuus voidaan varmistaa yhdenvertaisesti koko maassa. Lisäksi alueelliset erot henkilökunnan saatavuudessa heikentävät palveluihin pääsyn yhdenvertaisuutta myös jatkossa. Henkilöstön jaksamisen tueksi tarvitaan pelkästään koronapandemian ja sen aiheuttaman hoitovelan purkamisen vuoksi välittömästi työkuormituksen kohtuullistamista ja jaksamisessa auttavia palveluja. Myös keskittäminen hyvään johtamiseen, työssäjaksamiseen ja erilaisiin urapolkuihin vahvistavat sosiaali- ja terveysalan houkuttelevuutta.

Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiinnitti vakavaa huomiota sote-henkilöstön työhyvinvointiin ja työssäjaksamiseen. Henkilöstön jaksamisen tueksi tarvitaan jo pelkästään koronapandemian ja sen aiheuttaman hoitovelan purkamisen vuoksi välittömästi työkuormituksen kohtuullistamista ja jaksamisessa auttavia palveluja.

Esityksen järjestämislain säännös, joka koskee vuokratyövoimaa ja yksityiseltä hankittua työvoimaa, jää epäselväksi. Hallituksen esityksessä sosiaali- ja terveydenhuollon alan työntekijät asetetaan keskenään erilaiseen rikosoikeudelliseen virkavastuuseen sen perusteella, kuka on heidän työnantajansa. Esityksessä ei ole lainkaan perusteltu, minkä takia yksityisten palveluntuottajien työntekijöihin olisi välttämätöntä soveltaa ankaraa rikosvastuuta.

Hallitus esittää sairaanhoitopiirien julkisen terveydenhuollon tuottajien yhteisen potilastietorekisterin eli yhteisrekisterin purkamista, vaikka EU:n yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa yhteisrekisterinpitäjyyden useamman rekisterinpitäjän välillä. Sille ei ole nähty myöskään estettä tietosuojan näkökulmasta. Useissa asiantuntijalausunnoissa katsotaan, ettei yhteistä potilasrekisteriä tulisi kumota, sillä purkaminen ei ole ongelmattonta. Lisäksi yhteisrekisterin poisto heikentää erikoissairaanhoidon ja peruspalvelujen yhteensovittamista. Siirrymme 10 vuotta taaksepäin tiedon siirron osalta, jos yhteisrekisteriä ei sallita. Yhteisrekisteri mahdollistaa sujuvan tiedon siirron ja sujuvoittaa asiakkaiden hoitopolkua ja ammattilaisten työtä. Uudistuksessa tarvitaan kattavaa, ajantasaista ja luotettavaa tietopohjaa monialaisten hyvinvointialueiden johtamisen tueksi.

Vammaispalvelujen erityishuoltopiirejä ei pidä lakkauttaa

Kokoomuksen mielestä vammaisten erityishuoltopiirejä ei pidä lakkauttaa. Vammaiset tarvitsevat kokonaisvaltaisesti toimivia erityispalveluja, kuten tutkimuksia, kuntoutusta, kriisipalvelua, osallistumista edistävää toimintaa ja pitkäaikaista asumispalvelua. Jos lakiehdotus toteutetaan ehdotetussa muodossa, kaikilla hyvinvointialueilla ei ole riittävä osaamista vammaisten asiakkai-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

den erityispalvelujen järjestämiseen. Tämä on noussut esille myös asiantuntijakuulemisissa. Toiminta kokonaisuudessaan vaatii laajaa erityisosaamista ja moniammatillisia työryhmiä.

Perustuslakivaliokunta nosti esille lausunnossaan, ettei uudistus saa aiheuttaa heikennyksiä vammaisten henkilöiden asemaan, ja painottaa tarvetta huolehtia erityisesti siirtymävaiheessa siitä, että erityishuoltopiirien lakkauttaminen ei aiheuta tosiasiallisia heikennyksiä vammaisten henkilöiden asemaan. Erillistä arviota uudistuksen vaikutuksista vammaisten asemaan ei ole kuitenkaan tehty. Kokoomuksen mielestä erityisvastuualueet tulee säilyttää ennallaan yhteiskunnassamme heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden palveluiden turvaamiseksi. Erityisosaaminen ja erityispalveluiden saavutettavuus on kyettävä varmistamaan yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa.

Opiskeluhoolto

Palvelujen järjestäjätahon muutoksen vuoksi kuraattori- ja psykologipalvelut ovat vaarassa etäännyä opiskeluyhteisöjen sekä yksittäisten oppilaiden ja opiskelijoiden opiskelun arjesta. Oppilashuollon siirto maakuntiin heikentää opiskeluhoollon ennalta ehkäisevää, yhteisöllistä toimintaa sekä vaikeuttaa käytännön työtä kouluissa monin tavoin. Erityisesti uudistuksen opiskeluhooltoon liittyvät muutosehdotukset edellyttävät lapsen edun huomioimista. Hallituksen esitys ei pidä sisällään perusteellista lapsivaikutusten arviointia, mikä voidaan nähdä merkittävänä puutteena. Lisäksi on esitetty huoli siitä, että palvelut tulevat etäännyään lasten ja nuorten arjesta, koska hallinnollinen siirto mahdollistaa myös palveluiden tuottamisen muissa kuin oppilaitoksen tiloissa. Esitettyjen asiantuntijalausuntojen perusteella riskinä voidaan myös nähdä, että koulukuraattorien ja -psykologien siirtyessä hyvinvointialueiden työnjohdolliseen alaisuuteen voidaan heitä määrätä direktio-oikeuden rajoissa myös muihin kuin opiskeluhoollon tehtäviin. Tällaisessa tilanteessa opiskeluhoollon palveluiden saatavuus tosiasiallisesti heikkenee. Enemmistö valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on ilmaissut kantanaan, että oppilas- ja opiskelijahuollon palveluita ei tule siirtää perustettavien hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle.

Kokoomus vastustaa oppilashuollon siirtoa hyvinvointialueille sen sisältämien suurten riskien vuoksi. Vähintäänkin hyvinvointialueen ja kuntien pitäisi voida itse sopia, mikä on tarkoituksenmukaisin tapa järjestää oppilashuollon palvelut.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja rajapinnat kuntien tehtäviin

Hallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) rahoitus on vaatimaton siihen nähden, miten merkittäviä taloudellisia säästöjä ennaltaehkäisyyn ja terveyden edistämisen toimilla voidaan pitkällä aikavälillä saavuttaa. Yhdymme valtiovarainvaliokunnan huoleen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vähäisestä rahoituksesta. Valtiovarainministeriön kestävyyslaskelmien mukaan terveyden edistäminen on yksi keskeinen kestävyysvajeeseen vaikuttava tekijä. Hallitus kuitenkin varaa hyte-rahoitukseen vain prosentin rahoitusmallissa. Tämän kannustinvaikutus yhdistettynä siihen, että vastuu terveyttä edistävästä toiminnasta hajautetaan sekä hyvinvointialueille että kuntiin, tulee heikentämään kannustimia sen toteuttamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Hyvinvointialueiden kielelliset tarpeet tulee huomioida monipuolisemmin

Kansallisten kielten lisäksi palveluissa on huomioitava käytännössä myös useiden muiden kielten palvelutarpeet. Tämä tulisi huomioida erityisesti kasvukeskusten ja pääkaupunkiseudun palveluissa ja rahoituksessa. Suurena huolena on, että kaupungit jätetään yksin tämän haastavan asian kanssa ja ilman riittävää rahoitusta. Hyvinvointialueiden osalta on keskeistä, että palvelut pystytään turvaamaan kaikilla kotimaisilla kielillä. Tästä syystä ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukemista ei tule antaa vain yksittäisten sote-maakuntien tehtäväksi. Varsinais-Suomen ja Länsi-Uusimaan ruotsinkielinen koordinaatiovastuu on huomioitava myös rahoituksessa. Kaksi-kielisten hyvinvointialueiden lakisäateisten yhteistyösopimusten laatimiselle on annettava selkeät ohjeet.

Työpajatoiminta

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän valtion korvauksen poistuminen vaarantaa usean työpajan toimintaedellytykset. Mikäli kunnat eivät voisi jatkossa tuottaa työpajojen kautta esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa tai sosiaalista kuntoutusta hyvinvointialueille, tuhansien syrjäytymisvaarassa olevien nuorten palvelut ovat vaarassa. Kokoomus vaatii työpajatoiminnan säilyttämistä kunnilla.

Järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö

Järjestöillä on merkittävä rooli kansanterveyden edistämässä ja ihmisten tukemisessa ja auttamisessa arjessa. Vaikka esitykseen on kirjattu yhteistyövelvoite järjestöjen kanssa, on kuitenkin varmistettava, että jokaiselle alueelle muodostuu toimiva yhteistyörakenne hyvinvointialueen ja järjestöjen yhteistyölle. Kokoomus vaatii, että hyvinvointialueilla on nimetty vastuutaho järjestöyhteistyön koordinointiin. Kuntien ja hyvinvointialueiden on myös jatkossa tuettava järjestöjen toimintaa esimerkiksi huolehtimalla järjestöjen avustuksista eri toimialoilla, tarjoamalla järjestöille tiloja ja ohjaamalla kuntalaisia järjestöjen toiminnan piiriin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämistoiminta

Hallituksen sote-esityksestä puuttuvat säädökset ja ratkaisut siitä, miten yliopistotasoinen sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus rahoitetaan. Esitys johtaisi merkittäviin tutkimusmäärärahojen vähennyksiin. Hallituksen esitys vaarantaa muun muassa Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin HUS:n korkeatasoisen syöpätutkimuksen ja siten potilaiden mahdollisuuden saada parasta mahdollista hoitoa. Tarvekertoimissa tai rahoitusmallissa ei ole huomioitu myöskään yliopistosairaaloiden opetus- ja tutkimustoimintaa. Opetus- ja tutkimustoiminnan harjoittaminen on välttämätöntä terveydenhuoltojärjestelmän jatkuvuuden takia, mutta palvelujärjestelmälle aiheutuu siitä ylimääräisiä kustannuksia, jotka kohdistuvat erityisesti yliopistosairaaloihin. Yliopistosairaalat pitävät esitystä heikennyksenä, ja HUS ennakoii omien sairaaloidensa kansainvälisen laaturankingin putoavan esityksen seurauksena selvästi.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta

Viranomaisten valvontatoiminnan yhteensovittaminen (kunnat, jatkossa hyvinvointialueet sekä aluehallintovirastot ja Valvira) on esityksessä ongelmallista, ja mielestämme valvontatehtäviä pitäisi täsmentää. Esityksestä jää epäselväksi, mikä taho tekee ohjaus- ja valvontatoimenpiteitä missäkin vaiheessa ja miten eri tahojen toimenpiteet vaikuttavat toisiinsa. Selvyyden vuoksi lakia tulee tarkentaa siten, että aluehallintovirasto voi ottaa valvonta-asioita vireille myös omasta aloitteestaan eikä ainoastaan tehtyjen kanteluiden perusteella. Esitys on myös epäselvä siltä osin, minkä lain nojalla aluehallintovirastoon tulleita kanteluita pitää tulkita, kun sekä sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilainsäädännössä että ehdotetussa laissa annettaisiin toimivalta tutkia kanteluita.

Pelastustoimi

Ehdotetussa lakisääteisen pelastustoimen palvelutason rahoituksessa on merkittävä vuosittainen kokonaisvajae. Pelastustoimen liittäminen samaan hallintoon sotien kanssa synnyttää väistämättä hyvinvointialueiden sisäiseen resurssien jakoon kilpailutilanteen pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystalvelujen välille. Koska sote-palveluista on vaikea säätää, on todennäköistä, että hyvinvointialueilla säästökohteita tul-taisiin hakemaan pelastustoimen puolelta laskien samalla pelastustoimen palvelutasoa. Kun pelastustoimeen kohdistuu sote- ja pelastuspalvelujen uudistuksesta riippumattakin tulevina vuosina merkittäviä menopaineita muun muassa palvelutasokriteerien, työaikasäännösten ja ICT-kustannusten merkittävän kasvun vuoksi, on tilanne pelastustoimen osalta kestämatön.

Poikkeuksena kaikista muista hyvinvointialueista Vantaa-Keravan ja Keski-Uudenmaan alueille siirtyy myös pelastustoimen järjestämisvastuu. Sote-uudistuksen myötä Keski-Uudenmaan pelastuslaitos jaetaan ensin Vantaa-Keravan ja Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksiin, ennen kuin nämä voivat muodostaa sopimuksella hyvinvointialueiden yhteisen pelastuslaitoksen. Toisin kuin hallituksen esityksessä hyvinvointialueiden yhteisen pelastuslaitoksen perustaminen olisi ensisijainen vaihtoehto. Kokoomus pitää tärkeänä sopimuspalokuntien kanssa tehtävän yhteistyön jatkumista ja pitää välttämättömänä, että hyvinvointialueilla on velvoite tehdä yhteistyötä sopimuspalokuntien kanssa ja tämä tulee huomioida myös hyvinvointialueiden rahoituksessa. Hallituspuolueet vastustivat Kokoomuksen esityksiä liittyen pelastustoimen järjestämiseen, rahoitukseen ja VPK:n jatkuvuuden ja rahoituksen turvaamiseen. Myös Uudellamaalla hyvinvointialueiden tulisi saada päättää ensihoidon järjestämisestä, kuten muuallakin maassa.

Tietojärjestelmät

Hallituksen esityksessä sairaanhoitopiirien julkisen terveydenhuollon tuottajien yhteinen potilastietorekisteri eli yhteisrekisteri puretaan, vaikka EU:n yleinen tietosuoja-asetus mahdollistaa yhteisrekisterinpitäjyyden useamman rekisterinpitäjän välillä. Sille ei ole nähty myöskään estettä tietosuojan näkökulmasta. Useissa asiantuntijalausunnoissa katsotaan, ettei yhteistä potilastietorekisteriä tulisi kumota, sillä purkaminen ei ole ongelmatonta. Lisäksi yhteisrekisterin poisto heikentää erikoissairaanhoidon ja peruspalvelujen yhteensovittamista. Siirrymme 10 vuotta taaksepäin tiedon siirron osalta, jos yhteisrekisteriä ei sallita. Yhteisrekisteri mahdollistaa sujuvan tiedon siirron ja sujuvoittaa asiakkaiden hoitopolkua ja ammattilaisten työtä.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

Sujuva tiedonvaihto on edellytys palvelujen integraation toteutumiselle. Vaarana on, että eri alueiden asukkaat ovat ehdotetun sääntelyn johdosta palvelujen integraation toteutumisen näkökulmasta eri asemassa kuin muualla maassa asuvat. Toimivat tietojärjestelmät ovat välttämättömiä sujuvan tietojenvaihdon näkökulmasta.

Etävastaanottojen, sähköisten palveluiden sekä muiden tuottavuutta ja palvelun laatua parantavien toimintatapojen kehittämiseen pitää kannustaa. Digitalisaation hyötyjen saavuttaminen edellyttää, että mahdollistetaan yhtenäisten hoitoketjujen toteutuminen. Tiedonkulun kehittämällä voidaan vaikuttaa siihen, kuinka ammattihenkilöstön aika jakautuu asiakkaiden hoitamisen ja tietojen etsimisen ja kirjaamisen välillä. Esitys on ongelmallinen, koska se luo hyvinvointialueille uusia rekisterinpitäjiä, jotka eivät kommunikoi keskenään. Tämä lisää hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Hallituksen esitys digitalisaation hyödyntämisestä sote-uudistuksessa jää erittäin puuteelliseksi.

Muutoksenhaku ja oikeusturva

Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveystieteiden työntekijät joutuvat keskenään erilaiseen rikosoikeudelliseen virkavastuuseen riippuen siitä, työskentelevätkö he julkisen vai yksityisen työnantajan palveluksessa. Yksityisen palveluntuottajan työntekijät olisivat ankarammassa rikosoikeudellisessa virkavastuussa kuin julkisen työntekijät. Siinä missä yksityisen työntekijän rikosoikeudellinen virkavastuu olisi sote-esityksen mukaan yhtä laaja kuin virkamiesten, julkisella töissä olevaan työntekijään vastaavaa virkavastuusääntelyä ei sovellettaisi jatkossakaan.

Lakiesityksessä ei ole perusteltu, miksi yksityisten palveluntuottajien työntekijöihin olisi välttämätöntä soveltaa kuvatulla tavalla julkista ankarampaa rikosvastuuta. Myöskään lievempiä ja vaihtoehtoisia ratkaisuja oikeusturvatakeiden toteuttamiseksi ei ole käsitelty. Työntekijöiden asettaminen työnantajan perusteella eriarvoiseen asemaan lain edessä sen perusteella on kestävä ratkaisu. Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota virkavastuusääntelyn johdonmukaisuuteen ja tarpeeseen vastaisuudessa arvioida julkista hallintotehtävää hoitavan virkavastuun laajuutta. Valiokunta totesi, että virkavastuusääntelyn täsmälliselle muotoilulle ei perustuslakivaliokunnan käytännössä ole esitetty tarkempia edellytyksiä.

Voimaantulo ja toimeenpano

Uudistukselle asetettuun tavoiteaikatauluun ja toimeenpanoon liittyy useita riskejä. Hyvinvointialueiden perustaminen ja niiden toiminnan käynnistäminen on erittäin mittava muutosprosessi, joka edellyttää kunnilta huolellista valmistelua. Uudistuksella on myös moniulotteisia vaikutuksia, ja sen toteuttamiseen liittyy edelleen sekä paljon epävarmuutta että riskejä.

Hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien valmistelun ja hallitun toteuttamisen edellyttämä työmäärä ja sille varattava aika vaihtelee merkittävästi eri alueiden välillä. Uudistuksen voimaanton kokonaisuus on muutettava siten, että se turvaa muutosten hallitun suunnittelun ja toteuttamisen, erityisesti vaarantamatta palveluiden saatavuutta hajanaisista lähtötilanteista lähtevien alueiden osalta. Myös perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota aikatauluun. Valiokunnan mielestä aikataulu vaikuttaa uudistuksen merkitys ja mittavuus huomioiden kireäl-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

tä. Valiokunta totesi, että sote-valiokunnan on kiinnitettävä huomiota aikatauluun ja tarvittaessa muutettava sääntelyä.

Asiantuntijat ovat laajasti kyseenalaistaneet sote-uudistukseen liittyvät tavoitteet ja niiden toteutumisen tällä hallituksen esityksellä. Vaikkei perustuslakivaliokunta nähnyt esityksessä suuria ongelmia, piti se tärkeänä, että sen tekemät huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyy kannanottoja, joissa todetaan esitetyn sääntelyn osalta valitun lainsäädäntömallin olevan sellainen, jota voisi haluttaessa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa muuttaa ilman, että perustuslaki tulee asiassa esteeksi. Ne paljastavat, että kyse on näiltä osin hallituksen omasta, poliittisesta ratkaisusta, jota perustuslaki ei edellytä.

Hallitus on viemässä uudistusta läpi kuuntelematta asiantuntijoita ja valiokuntien lausuntopalautteita. Hallituspuolueiden ryhmät ovat parlamentaarisia periaatteita loukaten häivyttäneet asiantuntijakuulemisissa esitetyt lukuisat, vakavat ja perusteellista paneutumista edellyttävät huomautukset ja muutosesitykset. Hallituspuolueet kumosivat poliittisesti esimerkiksi talousvaliokunnassa keskeisiä asiantuntija-arvioita, jotka neuvos oli sinne asiallisesti kirjoittanut. Tämä on ollut ennenkuulumatonta valiokuntatyössä.

Varainsiirtovero

Kunnille aiheutuu kuluja valmistelun sitomina henkilöresursseina, ICT- ja konsulttipalveluiden ostoina, ylimääräisinä hallintokuluina, tukipalvelukustannusten kallistumisena ja uudelleenjärjestelynä sekä sote-kiinteistöjen kiinteistöriskinä ja varainsiirtoverona.

Kunnille aiheutuu uudistuksen omaisuusjärjestelyistä taloudellisia menetyksiä, jotka osaltaan vaarantavat kuntien kykyä vastata niille jäljelle jäävistä tehtävistä. Hyvinvointialueet tulevat laajassa mittakaavassa tarvitsemaan kuntien omistukseen jääviä toimitiloja, jotka tulee siirtymäkauden jälkeen yhtiöittää.

Perustuslakivaliokunnan esittämät puutteet kuntien omaisuussierrojen kompensatiomenettelyssä tulee siksi korjata. Tähän liittyvästä varainsiirtoverosta aiheutuu kunnille merkittäviä muutoskustannuksia. Valtionvarainvaliokunnan lausunnon näkemyksen mukaan kunnat tulisi vapauttaa varainsiirtoverosta kuntien yhtiöittäessä sote- tai pelastustoimitiloja.

Potilasdirektiivi

Suomen implementoiman potilasdirektiivin soveltamiseen luotu suomalainen sairausvakuutusmalli ei ole EU:n potilasdirektiivin mukainen. EU:n komissio on katsonut, ettei Suomi ole pannut täytäntöön kaikkia vaadittuja artikloja, ja antanut vuonna 2015 Suomelle virallisen huomautuksen potilasdirektiivin implementoinnista. Hallitus on ilmoittanut, että se hoitaa potilasdirektiivin implementoinnin sote-uudistuksen yhteydessä. Mielestämme on huolestuttavaa, että hallituksen esitys ei kuitenkaan sisällä mitään mainintoja direktiivin oikeasta implementoinnista eikä esitys sisällä asiasta edes vaikutusarviota.

Valtiovarainvaliokunnan ja talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan rikkomusmenettely on edelleen vireillä, eikä Suomi ole korjannut tilannetta. Hallitus ei ole voinut olla epä tietoinen

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

korjaustarpeesta, mutta se ei esitä korjausta lakiesityksessä, ja komissiolle annetuissa vastauksissa on nimenomaisesti todettu Suomen implementoivan potilasdirektiivin sote-uudistuksen yhteydessä. Edellä olevan perusteella käsillä olevan lainsäädäntöehdotuksen yhteydessä on välttämätöntä saattaa oikeustila sellaiseksi, että se täyttää potilasdirektiivin vaatimukset.

Potilasdirektiivin toimeenpanon huomiotta jättäminen jättää edelleen Suomen oikeustilan EU-oikeuden vastaiseksi ja jättää suomalaiset muita EU-kansalaisia heikompaan asemaan. Asiantuntijakuulemisen yhteydessä on selvinnyt, että kansalaisten oikeuksia ja elinkeinovapautta halveksiva hallitus pitää potilasdirektiiviä jonkinlaisena yritysten edunvalvonnan kysymyksenä eikä, kuten pitäisi, EU-kansalaisille luodun perusoikeuden toimeenpanona. Direktiivin implementointi oikein tulee siis todennäköisesti edellyttämään sote-lakien muuttamista tai aiheuttamaan huomattavat lisäkustannukset. Sen todennäköisyyttä nostaa se, että uudistus tulee todennäköisesti pahentamaan terveydenhoidon resurssipulaa ja pidentämään jonoja ja tällä tavalla lisäämään kannustinta hoidon hakemiseen ulkomailta.

Talousvaliokunta kiinnittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomiota siihen, että nyt käsillä olevan lainsäädäntöehdotuksen yhteydessä voisi olla tarkoituksenmukaista saattaa oikeustila sellaiseksi, että se täyttää potilasdirektiivin vaatimukset. Kuten valiokunnan enemmistön sanelemasta lausunnosta ilmenee, enemmistö poisti nämä kappaleet ja esti näiden kriittisten näkökohtien tulemisen eduskunnan tietoisuuteen.

Sote-uudistuksen käsittelystä eduskunnassa ja valiokunnassa

Asiantuntijat ovat laajasti kyseenalaistaneet sote-uudistukseen liittyvät tavoitteet ja niiden toteutumisen tällä hallituksen esityksellä. Vaikkei perustuslakivaliokunta nähnyt esityksessä suuria ongelmia, piti se tärkeänä, että sen tekemät huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Lisäksi perustuslakivaliokunnan lausuntoon sisältyy kannanottoja, joissa todetaan esitetyn sääntelyn osalta valitun lainsäädäntömallin olevan sellainen, jota voisi haluttaessa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa muuttaa ilman, että perustuslaki tulee asiassa esteeksi. Ne paljastavat, että kyse on näiltä osin hallituksen omasta, poliittisesta ratkaisusta, jota perustuslaki ei edellytä.

Hallitus on viemässä uudistusta läpi kuuntelematta asiantuntijoita ja valiokuntien lausuntopalautteita. Hallituspuolueiden ryhmät ovat parlamentaarisia periaatteita loukaten häivyttäneet asiantuntijakuulemisissa esitetyt lukuisat, vakavat ja perusteellista paneutumista edellyttävät huomautukset ja muutosesitykset. Hallituspuolueet kumosivat poliittisesti esimerkiksi talousvaliokunnassa keskeisiä asiantuntija-arvioita, jotka neuvos oli sinne asiallisesti kirjoittanut. Tämä on ollut ennenkuulumatonta valiokuntatyössä. Eduskunnan valiokuntien lausuntopalaute on monilta osiltaan ollut murskaavaa. Sote-lakipaketin käsittelyä on tehty eduskunnassa keskellä koronavirusta ja poikkeuksellisia työjärjestelyjä. Merkittävä osa asiantuntijalausunnoista on muun muassa saatu vain kirjallisena ja hallituspuolueet ovat estäneet lisäkuulemiset. Valiokuntien kokouksia on pidetty muiden valiokuntien päällä systemaattisesta kunnioittamatta eduskunnan normaalia työjärjestystä ja rajoittaen näin myös valiokunnan kansanedustajien osallistumista muiden valiokuntien kokouksiin.

Asiantuntijalausuntoja antaneista useat tahot ovat olleet ymmärrettävästi vahvasti kiinni koronapandemian hoidossa oman virkatyönsä puolesta, ja samanaikaisesti lausuntojen antaminen vuosi-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

sadan suurimman hallintouudistuksen osalta on ollut kohtuutonta. Sote-lakipakettia on eduskunnassa viety eteenpäin koronan varjolla. Sekä kansalaisilla ja päättäjillä että sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä ja johtajilla pitäisi olla oikeus laaja-alaisempaan keskusteluun ja esityksen vaikutusten arvioinnin läpikäyntiin ja parempaan lainvalmisteluun näin mittavan lainsäädäntö-hankkeen ollessa kyseessä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto on ollut viimeisen vuoden koronakriisin takia poikkeuksellisen kuormittunut. Korona on aiheuttanut valtavan määrän hoitovelkaa, jota pitäisi päästä purkamaan heti epidemian hellitettävä. Palveluiden kehittämistyö kunnissa on pysähdyksissä, vaikka juuri siihen tulisi satsata. Kokoomus haluaa keskittyä hoitoa ja hoivaa tarvitseviin ihmisiin ja heidän palveluihinsa. Ihmiset tarvitsevat koronakriisistä selviytyäkseen palveluja ja tukea, eivät lisää hallintoa.

On myös kohtuutonta koronakriisin keskellä venynyttä henkilökuntaa kohtaan, että he joutuvat tähän massiiviseen organisaatiouudistukseen, vaikka koronakriisistäkään ja sen vaikutuksista ei ole selvitty. Nyt ei ole massiivisen hallintouudistuksen aika. Sosiaali- ja terveystalouden ongelmiin voidaan puuttua jo tänään. Täsmäratkaisuja on löydettävissä muun muassa hoitopääsyn nopeuttamisesta, ihmisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä, tiedosta ja teknologiasta sekä kuntien välisestä yhteistyöstä.

Kokoomus esitti lakipaketin käsittelyn aikana pykälämuutoksia mm. yliopistosairaaloihin, omaan tuotantoon, virkalääkärivaatimukseen, hankinnan rajoituksiin, alihankintaan, oppilashuoltoon. Lisäksi esitimme lukuisia muutosesityksiä mietintöön, mutta hallituspuolueet vastustivat pääsääntöisesti kaikkia esityksiämme, joilla olisi voinut parantaa lakiesitystä. Jätimme esityksestä hylkäsesityksen.

Perustuslakivaliokunta totesi sote-uudistusesitystä koskevassa lausunnossaan PeVL 17/2021 vp, ettei ehdotonta estettä julkisomisteisen yhteisön ehdotettua laajemmalle asemalle osana omaa tuotantoa valiokunnan mielestä ole, kunhan perustuslain 124 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät annettaessa julkisia hallintotehtäviä julkisomisteiselle yhteisölle, ja totesi, että hallitus voi antaa asiasta joko kokonaan uuden esityksen tai perustuslain 71 §:ssä tarkoitetun täydentävän esityksen. *(Vastalauseen lausumaehdotus 1)*

Järjestämislakiesityksen 12 §:n perusteluteksteissä todetaan, että hyvinvointialueen olisi perusteltua säilyttää omana toimintanaan terveydenhuoltolain 15 §:ssä tarkoitettua neuvolapalvelua. Tätä tulkintaohjetta ei voida pitää perusteltuna. StV:n tulisi mietinnössään linjata asiaan järkevämpi tulkinta ja selkeä kanta: neuvolatoiminnan on voitava jatkaa tilanteessa, jossa palvelut tuotetaan kiinteänä osana terveysaseman tai mahdollisen laajemman ulkoistuksen toiminnallista kokonaisuutta. Mikäli asiaa ei riittävästi selkeästi linjata mietinnössä, on hallituksen annettava viipymättä eduskunnalle esitys, jolla varmistetaan neuvolatoiminnan jatkuminen tilanteessa, jossa palvelut tuotetaan kiinteänä osana terveysaseman tai mahdollisen laajemman ulkoistuksen toiminnallista kokonaisuutta. *(Vastalauseen lausumaehdotus 2)*

On esitetty perusteltu huoli siitä, että uudistus johtaa tilanteeseen, jossa kuntien ja kuntayhtymien omaisuutta siirtyy hyvinvointialueelle kohtuuttomalla tavalla siten, että kiinteistöjen mukana siir-

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

tyy myös esimerkiksi merkittävää metsä- ja muuta luonnonvaraomaisuutta. *(Vastalauseen lausumaehdotus 3)*

On esitetty perusteltu huoli siitä, että erityishuoltopiirien lakkauttaminen johtaa tilanteeseen, jossa kaikilla alueilla ei riitä vammaishoidon ammattilaisia ja vammaisten erityistarpeiden osaaminen heikkenee. *(Vastalauseen lausumaehdotus 4)*

Kustannuslaskentamallin avulla on mahdollista selvittää palveluiden yksikköhinnat läpinäkyvästi. Tähän liittyen STM on oikeuskanslerille 12.11.2020 antamassaan lausunnossa (VN/20702/2020) todennut, että palvelusetelillä toteutettavien palvelujen hintojen tulee vastata kunnan oman tuotannon kustannuksia. Kunta ei voi olettaa, että palvelun kustannukset ovat pienemmät, jos asiakas hankkii palvelun palvelusetelillä. STM edelleen totesi, että palvelusetelin arvon tarkistaminen sisältyy vaatimukseen palvelusetelin arvon kohtuullisuudesta. Ei riitä, että palvelusetelillä on mahdollista ostaa palvelua silloin, kun se myönnetään asiakkaalle ensimmäistä kertaa, vaan sen arvoa tulee tarkistaa kustannusten noustessa. *(Vastalauseen lausumaehdotus 5)*

Asiakkaan oikeus valita edistää palveluiden tarkoituksenmukaista järjestämistä ja asiakkaan pääsyä hoitoon. *(Vastalauseen lausumaehdotus 6)*

Lain myötä valvonnan piiriin tulisivat sekä yksityiset että julkiset toimijat, ja lastensuojelun valvonnan periaatteet yhdenmukaistuisivat valtakunnallisesti. *(Vastalauseen lausumaehdotus 7)*

On esitetty perusteltu huoli siitä, että kasvavien kaupunkien mahdollisuudet investoida kestäväan kasvuun vaarantuvat uudistuksen myötä. *(Vastalauseen lausumaehdotus 8)*

Esitetty investointien ohjauksjärjestelmä on ylimitoitettuna raskas, eikä investointien rahoitus lähtökohtaisesti perustu hyvinvointialueiden palvelutarpeisiin vaan niiden lainanhoitokykyyn. *(Vastalauseen lausumaehdotus 9)*

Esitetyssä muodossaan asiakas- ja potilastietojen hyödyntäminen Uudenmaan erillisratkaisussa tarkoituksenmukaisella tavalla jää epävarmaksi. *(Vastalauseen lausumaehdotus 10)*

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hylätään ja

että hyväksytään 19 lausumaa. *(Vastalauseen lausumaehdotukset)*

Vastalauseen lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen, jolla turvataan tekonivelsairaala Coxan, Tampereen Sydänsairaalan ja muiden sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien julkisomisteisten yhtiöiden nykytuotoinen toiminta.

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

- 2. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen, jolla varmistetaan neuvolatoiminnan jatkuminen tilanteessa, jossa palvelut tuotetaan kiinteänä osana terveysaseman tai mahdollisen laajemman ulkoistuksen toiminnallista kokonaisuutta.*
- 3. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen, jolla varmistetaan, ettei kuntien ja kuntayhtymien omaisuutta siirry hyvinvointialueelle tavalla, joka on kunnan tai kuntayhtymän kannalta kohtuuton.*
- 4. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen, jolla turvataan Etevan, Kärkullan ja Vaalijalan erityishuollon piirien mahdollisuudet jatkaa nykymuotoista toimintaansa antaa yksilöllisiä ja elinikäisiä palveluita vammaisille ihmisille heidän yksilöllisten tarpeensa huomioiden.*
- 5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin palveluiden yksikköhinnat läpinäkyvästi selvittävän yhteisen kustannuslaskentamallin kehittämiseksi ja ottamiseksi käyttöön.*
- 6. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta asiakkaille turvataan oikeus palveluseteliin kaikissa kiireettömissä toimenpiteissä.*
- 7. Eduskunta edellyttää, että palveluntuottajalaki valmistellaan ja otetaan käyttöön itsenäisenä lakina edellisen vaalikauden valmistelun pohjalta.*
- 8. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kasvukeskusten edellytykset tehdä elinvoimainvestointeja turvataan.*
- 9. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta hyvinvointialueiden investointien ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän toimivuus varmistetaan.*
- 10. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta asiakas- ja potilastietojen hyödyntäminen Uudenmaan erillisratkaisussa varmistetaan.*
- 11. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen, jossa on selkeytetty julkisen hallintotehtävän sisältöä ja virkalääkärin velvoitteita.*
- 12. Eduskunta edellyttää, että kasvukaupunkien erityispiirteet, kuten maahanmuuton kasvu, vieraskielisyys, sosiaaliset tarpeet, päihteiden käyttö ja syrjäytyminen, huomioidaan rahoituksessa.*
- 13. Eduskunta edellyttää, että palveluiden järjestäminen ja tuottaminen erotetaan velvoittavasti lainsäädännössä.*
- 14. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen palvelusetelin velvoittavuudesta kaikissa kiireettömissä toimenpiteissä hoitotakuun turvaamiseksi.*

Valiokunnan mietintö StVM 16/2021 vp
Vastalause 2 /kok

15. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen asiakaslähtöisen henkilökohtaisen budjetin käyttöönottamiseksi vammaispalveluissa, erityispalveluissa sekä paljon palveluja tarvitsevilla asiakkailla.

16. Eduskunta edellyttää, että ammatinharjoittajien mahdollisuutta tuottaa palveluja hyvinvointialueille ei heikennetä nykyisestä tilanteesta.

17. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen rahoitusmallista, jossa huomioidaan yliopistosairaaloiden tehtävät ja HUSin valtakunnalliset tehtävät, kuten opetus- ja tutkimustoiminta sekä valmiuden ja varautumisen ylläpitäminen.

18. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen hoitotakuun tiukentamisesta ja terapiatakuun käyttöönotosta.

19. Eduskunta edellyttää, että sosiaali- ja terveyspalveluiden valmistelutyössä turvataan kunnille, alan yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille sekä muille mahdollisille sidosryhmille mahdollisuus tulla kuulluiksi lainsäädännön valmistelussa.

Helsingissä 14.6.2021

Mia Laiho kok
Pia Kauma kok
Terhi Koulumies kok